

EVANGELIUM SVATEHO MATOUŠE.

PŘELOŽENO A OBŠÍRNĚ VYLOŽENO

OD

DR. FRANTIŠKA SUŠILA,

NĚKDY PROFESORA THEOLOGIE A Č. KANOVNÍKA V BRNĚ.

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. PROKOPA.

DRUHE VYDÁNÍ.

V PRAZE.

TISKEM KN. AŘC. KNĚHTISKÁRNY ZA ROHLÍČKA A SIEVERSE.

1871.

Předmluva

k druhému vydání.

Výmluvným svědectvím důkladnosti komentářů Sušilových jakož i všeobecné obliby, jížto výtečná díla zvěčnělého exegety v brzku mezi českoslovanským duchovenstvem i věřícím lidem došla, jest zajisté toto *druhé vydání* Evangelia sv. Matouše. Již od roku 1868 docházely výboru sv. Prokopského časté poptávky, kterýmž za příčinou úplného rozebrání této knihy vyhověno býti nemohlo. Tudíž výbor v sezení svém dne 22. února 1869 konaném ustanovil, aby Evangelium sv. Matouše u vydání druhém a sice v 1000 exemplářů bylo znovu vytištěno, ovšem nikoli k podělování údův Dědictví, nýbrž ku prodeji.

Zvěčnělý prof. dr. Sušil předvádaje brzkou potřebu nového vytištění díla svého vlastnoručně přičinil dosti četné a důkladné přídavky i opravy k vydání prvnímu a poznámky tyto byly po úmrtí jeho odeslány výboru sv. Prokopskému prostřednictvím prof. M. Procházky dne 20. listopadu 1868 za tím účelem, aby se jich při úpravě druhého vydání použilo. Pročež toto druhé vydání vším právem vydáním *opraveným a rozmnoženým* nazvati přísluší. Úprava textu byla od výboru svěřena jednateli dr. Klem. Borovýmu. Nelzeť nám knihu tuto nyní po druhé vložiti do rukou čtenářův slovy příhodnějšími, než jaká zesnulý spisovatel na konci své předmluvy k prvnímu vydání pronesl: Požehnání Toho, jenž v písmě svatém mluví, spočívej na tom díle, aby pod záštitou blahověstů našich Cyrilla a Methodia k rozmnožení slávy Boží a ku prospěchu církve jeho svatě v našem národě posloužilo.

V Praze, 20. února 1871.

Výbor Dědictví sv. Prokopa.

Úvod.

Hlava I.

O písmu svatém.

I. Písmo svaté nejedním jménem se označuje v samých knihách těch posvátných. Sluje písmem prostě J. 10, 35.; Jac. 2, 8. a j. písmý v plurále Mt. 21, 42. svatými písmý Rom. 1, 2., výroky Božími Rom. 3, 2. a jinými ještě, jež opouštíme výrazy. Slují též knihami svatými, 1. Mach. 12, 9. 2. Mach. 8, 23. Tak se nazývají knihy ty, jejichž prvotným původcem jest Duch svatý, pod jehožto záštitou a jehož nadšením a odnutím sepsány knihy ony. Slují u nás biblou neb biblií, což jest skratek nějaký ze slova řeckého *βιβλία*, jakož dříve biblií plněji se nazývaly, t. j. *knihami* popřednosti, v nichž věčná totiž pravda a moudrost se nalezá. Knihy posvátné, jenž psány byly před Kristovým příchodem, slují vůbec Starým zákonem; ty pak knihy svaté, jenž po příchodu Krista P. byly psány, slují Novým zákonem. Zákon slovo značí věc ukončenou, konanou a dokonanou, rozřešenou a rozhodnutou čili znamená samo to rozřešení, rozhodnutí, ten nález a rozsudek a dále postupem času došlo to slovo význam pravidla, podle něhož se práva a povinnosti určují. Poněvadž pak vůle Boží v písmě sv. projevená věčným pravidlem jest všeho vědění a konání našeho, tudy Zákonem povýtečně sluje písmo sv. U jiných Slovanů užívá se slova Závět, jenž pochází od slova *zavětiti* složeného ze spojky za a větiti, t. j. říci, pověditi; značí tudy závět toli co zmluva, úmluva, příkaz a co poručení, odkaz, testamēt. K slovu *ברית* hebrejskému připadá význam úmluvy, slovu *διαθήκη* všechny významy slova závět se přilučují. Znamená závět tedy úmluva, ve kterou Bůh s lidem vnikl a v níž lidé příkazy jeho přijímají, jež vykonávati se zamlouvají; a poněvadž poručení a odkaz a pořízení své váhy a platnosti neodvolatelné

teprv dostává skrze smrt závětníkovu, tudy se ta úmluva Boží co svrchovaně jistá a co smrtí Páně stvrzená Hebr. 9, 16. 17. závětem jmenuje.

Knihy Nového Zákona pocházejí od osmi svatopisců, z nichž bylo šest apoštolů; dva — Marek a Lukáš — nebyli apoštolé, něbrž pomocníci a druhové jejich. Radu spisů posvátných Nového Zákona otvírá a odkrývá důstojně čtverice evangelií, t. j. jedno evangelium Jesu Krista Syna Božího Mt. 1, 1. psáno Matoušem, Markem, Lukou a Janem; jest to základ a počátek všeho písmna novozákonného, ješto se v něm zvěstuje veliká radost o vykonané spáse lidstva skrze smrt a vzkres Páně. Následují skutkové apoštolů co kniha pátá; v nich se co v evangeliu Ducha sv. zvěstuje o založení prvých církví a vzrostu i vývoji spásy Páně u člověčenstva. Tim paterem se zavírají knihy obsahu historického. Následují spisové trestí učebné a v popředí stojí čtrnáctero listů Pavla apoštola národů pořádkem od vážnosti církví, k nimž prvotně daní, vzatým. Předkuje list k Římanům, po němž následují dva listové Korintánům daní, načež jde list ku Galatům, list k Efesanům, k Filipánům a list ku Kološanům. Dva listové ku Soluňanům nápotom se uměstují, na něž následují listové k jednotlivým osobám daní, totiž dva k Timotheovi, jeden k Titu a jeden k Filémonu. Zavírá veškeru radu list k Hebreům pro některé druhy o něm pochybnosti na poslední místo postavený. Ještě k řadě učebných listů čítá se sedmero listů povšechných, sborných, okružných, jenž jsou list Jakoba ap., dva listy sv. Petra ap., tři listy sv. Jana a list jeden sv. Jůdy ap. Ve všech těchto listech objasňují se náuky víry a pravidla mravů a ukazuje se, jakým činem lidé sobě zásluhy

Krista Pána přisvájeti mají. Po těchto knihách učebních, v počtu jedenadvaceti, končí řadu všech knih novozákonních prorocká kniha zjevení (či odkrytí, apokalypsa) sv. Jana apoštola.

II. Písmo svaté Nového Zákona, jak nejdříve se otcově pronáší, účastno jest dvojí, božské a lidské přírody či povahy Páně, a má podobně písmu Starého Zákona božskou a lidskou stránku. Ač pak ale v povaze té se Zákonem Starým se srovnává, přece se Zákon Starý od Nového tak různí, jako část první stánku se lišila od tajnice jeho, ano jak obětnice zápalů od slitovnice se rozcházel. Zákon Starý měl jenom nástinu a obrazy, Nový Zákon má bytosti; tam závoj rozesřen byl nad zraky lidu, tu odhalena zástěra ta, a v církvi Kristově slávu Boží s odkrytou tváří spatřovati můžeme. 2. Kor. 3, 18.

Zákon Starý podobá se hoře Sinajské, na kteréž dán byl, hoře ohromné, žutovými bradly znamenité, na kteréž ale nikdo dlouho nemůže ostáti. Zákon Nový podoben hoře Karmélu, úrodné a kvitím oseté, mnohými potočky ovlažené, na nížto se rozhled milý na veškerý strany otvírá a jejíž krása za obraz slávy církve Kristovy ode starých proroků se užívala. Jes. 35, 2. j. V Zákoně Starém vládla bázeň a Hospodin tytýž, ač smíme-li užíti slov Amosových 1, 2. a Joelových 3, 16. říval s hory Sionské; v Novém Zákoně povívá sladký vánek, po němž 3. Reg. 19, 12. Elias přitomnost Boží a způsob příchodu na zem Syna Božího poznal. Tam Hebr. 12, 18. byla hmotná hora, oheň, vihor, mrákota, bouře a hrůza taková, že i Mojžíš celý se třásl; tuto jest město Boha živého, jest nebeský Jerusálém, jsou zástupové anjelů a svatých, jest prostředník a smírce. Zákon Starý dán jest na čas, aby pěstounem lidstva byl ku Kristu. Gal. 3, 24, Zákon Nový dán na věky. Hebr. 7, 24, 13, 8; tam ten dán jednomu národu, tento pro veškeré lidstvo ustanoven jest Mt. 28, 20. Tam ten dán skrze sluhu, tento skrze Syna, Hebr. 1, 1, 2, tam ten dočasně, zemské věci více sliboval, tento věcí nebeské, bezčasné, věčné připovídá. Tam ten předpisoval co činiti a byl písmenem jedině; tento dává milost Ducha svatého, abychom mohli všechna přikázání Boží zachováti, 2. Kor. 3, 6. Tam ten byl břímě Act. 15, 10, tento lehký jest Math. 11, 28 a sládek. — Zákon Starý slavným byl a veškeru moudrost všech mudrců pohanských tak přesahal, jak moudrost božská přesáhá lidskou; přece ale veškerá ta sláva jeho pro převýšnou a bez-

přemnou slávu Nového Zákona za neslávu a za holé bezsláví se pokládá. 2. Kor. 3, 9. d. Ale kdož veškeren rozdíl Starého a Nového Zákona vypíše?

III. Taková-li výše Novému Zákonu přísluší a takovou-li předností před Zákonem Starým se honosí, s jakou plní slova jeho poslouchati, s jakou bedlivostí o nich rozjímati, s jakou úctou spolu a dychtivostí je na mysli přemítati máme! V Starém Zákoně přikázáno bylo Josuovi 1, 8.: *Neztráhuj se kniha zákona toho od úst tvých, nebžž přemýšlovati o něm budeš dnem i nocí.* O kněžích starozákonních měla po veškeren čas platnost svou výpověď Mal. 2, 7.: *Rtové kněží ostřihati budou umění a z úst jeho vyhledávati budou zákona.* U Agg. 2, 12. nalezáme předpis, jímž Hospodin prorokovi velí na zákon kněží se tázati. Ano podle Ž. 1, 2. v tom se spatřovala pobožnost člověka, když o Božím zákoně přemýšlel dnem i nocí. Tak-li v Starém Zákoně věci se chovaly, jakou měrou přijde mysl, rozum a veškerý mohutnost duše věnovati přemýšlování a rozjímání Nového Zákona? Pravda ovšem, že od počátku, an Kristus církve své nevzdělal na písmeně, nebžž na oživném duchu Božím, tato církev vzrůst brala ústným podáním, jakož toto vezdy stejnou s písmem v církvi má váhu, se stejného pramene vychodí. Avšak hned od počátku byli v ní muži, kteří pro božské písmo sv. pojití snahou zvláštní a láskou ku písmu N. Z. se vedli a v rozjímání jeho dnem i nocí potvářali. Máme toho nejedno skvělý příklad netoliko na představených církve, nebžž na lidech též takových, kteří čísti neumějíce buď za drahý plat, buď pro milosrdenství Boží sobě čísti je dávali. Nechceme okazovati na komorníka královny Kandaky, kterýžto jedá z Jerusáléma na voze po cestě proroka Jesaiáše četl (Act. 8.); ten zajisté tepru čtením tímto se na víru Kristovu obrátil. Ale máme jiné nesčíslné příklady ze samých synův církve, kteří sobě za úkol a úlohu života položili ustavičně v písmě svatém badati, aneb kteří nemohouce pro jiná zanepráznění želání svému a své tužbě po ustavičném v písmě badání a rozjímání dosti učiniti, každé pochybání tomu čtení co nejsladší zábavě své věnovali. Sv. Servulus byl žebrák, který neduhem své skličén nemohl pracovati a živil se almužnami, kterých jemu lidé zámožní pro svatý život jeho rádi udíleli. Co ale sobě nastrádal, to vynaložil na zakoupení písmo svatého, a čísti sám neumějce od jiných sobě čísti dával, až dokonale známost písmo sv. dobyl. Greg. M. hom. 15. in ev. c. 15. Mezi mučeníky

v Jerusalémě umučenými proslul sv. Valens zvláštní známostí písma, věda je z paměti, a celé strany doslovně říkati uměje. jak Eus. mart. Pal. 11. vypravuje. Týž Eus. v téže knize 13. povídá o Janovi mučnickovi, že všechny knihy písma sv. v bystré své paměti napsány měl a nejnak věci v nich obsažené vykládal, než jakoby někdo věci ty z bible četl, že se Eusebius toho až zděsil. Ano i ženy náramně ve čtení sv. písma sobě libovaly a nad míru v něm zběhlé byly. Sv. Jeronym v listu Lactē psaném dorývá na to, aby dceru svou pilně ku písmu vedla a spolu jí na ruku dává, jakým by pořádkem počnouc od žalmův a od Nového Zákona se to dítě mělo, aby úspěchu se došlo poženaného. Týž světec v listech svých k jiným sv. zc-nám dancých, k Furii, k Demetriádě, poroučí, aby každého dne několik hodin na čtení písma sv. věnovaly a některou částku z paměti se učily. Sv. Paula a dcera její Eustochie se pro lepší vyřozumění písma hebrejsky učily a žalmy hebrejským jazykem zpívaly. O sv. Paule praví Jeronym, že to byla schrána písma sv. a dceři její svatě Eustochii byl týž světec dal naučení, aby ve dne v noci v písmě sv. četla, tak aby, když ji spánek nadejde a přiběrou se jí dřimoty, tvář její na svatě listy sklesla.

Ti příkladové z nejstarší a z klassické doby církevního života stačiti nám mohou pro dokázání, jak velice písmo sv. Nového Z. se čítávalo a jak vysoká cena dokonalemu jeho poznání se přikládala. A proto jenom příklad některý z dob pozdějších uvedeme pro doličení toho, že snaha a pila ta nikdá v církvi neochabla. Sv. Bonifacius apoštol Němectva vsady s písmem sv. chodil, ani při smrti své bez něho nejsa, ano za štít a obranu ho užívaje. O sv. Dominikovi se podobně vypravuje. Sv. Běda smrti právě při rozjímání písma sv. zastřhnut byl. O sv. Antoniovi Padovském se povídá, že sv. písmo tak v paměti choval, že by se bylo, nějak ztraceno byvši, z úst jeho obnoviti mohlo, což tam ve St. Z. o Eždrášovi se pravilo. Alfons, král Aragonský, čtrnáctkrátě celé písmo Starého i Nového Zákona spolu s výklady přečetl, jakož druhdy sv. Melania každého roku celé písmo sv. přečítala.

Jest o těch příkladech na oce jest, v jaké vážnosti písmo N. Z. v církvi bývalo a s jakou snahou a pilí mužové i ženy, kněží i nekneží se na rozjímání jeho vydávali, není divu, že sv. otcové tak na to dolehají, aby kněží v písmě sv. dobře zběhlí byli. Sv. Jeronym píše Nepotianovi, aby písmo sv. z rukou nevydával a čtení písma že mu koře-

ním života býti má. Sv. Řehoř Vel. (past. 2, 11.) tolikéž nařizuje, aby, kdo v církvi učitelem a kazatelem jest, nikdy od zpytování a rozvažování písma sv. neupouštěl. Sv. Caesarius, biskup Arelatský, žádného nevysvětlil, leč kdo čtvykrátě písmo sv. pilně prošel. Tak dokonale známost písma za potřebnou a sěhllost v něm za nevyhnutelnou se považovala, že písmo knihou kněžskou, aneb ještě významněji *podstatou* kněžskou sloulo. Tomáš Kempenský vece, že neznámost písma sv. jest původ všeho zla a vrata k zahnutí, a sv. Theresia praví, že veškery nedostatky církve, veškery zhouby světa z tohoto pramene se řinou, poněvadž lidé ani dokonalým poznáním ani opravdovým rozjímáním nepronikají pravd v písmě sv. obsažených. A kterak o tom soudil veliký otec církve, vznešený vykladatel písma, sv. Zlatoúst? On dí (Hom. 1. Mt.): *Měli jsme sice písma a liter nepotřebovati, nebž měla milost Ducha sv. nám v srdcích místo kněh býti, a jako se kniha černidlem píše, tak měla srdce naše Duchem svatým napsána býti. Poněvadž jsme ale milost tu od sebe odstrčili, tedy druhá deska, písmo, nám dano . . . Nyní ale jaká zloba a pošetlost to jest, když majíce liter nepotřebovati, nebž místo desk útrobu svou svatému Duchu naskýtati, když, dí, my ztratíme hodnost onu první a do té potřeby se dostavě, ani druhého léku a čtení písem svatých užívati nechceme! Hříchem-li jest písmem potřebovati, jakým prokřesením bude tepru pohrdati knihami nám danými!* A na jiném místě (h. 3 in 2. Thess.) týž světec na čítání písma sv. velice doráží a chce, aby každý křesťan tak znal písmo, aby, když něco z písma slyší, hned poznal, ze kterého to proroka, ze kterého apoštola vzato jest. Podobně vyjadruje se v hom. 9. ku Kolos. na slova sv. Pavla *slovo Kristovo přebývej u vás hojně*, kdež napomíná, aby písma svatá pilně četli a sice netoliko do nich jen nahlédali, nebž jednou i podruhé věci ty uvažovali. Ještě na jiném místě dí (in genes. h. 29.): *Prosím vás, abyste čtení písma sv. pilně poslouchali. Ano i doma se uprázněte a písma sv. čtete.* Tak onen otec a vykladatel písma veškerych posluchačů napomínal; čím více na to dorážel a dorýval, aby se kněží čtení tomu oddávali? Máme-li uvést ještě jiná svědectví a nemůžeme-li na těchto přestat, ana tak hlasitě mluví, že sobě písmo sv. nad tisíce zlata a stříbra dražším a nad med a stred sladším pokládali? (Žalm 118, 72. 103.) Tuť na konc. Trid. sed. 5, 1 d. reform. rozhodli otcové, že se má vsady pilně k tomu prohlédati, aby onen.

nebeský svatých písem poklad, jehož Duch svatý s převelikou štědotou lidem udělil, zanebaným nezůstával.

IV. Ale čeho se světci a světice ze čtení písma sv. dojití nadáli, poněvadž je tak horlivě poroučeli? Máme mnoho výroků Otcí svatými a jinými světci a světicemi Božími pronesených, kteří nám živé užtky a výhody ze čtení písma pocházející vypisují. Poslyšme některé z nich! V písmě sv. dí sv. Ambrož (ad Const. c. 44.) jsou čistí a svěží potokové, jsou stříbrní pramenové, kteří do života věčného tekou; jsou tam řeci a výtokové jako med a stred, kteréž útrobu a mysl člověka lahodou a potěchou naplňují. Písmem sv., dí sv. Augustin (ep. 3. ad Volus.), duše pokleslé se napravují, duše skrovné se živí a duše veliké se v nich kochají. A na jiném místě též světec dí (serm. d. t. 112): V písmě sv. co v nějakém zrcadle člověk jakým jest a kam směřuje poznává; čtením písma se duše čistí a srdce k nebeským blahostem se vzbuzuje. Kdo s Bohem obcovati žádá, má často a zhusť se modlívati a písma čtati; nebo když modlíme se, mluvíme s Bohem a když čteme písmo, Bůh mluví s námi. Sv. Zlatouš na dotč. m. (h. 29 genes.) praví: Čtením písem sv. jazyk se obnovuje, duše křídla přijímá a se pozdvihuje, slunce spravedlnosti se osvětluje, lakadel zbývá a z pokoje bohoandého se raduje. Jest čtení písma duchovní pokrm, jenž duši posiluje, jí moudrosti a stálosti přidává. Písmo jest, dí jinde též světec, zbrojnice a duši člověka, jenž ho dobře užívá, v bezpečnosti udržuje (in s. Joan. hom. 3.). Duše, která písmo čte, nalezá se ve svatyni a ovšem se stává čistější, dokonalejší a zbožnější. Ale nač jiných míst ještě nakupovati? Všichni otcové se v tom srovnávají, že jest písmo chlebem života, nebeskou manou posvátnou, každému vkusu a každé chuti přiměřnou, kteroužto se živí duše věrná na poušti světa tohoto a kteráž se nemá nikdy mysli naší znechutnati; že tam jsou krásní luhové, ovlázní rosou nebeskou, kvítím překrásným pokryti: že to jest žebř k Bohu, pevná zeď, nepodlomná bašta, nehynoucí sláva, nevadnoucí radost, věčná útěcha, bezpečný přístav a jak ještě jinak písmo svaté nazývají; ano že jest jako ten vzduch, kterým se v bytosti udržujeme, a kterým tudý ustavičně oddychati máme. I potřeba-li ještě ukázati na to, že čtením písma sv. toli světci se bylo obrátili? Sv. Justin, sv. Antonín poustevník, sv. Augustin a přemnoho jiných světců a světic čtením písma k tomu se nahnuli, aby cestu nastoupili tu, která je

k oněm, z nichžto církev nad nimi plesá, ctnostem a výsostem přivedla. Bez dvojí věci nemůže na světě duše věrná bydliti, dí sv. Tomáš Kempenský (imit. 4. 11.). Zavrňna jsouc v těle eo v stánku nějakém potřebuje světla a pokrmu. Tělo Páně v nejsv. Svátosti jest strava pro duši, pravda Boží v písmě obsažená a od církve vyložená jest svíce pro pouť života. Proto sv. Aug. confess. 11, 2. se modlívá: Dej, ať mi jsou rozkoš písma Tvoje.

V. Avšak jako věc každá tepruv tenkrát člověku s prospěchem bývá, když jí správně, příhodně a přiměřeně užívá, tak také písmo sv. tenkrát jenom nám k užtku onomu poslouží, když s náležitou přípravou ke čtení tomu se ustrojíme. Každé písmo, dí Tomáš Kemp. (1, 5.), *v onom duchu, v jakém psáno bylo, čísti se musí*. Duch, který spisovatele svaté vedl, byl Duch svatý Boží; jím tedy se i čtenář věsti a spravovati musí, nemá-li bez užtku ano s velikou ujmu a škodou duše duchovně čtení to u něho splynouti.

Tu ale se přijde tázati, v čem záleží to vedení Ducha sv. při čtení písma, aneb o kom říci můžeme, že se Duchu svatému věsti dává? Ten člověk jenom věsti se dává Duchem svatým, jenž dvojí snahou k porozumění jemu se přistrojuje, *vzdělanou* jednou, kterou i mravnou nazvati můžeme a druhou *blízkou*, jež i myslnou slouti může. *Vzdělaná* záleží v tom, abychom všech vad a nedostatků srdce zbýti a Duchem svatým se obroditi snažili. Zlé náruživosti a žádosti člověkovu mysl mrakotou povlékají, že věci mravné a nad to božské v pravém světle se mu vyskytati nemohou, a člověk neobrozený nemá toho organu a ústrojí, kterým jediné věčné pravdy chápáti může. Zkusil toho na sobě sv. Augustin před svým na víru katolickou obrácením. *Ustanovil jsem, vece (conf. 3, 5.), mysl na zpytování písem sv. obrátiti. A aj spatřil jsem věci, jichžto člověk pyšný a hrdec vyskoumati nemůže. Písmo zajisté vzrůstá s malíčkými a pokornými, ale já jsem tenkrát o nadutosti své malíčkým býti odešel*. Tak sv. Aug. A sv. Athanasius (de incarn. 57.) dí: *Abys písmu sv. rozuměl, potřebá tobě zbožného života, čisté duše a mysli podle Krista stvořené. Kdo světlo slunečné spatřiti chce, ten oči své čistí a osvětluje, poněvadž jen tehdy pozdní vzniká, když organ a předmět sobě podobný jsou. Ve zlovůli duši nevhází moudrost, aniž bydlí v těle podmaněném hříchu*, dí Písmo Sap. 1, 4. Člověk jenom duchovně všechny věci náležité a právě soudí a duch jenom poznává věci Boží. 1.

Kor. 2, 11. 16. Kdo mravná učení chápati a jim rozuměti dychtí, od toho již Aristoteles přímého ducha a čisté mysli postihoval, poněvadž člověk nemravný náukám o mravnosti vyrozuměti nemůže. Čehož sobě tepruv vymáhá písmo svaté! Jaké přímosti a čirosti ducha a jaké čistoty mysli žádá, ač má-li čtenář pochopiti právě ty věci, jež se mu v písmě naskytají. — Empedokles pravil, že všeliké poznání se děje srovnáním a takorůžka sestejněním se podmětu či úsobý s předmětem, a také tu platí přísloví, že se všechno vine ku své rovní. Člověk jenom tomu bližšímu porozumí a v toho smysl jenom dokonale vnikne, jehož duch s ním souhlasí, s ním shoden a schoden a téměř sroden jest. Má-li tedy čtenář písmu svatému rozuměti, musí povahu písma a ducha toho, jež v něm věje, v sebe pojmíti, musí Duchem svatým nadchnouti, musí dle mysli duchem se obroditi, musí ve svatosti takměř bytovati, a ušlechtění a připodobnění mravů ku Kristovu životu musí svrchovaným účelem jeho býti, ač nemá-li čtenář písma v pouhou zvědavost, zábavu a všečetnost se zvrhnouti, nébrž pravou službou Boží býti. Kristus přišel na svět, stal se tělem a přebýval mezi námi. Odplatte a odměňte se, vece sv. Augustin, za to Kristu Pánu, staňte se duchem a přebývejte v Bohu. K čítání písma sv. má člověk přístupovati jako kdyby na nebesa bral se, dí sv. Zlatoust; nebo čtením písma otvírá se člověku nebe a Bůh mluví k nám (h. 2. in Js.). A sv. Bernard se prohlašuje o té snažnosti takto (in cant. 36. 5.): *Jsou lidé, kteří věděti žádají toliko, aby věděli, a to všečetnost jest; jiní věděti a znáti se snaží, aby vědomostmi svými těžili bohatství a cti došli, a to lakomství jest; jiní ale snaží se poznati a věděti, aby sebe a jiné vzdělali a upravili, a to láska jest.* Bez takového úmyslu by se kniha ta svatá stala literou, jež zabíjí, a vůně života (2 Kor. 1, 20.) by se obrátila ve vůni smrti.

Ale jiné ještě snahy ode člověka při čtení písma sv. potřebí jest, kterou jsme snahou *blížkou* nazvali. A tato *blízká* příprava jest opět dvojí; jedna záleží ve *trouci tužbě a bedlivé snaze* poznati věci v písmě obsažené, druhá záleží *v pokoře a pozdnosti své nestateč* ku porozumění písmu bez pravého vůdce. Ta první nás vede k tomu, abychom veškerými silami a žilami své mysli a rozumu svého se namáhali vyskoumati a vyzpytovat smysl písmový. Písmo jest hluboké moře a tudý člověk, který je probadati volí, dobrým potápěčem býti musí, aby je dokonale s blahým prospěchem bez potopení se

proplovati mohl. *Tak velika, tak bezpřemna a náramna jest hloub písma sv., dí sv. Augustin, že člověk ode mládí každodenně v ní badaje každodenně prospívá; tak tajemna jest hlubokost jeho, že se mužům nejdámelnějším, nejbystřejším, nejstarším a nejpilnějším to přihází, co písmo praví, že člověk mněje u konce býti tenkrát právě začíná.* (Aug. ad Volus.) Šluší všechny sly ducha napnouti, celou řadu mohutností sebrati, nejhorčeji žádost a žízeň po pravdě písma sv. v duši své vzbuditi, když se ku čtení jeho strojíme. Hořím, dí sv. Chrysostom, *tužbou hořím hlas svatý slyšeti a mrtm apoštola před sebou viděti, an se mnou rozmlouvá* (in Rom. h. 1.); a na jiném místě týž světec praví (Mt. h. 1.): *Otevřemež dveře mysli své a vejdeměž do sně, abychom se tam uklonili králi, jež tam bytuje.* Počátek všeho poznání a vši vědomosti jest vroucí tužba; ta zajisté rozšiřuje mysl a útrobu a činí je schopny pro přijetí nauky. Co v Starém Zákoně (Sap. 6, 14. d.) čteme o moudrosti, že těm ve stfíc vychází, kdož ji žádostivi jsou, kdo na úsvitě k ní bdějí a přemýšlejí, to platí zvláště o písmu svatém. Království nebeské i v tom ohledu násilí trpí, že jenom kdož úsilně vejíti se snaží, ten jenom ve svatyni jeho vniká. Sv. Zlatoust písmo k nebi přirovnává. Již nak na nebeském blankytě nejchabější oko hvězdy spatřuje; ale kdo chce dokonale poznati povahu, poměr a běh hvězd, ten netoliko bedlivě na ně pohlídá, nébrž své oko sklem ozbrojuje, ode hvězdářův naučení přijímá, sám snažně a neunavně badá, až pak se mu dokonalého poznání hvězd dostane. Máme-li my snad méně činiti a méně pilnosti obraceti ku poznání dokonalému písma a veškerých náuk tam obsažených, těchto přelíbých hvězd duchovních, pojmutí a dohlednutí-se?

Tot jest *prvá příprava nejbližší* při strojení se ke čtení písma sv. písmo sv. má, jak jsme zmínili, mnohé těžkosti, zádrhly a nesnady; tu se nesmíme dáti choulostivostí opanovati, nybrž mužně se cestou započatou bráti máme, až dostihneme účelu svého a s dokonalou známostí písma se potkáme. Ale možná-li vlastní snahou toho dosíci? Tím přicházíme ku druhé části blízkého připravování se ku písmu, *ku pokoře a pozdnosti vlastní slaboty*; a tu nebude potřebí mnoho mluvití, anož ze všeho, co jsme dosud pravili, jasně nestateč lidská ku poznání písma a k vyrozumění smyslu jeho vysvitá. *Ku písmům sv., píše sv. Jeronym Paulinovi, nemůžeš ty bez vůdce a bez toho, jenžž cestu ukazoval, přikročiti.* Písmo sv. jest zvuknu-

tím, vdechnutím, vtanutím a vdunutím Du-
cha sv. psáno; který duch lidský může vnik-
nouti v tajemství Ducha, jesto písmo 1. Kor.
2, 11. vece, že těch věcí, které jsou Boží,
nikdo nezná leč jediné Duch Boží? V písmě
Nového Zákona veškerá rada věčně v Bohu
skrytá Rom. 16, 25. otvírá se; ale kdo ji po-
stihne? Kdo poznal smysl Páně, ty nezpy-
tatelné soudy jeho a nevystižné cesty jeho?
Rom. 11, 34. Tu musí každý z Jeremiášem
1, 6. vyznati: *aj dítě jsem já*. Tu musí zvolati
každý, ač snad o písmě byl po veške-
ren běh dlouhého života svého až do těch
šedin se napřemýšlel: *Já mlad jsem a neznám
ani vyjití ani vjití* 3. Reg. 3, 7. A to pozná-
ní nestateče bude jej pokorným činíti, kterouž
pokoru s úctou spojí a hned při chystání se
ke čtení tím více ale při samém čtení na
jevo dáváti bude. Sv. Karel Boromejský
písmo sv. kleče čítával. A kdo byl ten Ka-
rel Bor.? Nepočítá-liž on se mezi největší-
mi světcí církve svaté? Nepokládá-liž jej cír-
kev za zvláštní svou oslavu? Ovšem ale svatý
muž a jasná hvězda církve věděl, jak s pís-
mem sv. zacházeti. S úctou tedy musíme při-
stoupiti k písmu, s jakou se přibližujeme k
ostatkům světců a světic Božích. Nebo tu
více jest než ten neb onen svatý; tu mluví
Bůh a slova jeho se potokem k nám proudí.
Proto církev při mši sv. jak ostatky na oltá-
ři, tak podobně i evangelium, kde slovo Kri-
stovo se nalezá, knězi libati poroučí na dů-
kaz a na zřatý důvod, s jakou úctou vněš-
nou ke čtení písma přikráčeti máme.

Ale více musí pokora ta v tom se uka-
zovati, abychom při zpytování sami sobě a
svojím náležům nedůvěřovali, se uskromňo-
vali a tam, kde skutečně hotova jest, rady
a pomoci pro svou nestateč hledali, totiž u
církve, kteráž jest sloup a tvrz čili základ
pravdy. Tim. 3, 15. Bludařství, dí sv. Aug.
(in ev. Jo. tr. 18.) povstala zlym písma sv.
vykládáním a doskočným nálezh těch tvr-
zím. A tudy, pokračuje sv. Aug., máme s
bázní a s třesením písmo čísti a místa při-
temná a nekolná, jimž nerozumíme anebo jichž
s ostatními náukami Božími nebud srovnati
umíme, máme opět a opět zpytovat i ač
snad vystfňání jich na jiný čas odkládáme,
nikdy nedáme přece víry a úcty odložit.
A na kázáních k svému lidu činěných vece,
že se podjímá s nimi o evangeliu jednati a
jim pravdy Boží, on člověk chatrný, věci
duchovny ač jsa tělesný, a tajemství ne-
smrtelná ač smrtelná jsa vykládáti. I ne-
učinil by toho, přidává, kdyby nepřijímal
vykladu svého od církve; od církve sv. be-
ra jist byl, že se mu ničeho nenedostává

a že vším oplývá, jesto sám neváhal učiniti
výroku toho proslulého: *Nevěřil bych evan-
gelium, kdyby mne váha svaté církve katolické
nehnula*. Kdo se domnívá, že něco umí, ten
ještě nepoznal, jakby uměti měl. 1. Kor. 8,
2. *Kde jest pycha, tam jest zahanbení*, vece
písmo (Prov. 11, 2.), *ale kde jest pokora, tu
jest moudrost*.

Leč poznání nestateče své a pravá po-
kora při onom člověku, jenžto smyslu pís-
ma svatého všelijak dojiti usiluje, přivede
ho, aby tam tloukl, kde mu brány písma
svatého otevřiti se mohou.

Platon (Tim. 29.) ohlédaje povahu vše-
homíra, podle spůsobu svého k bohům a bo-
hyněm obrátiti se a jejich pomoci a světla
sobě vyprositi za potřebno uznával. Tuto
se nejedná o vyskouvání věcí tělesných, ja-
kéhož tam se Platon domáhal, nýbrž o po-
znání věcí věčných a pravd duchovných.
Kdo řekne, že čtenáři písma svatého nebu-
de modlitby zapotřebí? Žalmista Páně do-
bře to naznával a tudy nejednou se se v mo-
dlitbu pro vyprosení sobě světla s hůry vy-
dává. Ž. 118, 18. *Odkryj oči mé a spa-
třovati budu divné věci ze zákona Tvého 34.*
Dej mi rozum a skoumatí budu zákon Tvůj
125. Služebník Tvůj jsem já! Dej mi rozum-
nost, abych znal svědectví Tvoje! A zhusta
nalezáme takové prosby o milost k vyroz-
umění slovu Božímu. A v církvi nové kte-
rak ti, jenž s písmem sv. zacházeli, sobě v
tom počínali? Již v nejstarší dávnověkosti
Origenes v listu svém k Rehofovi Divotvor-
ci to jistí, že k vyrozumění písmům pro bi-
blaje nejučenějšího a nejbystřejšího přepo-
třeba jest modlitba a modlitba snažná, ja-
ké nás učil Spasitel, an trojím během dí:
proste, hledejte, tlučte. Nejinak sv. Aug. (tr.
18. in Jo.) mluví, že třeba hledati, vzdycha-
ti, vzlykati, tlouci na dvěře Boží, ažby se
nám otevřely. Ale nač hromaditi opět pří-
klady a výroky výtečných mužů? Jeden
světec buď nám za všechny. O sv. Tomáši
Aquinském, muži bystrého rozumu a svatě-
ho života, jež druhým Augustinem nazývají,
čtenie v životě jeho, že nejinak než pomo-
dliv se ku písmu sv. přistupoval, ano když
se mu nesnáze naskýtali, že k modlitbám
svojím pro obdržení světla od Boha k vy-
rozumění písma také půst přičinil.

Nezbývá leč abychom totéž činili, aby-
chom prosili, hledali a ustavičně tloukli vo-
lající o otevření k tomu, kterýž má klíče a
když otevře, nikdo zavřiti nemůže. (Ap. 3, 7.)
A se sv. Aug. (cf. 13, 15.) volejme: *Dej*
nám Pane zřítí nebesa, dílo rukou Tych!
Rozeptyl před očima našima mraky, který-

miž zahaleny jsou. Ve knihách těch nalezá se moudrost, již uděluješ synům svým. Neznám jiné knihy, která by tak pýchu krotí a vraha hubiti znala; neznám jiných tak čistých řečí. Ty sklonily šíji mou pode jho Tvoje, vedly mne k vyznání hříchův a ke vděčnému Tobě sloužení. Dej Otče, ať jim rozumím, propůjč toho sluhovi svému, nebo pro služby své jsi se zjevil. A dříve již (tamž 11, 2.): Dávno již zahorel jsem rozjí-

mati zákon Tvůj, a v něm hodiny od otavení těla a ducha a od služeb lidem náležitých prázdně trávití volím. Ode všeliké drzosti a lži obřezí vnější a vniterné rety moje a čista buď radost má v písmech Tvojich. Nadarmo jsi nechtěl, aby se napsalo tolik listů skrytých tajemství. Viz hlas Tvůj jest radost má, slovo Tvé mi vše rozkoše přesáhá. Dej mně, co miluji, otevři tlukoucímu skrytosti řečí Tvojich.

Hlava II.

O tomto výkladu Nového Zákona.

Vylíčili jsme zásady, podle kterých písmo svaté čísti, zpytovat i a vykládati potřebí. Ale zda jsme se sami těch pravidel drželi a z nich mnohokrát nevyvinuli? O tom nám nejméně souditi přijde a musíme na milost a nemilost soudu vyššímu se poddati.

Avšak přece vidí se nám potřebou, abychom o způsobu, jakým jsme si při výkladě a překladě tomto vedli, čtenáře beze všeho projádrnění se neponechali. Při tom více o *překladech a o zevnějších rouchu* výkladu svého místněji se proneseme. Co se ducha a vnitřné stránky výkladu týká, o tom zkrátka povídáme, že jsme všady pamětlivi byti hleděli, že věc svatou konáme a že pravého smyslu písma na stežejných a dogmatických místech jenom ze života církve a od Ducha v ní vládnoucího dojíti se můžeme.

Jak vůbec známo jest, překladové cizojazyčných spisů dvojího druhu býti mohou. Buď totiž překladatelé co nejvíce se litery drží a slovo k slovu, pokud genius řeči dovoluje, přistupují a upravují; buď svobodněji si počínají a více smyslu nežli slov se dobírají. U nás hned od starých dob obojí té třídy setřeno a v obojím nalezáme pěkné příklady, ačkoli se také s nejedněmi výbočnými překroky shledáváme. Jmenovitě v tak řečené zlaté a klassické době jazyka našeho ti, kdož knihy do naší řeči převáděli, nade vši míru a tytýž nad veškeren pomysl rozvlačit se rozprávěli, nejednou veškerou sílu a mocnost slohu spisovatelova v rozbitlout a židkou jichu rozplavující. Činili to úmyslem tím, aby spis lidu přístupnějším a srozumitelnějším se stal a protož jim shovení rádi půjčujeme nejedné věci se od nich při tom přičiňující. Vždy ale vyznati musíme, že muozi překladové dotčení více parafrasa-

mi a obtlumočeními nežli vlastními překlady jsou.

Co se překladu písma svatého týká, tu od nejstarších dob, jak se národ náš k božské náuce přihlásil, překladatelé ponejvíce přísně slov a slovosledu originálu svého, latinské vulgáty, se drželi, až na některé parafrázy kněh evangelických za dob pozdějších utvořené, kteréžto se ale za překlady písma sv. nijak nevydávají. Měli čestí nejstarší překladatelé před rukama převod staroslovanský sv. bratrů Soluňských, jak to najisto ze zlomků evangelia sv. Jana nás z desátého století došlých a z těch, jichžto tam potřebujeme, bulharismů patrnó jest. Ale nevšady se ho držeti mohli; dílem nebyly veškery knihy od svatých Soluňanů v Moravě přeloženy, dílem se po vymizení obřadu řeckého také známost překladu cyrilského v národu našem vytratila. Avšak přece z převodu toho nemalý na překlady české vliv vyplynul, jakož z názvosloví náboženského a otcenáše na bíledni jest, ano již v jednom slově *spasiti* se zračí. Postupem času překladové ti více a více dokonali se, čím více překladatelé do podstaty nauky křesťanské a do ducha obou jazyků, latinského a českého, vnikali a se ponořovali, ač druhdy bez kroků zpátečných nebyvalo a býti nemohlo, poněvadž pozdější překladatel často práce svých předchůdců ani nebyl poznal. Netoliko svato- václavská bibla nejedněch vad se dopustila, kterým předchází překladové již vyvarovali byli, něbrž i sama bibla Kralická, v níž Nový Zákon podle textu řeckého, jak se ve vydání Theodóra Bezy vyskytál, ustrojen byl, i sama Kralická v nejednom místě za předěselci svými zůstala. Kraličtí, abychom některý příklad uvedli, synagógu *skolou* nazý-

vají, ješto se v rukopisu 1406 *sbornice* překládá a týž rukopis Act. 10, 38. dobře má *prošel*, na místo čehož Bratří mají mnohem nesprávněji *chodil*. Podobně Math. 1, 25. mají chybně *nepoznal*, ješto starší překladové lépe *nepoznával* kladou. O vadách zpátečnických bibly s vatováclavské Faustín Procházka jedná v předmluvě na Nový Zákon 1786 a není potřebí než poukázati na jediný toho případ Jo. 9, 25., kdež Svatováclavští místo staršího překladu: *já byv slepým nyní vidím* přeložiti si umínili raději: *že já když jsem byl slepý, nyní vidím*, což netoliko nemotorné ale i nesrozumitelné jest. Leč přece všechny ty nedostatky přece pokrok spatřuje se od méně podařilé k dokonalejší povaze a ohledem toho snadno vady ty jim promineme.

Ale není tu místa závoditi se ve spisování historie českých překladů písma svatého N. Z. a v oceňování jejich. Na ten čas musíme přestati na projádření zásad, kterých jsme při svém překladu setřili. Svrchovaným pravidlem nám bylo, že tu především *věrnosti* netoliko ve věcech, něbrž také ve formě se musí osířhati. Není zajisté forma něčím pouze náhodným, něbrž jak každý život podle vlastní vnitřní moci a síly své sobě také vlastní tělo utvořuje a způsobuje, tak také myšlenky vtěluje se vlastního sobě přiměřeného organu vyhledávajíc a vymáhajíc. To sice vždy místa nemívá, poněvadž idea vyššího a duchovního něco jsoucí v žádné mluvě lidské docela odpovědného roucha a pleti dokona přiměřené nenachází, obzvláště ale ideám náboženské, v čné a svrchované pravdy mnohem méně ve příhodný oblek ustrojiti se udá. Ale přece není ta vněšná halena a plena, kterou myšlenka přijímá, hostejna a bezvýznamna tou měrou, aby překladatel se jí odvětovati a odtahovati a o své ujmě šat libovolný jí hotoviti mohl. Obzvláště to místo svoje má při písmu svatém, ješto víme, že tytéž věci některé *doslovně* vdechuty a vdunuty byly, a žetedy na slovech druhdy neskončená váha leží. Vábec musí překladatel pravidlem a opolnou býti, že se ve překladě nic nemá kromě jazyka měniti a že mluva a řeč originálu nemá se ani zeslabovati ani sesilovati a stužovati. Co k vytyčení starobylosti, vlasti a zvláštního způsobu myšlenek a citů se odnáší, to povinně ve překladě se co možná nejdokonaleji odbýtí a odrážeti a tu překladatel svobody žádné si osobovati nesmí. V tom jenom, co se týká genia a ducha mluvy a co ku mluvnické povaze a vlastnosti jazyka patří, v tom jenom plnoměrá svoboda převoditeli se ponechává. Netoliko

pak smysl originálu docela zachovati se musí, něbrž překlad musí, pokud rozdílnost jazyka jeho meze mu neklade, také obraty řeči slovy vlastními a přenesenými a celým ladem a skladem dílu původnímu se podobati a rovnati; zkrátka musí dokonalým otiskem a obrazem původu a vzoru svého býti. Při tom ale vezdy jazyk svobodně se pohybovati má, slova nikdy se nemají co nevolná a zpurná násilně přenášeti, věty mají nezavadně plynouti a celá povaha překladu ta musí býti, aby se věc co do jazyka a jeho stroje původně česky psána býti zdála, avšak vsady důstojnost původu vyrazela se.

Zásady ty samoplynný jsouce nepotkají se s mnohými odpory; ale jiná věc jest zásady ty uznati a jiná jim docela vyhověti. Obzvláště ta obtíž a osuhlost zkousti se dává při novém Zákoně pro neobsáhlou výši a hloubi pravd Páně a tajemnou povahu slova Božího s jedné, jakož i pro nejednu lepotu, tenost, svéráznost, určitost a přece volnost jazyka řeckého a sklady jeho, v čemž vulgáta jej dle možnosti doslovně následuje, se strany druhé. Kolikráte tu mysl na válách bývá, již na tu již na onu stranu se navazující, již ve starých rukopisech již v jiných nářečích pomoci hledajíc a s prázdnem odcházejíc!

Zabíhá ta rozpačitost netoliko při materii či látce a tedy při stránce lexikální, něbrž také nejednou při formě či při dobach gramatických. Kterak, abychom některý příklad o materii uvedli, kterak se má rozdíl činiti mezi *δικαιωσις* a *δικαιωμα*, ješto se obojí ospravedlněním překládá, an přece slovo první *úkon*, slovo druhé *výsledek* znamená? Dále nebylo-liž by vhodno ano potřebno přijíti slovo *pascha* do překladu, ješto čtvero pojmů se tím slovem znamená a již postilář starý (Výbor II. 193) a podobně vydavatelé *nového testamentu* Erasmus od r. 1533 v předmluvě pověděli, že slova toho překlad v češtině se nepodařil? Či má se přijíti slovo *vazma* od Jihoslovánů? Vědomo, že slovo *evangelium* teprv ponejvíce na doléhání dotčených Erasmusů přijato, an dříve vsady se čtení místo *evangelium* kladlo. Nebude-li i tu museti slovo české cizímu ale biblickému ustoupiti? Dehna, bés, zmek značí zlého ducha; máme-li na vždy vřhost dáti slovům těm? Slovo *caro* vezdy *tělem* tlumočiti nezdálo se již dotčeným Erasmusova písma překladačům, a slova *plet*, an bylo v zapomenutí přišlo, neznajíce touží toho nemálo, že Češi slova *maso* v písmě svatém v ošklivost vzali. Slovo *ἡμετέριον* se *tečeřadlem* tlumočí; nebylo-li by lépe slova *hornice* užití, jak to staroslovanský převod

má? Číslo takových otázek, jenžto se týkají látky, bychom otrojiti mohli. Ale neméně takových pochybností naskytá se se strany formy. Pravda-li jest, že aorist vezdy jednodobým časoslovem se oddáváti musí a má-li se tudý Mt. 26, 26. přeložiti: *Vezměte a snězte a napijte se všickni*, jak se navrhuje ondy? Má-li se aorist *ἐσθίετε* extendi Rom. 10, 21. vyložiti *celý den jsem roztahoval*, jak od Bratrů přeloženo a potom se do dneška podrželo, aneb-li raději přeložiti *roztláhl s Erasmusci či rozpal s rukopisem r. 1406? Aneb dokonce přeložiti: roztažením měl jsem*, tak že aoristem se stav vystihá? Kterak jednodobost aoristů řeckých vytknouti Mt. 10, 19. *μη μεμνησέτε τι λαλήσετε* a dobře-li se dosud překládalo: *Nepočítejte, co byste mluvili?* Zdali aoristy Mt. 20, 28. *διακονηθήναι* a *διακονήσαι* vylučují stav a přeložiti se musí: nepřísle, aby mu slouženo bylo, nébrž aby sloužil?

Nemalou nescnázi také vlastní jména činí jakby skloňovati se měla. Řekové sobě jména hebrejská podle podoby řeckých jmen vlastních přikrájeli; buď písmeno přidáouce buď odejmouce; ze šabat učinili *σάββατον* aneb *σάββα*, *tos*; místo *Jakob* psali *Ika*, místo *Josef* psali *Joses* a *Síra* místo *Sírak*, jakož z Hanibala zřečtělé jméno Anibas povstalo. Náš jazyk není tak neuctivým a nezdovřilým k hostům přespólným, více se k jich povaze schyluje aniž tak hrdě a pánovitě s předu a zadu jim ubližuje a jich uráží. Ale aby jich sobě docela nesklonoval a podle svého mluvidla neutrojoval, toho nelze od něho žádati. Víme ovšem, že překladatelé nejedno jméno co nehyblivou látku považovali a beze sklonění ho nechávali. Tak v rodokmenu Páně hned na počátku evangelia Matoušova čteme: Judas zplodil Faresa z *Thamar*, Salmon zplodil Boza z *Ráb*, Boz Obeda z *Rut*, Obed zplodil *Jesse*; kdež jména *Thamar*, *Ráb*, *Rut*, *Jesse* v Kralické bible bezsklonnými ostala. Té věci nám u Bratrů poněkud divno jest, poněvadž Beněš Optát a Petr Gzel v Novém Zákoně v Náměsti 1533 dobře kladou z *Thamary*, z *Ruthy*, z *Rahaby*, přirozeného ústrojí jazyka hájíce. Dva rukopisové patnáctého století, abychom i toho dotkli, v té věci různě sobě počínají. Act. 13, 21. klade starší od l. 1406 Saula syna *Cisova* z pokolení *Benjaminova*, ješto pozdější zákon Tetovský klade Saula syna *Cis* z pokolení *Benjamin* bezsklonné. Bratři tu kladou Saule syna *Cis* z pokolení *Benjaminova* jedno slovo deklinující, druhé bez deklinace zůstávající. Titěz Bratři nevím za jakou příčinou Jo. 4,

46. kladou *do Káně*, ješto přece slovo *Kána* vycházející na *a* jasně navrhuje, že se dle *voda* má skloňovati. V té věci závalu zadržují slova končící na *a* s předešlým *vo-kálem*, jak jest Galiléa, Judéa, v nichž jótace buď značně, buď docela oslabla a místo předešlé přehlásky nyní odhláska nastoupila. Poněnáblé mizení jótace jest jednou z hlavní-tých povah samohlasenstva českého a odhláska se nyní až do samých *jotovaných* jmen dobývá, an nejnověji slovo Gaja v genitivu Gajy přijímati se přinucuje. My zde nemálo na přezmnu jsmc. Ješto ale odpor proti jótaci podle náhledů filologův našich dlouho potrvá a nejednu proměnu v hláskosloví našem uvede (viz Rozpravy ve Vidni I. 73.), musíme i my se přidati k odhlásce v těch jménech, v nichž jótace docela se-slabil, ano téměř vymizela. Slovo Galiléa se rovná nyní slovu idea a jakož píše se i-dey, ideu, ideou atd., tak nezbytno psáti Galiléa, Galilěy, voc. Galiléo, Cesaréu, Cesaréou atd. O dativu v singuláru zabíhá toliko, má-li se ponechati Galilěi anebo čehož i Bratři druhdy užili (Act. 21. 6. na kraji) ponechati Galilée, Cesarée. Kde skutečná jótace se nalezá, tam jsme nijak ve právu ji nezkrátili, nébrž plnou jí moc a sílu zůstavili.

Ale také jména mužů, jenž na *i* a *e* vycházejí, jaká jsou Levi, Jesse, Sale do roz-paku nás uvedla. Máme deklinovati Levia, Jessea, Salea? Čili Sala, či Saly? Jessa, či Jessy? Čili Leviho a Jesseho dle Poláků? Čili přičiniti nějakou koncovku a psáti Noe-la? či Noema? Jesseta, jak má Slovinec, či Jesseje, Levije? Nejpruv se nám vidělo jotu co koncovku přičiniti a Levij, Jessej atd. psáti kromě *Noema*, ješto forma ta u nás velmi zobecněla. Leč povážíce, že odhláska, jenž v češtině jak praveno nemalou vládu si osobuje, jótace ve jménech nestrpí a jí u nás zloha nepřizniva jest, upustili jsme od jerovaných forem a jiným způsobem jsme potřebě vyhověli, v čem nám buď to buď ono přeložení slovanské svítilo. Jména, ješto se souhláskou zavírají, pravidelně v celé formě zůstávají se, až na jméno Kafarnáum, kteréž podle latinského deklinování místo Kafarnauma skloňujeme do Kafarnáa, v Kafarnáu. Garizim sice plurál jest, avšak ucho naše již velice té formě uvyklo a ne-hodno by bylo proměňovati jméno to na Gar-izy, tím méně, poněvadž jméno to od něja-kého národku pošlo, jak se filologům někte-rým zdá.

Nemůžeme pominouti také skladby ja-zyka našeho, poněvadž v nejedné této straně

jasnoty se mu mnoho nedostává a zvláště genitiv s akkusativem se nemálo matou. Známé, že v některých nářečích slovanských akkusativ v plurále na genitiv zhusta se zaměňuje a vůbec genitiv před akkusativem veškeré pole si obohčuje. My se ve svém jazyku těšíme tou výhodou, že lépe nežli veškerá ostatní nářečí akkusativ od genitivu různíme. Ale jak již toho nejednou touženo, novější spisovatelé namnoze kladou genitiv kdeby akkusativ, a naobrat akkusativ kdeby genitiv měl státi. Přílišného genitivování, smíme-li toho slova užití, ani Bratři se neuchránili, téměř všechna časoslova složitá s předložkou *po* bez rozdílu s genitivem kladouce. Slovo *pozdraviti* pročby s genitivem se vezdy vázati mělo, není příčiny, ješto sám ten ku genitivismu sklonný jazyk polský se slovem tím akkusativ kladé. Rom. 16, 3. 6. Pozdravcie Pryske i Akville *pozdravcie Marya*, kdež Blahoslav kladé *Pozdravte Prišky i Akvily* s genitivem. Rkp. 1406 kladé Prišku a Akvilu. Tetovský zákon z polovice čtrnáctého století kladé podivnou nedůsledností: *pozdravte Prišky a Akvilu*.

Nejednou za našich dnů a nejnoveji také vyšlo ode strážců jazyka neodůvodněné pravidlo, žeby slova *žádati*, *prositi* s předložkou *za* se konstruovati měla. Pravda, že v českých spisech tak konstrukce namnoze se nalézá; avšak jistě s bezpravím. Celý téměř svět slovanský, neklade-li genitivu, užívá předložky *o* a v cyrilském překladu neméně se kladé tatáž předložka *o* nežli v polském a ruském jazyku. Avšak bychom meze přeráceli, kdybychom se děle tuto u věcech české gramatiky pozdržovali. Raději k hlavné tu věci přistoupiti.

Za základ položili jsme čtení *latinské vulgáty*, podle které jsme co autentické přelohy překlad svůj ustrájeji. Výtečnost překladu toho nyní po staletých kritických pracích na bíledni jest, an ji po Hugonu Grotiovi obzvláště Lachmann v jasné světle ukázal a prokázal. Avšak musí se latina vulgáty posuzovati a slyšeti podle původního textu řeckého, jak tomu sv. Augustin doct. christ. 2, 16. učí. Ráz a pátno vulgáty jest *doslovnost*, tak že nejedna konstrukce řecká se v ní podržela, čehož nám divno nebude, povážíme-li, že sobě také výteční básníci latini v formách a vazbách hellenských libovali. Tedy o významu a smyslu vulgáty nerozsuzuje vsady slovník a gramatika latinská, nýbrž text řecký tu první hlas má co původ a bezprostředný živel, z něhož vulgáta živodárnou sílu bere. Nešetřením tohoto pravidla nejen nedomysl povstal a

svatováclavská biblia nejedné vady, ano jednoho nedorozumění příčinou se stala, poněvadž slova latinská z nahodilých lexik vyložila, k textu řeckému neprohlédajíc. Čeština v nejedné věci vlastnost řeckého jazyka mnohem lépe než jazyk latinský napodobiti může, což nejpatričněji se vidí při participiu aktivním času minulého, jehož latinská mluva téměř docela lišna jest. Tím způsobem jsme si tedy počínali, že jsme vsady vulgáty se drželi, latinu ale z textu řeckého vysvětlovali. Vulgátu jsme ale také za základ slovosledu přijali. Jsme zajisté toho mínění, že posloupnost, v jaké se slova přejímají, jak již praveno, netoliko k vytknutí charakteru, stáří, směru a rozpolohy myslí napomáhá, nýbrž namnoze k výšlenci barvivosti, k vystižení síly řeči a k lepšímu vyrozumění předobrou službu poskytl. Bez ohledu na slovosled ztrácí se důstojnost a vážnost písma a sloh posvátný se v modernou lehkost rozplavuje.

Pokud překlad starý stačiti se zdál, podrželi jsme ho; pokud ale buď nedostisprávně smysl písma vytknul, buď od slovosledu vulgáty se odšlul, čeho bohužel ve vydání l. 1851 plnou měrou postřehujeme, vidělo se nám záhodno věrněji a přiměřeněji přeložiti a slovosled dokonale podržeti. Na místech znamenitějších jsme také příčinu jiného překladu položili.

Při strojení komentáru jsme dle možnosti své hleděli všem požadavkům vyhověti a ke všem těm čtyřem stránkám, kterých tu šetřiti přijde, kritické, mluvnické, historické a logické, bedlivě prohlédati. Jakož jsme při překladě kromě domácích rukopisných i tištěných přeložení také jinotvorných použili, tak jsme při komentáru starých i nových pomůcek od sv. otců až po nejnovějšího vykladatele sv. Matouše a Lukáše upotřebili. Ze způsobů čtení jsme jen znamenitější uvedli a tam na text řecký nynější ohled brali, jak po Lachmannovi Tischendorfem nejnověji upraven byl, jenž namnoze blíže vulgáty stojí, než se to ve předešlých vydáních dalo; tudý mezi vulgátou a mezi textem řeckým mnoho roznošů odpadlo, na něž ještě Allioli ukazuje.

Avšak potřeba uskrovniti těchto vnějších částí se týkajících poznámek a přihlednouti již k písmu svatému. Než ale slova svatá poslouchati můžeme, musíme se místněji obeznámiti s knihou, která Nový Zákon otvírá, s evangeliem svatého Matouše. Pročež budeme jednati nejprve o evangeliích vůbec a nápotom zřetel ku prvnímu svatopisci Matouši samému a k jeho evangeliu obrátíme

HLAVA III,

O evangeliích vůbec.

I. Evangelium slovo řecké znamená v řeči naší blaženou zprávu, blažené zvěstování, blažené poselství. Slova toho užívá sedmdesatero tlumočnicků tam, kdež v hebrej: *tesorah* slovo stojí, kteréž sice původně značí jenom vůbec poselství, zvěstování, zprávu, ale postupem času, zvláště ale hustým slova toho od Isaiáše užíváním pojmu *dobrého poselství, blahoposelství* nabylo. Příchází u proroka tohoto několikrát 40, 9. 41, 27. 52, 7. 60, 6. 61, 1, a k říši messiášové buď prostředně a pod záslonou, buď litérně a bezprostředně se odnášejíc tu blaženost, jenž příchodem messiáše vzejíti měla, vyznamenává. Poslední z uvedených míst (61, 1.) Ježíš (Luc. 4, 18.) sám uvádí a ho k sobě potahuje. Když zajisté v Nazaretě ve sbornici či synagóze Pán byl přečetl ona slova: *Duch Páně bdi nade mnou, protože Hospodin pomazal mne, abych blahověstil chudým, poslal mne uléčit slomoušených srdcem* atd., tedy přidal: *Dnes naplňuje se předpověď ta před ušima vašima.* Tím pojmenování úřadu svého čili raději výkonův úkolu na se přijatého slovem blahověsti čili evangelia schválil a potvrdil, jakož i vyložil. Tudy ho častěji sám užívá, Mt. 11, 5. 24, 14. Mr. 16, 15. atd. a evangelisté a jiní svatopisci Nového Zákona podobné slovo to berou o Kristově slovem a skutky projevené činnosti, buď prostě, bez všeho přídavku buď s rozličnými doličnými přídavky n. př. evangelium spásy, Ef. 1, 13., evangelium pokoje, Ef. 6, 15., evangelium blahoslaveného Boha 1 Tim. 1, 11. atd. je kladouce.

Na bližní jest příčina, pro kterou slova toho se o ústavě Nového Zákona užívá. Nejprvé se to dalo proto, poněvadž prorokové St. Z., zvláště pak, jak jsme viděli, prorok Isaiáš blaženost budoucího messiášova království slovem tím označoval. Tím způsobem již samo to slovo od Krista o svém působení užívané Židům naskýtalo, že se v něm veškerá naděje a čaka lidu Israelského naplnila. Druhá příčina jest *obsah* toho, co Kristus zvěstoval a konal, kterýž obsah veškeren ve smíření lidstva skrze Krista s Bohem, v umilostnění jeho, ve spásě jeho a ve přípravě věčného blahoslavenství záleží. Měla slovem tím projážditi se ta protiva, která mezi Novým a Starým Zákonem se pohybuje, a povaha nového závětu jasně se ozračovati. Zákon Starý předzvěstoval a slí-

bil Mt. 11. 12.; Zákon Nový neslibuje, nébrž naskýtá a uděluje, čehož lidstvu k spásě potřebí. Protivu tu sv. Ign. Filad. 9. doličuje: *Má evangelium něco převýšetného do sebe; proroci předzvěstovali, evangelium ale jest uskutečnění a darování nepomýjitelého života.* Výše stojí zajisté věc sama nežli pouhé její nastiňování, a k ní do budoucna prohlédání musí ustoupiti, když se věc sama v přítomnosti dává. Toť jest jedna strana protivy té. Důležitější jest strana druhá. Starý Zákon působil hněv Ř. 4, 15. a byl námětem zvýšené u lidí viny Ř. 5, 21. Na proti tomu Zákon Nový spásu přináší Ř. 1, 16., zbavuje hněvu onoho a oné viny a člověku milost, ospravedlnění a život uštěďfuje. Protivu tuto sv. Jan také 1, 17. ev. svého těmito slovy jví: *Zákon vydán skrze Mojžíše, milost a pravda skrze Krista se ním dostala.* Pěkně o jméně evangeliu se pronáší svatý Zlatoust na začátku výkladu svého evang. Matoušova. „Ne nadarmo písma ta evangeliem slují; zvěstují zajisté odněti viny a trestů, odpuštění hříchů, vykoupení, posvěcení, přijetí za syny či vsynění, dědictví nebes a spříbuzněnost se Synem Božím. I což může s takovou věstí porovnáno býti? Bůh na zemi, člověk v nebi, anjelé plešící se člověky, člověkové spolkující s anjely! Stará odvěková pátka ukojena, Bůh s námi usmířen, ďábel zabanben, smrt svázána, ráj otevřen, zlořečení vymazáno, hřích zničen, blud vyhoštěn, pravda navrácená, slovo pobožnosti všady rozsíváno a rostoucí, nebeské obcování na zemi přestěpěno, mocnosti nebes s námi se přátelící a naděje přeslavné nám poskytuující. To všechno se zvěstuje. A proto zvěstování věcí těch práve evangeliem se nazývá, jakoby veškerá ostatní slova, moc, bohatství, čest, sláva, vláda byla marným zvukem a jediné to, co rybáři blásali, pravou blahověstí bylo.“ Tudy vece Orig. (in Jo. praef.), že trest celého písma jsou evangelia. A sv. Augustin (cons. ev. 1, 1.) praví ve stejný s Chrysostomem smysl, že evangelium veškerým písmům předčí, poněvadž životné v něm bytuje veškerá ta blaženost, kterou prorokové a Starý Zákon předpovídali.

Podle toho by veškerý knihy Nového Zákona evangelium slouti mohly, poněvadž dotčená povaha ve všech se bleskotá a ve

všechněch o milosti skrze Krista nám udělené se jedná. Přece ale nejméně se všechny knihy tím názvem, nebřž jméno to se dává těm toliko spisům, v nichž životná slova Krista Pána znějí a v nichžto se vykládá, kterak blažená ta věst započata, vyvíjena a dokonána byla od samého Pána. Ti spisové tedy slují evangelia, v nichž Pán sám mluví; jedná, působí, trpí, divy činí a slávu svou ukazuje, a ti činí zvláštní část písma Nového Zákona; ostatní apoštolův spisové jsou komentárove a výklady k těm prvním a zvláště řečeným evangelii. I zavládl v církvi od nejstarších časů obyčej, evangelii rozuměti dějepis čili zprávu o náukách a skutcích Kristových a evangelistům toho svatopisce, kterýž dějiny takové byl sepsal. V tom smyslu sice ani slovo evangelium ani slovo evangelista v písmě nepřichází; ale církevní užívání slova ta v tom smyslu běře, a jakož v městě po sedlsku mluviti nevzdělanstvím zapáchá, tak dí Maldonat v církvi necírkevních užívati významů bludařstvím páche.

II. Ale kterak se dalo, že to, co Pán a co apoštolé po Ném ústně hlásali, ve spisy uvedeno bylo? Čím jsou ta písemná evangelia a jakou měrou je považovati máme?

Kristus maje na nebe vstoupiti dal příkaz svým apoštolům, aby šli do celého světa Mt. 28, 20. a všemu stvoření evangelium kázali. Mr. 16, 15. K tomu dílu je zvláště ustrojen, oblekl je mocí s hůry Luc. 24, 49. a moc jim dal divů a zázraků Mr. 16, 16. atd., aby řeč jejich nespolehala na důvodech lidské moudrosti, nebřž na důkazech Ducha a mocí 1. Cor. 2, 4. Oni šli a kázali a Pán potvrzoval řeči jejich tím během, tou měrou ústa jejich nastrojoval a tou mocí srdce lidí otvíral, že dříve nežli apoštolé něco psali, již po všem světě církev rozšířena byla. O tom vece sv. Irenéus (I. 3.): Mnozí národové neřímští chovají nauku Páně bez papíru a bez černidla majíce ji na tabulách srdce od Ducha svatého napsanu. Pudtež lidé ti ohledem jazyka barbary zvání, přece ohledem nauky, mravův a života velmi jsou moudří a bohomili, a kdyby jim někdo smyšlené od bludařů nauky kázati hodlal, uši by zapcali a na útek by se dali a bludů takových by zhola nepřipustili.

Ale jestliže církev nevystavena na liře, nebřž na duchu a jestliže ústním podáním se šířila a vzrůst brala, co tedy evangelisty (a vůbec svatopisce) ke spisování pohnulo? Na to, bychom zkrátka věc odbyli, odpovídá sv. Lukáš ve své k evangeliu

předmluvě, kdež promluviv o mnohých mužích, jenžto se přičinili sepsati vypravování věcí za onoho času naplněných, přidává, že se i jemu podobně vidělo psáti o věcech oněch a sice aby poznal (Theofil) či seznal pravdu těch věcí, jimž vyučen byl. Těmi slovy hlavní příčiny určeny jsou, proč evangelisté ku spisování se obrátili. Neucinili toho nejprvé, jakoby písma pro rozšíření víry potřeby bylo, aneb proto, aby spisů jejich sobě lidé samozvaně a o své ujmě za jediné prameny víry položili, což patrně ze slov jimž vyučen byl. Slova tato zajisté již předchozí vyučení nadesýlají. Nebřž za druhé učinili to, aby poznali čili seznali lidé již v křesťanské víře vyučení věci ty, jimž vyučení byli, t. j. aby jim bylo ku pamatování i ke zpomínání sobě, k opětnému poznávání, jak řeckal slovo dí, k obnovení věcí těch ve své paměti, k občerstvení své paměti, právě tak, jak druží apoštolé ve svých listech nauky ústně podané v mysli čitatelů obnovovali a ku paměti přiváděli. Rom. 15, 15. 2. Petr. 1, 15. 3, 1. Jud. 3. Ale odtud spolu jde, že více zevnější pohnutky svatopisce ke spisování pohnuly a že spisy nového Zákona náhodou — ač Duchem sv. strojenou — povstaly. Sv. Lukáš — zajistě evangelium svoje píše, poučeváť druží a sice mnozí usilovali či pokusili, podjali se spisovati děje Páně. Kdyby nikdo nebyl na to spisování se vydal, zdá by sv. Lukáš byl v tu práci se uvázal? Zda by nebylo se to stalo, co sv. Irenéus předpokládá, jak jsme výše slova jeho uvedli? Takové vněšné ku spisování náměty u všech evangelistův — nad to pak při listech apoštolských — se dobře ukázati mohou, ješto víme, že veškeru jich čívero k vynesení na světlo spisu svého vně povozeno bylo, o čemž na svém místě při každém evangelistovi zvláště připomeneme.

Neméně se odtud odvětuje, že evangelia neobsahují všeho, co Kristus učil, činil a podstoupal. Byli spisové ti evangelisti jenom nějaká epignósa, obnova, oznání toho, čeho již z ústního kázání lidé povědomi byli, a tudý nebyly a nejsou životopisy Krista Pána aniž dějepisy ve smyslu novějšího věku, nebřž poznamenání ústních apoštolských nauk. Takto pováhu evangelií nazírali nejstarší otcové a spisovatelé církevní, jakož i církev sama nejinak věci té považuje. Sv. Justin, jenž v tom celou starožitnost zastoupati může, předléžit a připomenout nám v té příčině býti musí. On často ve knihách svých táhne se k výročkám evangelií a zvláště prvního evangelia. A jak nazývá knihy ty? Užívá-li obyčejného a v život církve již dokona ve-

slého, nébrž vsákého výrazu evangelia? On toho nečiní, poněvadž ku přespolní mluvě domácího hesla použití se ošídál; on užívá slova *ἀπομνημονεύματα* paměti, památnosti a tím samým navrhuje, co v evangelích nalézal a jak na ně pohlédal, že v nich totiž neviděl leč nějaké z paměti obnovení věci *ὁδε Πάνα* činěných a podstoupených Ap. 1. 33-66. Podobným způsobem Tertullian evangelisty komentary, pamětníky, zpomínatele či pomnítele jmenuje (carn. Chr. 22. jejun. 10.). Nejinak Písmo samo o sobě svědčí a světoznám jest výrok svatého Jana 20, 30, 21, 25., že kdyby všechno, co Kristus učil a konal, mělo napsáno býti, že by svět kněh oněch obsáhnouti nemohl. Podobně — abychem krátce ještě něčeho podotkli — sv. Lukáš vypravuje, že Ježíš výklad St. Z. činil učeníčkům L. 24, 27. 44 písma prorocká jim otvíraje. A přece nikde se toho výkladu nedočítáme, jakož ani nauky ty napsány nejsou, kteréž Kristus po čtyřidacatero dnů po svém z mrtvých vstání učeníčkům svým přednášel.

Zavedli bychom se nemístně na zápolí, kdybychom se vydávali tu v dohadování se jiných příčin, proč ještě svatopiscové veškerých věcí nezaznamenali, tím více ana otázka ta záhadna a odpovědi na ni nejistý jsou. Nebo což můžeme udati za příčiny toho světcův těch prvožitných chování se? Udvájej sice dosti důvodů na oko slibných, avšak důvodové ti nemají té váhy, aby se na nich přestati mohlo a ostává hlavitou příčinou ta námi výše uvedená, že nepsali všeho, poněvadž hodlali jen kázati a vesměs hlásané slovo Páně poznamenati. Abychom ale čelnějších důvodův zholi mlčením nepominuli, uvedeme z nich dva alespoň. Jednu příčinu toho nalézají v té povaze a moudrosti církve, za kterouž tajemství svoje vesměs a vůbec pronášeti se ošídala. I nezdálo se tudy o tajemství mnoho psáti, aby perel se veprům nedostalo. Mt. 7, 6. Nad to pak prozřetelnost Boží — a to jest druhý hlavní důvod — tak církev vedla, aby všechno se nezaznamenalo, poněvadž děti církve od té matky vyučovány, vychovány a na jejich prsou kojeny býti měly, anť jest sloup a základ pravdy. 1 Tim. 3, 15.

0 počtu a pořádku evangelistův.

Mnoho evangelí se nalezalo hned za prvních časů svaté církve, ale ze všeho toho množství církve jenom čtvero uznala za pravá, ostatní všechna za podvržená prohlásivši. Církev, vece sv. Ambr. (Luk. 1), *máje to-*

liko čtyry evangelia, po celém světě oplývá, ješto bludařství mnoho máje jich jednoho nemá. Čtveřice ta od kolébky církve v té byla vážnosti, že náznaky její nejen ve Starém Zákoně ale také ve přírodě hledány. Již sv. Irenejus 3. 11, 8 v ten smysl se vyjádřil, že ani více ani méně nežli čtvero evangelí býti nemůže, poněvadž čtyři jsou úhlové světa a čtyry strany jeho a po všechněch těchto se rozlašovati mělo evangelium. Totéž uvádí sv. Augustin o srovnalosti evangelí 1, 2. Čtyry jsou řeky v ráji; písmo pak evangelistův člověka do ráje zpět uvádí, jak týž sv. Augustin o městě Božím 14, 21. praví. Čtyry sochory jsou, jimiž pozdvihována archa úmluvy; čtyři ti sochorové jsou čtyři evangelisté, archa úmluvy jest zákon nový v Kristu Pánu skrytý (Hier. prol. Mr.). Především ale ve čtyřech cherubech Ezechielych (1, 1.), jenž také v Apokalypse sv. Jana k. 4 čtou se, čili ve čtyřech živocích, jenž vůz Páně vezou, ten čtverý evangelistův počet spatřován a veškeri téměř otcové v tom výkladě scházejí se, vozem Božím býti kladouce evangelium, v němž svrchovaná moc Boží k spasení všeho lidstva se bleskotá. (Rom. 1, 17.) Jsou čtyři ti živokové: člověk, lev, byk a orel a každý z nich zastoupá a zračí jednoho evangelistu, ač jiní jinak ty emblemy evangelistův přikládali. Irenejus na dotčeném místě Markovi orla, Janovi lva přičítá, Matouši člověka, Lukášovi býka. Leč obecně se nyní podle Jeronýma (prol. Mt.) přidává Matouši tvář člověčí, poněvadž o člověckém Páně rodu počíná, Markovi se dává tvář lvi, poněvadž od hlasu na poušti počátek běře; Lukáš nese tvářnost býkovu, že na začátku evangelia svého mluví o oběti v chrámě, ješto byk jest zvíře k obětem starozákonným určité. Posléze Janovi připsují tvářnost orlí, poněvadž horovným vzletom na samém prahu svého evangelia k božství Syna Božího uchvácen jest. Toho také nemůžeme pominouti, že to cherubův vzájemné křídly se dotýkání evangelistův vespolek sebe doplňování a vykládání znamená, a že Sedulius čtverem rozumí veškerost času, anot čtvero jest počasův ročních, kterými slunce ročně probíhá. Jestě jest mnoho takových podobizen evangelistův připisovaných, leč ve hračku zvrhují se, a ovšem na těchto přestati můžeme, aniž potřebí v líčení nepatrných věcí se zavádět.

Ale proč jest těch evangelistů více? Nemohl-liž jeden stačiti? Tuto otázku sv. Zlaťouš na začátku vykládů svých o sv. Matouši klade a taktó na ni odpovídá: Staťoval ovšem jeden, ale když jsou čtyři, kteříž nestejným

časem, v různých místech, vespolek se dríve ani nesešedše ani se nesmluvivše, předce všechny věci jednako jako jedněmi ústy pronášejí, ovšem z toho převeliký důkaz pravdy vychází. Ale snad diš: Opak toho nalézám, an se často vespolek potýkají. Ale i to pravím jest převeliký důkaz pravdy. Nebo kdyby všecko zevrubně souhlasilo, řídký by věřil, že by se nebyli sřekli v tom, co psáti mají. Leč rozhlásí to uladiti se dá a věc rozdílně a věc odporně povídati není jedno.

Porádke, jímž na sebe podle času vydaných jimi spisů následují, od nejstarší doby jednosvorně ten za pravý držán byl, že Matouš řadu otvírá, potom Marek, na toho Lukáš následuje a posléze Jan řadu končí. Uvedme pro doličení toho jedno místo z Irenéa 3. 1., kterýž praví: *Matouš napsal evangelium svoje hebrejsky, an Petr a Pavel v Římě kázali a církev zakládali. Po smrti jejich napsal tlumočník Petrův Marek ty věci, jež od Petra byl uslyšel. Lukáš pak průvodčí Pavlův sepsal to, co sv. Pavel byl kázal. Posléze také Jan bydleje v Efesu vydal písemné evangelium.* Podobně, abychom jiných mlčením pominuli, pořádek ten evangelií kladou sv. Jeronym v předslví k sv. Matoušovi a sv. Augustin o srovn. evang. 1, 2., kterýž poslední vece, že jiný pořádek v kázání a jiný v sepsání evangelií zachován; v kázání evangelia Jan ovšem předcházal, ale v sepsání jeho po Marku i Lukáš následoval. A v tom se všickni otcové snášejí, anzi mezi nimi nějaké různosti jest. Toliko se u Klementa Alex. praví, že dle nějakého podání ta evangelia, v nichžto se rodopis Páně nalézá, dříve psána byla; podle čehož by Marek za Lukáše ustoupiti musel. Leč podání to zholá osamotě stojí a tudý váhy nemá při rozsuzování otázky o časové evangelistů posloupnosti, ac jestli pouze k historickým svědectvím při rozřešení jejím prohlédáme. Jinak věc ta vypadá u těch, kdož otázku tu vnitřními toliko a podmětnými důvody rozsouditi se osmělují, o čemž nám tudíž jednati přijde při poměru a srovnalosti evangelií k sobě vespolek.

0 hodnověrnosti evangelií.

Hodnověrnost či věrohodnost záleží v takové povaze, kterou si spis vymáhá, aby pravdou býti se drželo, co v sobě obsahuje. K té hodnověrnosti tedy především se postihují dvě věci. pravost a celitost, co předchozí vlastnosti, bez nichž hodnověrnost obstátí ne-

může. Samovidně o těch požadcích jenom zkrátka pojednati můžeme.

Pravost či přesnost záleží v skutečném pojití od těch spisovatelů, jímž se připsují. Kterak o ní se přesvědčujeme? Dvoji cestou, zní odpověď, vnitřnou kněh samých povahou a vněšními svědectvími hodnověrných mužů. Každá historická kniha chová v sobě věci takové a okolností takových dotýká, z nichž odvětovati můžeme, kdy psána byla a jakého rázu byl spisovatel její. Patří sem zmínky o správě státní a církevní, návštěv o věcech učených, narážky na stav národův, zemi a jich povahu, námky zeměpisné, patří sem jazyk a sloh, jakýmž ti spisové skládáni byli. Již pak nepochybně jest, že obraz, v jakém nám dobu svou představují, jak lidi, mravy jich, jich nauky, obývanou tu jimi krajinu, obyčeje jimi zastoupané a co ještě k vytcení takovému náleží, že pravím obraz, v jakém to vše líčí, docela se shoduje s popisy odjinud čerpanými a bez pochybenství hodnověrnými. A shoda taková se neshledává jenom ve věcech důležitějších, něbrž i v nejmenších záležitostech nesnadněji přístupných a tak hojně se vyskytá, že ovšem pravým pátnem pravdivosti znamená býti se vidí. Dokonalá pak známost věcí a okolností dotčených tím více na váhu padá, že po rozboření města Jerusalema celá tvářnost země svatě se změnila. Nebudeme se tu do podrobnosti pouštět; postačuje vědomí, že sami nepřátelé Kristovi to připouštětí musejí, nemožouče nic platného proti výroku tomu vynésti. Pohledneme-li k slohu a k spůsobu, jakým dějiny své vypravují, nalezneme neméně, že povaha jeho docela dokonale k osobám svatopisců přiléhá. Jeví se zajisté spisové jich býti sepsány od mužů, po řecku nevzdělaných, rodem Semitů; idej, jež vynášejí, ac světovládny jsou, tak prostě se od nich a tak čiro vyjadřují, že od jiných mužů, leč jakým se připsují, pocházeti nemohou.

Leč nač bychom o tom se rozprostraňovali, majíce svědků v hojnosti, jimiž bledně se dokazuje, že evangelia od těch, jímž se přikládají svatopisců pochodí? Není knihy na světě, jejíž pravost a původitost by tak byla prokázána, jak se při celém písmě N. Z. a ozvláště při evangeliích nalézá. Věc nade všechno pochybenství jista a průvodna jest, že v druhé polovici druhého století čtyřech evangelia naše nejcnom všady známa, něbrž za přesný plod apoštolský, za čirý pramen nauky Páně považována byla. Dovědují toho spisové sv. Irenéa, Tertulliana a Klementa Alexandrijského, jež ku konci toho století žili; dokazuje to zlomek Murato-

riův, jenž z těch dob pocházejí o veřejném v církvi užívání evangelií těch patrně svědčí, dokazují to dva překladové, latinský a syrský, jenž tehda vůbec platnost měli. Což tá jednomyslnost znamená? Irenéus tou dobou z kosmických poměrů důkaz vede, že nemůže více ani méně než čtvero evangelií býti, poněvadž jsou čtyry strany světa. I nemuse-la-liž evangelia ta dávno před Irenéem se-psána býti a pocházeti z těch dob, kterýmž je přispuje, že století prvního od samých těch svatopisců, jejichž jména sebou oba-šejí? Tolikéž o Tertullianovi a Klementovi se dá říci. A před nimi ještě Theofil 180 a Taťian 160, že čtvera evangelií harmonii evangelickou ustrojili; neplyne-li odtud, že v polovici druhého století vážnost evangelií všady uznána byla?

Nenaskytá-liž ta shoda a to po všechné uznání evangelií za dotčené doby. Je evange-lia aspoň o půl století, ano o celé století dříve mezi lidem kolovala, vůbec všady užná-j souce? Bludáři nejednou proti církvi vystoupali s náramnou hořkostí; ale žádný z nich nedí, že by evangelia později teprvé byla podsunuta byla aneb od svatopisců, jimž se přispují, nepocházela, něbrž takovou měla evangelia do sebe jistotu, dle slov Ire-néových, že sami bludáři jim svědecktví dávali. Herakleon, abychom jednoho uvědili, v polo-vici druhého století napsal výklad na celé evangelium Janovo a nesmysly své pod zá-štitou slov Janových poseté a šílenosti ducha svého postaviti usilujíc. Něbrž sami poha-né musejí svědecktví evangeliím našim vydá-vati, jak především Celsus, jenž žil v první polovici druhého století, uvádí s posměchem veškera téměř značnější místa našich evan-gelií při tom pravé: A to všechno jsme yzali z vlastních spisů vašich. Všecko se sbíhá k důkazu, že čtvero evangelií našich v první polovici druhého století vůbec u-znáno bylo, a že ovšem tedy z prvního sto-letí pochodí, ješto drahá doba projiti mu-sela, než ta povšechná uznalost v církvech ve třech dílech světa obdržela. Ale i sama e-vangelia apokryfická od druhého století podvr-žená a od církve zamítnutá svědčí o pravosti apoštolského pojití našich evangelií, ješto falešná mince vezdy přesné peníze podobné-ho druhu předpokládá.

Toli o pravosti a původitosti. O celi-tosti a nezměnnosti můžeme ještě krátčej se pronést. Vniterná povaha evangelií již svě-dčí, že text jejich v podstatných částech proměny nepodstoupil. Sloh jejich hebrej-skou barvivost na sobě nese posaváde, ac věc ta Řeky klasicky vzdělané nemálo urá-

žela. Mezery v příbězích Páně posaváde v nich nalezáme, an o mládí Krista se nám zbola až na jednu událost odmlčují; nejedna potýkavost se nám v nich namítá, jenž snadnou měrou vyvarována býti mohla, genealo-gii tu obojí ve shodu uvéstí posaváde práci stojí, o dni poslední večere Páně posaváde se nesnadí vykladači; sv. Jakob zdá se sv. Pavlovi odporovati, Pavel Petra kárá, toli zázraků učiniv Act. 19, 11. 12. Trořima v Miletě v nemoci zanechává. 2. Tím. 4, 20. Ti a jiní nedostatkové a mnohé napo-hledné přínosti a zdánlivé nedověcnosti po-saváde se v knihách těch nalézají a bídné svědčí, že evangelia v částech podstatných žádné proměny nevzala. Text řecký svatých evangelií s překlady v druhém století stro-jenými, syrským a latinským, se v podstatě a jestotě dokonale shoduje a srovnává; ne-ní-liž to důkaz, že evangelia v podstatě žád-ným proměnám nepodlehla? Kdožby byl také v nescíslných těch po celém světě roz-šířených prepisech nějaké proměny s úspě-chem se podjiti mohl? Kdož byl tak vše-mocen, kdož tak všepřítomen býti mohl? Knihy ty veřejně se čítaly a pod stráží představenců byly; kdož by se byl odvážil nějakého zjiňacování v nich, a kdož je pro-vésti mohl? Došla nás tedy evangelia v tom dle podstaty způsobu, ve kterém půvo-dně sepsána byla.

A proto již, poněvadž celitost spolu i authentia evangelií našich jista jest, sobě knihy ty důvěru naši veskera vymáhají. Ale i sami ti svatopisci víry všeliké od nás za-sluhují. Nebo co spisovatelé hodnověrným činí, dokonalá vědomost věcí a za druhé upřímná pravdolibost, to se obojí plnou měrou při evangelistech shledává. Sami byli oči-vidní svědkové věcí, o nichž vypravují, jak Matouš a Jan, apoštolé. A čemu sami ne-býli přítomni, snadno z úst jiných posvátných osob, n. př. z úst Panny a Matky Boží, z úst rodičů Jana Kř. atd. čerpati mohli. Lu-káš, jak praví, od samých samovidců vyzvě-děl věci, jež sepsal a Marek napsal to, co z úst sv. Petra v Římě slyšel. Že ale to co věděli, číře a upřímně bez obalu vypravu-jí, z nejedné strany pravdomo jest. Již ta čírá, rozká a řecli bychom naivná povaha je-jich, podle níž o vlastních vadách a nedo-statcích svojich barvy a pláště nehledíce se pronášejí, dostatečně jich věrohodnost potvr-zuje. Při té prostotě ale nebyli lehkověrní, něbrž spíše opak toho tvrdověrost jim Pán vytykáti musel. Píší o věcech veřejné na jevišti světovém stálých a nejmenší podro-bnosti vyličují vůči samých nepřátel, kteří

by je snadno byli z vad a klamů]střhali, ne učinili toho ale a tím samým hodnověrnost jejich zpetetili. Proč by také byli spisovali věci ty, kteréž jim žádného prospěchu nepřinesly a je raději nebezpečím smrti vystavili? Čili kdo zdravého rozumu s otevřenými očima ve zkázu se pouští beze všeho důvodu? Nemuseli-liž také pravdy pileti pro samy vyznavače víry Páně a pro ty, jež získati chtěli Kristovi. Čili mohli očekávat, že někdo se obrátí, jistých důkazů nemaje, na víru, jenž život docela nový od jiných obyčejů zhusť odchodný poroučela, a jejíž vyznání člověka o statek ano i o život připravovalo? Sama pak ta nauka, tak vznešená, tak čistá a ryzá, tak nebeská a nadlidská mohla-liž z hlav lidí neučených a sprostých pojit? Musel ovšem někdo jiný býti, jenž jí vyučoval, musel býti muž bohorodý, jenž věci ty nebeské u Otce viděl, a co viděl, vypravoval. J. 1, 18. Slovem všechno nás k tomu vede, že evangelisté naši všelikou víru zasluhují.

0 poměru evangelií.

Evangelium sv. Jana zvláštní, od jiných evangelistův odchodnou, samostatnou povahu na sobě pronáší a tudy o něm na svém místě mluvíti budeme. Ale tři ostatní evangelistové takovou k sobě příbuznost, podobnost a srovnalost na sobě nesou a opět v některých věcech takovou odlišují se od sebe odchodností, rozdílností až i napollednou potykavostí, že o tom podivném úkazu místněji promluvíti přijde. Pro tuto svou příbuznost a tudy přehlednost mohouce k sobě všespolek porovnána býti, slují ta tři evangelia *synoptickými*.

Příbuznost ta jejich nezáleží jenom ve vypravování a vykládání týchž příběhů a řečí Páně a v zachování po některou dobu téhož pořádku, nýbrž v užívání týchž slov, týchž řečí, též slov vazby. Více než na šedesáti místech všickni tři společně se nalézají; na místech jiných dva jen spolu jdou od třetího opuštění jsouce, Matouš s Markem na více než dvanácti, Marek s Lukášem na osmnácti, Lukáš s Matoušem na devětatřiceti místech. Opět na jiných místech každý z nich o sobě stojí a má věci ode dvou jiných neoddělené, Marek nejméně, Lukáš nejvíce. Marek všeho všude sedmadvacet versů jenom má vlastních; jichž u druhých dvou nenalézají. 27

Tato spřízněnost a srovnalost, jakož i dotčená v některých věcech odchodnost v novějším čase zabývala vtip a bystrotu ne-

jedněch učenců, kteříž veškerým úsilím a napnutím duchových sil o konečné rozřešení té záhady se zasadili. Rozdivné odtud povstaly podmínky, o nichžto v krátkosti něco položíme.

Podmínky ty mohou vůbec na dvě nvedeny býti: buď totiž všickni tři evangelisté z *jednoho pramene* čerpalí, anebo pozdější spisovatel *spisu předku svého* použil. Ale hned prvá hypotéza opět se na dvě ramena rozvětluje; někteří totiž myslí o prameni *písemném*, jiní pramen ten *ústním* býti pokládají.

Ale který a jaký byl ten pramen písemný, abychom s tímto začali? Bylo prý *to prvoevangelium* jakési bez pochyby aramejskou řečí tehdy panující napsané a čtverou měrou vzdělané; jednoho takového vzdělaného prvoevangelia prý použil Matouš, druhého Marek, třetího Lukáš, čtvrtého Matouš a Lukáš. Leč brzo poznalo se, že ta hypotéza vykládá sice shodu synoptikův v dějinách a náukách, zholá však nemůže srovnalosti evangelií ve slovích a řecích řeckých vyložiti. A tudy bylo potřebí k aramejskému prvoevangeliumu řecké přeložení přidati; ale poněvadž ani tím během veškerý nesnáze odklizeny býti nemohly, tedy přimyšleno ještě několik řeckých opracování, tak že to prvoevangelium na třináctero částí vzrostlo a veškeren podklad podmínky co nějakým haraburdím zařícen a zavalen byl. I kdož může snést toho stoku částečných spisů pro sjednání tří kněh? Kdož může povstání tří těch spisův evangelických z té haldy jasně sobě představit? Čili snad byli *svatopisci* oni podobní literátům našeho věku, tomuto pokolení pouhým literárním bytovaním obmezenému, a církev podobna sklenníku nebo výhřevně nějaké? Podmínka ta docela odporuje rázu první církve a povaze svatopiscův, v celé starožitnosti stopy se o ní nenalezá, ano ona se potýká s výslovným výrokem sv. Lukáše 1, 3., že píše v evangelii to, čeho se od očitých svědků dověděl. Poněvadž tedy hypotézu tuto opustiti dlužno, přihlíďme k hypotéze druhé, jí příbuzné, jenž jeden pramen těch synoptických evangelií pokládá býti *ústní podání*.

Po Páně do nebes odchodu apoštolé po *dráhny* čas v Jerusaleme se zdržovali a ovšem jediný předmět veškerých jejich rozmluv byl Kristus Pán, učení jeho, dílyvé a utrpení jeho. Ustavičným týchž věcí, udalostí a náuk opakováním a opětováním skrzstálila a ustálila prý se jistá forma, jakou se všechny věci, nauky a příběhy vykládaly, která, poněvadž apoštolé tím spůsobem jiné vyučovali, vezdy více a se více

utvrzovala. Když pak mužové pro hlásání evangelia v jiných krajích vyvolení byli, hleděli apoštolé především k tomu, aby v jistém pevném, neviklavém a nevtřlavém tvaru veškeren obsah jiným kazatelný jim svěřen byl. To se všechno dalo v Palestýně v řeči syrochaldejské čili aramejské toho času vládnoucí. Poněvadž ale také Řekům se evangelium kázati muselo, ješto v samém Jerusalemě mnoho sbornic řeckých bylo, jak z Act. 6. viděti, tedy se utvořila též taková stálá řecká forma u vyučování Řekův, která potom také v přespólných novovzniklých církvích všude zavládla. Toť ta druhá podmínka dosti slibná a principu katolickému ovšem bližší, jelikož na ústním podání všechnu shodu tří evangelií stává. Ale přece proti ní nemálo pochybností zabíhá.

Přihlédneme-li totiž ke způsobu, jakým apoštolé z počátku slovo Páně hlásali, ve skutečích apoštolských se vyskytujícímu, poznáme brzo, že apoštolé ve svých kázáních události ze života Páně jakožto všeobecně známých jenom povrchně se dotýkají, při dokazování jeho z mrtvých vstání toliko se dlece zdržujíce, kteréžto nestaví se před zástupy a přece nejmocnějším jsouc pravdy křesťanské důvodem zvláštního a místnějšího důkazu vymáhati se zdálo. A právě v hi-

storií o vzkříšení Páně rozcházejí se synoptičtí evangelisté, na důkaz, že hypotéza o rázu evangelia rozmlouváním nabytém na dobrém základu nespolehá.

Přicházíme k *hypothese třetí*, té totiž, že *jeden evangelista druhého použil*, ovšem pozdější toho, kterýž dříve byl psal. A tu opět mnoho možností jest a těch veškerých cest zkoušino a brzo ten brzo onen za původce vyhlášen byl. Nejpodobnější mínění jest ono, jehož se sv. Aug. (cons. evang. 1, 2.) drží, klada za prvníka sv. Matouše, ovšem řeckého vydání, z něhož Marek Cerpal, Lukáš pak obou použil. Toto jednoho evangelisty ode druhého užiti dobře shodu a srovnalost svatopisců těch vysvětluje. Co pak neshody mezi nimi jest, ta nepatrná a napohledna jsoucí tím poznamenáním prý se odstraňuje, že dva ostatní evangelisté kromě sv. Matouše ještě jiného zřídla, Marek kázání Petrova, Lukáš kázání Pavlova, použili.

Jakkoli také proti této poslední hypotéze mnoho nesází se naskytá, přece mezi všemi posud pronešenými pravdě nejpodobnější se býti spatřuje. Ovšem pak otázka tato o vzájemném tří synoptických evangelií poměru sotva kdy tak rozřešena bude, aby proti vy-
stavené podmínce nic právem namítati se nedalo.

Hlava IV.

O sv. Matouši a jeho evangeliu.

I. Sv. Matouš jmenoval se přede svým obrácením *Levi* Mr. 2, 14. L. 5, 27. a byl mýtníkem či celníkem, an clo při Kafarnau vybíral. Otec jeho sloul *Alféus* či *Alfaj*, kteréžto jméno velmi zhusta u tehdejších Israelitů přichází a tudy z pouhé podobnosti jména nehned o příbuzenství souditi se může. Ze jména jeho vlastního jakož i ze jména otce jeho patrnó jest, že byl rodem žid, jakož všickni ostatní apoštolé ze židovstva byli vyvoleni. Ježíš ho povolal (9, 9.), an právě na cle seděl, a on tudíž následoval ho; tak mocně působila milost Boží na srdce jeho. Takovou pak radost z neočekávaného toho přemilostivého povolání pocítoval, že netoliko nyní jak se zdá jméno svoje proměnil, Matoušem se nazvav t. j. Bohodarem či Bohodářem, takto i samým tím sebe prozváním vděčnost na jeho dáváje, nébrž také, jak všickni synoptikové svědčí, hostinu Spasiteli, učeníkům jeho a spoluúradníkům svým ustrojil. Okolnost tu veškeri synoptici vypravují.

Byl dle povolání řadou *sedmý* jakož i v katalogu apoštolův v tom pořadí Mr. 3, 18. L. 6, 18. přichází, ač on sám sebe 10, 3. za Tomáše, s nímž i u jiných sdružen jest, klade.

To jest všechno, co o sv. Matouši z písma víme, ješto o něm dále mimo seznamy apoštolů zmínka se nikde nestává. Jak Eusebius h. c. 3, 34. píše, kázal Matouš po některý čas krajanům svým; když ale hodlal také přespólním hlásati a tudy vlastopustiti, zanechal krajanům svým evangelium v jazyku vlastenském sepsané. *Kdy* se k jiným národům pro hlásání jim evangelia odebral, na jisto se neví. Chceme-li Apollonia mučedníka (okolo l. 180) slyšeti, jenž z doslechu (u Eus. h. e. 6, 18.) od starých praví, že Pán a Spasitel náš apoštolům z Jerusalema do dvanácti let nevycházeti poručil, tedy by se to bylo dalo l. 45 po narození Páně. *Kam* se odebral a *kde* evangelium kázal, o *tom* jistých zpráv nemáme, jakož ani o způsobu,

jakým sešel, nepochybných a shodných udání není. Bez mála se na jih odebral a u příbuzných národů etiopských evangelium rozšiřoval. Povídal o něm, že dva magy v púťce překonal, že byv oslepen opět zázračným způsobem zraku došel a že od Hirtaka, krále v Ethiopii, poněvadž Ifigenia panenství působením Matoušovým zvolivši za něho jíti nechtěla, v městě Nadaberu usmrčen byl; byli u oltáře mečem proklán, ukamenováni neb ukrizováni, o tom pověsti se rozcházejí. Ano ani v tom nepanuje shoda, kde se smrt jeho udála, poněvadž jiní, že se v Arabii stala, vypravují. Jisto pak jest, že co mučen skonal a udání gnostika bludáře Herakleona (Clem. al. str. 4, 9.) jakoby tichou smrtí byl sešel, žádné váhy mít nemůže. Církev slaví den jeho 21. září. Ještě přidati dlužno, že podle Klem. Alex. (paed. 2, 1.) velmi tuhý život vedl, od masa všelijak se zdržovav a kořinky se živiv.

Jak jsme již výše zmínili, příkládá se sv. Matouš znak obličejce lidského, poněvadž s člověčenstvím Páně počíná a nadto, poněvadž představuje lidstvo Krista vnímavé a jím podnesené a octišené.

II. Tomuto Matoušovi připisuje se *první evangelium* a veškerá starožitná církev nasvědčuje tomu. Netoliko u Klementa R., Polykarpa, Justina a jiných otcův nejstarší doby četná místa z Matouše čerpaná nalezáme, nýbrž veliká řada výslovných svědectví jasné o tom se pronášá. Papias, biskup Hierapolitský (u Eus. h. e. 3, 397), sv. Irenéus (haer. 3, 1, 1.), Klement Alexandrinský (str. 1, 21.), a Tertullian (carn. Chr. 22. Marc. 4, 2, 5.) dokonce o tom svědčí, aniž kdy až na novější časy o tom pochybováno bylo a tudý zbytečným se vidí svědectvíta doslovně uváděti, k nimžto bez toho ihned při otázce o původním evangelia toho jazyku táhnouti se musíme.

III. *V jakém tedy jazyku evangelium sv. Matouše napsáno bylo?* Kdybychom soudili podle jazyka, v jakém se nám dochovalo, museli bychom ovšem s některými novými kritiky se pronést, že řeckým jazykem původně spis Matoušův vydán byl. Ale jinak docela nalezneme, když ku svědectvím historickým přihlídneme; tu již musíme přidati se ku všeobecnému po šestnácté století mínění, že sv. Matouš jazykem hebrejským evangelium napsal. Poslyšme jenom, co nejstarší té věci svědkové o tom praví. *Papias* (r. 120) na dotčeném místě vece: *Matouš nřečtem hebrejským nauky Páně sepsal.* Irenéus † 202 (na d. m.) dří: *Matouš mezi Hebrý vlastními jich jazykem spis evangeli-*

cký vydal. *Panténus*, vrstevník Irenéův, nalezl, jak Euseb. h. e. 10. vykládá, v Indexch hebrejské evangelium, jež tam Bartoloměj byl přinesl, a jež jak Jeronym (cat. 36.) přidává, Pantén sebou do Alexandrie vzal. *Origenes* (u Eus. 6, 25.) dří: *První evangelium jest sv. Matouše, kterýž je Židům na víru obráceným v jazyku hebrejském vydal.* A výšeji jsme výrok *Eusebia* z církevní historie jeho (3, 24.) poznali, že Matouš maje se k národům jiným odebrati evangelium vlastenským a přirozeným jazykem sepsal. Nejinak ostatní veškerí otcové, kterýmkoli o tom mluviti přišlo, se prohlásili, a zbytečno bylo by svědectví jich obsírněji uváděti. Za všechny nám stůj jedin *Jeronym* věci té obzvláště vědomý, kterýž (cat. 3.) výslovně praví, že Matouš v zemi judské evangelium v jazyku hebrejském vydal. Což může býti jasnějšího, což průkaznějšího a důvody obhnanějšího? Kdož se odváží takovému mraku svědectví odporovati?

Avšak oč by se v běhu tolika století clověcký vtíp nepokusil, zvláště od dob zavláděného protestantismu, kterýmž smysl historický namnoze utuhl a důvodění ze vniterných a podmětných převrátkých důkazů v oblíbení přišlo! Nejprve jenom pochybnosti některé proti hebrejskému evangeliu, že by kdy bylo bývalo, se skromně ozývaly, až vystoupili muži, kteří zhola, že by kdy bylo hebrejské evangelium bytovalo, zapírali. Jací pak a kteří jsou důvodové jejich, musíme se tázati, an nám věc ta bez velikého podivení vyjítí nemůže? Již ta okolnost, že odpor takový v církvi po šestnácté století neznámým ostával, všechny jejich důkazy v podezření uvádí. A přihlídneme-li blíže, shledáme je ovšem pavučinnými býti; nemohou zajisté ani jednoho kladného důvodu ukázati a odpor jejich proti „svědectvím“ výše uvede-ným zhola obstáti nemůže. Nejhlavitejší výjimku nalezáj v povaze Papias, kterýž prý byl dle Eus. 3, 39. mdlého vtípu a chatrného soudu. Ale což z toho? Má z toho následovati, že nemohl pro mdlý vtíp rozsouditi on Řek, zdali co hebrejským neb řeckým jazykem bylo psáno? Mnoho-liž bystroty k takovému vědění potřebí? Nad to pak on se svědků Jana presbytera efeského, vrstevníka sv. Jana evangelisty, dovolává. A sám-li on svědčí o původním tom hebrejském jazyku evangelia sv. Matouše? Není-liž po straně jeho veškerá řada svatých otcův a spisovatelův církevních? Ovšem odpůrcové by rádi veškerých těch svědectví jediným výrokem se zbavili a namítají, že veškeri ti svědkové od jediného Papias svedeni

byli k tomu domněni, jakoby sv. Matouš byl hebrejsky psal. Ale kdž opět těžeme se, jsou důvodové jejich? Ireneus, muž myslí přebystře, byl učeníkem sv. Polykarpa; ovšem pak čerpal výroky svoje z podaných od Polykarpa svědectví, aniž pak se k Papiovi táhne. Origenes výslovně se tradice dokládá; Eusebius historik svědectví své o hebrejském jazyku evangelia Matoušova co výsledek historických studií předkládá; a Jeronym? Kdož o něm řekne, že on tak ledabýlou známost věcí těch měl? Věru kdo přese všeliká a veliká svědectví o hebrejském evangeliu od Matouše původně vydaném pochybuje, ten všelikou historickou víru zamítá.

Ale snad dotčeným svědkům mnoho na tom záleželo, že sv. Matouš hebrejský evangelium napsal? Na opak muselo jim s prospěchem býti, aby pověsti té o původním hebrejském evangeliu sv. Matouše co nejlehčeji a nejspěcněji zbyli, anot takovým se zhoštěním hned slávy řeckému textu přirůstí muselo a oni spolu sprostěni byli té nemilé ale neodbytné otázky, kdo evangelium to hebrejské na jazyk řecký přeložil. Poněvadž ale oni přese všechno to jednohlasně tvrdí, že evangelium sv. Matouše původně hebrejsky psáno bylo, nemohli jich jiní leč historici důvodově k takovým pronosům přiměti.

IV. Ale nechme dalšího jednání o věci té, ano by zbytečno bylo. Raději přikročíme k otázkám dvěma, jež tuto se kladou a samy neodbytné na myslí tanou. *Kam podělo se původní evangelium hebrejské? a kterak a kým povstal překlad řecký evangelia a v jakém poměru stojí k evangeliu hebrejskému onomu?* První otázka rozřešení svého dojde, některá-li sv. otcův svědectví vyslyšíme, kteří za doby své hebrejské evangelium sv. Matouši připisované znali. A tu nám dva mužové celou řadu ostatních svědků zastupovati mohou, sv. Jeronym a sv. Epifan. Nazaréové za doby obou těchto sv. otcův užívali evangelia hebrejského, jež sv. Matouši připisovali; a žádný z otcův obou knihy té a podání o ní co původním evangeliu Matoušovu nezamítá, ano naopak oba se všelikou chválou se o něm projadřují. Sv. Epifan (h. 30, 7.) vece o Nazárech v ten způsob: *Oni evangelium Matoušovo v úplnosti v jazyku hebrejském chovají.* Jeronym (cat. 3.) výslovně se v podobný smysl pronáší, že za jeho doby hebrejské evangelium Matoušovo nalézalo se v Césarejské bibliothéce od Pamfila mučeníka velmi pilně sossňované. Tak světec ten mluví, poněvadž povšechný byl náhled za doby té, že evangelium, jehož

Nazaréové užívali a jež jinak sloulo *evangeliem hebrejským* aneb *evangeliem dvanáctera apoštolů*, od sv. Matouše sepsáno bylo, jak toho svědkem týž světec jest. (Jeronym, ctr. Pelag. 3, 1. In Math. 12, 13.) Avšak evangelium to nemělo v církvi authentické váhy a výroků z něho čerpaných užívalo se k vysvětlení toliko aneb pro starožitnost, ne však pro dokázání. (Orig. tr. 8. Mat. 19, 19. Hier. ct. Pel. 3, 1.) Obsahoval ono také mnoho věcí, jež se v řeckém Matouši neucházejí, tak že sv. Jeronym evangelium to do řeckého i latinského jazyka přeložil. Což tedy budeme souditi o evangeliu tomto hebrejském Nazaréův? Bezmála s pravdou potkáme se za to majice, že evangelium to sice původně sepsáno bylo od Matouše, ale že Nazaréjští a Ebionitští znenáhla od církve se oddělivše mnohé části historické a didaktické odjinud vzaté v ně vesnovali, kterých sice dílem z pravého podání vžali, ale dílem také z kalných pramenův přijali.

Důležitější jest druhá otázka o *váze a platnosti řeckého evangelia Matoušova*. Kdo přeložení to z hebrejského evangelia ustrojil, neví se a již u starých pouhé toliko domněnky o tom obíhaly. Někteří je Jakobi Mladšímu, jako to činí spis sv. Athanasiovi neprávě připsaný (synops. evang.), jiní — a sice podpisy a scholia a z nich Theofylakt — Janovi ano i Bartoloměji překlad ten — ovšem — pouhým dohadem — přičítají. Opět jiným zdá se, že přelohu tu učinil nějaký evangelista čili kazatel evangelia, jež k sv. Matouši v tom poměru stál, ve kterém sv. Marek ku Petrovi, sv. Lukáš k Pavlovi apoštolům se povahovali. Kdokoliv to byl, to jisto, že byl jeden z těch stoadvacití mužů, kteříž Duchu sv. obdrželi; sic jinak by církev nebyla přijala díla jeho za authentické pramen slova Božího. Heretikové, ač jinak sobě předrze počínajice, o tom že evangelium řecké, v církvi užívané a sv. Matouši připisované právem jméno téhož apoštola nese, heretikové, díme, o tom nejmenšího pochybenství nikdy neprojevíli, což důkazem jest, že apoštolský původ evangelia toho vedy bez odporu uznán byl.

V. Ale zbývají ještě otázky jiné, kterýchž jsme sice v běhu pojednání svého dotekli, ale o kterých místněji mluvití přijde, poněvadž nějakou do sebe důležitost mítí se zdají. *Proč psal sv. Matouš evangelium a komu je napsal?* Dvě otázky tyto se snadno spojití dají a tudy o obou spolu jednati budeme.

Prohlédneme-li první evangelium a při-
patříme-li blíže ku povaze jeho, přesvědčíme

se brzo, že spisatel jeho měl před očima lidi, jenž obceřej, obřadů a mravův židovských jakož i místností svatě země dobře povědomi byli. Nebo veškerý ty věci za známé pokládá, aniž jakého vysvětlení k nim přičinuje, jak to na př. Marek na některých místech pro své čtenáře, pro Římany, činí. Dále čtenáři ti, jimž píše sv. Matouš evangelium svoje, jsou dobře v prorocstvích Starého Zákona zbehlí a tudý nédívno, že se evangelista náš na výroky prorocké tak zhušta odvolává. Máme-li ještě nějaké porovnání uvést, tedy při porovnání evangelia jeho s jinými nalezáme, že takové nauky a takové skutky volí, jimž se tehdejší bludové a predsudkové v Palestýně zavládli porážejí. Neměl tedy jiných leč Židů Palestýnských před očima, jak to již z jazyka, v kterém psal, vysvítá a nadbytečně Eusebius h. e. 3, 29. dosvědčuje, jehožto slova dříve uvedena byla.

Ale jakým záměrem a úmyslem povozován byl sv. Matouš ke spisování evangelia svého? I o tom výše jsme slyšeli. Slova Eusebiova jasně a nezakřtě dotýkají toho, proč byl evangelium své napsal. Chtěl totiž (jak h. e. 3, 24. čteme) spisem svým nahraditi krajanům nepřítomnost svou. Nemáme tedy jiného v evangelium jeho, leč ústné jeho kázání, jakož sv. Chrysostom (h. 1, 3. in M.) dosvědčuje, an vece, že Matouš *byv od Israelitův, jenž uvěřili, dožádán, aby jim kázání ústného svého spisovně zanechal*, hebrejským jazykem evangelium svoje osnoval. Byla to tedy památka, již krajanům svým zůstavil.

Z toho již souditi se dá o tom účelu, jakž někteří učenci sv. Matoušovi podkládají, že totiž psal pro dokázání, že v Kristu Ježíši pravý Messias se ukázal. Pravá jest výpověď ta, ale neplná a stránna. Kázaje mezi Židy musel ovšem především k tomu prohlédati, aby v Kristu Ježíši pravého Messiasa spatřovali; ale tato apologetická část nebyla celým a jediným účelem jeho, nébřž k tomu muselo naučení o nové blažené říši a o výminkách, jakými jí dojíti lze, přistoupiti. A v tom dvojím účelu dokonává se příčina sepsání evangelia toho, totiž 1. ukázati, že Ježíš jest Messiasem od proroků v starém Zákoně předpověděným; 2. vyučiti tajemstvím říše jeho a výminkám, pod jakými se do ní vcházejí. S tím se ovšem spokojiti můžeme, anot jistě toto zraku našeho nezužuje, nébřž volného vzhledu do evangelia a vyrozumění jemu nám propůjčuje.

VI. Zbývá ještě otázka o času, ve kterém sv. Matouš evangelium svoje napsal.

Otázky té podobné již výše vícekrát dotknuto, anát se zahrnuje ve slovech Eusebiových, že napsal evangelium, *když od vlastencův do ciziny se ubíral*. I poznali jsme ze svědectví Apolloniova u Eus. h. c. 5, 18., že dvanáctého léta po nanebevstoupení Páně s jinými apoštoly se z Palestýny odbral. Navzděčuje tomu výrok od Klementa Alex. str. 6, 5. z apokryfického spisu, z *kázání Petrova*, uvedený, v němž se četlo, že Pán takto apoštolům přikázal: *Po dvanácti letech vejděte do světa; nechat nikdo se nevymlouvá, že by nebyl slyšel*. Máme tedy dvoje svědectví dosti shodná a dosti podobná o době, v níž sepsáno evangelium sv. Matouš, kterážby podle toho léta 45. psáno bylo.

Ale můžeme-liž na těchto svědectvích přestati? Kdyby nebylo jiných popůrcův tohoto o sepsání Matoušova evangelia udaje, než jsou Kosmas Indoplavec (christ. top. l. 5.), kterých sepsání evangelia klade v dobu po smrti Štěpána prvomučeníka, Theofylakt a Euthymius Zigabenus, jenž osmý rok po nanebevstoupení Páně co dobu sepsání evangelia Matoušova kladou, anebo Niceforus Kalistův, jenž patnácté léto po vstoupení Páně sepsáno býti to evangelium pokládá, kdyby pravím pravím jiných odhodných svědkův, mohli bychom se dvanáctým oním létem se spokojiti a jak praveno na těch dvou uvedených svědectvích přestati. Nebo dotčení popůrcové jsou více vzdáleni od času toho, než abychom výpovědím jich nějakou váhu připisovati mohli. Ale svědek veliké váhy zhola odporne o času, v němž evangelium to napsáno, se projadřuje, jehož slova ovšem vyslyšeti potřebí. Jest to sv. Irenéus, kterýž (haer. 3, 1.) praví, že Matouš hebrejským jazykem vydal evangelium, an Petr a Pavel v Římě kázali a církev zakládali. Slova závažná, kterými ovšem Irenéus dobu sepsání evangelia Matoušova udati hodlá, ale kterýmiž v pátku s Eusebiovým udáním vchází. Nebo kdy Pavel a Petr zakládali církev v Římě spolu tamto kázíce? Snad-li tu prohlídá k obou těch apoštolů v Římě před jejich smrtí bytování, a rozumí l. 66 nebo dokonce 67, poněvadž hned na to řeč o jich smrti vede říka: *Po sejití jejich také Marek věci ode Petra kázání sepsal*? Tu by se nám vyskytl rozdíl více než dvaceti roků, pro kteréhož velikého rozdílu let uvarování se někteří učenci smyslili, že Irenéus mluví o dřívejším dvou těch apoštolů v Římě meškání. Leč ani tím mnoho nespomoženo; nemůže se zajisté dvou těch knížíat apoštolských v Římě sejítí dříve než l. 60 položeno býti, když totiž Pavel po prvé do Říma přibyl. A tu

zůstane mezi Irenéovým a Eusebiovým údajem vezdy ještě mezera sedmnácti let. Pro zbytky té mezery všelijaké domněnky nalézali učencové, zvláště pak pravili, že světec ten ctihodný nehodlal určovati času, nebřž vůbec toliko *posloupnost* evangelíí udati a toho chtěl dokázati, že evangelium od apoštolův pochodí, aniž pak ode Gnostikův opravováno bylo, aneb že evangelium stejně jak v Palestýně tak v Římě kázáno bylo. Jiní opět dosti slibně slova *μετὰ τοῦτων ἔθοδος* nepřekládají po jich sejití, nebřž po jich vyjití čili rozeslání, slovice „jich“ *τοῦτων* nepotahující ku Petru a Pavlu, nebřž vůbec k apoštolům, o nichž Irenéus výše na d. m. mluví. Podlé výkladu toho Irenéus toliko praví, že Marek a Lukáš evangelia svoje po rozejití-se apoštolův psali, z čehož samoplynně jde, že evangelium Matoušovo před tímto apoštolů se rozejitím zosnováno bylo.

Jak viděti, nesnáz z odporu dvou svědectví Eusebiova a Irenéova povstala výklady těmi docela nemizí a sami ti výkladové násilní jsou. Tolik ale vezdy jisto jest, že *sv. Matouš* nejprve ze všech evangelistův psal, anať v tom veškerá udání ctihodné starozitnosti se jednosvorně sbíhají.

VII. Zbývá posléze o nápisu něco málo pověditi. Nadepsáno jest evangelium naše, jakož i jiná evangelia způsobem takovým, kterým nejedna otázka vznikla. Zní totiž nápis Evangelium *podlé Matouše*. Podlé, to slůvko by mohlo myliti nevědomce, jakoby snad nějaké spracování, výtah nějaký sv. Matouše anebo kázání Matoušovo od jiného někoho napsané, nevšak samo evangelium a životný spis jeho se mu ke čtení naskýtal. Leč jiný má slůvko to význam; ono totiž spisovatele značí s vedlejšíu pomyslem, že ještě jiní spisové podobného obsahu se na-

cházejí. Povstal způsob ten ze čtení v církví užívaných, kdež čtenář vezdy jistý oddíl z evangelia Ježíše Krista předčítal dokládaje slůvkem *podlé* spolu spisovatele, z něhož část ta vzata. Neužilo se při tom genitivu *ev. sv. Matouše* atd., poněvadž *jedno* jest evangelium, jímž spasení jsme, evangelium *Ježíše Krista*. Tudy se rozumí při slovíčku *podlé* slovo *sepsání*, jak se již vůbec u nás čítává: evangelium *podlé* sepsání sv. Matouše. Tážeme-li se, kdo původ jest oněch nápisů, potohotově jest odpověď, že nepocházejí od samých svatopisců, ač velmi staří jsouce a již zřejmě a výslovně v druhém století (vezlomku Muratoriho od l. 180 a u sv. Irenéa) se vyskytajíce, ano k samým časům apoštolským sáhajíce. O tom sv. Zlatoust praví (in Rom. 1, 1): *Mojšíš knihám od sebe vydaným nepřidal svého jména . . . jakož ani Matouš, Marek, Lukáš a Jan. Přeblažený ale Pavel všady při epistolách jméno svoje přičítuje*. Avšak přece nápisové ti, jak jsme již napověděli, za věku apoštolského v užívání byli. Nebo kdyby jinak byli povstati mohli a kdyby církev jich byla se lišiti mohla? Víme pak, že to, jehož původ se udati nemůže, cožale přece v církví pořáde a pořáde vládně, z apoštolských časů pocházeti musí. Nápisové ti to byli nejstarší důkazové, že ten neb onen spis skutečně od jistého svatopisce napsán byl. Podlé toho Tertullian proti Marcionovi, kterýž porouchanému evangeliu svému (Lukášovu) žádného jména nenadpisoval, dovodí, že evangelium jeho žádné víry nezasklňuje, poněvadž tam spisovatel se na počátku nejmenuje a čtenáři rukojmím pravdy není.

Již pak veškery předběžné otázky zkrátka odbyvše ze sně do samé svatyně písmové vstoupiti můžeme.

Svatý Matouš.

Hlava I.

1—17. Rodokmen Páně. 18—24. Početí Jeho z Ducha svatého a 25. narození Jeho z Marie Panny.

1. Kniha rodu Ježíše Krista syna Davidova, syna Abrahamova. 2. Abraham zplodil Izáka, Izák pak zplodil Jákoba, Jákob pak zplodil Jůdu a bratry jeho, 3. Jůdas pak zplodil Faresa a Záru z Thámary, Fares pak zplodil Ezrona,

Ezron pak zplodil Arama, 4. Aram pak zplodil Aminadaba, Aminadab pak zplodil Násona, Náson pak zplodil Salmona, 5. Salmon pak zplodil Booza z Rahaby, Booz pak zplodil Obéda z Ruthy, Obéd pak zplodil Jesseta, 6. Jesse pak zplodil Davida krále. David pak zplodil Šalomouna z té, která byla Uriášova. 7. Šalomoun pak zplodil Roboama, Roboam

pak zplodil Abiáš, Abiáš pak zplodil Asu, 8. Asa pak zplodil Josafata, Josafat pak zplodil Jorama, Joram pak zplodil Oziáš, 9. Oziáš pak zplodil Joathama, Joatham pak zplodil Achaza, Achaz pak zplodil Ezeziáš, 10. Ezeziáš pak zplodil Manassa, Manasses pak zplodil Amona, Amon pak zplodil Josiáš, 11. Josiáš pak zplodil Jechoniáš a bratry jeho za stěhování babylónského. 12. A po stěhování babylónském zplodil Jechoniáš Salathiel, Salathiel pak zplodil Zorobabela, 13. Zorobabel pak zplodil Abiuda, Abiud pak zplodil Eliakima, Eliakim pak zplodil Azora, 14. Azor pak zplodil Sadoka, Sadok pak zplodil Achima, Achim pak zplodil Eliudu, 15. Eliud pak zplodil Eleazara, Eleazar pak zplodil Mathana, Mathan pak zplodil Já-koba, 16. Jákob pak zplodil Josefa, muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž nazván jest Kristus. 17. Všechny tedy rodův od Abrahama až do Davida rodů čtrnácte, a od Davida až do přestěhování babylónského rodů čtrnácte a od přestěhování babylónského do Krista rodů čtrnácte.

Na samém prahu výkladu svého postřehujeme rodokmen tento Páně co žulovou pyramidu za věků dávných vybudovanou a do časů budoucích svědectví o Kristu podávající. Slova, jimiž apoštol evangelium otvírá: *Kniha rodu Ježíše Krista, synu Davidova, syna Abrahamova* jsou sič v sobě jasna, avšak o nich nejedna otázka povstati může. Především přijde nám vyjádřiti se o tom, kamby slova *Kniha rodu* směřovala a jak daleko by se vztahovala? Jsou zajisté mnozí, kteří myslí, že slova ta patří k celému evangelii, titul celého díla toho v sobě zahrnující; ti vykládají *kniha příběhů, kniha života, životopis* Jesu Krista. Leč náhled ten jejich nemůže obdržeti, anýž důvody, kterými se zastírají, nemají váhy té, jížby se smysl ten provésti dal. Slove *kniha* zajisté nevymáhá obšírnějšího nějakého obsahu, ješto také o listu rozvodném Deut. 24, 1. přichodí a Jer. 32, 12 o listu koupě, Job 31, 35. o žalobě co jednotné listině a slovece *výnos* nikdy významu dotčeného nemá, nebž *všady* rod, *narození*, *pojiti* a podobné znamená, *jakož* i ze syrského překladu viděti. Proto slova *kniha rodu* nevztahují se leč k

rodopisu Páně, při čemž sv. Mat. prohláší k Gen. 5, 1., kdež Mojžíš předkládá rodokmen *Adamův* týchž slova užívá ika: *Tato jest kniha rodu Adamova*. Tím svatopisec nás nenejmež Krista co nového Adama staví naproti Adamovi starému na um takměř dáváje, že s Kristem co s otcem budoucího věku (Is. 9, 6.) nové pokolení počíná.

Sv. Matouš začíná evangelium svoje od rodokmenu Páně, poněvadž prokazati usiluje, že *Ježíš Kristus* jest zaslíbený ve starém Zákoně Messiáš. Rodopisové u Židů bývali u veliké vážnosti, ješto z nich doličovalo se právo ku pozhánání lidu Božím připověděným. Jmenovitě rodopis čeledi Davidovy s velikou péčí ošetřován a chován, poněvadž z ní spasitel pojiti měl. Proto také *Messiáš synem* t. j. potomkem *Davidovým* (12, 23. 21, 9.) ano i *Davidem* (Jer. 30, 9. Ez. 34, 24.) jmenován byl.

Z toho, jak sv. Matouš tuto sobě vede, viděti jest, že psal evangelium pro lidi, jenž s osobou a naukou Jesu Kristovou neznámi nebyli, jež ale spisem svým u víře a naději utvrditi a ustaviti usiloval. Tudy prostě píše: *kniha rodu Jesu Krista*, blíže a zevrubněji ničeho nepřidávaje. Slovo *Ježíš*, jak doloží v. 21. vyloženo jest, značí *Spasitele* a slovo *Kristus* znamená *Pomazaného*. Obojí jest vlastní jméno. O jménu Ježíš nepochybuje nikdo; ale jméno *Kristus* pokládají mnozí za obecné a úředné jméno a za přísudek králův, velekněží a prorokům dávány, jehož ale v posledních starozákonných dobách výhradně toliko tomu vznešenci udělováno, v němž trojí onen úřad spojen byl, spasiteli totiž předpověděnému, jak Jo. 1, 42. 4, 25. poznati se dává. Ale tím samým postupem došlo slovece *Kristus* platnosti jména vlastního, jakož ho i tuto sv. Matouš užívá a tudý v řečtině před slovem tím členu není. —

Nazývá *Krista synem* t. j. potomkem *Davidovým* a *Abrahamovým*, poněvadž těmto dvěma výtečným St. Z. mužům o přísti *Messiáš* zvláštní a osobité zámluvy Boží dány byly (Gen. 12, 13. 22, 18. 2. Reg. 7, 12. ps. 88, 4. atd.) a poněvadž jimi dva hlavní oddílové historie starozákonné se naznačují. *Abrahamem* nad to, chceme-li k rozdlu tu zamíněnému zřítí, naskytá se *národ*, Davidem naznačuje se *čeled* a *dům*, z něhož *Kristus* pojiti měl. Osoba *Davidova* co předka Páně tak proslula v lidu Božím, že *Kristus*, jak již praveno, synem *Davidovým*, ano *Davidem* sloul. Odtad za věku Páně Židé na otázku, *či syn* by byl *Kristus* (Mt. 22, 42.), zřejmou a hotovou odpověď dali;

že Davidův syn jest (sr. Mt. 9, 27. 15, 22. 20; 30. 31. Mr. 10, 47. 48. Luk. 18, 38. 39.); lidé tehdejší pomoci ode Pána se dovolávající Krista nejnak než Synem Davidovým nazývají, jakož i ti, což Pánu při vjezdu Jeho do Jerusalema slávu provolávali, nejnak volali, než *Hosana Synu Davidovu*. (Sr. L. 1, 31, Is. 9, 7. 11, 1. Jer. 25, 5. Am. 9, 11.) Ještě zbývá k verši prvnímu poznamenati, že slova *Syna Abrahamova* odnášejí se dle obyčejě písmového co přistavek ku *Davidovi*, jelikož v genealogiích vezdy *poslední genitiv* k nejbližšímu jménu se *potahuje*; a to příčina, proč Davida dříve klade, ač někteří tomu chtějí, že se to proto dalo, poněvadž jméno Davidovo proslulejší a běžnější bylo a poněvadž *Messiáš* synem Davidovým jmenován. Předslav ten k rodokmenu Páně úvod nyní již předkládá jej.

Abraham zplodil Izáka, Izák pak zplodil Jákoba, Jákob pak zplodil Jídu a bratry jeho. Jídaš pak zplodil Faresa a Záru z Thámary; Fares pak zplodil Ezrona, Ezron pak zplodil Arama.

V dvojverší tomto trojí věc na mysl podivně tane; první, proč evangelista k Jídovi brat jeho připojuje, která přece k rodovodu Páně nepřináležejí; druhé, proč podobně v násl. v Záru připojuje k Faresovi, anot onen s rodokmenem Kristovým ničeho společného nemá; třetí posléze otázka jest, proč tuto ženu Thámara se uvodí?

Na otázku prvou odpovídá sv. Chrysostom, že *bratři Jídovi* tuto se uvodí co zakladatelé a *původové* národu toho, jemuž Kristus slíben a co podobizny a oznamové dvanáctěrá apoštolův, duchovních otcův veškerého ku spasení povoláního člověčenstva; tudy se svatému Matoušovi vidělo je připojiti, a na obrat bratry Izákovy vypustiti, poněvadž k lidu Božímu zhola nepřislušeli. — Záru jmenuje s Faresem, poněvadž blížencové byli a poněvadž v životě materském takměř se již potýkali, kterému se prvorozenství a s ním předkovství a otcovství *Messiáše* dostati mělo. Nebo zvláštním řízením Božím dalo se, že když nemluvhátka ta se rodila, Zára vyskytl ruku, na kterouž bába nitku červenou uvázala, chtíc aby první vyšel; leč když on vtáhl opět ruku, vyšel Fares dříve a tudy prvorozenství před Zárou dosáhl. (Gen. 38, 28.)

Tím dvě otázky došly odpovědí svých. Otázka třetí však jenom ve spojení s dálejším textem v potaz brána býti může. Dí pak dále Matouš: *Aram pak zplodil Aminadaba, Aminadab pak zplodil Násóna, Násón pak zplodil Salmona, Salmon pak zplodil Boozu*

z Rahaby, Booz pak zplodil Obéda z Ruthy, Obéd pak zplodil Jessea.

Potkáváme se tu opět se ženami, které *mimo písmový obyčej* v rodokmen Páně vepsány jsou. Již staří Otcové svatí pátrali po příčinách, pro které v rodovodě Páně toliko s těmi nevelmi dobropověstnými ženami nás sv. Matouš obeamuje, o ženách a předkyných Páně svatých ničeho nedotýkáje. Thámara ona zajisté za nevěstku se Jídovi vydala, Rahabu sv. písmo samo nevěstkou zove, Rutha se před zákonitým snoubením o Boozovo obejmutí ucházela a Bersabea, o níž hned ve v. n. řeč jest, pro cizoložství pověstna jest. I udávají sv. Otcové příčinu toho dvojí. Jednu, že sv. Matouš vypustil dle zvyku židovského veškery ženy obyčejným způsobem provdané volil toliko zmíniti ty, ježto *zvláštním řízením* pramatkami Spasitelovými se staly. V tom se nalezala náuka, že Bůh neváže se při udělování milostí svých nějakým právem lidským na pokrevnost založeným, nébřž že svobodně dle všemoudré vůle své je uštěďovati může. Druhou věcí té příčinu uvodí sv. Otcové, že již tím pramatek pojmenováním mělo se na vědomí dáti, že Kristus pro hříšníky nasvět přijde. Sv. Zlatoust nad to (h. 3. in Mt.) napomíná nezakládati sobě na předcích vznešených a naopak za nízké a unížené nestýditi se, anobřž zlou pověst předků svých dobrými skutky zahalovati. Jiná však ještě se namítá otázka, o jaké *Rahabě* sv. Matouš tuto mluví, mateři Boozovou ji býti klada? Nebo starozákonně písmo nikde výslovně nedí, že se Booz zrodil z Rahaby té, co v Jerichu při dobývání země od Israelitů zhlédávčův ochránila a v pravého Boha uvěřila (Jos. 2.). Leč již ta okolnost, že sv. Matouš ty jen ženy přivodí, kteréž mimořádným během v rodinu Júdovu přijaty byly, doličuje toho s dostatek, že o jiné Rahabě leda o té všem známé Israelitských zvědcův ochránitelce řeči není. Byl bez mála Salmon jeden z oněch zvědatelů do Jericha přibylých a od Rahaby chráněných, kterýž po smrti otcově hlavou pokolení Júdova stav se Rahabu tu vírou důstojenství pravé Israelitky došedší a potom svatý život vedoucí (Hebr. 11, 31. Jac. 2. 25.) za manželku pojal. O Rutě nikdá se nepochybovalo, že jest táž, o kteréž zvláštní kniha St. Z. vypisuje. To ještě přidáváme, že obě dotčené ženy pohanky spolu od sv. Otců za podobizny, oznamy a předvěsti obrácení veškerého pohanstva na víru se přijímají a za důkaz, že Bůh toho času pohanův nezanechával. Povolání žen těch, dí sv. Ambrož, bylo příkladem a dů-

kazem milosti Boží, jenž nad Starý Zákon vznešenější jsouc lidí ze všech národů k jednotě církve povolává.

Porovnáme-li výčet porodů sv. Matoušem tu předložených s občasím, jež porodové ti obstihnutí, přesnadno přílipneme k té domněnce, že tuto některé rodové vypuštění jsou. Při vyjití z Egypta vidíme Násona hlavou pokolení Júdova býti (Num. 1, 7.). O Esroně ale čteme (Gen. 46, 12.), že se Júdovi ještě v zemi Chananejské před stěhováním se do Egypta narodil. Zbývá tedy na veškeren ten čas 430letého přebývání Israelitů v Egyptě toliko troje zplození, Arama, Aminadaba a Násona, co sotva stačí ono občasí vyplniti. Kolik rodův tu vynecháno, neví se, avšak těch učencův domněnka, kteří trvání lidu Božího v Egyptě na 215 let, tedy právě na polovici čísla onoho snižují, na vrátkých toliko společných oporách, na pouhém totiž rodokmenu vedení a některých osob, jmenovitě Ex. 6, 16. při udávání kmenu Leviova, vypuštění. Leč o tom nížeji v výkladu svém se rozšířiti hodláme.

Neméně mezi Salmonem a Boozem některá jména vynechána byla; neboť od vyjití z Egypta do stavení chrámu čtvrtého léta Salomounova prošlo 480 roků a tudy od Salmona až do Jesseta nejméně 360 let uplynulo, pro kteroužto dobu čtyři rodové nepostačují. Mezery tedy tu přijíti musíme, kterážto však toliko mezi Obédem a Jessetem diti se mohla, poněvadž přidání při dvou ostatních osobách přistavkové: z *Rahaby*, z *Ruthy*, všeliká mezirodí vylučují. Tu pak horuje rodokmen Páně, an se mu královské slávy dostalo. Nebo:

Jesse zplodil Davida krále. David král pak zplodil Salomouna z té, která byla Uriášova, Salomoun pak zplodil Roboama, Roboam pak zplodil Abiáš, Abiáš pak zplodil Asu, Asa pak zplodil Josafata, Josafat pak zplodil Jorama, Jorani pak zplodil Oziáš.

S Davidem počíná nová řada předkův Páně, jakož i nová perioda historie národu Israelského. Za tou příčinou klade sv. Matouš ke jménu Davidovu přívlasek *krále*, a sice v řečtině se členem pro zvláštní jeho co prvního té čeledi krále a representanta duchovního království Kristem uvedeného (Jo. 18, 36.) vyznačení. Přikládá tu z dotčených příčin také máter, ze které se Salomoun narodil, při čemž nápadno na první pohled, proč se vyjadřuje takovým způsobem obhovorným a proč raději nedí prostě z *Bersaby*, jméno Uriášovo zhoла mimo sebe pustě? Stalo se to bez mála ku prokázání, že Báh dané Davidovi záměly pro hříchy Davidem

proti Uriášovi spáchané neodvolal, nébrž ovšem k ní dokona stál, věren zůstáváje i tenkrát, když lidé se Jemu pronevěřují 2. Tim. 2, 13. a prohlédáje ku pokání, kterým se oba, David i Berseba, káli, jak to z písma (o Bersabě z Prov. 31, 1.) dostižno jest.

V dálejšku mezi Joramem a Oziášem shledáváme, přirovnávše výčet rodu toho s historií Starého Zákona, že tři rodové pominuti jsou. Jak zajisté nám vypravují knihy královské a chronické (4 K. 8, 24. 11, 2. 12. 21. 14, 21. 1 Par. 3, 12. 2 Par. 26, 1.) zplodil Joram Ochoziáš, Ochoziáš Joasa, Joas Amasia, Amazias Oziáš, jenž i Azariášsluje. Pominul jich svatopisec, jak z v. 17. vidno, pro stejný počet rodův ve všech třech občasích, nechtěje v žádné výše čtrnácti rodů uváděti. Že však právě ty tři a nejiné vypustil, ne tak pro umešnou a téměř zhaslou za té doby slávu domu Davida, nébrž raději pro zlořečení na dům Achaba vynesené (3. Reg. 21, 21. 4. R. 9, 6.) se stalo, že totiž veškeré následstvo Achabovo vyhlazeno bude, což až do čtvrtého kolena rozuměti se mělo. (Ex. 20, 5.) Zdá se tedy, že i tuto ve výčtu předkův Páně památka dotčených vypuštěných králů smazána a setřena býti měla, aby i tím mlčenlivým způsobem ohavnosti domu Achabova se pokutovaly. Ostatně již výše jsme pozorovali mohli, že když sv. Mat. vypouštěje některé rody, přece vsady slova *zplodil* užívá, širšího smyslu jeho dotýká. To i v následujícím postupu se nalezá, když Mat. dále pokračuje:

Oziáš zplodil Joathama, Joatham pak zplodil Achaza, Achaz pak zplodil Ezeziáš, Ezeziáš pak zplodil Manassa, Manasses pak zplodil Amona, Amon pak zplodil Josiáš, Josiáš pak zplodil Jechoniáš a bratry jeho za stěhování Babylónského.

Nezávadná nejsou všechna jména tato a poslušnost jejich až na Jechoniáš a bratry jeho. Než ale o té závadě pojednáme, dlužno jest nám zmíniti se o překladu odhodněm od obyčejného. Obyčejně čte se v *zajeti Bab.* My však volili jsme slovo *stěhování* (přesídlení, přenesení), poněvadž to slovo lépe přiléhá latinskému *transmigratio*; v řeckém se rovně čte *μετακίνησις*, přesídlení, ne však *αιχμαλωσία* zajetí. Mimo to jsme místo v postavili za *ci* o, dle řeckého *ἐν*, za *oko*, v čemž docela právi jsme; jazyk řecký toto přeložení dobře vymáhá a nad to přesídlení to od bitvy u Circesia 606 až do konečného podvrácení a zkažení Jerusalema 586 trvalo, trojím během vyvedeno byvši. (Viz. o tom historii Star. Z. 2. Par. 36. 4. Reg. 23. a 24.) Za všech let dotčených Jechoniáš a

bratři jeho Josiášovi se narodili. To předsavše přístupme již k těm, jenž tu vězí zadržím.

O Josiáši praví tuto, že zplodil Jechoniáše a bratry jeho. Josiáš neměl syna Jechoniáše, nébrž Joakimů a tento zplodil Jechoniáše; ta věc ovšem nám nemůže vaditi, an víme, že v písmě často synem a plozen-
cem sluje, jenž synem synovým, t. j. vnukem jest, čehož příklady jsme již výše pozorovali. Ale závalu působí nám přístavek *bratry jeho*, poněvadž písmo jenom o jednom bratru jeho (1. Chron. 3, 16.) mluví. Té se zbavují některé udávající, že slovem *bratry* také vesměs příbuzenci přicházejí, což právě z příběhů Jechoniášových dohlédno jest; nebo 2 Chr. 36, 10. sluje v textu hebrejském Sedechiáš bratrem Jechoniášovým, an 4 Reg. 24, 17. strýcem jeho se zůve, podle čehož Sedmesátinčí a Vulgáta i na prvejším místě strýce vyložili. A byť písmo St. Z. v knihách nás došlých o žádných nemluvílo bratřích, z toho nejde, žeby nebyl žádných bratrů měl, jesto ani o Ráhábě neče se, žeby máterí Roobozova byla bývala, jakouž přece byla. Tak domnění vykladatelů jedněch, kteréž se všelijak zamlouvá a tudy na něm nejlépe přestati; jiná jistě věci té narovnáví více méně nedopadají. Vidí se totiž některým, že Joakim a Jechoniáš jména velmi příbuzná záhy zaměněna byla a že tudy se čísti má *Josiáš zplodil Joakima a bratry*, při čemž ukazují na sedmesátinčy, jenž touz osobu Jer. 52, 31. Joakimem a 4. Reg. 25, 27. Joachimem a 2. Chron. 36, 8. 9. Jechoniášem zovou. Ale podle Jer. 22, 24—30. veškeren důraz na Jechoniáši spoléhá a tudy samozvaná ta jména proměna místa míti nemůže. Jechoniáš ten výrokem Božím pokoren, zavržen a v zajetí veden byl a tím označoval Toho, jenž Is. 53, 4. podle vůle Otcovy sám se snížil, pokořil a v pohanění a utrpení se vydal. — Jesté jiným — jak se domnívali spolu pro doplnění nedostávajícího se čísla rodů ve druhé řadě — podobá se přede jméno Jechoniášovo jeden celý rod vesnovatí a čísti: *Josiáš zplodil Joakima, Joakim pak zplodil Jechoniáše*. Leč vykladači ti činí to proti všemu právu, an rukopis žádný, žádný překlad jim nenavědčuje; a činí to bez potřeby, anot nížeji dokážeme, že takovéto písem tuto doplňování zhola zbytečno jest. Nejlépe tedy, jak jsme pravili, při prvním výkladu se spokojiti.

Přijde ještě udati příčinu, pro kterou svatopisec *bratry* dotčené udati raději než vypustiti hodlal. Dálo se to bez mála, poněvadž z nich mnozí stolec královský a tudy přede značnou říši Kristovu drželi a poně-

vadž osudu zvláštního zažili. Do doby této užívali předkové Páně královského důstojenství; ale od času přestěhování do Babylóna posla a potuchla sláva ta, jak z dálejška se víd.

A po přestěhování Babylónském zplodil Jechoniáš Salathiel, Salathiel pak zplodil Zorobabela, Zorobabel pak zplodil Abiudu, Abiud pak zplodil Eliakima, Eliakim pak zplodil Azora, Azor pak zplodil Sadoka, Sadok pak zplodil Achima, Achim pak zplodil Eliudu, Eliud pak zplodil Eleazara, Eleazar pak zplodil Mathana, Mathan pak zplodil Jákoba.

Jechoniáš byl zaveden do zajetí babylónského a v okovách držán až do smrti Nabuchodonozorovy, načež propuštěn byl a po královsku chován. O něm dřívešním písmo Jer. 22, 30. *Napiš muže toho neplodným*. Avšak z toho nejde, žeby nebyl měl žádných potomků, jesto se mu 1. Par. 3, 17. dva synové připisují, nébrž prorok Jeremiáš sám vykládá slovece *neplodný*, že se mu totiž zle povede a že z jeho potomstva nebude nikdo kralovati na stolci Davidově, což se i stalo, jelikož po odvedení Jechoniášovu do zajetí Babylónského strýce jeho dosel na trůn, za něhož Jerusaleml rozbit a trůn královský byl podvrácen. Synové Jechoniášovi (2. Par. 3, 17.) v Babylóně se narodili, ano i pravnuke jeho Zorobabel v Babylóně narodil se, jak již jméno jeho namítá. Tot z jistě znamená: po přestěhování, po přesídlení; před zajetím Babylónským, ač snad manželku máje (4. Reg. 24, 15.), děti sotva měl. Mezi Salathielem a Zorobabelem vypuštěn Fadaja. (1. Par. 3, 17.) Odtud dále všekera ta jména, jenž přicházejí u sv. Matouše, nejsou již z písmá sv. známa, ale sv. Matouš snadně jich od samé rodiny dostati mohl, anot jak z Josefa Flavia (proti Apionů 1, 7.) a z vlastního jeho životopisu k 1.) víme, rodopisové s velikou péčí chováni byli, což i z toho prý od Heroda I. předsavzatého, avšak docela jak na bšlědění jest, neprovedeného rodokmenův zničení (Eus. h. e. 1, 7.) spatřovati se dá. Podle rodopisu se soudilo, zdali kdo k rodině lidu Božího přináleží, a kdo toho provést z takových desk veřejných nemohl, ten z počtu Israelitův vyloučen byl. (1. Ezdr. 2, 62.) Jesté po konečném skrze Titů podvrácení Jerusalema rodopisové takoví mezi Israelity chováni, jak z Domitianova příkazu, veškery Davidovce zahladiti, patrn. (Eus. h. e. 3, 19. 20.) To jisto jest přitom, že sv. Matouš, odkudkoli výčet rodův vzal — buď z desk veřejných, buď z soukromých svatě rodiny, buď odjinud — všeliké víry za-

sluhuje, poněvadž chtěje Židům dokázati, že Kristus Davidovým potomkem jest; toho všemožně pilen byl, aby proti udávání jeho o rodu Páně a tudy proti celému jeho evangeliu pochybenství kladeno býti nemohlo.

Přicházíme k závěrce a k vrcholu celé té genealogie Páně a k cili a konci veškerého zákona (Rom. 10, 4.): *Jákob pak zplodil Josefa muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž nazván jest Kristus.*

Při tomto pamětnodném versimnohése namítají otázky, na něž vykladateli odpověditi služno. Předložíme otázky ty jednu za druhou a při každé hned odpověď přičiníme.

Nejprvé divno, že Josefa jmenuje *mužem Marie*, ješto se přece zdá, žeby toliko snoubencem, ne pak mužem *árba* nazván býti měl. Avšak svatopisec právem Josefa takto nazývá, ačkoli po veškeren čas prázen byl přecistě Panny, poněvadž, jak sv. Aug. (cons. evg. 2, 1.) dí, manželství nezáležel v jednotě těla, než v jednotě duše a myslí. Čímž dává se na um, že *uvěřených manželův* i tehda manželství ostává, když podle svatého Josefa n dle svčice Panny v ustavičnou čistotu se zaslíbili, jak to u Marciana císaře a Pulcherie, u sv. Cecilie a Valeriána, u sv. Jindřicha II. a sv. Kunhuty, u Boleslava Stydlivého a jiných spatřujeme.

Druhé, čeho tu dotknouti přijde, jest to, jak se zdá, podivné sv. Matouše dovodění. Nebo kterak má z toho, že *Josef od Davida* pochodí, následovat, že Ježíš Kristus synem či potomkem Davidovým jest, ješto sám týž Matouš praví, že Kristus z Panny Marie přičiněním Ducha sv. se narodil? Podle obyčejů a práv Židovských v nebytí otce přirozeného a životného měl otec zákonitý právo a povinnost, jméno svoje a ovšem i rodové právo svoje na syna zvoleného, přisvojeného, zalíbeného a jakýmkoli během přátelého přenést, a syn tento zákonitý tudy docela v poměr přírodního syna ku pisuvovateli, zalíbiveli a pěstounu vcházel. (Deut. 25, 5. 6.) A tudy v písmě svatém se nazývá synem něčím i ten, kdož jest od někoho za syna zvolen, jako Mojžíš sloul synem dcery Faraonovy. (Ex. 2, 10.) — Dokázav tedy sv. Matouš, že Josef muž Marie byl z rodu Davidova, dolčíil tím již také, že i Ježíš, jenž od Josefa za syna přijat byl, téhož byl rodu; jiného důvodu nikdo ze Židů nepostihoval. Sloul zajisté Josef otcem Ježíše Krista a pravila Maria Panna Syna ve chrámě naležší: *Otec tvůj a já hledali jsme tebe.* (Luk. 2, 48.) Nadto ale výše byla také Panna Maria máti Páně z rodu Davidova, čímž pů-

vod Kristův od Davida tím světleji na oko se staví. Nebo což jiného z toho, jež vypravuje Luk. 2, 4. 5., souditi můžeme, než že Maria byla dcerou dědičnou, t. j. takovou, která pro nebytí bratrů veškeren jakýkoli statek otcův dědila (Epif. haer. 78, 7.), ale spolu také jenom za muže téhož pokolení, ba i téhož rodu (Num. 36, 62. Ezdr. 7, 63.) provdati se mohla? Tudy poněvadž posla za chotě Davidovce, také sama z Davidovy čeledi pocházeti musela. Protož také sv. Pavel dí (Rom. 1, 3.), že *Kristus učiněn jest ze semene Davidova podle těla* a (Hebr. 7, 14.) praví zjevnou býti, že Pán náš z *pokolení Jádova* pochází. A sv. Ignatius Muč. Ef. 18. vece: *Bůh náš Ježíš Kristus od Marie vydan jest z Davidova sice semene, ale z Ducha svatého.* Podobně Just. Tryf. 45, 100 atd. Z toho již vyložití sobě můžeme, proč sv. Mat. *klade rodokmen Josefov* a nikoliv jako Lukáš rodokmen Marie, což by proti všelikému u Židův (a pro tyto psal Mat.) obyčejí bylo bývalo. Patrněji vše to — ač potřebí-li — ozračí se z rodopisu sv. Lukáše (Luk. 3 k.), kdež také o shodě a neshodě dvou těch rodokmenů Páně místněji promluvíme.

Pozorovati dobře při Josefu či vlastně při Marii proměnu vazby větové; an dříve všady užíval časoslova *zplodil* ve způsobu činném, najednou větu jináč a trpným časoslovem povídá *z níž narodil se*. Vylučuje způsobem tím netoliko Josefa ode všelikého při narození a plození Páně přičinění; neboť bylyby tu fici mohl o Marii Panně: *ješto porodila Ježíše*. Nébřž tím trpným postupováním spolu blížeji a zračitěji vystavuje, že dům Davidův Krista ze sebe nevyvodil, nebřž jej darem od Boha obdržel, že tu vládl nadpřirozená *milost Boží* a působení i moc Ducha svatého, a že z panny čistě Kristus narodil se, jak jediné na Boha připadalo, když včlověčiti se ráčil. Kde se příroda v nadpřirodu méně, tam i větu jináčiti slušelo.

Předloživ pak Matouš rodokmen Páně, ješto jednou se naň ohlédá a tajný úmysl Boží v něm skrytý naznačuje. Dí: *Všech tedy rodův od Abrahama až do Davida rodů čtrnácte, a od Davida až do přestěhování Babylónského rodů čtrnácte, a od přestěhování Babylónského do Krista rodů čtrnácte.* Celou řadu rodin (*yeruá*) sv. Mat. na trojí rozděluje a každému oddílu čtrnáctero připsuje rodin. Dávno již sv. Aug. a po něm druzí otázky dvě tuto kladli; první: proč Matouš na troje občasí veškeren ten věk rozvádí? druhou, proč čtrnáctero rodin v každém dotýkati volil? Při tom neodbytno určití, kde která z těch čtrnácterych rodin počátek

a konec svůj běže. Když historii lidu Izraelského povážíme a běhy její zpytujeme, ihned se nám příčina toho trojho rodin rozdělování naskytne. Od Abrahama do Davida zajisté trval věk patriarchů, za něhož rodina Davida, tato životná žila pokolení lidského, vznikala, až v Davidu vrcholu slávy došla. Občasí druhé od Davida do předsídlení Babylónského zahrnuje věk královský, v němž předkové Kristovi nejvýše kvetli, až pak v zajetí Babylónské se dostali a sláva jejich do kvetla a hymnů počínala. Věk třetí obsahuje ten čas, v němž dům Davidův od vývodství upadl až v nejnižší téměř přede světem nepatřnost a lid Izraelský pod cizé jarmo se dostal. V trojím věku tom Bůh trojím během lid svůj k svatému se snažil vésti životu, jak onen hospodář (Luk. 20, 9.) třikrát služebníky své k vinařům poslal, což když se bez prospěchu dalo, poslal posléze syna svého, aby kdež v lidu hřích zavládl, hojněji opanovala milost. (Rom. 5, 20. 21.) První perioda značí rozednávání-se, druhá polednování, třetí soumrakův historie národu hebrejského; nad to vidí vykladatelé ještě v trojím občasí tom trojí úřad Páně v podobnén býti, v prvním úřad kněžský, v druhém královský, v třetím prorocký. Tížeji se odpovídá na otázku to číslo čtrnáctéré; tu musíme nevědomost svou vyznati. Některé toho důvody mnozí uvodí, jichž tuto, ač veliké do sebe váhy nemají, docela pomínouti se nedá. Čtrnácte jest dvakrát sedm a sedmici známe býti číslem posvátným, jež odvojení tu znamená takměř odvojení péče Boží, kterouž Bůh nad rodinou tou před jinými rodinami vedl, a rozmnožení milosti, kteréž na rod ten hojněji než na veškeré jiné vyléval. Druzí ukazují na jméno Davida, kteréhož hebrejsky když se píše a písmena se po kabalisticku počítají, dává číslo čtrnácte. Jiní opět vidí v celém počtu $3 \times 14 = 42$ nějaké narázení na dva a čtyřicátého stávoš lidu Izraelského na poušti; jiní spárují po kabalisticku násobení šestky se sedminou (6×7) při čemž šestka značí trudy, klopoty a mizery tohoto života, kterýmiž se věčného pokoje sedminou značeného dochází.

Leč to mimo sebe pustíce musíme se obrátiti k určení, kterak řady ty ustrojeny býti mají, při čemž však ihned připomenouti sluší onu vykladatelův nesrovnalost, za kterou jiní jinak rody ony pořádají. Stejná otázka při tom jest, má-li se i Kristus spolu do řady počítati čili nic? Povážíme-li, že v Kristu nový věk nastal, a zvláště, že On mimo přirozený běh z Panny se narodil, snadno se nakloníme k náhledu tomu, že Kri-

stus v řadách těch počítati se nemůže. A tu již nejlépe bude, podle obyčeje v historiích užívaného s osobou, jež řadu jednu zavírá, spolu řadu druhou otevírá a veškeru tak pokolení tak upravit, aby David první řadu končil a druhou začínal. dále druhou řadu aby končil Josiáš a týž otevíral třetí řadu, načež s Josefem třetí čtrnáctka se zavírá. To se nám zdá nejsličnější rodokmenu toho uspořádání, ač nechceme tajiti, že mnozí první řadu Davidem zavírají, druhou Salomounem počínají a Jechoniášem končí, třetí řadu pak Jechoniášem začínají, podle toho že i evangelista Jechoniáš dvakráté jmenuje, a Kristem zavírají. Ještě jiní neopětuji žádného jména, avšak po Josiášovi vkládají Joakima — s nimiž ovšem pro libovůli tu shodovati se nemůžeme.

Ohlédneme-li se při konci prvního té kapitoly oddělení na veškeru tu řadu kolen, z nichž posel Pán, nalezáme mezi nimi lidi všelikého druhu, všelikých obyčejů, ano i všelikého již ctnostného již hříšného života v němž se nám dává naučení, že Kristus pro veškeru člověčenstvo, nejvíce pak pro hříšné přišel a že všickni, chudí bohatí, nepatří slavní, králové zebáci Jeho účastni býti mohou a mají, v čemž nás křesťan pravá urozenost záleží. Neméně z toho si běže, že všeliké honosení se vysokým rodem musí umlknouti před Tím, jež posel síce: rodu královského tehdy již do prachu sníženo, jež ale nový rod či obrod zařídil a zavedl. Rodičové Kristovi ze všl slávy i všeho bohatství předků svých ničeho nekoristili, všeho toho co svět štěstím klade zba veni byvše. Avšak to ze všech těch přátel vyzutí Bohem se jim dostalé učinilo, že tím lehčeji a lépeji mohli se úmyslům Božím přitom nuzném, chudém a ponížéném Syna Božího narození propůjčovati a svým vlastním postavením ono veliké Páně zmaření se (Filip. 2, 7.) označovati. Posléze spatřujeme, že nic nemohlo překážeti dokonalemu zmluvu úmluv a záměrů Božích vyplnění, ani stál Abrahamovo, ani neplodnost Sařina, ani t čtyřrystaleté v Egyptě otročení, ani nevěř lidu, ani cizoložství Davidovo, ani ohavní hříchové přemnohých králů, ani to sedmdesátí roké zajetí a to hrozné národu a krajiny zpuštění; pročež moudrosti a nesmírné dobroty Boží každá duše se musí klaněti.

Již pak slyšme, co svatopisec o narození svrchovaného krále nebes píše, o němž zvláště se rozšířiti musel, aby slova x. 16: z níž na rodil se Kristus místněji osvětlil a pravý nad přírodní porod Kristův v pravém světle a značil. Dí:

18. Kristovo pak narození takto bylo: Matka jeho Maria zasnoubena byvši Josefovi, dříve nežli sešli se, nalezena jest těhotnou od Duchu svatého. 19. Josef pak muž její spravedlivý a nechtěje jí na odív vydati, rozhodl se ji tajně propustiti. 20. Když pak o tom přemýšlel, ať aněl Páně ukázal se ve snách jemu říka: Josefe synu Davidův, neboj se přijmouti Marie, manželky své, nebo co se v ní zplodilo, z Duchu svatého jest. 21. Porodí pak Syna a nazůveš jméno jeho Ježíš; On zajisté spasí lid svůj ode hříchův jejich. 22. To pak se všechno dalo, aby se naplnilo, což povědino jest ode Pána skrze proroka řkoucího: 23. Ať Panna počne a porodí syna a nazůvou jméno jeho Emmanuel, což se vykládá: s námi Bůh. 24. Procitnův pak Josef ze sna učinil, jak přikázal mu aněl Páně a přijal manželku svou. 25. A nepoznával ji, až porodila Syna svého prvorozence a nazval jméno jeho Ježíš.

Ve vypravování té ve způsobu svém jediné nadpřirodné události nás stavuje ihned slovo *zasnoubená* užitě o Marii Panně. *Matka Jeho, Jesu Kristova, dříve svatý Matouš, zasnoubena byvši Josefovi.* O slovo to lat. *desponsata* řec. *μνηστευμένη* zpor se vedl a poněkud posavad se vede, v jakém smyslu by se bráti mělo, byla-li totiž svatba předešla a mohlo-liž tenkrát již manželstvím se zvátí to svaté Mariino s Josefem spojení. Jak slovo latinské a řecké zní, byla tenkrát nejsvětější Panna *zasnoubená*, a nemáme příčiny od přísného významu slova toho odstoupiti, poněvadž u Luk. I, 27. se Maria *pannou zasnoubenou* nazývá, anaf později Luk. 2, 5. *manželkou* sluje. U Židů zasnoubenci již před svatbou za manžely se pokládali. Za obvyčejem jejich totiž nevěsta u svých rodičů po zasnoubení téměř celý rok ostávala, nežli do domu ženichova uvedena byla; avšak za toho mezidobí se oba považovali co manželé, každé spronevěření nevěsty bylo tynž trestem jak pronevěření se manželky pokutováno a vůbec veškeré zákonové o manželství již tehdy platnost u nich celou měli, podle čehož Josef hned v násl. v. mužem Mariiným se zůve (cf. Deut. 22, 13.). Patrně jest to ze slov tuto přidaných *dříve nežli se byli sešli* t. j. dříve

než ji do domu svého přijal; nebo že slovo *to sešli* jiného tu neznamena leč přijetí do domu svého, vysvítá z v. 20.: *neboj se vzíti manželky své* a z v. 24., kdež dříve se o Josefu, že přijal manželku svou k sobě.

Sv. Otcové tuto předkládají některé důvody, pro kteréžto Kristus Pán se toliko ze zasnoubené, chotí naroditi hodlal. Dálo se to, aby nejprve poctivost přesvaté Panny ve zlou pověst se neoblekla, což by se bylo velmi snadno při nezasnoubenkyni státi mohlo. Měl za druhé Josef býti svědkem a prokazatelem Mariiny čistoty, svědkem nadě vší velikou pochybnost vyvšeným. Za třetí se to dalo, aby Panna Maria na cestách života měla opatrovníka a zástupce. Za čtvrté, aby narození Páně tajno zůstalo dábla, domnělicího se, že Ježíš Kristus obvyčejem jiných lidí se narodil a tudý aby ten škůdce a nepřítel lidí nehleděl hned na počátku díla Božího zkaziti; nesnad jakoby moc Boží tomu vyhověti nemohla, nebřž poněvadž Bůh všady moudrost svou poznávati dává. Ign. Ef. 19. Sr. též ars ut artem falleret, v hymn. církv. vyd. našeho II. str. 62. Greg. Naz. or. 39, 13. Svatopisec dokládá, že nalezena či *shledána byla Maria těhotnou od Duchu svatého.* Nalezena byla, an se mimo nadání vidělo, že s útěžkem chodí; slova *od Duchu svatého* klade nějakým upředčením, hodlaje záhy předjiti, aby nikdo Krista za syna Josefova neměl, ač již podobnou opatrnost výšeji v. 16. proměnou vazby vedl. Clověčenství Kristovo jest, jak jini skutkové Boží zevnější, dílo společné veškerých tří osob nejsvětější Trojice, avšak se tu připisuje *Duchu svatému* obvyčejem písmu, kteréž co všem osobám společno jest, jedné podle rozličné povahy a rozdílných účinků přikládá, jako skutky všemohůtnosti Otci, skutky moudrosti Synu, skutky lásky a dobroty Duchu svatému. Píší se tedy vtělení Páně Duchu svatému, poněvadž jest dárce života (Gen. 1, 2. Ž. 103, 30.) a počátek svatosti (Act. 10, 38.), při vtělení Páně ale jak nejvyšší moc životodárná tak i největší svatost se jeví. Od starých již na vhodnost tu ukazováno, že Spasitel světa nemohl jinak nežli tímto nadpřirozeným během naroditi se, poje v sobě lidskou i božskou přírodu. Kdyby byl se obvyčejem jiných lidí narodil, nebylby lidstvo spasiti mohl moci obrodné nemaje; kdyby pak se nebyl narodil co člověk z panny, nebylby zásluhu jeho nám lidem ku prospěchu. Ten, jenž veškeré lidstvo obnoviti přišel, dť sv. Leo s. 21 in nat., musel též novým způsobem naroditi se. Nebřž to Páně z Panny narození zavdalo mytologickým učencům ná-

mětek o nějakém mythu zde pomýšleti. Mluví se o Zoroastrovi a Buddhovi ano i o Platónovi čili o pannorodcích, co o mužech, kteří z panny se narodili; proč by se při Kristu jinak smýšleti mělo, než se smýšlí při dotčených pannorodcích, jejichž pojití od panen za mythus se pokládá? Tak se některým opovážlivcům tvrditi vidělo. Avšak což má tma společného se světlem? O pravém-li poledni se noční mrákota prostírá? Za dětinského mládí oddává se člověk ledajakým hrám a obraznosti uzdu pouštěje vymýšlí věci, kteréž se se skutečností nesjednávají; zmužněv nechává obrazů těch mimo sebe a skutečnosti hledí. Věk historický, v němž se Kristus narodil, krátká doba mezi stálými příhodami a jich sepsáním uplynulá, způsob prostý a nelicný, jakým se všecko vypravuje a dokonale vědomí a jistění svatopisců, že čirou historií a skutečnou událostí a dějiny přednášejí, nedá zde zholat mysliti o mythech. Raději se nám v mythech nějaká prorocství v temných rysech naskýtají, tak že mytologie celá náslonným náboženstvím se býti ukazuje, kteréž ku Kristu hledělo nejsou leč nějakým láným vyprýskáním věčného slunka pravdy. Tušilo srdce lidské, že obyčejným během přírody nemůže se obrod člověčenstva státi a zpravidlo se, co tam Cicero pravil, že v duchu lidském proroci povaha se tají. I to se poněkud říci dá, že by Kristus zrodiv se obyčejem jiných lidí byl před spojením svým s božstvím již co osobnost se vyskytl; nadpřirodným ale rodem jeho z panny osobnost jeho spolu ve spojení s božstvím se vyjevila.

Ale jak se choval ku Panně Marii Josef snoubenec její, když s útekem ji býti se shledalo? O tom dí sv. Mat. 19.: *Josef pak muž její spravedlivý jsa a nechťeje ji na odív vydati, rozhodl se ji tajně propustiti*. Udáváje tu svatý Matouš způsob chování Josefa k Marii Panně, příčinu toho chování napřed klade; dí zajisté o něm, že byl *spravedlivý*. Slovo to v právním užším smyslu se tu neběře, nýbrž jest na tomto místě, jakož tytýž v písmě, významu širokého všekery ctnosti v sobě zahrnující a po našem toli co ctnostný značící. Běře se sice též v písmě svatém místo *dobrotivého*, jak to mnozí také tuto vykládají; avšak není příčiny odstoupati od významu širšího. Byl spravedlivý, byl *takovým*, jakým ho Bůh míti chtěl a tudý štitil se učiniti křivdu nejbláženější Panně, o jejíž čistotě a svatosti přesvědčen jsa nevěděl, odkad s útekem útroba její se nalézá. Volil, vzechtěl, zamýšlil, rozhodl se (nebo rozdl se čini mezi *βοῦλομαι* a *θέλω*) raději *tajně ji propustiti* t. j. dáti jí list propustný

podtají či soukromí bez dosvědčování a obličení úředního a bez vědomí jiných lidí, aby v neváznost nevešla a nebyla na ni slova Deut. 22, 23. n. potahována. Mohlo se to zajisté diti soukromí a příčina rozvodu manželského mohla všech lidí tajna zůstat, poněvadž v propustném listku příčina rozvodu neudávala se, nýbrž toliko ženě té, již rozlučný list dán, svoboda ku provdání za jiného se propůjčovala. Což se tu tím snadněji provést dalo, poněvadž Panna Maria ještě v dům Josefův nebyla vešla; tak zajisté z předešlého zjevo jest, a slovece *muž*, jenž se tu svatému Josefu přikládá, znamená tu toli co *chot* či *ženich* a z obyčeje židovského pochází, kteří jak Hier. dí a jakož příčina toho z věcí námi výše pověděných vysvítá, *ženichy nazývali muži a nevěsty ženami*. Jiným vidí se; že sv. Josef chtěl tajně Marii Pannu opustiti, do jiných konců se odstěhuje; leč slovece *ἀπολύει* tohó nevyznamenává. Místo v *lehkost* uvéstí přeložili jsme na *odív vydati*; slovo *ἀπολύει*, jenž přichodí v N. Z. ještě Col. 3, 15. Hebr. 6, 6., značí na odív postaviti a tudý v zlou pověst uvéstí, v neváznost vydati, zneuctiti, zahanbiti, osramotiti, obličiti, rozhlásiti, pronéstí atd.

Namítá se ještě otázka, proč asi svatý Josef netázal se Panny Marie choti své na příčinu jejího útěku, a proč Panna Maria samoděk choti svému nezvěštovala ty přetajenné a přeposvátné věci? Stalo se to ucbou tuším za onou skromností a stydlivostí a za tou do vůle Boží oddaností a v prozřetelnost Boží důůfanlivostí, které se obdivovati přijde; ač pak s strany Josefa povážiti sluší, že on teprv zamýšlil, teprv hodlal propustiti ji, dříve bez mála s ní mluvíti chtěje, avšak od anděla upředčen či předstížen byv, jak ihned sv. Mat. klade:

Když pak o tom přemýšlel, aj anděl Páně ukázal se mu ve snách řka: Josefe synu Davidův, neboj se přijíti Marie manželky své, nebo co se v ní zplodilo, z Ducha svatého jest.

Již na tom, aby propustil Marii, se bez mála byl Josef ustanovil, an právěruka Boží vkročila v to dle přísloví: *Kde nouze nejvyšší, tam Bůh nejbližší*. Přibyl anděl právě tenkrát, když Josef takovému zjevení nejvyšší přistupen byl a odplatil zjevením tajemství Božích dobrotu a trpělivost jeho. *Ve snách* člověk přistupen bývá zlým i dobrým vdunům a vnuknutím. Prorokům se Bůh tytýž ve snách ukazoval a k nim mluvil, jak Num. 12, 6. sám praví; jednak vystřihá Jer. 29, 8. a velí řka: *nepozorujte na sny své, kteréž se vám zdají*. Snové Josefa Egyptského pocházeli od Boha, Danielovi Bůh dal mou-

drost sny vykládati a jemu ve snách zjevení poskytal; ale byli u Israelitůž proroci, kteří se sny honosili jakoby od Boha poslymi a lid jimi zaváděli. Pátno a poznak, jímžsnové bohodani od přírodných a od básodunných snů se rozeznávají, stěží udati možno, negativně jen říci se dá, že sen, jenž se nevyplnil a jímž člověk neb celý lid k nepravosti se přiluzuje, od Boha nepochází. Čistota srdce a matorná opravdovost myslí nestací, abychom za to měli, že snové naši bohorodnjí sou, potřebí k tomu zvláštního Bohem daného ujištění. Ve snách se mu ukázal anděl, ješto k Marii za bdění a za dne přišel, poněvadž nejsvětější Panna svoliti ajak dťsv. Augustin Krista drívějí virou než v životě počíti musela, ješto u Josefa pouhé oznámení stačilo. Leč nebyl to pouhý sen, nébrž vidění to Bohem za noci Josefovi ukázané, kteréž prosvou se snem podobnost také snem se zůve; snové zajisté pouzi, marni jsou Eccl. 34, 7. nevsak ti, v nichž Bůh lidem tajemství zvěstuje skrze vidění, Job. 33, 15. Nazývá anděl Josefa synem Davidovým, poněvadž věc, již mu zjeviti hōdla, domu Davidova se týká a k němu co k údu toho domu patří. Nedí anděl: *Ne-propouštěj choti své*, nébrž dí: *neboj se přijíti, vzíti ji*, poněvadž Josef jí posavad do svého domu nepořal a poněvadž to z jakési bázně, že početi její dalo se z *Ducha svatého*, o čemž již výše. Tím všekero, ač bylo-li jaké, podezření Josefovo zmizelo. Ten jenž Susannu vysvobodil od zlého svědectví štářed, dť Aug. ser. 349, ten Marii oprostil všeho ač nejmenšího a dobrotivého podezření. Josef od anděla poučen, poněvadž pochybnost jeho nebyla zloradna, nébrž blahovlna.

O způsobu, jakým se to Páně v životě panenském ustrojeno dalo, mnoho bylo kdys ve školách jednáno; leč nám při tom svítí ona slova písmová Eccl. 11. 5.: *Jako nevíš, která jest cesta větru a kterak se ukládají kosti v životě těhotné, tak neznáš skutků Božích, kteréž jest působitel všeho*. Písmo svaté čili anděl v písmě sv. se toho docela tají a prostě vypravuje: *Porodí pak Syna a nazáveš jméno jeho Ježíš; on zajisté spasí lid svůj ode hříchů jejich*. Přidává anděl o porodu syna pro dosvědčení a znamení božských tu tajemství. *Porodí syna*, nikoli dceru: *porodí vůbec*; nedí zajisté porodí *těž*, nébrž celému světu. Avšak proto neměl se Josef domnívati, že by se jemu žádné účasti při vychování božského dítěte nedostalo; hned

prozvání dítěte jménem jemu se ukládá týmž způsobem, jak Marii Luk. 1, 31., čímž se na rozum dává, že čest pěstouna Páně a tudy i právo nějaké se mu svěřuje. Vidíme, že před narozením již se tuto určuje *jméno*; což se dalo při některých znamenitých osobách Starého Zákona, při Izákovi Gen. 17, 19., při Ismaelovi Gen. 16, 11. a jiných jakož i při Janovi Luk. 1, 13., to se muselo tu po přednosti a po výtce státi při jménu, jenž jest náde všeliké jméno a jenž neskončené poklady milosti v sobě chová. Tím zajisté, jenž jméno to nositi měl, spasení lidu Božímu připraveno, anoť měl *spasiti lid svůj ode hříchů jejich*. Jménem by se vlastnost osoby vyraziti měla a v ráji před pádem člověk dávaje věcem jména týmž povahu věcí vynášel na jevo Gen. 2, 19. Ale od doby, co člověk zhršil, ztrativ mohutnost povahu věcí vnitrou poznávati, pozbyl i možnosti, povahu tu jménem vypořovati. A tudy dávání jmen náhodným bývalo, rázu a významu hlubšího postrádajíc; tam jen, kde Bůh sám jméno ukládal, prvotná povahajmenování se zřejmě vyskytala. A to samozřejmě se dalo po přednosti u jména Ježíš. Slovo *Ježíš* pochází z hebr. slova *jaša* spasiti, vysvoboditi a značí v jazyku našem spasitele. Mnozí jiní dříve i později jméno to nosili, ale měli pouhé jméno bez významu a beze skutku. U jediného Ježíše toto jméno se skutkem se dokonale shoduje. *On spasí lid svůj*, vece: *On a nikdo jiný*. *On spasí lid svůj*, praví anděl; lidem svým rozumí se obyčejně lid starozákonný, lid israelský; a tak praví anděl, ne jakoby jedině lid israelský spasen býti měl, ale poněvadž všekera prorocství přede vším pro lid ten dána byla. Nadto lidem jeho se rozumí lid, jenž se Jemu poddá, v *Něho uvěř* a dle vřy té život svůj spravovati bude. Krásně přidává *ode hříchů*, aby již na počátku vyslovil tu pravdu, že říše Jeho nebude zemská a že Jemu nebude činiti o to, aby lid israelský učinil velikým národem, jakož mnozí Israelité bludně se domněli, nébrž že přijde pro shlázení hříchů. Ovšem pak, kdyby docela se byli Židé Kristovi odevzdali a všech hříchů zanechali, byl by stav blažený u nich zavřel, jakž se vy-pisuje u Isaiase proroka k. 11. Týž velepro-rok pak a evangelista Starého Zákona, jak jej Otcové zovou, předpověděl i to zázračné Páně z Panny se narození, jak toho pozorovatí Mat. nepomíjí. Dí: *To pak všechno se dalo, aby se naplnilo, což povědino bylo ode Pána skrze proroka řkoucího: Aj Panna počne a porodí Syna a nazávu jméno jeho Emmanuel, což se vykládá: s námi Bůh*.

Nejsou to slova andělova, jak se někteří domnívali; sotva zajisté lze nadít se, že by anděl písmu co nějaký vykladatel se dovolával. Nébřž sv. Matouš osvěcen Duchem svatým v události té nadpřirodně sledává naplnění prorockví od Isaiáše napsaného. A může-liž jináče býti? Kristus Syn Boží nemohl jiným způsobem leč z Panny naroditi se a poněvadž veškeri znamenitější osudové Jeho předpovědi v Starém Zákoně byli, mohlo-liž to tajemství nejsvrchovanější zůstati nepředpovědné? Sv. Matouš nalézá zamluvu tajemství toho v sedmé kapitole proroka Isaiáše. Kapitola ta nesnadna jest, co se zvláště souvislosti a spojitosti týká, a tudy vykladatelé se v nejeden rozcházejí smysl. Leč právě tu nám svítí výklad bohoduchý Matoušův. Za krále Achaza spikl se proti němu a proti celému domu Davidovu Razin král syrský a Fakej král israelský. I poručeno bylo proroku Isaiáš od Hospodina, aby ku králi Achazu, jenž hradby města ohledoval, vyšel a jemu ve jménu Božím srdce dodal. Ač pak srdce Achazovo chvělo se, jak lupení větrem se zachvívá, nechtěl nevěrec král ten slyšeti o Bohu ani o slíbené Jím pomoci a o znamení podivného toho Božího jemu přispění. Tu prorok Isaiáš vnuknutím Božím obrátil se ode krále a pronesl celému domu Davidovu prorockví to podivné, jež sv. Matouš tudy uvodí: *Slyšte dome Davidův — Bůh sám vám dá znamení. Ejhle panna počne a porodí syna a nazýváno bude jméno jeho Emmanuel.* Těmito slovy udává prorok dvojí věc; nejprvé, že dům Davidův nezahyne, ač se dotčení králové byli k jeho zničení spiknuli; druhá věc, již naskytuje, jest příčina tohoto zvláštního ochránění přese všecku nehodnost Achazovu. Bůh Achaza ušetří a nedá čeledi Davidově zahynouti, nesnad pro Achaza ani pro jiné jakékoli domu toho vznese, nebřž poněvadž z domu tohoto pojde Spasitel světa a poněvadž Bůh slibce sobě odpovídati nemůže, 2. Tim. 2, 12. Messias jest střed Star. Zákonu a tudy není divů, že se prorok k dokázání pomoci k němu potáhne. Při tom prorok Achaza na budoucího Spasitele odkazujíc důvod vede od většího k menšímu, tak jako Pavel, když dí: Bůh vlastního Syna za nás vydal, kterak nám tedy s Ním všechno nedá? Rom. 8, 32. — Čas sice, v němž se to diti má, vzdálen jest, avšak poněvadž prorockví neodnáší se k Achazovi, aniž jedině o zkázu jeho se hráto, nemohlo též znamenati toliko k němu patřiti, nebřž muselo nevyhnutelně k celému domu Davidovu směřovati. *Nezahyne dům Davidův, pokudž se z něho nezrodí Spasitel světa dávno již přislí-*

benj. To je hlavný smysl slov, na němž Achazovi a domu záleželo. Leč prorok přičiňuje, božským osvětlen promykem, spolu způsob, jakým se naroditi má, že totižto nenarodí se obyčejným během, nebřž že mateří Jeho bude panna, jenž nadpřirodným počnouc způsobem Syna Spasitele světa porodí. Jeho jméno bude, přidává anděl, *Emmanuel*, to jest podstata jeho bude Emmanuel, aneb on sám bude Emmanuel, Bůh s námi; jméno zajisté běže se v písmě za věc neb osobu samu podle toho, že již samým jménem se bytost věcí a osoby má vyjadřovati. Protož v písmě St. i N. Z, slovo nazývati, *imenovati se, slouiti* a podobná tytéž značí: býti, bytovati, jak i tuto se děje; na oce tedy, že jméno Emmanuel a jméno Ježíš sobě příbuzna jsou. *Emmanuel* jest jméno bytosti, Ježíš jméno úřadu; ale Ježíš nemůže býti spasitelem nejša spolu Emmmanuelem, nemaje totiž božské do sebe povahy, jakož ani Emmanuel nemůže jinak s lidem býti, leč když nás k spasení přivodí. Tím vyloženo i slovo Emmanuel, Bůh s námi; nemyslí prorok toliko, že Bůh s pomocí svou přítomen bude, nebřž podstatnou, bytnou Bohá v spasiteli přítomnost na mysli má anebo lépe řečeno vidí, anaf celá ta předpověď nějakým předzíráním mu nadeštna byla, jakož se slovice *ejhle* vysvítá. Slovo věčné, Syn Boží, s lidskou přirozeností se spojil, s lidmi obcoval Bar. 3, 38. a množstvím zátraků svou božskou bytost dovozoval Col. 2, 9. Protož také slovy: *to všechno se dalo, aby se naplnilo* neudává se toliko nějaká srovnalost věštby prorocké s událostí nového Zákonu, nebřž věta ona namítá, že Duchem Božím předvidným a všech věcí předstojným slova ona prorokovi v ústa vložena byla, aby po tolika stech letech pravda ta o předpovědích se z panny zrození Spasitelově průvodna a dokazna byla. Řčení *To se dalo, aby se naplnilo* písmo vezdy účel a úmysl poslední výroku starozákonného vyjadřuje a částice *aby* v celé storohtí své co účelná částice platnost svou podržuje, ač jindy význam její zeslabil se. Kristus byl cílem Starého Zákonu Rom. 10, 4. a Zákon Starý tak se k němu odnášel, že jej Pavel Hebr. 10, 1. Col. 2, 17. stínem jeho nazývá. Cokoli se v St. Z. dalo, přifhnilo a velelo, všichni obřadové, všichni příkazové jeho, veškerá bohoslužba jeho se odnášela ku Kristu a k Zákonu Novému, tak že veškeren zákon ten měl povahu typickou. Všichni proroci o Kristu prorokovali Mt. 11, 13, ale výrokové jejich dvojího jsou druhu. Buď totiž bezprostředně výpovědi jejich ku Kristu patří, buď výpovědi jejich zří nejbliže k jiným vě-

cem a osobám a teprv ve smyslu dalším a mystickém se ku Kristu táhnou. Netoliko pak při oněch, než i při těchto se tolikéž praví, že se naplnili na Kristu; ač zajisté tito k částečnému naplnění došli v událostech Zákona Starého, přece konečného vyplnění svého dostihli teprve v Kristu a to vyplnění v Kristu bylo svrchovaným účelem, k němuž Bůh při uštěďování proroctví prohlídal. Prorok byl vezdy jenom organem či nástrojem Božím a tudy se praví: *co povědino bylo ode Pána či Hospodina skrze proroka*. Ostatně nasvědčují bezprostředněmu věštbě té o Kristovi vykládání slova *alma*, děvče mladá, panna, jenž přese všechny odpory stav panenský vyznačuje, pak slovece *znamení*, jenž v písmě tytýž záznak značí; posléze pak *veškerí sytí* Otčové nejnak to místo slyšeli, nežli jak od nás vyloženo, jakož pak i starý překlad sedmdesátníků a thargumy chaldejské místo to o Messiáši rozuměly.

Po onom krátkém ale předležitém na předvěst starozákonnou ohledu vrací se sv. Matouš k vypravování a dí o Josefu dále: *Procitnuv pak Josef ze sna učinil, jak přikázal mu anděl Páně a přijal manželku svou. A nepoznával ji, až porodila syna svého prvorozence, a nazval jméno jeho Ježíš*.

Ze způsobu, kterým sv. Mat. věc představuje, nemůžeme jinak souditi, leč že, jak mile byl Josef ze sna toho zjevením andělským navštíveného procitnul, tudíž Marii do domu svého přijal, výroku Božího, jehož nepochybným způsobem účastněn byl, s velikou radostí poslušen jsa a veškerá pochybenství mimo sebe pusté. Poněvadž ale nyní přesvatá Panna u Josefa obýdla, vidělo se sv. Matouši zameziti všelike liché domněnky o porodu Páně a tudy přidává, že *Josef nepoznával ji, až porodila syna svého prvorozeného*, čímž doličuje, že Kristus od neporušené Panny netoliko počat, něbrž i zrozen byl. Ale právě tento výrok záveden se zdá býti a ti, kdož o jednoživotných bratrech Páně mluvili, k němu se táhli na částici *o*ž a na slovo *prvorozenec* co důvody náhledu svého tlačíce. Avšak že náhled ten jejich, abychom nejmírněji se vyjádřili, nezralý jest, nebude n snadno dokázati. Slovece *až*, abychom s ním začali, potahuje se toliko k minulosti, aniž o budoucnosti čeho stanovuje. Na tom *veškeru* závaží celého vypravování tohoto záleží, že Kristus nadpřirozeným způsobem, neslýchaným, nepojmátnutelným během narodil se; co se dále později stalo, o tom co věci nemístné sv. Matouš tuto zhoľa vykládáti nemínil. Nesčíslnými toho mluvením způsobu, že

částice *až* velečasto o budoucnu nic nevyřiká, lze dokázati příklady, z nichž toliko nejsvětější uvedeme. O krkavci Gen. 8, 7., jehož Noe vypustil, praví se v písmě, *že se nenavrátil do korábu až vysechly vody na zemi*; ovšem pak tím méně potom se k Noemovi do korábu navrátil. Podobně 2. Reg. 6, 23. vypravuje se o Míchole dceři Saulově, že se jí *nenarodil syn až do dne smrti její*, ovšem pak nikdo nerekne, že by byla Míchol po smrti syna porodila. Tak nesčíslněkrát písmo mluví, částicí *až* jenom ku přeshlosti prohlédajíc, aniž k budoucnu jí pozírajíc Job. 27, 5. Z. 109, 1.—1. Tim. 4, 13. atd. Ano i my tak často mluvíme, na př. sv. Anežka ostala pannou až do smrti; aneb onen ošedivěl dříve než sestárnul, kdež ovšem nic nepraví se, zdali skutečně stáří došel či nedošel. A Helvidiovi popřáci věčného Panny Marie panenství, když neustále tohoto místa se dokládali, odvětil sv. Jeronym onou větou: Helvidius nečinil pokání až umřel; zda z toho jde, že on po smrti se dal na pokání?

Tím méně proti ustavičnému panenství Marie svědčí slovo *prvorozenec*, poněvadž jím nepraví se, že i druhorozenec následovati musí. Prvorozenecm sluje ten, před nimžto se žádný nežrodil, nechat již po něm se kdo narodí neb nenarodí. Tudy poroučí Bůh Ex. 13, 2., aby se mu posvěcovalo všechno, což prvorozeno, při čemž rozumějí se věci také jednorozené, jelikož i ty se Bohu posvěcovati měly; sic jinak by se nic nebylo mohlo Bohu obětovati, až by se byli druhorozenecové narodili. Tudy prvorozenec tytýž značí toli co jednorozenec, jak na př. Machír jediný syn Manassův prvorozenecm sluje (Jos. 17, 1.), a sv. Pavel jmenuje Krista (Hebr. 1, 6.) prvorozenčcem, ač jediný Syn Boží jest. Užívá pak sv. Matouš výrazu *prvorozenec* pro vyličení výtečnosti spolu a práv, která s prvorozenstvím spojena byla. Prvorozenec byl pánem takofa svých bratrů, on dědil dvojitou část dědictví, on byl dříve zákona Mojžíšova knězem, což všechno na Krista Pána připadá, jenž nad lidstvem vládu ujal, veleknězem pokolení lidského jest a jemuž v dědictví Židé i pohané co část dvojité se dostali. Bratři a sestry Páně, jenž se v písmě Mt. 13, 55., Mr. 6, 3. a jinde uvodí a k nimžto se táhnou ti, kdož o věčném panenství Marie Panny nedobře smýšlejí, nejsou než příbuzenci, strýčenci a tetenci Jeho, jak o tom doleji Mt. 12, 46. šířeji se projádíme; sic jinak pročby byl Kristus Janovi evangelistu matěř svou poručil? Celá starozákonná církev neví jinak; leč že Maria ustavičnou Pannou zůstala. Již mravná povaha Jose-

fova a Mariina toho nevyhnutelně vymáhá; Josef celou bláhu svoji nalezal toliko ve sloužení Synu Božímu a panenské matce jeho, aniž mu na myslí tanouti mohlo poznati té, která byla v lůně svém Syna Božího chovala a která dříve raděj mateřství Božího se vzdáti nežli panenství porušiti volila. (Luk. 1, 34.) Podle čehož sv. Otcové slova Ez. 44, 2. *Brána tato zavřená bude; nebudeť otevírána a muž nepůjde skrze ni, nebo Hospodin Bůh israelský vešel skrze ni* o přecistém panenství Bohorodice vykládají.

Ohledneme-li se na kapitolu celou, spařujeme, že dvojí věc dovodí v nřsvatý Matouš: 1. Pojití Kristovo od Davida a tudy královské právo Jeho. 2. Nadpřirozené početi a narození Jeho, čímž *Klíč k* otvíráni temných míst Zákona starého poskytnut.

Nemělo pak narození Páně podtajíostávati, nébrž světu ve známost uvedeno býti; o tom sv. Matouš jedná v následující hlavě.

Hlava II.

Příchod mudrců. 13. Útěk do Egypta. 16. Vraždní dítek Betlémských. 19. Návrat z Egypta.

1. Když tedy narodil se Ježíš v Betlémě Júdském za dnů Heróda krále, aj mudrci od východu přibyli do Jerusalema, 2. řkouce: Kdež jest narozený král židovský? nebo jsme uzřeli hvězdu jeho na východu a přijeli jsme poklonit se jemu. 3. Uslyšev pak Heródes král zkormoutil se a všechen Jerusaleš s ním. 4. I shromáždív veskery velekněze a zákoníky lidu, tázal se jich, kde se Kristus má naroditi? 5. Oni ale řekli jemu: V Betlémě Júdském; nebo tak psáno jest skrze proroka: 6. A ty Betléme, země Júdova, nikoli nejmenším nejsi mezi knížaty júdskými; z tebe zajisté vyjde vojvoda, jenž spravovati bude lid můj israelský. 7. Tehdy Heródes podtají povolav mudrců vyzpytoval od nich čas hvězdy, kteráž se ukázala jim. 8. I vypraviv je do Betléma řekl: Jděte a vypytejte se pilně na dítě; a když naleznete, zvěstujte mně, abych i já přijda poklonil se jemu. 9. Oni pak vyslyševše krále odjeli. A aj hvězda, kterou uzřeli na východu, předcházela je, až přišedšistanula nad místem, kdež bylo dítě. 10. Uzřevše pak hvězdu zradovali se radostí velikou velmi. 11. A vejdouce do domu nalezli dítě s Marií mateří jeho, a padše poklonili se jemu, a otevřevše poklady

své věnovali jemu dary, zlato, kadidlo a myrhu. 12. I dostavše odpovědi ve snách, aby se nevrátili k Heródu, jinoucestou se odebrali do krajiny své.

Narození Spasitelovo z Panny bylo předpovědíno skrze proroka a Matouš výslovně k tomu proroctví volal se. Leč neméně předvěšeno bylo místo, v němž se měl naroditi a doba, za kteréž na svět přibýti měl. K tomu prohlédaje svatý Matouš vypravuje: *Když tedy se Ježíš narodil v Betlémě Júdském za dnů Heróda krále, aj mudrci od východu přibyli do Jerusalema řkouce: Kdež jest narozený Král židovský? nebo jsme uzřeli hvězdu jeho na východu a přijeli jsme poklonit se jemu.* Neudává sv. Matouš zevrubněji, kdy Kristus se narodil, všeobecně jenom pravě za dnů Heróda krále. Heródes král, jemuž přezdíli jméno Velikého, otec Heróda Antipy a děd Heróda Agripy, o nichž písmo Nového Zákona dotýká (o čemž na svém místě) kraloval skrze 37 let a nastává otázka, kterého léta vlády Heródovy Pán náš narodil se. Že to za posledních panování toho let se dálo, vysvítá z věcí nížeji pověděných v 15., kdež o smrti Heródově řeč jest. Ale přece o tom, kterého zevrubně roku se dálo narození to, velmi se rozcházejí chronologové, v tom jedině se shodujíce, že ovšem narození to mnohem dříve se stalo, než obyčejný leto-počet určuje. Heródes zajisté umřel l. 750 po založení města Říma a narození Páně klade se obyčejně na rok 754 po témtě založení, z čehož na oko se vidí, že aspoň o čtyry léta méně než by mělo se čítá a že narození Páně před léto 750 klásti dlužno. I jsou mnozí, jenž na tom dokona ustrnuli, — abychom o podminekách jiných mlčeli — že Pán náš třetího roku před smrtí Heróda V. se naro-

díl, tedy l. 747 po založ. Říma; ti tudy o sedm let chtějí dříve počínati časoradí křesťanské, odvolávající se zvláště na dvouverší naše a jmenovitě na hvězdu, která se tehda ukázala, o nížto se hnedle místněji rozšíříme, malíčko něco dříve o věcech v prvním v. dotčených předeslavše.

O částici *δι*, již latink přeložil *ergo*, mluvití nám netřeba, poněvadž obě slova přechodná jsou. Anž nás dotýká, že se v řeckém textě čte *Iovdalas*, Vulgata pak píše *Judae*, tamten o krajině, tato o pokolení to jméno slyšíc, poněvadž naše v *Júdsckém* (Betlémě) k oběmu dobře přiléhá. Přidává pak v Betlémě *Júdsckém* pro rozeznání ho od Betléma jiného, jenž ležel v Galilée v pokolení zabulonském Jos. 19, 15. Júd. 12, 8. Betlém Júdský rozkládá se jižně asi dvě hodiny od Jerusalema a slyne co rodiště Davida krále, z jehož kolena Kristus se narodil a kdež i sám Kristus tolikéž podle proroctví Michéova, o němž doleji, naroditi měl se. Josef a Maria bydleli v Nazaretě a přibylí do Betléma júdského za příčinou povolání císaře Augusta, aby každý rodák dal se tam zapati, odkud předkové jeho pocházeli. Tak příkaz císaře musel pravdě proroka sloužiti a ovšem zdáti se může, že veškeren obor světa nebyl za jinou příčinou popsán, leč aby Pán oboru světa mimo vlast svoji se nenarodil. Přidáváním slov *za dne Heródu krále* prohlídá Matouš ku proroctví Patriarchy Jáкова Gen. 49, 10, dle kteréhož tenkrát se měl naroditi spasitel světa, když žezlo a berla královská od Júdy a vůbec od lidu israelského se přenesa na cizozemce. Tím zajisté byl Heródes Iduméan, syn Antipatra, správce krajiny idumejské, od Římanův Židům za krále vnucen byv, vládu svou všelijak vraždami upevnil a železnou berlou lid židovský řídě.

Za jeho tedy vlády *ejhle přibylí mudrcové do Jerusalema*; částice *ejhle*, jak již výšeji praveno, *nečekávanost* věci, o níž se vypravuje, na um dává. Mudrcův těch jistě nikdo v Jerusalemě nenadál se. Kdo, odkad ti mudrci byli a kolik jich bylo, těžko ba nemožno určitěji udati. Slovo, jenž v naší řeči sluje *mudrci*, zní v řeckém *magové*, příbuzno jsouc s naším *mohu* lat. *magnus*, ř. *větší* něm. *macht* a tudy původu indoevropského, nepak semitského, jak se bylo ač nedůvodně za to mělo. Pokládali někteří se starší, nižšího významu slova *magus* se držíce, že byli čarodějové a kouzelníci, kteřížto nechávše hříšného zaměstnání, na pokání se dávše a na milost od Boha přijati byvše za hvězdou jim okázanou cestu pod-

nikli, aby nového krále v Jerusalemě hledali. Leč jiným se dobře vidí, že slovo *magi* na lepší rozum bráno býti může, a ti kladou magy ty za učence a mudrce. Tuto domněnku, jakožto ještě všeobecnou, jiní místněji určují odvolávající se při tom na nejstarší svědectví Ptoloméa, Porfyria, Jana Zlatoustá, Suidy a j. Dle toho byli *magové* kněží v Medii, potom i v Persii a Babylónii; ti zvláštní kastu činili, hvězdářstvím a vůbec přírodovědou se zanášeli a k veliké slávě a znamenité vážnosti dosáhli obyčejně radu královu stanovující a vliv veliký na záležitosti státu majíce. Ano Filo (de spec. leg.) praví, že u Persánův králevic říši ujíti nemohl, leč dříve po některý čas *magem* pobýv. Odtud bez mála jde, že se titi východní mudrcové podle tradice Králi zvou; *vznešeného* rodu a což nadto výše, královské mysli dojista byli.

Příchod jejich do Jerusalema a to jejich ku Kristu Pánu přivínutí, jímž se prvotními z pohanův na víru obrácených stali, jest děj předležitý a rozhodný, protož nemohl ostati beze zvláštního v Starém Zákoně proroctví a dvoje věštba, která se na událost tu potahovala Ž. 71, 10–15 a Jes. 60, 1–10. o králech mluvíc, zdála se rozhodovati, že mudrcové ti králi byli. Kolik jich bylo a která nesli jména, o tom nás podání ač nedocela shodná vyučují. Někteří čítají dvanáctero mudrců těch; leč důvodněji se drží církev již od dob Leona I., že tré jich bylo, poněvadž také tré *darův* obětovali jakož i trojí plémě lidské, plémě Jafeta, Sema a Chama zastoupali. Jména jich od dvanáctého teprv století se kladou, Melchior či Melichar, jenž Semity, Kaspar, jenž Chamity, Baltazar, jenž Jafetity zastoupal. Tři tyto mudrcové vrátivše se potom domů víru Páně hlásali a co mučeníci zesnuli. Ostatkové jejich, vypravuje podání, z Cařihradu do Milána a odtud od Bedřicha Barbarossy ve dvanáctém století do Rýna-Kolína přeneseni byli, kdež se posavade s' uctivostí ukazují.

Přibylí oni, jak sv. Matouš dí, *od východu*. Řecký text čte plurálně *od východův*, což podle některých značí, že nebyli všickni z téže krajiny, nýbrž že z různých zemí do Jerusalema zavítali, zářným vedením Božím sprovázení a vespolek uvedeni byvše. Leč lépe jiní ostávají při přeložení *vulgáty* a plurál ten berou v ten smysl, že jím všeobecně toliko se udává, odkud přibylí jsou, totiž z krajín východních. Podle čehož, vezmeme-li, že z jedné krajiny došli, nejpodobněji by pokládati se mohlo, že z *Arabie* pocházeli, jak tvrdí sv. Justin Tryf. 77. 78. 88. 102. 106. a Tertull., jenžto je za krále má

(Marc. 3, 13.), Origenes (Cels. I, 50.) z Chal-
dáj byli je praví. Jiní za to mají, že z Persie
přibylí, z ~~iranických~~ přý vysocin, kdež od
starodávna nepokálení ostatkové pranauky sv.
patriarchů se zachovali a ona čírost a pou-
host mravů se udržela, pro kterouž oni re-
presentanty svaté snahy a čáky veškerého po-
kolení lidského byti mohli. (Ž. 71, 7–17.)

Na otázku, proč právě do Jerusalema
šli? odpověď přitodná se snadně dává, že
totiž král nemohl jinde lépe hledán býti leč
v městě královském. Ale také prozřetelnost
Boží k zahanbení Židů, spolu pak i k utvr-
zení člověčenstva ve víře tak události ty na-
strojila, aby dřívější to od pohanův Krista
poznání vůbec v lid židovský prošlo, což
nejlépe z města hlavního diti se mohlo.

Jestě nás stavuje na cestě k dalšímu
výkladu jedna předležitá otázka, *kterého*
roku Páně mudrcové ti do Jerusalema a od-
tud do Betléma přibylí a kterak by příchod
a odchod jich měl se sv. Lukášem, kterýž
o nich a o celém do Egypta útěku mlčí, ve
shodu uveden býti. Leč o tom nížeji na svém
místě.

Králové ti se táží: *Kdež jest ten naro-
zený král židovský?* Podivna ta jejich dů-
věra a odhodlanost! Netáží se nijak s po-
chybováním: Narodil-liž se tuto ten očeká-
vaný král židovský? Zřejmé, rozhodné a s
jistotou praví, jakoby veškeren svět o tom
vědět musel a jakoby zvláště v Jerusalemě
víc vůbec povědomá byla: *Kdež jest ten
král, kterýž se narodil?* Mají na mysli nějaké-
ho vznešenějšího a výtečnějšího krále, ovšem
toho, o kterémž dříve prorocí šlo, že se
v Jůdstvu narodí a celým zavládne světem.
Slova *ten narozený* o *τοῦτοῦ* nejlépe se prostě
vykládají, *který se narodil*. Jiným zdá se, že
netoliko říci chtěli, *který se právě a v nově
narodil*, nýbrž, *který se co král narodil*, který
totiž nestane se králem teprv později a
snad s dovolením a určením Římanův, jako
se to dalo při Heródu, nýbrž který hned
svým narozením práva královského dosáhl.
Povšechně, jak známo jest, tehda rozhlásila
se pověst, že podle osudu někdo z Jůdstva
vládu všehomíra ujmí má. O pověsti té
Svetonius v životě Vespasiána st. 4., o ní
Tacitus v. 5. kn. hist. 5, 13. stejnými téměř
slovy se prohlašují a Josef (o válce Žid. 6,
5. 4.) tolikéž mluví o věště, za kterou člověk
ze židovstva pošl vesmír opanovati měl.
Podobná předpovědi v knize Enochově, v
žalmech Salomounových, ve čtvrté selánce
Virgilově, ač u posledního velmi pomatené
— a jinde se nalézají. Tudy nemůže divu
býti, že věštby té i mudrcové naši povědomi

byli. Leč oni sami udávají pramen, odkad
vědomost tu svou čerpali. *Uzřeli jsme hvězdu
Jeho na východě*. Slova poslední mohou buď ku
hvězdě v ten smysl se potabovati, že uviděli
hvězdu *když vycházela*, aneb se to bráti může
o *krajině*, že hvězdu tu ve východních kra-
jinách uhlédli a že se jim tam ukázala. Druhý
výklad jest místnější, ať neni příčiny, proč
by byli udávali, že hvězdu tu hned přivzchá-
zení jejím spatřili. Dí *hvězdu Jeho*, hvězdu
krále onoho, která nám totiž onarození jeho
zvěstovala. Pověst ona vůbec a vesměs roz-
hlášená o novém ze židovstva králi a vla-
dafi světa u mudrců našich, jak očividně spa-
třujeme, určitěji zněla a připojena byla k ji-
stému času a k jistému znamení. Hvězda
totiž jim značila přísti jeho. Odkad ale vě-
děli, že hvězda ta narození Krále toho zna-
mená? a jaká to hvězda byla? Balaam pro-
rok druhdy za vnučením Božím vynesl pro-
roctví Num 24, 17. *Vzejde hvězda z Jákoba
a berla z Israela povstane*, kterážto pro-
roctví se ku Kristu odnáš. I musela před-
pověď ta jim spolukrajanům a snad soukme-
novcům Balaamovým velmi známa býti. Oče-
kávali tedy vyjití nějaké zvláštní hvězdy, jenž
narození krále židovského zvěstovati měla.
Hvězdáři jsouce a hvězdy ustavičně pozor-
ující dohlédli se hvězdy té a ze záře její a
z pestaviny jejího domněli se, že ta hvězda
k Judée odkazuje a k nově narozenému králi
se odnáš. A hvězda ta je ku Spasiteli vedla
na důkaz, že veškeren stav k Bohu povolán
jest a že učestn ta pravá jest jediné, kteráž
ku Kristu vede. Že hvězdu tu hvězdou Kri-
stovou býti poznali, to jdouc poněkud se
skoumáním hvězdářského, poněvíc přece po-
cházel od milosti Boží, kteráž vniterný zrak
jejich osvětila a jim bezpečně a najisto vnu-
čila, že hvězda ta, kterou spatřují, narození
Velekrále onoho značí.

O *hvězdě* samé také zabíhá otázka, jaká
by to hvězda byla. Někteří a jmenovitě sv.
Zlatoust mněli hvězdu tu býti andělem ve
spůsobě hvězdy, kterýž mudrce ty ku Kristu
vedl. Jiní domýšleli se, že to povětroň či
meteor nějaký byl; jiní ji drželi ale za ko-
mētu. Opět jiní mají za to, že to bylo sejití
tří hofejších planet, kteréžto se l. 747 po
založení Říma po třikráte přihodilo. Leč ji-
ným vidí se tomuto poslednímu odporovati,
poněvadž neuzivá sv. Matouš slova *αστερον*
nýbrž slova *αστηρ*; ono že ovšem nějaké shvě-
zdění znamenati může, *αστηρ* ale že vezdy ně-
jakou hvězdu aneb alespoň světlo nějaké
hvězdy podobné značí. Podle čeho přemnozí
o vlastni hvězdě vykládají, buď již dříve na
nesmírném růstoru bývalé avšak ukryté, za-
3*

halené anebo vzdálené, která nyní se na obzoru vyskytnuvši neobyčejným a novým blekem svým mudrce obdivila; buďto dle jiných byla nově stvořená hvězda, která to nové narození Boží zvěstovat přibýla. *Jak je věda*, nad to pak *jak dlouho* se na obzoru jevila, o tom kdož nás může poučiti? Svítala-li — ač byla-li to jak pokládáme zvláštní hvězda — rok, půl léta aneb déle, o tom písmo nic nedá a tudy ani ze hvězdy té nemůžeme o době, kterou mudrcové ku Kristu Pánu přibýli, jistého soudu vynést.

Dvoji věci ještě maličko dotknouti nám přijde. Jedně, že se slov *hvězda Jeho druhdy Manicheové* odvětovali, jakoby hvězdami osud člověka stanovoval se; načež ale sv. Augustin odpovídal, že narození Krista Pána nedálo se podle hvězdy, nýbrž ze zjevení se hvězdy záviselo ode příští Páně: nebyl určen osud Páně hvězdou, nýbrž Pánem určen osud hvězdy. Druhá týká se mravouky více nežli výkladu písmového, již ale pomíjeti se nedá. *Kdo jiné ku spravedlnosti vede, přirovnává se v písmě* *Hvězdám* Dan. 12, 3. Apoc. 2, 28., jelikož svatě žije a jiným podobně hvězdě oné ku Kristu Pánu cestu ukazuje. Ale nejenom učitel takový hvězdou jest, nýbrž všechno, cokoliž nás k Bohu blížeji vede a s Ním přátel, písmo, církev, vnukání vnitřní atd. hvězdě oněch mudrců rovná se, jenž nám velš spolu to činiti, co mudrcové onino činit přibýli.

Přišli jsme, praví, abychom se poklonili Jemu, abychom čest složili Pánu co velekráli; vidí se, že ovšem něco vyššího v Ném spatřovali, a se Mu poklonit, poklonu svou vzdát přišli, o čemž doloží více. Viz ostatně o hvězdě té, co píše sv. Ignatius Muč. k. Ef. 19. *Hvězda se ukázala na nebi nade všechny hvězdy a světlost její byla nevyšlovná; všechny hvězdy ostatní se slunkem a lunou dvořily hvězdě té! Ona pak rozbleskovala záři svou na veškerenstvo atd.*

Ale jak uvítali Jerusalemané ty daleké pocestné a pozdravitele Bohokrále, jenž se narodil? Sv. Matouš o tom klade: *Uslýšev pak král Heródes zkormoutil se a všecken Jerusalemán s ním*. Heródes se polekal a znepokojil čili zkormoutil, poněvadž co tyran a ukrutník a při tom nucený Židům a od nich nenáviděný král ne bez příčiny o trůn se obával věda, že všechněm velice protivný jest. Což divu, vece sv. Augustin, že pro zrození se zbožnosti bezbožnost seleká? Jerusalemané ale se přestrašili, poněvadž bezmála nových bouří a tudy nových pronásledování se obávali. Možná, ba podobno, že někteří ano i mnozí tomu narození nové-

ho krále se radovali; ale větší díl zabřednův zhola v myšlence o slavném zemském králi a slávy novorozeného krále nevidá v tom mudrcův návěští nic jiného, leč nové příčiny bouří a kramolů nespatoval, ješto všickni povahu Heródovu znali, kterýž každý stín nějakého domnělého spiknutí proti vládě své náramným ukrutenstvím stíhal. Při té krutosti však Heródes spolu byl převelmí chytr a obezřeten. Dříve ovšem než o zahlázení nepřátel jednati mohl, je znáti a sídlo jich vyzpytovat musel. Což jiného tu činiti, nežli radu nejvyšší svolati a se tázati, kdežby se měl ten nově očekávaný král naroditi? *I shromáždív veškeré velekněze a zákoníky lidu tázal se jich, kde se Kristus má naroditi? Jež sv. Matouš jmenuje tuto velekněze a zákoníky*, témi se rozumí synedrión či velerada židovská, jižto co nejvyšší stolicí o věcech náboženských důležitějších soud příslušel. Záležela velerada z *trojí třídy* rádců, z velekněží, zákoníkův a starších lidí, jak se v úplnosti čítají níže k. 16, 21, 26, 3, 59. Avšak sv. Matouš tytéž část tu neb onu vypouští n. p. 20, 18, 27, 1. a podobně i tuto vynechal jednoho členu, totiž starších, bezmála proto, poněvadž otázka o přibytí Mesiáše zvláště dvou druhých tříd velké rady, totiž kněží a učitelův zákona se týkala. Pokračuje tedy tyran ten dokona zákonité a dělá, jakoby jemu na čiré, pouhé a holé pravdě toliko záleželo a jakoby jiných úmyslů zhola neměl. Velekněz sice býval jeden jenom; tuto ale více jich čítá se, poněvadž se rozumějí spolu také hlavy čtyřryadvaceti tříd, v něž veškerého kněžstvo roztrženo bylo; nad to náměstnk veleknězův a velekněží s úřadů složení, jichž později nemálo bylo, titulu toho užívali a požívali. Sr. 1 Par. 24, 2 Par. 36, 14. Zákoníci byli učitelé zákona, jimž náleželo, sv. písma v přesnotě zachovávat, o něm zpytovat, je lidu čítati a vykládati; ti ovšem také při soudech rozhodovali, poněvadž soudové ti po zákonu se dáli; tudy u velké vážnosti byli, jak viděti Eccli. 10, 5., kdež se dí, že Bůh na tvář učeného t. j. zákoníka vloží čest svou Sr. 4. Reg. 28, 8. 1. Ezd. 7, 10, 11.

A jak zněla odpověď velerady? Svatý Matouš dí: *Oni pak řekli jemu: V Betlémě júdském, nebo tak psáno jest skrze proroka* (Mich. 5, 2): *A ty Betlémé, země Júdova, nikoli nejsi nejmenším mezi knížaty júdskými, z tebe zajisté vyjde vojvoda, kterýž spravovati bude lid můj izraelský*. Odpověď velerady zní zhola a zrovna tak, jak otázka dána byla; prostě jenom udávají místo z proroka Micheáše k. 5, 2., kdež (jak oni to sa-

mi vykládali) o místě narození *Messiaše* krále se předpovídá, ničeho nepříčiňující a ničeho neodvětuje, buď z bázně před Herodem, buď z nevšímavosti a vlastní nevěřivosti. Slova, jak je tuto uvádí sv. Matouš, odchodná jsou poněkud od textu proroka Micheáše, leč různost ta pochodí odtad, že evangelista ne tak slova jak raději *vyklad slov prorokových předkládá*; aneb, jak se druzí domnívají, slova klade tak, jak od zákoníků vyložena byla. U Mich. 5, 2. zní místo to: *A ty Betléme Efrata, ač maličký jsi v tisících júdských (avšak) mi vzejde z tebe, jenž bude panovníkem v Izraelu a východové jeho od počátku ode dnů věčnosti*. Celý rozdíl záleží ve čtvero různostech. Nejprve Matouš slova prorokova *Betléme Efrata* změňuje na slova *Betléme země júdská*, či pokraj júdského, což se stalo pro lepší rozeznání toho za starodávna *Efrata* přezdívaného Betléma od Betléma v Zabulónově pokolení. Další různost spatřujeme v tom, že prorok klade *maličký jsi v tisících júdských* či raději dle hebr. *menší jsa než abys byl mezi tisíci júdskými*; ještě sv. Matouš klade: *nejsi nejmenším mezi knížaty júdskými*; což ačkoli opak slov prorokových se býti zdá, přece docela se srovnává s ním, jestliže jen jak toho vazba vymáhá, přimyslíme částici *ačkoli*. Dále klade se u proroka *tisíci*, jemuž odpovídá *knížaty* u Matouše; leč místo *tisíci* má se přeložiti *tisícíčky* t. j. knížaty nad tisícem, anot slovo hebr. oboje znamená. Ostatní různost podle Vulgáty docela mizí; v řeckém textu ale místo *bude spravovati* čteme (u Mt.) *bude pásti*, což na též smysl vybíhá, poněvadž v písmě sv. jakož i jinde n. p. u Homéra (II. 2, 205.) *králové pastýři* lidu slují a slovece *pásti* lid jemně, dobrotivě a vlídně spravovati značí. Posléze vynechána jsou slova proroka Micheáše poslední, jimiž se božství Kristovo doličuje, totiž: *východové jeho od počátku ode dnů věčnosti*; vynechána byla od zákoníků z příčin výšeji udaných, anot nevolili více říci než co říci museli. Ukázali kněžtí jiným dráhu ku Kristu, sami ale z nevšímavosti, zanedbalosti ve věcích světa a z bázně před Herodem opovrhovali touž dáti se spásy cestou. Jejich výklad byl prav a pravdiv, což ovšem nedálo se náhodou, nébrž místu tomu proroka od dávná podle podání v ten smysl rozumělo se; a nad to se vyplnilo tu Jo. 11, 45–52, že nemluvili sami ze sebe a od sebe, nébrž poněvadž velekněží byli, tedy mimo nehodnost svou, ano mimo vlastní vědomí svoje dali pravou odpověď. Sv. Augustin (serm. 200 in Epif.) dří, že se za přiblížo-

vání se mudrcův do Jerusalema hvězda jim ukryla, aby tudy vznesl se potaz na zákoníky a mudrci dvojím *důkazem*, *hvězdy a písma, přesvědčení* o pravdě narození velekrále nabýli. Písmo St. Z. svědčí o Kristu, ale i v celé přírodě rozstaveno jest písmo, jenž o něm svrchované svědectví vydává a netřeba leč smyslů vnímavých a pochopně myslí, a bychom svědectvím těm jak druhdy mudrocvé vyrozumívali.

Chyťte, obezřetně a obmyslně si při tom počíná Heródes. *Tehdy Heródes*, vypravuje dále svatý evangelista, *tajně povolav mudrcův vyzpytoval od nich čas hvězdy, kteráž se zjevila jim*. I odpraviv je do Betléma řekl: *Jděte a vyptejte se pilně na dítě, a když naléznete, zvěstujte mně, abych i já přijda poklonil se jemu*. Heródes tehdy, když byl již prorocť od zákoníkův vyslyšel, k sobě mudrce volá *tajně*, aby předešel veškeré bouře a kramoly odtad snad povstati mohloucí. I otazoval se jich snažně o času, v němž ta hvězda, kterouž posud svítiti pokládá (*παρουσιον* praes.), ukázala se, aby dle toho vyměřiti mohl čas narození dítěte, jehož bezživoti již obmyslel. Hleděl bez pochyby všelíjak se v mysl mudrcův vlouditi a důvěru jejich sobě získati obyčejem svým přeočmyslným; ale posléze osálil se sám. V tom zajisté viděti moudrost Boží, která zničuje veškery výmysly lidské. Heródes nešel s mudrci, snad pro uvarování veškerého povyku a všeliké pozornosti; tím zmařena veškerá lest jeho tyranská a veškera obmyslnost jeho spatřna býti nemoudrostí a pošetilostí. Mudrcové bezmála přetvářeně jeho k novému králi účtě věřili, ale proto přece neměla tajna ostatí lest ta jeho před tím, jenžto se co světlo světa ukázal.

O tom dále se praví: *Oni pak vyslyševše krále odjeli. A aj hvězda, kterou uzeřeli na východu, předcházela je, až přišedši stanula nad místem, kdež bylo dítě. Uzeřevše pak hvězdu, zradovali se radostí velikou velmi*. Smysl veršův těchto vesměs rozzumou nejsprostšímu přístupu jest; avšak jde-li komu o jasné ponětí události tu o hvězdě pravené, ten s nemalou nesnadou se potkává. Mudrcové tudíž vyslechnuvše krále ještě téhož večera odjeli a cestou se brali v noci, jak to na východě obyčejně se stává. Ale kterak se jim hvězda teď ukázala a kterak je předcházela, ještě žádná hvězda od severu k jihu se nehýbá? Nadevše ale, kterak hvězda státi mohla nad domem, kdež Dítě bylo, tak aby se poznalo z postavení hvězdy, že ten jest přibýtek toho, jehož hledali? Nutně, zdá se nám, pokládati se musí,

že hvězda ta jim na východě se ukázavši ustavičně jich nevodila, buď již dříve buď dojista blíže Jerusalema jim zmizevši; tím přinuceni byli v Jerusalemě se ptáti, což i státi se muselo, aby tajemství vtělení Božího Izraelitův tajno nezůstávalo. Ze slov *kteřou užívali na východě* dalo by se mysliti, že hvězda ta na východě jim se ve stranách země júdské ukázala, a po některý a snad drahný čas jim utajivši se nyní opět, když byli z Jerusalema vybyti, se jim zjevila, počátek s koncem cesty slučujíc a dovodíc jim, že pravdivého výkladu písma byli v Jerusalemě došli. Jak veškerý cesty Páně, tak i tato nevyzpytna zůstává lidské mysli, a jisto jest, že Duch svatý vůdcem jejich byl, jenž je tajemným činem za hvězdou vedl. *Stanula* (σῆσεν aneb ἑστάθη, *postarila* se či postavena byla; obojí zajiště čtení přichází s tím rozdílem, že poslednějším čtením, osvědčeným rukopisy *B C D* zvláštní řízení Boží se více než prvním naskýtá) *hvězda nad domem* bezmála tak, že září svou nadpřirozeným během v plné míře naň vylévala. Známe sice z astronomie hvězdy nenečetné, jenž najednou přeslicným a přesilujm leskem vzplanuvše neočekávaně a z nedojípky blesku zbaveny bývají a z obzoru našeho se ztrácejí. U devatenácti takových hvězd již i občasný běh od astronomův vyměřen, v němžto záře nabývají a opět jí pozbyvají. Avšak ač nám to nějakou obdobnost naskýtá a divové Boží obyčejně základ a takměř podstavek ve přírodě mají, nelze přece jinak souditi, než že objevení-se hvězdy té není menším zázrakem, než objevení-se andělů pastýřům a nežli jiní divové po celý život Krista Pána jako paprskové z Neho co středu na veškeren obvod světa se rozplývají.

V postupu vypravování svého mluví sv. Matouš *o domu*, v nějž vešli mudrcové. Nebo dí: *A vejdouce do domu našli dítě s Marií matěří jeho, a padše poklonili se jemu, a otevrovouce poklady své věnovali jemu zlato, kadidlo a myrhu.* Pán ovšem narodil se ve chlévě, ale když odbavilo se množství lidí do Betléma přibylých, tedy Marii *bez počoby* se otevřel dům v samém městě a v tom domě *ždá* se — neboť mnozí sv. otcové *dům* o chlévě vykládají — našli dítě s Marií mudrcové svatí. Josef bezmála právě odešel a při těch východních mudrců poklonách nebyl přítomen; stalo se to snad řízením Božím, aby poně za otce dítěte od mudrců považován nebyl. Ten důvod aspoň někteří udávají, ačkoli z darův, jež mu přinesli, jde, že většino něčeho se o dítěti touto domíněli. Vznesenějším pánům dary přinášení v výcho-

danův obyčejno sice jest (Gen. 43, 11. 3 Reg. 10, 10. 1 Reg. 10, 27. Exod. 34, 20.); ale výbor těch darů a to o nich v Ž. 71. a Js. 60. proroctví cosi tajemného a významného od sebe má. Jakož pak veškerí svatí otcové od nejstaršího Irenéa (hacr. 3, 10.) v těch darích náznaky božských pravd spatřovali. *Zlato* dle nich obrazovalo královskou, *kadidlo* božskou Krista důstojnost, *myrha* pak člověčenství jeho a jeho smrti podrobenost významovala. Myrha jest chuti trpké a tudý ji mnozí označem otrap Páně býti píši; leč poněvadž ve tvrdém stavě myrha s kadidlem téměř za jedno se klade, tudý smýšlejí jiní, že myrha tekutá co mast, královská tu se má slyšeti, kteráž označem jest všech milostí, jichž nám Kristus vůbec vydobyl, byv k úřadu svému apoštolskému dle Js. 61, 1. zvláště od Otce pomazán. Dotýkáme mimochodem, že tíž otcové tropologicky vykládají, kterak *zlato* lásky, *kadidlo* poklony a modliteb a *myrhu* zapírání sebe z pokladnice srdce svého Kristovi obětovati máme, jakož i že chrámové naši jsou pravý Betlém, kdež se Kristus denně při mši svaté zázračným a přetajným způsobem na oltářech rodí.

Avšak mnohem více o víře jejich než ti darové svědčí to, že se jemu *klaněli*. Na východě sice klaněti se králům, vladařům a vůbec vznešencům ve zvyku jest; ale dítěti v plénkách a v chudobě se klaněti nemohl leč ten, kdo nadlidskou důstojnost v něm poznával, jakéhož poznání se vladkám mudrcům dostalo. *Vizte*, dí sv. Bernard (serm. 3. de epif.), *jak očitá a vidomá jest víra; zřá syna Božího v utajení, poznává ho na dřevě přejícího, poznává umírajícího; lotr na padle, magové ve chlévě ho poznali*. Pro tuto jejich víru je Pán vzal pod svou zvláštní ochranu, jak dáleji sv. Matouš vypravuje: *I dostavše odpovědi ve snách, aby nevratili se k Heródovi, jinou cestou se odebrali do krajiny své.* Právě teď, když jim neměně než dítěti strojila se osidla a smrt se od Heróda připravovala, ve snách odpověď čili návest Boží obdrželi, aby nezahýbali více a neodšinovali se zpátky k Heródovi, nébrž aby z přima do své se vlasti vrátili. *Znenáhla*, dí sv. Zlatoust (hom. 7. in Mt.), *k vyšším věcem magové podnášení jsou. Nejprve hvězda je ku Kristu vede, potom z prorockých písem učení berou, posléze odpovědi Boží účastníky se stávají.* I v tom se nám nauka dává, abychom sloužití majíce Kristovi nezahýbali a nezabíhali nazpět k hříšnému již opuštěnému světu. Není dosti ve hříšném stavě někdy k Bohu se modliti, anot i Heródes

dopouštěl mudrcům poklonu učiniti velekrálovi Kristu; v tom záleží pravá pobožnost, nevraceti se do stavu hříšného naspět.

Jsmé u konce výkladu o přibytí a odchodu magův. Kdož čta písmo o nich neboléval pro krátkost vypravování toho? Koli otázek tu na mysl tane čitateli, na něž odpovědi se nikdá nedovoláme! Ovšem pak nebudeme se také tu jimi zabývat. Jedné toliko přece dotknouti volíme, *kdy* totiž mudrcové do Jerusálema a tudy do Betléma přišli? Bylo-li to druhého léta po narození Páně, jak se zdá vysvětliti z počítání Heródova a z jeho dítek do dvouletých vraždění podle času, jež vyzpytoval od mudrců? Čili to bylo dne třináctého hned po narození tom, jak podání staré praví, podle čehož posud třináctého dne (6. ledna) svátek zjevení se slaví? Dokonalého a historického pojištění tu jak patrně dojíti nelze. Dromedář (a mudrci na dromedářích bez pochyby jeli) za den udělá tu cestu, jakouž kůň za osm dní a vykoná dráhu čtyřiceti hodin; a tudy mudrci ovšem, zvláště byli-li z Arabie neb z Persie blížší, za řecenou dobu třinácti dní na dromedářech dobře do Jerusálema přibyti mohli. Leč toho jako i jiných věcí při své míře a váze necháváme (viz Luk. 2, 39.) a raději mysl obrátíme k tomu, co se po jich odchodu stalo. O tom dí sv. Matouš dále:

13. Když pak oni se odebrali, aj anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi, řka: Vstaň a vezmi dítě a matku jeho a utíkej do Egypta, a buď tam až povím tobě; nebo Heródes hodlá dítěte hledati, aby zahubil je. 14. On pak vstav pojal dítě a matku jeho v noci a odebral se do Egypta a 15. byl tam až do skonání Heródova, aby se naplnilo, což povědino jest ode Pána skrze proroka řkoucího: Z Egypta povolal jsem syna svého.

Co tuto vypravuje sv. Matouš o útěku do Egypta, nestalo se hned po odjetí mudrců, nébřz malíčko později po obětování Krista v chrámě. Snad v Jerusalemě, kam se vystrojili na ono obětování, anděl se jim zjevil a oni odtad, všechno po zákonu učinivše, na onen útek do Egypta se vydali, tak že mezi slova Lukášova 2, 39. *když vykonali všechno* a další vypravování jeho o návratu do Galilěy útek onen do Egypta vřadíti přijde. Mohlo se to všechno ve přemálo dnech státi,

ač bylo-li Bohu kvapiti, jenž Is. 29, 14. 1 Cor. 1, 19. zničuje moudrost moudrých. Jiným ale vidí se, že mudrcové přibyli později a že Pannu Marii s pacholátkem v Betlémě nalezli nehned po narození, nébřz druhého léta, když byla při svém na svátky Jerusalemského chrámu navštívení také do Betléma došla, aby ohlédla to místo, kdež jí Syn Boží se narodil.

Leč nechajce toho o své míře a váze, přikročme k otázce, proč Kristus, Syn Boží, hned na prahu života svého měl útekem sebe chrániti? Věc ta zajisté mohla Josefovi a Marii podivna býti, že ten, jenž spasiti má veškerého Israela, nyní sám v útěku spásy hledati musí. Odpovídají však sv. otcové, že dalo se to dílem, aby ukázal se Kristus pravým býti člověkem, všeliké lidské otřapě dobrovolně podrobeným, dílem, že se nám měl dáti příklad i na Ježíši i na Josefu a Marii, kterak do Boží vůle podle vzoru jejich ve zlých nehodách se podrobovati, a nad tím že nám žiti jest mezi neznabohy, nereptati máme; dílem posléze, že ovšem v jistý čas nepřátel utíkati můžeme. Mohl Bůh, v jehož rukou všechno jest, ukrátiti život Heróda a sprostiti svatou rodinu zcela toho pronásledování; ale chtěl On naučiti nás, abychom pro vysvobození církve a nás samých z nehod neočekávali zázraků, nébřz raději žádali o trpělivost.

Že Panna Maria v Egyptě právě přítulku hledala, stalo se podle rozkazu andělova, poněvadž země ta Heródovu žezlu nepodléhala a tudy svatá rodina tam sebou bezpečna býti mohla. Židé od starodávna v zemi té útočiště nalezali a od času k času mnohé osady židovské se tam zakládaly; až i asi stopadesát let přede Kr. P. Oniáš u Leontopole blíž nynějšího Kaira chrám vystavěl. Tam rodina svatá bez hluku a povyku dojíti a přebývati mohla bezpečně, anot co ročně téměř se tam židé z Palestýny před ukrutností Heródovou utkali. Ústní podání jmenuje Matarii osadu mezi Leontopolem a Helio-polem co útočiště, kdež svatá rodina se zdržovala, a mnozí sv. otcové potahují k tomu egyptskému přebývání slova proroka Is. 19, 1.: *Aj Hospodin vstoupí na oblaka a vejde do Egypta. I pohnou se modly egyptské před tváří jeho, a srdce Egypta schrádne uprostřed něho.* Knihy apokryfických evangelií (de nativ. Mariae, evgl. infantiae, histor. Joseph, a podobné) mnoho divů a zázraků od Krista dítěte tam činěných vypravují, jenž snad na základě tohoto místa prorockého neslušně vykládaného povstali. Ukazuje se u dotčené Matarie studánka divem ze sucho-

paru pro uhašení zlého blahoslavené Panny vyvedená, jakož i sykomorčili smokva, která se svaté rodině otevřela a ji před nepřátely ukryla. (Viz Cestu Kristofa Haranta II. 55, 56. a Norova I. 4.)

Jinou příčinu toho do Egypta útěku udává sv. Matouš sám, an dří: *aby se naplnilo slovo Páně* (Os. 11, 1.): *Z Egypta jsem povolal syna svého.* Slova ta se na dotčeném místě u proroka pronášejí k lidu israeliskému, jak čtoucemu patrně jest; avšak poněvadž lid israelický byl co hromadný a označný syn Boží obrazem pravého Syna Božího Jesu Krista, ovšem u věští mře slova ta zřela a prohlédala k bytnému a přirozenému Synu Božímu. Dvakrát naplnilo se proroctví to; litérně a dle nejbližšího písmene na Israelitech, když Bůh je do Egypta poslal a odtud mocnou rukou vyvedl; tajemně pak, podmyslně čili v dalším smyslu a úplně na Kristu Pánu, jelikož Duch svatý nastrojovav slova prorokova nevolil zůstatí při pouhém synu přisvojeném či adoptivním, Israelitech totiž, nébrž hned při tom prohlédal k Synu jednorozenému Kristu, jehož do Egypta útěk a z Egypta navrácení oněmi lidu israeliského příběhy nápodobeno, navěstěno a předobrazeno bylo. Rodina Jakobova zachována v Egyptě v ryzosti a pouhosti své národní; i Kristus měl život tělesný v Egyptě ochrániti. Lid Israelický byl kořenem a lodyhou květu, jenž jest Ježíš Kristus.

Nedí anděl Josefovi: aj já vyprovodím a ochráním tebe na cestě, poněvadž všekera ochrana pocházela od dítěte Krista samého. Nad to sv. Chrys. (h. 8.) vysvětluje, kterak Egypt přitomností Páně zasvěcen a jako v ráj obrácen byl, anot odtad tamto zkvítala víra a nebesa tak neskvěla se hvězdami, jak Egyptská země celami panen a poustevníků, jenžto se Kristu docela oddali a pro něho milcerádi krev svou vyléváli. Posléze útěk ten Páně vypodobňuje odmítnutí a takofka vypuzení náboženství křesťanského od židů a přijetí ho od pohanův. Ostatně již jsme výšeji o nemožnosti jednali, místněji udati, po jak drahý čas se Pán v Egyptě zdržoval, kterážto neurčitost pochodí odtad, že nevíme, kterého léta po založení města Říma se Pán byl narodil.

Heródes mezi tím očekával, že se k němu navrátí mudrcové a návěští jistě o narození krále nového jemu donesou. Leč nadarmo čekal, an Bůh byl jak jsme slyšeli jinam jich kroky obrátil. Což tedy Heródes učiniti umíní, ten ukrutník, jenž Hyrkána II., Aristobula III., an i Mariánu choť svou usmrtili poručil? Vypravuje o tom sv. Ma-

touš to, čeho dle kruté povahy Heródovy se od něho očekávati mohlo.

16. Tehdy Heródes uzřev, že oklamán byl od mudrců, rozněval se náramně a poslav usmrtil všekera pacholata, kteráž byla v Betléme a ve všech končinách jeho ode dvou let a níže, podle času, jehož se byl doptal na mudrcích. 17. Tehdy se naplnilo, což povědíno skrze Jeremiáše proroka řkoucího 18. (Jer. 31, 15.): Hlas v Rámě slyšán jest, pláč a křivení mnohé, Ráchel plačící synů svých a nedávála se potěšiti, proto že jich není.

Oklamána se domněl Heródes od magův a tudy se velice rozněval a rozjitřil se náramně, ac oni ho nebyli oklamali, nébrž on sám sebe omylil za to snad maje, že oni s rodiči pacholete novorozence proti němu a proti jeho královské vládě ve spikli. Bez mála napřed čekal a čekal a snad příčinu nevracování se magův nejdřív v neuleznutí toho, jehož hledal a tudy ve studu mudrcův pokládal; ale když potom nová pověst se o Messiáši pacholeti roznesla, když snad o dojití pacholete do Jerusáléma a jeho tam obětování Heróda zpráva nějak došla, tu nevolil váhati a odtahovati déle, nébrž jak k ukrutenstvím vezdy hotov býval a vůbec úmysly svoje rychlým způsobem uskutečňoval, tudíž bezživotí novorozeňátka zamyslí. Aby ale na jisto šel, největší vraždě své prostranství i co do času, i co do místa dáti se rozhodl. Poslal totiž bírice a katany své a přikázal jim pozabjeti všekera pacholata, která dvou let v stáří nepřesahovala, netoliko v Betléme, nébrž v celém obvodě čí v celé župě jeho. Činil to podle času, jehož se byl na mudrcích doptal. O času tom my nic místného věděti nemůžeme, neznajíce, kdy hvězda ta se zjevila; to však zdá se podobné býti, že hvězda vzešla při počtí Páně, a že magové častěji vřídali ji, až vmyslí jejich dokona dozrál úmysl vniterným vnučením Ducha Božího se podrobíti a novorodého krále, ježž zvěstovala hvězda, vyhledati. Rovně nevíme urtiti počet pacholat od Heróda zavražděných, nevědouce kam končiny Betléma se vztahovaly. To však jisto, že vykladatelé staří příliš počet jich nadsazovali o tisících mluvíce, jakož dosud v církvi řecké se o čtrnácti tisících mluví; střídámeji sobě počínají novější, kteří číslu zavražděnců na deset až do patnáct udávají.

Církev naše o počtu jich nemluví. Ten, od něhož bychom se byli mohli dovědět počtu onoho, Jos. Flavius, o tom hanebném skutku ničeho nevypravuje, vůbec jenom a vesměs o vraždách Heródových za poslední doby života jeho vykonaných mluví; což není divno, anof při Heródově mnohem vraždění smrt nevináték jako krápěje v moři zatonula a z paměti vyšla. Vědomo také, že mladátka od církve se co mučeníci ctí, ač nebyvše ani pokřtěna; dosáhli oni křestu krve život svůj za Krista davše. Ostatně se domnívají někteří, že Heródes očekával, až census čili spočítání lidu v Betlémě se dokonalo (Luk. 2, 1.), načež místněji dům a rodina udati se mohly, kde děti dotčeného stáří se nalezaly; čehož při své váze necháváme.

Přidává sv. Matouš, že se vyplnilo tudy, co Jeremiáš prorokoval: *Hlas v Rámě slyšán byl, pláč a kvílení mnohé, Ráchel pláčící synů svých a nedávala se potěšiti, proto že jich nemá.* Prorocství to, vzaté z Jerem. 31, 15., se odnáší vlastně k lidu israelskému za proroka Jeremiáše do zajetí vedenému. Po zboření města Jerusalema a chrámu jeho byli Židé v Rámě městě, asi dvě hodiny od Jerusalema k severu, shromážděni, aby odtad do zajetí Babylónského odesláni byli. Jeremiáš prorok vylicuje bolest, nářek a pláč celého lidu nad takovým svým a vlasti své osudem, a sice v osobě Ráchely co matere lidu, v nížto veškeren národ zosobuje a která mu tudy za reprezentantku celého národa platí. Občejně sice klade se Jákob neb Israel co zástupník veškerého lidu; ale poněvadž se tu řeč vede o pláči a kvílení, jenž více ženám a zvláště matkám náleží nežli otcům, tedy Jeremiáš to lidu zosobování přenáší od Jákoba na manželku jeho Ráchelu.

Ale která sv. Matouš místo ono k usmrčeným pacholatům Betlémským potahuje? Vyšejí jsme již viděli, že písmo sv. dvoji smysl má, vlastní, literný, bezprostředný a druhý nevlátní povýšený, tajemný, prostřední, ježž podmyslem *ἡρώου* se starými jmenovati můžeme. Co tam v nižším smyslu o zajatcích Babylónských platilo, to ve smyslu povýšeném, v podmyslu, se o dětech od Heróda zavražděných slyšeti může. Ráchel, jak řečeno, zastoupá národ israelský, zastoupá tudy zvláště matky israelské, proto pláč a nářek matek Betlémských byl pláčem a kvílením Ráchelíným, s matkami těmi spolu Ráchel želela a to tím více, poněvadž spolu hrob její u Betléma pěl hodiny k severu se posavdě ukazuje. Tak veliký byl nářek nad tím, že děti těch již není t. j. že zahynuly, že nestačilo kvílení živých, anobrž, že jako

z podsvětí Ráchela pramátí vyšla k oželení zabitých dětí. Jejichž matkám ani toho nářku se nedovolovalo, aneb jenž pro hrůzu mlčením zaraženy jsouce v klvilu se ani dáti nemohly. Tak vyplněno prorocství Jeremiášovo ve smyslu vyšším.

Pozorovati ještě třeba rozdíl, jakýmž tu sv. Matouš prorocství to uvodí. Nedíť zajisté: To se dalo, aby se naplnilo prorocství, nébrž: *Těhda naplnilo se*, čímž posledním vazbu události té s proroctvím nevydává za tak úzkou a nevyhnutelnou, jak v prvnějším případě. Těhda, když oplakávala Ráchela zavedení synů svých do zajetí, dosáhla potěchy Jer. 31, 16, 17. *Upokoj se hlas tvůj od pláče, . . . navrátí se synové tvoji.* Potěcha ta i tuto se dává, jak hned níže o tom sv. Matouš píše. Betlémským matkám sice v tomto životě pacholátka nenavrátila se, avšak uchována byla ona od náказы a nevěry světské ku blaženosti věčné. Nevyhostil Kristus svojich těch vojínů, nébrž je uhostil, neopustil jich, nébrž je z vazeb zemských propustil a dal jim život, ješto pro něho smrt podstoupili; oni mlčíce vyznali Krista, nevědouce bojovali, nevědomky vítězili, neznaně koruny dosáhli. A ovšem, dí sv. Leo (v řeči 58. in epiph.), šťastnější byla nevědomost nemluvnat nežli veškerá vědoucnost těch kněží, jichž se Heródes radil; tito nechtěli říše Krista přijíti ač vlast jeho ukazující, oni ač nemohouc jazykem se k němu znáti, za něho umřítí volili. Jakoby již tenkrát byl volal Kristus: *Nechte malíčkých ke mně, neboť jejich jest království nebeské.* Tu, dí sv. Augustin, obětovala Moudrost oběti svoje. A sv. Běda vece: Ve smrti mladátka se vzácná smrt všech mučovníkův označuje; v malosti umírají, poněvadž jen malíčká Boha docházejí (18, 5.); v Betlémě umírají, kde církev počátek vzala, poněvadž smrt toliko pro církev, v církvi a s církví podstoupená u Boha záslužna jest. Ruka vrahova dosáhla všech dětí, toliko Krista nedostihši; tak bezboží tyrané mohou těla umučenců zahubití, ale Krista jim z útrob a myslí vyrvatí nemohou.

Ostatně co do vazby slove *slyšán* potahuje se k následujícímu slovu *Ráchel* v ten způsob: *Hlas slyšán jest, totiž slyšána jest Ráchel* oplakávati synů, že zahynuli. Nad to sluší znamenati, že řeč prorocká více dosmyslně než doslovně od sv. Matouše se uvodí.

Neměl ale Kristus Pán v Egyptě ostávati a vychován býti; nébrž jenom tak dlouho tam pobýti, až by nebezpečí, jenž životu jeho hrozilo, odstraněno bylo. Proto sestalo, co dále vykládá Matouš:

19. Když pak umřel Heródes, aj anděl Páně ukázal se ve snách Josefovi v Egyptě řka: 20. Vstaň a vezmi dítě a matku jeho a jdi do země israelské, neboť jsou zemřeli ti, jenž hledali bezživostí dítěte. 21. On pak vstav vzal dítě a matku jeho a přišel do země israelské. 22. Ale uslyšev, že Archelaus kraluje v Judée místo Heróda otce svého, bál se tam jíti, obdržev ale odpověď ve snách obrátil se do krajin Galilejských. 23. A přišed bydlel v městě, jenž slove Nazaret, aby se naplnilo což povědino bylo skrze proroky, že Nazaretským slouti bude.

Se smrtí Heródovou skončilo se bezbydlí Páně a anděl Boží neopomenul o tom Josefa zpravit: *Ukázal se mu ve snách v Egyptě řka: Vstaň, vezmi dítě a matku jeho a jdi do země israelské, neboť jsou zemřeli ti, jenž hledali bezživostí jeho.* — O smrti Heróda krále vypravuje Josef Flavius „O válce žid.“ I. 33. Znamenají tu vykladaatelé to lepě, sličné a šlechtné velikoduší, se kterýmž evangelista Páně o smrti toho zlého tyрана, toho ženobijce, synobijce a vraha, přemnohou krví náramně zprzněného, jenom prostě praví: *Když umřel Heródes. Prostota ta podivuhodná jde z vanutí Ducha Božského, jímž Písmo dýchá a jest pečeť pravdy Boží, jenž v něm mluví.* I na to upozorňují, že ve snách zjevoval se Josefovi anděl a vidí v tom náuku, že veškerou poznání naše tutější u přirovnání s budoucím jest zavínuto, temno, záhadno, částečno, prostředně. I Cor. 13, 12., jakož na obrat spatřují v tom býti poukázáno, že žádný čas k bohomyšlnosti příhodnějšího není nad tichost noční. Posléze zrak náš obrací na to, že zdá se, jakoby úmyslové Boží s církví (a tak i s pravdou Boží a s osudy vyvolených sluhů jeho) docela ode vněšných lidských a přirozených příhod závisely, anot na obrat Bůh veškery příhody a události ke svým záměrům řídí a spravuje.

Musíme z historie tuto poznamenati, že Heródes, než sešel (750 M.Ř.), rozdělil mezi syny království svoje, ovšem dle přivolení císaře Římského, přeměniv závět svůj již po druhé. Podle toho dostala se Archelaovi Juděa, Iduměa a Samaria; bratrovi jeho Heródovi Antipovi dána Galilea a Perěa či Zájordání; Filipovi svěřeny krajiny severovýchodní, Batania, Trachon, Auran a jiní podoblé,

Praví evangelista Páně, či raděj anděl dí, že již *skonali ti*, kteří hledali Krista zabiti; slovem *ti* míní Heróda Velk. prohlíždaje k Exod. 4, 19., kdež podobně praví Pán k Mojžíši: *Jdi a navrat se do Egypta, neboť zemřeli všickni, kteříž hledali duše tvé.* Po přílišnosti užívá sv. Matouš množného místo jednotného čísla, jak to v písmě děje se zhusta, zvláště když jenom vesměs věc nějaká projádřena bývá. Heródes tyran skoná, ale Archelaus *kraloval* či raději *vládl*; králem, ač otec jeho jemu byl odkázal titulu ten, vlastně nebyl, poněvadž Augustus císař mu toho názvu nepotvrdil, nébrž mu naději činil, bude-li dobře zemi svou spravovati, že se mu jména královského dostane. Lid ale přece jej, jakož i bratra jeho Antipa (14, 9.) králem nazýval, podle čehož tulo sv. Matouš jej *kralovati* praví. Dí sv. Matouš: *Josef vstav vzal dítě a matku jeho a přišel do země israelské. Ale uslyšev, že Archelaus kraluje v Judée místo Heróda otce svého, bál se tam jíti; obdržev ale odpověď ve snách obrátil se do krajin Galilejských.* Byl Archelaus neméně ukruten a úrpen než otec jeho a pro krutost svojí I. M.Ř. 759., desátého léta panování svého, složen byl s vlády své a vyobcován do Gallie. Tenkrát, když Josef blížil se z Egypta k svatě zemi, byl Archelaus vládu teprv ujal, ale krutost jeho se brzo projevila, ovšem již dříve nebyvši neznáma, a tudy váhal Josef usaditi se v krajině Júdské, bezmála v Betlémě, kdež Kristus narodil se a kdež, zdálo se, nejslušnější by měl bydleti.

Táží se tuto, proč mu dříve hned anděl nepověděl, aby do Galiley se odebral Júdska a Betléma zanechaje? Odpovídají sličně, že Bůh člověka poněmáhlu vede a že nikde vlastního přičinění zameziti neobmyslí. I na to se odkazuje, jak nám toho nemůž divno býti, že Josef nad Archelaovou vládou, co nad věcí novou a neočekávanou se zarazil; očekával zajisté, že nad Římanem docela uváží se u vládu, buď podle dřívějšího závětu Heródova, bude-li od Augusta potvrzen, Antipas v Júdsku kralovati bude. Nad to ještě vidí vykladači v tom Egyptském zátiší Páně pobudku pro nás, bychom i my se v závěti chovali, když nás vůle Boží ku působení nevolá.

Kam tedy, an do Juděy váhal vejti, se mu nyní obrátiti bylo? První myšlenka musela býti, do Galiley, do Nazareta, odkad beztoho oba, Maria i Josef, pocházeli a kdež Kristus počat byl. Nač tedy potřebovali zvláštního napomenutí Božského u věci, která sama sebou zřejma byla?

Nebyla ona tak samozřejma, jak by se zdálo. Mohl zajistit mysliti Josef: V Betlémě musíme bydlet co v jediném sídle Mesiášové; Galilea nikdy nemůže přibýtkem Krista býti, jelikož veškeri Galileané u Židů v potupě a povrhování jsou a nad to Nazaret nejhůře slyne. Z *Júdsku pochází spása* Jo. 4, 22. Z *Nazareta* pak Jo. 1, 46. *můž-li něco dobrého pojíti?* Ty myšlenky tanuly Josefovi na mysli a proto mu bylo nového napomenutí potřebí, že ovšem v Nazaretě se ubytovati má. *I přišel, praví sv. Matouš, bydlél v městě, jenž sluje Nazaret, aby se vyplnilo, což povědino bylo skrze proroky, že nazaretským slouti bude.* Toto Páně v Nazaretě ubytování a jeho odtad *Nazaretským* pojmenování nemůže býti na ujmu slávy Mesiášové, jakož se Židé domnívali, Krista Ježíše z potupy Nazaretským a křestany rovněž z potupy Nazaretským jmenující. Nébřž, dí sv. Matouš, ty věci od Boha samého tak nastrojeny byly a dály se proto, aby předpověď prorocká se vyplnila, že *Nazaretským slouti bude.*

Leč právě to prorockví mnohé nesnáze působí vykladatelům, anof v celém písmě ho naléztí nelze. Na štěstí sv. Matouš nedí, že by výslovně někde slova ta psána byla, a neodvolává se na jistého proroka a na místnou výpověď jeho, nebřž on vůbec dí ve množném čísle: *skrze proroky.* Tím dává na um, že toliko ku smyslu, nepak k slovům Starého Zákona prolhlá, aniž pak ti s pravdou se potkali, kdož za to měli, že evangelista dotýká výroku proroka, jehož spisy se byly potratily. Spíše z nějakého ústného svědectví, jakožev n. př. 2 Tim. 3, 8. Jud. 14. nalezáme, povoditi by se mohl výrok ten, kdyby toho potřeba kázala. Avšak kdež smyslu — neboť jak jsme pravili, k slovům neprobhlá — dobrá se sv. M., jež vejmemu Nazareta ualezá? — Domnívají se někteří, že na mysli měl Jes. 11, 1., kdež Pán od proroka *nezar* t. j. výstřelkem, prutem, výkvětem se zove; toho jmenovitě sv. Jeronym, jda v tom jak praví za učenými Hebréy, se držel. Jiní myslí na nazireje posvěcence a vykládají *Svatým* zván bude t. j. svatým bude, poněvadž slovece *zvatí* v písmě často (a zvláště *našew*) značí tolik co *býti*, jak jsme výše

již viděli. Jiní vykládají *ochráněn, ohdjen, zachován bude*, a myslí, že sv. Matouš prozírá k Jes. 42, 6., kdež o zachování Mesiáše prorok mluví; což prý velmi vhodně připadá na Nazaret, kdež Kristus v zátíši chován a chráněn byl. Jiní myslí na ony výroky prorocké, jak Jes. 53. Ž. 21. atd., v nichž o ponížení, potupě a pohanění Páně se mluví a vykládají, že sv. Matouš chtěl říci, v tom že božským řízením Nazaret za chránístě a obydli Páně vyvolen, vyplnilo se ono o něm prorockví, že muž potupy a rouhání bude; tudy velmi shodně k sobě přiléhají věst ona a jméno Nazaret.

Jakékolí z uduých narážek vyvolíme a jakkolí spojíme je v jednotu, což snad nejlépe jest, vezdy musíme na tom stanoviti se, že sv. Matouš nenávisť jména *Nazaretského* v čest obrátili a ukázati volil, že v tom Kristově v Nazaretě bydlení a v té Páně po tak slavném zjevení skryté závěti není závady, proč bychom v něm Mesiáše uznávati neměli.

Přidáváme ještě, že Nazaret městečko v Galilce v pokolení Zabuluském, na úbočí strmé hory sedm hodin od Akka, hođinu od Táborá hory vzdáleno a v kraji krásném a úrodném položeno jest. Zdá se některým, že se vlastně jmenovalo *Nazer* či *Nezer*, výkvět, výstřelek, prut, pro neopatrnost a uřízenost, ješto města jiná velká a slavná cedrami Jer. 22, 7. slují.

Ostatně v útěku tom, jenž činí spolu částku výkupných zásluh Páně, nápodobeno utrpění a umučení Páně a navěština pronásledování ta, jimiž církev svatá právě za mládí či na počátku bytu svého stihána byla.

V zátíši onom města Nazaretského trval Pán po veškerá léta až do třicátého roku věku svého, kdež byl úřad svůj veřejně nastoupil. O celém věku tom mlčí sv. Matouš a sv. Lukáš toliko něčeho o dvanáctém létě Páně dotýká, všeho ostatně rovně jak Matouš mlčením pomíjeje a k veřejnému životu Páně vyličení pospíchaje. Leč než Pán sám veřejně vystoupil, musel předchđdce jeho lid na něho přistojovati. O tom jedná hlava třetí sv. Matouše.

Hlava III.

Jan Křestitel, jeho život, kázání a křest. 11. Rozdíl mezi křestem jeho a Kristovým. 13. Pokřestění Pána Ježíše.

1. Za dnů pak oněch přibyl Jan Křestitel a kázal na poušti júdské, 2. řka: Čiňte pokání, nebo se přibhlilo

království nebeské. 3. Tento zajisté jest, o němž povědino skrze Isajáše proroka řkoucího (40, 3): Hlas volajícího na poušti, připravte cestu Páně, přímý činite stezky Jeho. 4. Sám pak Jan měl roucho ze srsti velbloudí a pás kožený okolo beder svých; pokrmem ale jeho byly kobylky a med lesný. 5. Tehdy k němu vycházal Jerusálém a veskera Judéa i všechno okolí jordánské. 6. a křestění byli od něho v Jordáně vyznávající hříchy svoje. 7. Uzřev pak mnohé z Fariseův a Saduceův přicházeti ku křestu svému řekl jim: Pokolení zmijové, kdož ukázal vám utěci budoucího hněvu? 8. Vynestež tedy plod hodný pokání. 9. a nemiňte říkati u sebe: Za otce máme Abrahama; nebo pravím vám, že může Bůh z kamení tohoto vzbuditi syny Abrahamovi. 10. Již zajisté sekera ku kořenu stromu přiložena jest; každý tedy strom, jenž nese plodu dobrého, vyfat a na oheň uvržen bude. 11. Já sice křestím vás vodou ku pokání; ten ale, jenž po mně přijde, mocnějším nade mne jest, je muž nejsem hoden obuvi ponéstí, ten vás křestiti bude Duchem svatým a ohněm; 12. jehožto věječka v ruce jeho a vyčistí humno své a shromáždí pšeniční svou do obilnice, plevy ale spálí ohněm neuhasitelným.

Započíná sv. Evangelista vypravování své o veřejném Páně působení s vyličováním veřejného života Janova, poněvadž (11, 11. L. 16, 16) po Janu co předchůdci Židé poznati měli, že již již *Messias* k nim přibude.

Velmi volně jest vazba slov, jimiž hlava naše započíná, se slovy předešlými. *Za oněch dnů přibyl Jan Křestitel*, vece, totiž za těch dnů, když Kristus Pán v Nazaret bytoval; což podle místnějšího udání sv. Luk. (3, 1.) bylo patnáctého léta Tiberia císaře. *Přibyl t. j. vystoupil Jan Křestitel* v úřadě předchůdcově, jenž jemu byl určen. Dálo se to třicátého léta věku podle obyčeje židovského na psmě založeného, podle něhož nesměli levitové leč ode třicátého léta službám Božím posluhovati. 1. Par. 23, 3., a tudý každý muž teprv po dostižení třicátého léta věku svého úřad učitelský nastou-

piti mohl. Mluví sv. Matouš o sv. Janě Křestiteli co o známé osobě, maje před očima lidi Židy co čtenáře, jimž evangelium byl napsal. *Zevrubněji* píše o něm sv. Lukáš haed na prahu evángelia svého a potom hustěji o něm než Matouš řeč osnuje. *Křestitelem* nazývá se podle toho, co se hned v. 6. a 11. o něm praví, poněvadž totiž úlohu svou, srdce lidská pro Krista připravovati, označným křestem projevoval. Vystoupil on a co prorok poslední a nejvyšší a co sád a mezník Starého i Nového Zákona v síle a moci Eliášové kázal na *poušti júdské*.

Pouští sluje kraj neobývaný a neobdělávaný, jenž k Júdsku patřil a po západní straně moře mrtvého k Jordánu se rozprostíral. Tu bezmála počal Jan úřad svůj; brzo ale *odtáhl* severněji na Jordán a tam vlastně úřad svůj vykonával, čehož zevrubněji a místněji udání sv. Matouš opomíjí. Po třicet let choval se v zátíši sv. Jan neméně než Kristus Pán, což jak uči sv. otcové a jak jsme již zmínili, skromnosti nás vyučuje a napomíná, zvláště kněží, v závěti se světu odmíčovati a duši Bohu ustrojovati, an Bůh (Os. 2, 14.) duše na poušt vede, aby k nim mluvil. Podle toho Greg. Naz. přišed z úkrytu a ústupu poustevny kázal: *Službu velikého Jana Křestitele lonati hodlám, ač pak nejša předchůdcem, přece z pouště přicházím*.

Předmětem kázání jeho bylo heslo: *Čiňte pokání*. Pokáním rozumí netoliko lítost a žel pro páchané zlo, nýbrž jak zvláště slove řecké naskýtá, proměnu ve smýšlení či usmyslení sobě, obnovení mysli, obrození duše; kdo zajisté života nenapraví a dle Boha neupraví, toho marně jest pokání. Ač ani v pouhém napravení nezáleží veškerá moc pokání, nýbrž nevyhnutelně v sobě žel a lítost pro předešlých věcí spáchání zahrnuje. Jest zajisté *pokání* dvojnásob, ku předu i k zadu prohlídnutí a jedna stránka jeho beze druhé obejiti se nemůže. Poněvadž *hříchem* *pokálena* byla *prvoroda* pouhou duše lidské a zrušen byl onen stav blahů od Boha pro lidi obmyslený, tudý muselo především pokání kázáno býti, měl-li stav blaženosti a spásy lidstvem ovládnouti. — *Proč by činiti měli pokání*, toho důvod a pobutku jim výslovně udává: *Přiblížilo se království nebeské*. Což to znamená? Židé očekávali království, jež založí *Messias* všechny jejich nepřátele podmaně a je prvým na světě národem učině. Ale ne to jim bylo předpovědino, jak se oni domnívali snad i ze slov *Dan. 7, 13. 14.*, kdež se mluví o vládě dané Otcem Synu a o říši dané lidu Božímu, ne-dobře pojatých a na zlý smysl obrácených.

Jiné království měl založiti Kristus, jak to již ze samého pojmenování *království nebeské* vysvítá. Vyřčení *to království nebeské* u jediného Matouše přichází; druzí píší *buď království Boží, buď království Kristovo, království Synovo*, buď jen holo *království* podle toho, jak se buď Otec, buď Syn co Pán a vladař království toho považuje. Výraz *království Boží* přichází nejpříze Sap. 10, 10. Bůh stvořiv svobodně tvůrčí tím samým zadílal říši, v níž co Pán a hlava vládl. Dokud člověk hříchem od Boha neodpadl, říše ta Boží bytovala a jestvovala v čiré podstatě své. Když ale člověk zhrěšil a Boha se odpověděl, zlo vniklo na svět a prostoupilo od člověka celou přírodu. Ale neobdrželo to zlo dokona, poněvadž mu v cestu zakročilo dílo spásy, jenž od Krista druhdy mělo tělesně vykonáno býti, jenž ale ihned po pádu člověka působiti počalo. Se započatým tím působením Syna Božího přede vtělením jeho počíná se království Synovo, jenž trojím postupem se vyvíjelo. Nejprve působení to se omezovalo na osvěcování a pobužování svědomí lidského a zůstalo jenom vnitřním; bylo to za doby před zákonem. Později za doby druhé t. j. za doby pod zákonem vyjevilo se to království také vněšně či zevnitř, když Bůh t. j. *Logos-Syn Boží* s lidem izraelským v úmluvu vstoupil. Lid ten stal se lidem Božím Ex. 6, 7. Deut. 1, 6. Bůh králem byl jeho a sídlo své měl v Jerusaleléme v chrámě co v paláce svém a archa úmluvy byla trůnem jeho. Doba ta však byla jen přípravou k úplnému vykoupení říše Syna Božího, jenž se uskutečnilo vtělením Kristovým. A tudy *královstvím Božím* rozumí se království, jež Kristus zavéstí měl, a to sluje *nebeským* či Božím, poněvadž za prvé nebeské jest povahy, svato a blaženo; za druhé poněvadž po svém původu s nebe pochází, a za třetí že nebeské blaženství a nebeské zboží lidem dává, zde podle pochopnosti a jímavosti, po smrti ale v plné míře. Stejná povaha království toho záleží ve vládě Boží vnitřně v lidských srdcích (Luk. 17, 21.), tak že nějaké předchůdně nebe na zemi již v srdcích lidských se ubytovává. Leč ta blažená Boží v srdcích lidských vláda potřebuje pro provedení a udržení vlády své mezi lidmi ústavu vnějšího, jako duše člověka těla potřebuje. Jakož na zemi duše není bez těla, tak ani království Božího není v srdcích lidských bez církve. A tudy církev, v níž Kristus veškerý poklad milosti své složil, *královstvím Božím* sluje, kteréž tudy všechny národy a veškeren svět obsahovati má. Církev od Krista zalo-

žená prohlédá vezdy k tomu, aby Bůh, aby Kristus panoval v srdcích lidských. Jednak ještě nyní trvá království zla a hříchu, jenž bylo na počátku vystoupilo, a říše Boží nemůže jinak leč ustavičným bojováním s říší ďábla a hříchu se vyvinovati. Bojování to pak bude trvati, až když časnost tato se promění na věčnost čili až do konečného přemožení všeho hříchu a veškerých následků jeho; tehda bude poslední nepřítelkyně, smrt, zkažena 1. Cor. 15, 23. a veškerá příroda obnovena bude ohněm a od trusek hříchu očistěna, aby se mohla k slávě dítek Božích účastniti. Tehda odezdá Syn Otci království a království Synovo opět v království Otcovo se promění a bude věčně trvati. Za přítomné časnosti království to Boží vezdy královstvím Syna ostává a vyskytá se vnitřně i vněšně, *vnitřně v* srdcích skrze víru a lásku, vněšně a viditelně v církvi, v níž Kristus správu vede skrze ustanovené správce a náměstky svoje a jenž jest nutným prostředkem spásy. Poněvadž pak lidé tuto na světě mnoho se proti vládě té Boží vzpírají, vněšně ji v církvi zameziti, vnitřně v duši udusiti usilujíce, a poněvadž veškeren život bohumilý teprv v nebesích věsti se bude, tedy rozumí se královstvím nebeským věčná v nebesích blaženost. Tak se sice vyvíjí a rozvíjí poněti o království Božím. Leč samo zřejmo jest, že sv. Jan Křtitel slovem *království nebeské* vesměs jen vládu Boží na zemi rozumí, načež ovšem *blahoslavenství nebeské* následovati má co říše věčná Kristem otevřená, ale předchůdce Páně nejbliže a nejpříze k tomu království blaženému v nebesích tuto neprohlašd, a genitiv *oğavav* jest genitiv povahy a původu, ne pak genitiv místa.

Mocně vystoupil Jan Křtitel a ovšem mohl mocně vystoupiti, ješto nevystoupil o své ujmě, nebž na povolání a povolení Boží. O tom jeho povolání praví sv. Matouš: *Ten jest zajiště, o němž povědino jest skrze Isaiáše proroka řkoucího: Hlas volajícího na poušti, připravte cestu Páně, přímé číste stezky jeho.* Těmi slovy udává sv. Matouš také příčinu, proč Jan vystoupil a proč o něm sám řeč zavedl; bylo totiž to sv. Jana působení předpovědino skrze Isaiáše proroka, a tudy v plán Boží přijato a vesnováno. Prorok Isaiáš mluví na dotčeném místě 40, 2. 3. o *potěšení* lidu Božího skrze hlasatele pro brzky jeho z Babelonského zajetí návrat. Avšak jakož celá úmluva Starého Zákona byla podobiznou a obrazem úmluvy nové a tytýž pod rouchem smyslu literárního se vyšší smysl či podmysl ukrývá, tak podobně vy-

proštění lidu israelského ze zajetí Babylónského naslonovalo ono vysvobození, jehož Kristus Pán lidstvu dobyt: A tudy tím více hlasatele, oznamovatele a předchůdce potřeby bylo, jenž by na přístí Páně poukazoval a mysli pro Něho nastrojoval. Když Jan na poušti vystoupil a kázání svá počal, zdálo se obnovovati, ba v skutku obnovení bylo to prorocství, a slyšán byl hlas hlasatele v pustině, aby se přistrojovaly stezky Páně t. j. stezky ty, kterými Pán a Spasitel k nám přijde a vládu mezi námi ujme. Příprava to srdcí, duší a mysli, příprava to vniterná, docela připadající a dopadající k slovům Jana Křtitele výše pověděným: pokání činite. Tehdy zajisté činíme pokání a tenkrát k nám Pán přijíti může, když mysl naše k němu obrácena jest. Volání se Janovi připisuje, jelikož lidé Boha odčizení a odstoupilí uši zatknuty měli, milostí Boží vzdálení byli a v nevoli ku příkázáním Božím se nacházeli: kdež zajisté ten trojí stav nalezá se, tu každému oznamovateli hlasu povýsiti potřeba jest. Ostatně sv. Matouš té duchovní přípravy jen krátce dotýká; místněji sv. Lukáš o ní mluví 3, 4. 5., a tudy příhodněji na onom místě zevrubnější slova těch úvah předložíme. Tolik zatím poznamenati přijde, že příprava ta záležel v odstraňování překážek a závad spásení a v doplňování a vykonávání, čeho se nám nedostává; aby Pán s milostmi svými k nám zavítal. Tím na výrok Isaiáše odnášením-se sv. Matouš dvojí pravdy doličuje, jedné bezprostředně, že úkol Bohem byl Janovi Křtiteli vykázan, a druhé prostředčně, že Ježíš, poněvadž Bohem zřízený hlasatel před ním předcházal, pravým Messiasem jest. Hlasem Jan zůve se, že jasně a hlasně o slovu Božím svědčil; hlasem na poušti sluje, jelikož netoliko na poušti kázal, nýbrž jelikož veškeren svět poušti rovnal se, prázen jsa lásky, víry, milosti a ctností Bohu libých a málo vnímavosti a chápavosti pro novou nauku a pro novou tou cestou se dávání máje.

Sv. Matouš opisuje oděv a obyčej života sv. Jana Křtitele, aby spolu na vědomí dal, že on kající život, k jakémuž napomínal, i sám pronášel, a že tudy divu nebylo, když vliv jeho na mravnost lidu a tohoto k němu vážnost přeznamenata byla. Df: Sám Jan měl roucho ze srsti velbloudí a pás kožený. Leč musíme roucho ze srsti velbloudí nepředstavovati sobě, jakoby Jan byl jen nějakou usní či kůží velbloudí okryt býval, nýbrž roucho měl ze srsti velbloudí čili z chlupů velbloudích, z nichžto se podnes na východě pokryvky, pytle a šaty strojí a

jakéhož oděvu tytéž prorokové v čas želu anebo i ustavičně jako prorok Eliáš 4 Reg. 1, 8. užívali: nebo co dále přidává sv. Matouš, že pás jeho byl z usní či z kůže, to již namítá, že roucho jeho pouhá kůže nebyla. Ale i pokrm jeho připomíná, an vece: Pokrmem pak jeho byly kobylky a med lesný. Pokrm jeho tedy byl podobně sprostý; kobylky, saranče, skakavci, skočky a jak ještě jinak u Slovanů slují, na východě u velikém počtu nalezají se. Jest jich několik druhů a z těch někteří v písmě Lev. 11, 22. za čisté a jídelné prohlašují se, jakož pak posaváde lid chudý jich požívá, křídla a hnáty jim dříve vytrhnuv, solí je posypav a na ohni je upraživ. Medem lesným rozumí se, jak slovo samo naznačuje, med, ježto včely v rozsedlinách skalných a v brtích stromů snáší, a jenž tytéž dolů stéká. Jiní ale slyší med lesný o stromové nějaké maně, která na lupenech některých keřů usedá, aneb o šťávě, která ze stromů některých se prýští, jakož prý byl i onen med, o němž 1 Reg. 14, 26. A podobně píše Virgil ecl. 4, 30: o medové vláze, jenž ze tvrdých dubů se prýští. Jakkoliv jest, Jan požíval jenom toho, co pouští, země pro hřích prokletá, samovolně vydávala.

Neobyčejné vystoupení Janovo a ten jeho neobyčejný život brzo přilákaly množství lidu. O tom df sv. Matouš: Tedy vycházel k němu Jerusalelem a veškerá Judea i všechno okoli Jordánské, a křestíni byli od něho v Jordáně vyznávající hříchy svoje. V těchto slovech zavírá se účinek kázání a přísného života Křtiteleho. Uzáslí zajisté lidé nad takovým přísným bohomyslným a zapíravým životem a tlupami se hrnuli k němu ode všech stran, z měst i ze vsí, obzvláště z okolí Jordána řeky, kteréž bez mála totéž jest co nyní sluje Ghor. Ti všickni mimořádným mužem navnaženi byli, ješto již ode dnů Malachiáse proroka po některé století prorok se byl v Jidsku nevykřítl a tužba po proroku s naději a tužbou po přibytí Messiasé se spojovala. Když tedy skutečně vyslanec od Boha vystoupil, muž vážný, přísný, svatý, horlivý a duche m Eliáš proniklý, tu u přemáháních Israelitů probudilo se srdce otcův v synech Mal. 4, 6. Luc. 1, 17. a plní touhy svaté na poušti dali se k Janovi, spásy a utěchy hledající, a přijali křest v Jordánu. V Jordánu křestil Jan, aby, jak otcové praví, tam brána nebeská lidu otevřela se, kdež před věky synům Israelským vchod do země zaslíbené propůjčen byl. Křest ten záležel v potopení či v ponoření a zdá se byl, jak obrázka, mužům jen udělován.

Předcházela jej výminka, *pokání* či napravení života, a *ponoření* bylo znakem, že člověk napravit se hodlá, jakýž znak všem národům, poněvadž se přírodou naskytá, spojenčen jest. Římané a Řekové se myli, nežli oběti přinášeli; umývání ta a ty očisty ale zvláště u východanův v obyčejí byly a písmo samo Židům přemnohé ty očisty poroučelo, n. p. když se dotkli mrtvoly Num. 5, 2. 6, 6. nebo nečistého zvířete Lev. 11, 28. 40., když od slonovitosti či malomocenství ozdravili Lev. 13, 6. 14, 6. atd. Nadto pak oni ještě jiné zákonem nevolné očisty v bojnosti měli. Praní, mytí a vněšná takové očistění bylo oznakem, že veškerá vnitřná nečistota odbytá a vybyta jest a že již není závady pro přijetí království nebeského. Věděl tedy každý, kdo k Janu přibyl, co křest značí, a bez pochyby všickni křest ten Janův za posvětu pro království Messieše drželi poučení jsouce z Ezechiela 3, 6. 24—30., kdež Hospodin předpovídá, že lid svůj pokropí vodou čistou, že mu dá nového ducha a jej vsí nečistoty zbaví.

Ani to *hříchův vyznávání* Židům neznámo nebylo, ješto ve Starém Zákoně člověk, který obět za hřích obětoval, přivěda obět vyznával bez mála hřích ten, jehož dočinění se té oběti žádalo. Zpovědi takové, ač více všeobecné, zhusť se nalézají v písmě, n. p. Ž. 50. Ž. 31, 5. Bar. 1. 17. 18, Dan. 9, 53. Bez mála bylo vyznávání to jako nějaké prostřední mezi všeobecnou a podrobnou zpovědí, jakož i Jan Kř. in prostředku stál mezi Starým i Novým Zákonem. I bylo zajisté především potřebí, aby lidé ve hříších se poznali a tudý potřebu spasitele cítili, sic jinak nemohlo se očekávatí, že se ke Kristu přihlásí. Ale právě tu byl u Židův a zvláště u Fariseův a Saduceův veliký nedostatek, či raději říci nadbytek, jelikož ve směr ovšem potřebu pokání uznávali, ale o svém pokání, o svého života napraveníni-cho věděti nechtěli. Proto Jan Kř. zvláště k nim se obrátil a jim povahu pokání místněji naznačil. *Užřev mnohě z Fariseův a Saduceův přicházeti ku křestu svému řekl jim: Pokolení zmijové, kdož vám ukázal utěci budoucího hněvu? Vynešte tedy plod hodný pokání a nemíste říkati u sebe: Za otce máme Abrahama; neboť pravím vám, že Bůh může z kamení tohoto vzbuditi syny Abrahamovi. Již pak sekera ku kořenu stromu přiložena jest; každý strom tedy, kterýž nese ovoce dobrého, vyřadí a na oheň uvržen bude.*

Jaká to obtoužná, tvrdá a úrupná slova jsou z úst Janových! Přicházeli k němu

lidé všeho druhu, jak nám podrobněji sv. Lukáš 3. k. vypravuje, jenž vece, že Jan mluvil slova svá k nim, an ještě *někteří přicházeli*. Přišli celní, přišli vojíní, přišli jiní, a všem vlídne odpovídal sv. Jan. Kterak ale tuto se osapuje na Farisey a Saducey? a jak Lukáš 3, 7. dokládá, na zástup spolu? Není příčiny jiné, leč že tamti volní byli usmyslíti sobě či přemyslíti se t. j. v jiný smysl se obléci a právě pokání činiti, a tedy Jan lahodné s nimi zajíti mohl; tito ale svatosti a spravedlnosti se do sebe domnělice potřebu pokání na prostý lid ba na jinorodce toliko a na pohany odkazovali, ač právě sami pro zarytost v licoměrnosti pokání toho potřebující. A tudý nemohl Jan Kř. leč důrazně na ně dorývatí, aby je z domnělného vytrhl a na cestu spásy provedl, zvláště poněvadž *zástupu* L. 3, 7. po sobě potáhli, který dle nich říditi senavyklí. Fariseové již jménem svým (služí od Hebr. *faras*: odloučiti, odmístiti) pronášeli, že *něco zvláštního, odloučeného od lidu a od chátry* jsou, že jsou *jakási slechta náboženská*. Po navrácení se z Babylóna bez mála povstave pozněnáhlú velikého na lid vlivu dosáhli, zvláště za. do posledních Hasmonéů, tak že i kněží, rodná ta u Židův slechta, k nim přidati se museli, ač chtěli-li ve své udržeti se platnosti. Z nich, Fariseů, pochodili ti, jež v písmě nazýváme, *zákoníci* a učitelé, zvláštní oddíl sekty té. *Písmo celé drželi*, ale podání ústnému tytýž nad písmo váhu kladli a jak se zdá i o přestěhování se duší učili. Nauky jejich mrávně za první doby byly pravý a neuhonny a život jejich tenkrát byl vzoren a příkladen; ale znenáhla nabyvše moci *zvrhli se v tu převrácenost*, že veškeru svatost života nazevnějsku zakládali a v licoměrnosti, v pokrytství a v tvárnosti zatonuli. Stali se znenáhla slepci a lid slepý vedouce ovšem do jámy i s ním padali. (15, 14. d.) Břemena velika na lid uvalující sami prstem se jich nedotýkali (23, 4. d.) a jak jim nejedenkrát Pán vytýká, všechny ctnosti toliko pro chloubu vykonávali. *Protinožci jich byli Saduceové*, tak jmenováni bez mála od Zadoka či Sadoka aneb od domněléprávé a nelicomerné zbožnosti. Ti záhy zahřezi v pohanském epikurejském bezvěří a nebyli nad neznabohy lepší, o nesmrtelnosti duše, o posledním soudu a o andělech nedržíce, a ač písmo přijímali, přece na svůj smysl je vykládající a podání ústné docela zámítající. Bylo jejich náboženství tutejším toliko, o tamnějších, o posmrtný život, zholá nepečovali a docela zabředli v bažení po časných požitcích. Matouš o Saduceích ve spojení s

Farisey několikrátě dotýká, sv. Jan o nich se nezmínuje, sv. Marek a Lukáš v evangeliu na tomto jenom místě. Ve skutečích apoštolských několikrátě se o nich zmínka děje. 5, 17, 15, 5; 23, 8. Nezamítali oni kňeh prorockých, jak se někteří domnívali, ale tamísta prorocká, v nichžto se o vzkříšení jedná, obrazně a tropicky vykládali. Že také bytost andělů popírali, mnohým vykladatelům nemálo divno jest, poněvadž písmo v penta-teuchu již tolikrát o zjevení andělských mluví. Avšak oni, zdá se, anděly za pouhé pomíjivé výplvy, výrony a výprsky bytě Boží pokládali a osoblivý život jim odpiřali majíce za to, že andělé vyskytnuvše se po svém vyřízení vracejí se v Boha, nejsouce než výslá z bytosti jeho nějaká částka.

Saduceové a Fariseové vespolek úhlavní byli nepřátelé; avšak kde šlo o společných východů a kde se oběma zdály výhody tyto v pohybenství brány býti, tu též společně se jednotili a za jeden muž obdývali. Dálo se takto bezmála při tomto k Janu příchodu, k němuž jak z odpovědi jeho a z evangelia Jana Ap. vidno, (Jo. 1, 24. 25.) lidé ti za nesličným záměrem jsou přibýli; dálo setak ozvláště při zavedeném proti křesťanům pronásledování. Sv. Jan Křest. tedy znaje dobře, jakým úmyslem k němu přicházejí, změnil lahodu svou na přikrost a důrazně na ně doléhal řka: *Pokolení zmijové*. Tak je nazývá pro jedovatost, pro zlobu jich mravnou a pro jich ke všemu napravení zarystota a zapeklitost; zmijami míní ještěř jedovaté a škodné, jako zvláště ve svatě zemi se nacházejí. Ž. 57, 4. Někteří myslí, že zmijí či ještěřem dotýká satana, jenž ve způsobě hada prvé rodiče svedl a že je zove syny satanovými, jak Jo. 8, 44. Pán sám to činí; leč smysl nevyniká jiný. Jestě jiným se vidělo, že užívá frázy té Jan, aby nevědk Židů k Bohu a prorokům ukázal, an prý naráží tím na domnění, že ještěř či zmije, vipera, rodí se z vyhrzého tefichu matčina, jak Plin. h. n. 10, 62. o tom se zmínuje. Leč na bájky takové jistě Jan ohledu nebral.

Kdož vám ukázal utěci budoucího hněvu? táže se jich sv. Jan Kř. Učili oni o dvojích lidech; jedna třída jest třída blaženčů, anat všech zámľuv Božích a slibův jeho o říši Messiasově účastna bude, a to jsou Židé a především Fariseové. Druhá třída sestává ze synův zavržených, na něž veškerý hrozby, jimiž se lidem bezbožným hrozí, plnou měrou případnou, nebo tresty ty rozumějí se budoucím hněvem. Matth. 23, 31. To pak jsou veškeri pohané. Učili tedy oni, že jich samých nížadným během nemohou zlé hroz-

by přikvačiti a že tudy ujdou *hněvu budoucího*. Leč sv. Jan se jich táže: *Kdož vám ukázal* t. j. kdež jsou důvody pro takové smýšlení vaše, *anot písmo právě opak toho učí?* Hrozeb oněch a pokut těch hrozných neujde nikdo, leč kdo činí ovoce hodné pokání; není tedy ani pro vás jiné dráhy, leč abyste skutky hodnými a svatými se zásobili a *ovoce hodné pokání učinili*. *Hodné* skutky, vece, t. j. jakověž na člověka pokání činícího připadají, z nitra pocházejí, velikosti hříchů odpovídají a s tou radostí a snahou, s jakouž se dříve člověk na skutky zlé vydával Rom. 6, 19, vykonávány bývají. Fariseové a Saduceové pro dolícení toho, že jim zhola nebáti se přijde pokut od Messiasa na bezbožníky strojených, odvolávali se na své od Abrahama pocházení jakož i tmi rodem svým se chlubil Jo. 8, 33. a za to měli, že při soudu posledním bude Abraham státi u dveří pekelných a každému Židu brániti tam uvrženu býti. Tedy smítá Jan Křest. to domnělé jejich nadpráví a tu samodělnou výsadu jejich, a klade pro větš řeci svojí důraz, že Bůh z těchto kamení syny Abrahamovy sobě vzbuditi a stvořiti může. Dí: z těchto kamení, kteréž totiž před očima jeho a všech přibylců na břehu řeky Jordánu ležely. Snad při tom také na mysl mu tanul výrok proroka Is. 51, 1. kdež jmenuje Arahama skalou, ze kteréž židé vytáti jsou a přimlouvá jim, aby neměli se za kameny k vystavení domu Božího potřebné, poněvadž Bůh je zavrhnouti a jiných kamenů k budově své užití může. Tak málo, doličuje Jan Kř., původ z Abrahama nějakého výhradného práva uděluje, že Bůh z kamení těch sobě syny vzděláti může. Nepotřebuje on vás; on nejzarytějších a jako zkamenělých pohanů povolati do své služby a vás ze svého království může vystrčiti a vyloučiti. Což zajisté více jest života vzdáleno než kamení? Může-li pak Bůh z kamení vzděláti syny Abrahamovy, čím více může z pohanů takové učiniti, aniž pak vyloučením vás Abrahamovo právě pokolení vymizí, jesto ti za syny Abrahamovy kladou se, ne kdo z beder jeho pošli, nébrž kdo víru a zbožnost jeho následují. Rom. 9, 7. Veškeren obor židů za dnů Jana Křest. nejnak smýšlel, než že Bůh musí je blaha v říši Messiasově očekávaného účastníti, čímž se ovšem moci Boží a svobodě milosti jeho protivili, která nad kým chce se smilovává. Rom. 9, 6. Jan ale opak učí: Není žádného jiného vchodu do království jeho, leč *ovoce hodné pokání*. Tím ovocem či těmi plody, jenž na pokání sluší, a jimiž právě pokání se pronáší, žel, lítost, náhrada

skutkové dobří a podobné se rozumějí. Ještě přidati musíme, že v textě řeckém čte se důrazněji: *Nemíte říkati či nedomnějte se, že říkáte můžete, nezachtějte, nezachtějí se vám říkati. Ještě důrazněji znějí slova sv. Luc. 3, 8: Nepočínajte říkati sami v sobě, t. j. nepočítejte ani mysliti, nepodímejte se ani té myšlenky; která slova tím více pýchu jejich porážejí!*

Aby ale domluvu svou učinil zřejmější spolu a přístupnější, bere podobnoství ode stromu a dí: *Již leží sekera na kořenu stromu; sekerou slyší trest Boží, stromem slyší lidi a nejvíce židy, k nimž sám Jan Kř. poslán byl a chce říci, že jižžij Bůh nad nimi odsudek vynese, jestliže pokání nečiní. Dosud shovával s nepravostmi vašimi; nyní ale an přišel Syn jeho, svrchovaná jest doba k usmyslení vám určená, kteréžto jestli pomínete, neodvolatelně vás pokuta přikvácí. Těmi slovy Jan Křest. doličuje potřebnost svého jich k nápravě napominání; a poněvadž nevyhnutelně z toho, že sekera již u kořene přileží, vytínání stromu zlého následuje, proto užívá částice výsledné tedy, řka: Tedy každý strom, který nenese ovoce dobrého, vyřít a na oheň uvržen bude. V řeckém textu sice jest čas přítomný, ale nelze přeložiti, jak některým se vidí: *vyřtí se, na oheň se uvrhne*, poněvadž formy ty povšechnost a obecnost značí, tuto ale přítomný čas jistotu a nevyhnutelnost věci vyznačuje. Proto jsme futurum podrželi, jakož i vulgáta je klade.*

Jak na oce jest, slovy posledními dvojí pokutou lidu pokání nečinícímu se hrozí; jednou zápornou, že *dřevo vyřtato bude t. j. že nekajících z počtu lidu Božího vymýtní a odmítní budou, druhou kladnou, že do ohně věčného uvržení budou k pokutám věčným a nevýbavným. Proto výše pravil, že sekera přilehá ne snad k haluzám anebo ke pni a kmenu, kdežby strom vezlý snad se zotaviti mohl, nýbrž ku kořenu, tím nasýťaje, že do kořene vyvrácení a vyhubení budou, nevyplní-li výminky tě, o níž jim pravil.*

Ale kdo s trestem tím na odbojníky zakročí? O tom více dále: *Já sice vás křestím vodou ku pokání, ten ale, kterýž po mně přijde, mocnější jest nežli já, jemuž ohni ponéstí hoden nejsem, ten vás křestí Duchem svatým a ohněm... Jehožto věječka v ruce jeho a vyčistí humno své a shromáždí pšenici svou do obilnice, ale plevy pálíti bude ohněm neuhasitelným. Mluvil Jan o pokutě, kteráž neodolatelně postihne těch, jenž na pokání še dáti zdráhali. Nyní jak již dotknuto přidává, kdo soud ten vynese; ne on, Jan totiž, nýbrž ten, který po mně přijde, čili příjďoucí*

po něm, to jest Kristus. Takto spojitost s předešlými verši zavéstí se dá. Leč zdá se, že jí tuto darmo hledati, anof sv. Lukáš 3, 16. dí, že slova ta Janem pronesena byla, aby lidi, jenžto jej za Messiasše měli, ode bludu toho odvedl; lidé zajisté soudili z křestění jeho jej Messiasšem býti, snad prohlídjíce ke slovům Ezech. 36, 25. On tedy dí, že ze křestu toho nemohou smýšleři tak o něm vznéscně, poněvadž křest jeho jest přípravný, označný, čistoty vnitřné neúčastňující než toliko ji oznamující a k ní nabádající; jest křestem ku pokání, kdež předložka ku značí účel. Kdo křestů svého, dí sv. Jan, se příučastňuje, ten na rozum dává a dosvědčuje, že se káti míní a že novým svatým mravem se ozdobovati zamyslí. Tomuto křestu naproti staví křest příjďoucího t. j. Messiasše, Krista, a dí, že křest jeho nebude se díti pouhou vodou, nýbrž Duchem svatým a ohněm.

O slovech těchto nemalý rozpor mezi vykladateli panuje. Jsouť přemnozí, jenž tvrdí, že tu není řeč o křestu, o svátosti té Nového Zákona jakožto obřadu přijímavém do říše Kristovy, nýbrž že tím účinkové přijetí toho se naličují a sice dvojí sobě odporní, jeden Duchem svatým, druhý ohněm naznačený. Duchem svatým křestěn prý jest, kdož tak milostmi Ducha Božího oplnul a jimi tak proniknut a prostoupen jest jako ten, kdož od Jana křestěn byl, prosákl vodou; a toho že dostane se lidem, jenž povolným a dobrým účelem se říše Kristovy příučastniti usilují. Ti ale, kdož se novou zásadou prostoupiti nedali a pokání nehleděli, ti že budou pokřestěni ohněm, t. j. že oheň věčný je prostihne a zžije. Pro důvod a doličení pravosti výkladu toho dokládají se míst prorockých Joel 2, 28. Jes. 45, 3. 13. ano i Mr. 10, 38, kdež o křestu krve Pán mluví. Jiní obřadního členu Duchem sv. a ohněm nedělí, nýbrž ten i onen o proniknutí a požehnání Duchem Kristovým běrou hendiadu či obdvojení tu býti pravíce Duchem sv. a ohněm t. j. ohnivým Duchem sv. Nasvědčovati se posledním zdají slova Páně Act. 1, 5. *Jan sice křestil vodou, vy pak pokřestěni budete Duchem svatým po nedrahých dnech. Leč jest vhodněji, zdá se, při vlastním významu slova křestu zůstati a nepotahovati ho k jinoznačí; staví zajisté křest Páně proti křestu svému a jak tu vlastní křest vodný rozuměl, tak i tam křest rozumí. Praví jak křestím vodou, Kristus Duchem sv. a ohněm, ne jakoby křest Kristův nedál se vodou, nýbrž poněvadž se nestává pouhou vodou, poněvadž nemá symbolického či náznačného a obrazného významu toliko, ale v skutku též uděluje toho, co křestem pouhou*

vodou se toliko myslí naskytá a označuje. Křest Krista Pána vlivá milost posvětnou v duše lidské, ducha lásky v nich rozněcuje a je docela ode hříchů očisťuje, jakož pak voda toliko vněšně a částečně, oheň ale vniterně a celkem očistiu vykonává. Mal. 3, 2, 3. Tím vším osvědčuje Jan Kř. rozdíl působení svého, kteréhožto rozdilu příčinu udává, že Kristu *mocnějším jest*, tak že sv. Jan hoden, způsoben či schopen není mu nésti *obuvi* aneb jak Luk. 3, 16. a Mr. 1, 7. se vyjadřují *rozvázati řemenka u obuvi jeho*. Obuv východňanů obyčejná jsou trepyk z podešve toliko záležející, kteráž řemenky k noze se přivazovala; nosí je toliko na ulici, při vjití do domu ale je vyzouvají. Zouvatí je, je odvazovati a nositi nejnižším sluham příslušelo. Chce tedy říci Jan Kř., že neuznává se hodným, aby sluhou Kristovým být i nejmenším byl. Spolu, jak někteří vykladaatelé míní, těmi slovy namítá, že on ještě k nové správě, k novému totiž zákonu nepatří; sluha ovšem k rodině se počítá, on ale dí o sobě, že hoden není sluhou takovým býtí Pána, Messiáse a krále, na Jehož ramenou vlada spoléhá (Jes. 9, 6.) a pod chůzi Jehožto hory světa se rozpadají (Hab. 3, 6.) Ještě poznamenaní přijde, že Jan Křestitel, když dí, že Kristus *mocnějším jest nad něho*, nepřičítá sobě moci nějaké, nýbrž zholá ji sobě upírá, mluví obvyčejm písmu, jenž často větu porovnávací klade, kdež holý zápor se rozumí. (Hab. 1, 13. Jer. 31, 11. Gen. 38, 27.)

Vylčiv rozdíl křestu Páně ode křestu svého vrací se Jan Kř. opět k hlavnímu úkolu svému, ku vzbuzení pokání, a důvod svůj, že jižžj coud a soud Páně nastane, novým obrazem stužuje, vzatým z obyčejného u východňanů, jakož druhdy také u nás, převívání obilí. Humnem, mlatevnou či mlatnicí tam bývá městistě na poli, jenž se píсты utluče a pro mlatbu upraví. Rozestře se obilí a dobytek vloče po něm tříby či zubaté smyky a tak je vymílá; ovšem pak i slámu potírá, načez vítku nevyhnutelně potřebna jest, aby se pleva a stírky od zrna odmysly a oddělily. Věje se pak, an proti větru lopatou neb věječkou se obilí přemítá, zrno zrovna co těžší na zem padá, plévu a otěrky zanáší vítr dále, načez obilí se smete a do obilnice či do souseku shromáždí, pléva a jiné odvějky na místě spaleny bývají. Smysl podobnosti toho byl židům docela průzračen, an prorokové častěji obrazu toho užívali Jes. 28, 26. 28. atd. Věděli, že *plevou* rozumí lidi zlé a *pšenici* lidi dobré. Tolikéž nemohlo jich tajno býtí, že *humnem* značí svatou zemi Palestýnu, a *věječkou* či lopatou že značí přísný soud a

coud, jímžto zlé od dobrých odoudí, a zlé odsoudí do ohně pekelného, dobré pak do obilnice věčného blaženství shromáždí. Leč kterak to měli snéstí oni, jímžto se zdálo, že na humně Božím, v Israele, jest samá pouhá čistá pšenice a že Messias když přibude — ne snad věječku, nýbrž — žezlo do rukou ujme podle Z. 2, 9. a veškery nepřátele své, t. j. jak oni vykládali, všechny pohany Židům podrobí? Právě opak toho jejich smýšlení pronáší tuto Křestitel; ne berlu nýbrž lopatu vezme do rukou a *své* humno, lid svůj, přetříbí a mnoho plev nalezne, jichž neušetří snad pro půchod jejich od Abrahama, nýbrž ohněm, — *neuhasitelným* a věčným — je *páliti bude*, ano dmýchání Hospodinovo jako potok síry jej zapaluje. Jes. 30, 33. Slovem *neuhasitelný* naráží Křestitel na Jes. 66, 24., kdež čteme: *Cerv jejich neumře a oheň jejich neuhasne. Potokové a proudové veškery po všem světě, veškerá moře, veškery co kdy po světě vylévány slzy nezhasí ohně toho, dí sv. otcové.*

Jiní vykladači a sice větš jich díl to podobenství šfeji vykládají, *humnem* církev vůbec, *plevami* veškery ze všech národův zlochy a neverce, *pšenici* veškery ctnostníky a pobožce slyšíce. Smysl to pravdivý, jelikož v příbězích církve vševidný soud Kristem Pánem se děje a druhdy na onen den veřejně se konati bude nade všemi pode sluncem národy; ale Jan Kř. se nejbliže k Židům obracel a jim důtklivou pravdu onu ný měl stavil; a tudy výkladu prvějšímu přednost patří.

Leč když připravil Jan lid israelský aspoň poněkud na příchod Páně, byl čas nastal, aby sám ten *choť církve* Jo. 3, 29. vystoupil a jemu v náruč choť ta, lid israelský, vcházel. O tom vypravuje sv. Matouš dále:

13. Tehdy přibyl Ježíš do Galiléy na Jordán k Janovi, aby pokřestěn byl od něho. 14. Ale Jan zbraňoval jemu, řka: já potřebuji od tebe křestěn býtí, a ty jdeš ke mně? 15. Odpověděv pak Ježíš řekl jemu: Nech nyní, tak zajisté sluší nám vyplniti všelikou spravedlnost. Tehdy nechal ho. 16. Pokřestěn pak byv Ježíš ihned vystoupil z vody, a aj otevřela se jemu nebesa a uviděl Duha Božšho sstupovati jako holubici a přicházeti na sebe. 17. A aj hlas s nebes řkoucí: Tento jest Syn můj milý, v němž jsem zalíbil sobě.

Mezi těmi, jenž dali se pokřestiti od Jana Kř., byl též Ježíš, jenž *tehdy*, to jest za těch dob, když Jan křestil, *k němu přišel* od Galilejy z Nazaretu na Jordán Mr. 1, 8, *aby se od něho pokřestiti dal*. Byl to křest pokání, jemuž Kristus bezhříšný 1 Petr 2, 22. Jo. 8, 46. se podrobil, poněvadž celé pokolení lidské zastoupaje 2 Cor. 5, 21. nepravosti vesekřeho světa na se vzal. Rom. 3, 25. Jo. 1, 29. 36. a tím křestem co odvinitel či odkajitel za viny vesekřeho světa zasvěcen byl. Udávají se ještě jiné příčiny, za kterými Kristus Pán se křestu Janovu podrobil. Chtěl totižto 1. vodu posvětit, jelikož voda napotom lidi ode hříchů na křestu novozákonném obmývatí měla. 2. Měl tím křestem to, že očistováním židovským konec nastává, na rozum a mysl přivést. 3. Chtěl nás pokore učiti a lidi ku přijetí svého křestu pobodnouti. Chtěl nad to 4. na rozum dáti, že člověk má povšechně zavládlé náказы citliv a hotov býti, část pokuty za zbrodně, ač bez viny snad v tom ohledu jsa, na se vzíti. Chtěl dále 5. křest Janův schváliti a spolu příležitost dáti, aby co Syn Boží poznán byl Jo. 1, 31. Posléze 6. měl posvěcen býti na svůj úřad spasielský. Přijetím křestu zajisté dokázal, že úřadu spasielskému se podvoluje.

Ale když k Janovi přišel, úsilně *zbraňoval* se Jan a zdřáhal se Jej pokřestiti. On sice Krista osobně neznal, *něbř odpověď přijal od Boha*, že ten jest Messias, nad nímž uvidí Ducha Božího sstoupiti a zůstatí. Jo. 1, 33. Avšak on tušil dle svého duchovního skřistem co dárce svatosti přibuzenství, že ten, jenž přišel k němu, jest někdo vyšší, jest světec, a tudy odporoval ho křestiti, a pravil: *Já potřebuji od Tebe křestěn býti a Ty jdeš ke mně?* Má-li křest předevzat býti, tedy já musím křest přijíti od Tebe. Jan ovšem byl posvěcen v životě mateř své Luk. 1, 15., avšak cítil sám sebe nebyti docela prosta všeho hříchu a tudy di Kristu Pánu, jehož svrchovanou svatost prorockým duchem tušil, žeby on, Jan, měl od něho, Krista, zde pokřestěn býti. Kristus Pán ale odpověděl: *Zanech nyní*; ne jakoby Janovi připovídal, že později volí ho pokřestiti, jak se beze všeho důvodu některým zazdalo, *něbř zanech, ponech nyní, dopust nyní* t. j.: Ačkoli toho křestu pro mne potřeba není, povol přece (pro příčinu shora udané), abych křestu tvého se přiučastnil, nebo — udává Pán příčinu své onoho křestu žádosti — *sluší, abychom veskeru spravedlnost vyplnili. Sluší*, dí, t. j. potřebí sice není a bez toho bych se též obejíti mohl, avšak sluší, abych učinil i to, čeho se na mně žádati zholá nemůže, a abych co

učitel svrchované ctnosti dal příklad, že všeho, což svato, pravo, poctivo, správedlivo, milo, dobropověstno, chvalitebno jest, pilně býti jsem se ukázal. Filip. 4, 8. Nemínil se *spravedlností* tu předmětný předepsaný zákon nějaký — nebo nikde není o křestu Janově v Starém Zákoně přikázáno — *něbř spravedlnost* ve smyslu *podmíněm* se bere a slyší se ctnost a píše svrchované ctnosti, jak samo zřejmo jest. Tu Jan proniknut úctou ustoupil a podvolil se úkonu tomu na příkaz Páně Pána pokřestil. Tedy *Křistu sstoupil do vody*, by tam hříšného Adama pochoval ve smyslu výše udaném. Když pak byl pokřestěn, *tudíž čili ihned vystoupil z vody*, veskeren svět jakoby vodami očistiv a odtad co z hrobu vyvedev; druhí bez mala děle u vodách zůstali hříchy vyznávající a počínání Janovo přijímající; Kristus ale odlišoval se od jiných co bezhříšný tím, že *ihned* vystoupil z vody. Nedobře někteří *slovítko ihned* pojí s dalšími slovy: *otevřelo se nebe*; protiví se vazbě té souvislost.

Co hned následuje, *že se jemu otevřelo nebe*, o tom nemalá rozepře se vede, anot jiní jinak slova ta vykládají. Ined náměstku *jemu*, která patrně o Kristu se praví, chtěli někteří slyšeti o Janu, prozřajice k Jo. 1, 33. Avšak jako tu, u sv. Matouše, souvislost, tak i obdobně místo u sv. Mr. 1, 10. velí, bychom slovo *jemu* rozuměli o Kristu, a sv. Luk. 3, 21. dí zjevně, že když Ježíš pokřestěn byv se *modlil*, otevřela senebesa. *Jemu*, pro *něho*, za příčinou *jeho* se otevřelo nebe, ač i ostatní ten důkaz viděli a též pro ně, leč jiným záměrem, se otevřelo nebe. Pro Krista otevřela se nebesa, aby slávu jeho zvěstovala, pro Jana a jiné přítomníky nebe otevřelo se, aby slávu jeho poznali. Avšak *kteřak se otevřela nebesa?* Nemáme místnějšího v písmě o tom popisu, a tudy nemůžeme souditi o způsobu otevření toho. Za dob nejstarších to vykládáno, že velebné světlo vyblesklo od Boha, jenž jest světlo (1 Jo. 1, 5.) a září posvátnou osvětilo Krista, jenž jest oblesk podstaty otcovy. (Col. 1, 15.) Jiní myslí, že na obloze nějaký otvor se rozstoupil, z něhož jak holubice tak i hlas Otcův na Krista se spouštěl; leč i otvor ten plný záře sobě představiti dlužno. Otevření nebes značilo otevření milosti Boží pro lidské pokolení a předvštěovalo přechodné otevření nebes Kristem skrze smrt vykonané. (Hebr. 9, 7.)

I uviděl Ducha Božího sestupovati jako holubici. Kdož uviděl? táží se vykladatelé. Nikdo jiný leč Kristus, nebo o něm řeč jest nejbližší tuto u sv. Matouše a u sv. Marka 1, 10. Avšak nevyplývá odtud, žeby nebyl Jan a druhí přítomníci Ducha Páně spatřili,

an Jo. 1, 33. toho potvrzuje; nepovídá jeden evangelista všeho, něbrž část onu ten, část tu onen předkládá. Matouš a Marek jednajíce o Kristu dějí, že Kristus užírl Duchu sv. jak holubici, sv. Jan mluví o Křestiteli praví o něm, že on úkaz ten záračný spatřil a ještě dle Luk. 3, 21. veškeren lid přítomen byl, ovšem i veškeren ostatní lid vidění to uviděl.

Dále opět se namítá otázka, kterakým činem a během Duch sv. ve způsobu holubice objevil se? a tu odpovídáme, že bloudí do-jista ti, jenž slova *jako holubice* toliko o způsobu *sstoupání* a *slétání* nějaké moci, snad světla onoho, na Ježíše vykládají; jak znějí slova a jak sv. Lukáš 3, 22. věc představuje, nelze říci *jako holubice* jinak slyšeti, leč o způsobě, v jaké se vyjevil Duch svatý. A tudy jenom otázka zbývá, proč tohoto a ne jiného oznaku a obrazu Duch sv. užíval. Nebylo to žádné vholubení-se Duchu svatého, aniž bytně se spojil s holubicí Duch Boží, něbrž jen právě pro tu dobu tvaru toho se Duch svatý průčastnil. A tu především pozorovati přijde, že oznakem tím neměla bytnost osobná Duchu sv. vylíčena býti, něbrž jenom ozračeti měla stránka, abychom tak řekli, *působnosti* jeho, kterou zvláště v Ježíši co spasitelí světa pro-jadřovati volil; *duch Kristův měl tuto prou-nesen býti*, duch, jakým Kristus sám veden byl, a *duch, kterýmž se věsti dáti mají učeníci jeho*. Jest holubice, jak jehnátko neb beránek, u všech národů oznakem dobroty, lásky, pokory, prostoty, lahody, nevinu (Cant. 1, 15. 2, 14. 5, 2. 6. 9. Mat. 10, 16.) a takovým prokázal se býti Pán náš, který u Mt. 11, 29. dí: *Učte se ode mne, neboť jsem mírný a pokorný srdcem*. A jako tam Gen. 8, 10. 11. holubice ratolestí olivovou zvěstovala konec potopy, tak Duch svatý ve způsobu holubice naskýtal, že nyní skrze Krista, na něhož sstoupil a na němž odpočinul, veškeren svět od věčné zkázy osvobozen bude, an Kristus mír s Bohem člověkově zjedná. Ostatně církev sv. pokřtění Páně považuje co druhé zjevení či druhou epifanii (první jest zjevení mudrcům stalé. Mt. 2, 1.), jelikož Kristus tenkrát ze závěti a úkrytu soukromého života u veřejnost vystoupil; a tudy se památka udalostí té přesávat v týž den se zjevením prvním šestého ledna odbývá.

Pricházíme k hlavní části celého toho záračného úkazu, k hlasu totiž, jež vydal Otec s nebe nad Kristem, tím způsobem jej v úřad spasitelský uvedev, spolu i posvětv a pomazav. *Ať hlas s nebe řkoucí: Tento jest syn můj, v němž jsem zalíbil sobě. Ten-tot jest syn můj milý* zavzněl hlas od Otce

s hůry, aneb podle Mr. 1, 11. L. 3, 22. *Ty jsi syn můj*. Tuto přímá, tam nepřímá mluva; u Mr. a Luk. řeč jde ke Kristu, u Mt. ku posluchačům. V čemž pŕtky není, něbrž Ma-touš toliko po smyslu slova Otcova uvodí, druzí dva svatopiscové slova sama pronášejí, poněvadž zdá se slušeti, aby k tomu řeč o-bracela se, na něhož Duch Boží sstupoval. V řeckém textu má řeč zvláštní důraz dvo-jím členem projádřena jsouc: *ó viós mou ó hyantrós* syn můj ten milý, ten jediný, věčně, božsky milovaný; jako zajisté Kristus jedi-ným a jednorozeným (Jo. 1, 15. 3, 16.) Sy-nem Božím jest, tak i láska ona jediná ne-vystihlá jest a nepomyšlná. Co hned násle-duje: *v němž jsem zalíbil sobě* není leč pře-dešlé myšlenky potvrzení a stužení. Zalíbilo se Otci v Synu, poněvadž v něm bytnost svou božskou a spolu onu lásku spatřil, pro kte-rouž člověčenství přijal a smíření lidského pokolení s Otcem skrze smrt svou vykonati se podvolil. Nemožno překládati, jak se některým vidí: *jímž jsem zalíbení vzal*, totiž ve člověcích, a skrze něhožto jsem oblíbil člověky a s nimi se smířil. Ač zajisté prav-díva a biblicka jest myšlenka ta, jednak přece se jí text přiči, jenž neoblomně vy-máhá, slova ta o lásce Otcově, ne k lidem, něbrž k Synu Kristu slyšeti. Slova ta Otce nebeského narážejí na slova, jež Hospodin o témž Synu svém u proroka Isaíase předcho-dné zvěstoval. (Jes. 42, 1.) *Aj služebník můj, vyvolený můj, zalíbila sobě v něm duše má; dal jsem ducha svého na něj... nebude kři-žeti... trestí nalomén nedolomí atd.* Slova ta projádřují povahu Páně přelahodnou a udá-vají takměř příčinu, proč Duch svatý ve způsobu holubice na něho sstoupil. Spolu ale také musela všem, kdož slyšeli slova Otcova s hůry nad Kristem pravená, hned ona shoda záračných slov s onými prorockými se na-skýtati a tudy ta myšlenka se namítati, že Kristus jest onen, o němž Báh již ve Starém Zákoně předvěstně tak slavně svědectví vy-dal. Modlitba, při níž se to prohlášení dále (Luc. 3, 21.), byla modlitbou pokory, podda-nosti a celého sebe do služby Boží odevzdání.

Jestě před závěrkou kapitoly sluší na čtverou věc poukázati. Jednu, že při křestu tomto Páně nejsvětější Trojice objevil se, podle čehož někteří myslí, že i křest novo-zákonný tenkrát od Krista ustanoven byl; leč viz níže 28, 20. Druhá věc jest, že ve slovech Otcových úloha a úřad Pánu vytknut a povaha jeho naznačena, jak již zmíněno bylo. Třetí věc, již pozorovati tu přijde, jest, že křestem tím Pán pomazání a posvěcení k úřadu svému co král, prorok a velekněz do-

sáhl, jak druhdy volekněži (Ex. 29, 4. 7.) obmytím vodou a vylištěm na jejich hlavu oleje posvěcování bývali. A tudy Pán u Luk. 4, 17. 18., slova Jes. 61, 7.: *Duch Páně nade mnou, jenž pomazal mne*, na sebe potahovati mohl. Posléze zabíhá dotknouti otázky, proč Báh Syna svého před tak nemnohými pomazati a posvětiti hodlal, ješto se člověku zemskému vidí, že by nejlépe bylo bývalo, kdyby přede shromážděným v Jerusalemě národem byl to slavné svědectví o Kristu vydal. Leč myšlení Boží vzdálena jsou od myšlení lid-

ských jako nebe od země (Jes. 55, 9.). a cesty milosti Boží jsou napatrný, skromný a nenáhlý, ale dojista dosahují cíle svého.

Ale nehněd Pán úřad svůj nastoupil, ač k němu s nebe povolán a od Ducha sv. posvěcen byl. Dříve se vydal na poušť, tam se své strany se pro dání nám lidem příkladu k úřadu připravit hodlaje, jak se strany Otce a Ducha svátého k němu již nastrojen byl.

O tom vypravuje sv. Matouš v následující kapitole.

Hlava IV.

Půst a pokušení Páně. 12. Ubydlení se jeho v Kafarnáu. 17. Kázání. 18. Povolání čtvero učeníků. 23. Obcházení Galiley.

1. Tehdy Ježíš zveden byl na poušť od Ducha, aby pokušen byl od ďábla. 2. a postiv se čtyřicet dnů a čtyřicet nocí potom zlačněl. 3. I přistoupiv pokušitel řekl jemu: Synem-li Božím jsi, rci ať kamení toto chlebem se stane. 4. On pak odpověděv řekl: Psáno jest: Ne samým chlebem žije člověk, nýbrž všelikým slovem, jenž vychází z úst Božích. 5. Tehdy pojal ho ďábel od svatého města a postavil ho na vrcholu chrámu. 6. a řekl jemu: Synem Božím jsi, svrhni se dolů; nebo psáno jest, že andělům svým přikázal o tobě, a na ruce vezmou tebe, abys snad neurazil o kámen nohy svojí. 7. Dí jemu Ježíš: Zase psáno jest: Nebudeš pokušeti Pána Boha svého. 8. Opět pojal ho ďábel na horu vysokou velmi a ukázal mu veškerá království světa a slávu jejich. 9. a řekl jemu: Toto všechno tobě dám, jestli že padna pokloníš se mně. 10. Tehdy vece mu Ježíš: Klid se, satane! nebo psáno jest: Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš. 11. Tehdy opustil ho ďábel a aj andělé přistoupili a posluhovali jemu.

Památno, že Pán po svém pokřestění nešel do Betléma ani do Nazaretu, nýbrž přímo šel na poušť, tam zveden byv od Ducha, aby pokušen byl od ďábla. Dí Matouš: *Tehdy totiž po křestu; dí: uveden byl Ježíš od Ducha,*

totiž od Ducha Božského, ježž byl bez míry přijal, tudy vece L. 4, 1. *pln jsa Duchu sv.* Měl ovšem i dříve Ducha sv., z Ducha sv. i počat byv; ale na křestu mu ještě v hojnější míře byl udělen, ješto Duch sv. na něho vidomě sstoupil a při něm zůstal měrou nevyrovanou. Sv. L. má m. *od ducha veden, v duchu veden, duchem veden*, ješto jím naplněn byl. Dálo se to vyvedení, jak dí sv. Marek 1, 12., *vypuzením* nějakým silným, avšak nikoli násilným, bezděčným, nýbrž dobrovolným. A tudy nedá se mysliti o nějakém provedení Páně vzduchem, jak provedení byli Iľabakuk Dan. 14, 38. Eliáš 4 Kr. 2. 16., a Filip Act. 8. 39. Vedení to bylo, jakovým Duch sv. lidi vede, vzbuzujíc a ponoukajíc vůli člověka, a však svobodu vůle ponechávaje, ač u Syna B., jenž bez míry Ducha sv. přijal, také pokud onen nevyrovaně mocnější byl, jak již Mr. 1, 12. vysvítá.

Puzen byl, vece sv. Jan Zlatouš, a nešel samochtě do pokušení, abychom ani my samovolně do pokušení se nevydávali, ale byvše v ně uvrženi statně si počínali. *Hned* jej vypudil duch, vece Marek 1, 12.; slovem *hned* značí se působnost a mocnost Ducha sv. a povolnost a ochota Páně; nesmí ale slovo to se stroho brát, nýbrž vůbec znamená, že Kristus před počátkem vyučování svého a před činěním nějakých divů dále se na poušť. A tudy se nepotýkají slova Mark. s Jo. 1, 35. 36., kdežto se řeč vede o zejtrku po křestu Páně.

Na poušť uvedl jej Duch svatý; na poušť ale nějakou výšejí položenou, než byla ta, kdež od Jana pokřestěn byl; nebo slovece ř. *ἀρηχθῆναι* značí zdola do výše vedenu býti. Kde poušť ta leží, dojista neví se; okazují však podle podání na poušť Quarantani, jenž v písmě pouští Jericha sluje. (Jos. 16, 1.) Poušť ta leží severovýchodně od Jerusalema, poušť divoká, hrozná, zahrnující v sobě krvavou

cestu, z Jerusáléma do Jericha vedoucí, a horu Kuruntul či Quarantanii či tak zvanou horu čertovou, holou, hrotnatou, špičatou a spáditou. Pustina ta, dí novější cestovatel, podobá se umrtnému lážku, na němžto smrt se životem zápasí aniž pak docela obdrží, a tudy lidské duši odpornější jest, než ta pustina arabská, která podobajíc se hřbitovu člověka hrůzou neobklíčuje. Jest to poušť ta, v níž cestovatel Luk. 10, 30. mezi zbojníky upadl. — Příčinu, proč do té hrozné pouště se odebral Pán, udávají slova, *aby pokušen byl od ďábla*. Jsouť ovšem i jiné příčiny, za kterými se Kristus v pustině ocnul, na př. aby jak druhdy Mojžíš a teď Jan Křtitel se tam k úřadu svému připravoval; aby nám dal příklad, že hodlající věci důležité rozhodnouti, vezdy hluku světa se vzdáliti a mysl v zátíši sbíratí máme tam s Bohem jako na poradách trvajice. Dále aby v zátíši tom podle převrácené své k nám lásky za nás se modlil a nám pro pokušení sílu zasloužil. Ale sv. Matouš všechny příčiny mimo sebe pustiv jedinou toho Páně na poušť ústupku pronáší příčinu, *aby pokušen byl od ďábla*. Pokušení značí k zlému ponoukati, k zlému pobízení, pobádání, vábiti, louditi; a to učinili při Kristovi zaměřil ďábel. Značí ale také tolik co zpytovati, vyšetřovati, ohledávati; a i v tom smyslu také ďábel Krista pokoušel. Chtěl zajisté, slyšev bez mála onen hlas Otcův nad Kristem při slavném křestu pronesený zkusiti a dovědět se, v jakém smyslu by Synem Božím byl; ovšem pak jej k odporu proti Bohu přivést a tak svedením druhého Adama celé pokolení lidské znova do záhuby věčné uvrhnouti zamyslí. Podvolil se tomu Kristus, jako Adam druhý zkoušku svobody, v níž Adam první byl poklesl, na se přijav a tudy hned z počátku úřadu svého spasitelského rozhodnou pětiku s arcivrahem pokolení lidského podstoupiv; Kristus podvolil se pokušení, poněvadž se podvolil utrpení za nás podstoupiti. Mělo-li pokolení lidské vykoupno býti, nemohla Toho, jímž nový rod povstati měl, minouti ta zkouška a ta pětka s ďáblem. Tím jménem se rozumí ďábel po přednosti, kníže všech duchův zlých, o němž Pán Jo. 14, 30. dí, *kníže tohoto světa přišel, ale nenalezl na něm ničeho*.

Jsou ale ještě jiní důvodové, jenž Krista přiměli k tomu, aby se pokušení podrobil. Chtěl nás učiti *ostrážitostí* a opatrností, aby nikdo jakkoli svatý nedomyšlel se prost býti pokušení podle slov písmá Eccli. 2, 1.: *Synu přistoupě k službě Boží . . připrav duši svou ku pokušení*. Chtěl nám dále přidati mysl, abychoť statně si v pokušeních počínali ví-

tězství skrze něho se nadějíce, anot jak dí Aug. in ps. 60. *proto zkoušen byl Kristus, aby od pokušitele přemožen nebyl křestan*. Podle čehož sám dí Jo. 16. 33.: *doufejtež, já jsem přemohl svět*. Chtěl nám dále okázati, že na svět přišel skutků ďábových kazit. Chtěl ale zvláště v nás zbuditi rozhodnou k Němu důvěru, že čítdlen jest všechněch trampot našich dle slov Hebr. 4, 15.: *Nemáme biskupa, kterýžby nemohl míti lítosti nade mdlobami našimi, ale zkuseného ve všem nám podobného kromě hříchu*. 2, 18. *Nebo že sám trpěl a pokoušín jest, hotov jest i pokoušeným pomáhati*. Tyto uvodí vykladatel příčiny, za kterými se Kristus pokoušeti dal.

Než ale pokušení počátek pokušením učinil, dí Evangelista, *Kristus po čtyřicet dnů a nocí se postiv zlačněl*. Čtyřicet dní a nocí postili se Mojžíš a Eliáš, ovšem pak Kristus, druhý, jak ho dle Deut. 18, 18. nazývali, Mojžíš, měl i v tom prvnímu Mojžíšovi rovným se prokázati. Přidává s. Matouš (dní) a *nocí*, prohlédaje ku postu Židům obyčejnému, kteříž v den postní teprv večír jídali; chce tedy říci, že půst Páně nebyl asi takový, jakým se postí Židé, nýbrž že zhoła všeliké potravu po veskeren ten čtyřicetidenný čas prázen býval. Počet *čtyřicet* do sebe něco tajemného má, v písmě svatém častěji přicházejí. Čtyřicet dní přišlo za času potopy Gen. 7, 11.; čtyřicet dnů zpytáci shlédali zemi zaslíbenou Num. 13, 26.; čtyřicet dní Goliath s potupou vyzýval Israelity k souboji 1 Reg. 17, 16.; čtyřicet rokův Israelité na poušti bydleli Ex. 16, 35.; čtyřicet století prošlo od Adama do Krista atd. Číslo čtyřicet sestává ze čtverky násobené desíti; čtverka jest poznámka či poměta tvorstva a desítka jest poměta celku; tudy dí Aug., že čtyřicet znamená veskeren běh života *pokání* věnovaný. Po tolik dní podrobil se tuhému postu Pán, aby nám příklad dal a spolu za nás, jejichžto praotec bažlivostí a požívavostí se provinil, zapíráním sobě nejpotřebnějších požitkův pokutu na sebe vzal. Na modlitbách a bohomyslných úvahách trávje tělo tak podrobil duchu a co člověk takovou z božství čerpal posilu při tom rozjímání, že potřeby tělesné docela do pozadí ustoupily, a tělo jeho povahu těla lidského v ráji pronášelo a nějakým předejmutím povahu do sebe ukazovalo tu, kterou na sobě nápotom po vzkresu jevílo. Byla strava jeho tenkrát modlitba a plnění vůle Otcovy Jo. 4, 34. To dalo se po 40 dní, po jejichžto uplynutí Kristus samovolně poddal se citu tělesného hladu a *zlačněl*. Zlačněním tím vybil takměř na sebe pokušitele, kte-

ryž takofka neosmělil se *dvě* pokušení Jeho, jenž tak slavným způsobem za Syna Božího vyhlášen byl. Příroda a bytnost božská, dí sv. Hilar. in Mt. c. 3., ostavila tu přirozenost lidskou a Krista jako z vyšší moci vyzutého co pouhého a holého člověka bez božské takofka zbraně útoku ďáblův vystavila: neměl zajisté ďábel od Boha, nébrž od pleti přemožen býti. Při čemž sv. Zlatoust (h. 13.) upozorňuje, že nečinil ďábel útoku na Krista, když se postil, nébrž když lačněl, abys věděl, dí světec ten, že *půst ovšem zbraň jest proti vrah*u, jak vece apóstol 2 Cor. 6, 5. Proto církev sv. na památku tohoto postu Páně půst čtyřiceti dnů svojincům předpisuje.

I užtev ďábel Pána lačného ihned uchopil se té přiležitosti, aby nástrahy své léceti mohl. Dí sv. Matouš o tom:

I přistoupiv pokušitel řekl jemu: jsi-li syn Boží, rci al kameni toto chlebem stane se. On pak odpověděv řekl: Psáno jest: Ne svým chlebem žije člověk, nébrž každým slovem, kteréž vychází z úst Božích.

Pokušitelem zve se ďábel, poněvadž věšero jeho jednáni tam směřuje, aby lidi ve hříchy uvedl. Ne jakoby on všeho lákáni k zlému jediným bezprostředným byl původem; býva zajisté člověk pokušin od pletě své ke zlu nakloněné, býva pokušin ode světa zevnějšího; avšak i ta v našem těle zlá pochof i ona světa k svádění nás sklonnost v ďáblu kořen a základ má. Pokušitel ďábel *přistoupil k němu* v tvárnosti lidské bez mála, anebo, jak jiným se vidí podle 2. Cor. 11, 14. v tvárnosti anděla. Nebo nedála se pokušení ta v pouhém vidění, ani ve snách, jak se některým zdávalo; kterak by sice takových slov o tom sv. Matouš byl užíval a nějakým znamenkem neoznačil toho? Také slova Lukášova zholá jenom o viditedlném pokušení, o postavení se osoby proti osobě slyšeti se mohou. *Přistoupení ďábla ku Kristu* naskytá tělesné přiblížení se vraha toho ku Pánu; vedení Krista na horu a na vrchol chrámu nadesílá skutečné pokušení. Nad to také obyčejně u vidění mohutnosti člověkovy více méně svázány jsou, ješto přece toho zde opak na Pánu spatřujeme. Nedálo se tedy pokušení Páně ve snách toliko aneb ve vidění. Tím méně dalo se to pokušení toliko vniterné v duši Krista Ježíše, anat bezhříšná a bezprostředným Duchu Božího působením stvořena jsouc zlému myšlení přístupna o své ujmě býti nemohla.

Nedává sv. Matouš veškerých slov, jimiž se ďábel Pánu bez pochyby zamlouval, nébrž jen hlavitá a stezejná uvodí slova, ji-

míž k samému skutku Jej zavéstí snažil se, *Synem-li Božím jsi*, praví, pochybujíc. Slyšel ovšem hlas nad ním s nebe vyneseny, jímž synem Božím jmenován byl. Slyšel Jana Kř., kterak o nadlidském a božském důstojenství jeho mluvil Jo. 1, 34. Avšak to pokorně Krista Ježíše na poušti se chování, tó jeho trampot, béd a svízělův lidských podnikání jej rozpakovalo, zdali v skutku Kristus Ježíš Synem Božím jest. Někteří vykladači pochybnosti té u ďábla místa nedávají, nébrž mají za to, že ďábel způsobem kladným pronesl ta slova: jelikož, poněvadž synem Božím jsi; což prý více přiléhá ku chytrosti a choulivosti nepříteli toho. Leč text více nasvědčuje výkladu prvníšmu. Dí mu tedy: Jsi-li Synem Božím, řekni, *at kameni to chlebem stane se*. Kamení to, dí, jenž na poušti té kamenitě leželo. První pokušení týká se *žádosti těla zloděš*tě, vůbec ale chce pokušitel navésti Pána, aby jiným než během zaprávosti od Otce sobě určeným a při křestu na se vzatým působení svoje počal. V tom schytralost hada toho vidí sv. Otcové, že od menšího k většímu, od věci na pohled nevinné svádění svoje počal nabádaje Pána k tomu, aby nadpřirozené moci své k uchlácholení vlastní potřeby užil. Nač, namítá mu vrah, toto sebe trýznění? Sťvoř sobě chléb z kamenů těchto a zbav se nedostatku; čiliž *nemáš k tomu moci* aneb-li se ti odpirá, moci tě ku svým potřebám užiti? Kristus ale veškeru moc svou toliko ku spáse lidstva užívati a cestou pokání lid vykoupiti zamysliv odpovídá zlochu: *Není člověk samým chlebem živ, leč každým slovem, jenž vyjde z úst Božích*. Odpovídá, dí Jeroným, poněvadž ďábla překonati chtěl pokorou a ne všemohoucností. Trpí hlad raději, poněvadž, jak sv. Hilar (in Mt.) dí, více spáasy lidské nežli jídla žádostiv byl. Odvólává se tu Pán na písmo, v němž o něm psáno stojí. Místo, na něž naráží, jest Deut. 8, 3., kdež řeč jest o maně, kterou Bůh způsobem zázračným lid svjť na poušti sytil, co potravou zvláštním velením Božím vyvedenou. Není Bohu pro nasycení sluhův svojich obyčejné potravu potřebí; on výrobem úst svojich nakrmíti je může, jakož na pouhé slovo jeho také mana povstala na poušti a předky naše nasycovala. *On řekne a stává se a příkaze a stvořeno jest*. Ps. 148, 5. I mne tuto Bůh, ač jestli vůle jeho, zázračným způsobem bez obyčejného jídla zachovati může, aniž já v nedůvěře k němu libovolně a sobecky divu nějakého podjiti se volím. Tot smysl slov těch, jak se hned čtoucímu namítá; avšak smysl částečný to-

liko, anť slova ta z úst Páně pronesená vyššího něco do sebe mají. Člověk nežije samým chlebem, něbrž máje kromě tělesného života též život duchový potřebuje potravu pro ducha a touž jest slovo Boží. Obojího života potřebí pleti; jsou pak zvláštní doby, ve kterých po výtece a přednosti duchovního života hleděti přijde, anť všecko čas svůj má. Doba ta nyní pro mne přibyla, an počínám úřad svůj spasitelský, při čemž ovšem potřebu tělesné v pozadí ustoupiti musejí. Aníž pak, dí Pán, mohu činiti, jak tam v ráji činěno a zhřešeno bylo; na opak právě mně chovati se přijde, a jak tam Adam jedením zhřešil, tak já postem a zdržováním se vítěziti mám. Tak Spasitel náš odvětil slovem Božím z písma pokoušitele odbyv a nám příklad dal, nač hned na začátku každé obluženosti pamatovati náleží, abychom odepřeli síle pokušení. Na to ještě krátce poukázati dlužno, že mnozí svatí po mnohá léta jedinou svatou přičastí život zachovávali, jak n. p. sv. Kateřina Senenská. I u světcův a světic těch darem zvláštní milosti Boží tělesné potřeby se docela odmlčely a tělo duchem oživáno bylo.

Leč po takovém zahanbení zda odstoupil ďábel a šel po svých Krista Pána v pokoji zanechaje? Zhola toho neučilil, něbrž mnohem drzeji sobě počínal, jak dále vypravuje sv. Matouš: *Tehdy pojal ho ďábel do sv. města a postavil ho na cimbuří chrámu a řekl jemu: Synem-li Božím jsi, uvrhni se dolů, nebo psáno jest, že andělům svým přikázal o tobě a na ruce vezmou tebe, aby snad neurazil o kámen nohy své. Dí jemu Ježíš: Zase psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.* Praví sv. Matouš: *Tehdy to jest když ďábel odbyti i odbita se viděl po prvním svém útoku nenechal dorážení svého, něbrž znova na Pána rýti jal se. Pojal Krista do sv. města, do Jerusalema, kteréž pro službu Boží v něm slavenou a pro chrám, v němž Bůh zvláštním způsobem bydlí, svatým sloulo, jakož i posud el-kuds t. j. svatým u Arabů sluje. Kterak ho pojal, nedí sv. Matouš ani sv. Lukáš; protož se o tom rozcházejí vykladatelé. Jedněm vidí se, že vzduchem jej provedl (Hier. Greg.), snad prý tím domnívaje se spíše Krista ke spuštění se dolův nakloniti. Jiní opět myslí, že po zemi a pěše se to dalo, an Lukáš 4, 9. užívá slůvka *uvadl*; ďábel prý zajisté nechtěl se prozraditi, což by se bylo stalo, kdyby byl Krista vzduchem prováděl. Buď tomu jakkoli, jisto, že proti vůli Páně se to nestalo, aniž také nad tím užasati budeme, povážíme-li, že se od drábův ďáblových i*

ukřížovati nechal. Boj Bohočlověka s knězem pekla myslí náš nikdá průchoden a průzračen nebude a ovšem mnohem více nám zahalen zůstane, než půtko ona Jákoba s mužem neznámým, o níž Gen. 28, 33. čteme. Postavil pak ďábel Pána na *vrchu chrámovém*, na kalenici, na cimbuří, na vrcholu. Položitá střecha chrámu byla zábradlími ohrazena; na zábradlí to postavil ďábel Krista veleje, aby se odtud dolů spustil. Se které strany toho na Pána podal, neví se; domnívají se, že se dalo to se střechy onoho podloubí, jenž k nejhlubšímu srazu při propasti úvalu cedronského přiléhalo, ač jiným se vidí, že měl se spustiti do přední chrámové a tedy že na jiném místě Pán postaven byl. Učinil to ďábel, chtěje přiměti Krista, aby přivažlivě na Boží pomoc spoléhaje toho zkoušel, jak daleko Boží opatření jeho sahá, a spolu aby tím způsobem důstojenství svého co Messias jiným ovšem než Bůh zaměřil během, záračně před lidem potvrdil. Byla to nástraha ku *pýše života*, k osvojení sobě slávy během Bohu protivným, ale zchytrale nastrojena, anť mohlo se zdáti, že by po takovém zázraku, kdyby Pán podav se lákání vrahovu byl jako s nebe přijdoucí shromážděnému lidu se ukázal, veškeren národ tudíž s věrou se k němu byl přivinul. Pro snadnější Pána oblužení poznáv, že Pán se slova Božího drží, místo z písma sv. uvodí, jež velmi příhodně byl vybral. Dí: *Psáno jest: Andělům svým přikázal o tobě a na ruce vezmou tebe, aby snad neurazil o kámen nohy své.* Vzata jsou slova ta, jimiž vrah Pána k svému záměru navěsti hledí, ze Ž. 90, 11., kdež vědu se řeč o zvláštním lidu pobožných od Boha opatrování. Ďábel slova ta od menšího k většímu jda na Krista Syna Božího a to právem obrací, jelikož Syn Boží ovšem větší od Otce lásky a tudíž větší péce nadíti se mohl, nežli veškerí ostatní lidé. Avšak ošemetník ten vypustil místa ze žalnu, která se o něm samém ve smyslu vyšším slyší: *šlapati budeš po hadu a bazilisku*; nadto pak obrác slova písmová ona koněm nebezpečím, do nichžto člověk samochtě a proti vůli Boží se uvrhá. Ale Pán jemu odušil: *Zase psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.* Neporáží písma písmem, něbrž zlého písma psneutí dobrým písma užíváním opravuje. Psána jsou slova ta Deut. 6, 16. a Pán jimi pokoušiteli namítá, že zhola netoliko nepotřebno, něbrž hříšno bylo by, kdyby v takové jak ďábel mu radil sebe na odív stavení se vydal. Pokoušeti Pána znamená tuto opovážlivě a přivažlivě, všetečně a doskočně na

Boží všemocnost se dobývat, zda by něco mimořádného k účelům sobeckým vyvésti volila. Israelité desetkrát pokoušeli Pána Num. 14, 22., s nedůvěrou, přivážlivostí a pochybenstvím od Boha se domáhající, čehož s pokorou jim prositi bylo. Vece tedy Pán, že nechce pokoušeti Boha a připojovati se ku povaze zarpulitého lidu na poušti, kterýž Bohu čas, míru a způsob, jak ho vyslyšeti a jak jej opatrovati má, ukládá. Ač zajisté Synem Božím jsa, čehož ale ďáblovi výslovně nevyjevil, přece na sebe přijav dílo spásy a sluhou se stav, veškeren soud, jakým kráčetí má během, Otci nebeském zůstává.

Ostatně sv. Lukáš pokoušení, jež sv. Matouš na místě druhém má, klade na místě třetím, druhé místo dáváje třetímu u sv. Mat. pokoušení, čehož nám divno býti nemůže, an víme, že svatopiscovské nevsady a nevezdy pořádku chronologického šetřili, nebřz raději ku podstatě věci prohlédali. Hlavitá věc jest to ďáblovu snažení, pořádek Boží zrušiti a věci lidské nad božské postaviti, ony za účel, tyto za prostředek k dosažení oněch učiniti. Zdá se však poslušnost sv. Matouše býti pravější, ač připustíme-li, že ďábel nějakého od menšího k většímu pokoušení postupu pilen byl: Drží se sv. Matouš spojitosti časové; sv. Lukáš ale následuje spojitosti místové a tudy pokusby ty při sobě klade, které se na též místě — na poušti a na hoře pusté — staly, tu, která se v Jerusalemě stala, od nich různé a děle. Jiní myslí, že u Mat. pokusby dle postupu vnitřního, u Lukáše dle historické poslušnosti se kladou, ješto ďábel nešetřil psychologického stupňování. Nebřz jenom všelijak Pána svěsti zamýšlel. Leč toho o své míře a váze nechati musíme a raději hleděti k tomu, což o třetím pokoušení vypravuje sv. Matouš:

Opět pojal ho ďábel na horu vysokou velmi a ukázal mu všechna království světa a slávu jejich a řekl mu: Toto všechno tobě dám, jestliže padna pokloníš se mně. Tehdy dí mu Ježíš: Odejdi, satane, nebo psáno jest: Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš. Tehdy opustil ho ďábel a aj andělé přistoupili a posluhovali jemu.

Po dvakrát Pán odepřel se ďábla a pokoušení od něho naskytaná oboje přemohl. Avšak na tom doskočný, drzý a všetečný vrah onen nepřestál, nebřz tím, že Pán se od něho na vrcholu chrámu postaviti dovolil, zvysokomyslný a zpyšněv, a o Kristu žeby Synem Božím byl, zholá pustýv k nové vznuzil se zlosti, největší pokoušení Kristu předeštra, jimž ale ihned ďábelská povaha jeho posud chytré přitulaná na odív vyšla.

Na kterou horu Pána uvedl, neví se, nejpodobněji zdá se táž hora Quarantania na poušti, o níž výšeji řeč byla; jest zajisté vysoká a viděti s vrcholu jejího na veškerý strany na mnohé mše. Tolikéž se neudává, jakou měrou Kristus pojat byl na horu tu a ovšem týmže způsobem si představiti ono přenešení Pána musíme, jakým se předešlé z pouště na zábradla chrámu dalo. Ale kterak Pánu mohl ukázati veškerý říše světa? Není hory na světě, aby podrobně všechna království spatřovati se mohla a tím méně s hory Quarantanie uviděti jich bylo. Proto vykladačel nejednako myslí. Zdá se některým, že ďábel nějakým optickým nastrojením veškerý světa říše jako ve fatě morganě zrakům Páně naskytl, což ovšem prý i na poušti lépe učiniti mohl v nížině, avšak raději na hoře pro lehčejší osálení vykonati hodlal. Vykladači ti táhnou se zvláště k slovům sv. Lukáše, že mu veškerý krajiny ukázal v okamihu, což značí, že říše světa ne posloupně a postupno, nebřz najednou ač na čtyrech stranách rozloženy jsouce k názírání Páně přivedeny byly. Jiným ale se vidí, že s hory ukazoval na veškerý strany, kde která krajina, již sobě osobil, leží a výmluvností svou veškeru bohatost, slávu a nádhru jako v obrazu nějakém vyličoval. Dí: *veškerá království*, stavě tu povsčchnost naproti malé krajině židovské, a slíbě netoliko Židovskou zemi, nebřz veškeren obor Kristovi poddati. Satan svádění svoje připojuje ku pravé ideje, kterou ale zptvořuje a právě v opak a protivu obrací. Messiáš ovšem měl veškerým světem vládnouti, jakož Ž. 2, 8. jemu připovědno bylo; ale vláda jeho měla býti duchovná a měla vycházeti od Otce. *Požádej ode mne a dám Tobě národy za dědičství.* Tuž ale ďábel nabízí se, aby Pán jej co vládce a Pána podstoupil a vládu země veškeré od něho přijal, vládu tu jménem jeho ujal, v jeho duchu a pro jeho záměry vedl a tudy aby panství vraha toho nad člověkem skrze hřích počátečný vzešlé vrchu svého došlo; ješto Pán přece přišel, aby *zkazil skutky ďáblový a veškeru panství jeho podvrátil*. (1. Jo. 3, 8.) Bylo to svrchované pokoušení, ve kterémž ale jak dotčeno ďábel ďáblem se prokázal býti, nemoha, ač jsa schytralec, povahy své již děle před Pánem tajiti. Podává Pánu panství světa, ale pod výmlinkou, aby klaněl se jemu. *Toto všechno, vece, tobě dám, jestliže padna pokloníš se mně.* Tu již Pán neodpovídá, tak jakoby toliko námitku jím učiněnou odmítal a důvody jeho odvozy nějakými porůžel; nebřz veškerým důrazem a dovaňem

vniterné důstojnosti své proti němu vystoupá a dí: Odejdi, odstraň se, hýbej, *klid se pryč; nebo psáno jest: Bohu samému se klaněti a jemu sloužiti budeš*. Pán tu prohlédá ku slovům Deut. 6, 13., kteráž podle smyslu ač ne doslovně přítáčí; stojí tam báti se budeš místo *klaněti se budeš*; avšak bázeň, která se tam míní, není leč ta, která se klaněním a modlením projevuje. Slávko *samému*, jež Vulgáta i sedmdesátcové čtou, ačkoli v hebrejském textě se vypouští, jsouc důrazným zájmenem nahrazeno, se tu ovšem rozumí a v naší mluvě by bez něho veškerá moc řeči se ztratila. U Luk. 4, 6. praví ďábel: *Tobě dám vládu tu všecku a slávu jejich, poněvadž mně dána jsou a já komu chci dávám je*. Chlubí se tedy, že jemu království veškerá a veškerá jejich nádhera a sláva patří, *dána jemu byvši*, což s pravdou neobstojí. Nebyla mu nikdy dána vláda, aniž se Bůh vzdal panství svého. (Ž. 23, 1. Dan. 4, 14.) Ale dopustil Bůh, že si podrobil ďábel syny nevěry. (Ef. 2, 1.) A tudy knížetem světa stal se (Jo. 12, 31.) ne po právu, nýbrž opovázlivým osobením sobě vlády nad těmi, v nichž nějakou sebe částku t. j. mravně zlo nalezá. (Jo. 14, 30.) Schytrale nedí ďábel, *od koho* mu dána moc nad oborem země, ale přese všechnu schytralost se úrupnost a zdora ďábelská ve slovech jeho jeví a patrně zračí se, že pod výminkou, uznán-li bude za velpána a co takový ctěn, dle vši možnosti své se klaniteli svému propůjčovati chce, avšak nížádnou měrou vládu tu pravému Pánu navrátiti nehodlá.

Když pak byl ďábel ta slova Páně s tou vážností a přemocí pronesená slyšel, *tedy Pána tudíž opustil*, překonan býv i slovem Božím, jehož Pán proti němu užil, i Duchem svatým, kterým Pán naplněn jsa proti vrahu vítězně pútku tu provodil; veškerý střely své vyslav a vychrlav a trojiho podvodu na darmo poujiz s hanbou odstoupiti musel. V trojím pokušení Páně veškerá pokušení, jimiž ohnivě šípy svoje na duše lidské vystřeluje (Ef. 6, 16.), se zahrnují, jakož to sv. Otcové poznamenali a jakož to i sv. Lukáš 4, 13. naznačuje slovy *dokonav ďábel všecka pokušení*; nebo dť sv. Ambrož: nepravilo by písmo, že *dokonána byla* těmi útoky veškerá pokušení, kdyby v oněch třech neobsahovala se veškerá látka nepravostná. *Žádost těla* či požívatost, *žádost očí* či lakomost a *pýcha života* či pánovitost, nádhernost, vynášelivost, jest ten nesvatý trojlístek 1. Jo. 2, 16., jenž v sobě chová celé jádro náказы mravně, z něhož rodové hříchův se pučí. Přidává sv. Lukáš, že odstoupil ďábel Krista

na čas, později ovšem opět ne již Pána pokoušeje, nýbrž zjevně proti Němu do boje se vydaje; *na čas* dť L. t. j. do ustanoveného od Boha času, prohlídaje ku povaze ďábla, jenž neustává pokoušeti, jenž ale nyní odestal, chtěje ve příhodnější chvíli klamy ano útoky svoje obnoviti. Což činil nápotom díl skrze farisey, díl skrze zákonky Jo. 8, 44. a Jidášův zločin neméně se připisuje ďáblu Jo. 13, 2. 27. Ano chytrost jeho věděla i skrze Petra Mat. 16, 23. Pána pokoušeti. To všechno jsou pokušení Páně v dálejším smyslu; vlastně ale Pána *pokoušeti*, ke hříchu ho naváděti, přeměnou byv od něho, se neosmělil nápotom. V oněch třech pokušeních věci lahodné předkládal Pánu našemu, dť sv. Aug. serm. 284, kterýž dopustil pokoušeti se, aby nás pokušiteli odporovati naučil. Slibuje svět rozkoš tělesnou, leč odpověz jemu, že libějším jest Bůh; slibuje-li čest a povýšenost, odpověz jemu: výšejší říše nebeská jest. Slibuje-li bohatství a majetství, odpověz, že majetnější jest Bůh, a že od něho veškerá bohatství pocházejí. Při tom všem velmi schytrale si počíná a vlastních zbraní našich proti nám užívá, jak tam písmo vede proti tomu, od něhož písmo pochází. Sv. Basilius píše: An pranepřítel veškeré pravdy často a rozličně proti nám den co den pozdvihuje válku a na nás útoky svými doryvá. K tomu používá žádostí našich, čině z nich šípy proti nám a my sami strojíme mu pomáhadla, aby nám škoditi mohl. Pán mu velikou část vlády odhál; hledí kradmo vlastní nepozornosti naší proti nám použití. Jako loupežníci nemohouce veřejně násilí provozovati u cest v zálohách číhají, vyhlídě si k tomu krajinu vůkol buď roklínami hlubokými protranou buď keřím hustým zastíněnou, pocestným rozhled přetrhující, aby je neočekávaně, náhle přepadnouti mohli; podobně i náš praprotivník a nepřítel kryje se pod stínem světských rozkoší, jichž množství vedle cest života vezdejšího roste a odtud nevědomky na nás osidla svá metá. *Dokonav dť veškerá pokušení odstoupil*; veškerá pokušení, jenž ku pochoti, rozkoši a lahodě se odnášejí. Avšak zbývala ještě pokušení věcmi nesnadnými, tvrdými, strohými, příkrými, ukrutnými; odstoupil od Něho *choulivý had*, hodlaje *co lev řevoucí* přibýti, *vece sv. Augustin. Veškerá pokušení* proti Pánu vykonat a neměl již žádného pohotově, veškerý střely své již vyslav a vystřeliv.

Zbraň proti pokušením ďáblovým nám Pán podává *bdení* a modlitbu Mat. 26, 41. A sv. Antonín poustevník, jak svědčí sv. Athanasius v životě jeho, pravil nejlepší býti

zbrojí proti útokům ďáblovým lásku ku Kristu a radost duchovní. Všichni pak *otčově* *odkázují* na výsledek vítězství, jež sv. Matouš přidává řka: *andělé přistoupili a posluhovali jemu*. Kterak posluhovali, nepovídá písmo i myslí vykladatelé, že *nyní* posluhovali Jemu pokrmem a potěchu nebeského Otce, jak také později na Olivetu Luc. 22, 43. Jemu přinesli. Sic jinak vezdy ke službě Jeho co Pána přítomní bývali. Podobného od andělův přisluhování nadíti se může, kdož v boji krušném obdrží.

Ostatně samozřejmo jest, že o příběhu tom apoštolé od samého Pána takhle se dověděti mohli, ješto nikdo jiný přítomen nebyl; snad po vstání z mrtvých jim po čtyřicet dnů s nimi obcuje to pověděti ráčil. Po takovém vítězství nad nepřítelem a vrahem človenstvía a po oně pokusy blaženém překonání neváhal Pán děle učitelský úřad začítí. I praví o tom Matouš:

12. Uslyšev pak Ježíš, že Jan vydán jest, odesel do Galiléy, 13. a opustiv město Nazaret, přišed bydlel v městě Kafarnau pomořském v končinách Zabulonských a Neftalimských, 14. aby se naplnilo, což povědino skrze Isajáše proroka: 15. Země Zabulonská a země Neftalimská opoděl moře, Zájordání, Galiléa pohanská! 16. Lid ten, kterýž seděl ve tmách, uviděl světlo veliké a sedícím ve krajině stínu smrti světlo vzešlo. 17. Odtad počal Ježíš kázati a praviti: Čiňte pokání, nebo se přiblížilo království nebeské.

Co teď vypravuje sv. Matouš, nestalo se hned po pokušení Páně, nébřž přemnohé věci tu musejí se klásti, jež Matouš dílem opouští, dílem později přitáčí, jakož v úvodě již o tom zmíněno, že pořádku časového držeti se nehodlal. Pozorovati, že sv. Matouš veřejný úřad Krista od užaláření Janova počíná a že počátek toho v Galilée klade, kdež Kafarnaum bylo ohnisko a středisko kázání Jeho. Co se před tím dalo, což jmenovitě sv. Jan ve třech prvních kapitolách vykládá, to všechno byla toliko příprava a proprava pro vlastní po zatčení Janovu působení Kristovo. Čas ten, v němžto Kristus spolu s Janem stejnou dobou kázal a křtil, byl jako nějaký soumrak a dnění nějaké, v němž sice zasvítalo působením slunka, ale slunce samo ještě na blankytné vidomém nezvešlo, což se teprv po Janově odstoupení z působistě

stalo. Nemohli Jan a Kristus spolu v stejné době stejnou měrou působiti; nebo ať ničeho nedíme o žárlivosti mezi učeníky obou vypuklé (Jo. 3, 26.), musel Jan dříve než *vlastivě* působnost Kristova počala, odstoupiti, ač měl-li ovšem každý nejmenší v Novém Zákoně nad něho větším býti. (Mt. 11, 11.) Sic jinak by se byla otázka dáti mohla, proč Jan o Kristu svědčiv sám jeho učeníkem se nestává? Počiná tedy sv. Matouš od času, když *vydán* byl Jan v moc Heróda Antipy, jenž v jej Macheruntě do vězení vsadil, o čemž níže k. 14. vypravuje se u příležitosti smrti Antipou jemu připravené. Tenkrátě tedy Ježíš *odebral se, ustoupil* z Judéy do Galiléy, aby dílem naplnil prorocství ta, o nichž sv. Matouš hned doleji se zmiňuje, dílem aby nebezpečně na sebe pozornosti ušel. Jan sice od Heróda Antipy zajat byl a v Judée nepanoval Heródes tento, nébřž Římané tam vládli a všilejší vladař byl Pilát Pontský židům dosti odporný a nepřítivný; avšak Farišeové již v Judstvu se byli všelijak proti Kristovi spikli, kteřížto snadně Pilátá namluviti mohli, že Kristus státu nebezpečen jest, jak to později v skutku jsou učinili, Pána za buřiče vydávše. (Luk. 23, 5.) Odebral se tedy Kristus do Galiléy, ač nikoli do částky té, která Heródovi Antipovi podřízena byla. Avšak přece nejprvé chtěl v Nazaret ještě zkusiti, zdaby otcina jeho, kde vychován byl, na víru se obrátila, jak o tom sv. Lukáš 4, 16—30. vypravuje. Ale Nazarefané přezle se k němu zachovali a přítulnost, laskavost a tu jeho o jich spasení horlivost zlym odplatili, z města jej vyvrhouce, ano o bezživoti jeho se zasadíce. Tedy Pán opustiv Nazaret ubytoval se do města Kafarnau, města nověji vystaveného, anot se v Zákoně Starém nepřipomíná, obchodem velmi kvetoucím, na pmoři tiberiadském ležícím. Ze na moři tom leželo, věc jistá jest, viz Mark. 8, 13. Kde by ale se ho hledati mělo, dosud s jistotou se neví; ovšem pak nesmí se klásti, jak se to dalo, u Telihamu, anot sutiny ty na hodinu cesty od moře vzdáleny jsou, nébřž raději (podle Robinsona) u Khan-Minyehu, bez mála na rozhraní Zabulona a Neftalína čili dolní a horní Galiléy, asi *hodinu ode vtoku Jordánu do jezera Genesaretského*, a tedy něco jižněji. Zdali město to patřilo Filipovi, muži vlivnému a lahodnému, v jehož vladařství se Pán ničeho nemusel obávat, jak se některým ač toho provéstí nemohou zdálo, dokonce rozsouditi nemůžeme; však z polohy města se tomu vyzkoumeti může, že Kristus lehkou měrou, viděl-li toho potřebu, přes jezero tiberiadské

se přelaviti a tak záloh a pronásledování Antipy Heróda, v jehož područí bez mála to město bylo, ač bylo-li se čeho obávati, ujíti mohl. Sv. Matouš ale jak již dotčeno vyšší Boží sudbu o tom města toho ode Pána vyvolení spatřuje; dí zajisté, že se to dálo, aby se naplnilo proroctví, které od proroka Isajáše 9, 1. předneseno bylo. *Země zabulonská a země neftalimská opodél moře, Zájordáni, Galileo pohanská! Lid, jenž seděl ve tmě, uviděl světlo veliké a sedícím v krajině stínu smrti světlo vzešlo. Proroctví to, potěšivé vydal Isajáš, když již krajiny ty nejprve pod Ílkeem (či Pekachem) a Ózcášem (či Ózeou) 4 Reg. 15, 29, 17, 4. 6. spustošeny a obyvatelé potření, podáveni a utištěni byli. O nehodách a svizelech oněch předpověděl Isajáš, dokládá potom předvěstně o jejich budoucí slávě a blahosti, že totiž jim dříve utrmáceným, utlačovaným a za nic pokládaným přede všemi jinými vzejde slunko spásy, an u nich ubytuje se Kristus, a že odtad teprv světlo nauky své na jiné strany, ano i na sám Jerusaleem vysílati bude. Í oslovuje prorok ty krajiny ve vokativu pravě: *Země zabulonská a země neftalimská! Zabulonovo pokolení jižnější, Neftalimovo severnější k dotčenému přiléhalo moři. Což se dále dí opodél moře, to v latinském převodu zní *via maris*; leč via není nominativ něbrž ablativ, a dlužno přeložiti cestou moře, cestou k moři t. j. směrem k moři, opodél moře; řecký accusativ *ὁδὸν τοῦ θάλας*, anať částice *καί* vypuštěna. Místo: za Jordánem vidělo se lépe přeložiti jedním slovem *Zájordáni*, jakož pak slova řecká *πέραν τοῦ Ιορδάν*, často místo podstatného jména zaujmají. Dále oslovuje prorok *Galileu pohanskou*, čímž rozumí díl severnější Galilée pohany velmi pomíšený, pro kteréž nepřesné obyvatelstvo nevelmi dobře slynila krajina ona. (Sr. o Galil. ve Válc. Žid. od Josefa Flavie 3, 3, 1. v Brně 1856 str. 279.) Lid v těch krajinách nevážených bydlící, kterýž dosud *seděl* a lepěl ve tmách neznámosti bludů, nevěry, nesvatého života, *uviděl světlo velké* t. j. *užil*, nebo prorokové užívají minulého času pro čas budoucí, podle našeho představování řečeno; neboť dvě formy hebrejského časoslova nejsou *docela* s perfektem a futurem našich časoslov tožna. Uzíří Krista Pána, jenž se lidu tomu nejprve a především vyjeví, jemu co slunko vzejde a u něho svítiti, jej vyučovati a oblažovati bude. *A těm, jenž sedí v krajině stínu smrti*, dí dále prorok, *světlo vzešlo* či *vzejde*. Tímto druhým členem prorok zvyšuje řeč svou a předešlou větu svou s větš**

váhou vynáší. Lidé ti, jimž Kristus co duchovné, židovské slunko vzešel, neseděli ve tmách toliko, něbrž seděli v *stínu smrti*, totiž trvali v krajině, kde smrt stíny své a své žezlo rozprostírala. Představuje se smrt co nějaká královna, jenž panství provodí, nevědomost a hříchy rozsévající či raději tam berlu vlády své prostírající, kde hřích a nevědomost věcí Božích se nalezá. O Kristu co světlu obšírně jedná se u Jo. 1, 9, 8, 12. Tím že Kristus nejprve počal úřad svůj v těch pohrdaných krajinách, naplnilo se opět, co dí písmo 1 C. 1, 27.; že Bůh to volí před jinými, co před světem v opovržení jest.

Tam tedy v krajině té a *odtud* či od času onoho Kristus počal kázati; slovo *odtud* může se buď ku krajině buď k času *odtášení*, ač na tomto místě očividně o krajině se bráti povinnó. Obsahem kázání Jeho bylo: *Čiňte pokání, nebo království nebeské se přiblížilo*. Jsou to netoliko tytéž pravdy, něbrž i tytéž věty a *tatáž slova*, jichž užíval Jan Křestitel. Kterak to? Neměl-li Kristus vyšší pravdy přednáseti? Měl ovšem a učinil to, ale tím způsobem, abychom slov Zlatošta užili, jakým slunko vycházející září dennice v sebe pojímá a přestihuje. Veškeren začátek vyšší nauky musí počínati s pokáním, poněvadž jak již vzešlo povedeno 3, 2. do království nebeského bez pokání nikdo vejíti nemůže a moudrost nebydlí tam, kde vládá hříchu panuje. (Sap. 1, 4.) Chtěl Pán tím kázání svého ku kázání Jana Křestitele připodobněním na vazbu Zákona Nového se Starým Zákonem, jejž Jan zastoupal, ukázati, aby na oko se spatřovalo, že obě úmluvy Boží v nejvyšší srovnalosti se povahují; chtěl nad to ve stírc vejíti předsudkům Židů, kteří nedočkavě k Měssiášovi pozemskému králi prohlédali a kteří odvedeni musci býti od bludného náhledu a očekávání svého, jakoby Žid každý beze všeho vnitřného napravení právo k *dosázení* blaženosti v říši té nové Boží přirozené v sobě nosil. Člověk každý, také Žid, od přírody hříšník jest a nemůže dostihnouti říše nebeské, leč pokáním, a když Pán přichází, nelze mu naproti jíti leč s dary pokory a kajcnosti. Nejinak též ve velebné svátosti jediné tenkrát k nám zavítá, když jsme Jemu pokáním srdce upravili.

Leč již přišla doba, aby Pán některé vyvolil sobě učně, kteří by neustále při něm trvali a svědkové byli všech divů a všech nauk jeho. I jaké vyvolil sobě? Nebyli to ani mudrovcé, ani zákonci, ani fariseové, ani bohatci a velmožové. Leč o tom slyšme sv. Matouše:

18. Obcházeje pak Ježíš podle moře galilejského uzřel dva bratry, Šimona řečeného Petra a Ondřeje bratra jeho, pouštěti síť do moře, neboť rybáři byli. 19. I dí jim: Pojdte za mnou a učiním vás rybáři lidí. 20. Oni pak tudíž opustivše síť následovali ho. 21. A poodšed odtud, uzřel jiné dva bratry, Jáko-ba Zebedeovce a Jana bratra jeho, na loďi se Zebedeem otcem jejich, spravovati síť, i povolal jich. 22. Oni pak tudíž opustivše síť a otce následovali Ho.

Spatřujeme Pána, an obchází pomoří galilejské tím záměrem, aby učeníky tyto, jež sobě Jan 1, 40. n. byl dříve již naklonil, vazbou nezrušitelnou k sobě upoutal. *Mořem galilejským* slove jezero galilejské, gencsa-retské či Tiberiádské šest hodin zdejší a půl třetí hodiny zšíří, harfě podobné a tudy *kinéret (harfou)* u židů zvané, Jordánem protékané, o němž sv. Flav. ve Válce Žid. 3, 10, 7. *Mořem* sluje podle obyčejce židovského; židé zajisté všeliké shromáždění vod mořem zovou, ano i nádržka či nádobu ta na vodu či onen vodojem v chrámě mořem zván byl od nich. 3. Reg. 7, 23. Má jezero to vodu sladkou, velmi dobrou a příjemnou, ležící pod hladinou mořskou nad 600 stop níže; krajina kolem něho jest pravý ráj Boží a příroda takměř o závod se *tu rozestředila* veškerými úrodami svými. Krásný to obraz ráje duchovného, který odtud vzejíti a po celém oboru světa se měl rozprostraniti. Tu v krajině bydleli a tu rybařili učeníci, jež k apoštolskému povolání měli býti úřadu. I viděl Pán napřed dva bratry a povolal jich, totiž *Ondřeje a Šimona*, jenž tuto již se svým příměním Petra přicházi, anof mu hned při prvním jeho s Pánem se shledání Jo. 1, 43. dáno bylo. A opět bratry dva jiné viděv opět i těch povolal, *Jana a Jáko-ba*, kterýž se označuje synem Zebedeovým pro rozeznání ho od Jáko-ba mladšího syna Alfěova. Jak Aron a Mojžíš povolání byli druhdy, brát jedna, tak nyní dvojí brát povolána pro označení dvojité a vroucí lásky, která v církvi Páně zavládnouti měla; bral zajisté Pán tuto jak jinde přírodu, totiž přirozenou bratra ku bratrovi náklonnost a lásku, za podklad a základ pro věci duchovní. Těm tedy vece: *Pojďte za mnou*. Tato slova mohou slyšána býti dvojím způsobem, buď pouze aby učeníky jeho byli, jako dříve učeníky byli Janovými, buď aby dokona jeho následovali a apoštoly se stali všechno na vždy opustíce

Abychom tu jistého úsudku došli, zvláště přijde ustanoviti, v jakém poměru stojí místo Lukášovo 5, 1. o týchže čtyř rybářů povolání k vypravování Matoušovu. Co zajisté sv. Jan vykládá 1, 40. nebylo loč nějaké předchozí mužův těch s Kristem obeznámení se, dřívěji také a v Judsku se stalo; sv. Marek ale 1, 16—20. zholá se sv. Matoušem se shoduje. Přijde tedy jenom na to, kterak vypravování Lukášovo se má k vypravování Matoušovu tuto položenému. Běřeme-li příběh u sv. Lukáše za tožný s tím, jež vykládá sv. Matouš, tedy ovšem slova Páně u Matouše v posledním smyslu, o dokonalém a ustavičném všech věcí opuštění slyšeti musíme. Jestli ale vypravování Lukášovo a Matoušovo rozlikujeme, tu nám svobodno slova ta Páně *pojdte za mnou* a onen výraz *opustili všechno* buď u Lukáše o dočasném a částečném opuštění své domácnosti vykládati, ale při tom spolu slova táž u Matouše o celotném všeho zanechání slyšeti; aneb naopak příběh u Matouše za předchodné, příběh u Lukáše za dokonalé všech věcí se zhostění považovati. Sv. Augustin vypravování všech tří evangelistův synoptických za tožné považuje. Chceme-li jemu přisvědčiti, takto sobě děj onen představíme: Petr a Ondřej s jedné strany, Jakob a Jan se strany druhé měli své lodě na břehu nedaleko od sebe. Pán chodě okolo moře viděl dvě lodě a v jedné viděl Petra a Ondřeje metati síť v moře. I vstoupil v loďičku Petrovu, vyučoval na ní, potom lovití velel, načež onen záznčný vlačej se udal a Jakob a Jan pomocí svou přispěvše se opět k loděm svým navrátili. Nato povolán byl Petr s Ondřejem ode Pána. Potom Pán loďičku opustiv a několik kročejů dále na břehu se podav Jana s Jakóbem, jenž síť tvrdili či opravovali, nyní podobně povolal. Matouš a Marek událost hlavitou jenom vypravují, Lukáš spolu některých okolností místnější dotýká. Tak se sv. Augustinem ne-jedni příběh u Matouše s příběhem u Lukáše za tožný považují. Avšak jistě zdá se přijde příběh u Lukáše vyložený od příběhu, jež Matouš a Marek vypovídají, rozeznávati a různiti, o čemž viz Luk. 5, 1.

Památna jsou slova, jimiž je Pán k sobě vnaří: *Učiním vás rybáři lidí*. Neslibuje rozkoší, nébrž práce, trudy a nesnáze. Rybiti, lovití mají opět, avšak lidi lovití, je totiž z pro-pasti smrti na světlo duchovního života vy-voditi. O tom rybářův povolání od sv. Otcův předpovědi již ve prorocích nalezný: A Jeremiáš 16, 16. vece Hospodin: *Aj já pošlu mnoho rybářů a lovití budou*. A u Ezech. 47, 8—10.: *Vody tyto vejdou do moře a státi*

budou nad nimi rybáři. Ta místa ve smyslu povýšeném k apoštolům zřela co k rybářům, jenž stáli nad mořem světa a lidi k životu věčného světlu z tůně nevědomosti, bludův a hříchův dobývali. Podobně okazují sv. Otcové na to, že Pán lidi neuměl a neučené vyvolil proto, aby se nezdálo, že svět neobrátil se s milostí Boží a mocí Páně, nýbrž uměním a výmluvností lidskou. „Kdyby byl Pán učen a výmluvně vyvolil, bylo by se říci mohlo, že lidé k víře namluveni byli; kdyby byl bohaté vyvolil, mohlo se říci, že křesťané peníze uplacení byli; kdyby byl mocné a vznešené vyvolil, bylyby svět říci mohl, že k víře násilím přiveden byl.“ Neméně ukazují sv. Otcové na shodu, která se mezi rybářstvím a apoštolstvím nalezá, dovodíce z toho, že právě nejlépe rybáři vyvolení byli; o čemž níže (Mt. 13.) šířeji řeč bude. A v hymnu prastarém u Klementa Alex. uvedeném Kristus rybáři, lidi rybám se připodobňují, kteréž Kristus vnuadou sladkého života z valů nepřátelských moře hlášného vybavil.

Nejdříve ale vyhavlil samy ty rybáře lidi, kteřížto ihned opustivše síť následovali Ho. Již jež znali a již zamilovali Ho byli, ale neméně ta božská Jeho vážnost a tamlost od Něho se v ně vylévající a to zázračné, o němž Luk. 5, 8, ryb ulovení je příměla, že všechno opustivše — sv. Mt. klade síť, částku pro celek — za ním postoupili. Df sv. Lukáš 5. všechno a Mt. síť, poněvadž téměř veškerou bohatství jejich v sítěch a loďkách se obsahovalo. Leč mohl ovšem říci Lukáš, že všechno opustili, jak se Petr sám Mt. 19, 27. vyjadřuje, poněvadž jak dří Rehoř Vel. (hom. 5. in ex.) ten člověk všechno opouští, kterýž sobě ničeho nezanechává, až i samé žádosti věcí svých se zhostí. Ještě poznamenati sluší, že text ř. a syrský překlad čte *loď m. síť a to pravěji*; v latině nedopatřením spisovatelův vklouzlo e místo a a čte se *retibus*, an by se čistilo *melo ratibus*.

Takovým činem započala církev, a malí byli počátkové její, která měla přece svět celý opanovati. S tou přede světem neslavnou slávou zařízená prvotná škola Páně a chudý Ježíš chodil po kraji s chudými, neučenými, sprostými učeníky, lidí k spásce volaje a stroje. Df dále o tom sv. Matouš:

23. I obcházel Ježíš celou Galiléu, uče ve sbornících jejich a hlásaje evangelium království a uzdravuje všelikou nemoc a veškeren neduh v lidu. 24. A rozešla se pověst o něm do celé

Syrie a přivedli k němu všechny zle se mající, rozličnými neduhy a strastmi skličované a dábelníky a náměsíčníky a ochrnutlé, a uzdravil je. 25. A šli za ním zástupové mnozí z Galiléy a z Desítiměstí a Jerusalema a z Judéy a ze Zájordání.

V těchto verších sv. M., jak se na oko spatřuje, činnost Páně v Galiléi *vesměs* vylučuje a jen věci některé zevrubněji udává místněji vypravující, čemu Pán učil, co kázal a kterak od neduhův uzdravoval. Sv. Matouš odlišuje vyučování ve sbornících čili synagógách od hlásání vnějšího; tamto se obyčejně dalo a nebylo neobvyčejno, že poboční rabíni ve schodištích či sbornících učili, nauku svoji ku přečteným písmu sv. částkám připojice. Hlásání ale slova Božího vnější stávalo se vně „před“ celým zástupem a povahu prorockou a prorocký ráz do sebe mělo, mimořádné poslání označující. Bylo to hlásání *κηρύσσει* nějakým slavným kázáním, v němž hlasatel co vyslanec od vyššího vladaře nějakého mluvil. Tak evangelium co poselství nebeské se hlásalo, a Kristus hlasatel jeho poselství svoje prokázal divy ko uvěrnými li ty, an všechny neduhy uzdravoval. Sbornice, synagógy, sbory, sborístě, modlitebny, božnice, schodnice, schodiště a jak ještě sluji, byla stavení, v nichžto se Židé k modlitbám a ku čtení Zákona Božího shromažďovali. Od času zajetí babylonského se takoví domové veřejné pobožnosti — v nichž ale oběť se nedonášely — po vsí zemi, kde Židé bydleli, rozšířili a každé městečko mělo menší nebo větší takovouto sbornici; města větší jich více měla. Tiberiada měla dvanácte, Jerusalelem přese čtyry sta takových učiren. Měla každá sbornice či škola přednostu, náčelníka či kněze, několik starších, čtenáře jednoho a sluhu. U prostřed sbornice stálo lešení na spšob kazatelný, kde čteno zákon a řeči se držely. I přespólním, avšak nekaždému Act. 13, 15., leč jen proslulým a povědomým mužům, se cti dostalo, že ve sbornících těch učiti mohli. Scházeli se v nich v sobotu, pondělí a čtvrtěk.

Když Pán takto kázal a hlásal *evangelium království* t. j. poselství o království (genitiv předmět.), tudy pověst o něm *rozešla se po vsi Syrii*, an viděli divy jeho, že nemocí všeho druhu, i nejtěžší, nejzarytejší a nejneustupnější neduhy uzdravoval, moc a vládu svou nad přírodou a tudy své důstojnosti prokazující. *A proto přivedli k Němu všechny zle se mívající lidi rozličnými neduhy*

a strastmi sklíčované a ďábelníky a nádměsíčníky a ochrnuce a uzdravoval je. Slova: zle se mající vesměs praví to, co Matouš hned podrobněji vypisuje, druhy všeliké uléčených zázračně neduhův udávaje. Neduhý odlišuje co nemoci bezbolestné od strastí co nemocí s bolestí spojených; poslední pak opět různé a dělí na *ďábelníky*, *nádměsíčníky* a *ochrnuce*. *Ďábelníci*, běsníci, jsou lidé ďáblem posedlí aneb od ďábla osedlí, jichž se ďábel zmocnil tak, že sebou vládnouti nemohou v té míře, jakou to lidé druzí činí, ano kteří na vyšším stupni nemoci skutky své se skutky ďáblými a posléze i povědomost svou s povědomostí ďáblovou stožnují. Posedlost měla netoliko mnoho stupňů, něbrž také rozličným způsobem, obyečné však trudomyslností, šílenstvem a podobnými nedovědomostmi se projevovala. Ďábel po svém od Krista při pokusech onom překonání všemožné síly své naparoval, aby království svého nad lidmi neztratil, ano naopak Kristovu říši hned při zakládání jí podvrátil; tudy bez pochyby ona za Krista Pána tak četná ďábelnictví. V Apok. 12, 12. praví se, že ďábel velikým hněvem rozžehl se, *věda že krátce jest čas jeho*. Před nedrahým časem mnoho se namítalo proti posedlostem a všelijak krouceno písmu, aby jiný smysl vynutil se a vskoren ten hrozný a strašlivý úkaz v nemoci se rozplynul. Nejsou takového bludného počínání ani naše bibly prázny a jmenovitě F. Procházka i Poláček v novotářství zabředli. Může je omluviti obecný tenkrát mezi učenci duch záporný, jimž nadechli a jehož ubrániti se toliko duchům výtečným se událo. My ale žijíce v jiném věku, v němž blud ten za blud poznán a v němž nad poledne světleji dokázáno, že míst dotčených jinak leč o skutečných běsích a ďáblích a o skutečném lidí od ďáblů posedění vykládati nelze, spokojme se s tím nesmýšleti výše nad písmo a církev. Neakomodoval se Kristus domnění Židů vrstevníků Páně, kteří za to měli, že nemoce těžšího druhu s porušených nervů poslé působením ďáblovým povstávají, aniž pouze, jak jiným se zdálo, utkvělého pomyslu neduživce za posedlé vydávané zbavil a zprostil. Obojí ten náhled odporuje nejenom povaze Pána Ježíše, jenž jest věčná pravda (J. 8, 46. 14, 6.) a zjevným a patrným výrokům písmu sv. Viděli jsme, že se posedlost od jiných neduhů dobře různí, a to i na jiných veškerých místech náležáme. Neduhové se uzdravují, ďáblové se vymítají Mt. 18, 8. Mor. 3, 15. 16, 17. Ďáblové co původové neduhů se rozeznávají od člověka posedlého a Kristus 9, 25. velí duchu neči-

stému: duchu hluchý a němý, vyjdi z něho a nevcházej více do něho. Má posedlost kořeny své ve hříchu, jak jiní neduhové z hříchu povstali. Když Adam zhřešil, vypověděla mu příroda poslušensství, jak on to byl Bohu učinil. Tehdy ovládl, pokud mu to nezabráněno, ďábel jistou měrou přírodu a vedl sobě co kníže světa, nadprávil sobě osobujíc. Tím více to činil na člověku, všelijak jej netoliko o spásu věčnou, něbrž i o blahobyť časný připraviti hledě. Tělo lidské duchu lidskému náleží a podmaněno jest. Když duch ale hříchům a naruživostem se oddav žezlo nad tělem pustí a vlády nad ním se vzdává, tedy tělo a údové jeho pána prázdní jsouce snadně připadají vládě jiného ducha, knížete světa, jenž je osedá a ovládá. Náchylnost ku posedlosti může ale i z přerušené činnosti nervové povstati a proto nelze o lidech posedlých hned souditi, že velicí hříšníci jsou. Křesťanstvím zlomena byla berla nadvlády knížete světa a odtud jde, že se řídicí případové posedlosti vyskytají. A však přece ještě tam místo mají, kdež se člověk jak praveno vlády ducha nad sebou zbavuje, aneb kdež život nervový porušení vzal.

Vůbec pak o divech poznamenati musíme, že člověkovu v raji úplná vláda nad přírodou udělena byla, a kdyby byl nezhrěšil, býlyby jí dlezem svým docela panoval tou měrou, žeby skutkové, jež mezi divy čítáme, byli obyčejnými jeho skutky bývali. Když ale člověk zhřešil a příroda jemu ze služby se tyrankou stala, ztratil vládu tu dokonalou nad přírodou. Kristus ale co nehršínsý již podle člověčenství tu vládu nadě všelikou přírodou sebou obnášel a ovšem co Bůh všemocně na ni působil. A tu se to, co jinak leč idey s přírodou se srovnávalo, po pádu divem býti vidělo a divem bylo, ješto příroda jinou na se povahu vzala. Změnou tou přírody a jejího poměru k člověku zla veškerá, veškeri svízelo, neduhové a co toho se na ubohé člověčenstvo uvrhuje, ujal vládu, kterou Kristus zničit přišel, ač konečně to zničení se teprva po vzkršení z mrtvých dokončí, kdež dokonalá harmonie duchovstva i tělesenstva zavládne. Zázrakové Kristovi jsou tudy zálohy a náznaky dovršeného spasení a jsou i důkazem, že Kristus jest tén, čím se býti pravil. *Nádměsíčníci* jsou lidé padoucníci sklíceni, na jejichž nemoc vetech a příbytek luny velice vlivá. *Ochrnulí* jsou lidé buď docela seslablí, zmrtvělí, aneb dílem a částkou rozeslabení a zemelín, totiž lidé, buď dnou sklíceni buď mrtvici ranění. Tito všickni ode Pána zá-

zračně zdraví svého dosáhli tenkrát, když lidstvo také kázáním svým duchovních neduhů zbaviti se jal. Mělo zajisté ono tělesných neduhův ulčení vyobrazovati zahojení neduhů ducha. Písmo Sir. 27, 12. na příklad říká, *že člověk blázen mění se jako měsíc*; odtud dle sv. Otců chtěl Pán náměstícníkův hojením naskýtatí, abychom ménavosti, proměnlivosti, nestálosti a vrátkosti výhost dáti se snažili a tak při druhých neduzích. Tudy vece sv. Zlatouš: *Následujme Krista*, an nejsme na duši méně nemocni než lidé tito na těle byli. Tehdy sláva Kristova roznesla se až po samé Syrii, nyní se již po všem světě rozešla. Lidé opouštěli vlast, příbuzné, přátely a následovali Krista; vy aspoň ostaně zlych vášní, náruživosti a zlych obyčejů svých. Tak Zlatouš. Nebo vypravuje Mt.:

A šli za ním zástupové mnozí z Galiley

a Desítiměstí a z Jerusáléma a z Juděy a z Ze Zájordání.

O Desítiměstí či Dekapoli poznamenati musíme, že to byl spolek desatera měst větším dílem od pohanův obydlených a od Římanů velkýmí výsadami nadaných. Kromě Scvtopole města ta ležela nejvíce v Zájordání severním, ačkoli, která města všechna ku Dekapoli se počítala, dojista neví se. Slovem *Zájordání* se tady úžeji tak řečená Peréa jižně od Dekapole slyšeti musí. Přicházeli ti lidé nejvíce dobrodiními Páně navazeni byše. Těch jim hojně a plnou měrou Pán nadělil; ale mnohem větší byla dobrodiní duchová, jichžto jim ode Pána se dostalo. Nauka Páně přesahovala neskončeně ona hmotná dobrodiní a takovou spasitedlnou nauku Páně na hoře pronesenou nám Matouš v následující hlavě předkládá.

Hlava V.

Kázání horné. 3. Osmero blahoslavenství. 13. Uloha služebníků církve. 17. Poměr Zákona Nového k Starému, při čemž jedná o vraždě, 21. o míru, 23. o cizoložství, 27. o rozvodu, 31. o křivě přísaze, 33. o odvetě, 38. o vzájemné lásce, 43. a o dokonalosti. 48.

Užřev pak Ježíš zástupy vstoupil na horu. A když se posadil, přistoupili k němu učeníci jeho. 2. I otevřev ústa svá učil je říka: 3. Blažení chudí duchem, nebo jejich jest království nebeské. 4. Blažení krotcí, nebo oni děditi budou zemi. 5. Blažení truchlící, neboť oni potěšeni budou. 6. Blažení, kteří lačnějí a žízní spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou. 7. Blažení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou. 8. Blažení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou. 9. Blažení pokojní, neboť oni syny Božími slouti budou. 10. Blažení, kteří pronásledováni bývají pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské. 11. Blažení jste, když vás haněti budou a pronásledovati a mluvíti budou všechno zlo proti vám lhouce pro mne. 12. Radujte se a veselte se, neb od-

plata vaše hojna jest v nebesích; tak zajisté pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.

Tu máme začátek nejdelší řeči, kterou Pán před lidem učinil a ve které povahu a ráz říše, kterou založit přišel, vyslovuje a vylicuje. Učinil řeč tu, když se byli shrnuli odevšad zástupové. *I užřev zástupy vstoupil na horu a když se posadil přistoupili k němu učeníci jeho. A otevřev ústa svá učil je.*

Mnohé předběžné otázky se tuto namítají o *čas*, kdy řeč ta horná držána, o *hoře*, na které ji Pán měl, o *spůsobě*, zdali v skutku byla přednášena tak jak to sv. Matouš tu vypravuje, aneb-li snad sv. M. věci Pánem jinde kázané tuto spojil; posléze v jakém *poměru* se povahuje tato řeč k řeči sv. Lukáše v k. 6. v. 17. Rozličné odpovědi na všechny ty otázky dány byly, a dosud se dávají aniž jistoty dojděti tuto možno jest. Řekneme ale přece, co se nám podobnějším býti vidí.

Nejprve právodno, že řeč ta nebyla *hned* tuto, jak ji sv. Matouš klade, mluvena, nýbrž že ji Pán něco později přednesl bez mála v té době, ve kterou ji sv. Lukáš 6, 17. klade, když byli již apoštolé i lid částečnými vyučovánými dosti k té velké obšírné řeči upraveni. Prvního léta ovšem to bylo, než ne hned na počátku hlásání Páně, nýbrž dle Luk. 6, 20. po vyvolení dvanáctera apoštolův. O *hoře* můžeme udati, že dle podání hora ta

leží na západní straně jezera genezaretského a sluje nyní Kerun al Hattin (rohové Hattinovi). Jsou to dva vrcholové, kteří nad vysočinou vynikají; pohled s nich překrásen jest a rovina či ta vysočina pod nimi podobně amfítheatru se snižuje; u křesťanů zve se Torou blahoslavenou. Odpovídala hora ta hoře Sinajské, na níž Bůh přikázání svá lidu dával. Prozračná a jasná atmosféra svatě země velice napomáhala tomu, aby slova Páně daleko se vnímala, jak i Judic. 9, 17. Jotham k Sichemitům z pozdálce řeč držel. O souvislosti celé horné řeči se pronášejí rozličné rozliční vykladatelé. Hlásal P. Ježíš o království Božím 4, 17., že již se přiblížilo, a že především pokání činíti přijde. Tu již zákonník občanský klade, jímž se království to spravovati bude. V osmi blaženstvích vytýká výminky, pod jakými se člověk občanství toho účastniti může 5, 7—12. Nápotom jedná o úřednících království toho 13—16. o apoštolech a jich povinnosti krátce dotýká. Poněvadž celé již království Boží v St. Z. panovalo, tedy se pronáší Pán o poměru, v jakém nové království jeho k onomu se povahuje, doplňující je, docelující a dovršující. 5, 17—46., ostatníma dvěma kapitolama se vzájemně občanů povinnosti vystihují. Tak vykladatelé, kteří očividně dosti vhodně souvislost vysvětlují a na nichž tedy přestati můžeme.

Leč zdali řeč ta v *oné způsobě jímá* byla, jak ji sv. Matouš uvodí? Mnozí vykladatelé tomu chtějí, že sv. Matouš výroky Páně při rozličných příležitostech pravené tuto u velikolepou řeč sjednotil tvrdíce, že Pán toliko ve krátkých průpovědích vyučoval. Ale co důvodův toho přivodí, nemá do sebe váhy té, abychom s nimi stejného smyslu býti museli. Žeby Pán jenom v jednotlivých různých větech byl vyučovával, nikde se v písmě nepraví a každý učitel dříve později svou nauku tou měrou rozložíti a vynéstí musí, aby ti kdož ho následovati volí, již na čem jsou se dověděli, a základní linie a nárys stavby každý stavitel před skutečným stavením nakresluje. Hledíme-li k sv. Matouš, ten věc nám předkládá tak, že jinak nelze smýšleti, než že řeč ta horná ovšem najednou ode Pána pronesena byla, jak to ze začátečného drouversí, zvláště pak z ukončení řeči té nížeji 7, 26. jasně vysvitá. Tomu jenom místa dáti můžeme, že sv. Matouš, jak jsme zmínili, tu řeč spíše klade, hned na počátku čtenářům svým oznámíti dychtě, čeho se nadíti a co činíti musí ten, kdož v Krista věru ujtí a jím spasen býti žádá, a kterak se Zákon Starý (psal zajisté pro Židy) k No-

vému Zákonu Páně má. Pravda ovšem, že mnohé věci tu v řeči horné přednesené také při jiných příležitostech praveny byly; ale při tom Pán po svatě zemi putování a jiných a jiných zástupův vyučování nemohlo se jinak dítí, než že mnohá nauka opět a opět pronesena a tudy opakována byla. Ač ostatně nepopíráme, že sv. Matouš *některou* příbuznou nauku ode Pána jindy mluvenou připojil, jelikož způsob jeho věci podobné a blíže spojovati odjinud (k. 10. 13. 23.) dobře povědom jest.

Zbývá ještě slovem se pronést o *poměru řeči sv. Matouše k řeči Lukášově*, kterou v k. 6, 17—49. klade. Rozdíl jejich ovšem dosti patrný jest, avšak není tak valný, abychom řeči těch za tožné pokládati neměli. Aniž ti, zdá se, dobře viděli, co řeč Matoušovu za exoterickou část řeči Páně pokládali domnělice se, že co tam u Matouše Pán stsoupe-ným učeníkům svým pravil, z toho u Lukášě vyťah takměř všemu lidu přístupný se činí; náhled, jenž očividně povahám obojí řeči odporuje. Ovšem stáli nejsťoupenější učenci nejbliže Pána a lid poslouchal opodál; avšak toho vymáhala sama potřeba přirozená, jako i ovšem některé nauky se více představen-cův církve a jiné více lidu pospolitého týkaly. Ale odtad odváděti rozdíl onen mezi Lukášem a Matoušem a jej tak velikým pokládati, přenáhlený a ukvapený by úsudek byl. Lépe vidí oni, jenž rozdíl ten v rozdíl obojího evangelia vůbec založeným býti praví, podle něhož Matouš píšíc pro Židy o poměru nové úmluvy k Starému Zákonu šfíiti se musel, ješto Lukáš, křesťany pohany před očima maje a k vyličování protivy světa s církví a protivy obyčejů lidstva neobrozeného s požadavky ducha křesťanského probládaje, z řeči té vybral, co se mu k účelu tomu shodno a schodno býti vidělo, anebo raději věci ty předkládá takto, jak od apoštolů mezi pohany kázány byly.

To že sv. Luk. 6, 17, na rovině tu řeč klade, dobře se hodí k tomu, že to na hoře se dalo; vysočina zajisté rovinou jest a ohledem nížin horou zváti se může; hora ona blaženecká, o níž jsme zmínili, dobře to vysvětluje. Vstoupil Pán na horu, aby se modlil; sestoupil maličko avšak vždy na hoře ostáváje, aby k lidu mluvil a jej vyučoval. Ostatní rozdíl veškeren se téměř v tom obsahuje, že sv. Matouš dotýká některých okolností, jichž sv. Lukáš vynechává, a na obrat sv. Lukáš uvodí věci některé, jež sv. Matouš vypouští. Říci pak můžeme, že co do formy úplně svatému Matouš se předek dáti musí.

Učil Pán *posadiv se* jak vážnost a

o' yčej toho žádaly, a přistoupili k němu učenci, netoliko apoštolé, nébrž veškeren zástup, an k veškerému lidu řeč svou učiniti zamysli. Apoštolé, jak praveno, blíže, ostatní lid dále Pána byli, a Pán ke všem mluvě již řeč svou k apoštolům, již ke všemu lidu směřova, a tudy slova učil je nemohou se na samé učenky potahovati. Řčení otevřel vísta tuto obšírnější a slavnější řeč opovíďa. Ž. 83, 2. Prov. 8, 6. Mt. 13, 35.

Ještě zbývá ukázati na význam, proč Pán na hoře učil; stalo se to ovšem pro lepší od lidu vyrozumění. Avšak jak sv. Otcové praví, značilo se tím na hoře zasednutím, že s Kristem kdo jemu vyrozuměti hodláš, na horu, vzhůru mysl svou pozdvihnouti musí, což tím více o kněžích platí dle slova prorokova Jes. 40, 9. *Na horu vysokou vystup ty, kterjž dobré věci zvěstuješ Sionu.*

Sv. Řehoř Nysský vece: Když Pán na horu vstupuje, poslyšme hlasu Jesajášova: Pojďte, vstupme na horu Hospodinovu Jes. 23, 35. a chábneme-li pro hříchy, posilujeme, jak radí prorok, rukou kleslých a kolena svá utvrdíme. Na vrchol se dostavše, spatříme shlídky ta dobra, jež Slovo prokazuje těm, kdož ho na výši následovali.

Nemůžeme také mlčením pominouti, že mnozí vykladaelé náznak a obraz řeči té spatřují v onom shromáždění lidu israelského, když po přejítí Jordánem slavně ohlašování kletby a dobrořečí, tamto s hory Hebské, tuto s hory Garizinské poslouchal; o čemž Deut. 27, 12. — A již tedy skrze tu bránu do vnitř samého kázání Páně vstupme.

Blažení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské. Ode blaženosti počíná Pán, jelikož veškerá duše se ku blaženosti nese a Židé zvláštní blaženosti od Mesiáše očekávali. Tu již Pán vykládá ve dvouřadých průpovědích, kdo blaženosti dojde a v čem blaženost záleží, pohledávku se zaslíbením poje, tamto co výminku zaslíbení a toto co následek pohledávky vyliučuje. Kdo blažen býti a království nebeské dojíti žádá, ten veškerý ctnosti, jenž se tu v blahoslavenstvích hlásají, zajisté pak snahu po nich na sobě ve svrchované míře míti musí. Blahoslaví Pán *chudé*, čehož opak učí svět, blaženými tónky lidí bohatce pokládá; avšak ne *veškeré chudé* nazývá blaženými, nébrž ty, *jenž chudí jsou duchem*. Duchem chudí jsou *chudí podle ducha*. Slovem podlé ducha naznačuje se buď druh, způsob a obor chudoby této, totiž ne cit chudoby na statech, nébrž cit chudoby a nedostatku duchovních ctností a svatosti; buď znamená se *duchem* vůle a náklonnost, a v tomto smyslu se tuto zvláště

slůvko to bere, značíc chudé po náklonnosti. Jsou tedy chudí duchem ti bohatci, kdož k bohatství nelpnou a jím vládnou, jakoby nevládli 1 Cor. 7, 30.; jsou to oni chudí, kdož po bohatství nebaží a jím opomítají, ně pro slávu marnou, jak Diogenes, ani pro chloubu jak Krates, ale pro čest a slávu Boží a pro podrobení se vůli Jeho. Tak přede všemi Kristus chudobu ctil odřeknuv se všeho a nemaje kam by hlavu složil. Chudoba záleží v odřeknutí se všeho vlastnictví čili ve vyzazenosti mysli z všeho bažení a ze všeho přilepnutí k tomu, co člověk všeliký svým vlastním klade; člověk zanechává všeho, co má a co jest a sebe veškerého ostavujíc v Bohu se štaňoví. A to uprázdnění sebe samého ustrojuje místo a prostranství milosti Boží, aby se v něm ubytovati mohla, jako vzduch vniká tam, kde prážen vzduchová jest. S takovýmto o chudobě smýšlením vezdy pokora čí vlastní jádro jeho spojena jest a proto přemnozí vykládají *chudé duchem* o pokorných, jenž nestateč a vady své poznávajíce o sobě skromně smýšlejí a veškeru dobro svoje Bohu přičítají a k Němu odnášejí. Takové smýšlení všemu věří a všeho se naděje, abychom slov Pavlových užili 1 Cor. 13, 7., vírou ujímá pravdu a milost Boží a v naději věčných věcí se utvrzujíc Boha více a více miluje; z kořene pokory vyniká kmen všelikeho ctnostného smýšlení, kterejž přesličné květy vypouští a dobrými skutky co ovocem zarojuje. Slíbeno bylo království skrze proroky chudým Sof. 3, 12. 13. Jes. 66, 2., zvláště Jes. 61, 1. (Luc. 4, 18.), kdežto čteme: *Hospodin pomazal mne a poslal mne kázati evangelium chudým*. To Kristus Pán teď že se vyplňuje praví, an chudí skutečně blažení jsou. Blažení jsou tu i tam po smrti; tu zajisté za svým smýšlením blaženost v útrobě chovají a nebesa v sobě nesou, a po smrti království nebeské účastni budou, z milosti a z příslibi Páně práva k němu došedše a za svým bohumilým smyslem nebesům přibuzní jsouce. Proto dí: *jejich jest království nebeské*. Při čemž spolu proti nynější chudobě jejich vněšně klade druhdejší bohatství jejich v nebesích. Tudy není divu, že chudoby přeli muži svatí, Antonín poustevník, František Assiský, Eližběta Durinská a jiní, dobrovolně statkův se odřekše a v chudobě žijíce; a opět proto světci a svěťce snažili se o pokoru co příbuznou chudobě a co chot Páně.

Slovo *duchem* Lukáš na d. m. vynechal; sv. Matouš dobře nedostatek ten vyplňuje. Na obrat zas Lukáš protivu toho od Matouše vypuštěnou klade 6, 20. *Běda vám, bohat-*

chm, poněvadž máte potěchu svou. Bohatcemi rozumí ty, kteří srdcem přiléhají k statkům a v nich potěchu svou veškeru kladou, hotoví jsouce pro ně všelijak příkázání Boží přestoupiti. Kdo vrozenou duši lidské po Bohu touhu a její práznotu Bohem toliko nasycitelnou blažením po bohatství ukojiti hledí, toho slušné *běda* Páně zastihá, ješto zboží vrátké, nejisté a k hříchu podnětné předkládá věčnému, neproměnnému Bohu. 1. Tim. 6, 9. Bídnyí zve je Pán také proto, poněvadž lehceji jest velbloudu projíti uchem jehelným, než bohatcovi do nebeské říše vejíti Mt. 19, 24. — *Kdo zbohatnouti žádají, padají v osidla ďáblova*, dí 1. Tim. 6, 6. A tudy věc Ž. 61, 11.: *Zboží-li vám přibývá, nepřikládejte k němu srdce.* Při tom prohlédá Pán spolu k nesličným časů toho u Židův zavádlým bludným o říši Messiasově náhledům. Židé se domněli, že slavné a bohaté království založí Kristus a že veškerými dobry a statky oplynou. A tudy blahoslavi sebe již napřed pro tu svou budoucí slávu a bohatost. Opak toho Kristus v prvním blahoslavenství představuje, z čehož brátí sobě měli Židé, že očekávání jejich na bludě se stavuje.

Nemůžeme pomínouti mlčením, že veliká část vykladatelů chudými duchem rozumí pokorně, a odůvodňují tím ten úkaz, proč Pán právě s tou blažeností začíná; pokora zajiště jest základ všelikého života křesťanského. Leč výklad první jest přednější; kdyby byl Pán o pokore mluvití hodlal, bylby také slova toho užil, jak ho užil níže 11, 29. Svátý Řehoř Nysseý vykládá i samo také slovo blažený. Dí: Blaženost jest soubor dobra, jehož si pomyslíti můžeš. Opak blaha jest bída, snášení bolestných a trudných útrap. Blažen jest jedin Bůh, vece apoštol, 1. Tim. 1, 11. a účasti v blaženosti se lidem dostává jen připodobněním se k Bohu.

Druhé blahoslavenství klade se podle Vulgáty a podle přemnoha řeckých rukopisů (nebo vydání řecká kladou dříve to, jenž v latinském vydání na třetím místě nalezá se), jakož i podle přibuznosti o *krátkých. Blažení krátké, nebo oni zemi děditi budou.* Slušné ta blaženost klade se po předešlé; nebo nemůže člověk tichým, lahodným a krátkým býti nejsa chudým podle ducha. Moře neutichá a nekrotne, leč větrové ulehli; oheň nehasne, leč odejme se palivo; tak člověková mysl nezlahodne a neukojí se, leč odřeká se dříve všeho, co by jí závadou býti mohlo t. j. leč dříve duchovně ochudnují. Při tomto blahoslavenství užívá Pán slov Žalmu 36, 11. V žalmu tom prorok *krátkost, tichost, lahod-*nomyslnost a ústupnost poroučí a odvracuje

od samosobné pomoci, od odrážení násilí násilím, ode brání soudu nad jinými o své ujmě, od užívání zbroje proti zbroji, anot držení země zaslíbené všem lidem tichým, pokorným, věrným jisto jest. Ale této nauky odstoupili Židé za doby Krista Pána nejinak soudíce, leč že konec již došel otrápám, utiskáním a přikroenstvím jejich a že nastala doba, v níž mocí, násilím a zbrojí veškery utlačitele své odrazí, veškery nepřátely, jenž se k nim v obývání jejich země připlteli, vyhladí a sami vlastní svou vládnouti budou. V tom smýšlení zaryli se Židé za věku Páně a tudy svrchovanou pravdu opustivše zabředli ve bludu, kterýmž časná i věčná záhuba jim nastávala. I neváhá Pán hned na druhém také místě, jak to byl učinil na prvním, blahoslavi tiché, krotké, lahodné, ty, kteří neužívají k držení země své jiných oruží, leč ústupnosti a trpělivosti a veškeren mocný odpor na Boha skládají. (Rom. 12, 16. d.) Tím výrokem ale Pán vůbec k lahodě obecně též veškery nás vyzývá, a tichotu a krotkost a lahodu nám poroučí. Má Pán slovy: *blažení krotcí* na mysl lidí nezlostné a bezechnévné, kteříž uražení byvše se nezpouzejí, nebřz rádi odpouštějí a hněv a žádost pomsty v uzdu pojímají, čehož příklad nám Pán sám dal. (1. Petr. 2, 23.) O těch a takových praví Pán, *že zemi děditi či zemi vládnouti budou.* Zemi tu rozumí chananejskou, ale ne pouhou, nebřz co obraz říše nebeské, která sluje v písme *zemi živých.* (Ž. 26, 13. 141, 6.) — Přsmo svátě zajiště věčnou blaženost vylučuje v podobě věcí člověku nejvíce lahodných a milých, v podobě proměny pláce v radost, v podobě požívání tuku země, napojení z proudu rozkoše Boží, sedění v lůnu Abrahama, v podobě stromu života, koruny života, v podobě Jerusalema nebeského drahým kamením osutého a zlatem obloženého atd. Tudy zde smí slyší se říše nebeská, o níž 2 Petr. 3, 13. dí, *že novou zemi očekáváme, v níž spravedlnost přebývá.* Jes. 65, 17. Apoc. 21, 2. *Některá* slova Páně vykládají o pohodlném a bezpříkorném tute na zemi přebývání, poněvadž lidé krotcí hněvem sobě života neukracují, srdci lidskými vládnou, lásku všech sobě získávají, vnitřného pokoje požívají a tudy život blažený vedou. To všecko sice se častěji, avšak nevezdy přihází; smysl Páně k věcem nadzemským prohlídá a parallelismus nás učí, že řícení *zemi děditi* či *zemi vládnouti* odpovídá řícením: *jejich jest království nebeské; oni potěšeni budou* atd. Přidávají, že slovo *duchem* se tuto slyšeti musí z předešlého verše; jelikož ne ti, jenž přirozenou povahou útržek a přikroí necitelní jsou,

něbrž ti, jenž všechno to, o čem výše, snášejí pro Krista, pro upodobení ducha svého k obrazu Kristovu, blahují se.

Přicházíme ku třetí blaženosti. Dí Pán dále:

Blažení truchlící, neboť oni potěšeni budou.

Třetí blahoslavenství připisuje Pán plačícím čili lkajícím a truchlícím. I nastává tudíž otázka, jaké truchlitele Pán tu rozumí? Nejprve vůbec veškeru člověčenstvo stoná pod tíží nesnadného života a vůbec od Židů se očekávalo, že těm bídám a otrá-pám nyní skrze Krista konec učiněn bude. Ale Pán zvláštního něco na mysli má a nazývá ty smutné blaženými, kteří duchovně lkají; neboť domníti se jest, že slůvko *duchem* ke všem se potahuje blahoslavenství článkům. Duchem truchlí však ti podle obecného výkladu, kteří pro duchovně věci ve smutek se vydávají. Třé věci oněch zvláště jmenovati můžeme. Nejprv vlastní hříchy, jakož David, Thais, Petr, Magdaléna jich plakali; druhé hříchy cizí, jak Pán nad Jerusalemem plakal, Pavel 2. Cor. 12, 21. 1f, 29. nad Korintskými; posléze stav ten, ve kterém se tu to na zemi nalézáme, napořád Boha se vzdalující a v ustavičném ku hříchům nebezpečnoství se nalézající, jak čteme v Ž. 119, 5. *Běda mně, že tak dlouho tuto pohostinu jsem.* A sv. Pavel kvílí (Rom. 7, 24.): *O mne nešťastného! Kdož mě oprostí těla tohoto smrtelného?* K takovému smutku pro duchovní věci zbuzenému prohlíá Pán. *Zármutek zapíste, který jest podle Boha, působí pokání stále k spasení; zármutek ale světa, pro ztracení věcí časných a pro časné příkoří, smrt způsobuje.* (2 Cor. 7, 10.) K takovému bohomilému zármutku tu vezdy příčiny máme Boha urážejíce, u prostřed národu zlého bydlejíce a všelijak podobní jsouce Židům v Babyloně podle řeky sedícím a plačícím, když rozpomínali se na Sion (Ž. 136, 1.) a těm, kteří toto musejí se slzami rozslívat i v pláči metati semena svoje. (Ž. 125, 6.) Avšak Pán přidává: *neboť oni potěšeni budou.* Smysl slov těch jasně jest. Pomine pláč jejich, pomine příčina smutku, zahynou ti, jenž jim natásky a příkořenství stvořili. Potěcha Ducha sv. ovládne jimi, smaže Pán slzy jejich (Ap. 7, 17.) a nebude bolesti ani smutku. (Ap. 21, 4.) Opojení budou z hojnosti domu Božího a proudem rozkoše své napájeti je bude Bůh. (Ž. 35, 9.) Potěcha ta nepotahuje se toliko na čas budoucí, něbrž i na věk nynější; tisícero strastí křesťanstvím vyzdviženo a co dosud trvají, ty zmírněny, ukojeny, ano ve slast jsou obrá-

ceny, tak že sv. Teresia zvolati mohla: *Trpěti mi dej, Pane, aneb umříti, a Magdaléna Pazziská dokonce volávala: Trpěti aneb umříti!*

Opak dí Pán u Luc. 6, 25.: *Běda vám, kteříž teď se smějete, nebo truchletí a plakati budete.* Kterýchžto slov smysl z nadeslaného výkladu opacných slov Páně jasně vysvítá. Běda, kteří pochotěm a libůstkám svým hovíte, na zákon Boží se neohlédající; zastihne vás *pokuta* Boží, a vrátké radosti opustí musíce již tím samým druhdy neblahými se býti počítěti. Protivy ty přichodí Jes. 65, 14. *Služebníci moji budou jisti a vy lačnětí, oni pítí budou, vy žíznutí, oni se radovati, vy se stydětí.* A právě ve čtvrté blaženosti přistupuje Pán k dalejšímu rozvinu protiv těch u Jesajáše dotknutých.

Dí: *Blahoslavení, kteří lačnější a žízní spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou.* Lačnětí a žízniti tuto značí svrchovanou žádost a plši; nedí zajisté Pán: *Kdo zachovají spravedlnost, ani kdo ji plní jsou, něbrž kdo žízní a lačnější.* Spravedlnosti rozumí se spravedlnost podmětná čili dokonalá srovnalost vůle naší s volí Boží. Předpokládá, že spravedlnosti každá duše jest žedna, že se k ní odnáší a nutné se k ní co k živlu svému nese. S druhé strany předpokládá, že touha ta v duši lidské nenadarmo nalézá se, něbrž že jí vyhověno bude, an *nasycena* lačnost ta a žízeň ta uhasena bude. Miní Pán neunavenou snahu po ctnosti, netoliko aby člověk obrodil se Bohu v Kristu, něbrž aby obrodil se, vždy víc a více ve svatosti života prospíval podle slov Páně (Ap. 22, 11.): *spravedlivý ospravedlní se ještě a svatý posvětit se ještě.* Veškeren život dobrého křesťana, dí sv. Augustin, posvátná žádost jest. V čemž nás předešel Pán (Jo. 4, 34.) plnění vůle Otcovy za nejsladší krmí a nápoj sobě položiv. Slovo *nasyceni budou* znamená dokonalé ukojení tužby a snahy té bohomilé (Ž. 35, 9.) a nepotýká se s výrokem tím, co Eccli. 24, 29. čteme: *Kdo mne jedí, ještě lačnější, kdo mne pije, ještě žízní, nebo žížeň ta a hlad ten duši lidskou právě nejsvrchovaněji oblažuje a nikdá žádost ta daremna nebývá.* Ostatně známo, že Písmo nebeskou blaženost v podobenství hostiny opisuje (Luk. 22, 29. 30.): *Jd způsobuji vám, abyste jedli a pili v království mém.*

Opak u sv. Luk. 6, 25. *Běda vám, jenž nasyceni jste, neboť nebudete lačnětí.* S těm slovy přízní se výrok proroka Amosa 8, 11. *Aj jdou dnové, vece Pán, a pošlu hlad na zemi, ne hlad chleba ani žízeň vody, něbrž hlad slyšení slova Božího.* Nasyceností a

nabažeností věcmi pozemskými otupuje duch pro věci nebeské. Svět v požitcích blaha hledá, křesťanství v obětech z lásky k Bohu a k člověčenstvu blaženost klade. Týká se to lidí vytýlých, vysycených a nad jinými se potrášajících.

Toté obyčejný a pocestný výklad; avšak někteří accus. δικαιωσίνην rozpravují před-slovcem *κατὰ* neb *διὰ* a vykládají ty blaženými býti, kdo hledá a žížeň snáší pro spravedlnost aneb spravedlivým, svatým úmyslem, jak sv. Pavel (1 Cor. 4, 11.) píše o apošto-lích. Ale výklad ten povstal toliko, že zdá se neřecká vazba býti, když slova žízni a lačnosti pojí se s akkusativem; strojba ta sice méně obyčejná jest, avšak přece tytéž při-chází u dobrých též spisovatelů řeckých a tudy není, proč bychom od výkladu Vulgáty odstoupali.

Jesté ukázati sluší, jak vhodně blaho-slavenství toto na předešlé následuje; teprva když jsme oplakali hříšův a ozdravili, lač-něti můžeme; an churavec pokrmu sněsti ne-může. Ale abyse člověk nedomníval, že ta po Bohu tužba a žížeň v jediném o božských věcí rozjímání a v plnění obřadů náboženských záleží, přidává Pán pátou blaženost, an dí:

Blahoslaveni milosrdní, neboť oni milo-srdenství dojdou.

Milosrden, útrpen, soustrasten jest, kdo otrapu cizou, tělesnou i duchovní jako vlastní svoji spolu cítí a všelijak jí uleviti a uleh-čiti snažen jest. Tudy mnoho skutkův milo-srdenství jest, poněvadž jest také přemnoho způsobů béd, strastí a sužby; tělesná tram-pota se snadno vidí, aspoň o mnoho jest spa-třitedlnější, anž duchovní se často tají, ač s onou tytéž spojena jsou. Jako druhdy Stoikové milosrdenost a útrpenství pokládali za nestateč duše lidské, tak bez mála Fariseové za věku Páně velmi blízcí náhledu takového byli pokládající, že ten kdo milosrden ke všem jest, málo horlivosti pro spravedlnost Boží má. Vycházeli ze stanovité, že všecko soužení a trápení zaviněno jest od toho, kdo jim sklíčen bývá (Jo. 9, 2.) a tudy se jim brzo vidělo, že ten, kdo pomáhá soužencům a sklíčeným, do spravedlnosti Boží sahá. Ná-hled ten sobětnosti jejich lichočil, ale pře-vracel docela nauku Páně již ve Starém Zá-koně průvodnou, že Ž. 40, 1. *blažen jest, kdož nad nuzným a chudým rozpomíná se, an v den zlý vysvobodí jej Hospodin.* Ve Příslavích častěji se ctnost ta poroučí. *Hos-podinu půjčuje na úrok, kdo se smilovává nad chudým 14, 21. Kdož se smilovává nad chudým, blahoslaven bude; kdo věří v Pána, miluje milosrdenství.* Ale nyní jak praveno

utulána byla *poněkud* pravda ta neblahým oním o původu jednotlivých béd náhledem, a tudy Pán nauku tu opět v čiré a čisté pou-hosti své od onoho balamutného mudrování ocíděné předkládá, a za odplatu vystavuje dojití milosrdenství Božího. Opak toho Jak. 2, 13. vyhrožuje, *že soud bez milosrdenství bude vynešen proti tomu, kdo milosrdenství nečiní.* Pán příkladem svým nauky té potvrdil, anot se častěji o něm čte, že milosrden-stvím hnut byl. Luk. 7, 13. 10, 33. ad. *Blahoslavenější dáti než bráti.* Act 20, 35. Ná-sledovali Pána světci a světeci, jak sv. Mar-tin, Paulin a jiní. *Slušno aby, di sv. Leo, po-něvadž Bůh nás korunuje milosrdenstvím (Ž. 102.) a milosrdenstvím jest (Ž. 58.), i my se v milosrdenství oblekli, aby v nás co va-tvorech svojich milosrdenost Boží se obrážela.* O milosrdenství Pán ještě už ve tomto ká-zaní horněm mluví, aby všelijak potřebu ctnosti té vylíčil a dolíčil. Nyní ale přechází k šesté blaženosti, o potřebě při všech ctno-stech vnitřní čistoty. Dí:

Blažení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou. Sv. Řehoř Nyss. dí, že se mu při slovech těch stává jako těm, kteří s vy-sokého srázu na nesmírnou bohopustu moř-skou hledí, že totiž duši jeho závrát pojímá. Bůh má spatřen býti, Bůh, jež nikdy člověk nevidí Jo. 1, 18. 1. Tim. 6, 16. *aniž tedy viděti může, to jest ten kolmý a příkrý sráz.* A přece jest Bůh život a kdo neužijí Boha, neužijí života. Hle toť závrát. Čistého srdce jsou, kdož mysl a vůli svou ze všech žádostí zlych, ze všeho bažení po věcech hříšných a spolu ze všeho úmyslu zlého a nepřímého vybavili. Slovo *srdce* v jazyku, jehož Pán užíval, dvojí věc značí, *mysl a vůli*, a obojí čista býti má. Mysl čista jest, když Boha jediné uznává a vyznává, vůle čista jest, když prázdná jest všeho bažení světského a veškeru žádost svoji v Bohu skládá. (Ž. 23, 3. 4.) *Kdož vstoupí na horu Hospodi-novu? Nevinný rukama a čistého srdce.* Fa-rišeové nevelmi plnili vnitřní té čistoty, se vněšnou se bez mála spokojující, a tudy snadno v pokrytství zabíhající. Proti tomu Pán vnitřní čistoty požaduje. Stupeň nejkrasší a nejsličnější výkvět tohoto požadku Páně jest cudná, panická, panenská mysl, v níž oheň lásky Boží veškeré palivo lásky pozemské a kochání poblavního strávil. O ctnosti té již veškerí pohané také sličně smýšleli, za ctnost nebeskou a Božskou ji považující, ale práva cena, hodnota a důstojnost té ctnoty v Novém teprv Zákoně poznána bývá. Odplatu, kte-rou se Pán lidem čistého srdce vůbec za-mlouvá, obsahují slova: *Boha viděti budou.*

Rčení *Boha viděti* vzato z obyčejů východních, kdež králové od nejstoupencejších toliko příbuzencův, rad a sluhův spatřovati bývají; a tudy *Boha viděti* znamená u Něho býti, blažeností Jeho oplývati, stoupencem Jeho a Jeho milostníkem býti. Kdo však stoupencem a důvěrníkem Božím jest, ten na tvář Boží patřiti může, nebož tuto zholá dostati nelze. *Nyní vidíme jako v zrcadle, nápotom tváří v tvář* 1. Cor. 13, 12. Tuto v podoběnstvích a způsobách se nám Bůh spatřovati dává; druhy ale Job. 19, 26. *v těle svém uzmíme Boha svého*, když stánek těla našeho opraven, obnoven a duchovněn bude a zrak náš zbystří se a uschnou pro vidění takové, tak že, jak sv. Augustin d. M. B. 22, 29., kamkoli oči duchovně těl svých obrátíme, všude netělesného a vše spravujícího Boha i skrze tělo uhlídáme. Touha taková po spatřování Boha, vrozená duši naší, tuto nejsvětější svátostí ukojena poněkud bývá a nějakou měrou spatřování ono se tuto předcituje a předjímá v *duchovém* nazírání Boha t. j. ve svatém koucení a požívání blize Boží a v pocítování blaženého obecnství s Bohem. O tom pěl žalmista Páně 16, 15.: *Já ve spravedlnosti okázal se obličejí tvému* t. j. dle hebr. spatřím obličej tvůj a nasycen budu, když se ukáže sláva tvá. Ale i toho ukojení jenom dušem čistým a právě panenským se dostává. Duše nečistá zajisté zrak duchovní má povlakem obtáhnutý; jako zrcadlo pokálené jasnosti slunečné v sebe nepojímá, tak Boha nepoznává duše, v níž vada, pláma a poskvrna nějaká vládne. Při tom na Boha patření budou oplývati blaženci pokojem Božím, jenž převyšuje všeliký rozum, jak dří apoštol Fil. 4, 7. a Bohem jsouce posílení a dokonání uprázdni se k odpočinutí věčnému. A proto již tuto na zemi potřebí ku pokoji prohlédati a Pán o tom dří:

Blažení pokojní, neboť oni synové Boží slouti budou. Pokojnými, smírnými jsou, kdož pokoje jsou pilní a všecko podnikají, co ku pokoji a míru zří, všecko odstraňující, coby závadou poklidu býti mohlo. Toho zanedbávali Fariseové a vůbec Židé onoho času, v hádkách a zporech sobě libující a piklův velmi žádostivi jsouce; ano myslili, že když Messias říši založí, oni s ním tudíž proti pohánům povstanou a boj a pttku s nimi svedše je přemohou. Opak toho tu Pán oznamuje, že v říši jeho nebude pttky, vojny a bojů žádných, nebž že v ní mír, poklid a pokoj panovati bude, a tudy na to dorývá, aby kdo Ho následovati a blaženým státi se dychtí, pokojným býti se shledával. Příklad toho Pán sám na sobě zůstavil a tudy sluje *knížetem*

pokoje Jes. 9, 6., jakož pak i v dálejšku této horné řeči k téže ctnosti pobádá. Rovně to apoštolové činili, následovali pokoje a jiným lásku pokoje věštěvali. Rom. 14, 19. *Následujme toho, co jest ku pokoji.* 1. Petr. 3, 11. *Hleďte pokoje a stíhejte jej.* Téžoz za jich příkladem světcí Boží pfteli, jak Naz. Rehoř, kterýž pro zamezení vád a sporů mezi biskupy dobrovolně se stolice cařihradské vzdal řka: Pro mne-li bouře povstala, vhodte mne do moře, aby utichla. Sv. Rehoř Nysský praví: Jako vonavé masti vůní svou vzduch vůbec naplňují, tak chce i Bůh, aby hojnost milostného pokoje u tebe do nadbytu se nacházela, aby tak život tvůj byl lékem cizích neduhů.

~ Jiní šfjeji berou slova ta a vykládají o trojím pokoji, o pokoji s sebou samým, s bližním a s Bohem. *Pokojní v sobě* jsou, kdo veškerá hnutí myslí ukájejí a rozumu podrobují, samu pak mysl svou a svůj rozum i vůli svou Bohu v službu poddávají, při nichž tedy řád Boží hříchem zrušený obnoven jest. O tom pokoji praví sv. Jeronym: Což prospěje *mířiti jiné*, když v tobě samém jsou sporové a vady nepravosti? — *Pokojní s bližním* jsou ti, o nichž dříve řeč jest v prvnějším výkladě, jenžto se jenom ku pokoji s bližním odnáší. *Pokojní s Bohem* jsou, kdož všeliké urážky Boha, všeliké nepravosti a všelikého hříchu prázdní jsou. Leč očividně prvnější těsnější výklad pravější jest, an Pán o zvláštní ctnosti tuto jednu a tedy o těch řeč vede, jenž s bližním svým pokoj zachovati všelijak usilují.

Slubuje jim Pán, že *syny Božími slouti budou*, t. j. že jimi budou a za takové že veřejně a všady budou uznáni. *Slouti* v písmě, jak již 1, 21. 23. řečeno, tytýž značí býti, jménu svému skutkem odpovídati. Jménem *zajisté* chceme bytnost věci oznámiti. A toho stánovistě jinde neobyčejného drží se jazyk hebrejský, v němž bez mála nejvíce ideálná stránka řeči lidské vlivem nauky Boží se udržela. *Budou tedy pokojníkové Syny Božími.* Syn v písmě tytýž běre se za dědice a tedy *budou dědici* Božími, bylbysmysl rčení toho. Avšak více praví Pán, *neď dědici budou, nebž syny budou*, čímž bližší s Bohem stoupenceství, vyšší stupeň blaženosti a spolu jako nějaká příbuznost a pobližnost s Ním se naznačuje, jenž sluje v písmě Bůh pokoje R. 15, 33. 1. Cor. 14, 33. Tudy stávají se bratřími Kristovými, jenž Synem Božím bytným a přirozeným jest a jenž přišel pokoj uvest mezi Bohem a lidmi; podle nebož při narození Jeho pfteli andělé: *Pokoj na zemi lidem dobré vůle*, Luk. 2. Kristus přijal sp-

sobu naši při vtělení a my v Jeho způsobu obleženi budeme 1 Cor. 15, 49. a tudy k rodné své nás připočte Bůh, jestliže obraz Syna svého jednorozeného na nás užil. Sv. Řehoř Nysský praví: Blaženost ta, synem Božím býti, u přirovnání k jiným blaženostem jest podobna svatosvatyni u přirovnání k svatyni ve svatošanu úmluvy Starého Zákona.

Srovnáme-li e. 5. *tichés v. 9. pokojnými*, vidíme rozdíl v tom, že *tiší* více trpně, *pokoju* spolu účinně se chovají a jako pokojní vyše povahou stojí, tak podobně i mzdá jejich vyšší jest; nebudou zajisté jenom *dědictvím vládnouti*, nebřž co synové Boží vším oplývati, co Otcovo jest, ještě všecko co Otec má, na syna se odlivá a přenáší. Nechtěl však Pán tajiti, že pše spravedlnosti a ctnosti křesťanské na nejedny nesnáze připadne, nebřž ihned o nich zmiňuje, an dří:

Blažení, kteříž pronásledování bývají pro spravedlnost, neb jejich jest království nebeské. Blažení jste, když vás haněti budou a pronásledovati a mluviti budou všecko zlo proti vám lhouce pro mne. Radujte se a veselte se, neb odplata vaše hojna jest v nebesích; tak zajisté pronásledovali proroky, kteříž byli před vámi.

Osmé blahoslavenství toto činí též osmý a nejvyšší stupeň ctnosti křesťanské. K ní se takorůka po schodech předešlých ctností vstupuje; nebo jenom kdo pýchy zanechal a mstivost opustil, rozkošem hříšným výhost dal, světských věcí a žádostí odestal, kdo všem se propůjčovati hledí, všady ku pokoji prozírá, o čistotu srdce svého svrchovaně pečuje, slovem kdo všechny blaženosti či raději ctnosti předešlé s sobě chová, ten jenom hotov bude pro spravedlnost svízely podstoupati. Učí tu Pán, že není dosti snažiti se o říši nebeskou a jí pilnu býti, nebřž že člověk i protivensví pro ni milerád má podnikati. To dokona protivilo se očekávání Židů, kteří, jak již praveno, se domýšleli, že říše, kterou založí Messias, všecky nepřátely sobě podmaní a neustavným vítězstvím veskeru zemi sobě za podnož položí. Opak a obrat toho tuto znova učí Pán, hned na začátku svého kázání blud ten opětne porážejí a věstí, že říše nebeská, že království spravedlnosti a svatosti, jež založit přišel, na neustálém boji a potýkání se světem potrvá, a učenci jeho mnohá příkoří a strážné mnohé snášeti budou. Klade Pán *kdo trpí pro spravedlnost*; spravedlnost se běře tu jak v. 6. za srovnalost vůle naší s vůlí Boží, jak nám vůli tu Kristus oznámil. Tudy protivensví to dří se může buď a) pro veřejné vyznávání víry v Krista, buď b) pro

neodstoupání od příkázání Božích a nevzdávání se v hříchy, buď posléze c) pro zvláštní snahu po dokonalosti křesťanské podle slov 2. Tim. 3, 12., že všichni, kdož zbožné žijí dle Krista, pronásledováni budou. Chová v sobě blahoslavenství toto žádost, abychom v plnění svatosti nížádným přikofenstvím se nedali másti a o ctnost a spravedlnost nikterakou hrozbou se nedali připraviti. Přislubuje za to Pán, že *království nebeské* vítězům takovým za majetek připadne, čímž věčnou blaženost v nebesích rozumí, jak z v. 11. patrnó jest, kdež o věčné a mnohé odplatě v nebesích mluví. Takto končí královstvím nebeským, jakož jim byl v. 3. počal. Ostatně samozřejmo jest, že blahoslavenství to se odnáší, jak Pán výslovně dří, jen ku pronásledování pro spravedlnost a tedy nikoli k těm, kteří za svojí vinou trpí. (1 Petr. 4, 15.) Mučnictví, dří sv. Augustin, nečiní otropa, nebřž příčina, a ti toliko blažnými slouti mohou, kdo v jednotě církve svaté ode zlých lidí pronásledování a protivensví trpí; nebo kde pravé není víry, tam není ani pravé spravedlnosti. Aniž rozkořníci a odstěpenci nějaké odplaty v protivensví svém z těch slov Páně se nadějí, *nebo kde lásky není, tam není spravedlnosti; kdyby zajisté lásku měli, neroztrhovali by těla Kristova, jenž jest církev*. Tak sv. Augustin.

Tímto posledním blahoslavenstvím dokončil Pán řadu bláhání svého, a nám přijde ohlédnouti se a srovnalost jich k sobě vespolek a ku mravnému snažení místněji označiti; leč dříve přihlédneme ku dvojverší, jímž blaženost poslední zračíteji ode Pána samého vyložena a k apoštolům i učenkům obrácena jest. Dří totiž: *Blažení jste, když vás haněti a pronásledovati a o vás zlé věci mluviti budou*. Haněti jest tupiti, láti, přikofř činiti; zlé mluviti jest utrhati, osočovati, pomlouvati; *pronásledovati* co značí, každému známo, totiž násilí činiti neb úklady strojit. Lukáš vece: *Když jméno vaše vyvrhnou* g. 22. *Jméno* tu značí víru a *vyvrhnouti* značí potupu, smysl: jméno křesťanů co zločinců znecť. Svět ponoren ve svojich bahách a lichotách pravdy nenávidí; my křesťané mučení jsme, vece Tertullian, když vyznáváme, a propuštění býváme, když zapíráme a samo naše jméno v nenávisti u vás jest. Jiní jménem slyší tu u Luk. *pověst* a m. *vyvrhou* kladou *roznesou* a jak evangelium Ostromírovo *pronesou*, pronesou vás co zločince. Ještě dokládá Lukáš *vás vyobcují*, totižto z církve starozákonné a z měšťanství lidu starosvatého.

Trojí tedy způsob klade, jakým svět proti nim sápati se bude, hanu, stěhání, oso-

čování u vrchnosti. Toho nadobře zkusili apoštolé, zkusila toho celá církev Boží po tři sta let, za nichž pohané a Židé netoliko se za ně všelijak s hanami a potupami potrhávali a trýzněními nevýslovnými křesťany mučili, nébřž ze jména čestného je dočista vyzouvali a v nečistý plášť největších zbrodů a prostopášností je oblékali. To trojí ukládá Pán snášení *pro Něho* (slovce ta se zajisté k celé větě odnášejí), kteréžto rčení odpovídá fráze: *pro spravedlnost*; ve vřte v Něho zajisté základ všeliké spravedlnosti nalézá se. Proto pronásledoval svět apoštolý, že Krista co Syna Božího kázali a slovu svému co slovu Božmu vřry se dožadovali. Pro Krista tedy jest toli co *pro vřru* v Krista, pro mravy křesťanské, pro ohlašování Jeho svaté vřry.

Poněvadž ale takováto na pronásledování a trápení vyhlídka mohla je odhroziť a choulivými učiniti, tedy jim Pán otvírá nebe a ukazuje jim odplatu, která jich tam čeká. Ne želeť ani báti se, aniž chouliti se úřadu svého mají, *nébřž radovati ano veseliti se a plésati* jim sluší, že se jim to dálo, poněvadž *mzda jich v nebesích* velká, mnohá, *hojna jest*. *Darmo*, vece Tertullian (ap. ult.), lůza pro naše muka se raduje; my větším právem radovati se pro ně můžeme. Nebo dí již apoštol Rom. 5, 3.: *chlubíme se soužením, ješto nás naděje nezahanbuje*, naděje totiž věčné odplaty. Dle toho odcházeli apoštolé ze soudnice radující se, že hodnými byli uznání potupu snášení Act. 5, 41. — Tak sv. Ignatius mučenk plesal, že může za Krista dáti život a napomíná Římanů v listu k nim daném (k. 4.), aby se mu nepropůjčovali s nevčasnou přízní a nezáviděli mu smrti mučnické, anot mu lépe a mileji jest pro Krista Ježíše umřítí, nežli celým světem vládnouti (k. 6.).

Odplatu, mzdu kojiti káže jim se Pán, jelikož duše odevšad trápená a právě *pro dobro* trápená snadně mohla poklesnouti a na nedůvěře a bázni se ocitnouti, že snad ani po smrti nepřestanou pronásledování a říse Boží nejen na zemi, nébřž ani tam na onom světě vítězství nedosáhne. *Nežádá* hned bezodplatně, bezemzdne čtosti, věda že bez blaženosti aspoň nadějně žiti nemůžeme, pro ni od Něho stvoření jsouce; nébřž odkazuje nás na odplatu, abychom v boji a půtkách vytrvali. Ze slov *odplata vaše velika bude* právem záslužnost dobrých skutků se odvětjuje, odplata zajisté nadesílá a předpokládá zásluhu. Ač pak zásluha ta veškerá jde z milosti Boží, ze zásluh Kristových a ze zámluv Páně (korunuje zajisté Bůh v nás dary své), přece slova ta *mzda, odplata* svědčí,

že všemilosrdný Bůh dal i člověku skrze milost Jeho získati sobě zásluhu pro království nebeské.

Při tom spolu Pán připomíná apoštolům *proroky*, s nimiž je mlčky porovnává a jejichž příkladem je vzbuzuje. Jest to druhý důvod, proč se radovati mají a slůvce *zajisté* odnáší se ne k slovům bezprostředně předeslým, nébřž k časoslovům *radujte se a plésejte*. Tudy dí o největším proroku, o Mojžíšovi sv. Pavel Hebr. 11, 26., že potupu Kristovu výše cenil nade všechna bohatství Egypta, an k *odměně prohledal*.

Osmero blahoslavenství těchto činí stupně, jimiž se k dokonalosti křesťanské kráčí, a jakož veškerý sobě příbuzný jsou a jedna bez druhé v mysl se neutvrzuje, tak vespolek se podmiňují a nadeslají. Základ veškeré čtosti jest cit chudoby, že člověk nemůže o sobě sám dobře poznati a je vykonávati. Z toho jde bolest a žel, kterýž spojen jest s *krotkostí* i lahodu a spolu s velikou žitní spravedlností. Tato ale, když se jí člověku dostalo, buď v něm milosrdnou mysl a činí jej čistým a všeliké zlé náklonnosti poměrně prázdným. I citě se přebálením vniterný pokoj svůj také na jiné přenéstí hledí a v blaženosti své ani pronásledováním světa, snahám jeho zhora nerozumějícího, mylen a vytrháván nebývá. Potkáváme tedy ony tři známé stupně k dokonalosti, *očistu* skrze pokoru, lahodu a pokání v 3. 4. 5., *posvětu* skrze žíje svatosti a lásku 6. 7., *jednotu* skrze úplnou čistotu srdce a podstoupání pro Boha otrap a příkor v 8. 9. 10. Sličen jest výrok sv. Augustina in ps. 93., kdež uvodí Pána nabízejícího koupiti panství za chůdību, radost za smutek, pokoj za práci, slávu za poniženost, život za smrt. Lukáš má jen čtvero blahoslavenství, ješto položil jen ty, které čtveru béd ode Pána pronesených odpovídají. Nad to měl obled na svět pohanský a bez toho, jak sv. Ambrož vece, v tom čtveru se obsah a trest osmera onoho zahrnuje. Ve čtveru sv. Lukáše, musíme ještě přidati, spatřováno čtvero hlavních čtosti starého světa, mírnost, správedlivost, opatrnost, statečnost, jakož i ve čtveru béd nečtosti ty čtyry naleznáno: lakomost, měkkost, baživost, zalkbivost.

Ostatně jsme již učinili čtenáře pozorná na tu nepodobnost a pro lidské uši novorekost v těchto blahoslavenstvích zřejmou; stvoření nové, jakým křesťanství jest, ovšem novou a od lidí v té míře neslýchanou nauku pronéstí muselo. Různočtení tu nepatrná jsou.

Co posud Pán mluvil, týkalo se vesměs lidí veškerých, ješto osmerem blahoslavenství

povahu a směr říše své naznačiti volil. Nyní se obrací více k apoštolům a spolu také náměstkům jejich, ať Páně věčně trvá, apoštolé ale svět opustili; leč jistou měrou také posluchačův ostatních dotýká. Dí:

13. Vy jste sůl země; jestliže sůl zmařena bude, čím se osolí? K něčemu nehodí se již, leč vyvržena a od lidí pošlapávána býti. 14. Vy jste světlo světa; nemůže se město ukryti na hore ležící, 15. aniž rozžehují svíce a staví ji pode kbelec, nébrž na svícen, aby svítila všechněm, kteříž jsou v domě. 16. Tak zasvíť světlo vaše před lidmi, ať užíí dobré skutky vaše a oslaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích.

Rčť tato jak již dříve praveno zvláště k apoštolům sluší. Předsešlal Pán o pronásledování, že jich zhořá nemine, avšak že z něho radovati se mají. Ale mohlo jim se namanovati, že by snad dobře bylo ukryti se někde v zátíší a očekávati, až by království Boží po světě vládu svou rozprostřelo: tím více jim myšlénka ona tanouti na mysl mohla, poněvadž Pán o lahodě, krotkotě a pokojnosti opětě a s důrazem mluvil. Proti takovému domýšlení se Pán zakráčí trojím podobenstvím soli, světla a města na hore položeného. Nejprve jim dí: *Vy jste sůl země*. Nezove jich zlatem, stříbrem a podobnými lesklými věcmi, jichžto se mohou lidé lišiti, nébrž *soli země*, věcí všem a vezdy potřebnou je nazývá. *Země* jak zřejmo rozumí člověčenstvo a chce, aby apoštolé celému lidstvu za sůl sloužili. Sůl dvojitou dť sebe má povahu; jednu že brání hnělobě a porušení a vše v přesnotě přirodně zachovává; druhou, že pokrmům lahody a chuti dodává. Obojí strážce se apoštolé duchovním způsobem propůjčovati měli. Posláni byli ode Pána, aby svět obrátili a ku spáse přivedli. Byl život pohanův ovšem prosáklý a proniklý vetechem a porušen hnělou; avšak co v nich života ještě zůstávalo, toho měli konečné poruchy mravné chrániti, měli duše jejich bohuľstvenými činiti a je v obět bohobílu ustrojovati. Jak Eliáš prorok nezdравou vodu skrze sůl uzdravil (4 Reg. 2, 20.), tak apoštolé člověčenstvo porušené uzdraviti měli. Provésti to mohli toliko píli v nauce a dobrým, příkladným, svatým životem. Tudy tam jdou Páně slova, aby v obojm směru všemožnou pilnost položili a nízadným během od úbohy té odhroziť se nedali, ač by snad trpko, nemilo a ostro světu jejich počínání přicházelo,

ana sůl podobně tytýž bolest působí. Neučiní-li toho, budou-li toho líknavi a choulostivi, a spronevěří-li se úkolu svému buď vyučování zanedbávající buď příkladného života nepřilející, aneb jak Pán dí: *sůl-li zmařena bude*, tedy nezbyvá jim leč aby jako ta vyvětrala, vyčichla, vypáchla, stuchla a otupělá sůl *vyvrženi a od lidí pošlapáváni byli*. Nebo sůl-li svojí síly zbavena jest, *čím osolena*, čím sůla solivá, čím slanost její napravena a nahrazena bude? A tak jestliže apoštolé nedostojí účelu svému, a zbudou-li veškeré pile a myslí povýšně, jestli se odstrašiti dají od kázání a vyznávání nauky Jeho, tedy nemohou již opět obnoveni a ustrojeni býti k úřadu tomu, an není žádného, kdož by je napraviti, jim smysl obvyšný navrátiti a opět jim sílu živodarnou nahraditi mohl. Důkazem toho jest neblahá zkušenost. Jest to jako když křesťan zmaří na sobě působení křestu a bírmy; křest a bírma jemu nemohou opětována býti. Mluví Pán v podobenství a průvodno a známé, že každé podobenství má hranice a meze, za kteréž vztahovati se přestává. A tudy Pán nechce říci, že kdo by vyvinul tou, jakou tu pokládá měrou, zhořa již polepsiti se nemůže, nébrž to jen dí, že velmi to věc těžká jest a nesnadná; sic jinak u Boha nic nemožno není. Ostatně neproměňuje se o mnoho smysl tím, že vulgáta četa *μακαροὶ*, ano v ř. t. nyní se čte *μακαροὶ*; význam obojího časoslova tu na jedno splyvá.

Jakož byl je pojmenoval solí, tak v nás. v. nazývá je *světlem světa*, ve kterémž podobenství slůvko *světa* odpovídá slovcí *země* kteréž předešlého. — Smysl podobenství toho nemnoho se liší ode smyslu podobenství prvnějšího. Mají býti čím slunko jest světu, osvětu mají do veškerých krajín rozefilati a mrákoťu z mysli zapuzovati, což naukou, příkladem, modlitbou se děje; když totiž mluví budou jako orakula či božnice, žítí jako bohovci a modliti se jak srafové. Světle přvoťným jest Kristus Jo. 1, 4. 9. 8, 12. světlem odvozeným a podružným dal býti apoštolům,

Dvěma podobenstvíma tēmato Kristus jasné jim naznačil úlohu a spolu osud jejich; tytýž proslénky zuova pro lepší věci té pochopení a pro důraznější jí v mysli zachování dvojím následujícím ještě na srdce jim klade připodobněním *města a svícnu*. *Nemůže se město ukryti na hore postávené, aniž rozžehují svíce a staví ji pode kbelec, nébrž na svícen, aby svítila všechněm v domě*. Jedním (a v tom různí se tato podobenství) více naznačuje se, že skryti se nemohou, druhým více, že ukrývati, byť i mohli, se nemají. Při

prvním podobenství část úvodná schází, totiž: *Vy jste podobní městu na hoře*. Město na hoře nemůže nespátrováno býti; na hoře stavěti a přece úkrytu hledati potýká se spolu. Tak rovně apoštolem býti a světa se kryti a všeho pronásledování prázen zůstávati neshoduje se; nezbyvá jim leč, jak město na odív vystavěné všem se ukazuje, všem bez bázně vůči hleděti a všem ke spatřování se naskýtati.

Tu veškerí téměř sv. Otcové prohlédají ku povaze církve co na hoře vystavěné stavbě, jenž všem vidoma a zřejma jest, osvědčující se světlu býti církví jedinou a samospasnou, do kteréž tedy všickni mají přijíti, ač chtějí-li dostihnouti hory té, kdež se Pán ve slávě spatřovati dává. Jakož Kristus vtělív se viditelným byl, tak že viděti, slyšeti, makati ho a dotýkati se ho mohli apoštolé 1 Jo. 1, 1—3: tak i církev chof Jeho viditelnou povahu tu na sobě nésti musela, majíc všechny národy co obrozence pěstovati a vychovávat.

Podobenství rozžehané svíce jest pokračování toliko podobenství výše položeného, v němž apoštoly světlem světa jmenoval. Poněvadž světlem jsou světa, tedy všemu světu mají svítiti, veřejně kázati a všechněm příkladem býti. Výrok ten Páně přichází také u dvou ostatních synoptikův, u Marka a Lukáše, a pronáší se týmiž slovy; odchoden jest text jejich jen v tom, že Marek čte: *nikdo neklade svíce pode kbelec neb pod lož*. Lukáš: *nikdo neklade jí pod nádobu aneb lož*. Smysl vezdy týž ostává, že totiž se nesmějí se světlem jenž v nich jest kryti a tajiti, nýbrž všady co svíce na příhodném a obvýsném místě postavená světlo rozlévati musejí; nebo na jedno vychodí, jestli se světlo kbelem, ložem neb jakoukoli nádobou jinou přechycuje a přetrhuje. Ač pak v tom rozdíl nějaký zabíhá, že světlo uložené pode kbelec docela se kryje, an pod ložem ukryté přece září nějakou prosíla. *Pode kbelec* staví světlo ti služové církve, kteří pravdu v nepravosti zadržují Rom. 1, 18. a roskošemi světa a jinými žádostmi slovo Boží udušují; *pod postel* je staví, když v povinnostech svých oblévají, pro zalíbení se lidem ode pravdy poněkud odstupují, s přísnými soudy Božími se tají, náruživostem lidí vysoce postavených a jinak mocných pochlebují (Mich. 2, 11.) a jim jako polštáře pro hříšné odpočívání šíjí. (Ez. 13, 18.) Chťel tedy Pán apoštolům na rozum dáti, že nemají ani bázni ani nedbalosti se podrobovati, aniž světlo dosažené pro sebe zachovávatí toliko, nýbrž se všemi důrazně, horlivě

a neunaveně se jím sdíleti, aby všady tmy bludů a hříchův prestaly.

Což Pán dále patrněji na mysl jim uvodí, podobenství to na ně obraceje: *Tak svět světlo vaše*. *Vaše* dí, ač bylo to světlo jím ode Pána samého dané, poněvadž světlo to v sebe přijíti, sobě osvojiti a svým majetkem učiniti mají. *Světlo vaše* dí; světlem rozumí to, co hned sám nazývá *skutky*. Skutkové apoštolů nejsou dobří, jak se jim říká, skutkové, nýbrž tuto dle vazby skutky se mívá veškerá apoštolův účinnost; nebo co člověk v povolání svém působí, jest jeden souvislý skutek všem na odív jsoucí. Ovšem pak i dobrého příkladu pilní býti mají, sic jinak veškerá jich působnost by nepůsobila a s dobrým výsledkem by se minula. Nebo dí apoštol Rom. 2, 21.: *Kdo jiné učíš, sebe nevyučuješ?* Tudy dí sv. Tom. (ač jestli jeho spis ten in ep. can.): *Lidé učení učíce ale nečiníce zákona Božího, nosí při sobě listy bez pečeti a tudy se jim víry nedává*. Přidává ale: Pán spolu účel a záměr takového svícení. *Abý viděli skutky vaše*, vece. V těchto slovích nezahrnuje svrchovaného záměru, nýbrž slova ta jsou jen přechod a výminka záměru, jež naznačuje slovy, *aby oslavili Otce v nebesích*. Sláva Boží jest poslední účel všeho jich působení; ale poněvadž jí nelze jinak docíliti, leč když se viděti budou skutkové jejich, když totiž veřejně bez bázně vystupující úřad svůj neohroženě zastávají budou, tudy předestlá: *aby viděli skutky vaše*. Nepotýká se tedy výrok tento Páně s oním, jež hned v 6, 1. čteme; aby nehledali chvály od lidí a pro holou schloubu skutků svých nevykonávali, nýbrž tu i tam Pán učí, že sláva a chvála Boží má posledním všech skutkův jejich zaměrem a účelem býti. Viděno býti apoštolům, sláva Bohu náleží. Podle čehož 1 Petr. 3, 12. napomíná křesťanů k obcování dobrému, aby pohané *dobré skutky jejich spatřující velebili Boha v den navštívení*.

Již nahore pravili jsme, že věci po oněch osmi blahoslavenstvích pravené Pán zvláště mluvil k apoštolům, an jich týkalo se přede vším to, co povídal o pronásledováním, o soli, městě na hoře položeném a o světlu. Co ale nyní následuje, to zase všech křesťanův vesměs týká se a Pán bezpochyby ke všem obrátil se věci ty předkládaje. Učí tu Pán, čeho těm, jenž pro zákon Boží horlí, při Něm není se báti a s druhé strany učí, čeho nemohou nadíti se ti, kteřížto očekávali, že jižž přisnost starozákonných předpisův přestane a volnost ona, již želeli, zavládne. K takovému zajisté domnění zdál

se Pán námětek dávati zvláštním od předchozích proroků odhodným způsobem vystoupiv. Dí tedy Pán:

17. Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit zákona anebo proroků, nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. 18. Amen zajisté pravím vám, dokud nepomine nebe i země, písmě jediné aneb jediná čárka nepomine od zákona, až se všechno stane. 19. Kdyby tedy zrušil jedno z přikázání těchto nejmenších a vyučilby tak lidi, nejmenším slouti bude v království nebeském; kdožby pak učinil a vyučil, ten velikým slouti bude v království nebeském. 20. Nebo pravím vám, nepředčí-li spravedlnost vaše nad onu zákoníkův a fariseův, nevejdete do království nebeského.

Mluví písmo Starého Zákona a mnoha místech, že dokonalejší stav věcí nastane (Dent. 18, 15. Jer. 31, 31.), když Bůh v novou úmluvu se svým lidem vnikne a očekával tohoto stavu tebdá již veškeren Israel. Podle toho praví Pán, že nepřišel zrušit nýbrž naplnit zákona. Záporně se ohlašuje s strany těch, jenž za jakoukoli příčinou se zrušení zákona domnívali; avšak spolu více nad to slibuje, že vyplní, naplní ho přišel a spolu zdokonalí; nebo plniti značí též doplniti či dokonality. Poněvaž ale Zákon Starý trojho jest obsahu aniž část jedná ode druhé se odrážeti dá, tedy trojím způsobem naplnil, vyplnil a doplnil ho Pán. Učinil to trojím úřadem svým; co kněz naplnil obřadná ustanovení jeho, nástyní starozákonné opodstatnil a oživil; co prorok a učitel vyplnil a doplnil či zdokonalil mravné jeho nauky, příkladem spolu světu, všechny předpisy zákonné plně (Gal. 4, 4.) a sflu k vyplnění předpisův poskytuje. A co král doplnil nedokonalou ústavu Starého Zákona, jelikož dokonalo pro veškerý národy, církve, založil. Celý život Páně a celá historie křesťanské církve o tom svědčí, jak ono zdokonalení se stalo. A Pán hned toho potvrzuje slovy: Amen pravím vám, dokud nepřejde nebe i země, neodpadne ani písmě jediné ani jediná kreska čili čárka čili jediný proužek od zákona, aby nebyl vyplněn. Co tu zákonem zove, to v předešl. v. nazýval odličené zákonem neb proroky. Řčení dokud nepominou nebesa i země berou někteří příslovně podle Luc. 16, 17.: Snázeš nebi a zemi pominouti, než jednomu proužku od zákona padnouti; všechny věci, ano i ten svět může pominouti, než aby pominula závaznost

zákona. Leč lépe jiní prohlédajíce ku Mt. 24, 34. Luk. 21, 32. říčení to slyší o vývoji říše Boží a vece Pán, že tak dlouho Zákon platnosti své neztratí, nýbrž v ní potrvá, až nebesa a země pominou t. j. se promění (2 Petr. 3, 10.) t. j. až do skonání světa či až do příští Páně k soudu. Což potom nastane, toho Pán nedotýká, dost máje na osvědčení, že Zákon Páně potrvá po veškeré trvání světa ve stavu svém nynějším. Písmě, čerta, čercha, čárka, kreska, proužek, tytlík, puntík značí tu nejmenší a nejpatričnější část a dí Pán, že zhora nic ze zákona se nezruší, aby vyplněno nebylo. V jakém smyslu to vyplnění se dálo, již nadznamenáno bylo. Starý Zákon tím též božský původ svůj označuje, že nedokonalosti své sobě dobře povědom jest a k svému skrze Messiasa v budoucnosti zdokonalení prohlídá. Zdokonalení to diti mělo se přetvořením nějakým vnitřným; veškeren Zákon Starý měl pojat a zahrnut býti v Novém a v něm se vyskytati, ale proměněn a jako předuchovněn byv a oslaven. Jako larva zachová se v motýle, jak nákras v malbě, tak Starý Zákon v Novém Zákoně zahrnuje se; jako formy organické dokonalejší zahrnují v sobě tvary méně dokonalé a jak tělo naše po zmrtvýchvstání celého a týž tělem, avšak oslaveným a zduchovněným bude, tak Starý Zákon do Nového pojat jest, ale zdešeným učiněn. Tak na příklad obřizka duchovně ve křestu se nalezá.

To co nyní následuje, vývodek jest ze slov předešlých, že i ta nejmenší čercha zákona se vyplniti musí. Obrací zajisté zásadu tu ke všem těm, jenž v Jeho jméne jiné vyučovali a spravovali budou. Vece tedy, že kdo ruší to nejmenší přikázání, podobně nepatrnému proužku — a tak podle toho lidi učiti, je totiž ke zrušení těch zákonných čeret, čárek či kresek nabízetí bude, že ten nejmenší v království nebeském slouti bude t. j. že za nejmenšího uznán a vyhlášen bude. Tím se rozumí, že zbaven bude to oslavy, jíž se jemu co přednostovi a popředníkovu církve a co hlasateli dobrého slova Božího dostati mělo. A na obrat kdož tak učiní a vyučí, kdo sám Zákon dokonale zachová a jiné k zachovávaní ho naváděti bude, ten velikým slouti bude, za velikého, za vznešence, za výtečníka jmná vyhlášen bude.

Ve dvojvětě tohoto verše slova činíti a rušiti k sobě přiléhají, jak slova vyučiti a vyučeti. Z toho jde, že slovo učiniti po protivě značí toli co náležati na plnění jeho, stanoviti, doplniti, zdokonaliti; a rušiti neznamená pouhé přestoupení, nýbrž vyzdvížení, zničení a zmaření, anot o učitelích Zákona

svého Pán mluví, jak z připojeného slova učiti na oce jest.

Vysvítá z té věty Páně věc trojí. Nejprvé, že veškerá příkázání organický celek činí a kdo jedno *příkázání přestoupí, učiněn bývá všemi vinen* Jac. 2, 10. Druhé jde odtud, že rozliční jsou stupňové odpłaty, nižší jiní a jiní opět vyšší, an jedni velikými, druhí malými, ano nejmenšími jsou v království B. — Třetí, že rozdílové jsou mezi přestoupeními zákona a líknavost ve stejné míře a váze se zarytostí se neklade.

Otazují se mnozí, která by byla *příkázání ta nejmenší*, jimž vyučovati a k jejichžto plnění napomínati měli vyslaní ode Krista učitelé? Pán zřejmě jich neudává; ale z ohledu jeho na farisey v následl. vv. právě se za to má, že na mysl měl ono příkazův od fariseů na větší a menší oddělování, za kterýmž vnitřní zlé žádosti, chtějí a myšlenek zlých nic sobě nevážíli, ku plnění pouhé litery zákona prohlízejíce a o ducha jeho zcela nedbajíce, ješto právě v posvěcení vnitřného člověka a obrození myslí veškerá spravedlivost boholiběžná záleží. Někteří vykladači slyší to o příkazech Nového Zákona na oko nepatrných, ješto duch Nového Zákona nejmenší, nejneohlednější a nejskrovnější poměry pronikati a upravovati má. Ale výklad ten jak patrně sbíhá se ve vývodcích svých s výkladem předešlým.

Jestě poznamenati přichodí, že přemnozí vykladačelé učení „*nejmenším bude*“ za paronomasií kladou a smysl nalezají tento, že člověk ten dokonce nevejde do království nebeského, anť tam sami velikáni a králové jenom bytují; leč výklad ten spojitosti odporuje a tudý zdá se, výklad první předkovati zaslouží.

Posléze Pán udává příčinu, proč doléhá na to, aby nejmenší příkázání zachovávali vyučovali. Dít: *Nebude-li hojnější spravedlnost vaše, nežli Fariseů a Saduceů, nevejdete do království nebeského*. Příčina tedy jest, poněvadž to větších a menších příkazův libovolně rozdělování a ta veškerá povaha, z níž ono se vyvírá, člověka neschopným království nebeského činí. Spočívá ale v tom spolu hlavní důkaz, že Pán nepřišel zrušit nébrž naplnit zákona, anť nejmenšímu příkazu váhy vydobývá a větší nad farisejskou spravedlivostí požaduje. Fariseové a zákoníci tehda slyšeli co nejzevrubnější zákona plnitelé, a ovšem všemu lidu na oko zřejmě bylo, že zákon více, než oni činí, žádati nemůže. Když tedy Ježíš nad to něco výše požaduje, nemůže již nikdo se domníeti, že by zákon vyzdvihnouti hodlal, nébrž toliko mysliti mu přijde, že Ježíš zákona přišel doplnit a zdokonalit. —

Poznamenali tu mnozí vykladači, že Pán nevrce: spravedlivost vaše *musí* jít, *jinořodá* býti, nébrž že *musí* vyšší, *dokonalejší* býti. Co tedy na nich se dobrého nalezalo, jak doleji se vyčítají almužna, modlení a častý půst, toho Pán netupí ani nezakazuje, nébrž toliko k vyšší dokonalosti podnází. — Dálejšek v několika příkladech ukazuje rozdíl spravedlnosti křesťanské od spravedlnosti té, kteréžto lidé posud pilní byli. Dí o tom Pán:

21. Slyšeli jste, že řečeno jest starým: Nezabiješ; kdoby pak zabil, hoden bude soudu. 22. Já však pravím vám, že každý kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu. Kdoby pak řekl bratru svému rácha, hoden bude velerady; kdoby pak řekl: blázne, hoden bude pekelného ohně. 23. Přinášíš-li tedy dar svůj k oltáři a tam se rozpomeň, že bratr tvůj má něco proti tobě, 24. zanechej tam daru svého před oltářem a jdi, prvé smíř se s bratrem svým a potom přišed obětuj dar svůj. 25. Buď povolen protivníku svému záhy, dokavád jsi na cestě s ním, aby snad nevydal tebe protivník soudci a soudce vydalby tebe biřicovi a bylbyš do žaláře uvržen. 26. Amen pravím tobě, nevyjdeš odtad, až navrátíš poslední penízek.

Přede vším se namítá otázka, zda Kristus tuto *přidání* své činí k Zákonu Starému, anebo činí *opravy* k výkladům farisejským téhož Starého Zákona. Protestanti a s nimi katolíci mnozí věku novějšího smysli, že Kristus Pán v těchto tu položených výrocích svých neprohlédá leč jedině k výkladům špatným prý a nemravným Fariseův a zákoníkův a že je výkladem svým *opravuje*. Leč staří otcové svatí téměř jednotlivě tvrdí, že Kristus Pán k Zákonu Starému vůbec se odnází a to *přidává*, čeho Starému Zákonu co pro nedochůdčata vydanému se nedostávalo, doplňující takto a zdokonalující Zákon ten, jak byl horeji přechodu svého účel vytknul. A ovšem výklad tento nad onen pravější jest. Nebo sic jinak nebyl by pravil Kristus, že *řečeno jest starým*, nébrž *řečeno bylo vám*; nebylby opustil pojmenovati farisey a zákoníky co původý domněle nesličného výkladu. A kterak mohl nazývati *starými* ty, jejichžto školy před dobou nedrahnou teprv byly zavedeny? Povážíme-li pak, co Kristus opravuje a zdokonaluje,

shledáme že jsou to věci zákonem stanovené. Tudy za jistě máme, že Kristus příkázání svá staví proti příkázáním Starého Zákona, aby v příkladech co v nějakém zrcadle ukázal, kterak Zákon Starý, jak již praveno, doplňuje, zdokonaluje a obťovuje. Není to odpor proti Starému Zákonu, nýbrž vyšší stupeň, další vývoj a rozvod zárodu v Starém Zákoně položeného.

Při tom dvojí věci nám šetřiti. První jest ta, že poněvadž Kristus ve Starý Zákon takorika ducha vlévá a v duchu svém jej vykládá a dokládá, veškery jednotlivé příkazy v duchu jeho brány býti musejí, což se stává, když je v duchu církve slyšeti budeme. Za druhé pozorovati sluší, že meze, kde duch Starého Zákona přestává a duch Nového začíná, vesměs ovšem při některých udati se mohou případech, avšak že všady jich vysliditi a ukázati dokonale nelze, poněvadž Starý Zákon beze všeho vývoje nebytoval. Ještě mimochodem přidáváme, že se některým líbilo překládati: *řečeno jest od starých*, což však duchu řeči a spojitosti zohla odporuje. To předeslavše můžeme již k jednotlivým větám přistoupiti.

Hned pak napadá, že Pán nedí: *čtli jste, nýbrž slyšeli jste*. Mluví totiž k lidu, který známost zákona Božího z ústního v synagogách vyučování čerpal. *Starými*, jimž řečeno býti praví, slyší celé židovstvo, jimž druhdy Mojžíš zákon ten vydal, jehož závezek pořad a pořádek trval. V Zákoně Ex. 20, 13. stojí takto: *Nezabiješ*. Slova, jenž následují: *kdo zabije podroben jest soudu* t. j. odsudku a pokuté soudu, jest výklad a doklad vhodný a případný učitelův zákona, kteří zákon ve sbornicech tlumočili. O sádku tomto co první stolici, kterouž věci právodné a zřejmé se rozsuzovaly (dle Deut. 16, 18.) a dříve až i prostý trest smrti se uložit směl, jinak thalmutisté a jinak Josef Flavius se vyjadřují. Podle Josefa sestávala stolice ta ze soudců sedmi (Antq. IV. 8, 14.), podle rabínův thalmutistů ze tří a dvaceti. Učenci právem dávají předek Josefovi; ať pak tu zohla na tom počtu nezáleží, anot smysl jest: Zákon trestá skutečnou vraždu, čili ten kdo vraždu spáchal, podpadá trestu zákonem určenému. Naproti tomu (dí Ježíš): *Já pravím vám, kdo se hněvá na bratra svého, vinen jest soudu*. Netoliko skutek vraždy, nýbrž i hněv zákonem mojším trestu podroben jest. *Bratrem* zve každého člověka, jak níže Luk. 10, 30. násl. Tudy Tertul. apol. 39. pohanům praví: *Bratři jsme vaši také pro přírodu matku jednu společnou, ať vy zlí bratři a ovšem zlí člověkové jste*. Zapovídá tedy Pán hněvati se na clo-

věka jakéhokoli. I v Starém Zákoně hněvati se zapovídá, jak toho drahně míst dosvědčuje, n. p. Sir. 27, 33. *Hněv a přehliost obě jest ohavňo*. Ale nikde zákon ten trestu neurčuje na přestupek ten, toliko vraždu pokutou stihaje. V tom tedy rozdíl jest a ta jest přednost Zákona Nového přede Starým, že Nový Zákon hněv netoliko zapovídá, nýbrž i trestá; není ale očividně sporu žádného mezi Zákonem Starým a Novým, nýbrž Nový Zákon jest dokonalost Starého.

Hněv pak buď uvnitř ostává, a o tom tuto Pán mluví, aneb i vně se méně neb více pronášá. A o tom dí Pán dále: *Kdo dí bratru rácha, podroben jest veleradě, a kdo jemu praví blázne, podroben jest ohni pekelnému*. V těch slovích Pán dvojí opět vylicuje stupeň, druhý větší nad první. — *Rácha* či *raka* slovo chaldejské tehdy obecné, v naší mluvě toli co ničemný, prázny, marný, značí menší pohanění se vniternou hořkostí t. j. se hněvem spojené; slovo *blázne* znamená vyšší a větší takové potupení že hněvu zahorklejšího pochodil a s pohrdáním spojené. *Blázny* u Židů (Zalm 13, 1.) bezbožní, bohaprázni, zapekliti a zarytí lidé slouli. Podle toho dí Pán, že první stupeň hněvu ven vystoupilého a ráchou značeného podpadá veleradě, *soudu velerady* či *synedria*. Byla to nejvyšší stolice soudná u Židů, jenž o největších zločinech soud vynášela a smrt ukládala s přívahou a příhanou, n. p. kamenování. Sestávala ze dva a sedmdesáti údů tří stavů, z kněží, ze zákoníků a z knízat lidu.

Třetí stupeň hněvu vůbec čili druhý stupeň hněvu vně se jevíciho, když totiž *někdo blázne* t. j. bezbožníkem bližního zve a jej *proklíná*, pomsty všelijak vyhledávaje, zasluhuje *ohně pekelného* t. j. takového trestu hoden jest, jakéhož na světě žádný soud již ukládati nemůže, ale jimž Bůh tím přísněji na onom světě zakročuje.

Slova ta Páně, jak mnohá jenž následují, nemají slovně se bráti, jak vidno Jac. 2, 20. Mt. 23, 17. 19. Luk. 24, 25., nýbrž *duchovně* pojata býti musejí. Dvojí věc totiž hlavitě vytýká Pán; jednu že i vniterné hnutí hněvu s přivolením a zalíbením sloučené trestu vinno jest; druhou že ve hněvu mnozí stupňové jsou — jak při jiných hříších — a že podle stupně proviny také stupeň pokuty a trestu se určuje.

Trojí poznamenání ještě tuto musíme přičiniti. Nejprve samo sebou jasno jest, že Pán hněv miní vlastně takový, hořkost, zlovlí a nevolí v srdci. Z toho jde, že horlivost, ač přepodobná hněvu, tu se nemíní, poněvadž takhle nepovstává z hořké mysli,

něbrž z lásky; což ač lidem těžko tytýž rozeznati bývá, avšak zpytateli srdcí a ledví (Ap. 2, 23.) dobře prozračno jest.

Druhá poznámka týká se vklouzlého do řeckého obecného textu slůvka *εἰς* při větě *kdož se hněvá*, tak že text řecký běžný čte: kdo se hněvá *darmo*, bez příčiny. Slůvko to bez mála z nedorozumění od některého přepisovače nebo vykladatele do některých ač nepatrnějších řeckých rukopisů a odtud do překladův pozdějších (i do cyrilského *испытъ*, vsuje) přešlo, ale ani v nejlepších ř. rkps. ani ve vulgátě a ve starém syrském překladu se nenalezá a od sv. Jeronýma a Augustina výslovně co vybytná a výmetná vložka se zavrhuje. Aniz také se shoduje s celým Páně dovoděním, žluť cíle celé takoměř přesekává a jenom z nedopatření ku pravému smyslu zalíbení došlo mohlo. Pravda, že jest také *dobrý, mravný* hněv, o němž písmo Ž. 4, 5. Ef. 4, 26. zmiňuje se, jakož i to pravda, že hořkost v mysli na bližního povstálá nebo zevně vnuklá, dokud jí duše nepřijímá aniz se v ní kochá, hříchem nenf. Ale již jsme hořejši poznamenali, že Kristus o pravém, zahoreklou. myslí povstale hněvu mluví, ovšem tedy o takovém, který se byl v mysli ujal a ji hořkostí svou prostoupil. Tím spolu ukázáno, že přípisek slova *εἰς* *zdarma, bez příčiny*, jimž věc zdála se ozřejmovati, zhola i z důvodů vniterných zavržen býti musí, ješto byl povstal jediné odtud, poněvadž měla částicí tou odstraniti se domnělá potykavost písma proti písmu, jenž jak již praveno také o hněvu v lepším smysle mluví a jehož příklad nám ukazuje Jo. 2, 9. Act. 5, 9. ad. Posléze za třetí znamenati sluší, že co se dí v českém překladu *pekelným ohněm*, to v ř. a lat. textu zní: gehenny obnivé, jak i cyrilský překlad klade v gejjenná ognjnazja. Gehenna hebr. značí údolí Henův, jenž ležl od Jerusalema k jihozápadu pod horou Sionskou, kdež Izraelité Molochovi děti v zápal obětovali 4 Reg. 23, 10.; nápotom Židé v takovou nenávisť vzali to místo, že veškeren neřád tam snáželi a spalovali. Od ustavičného zažhání a chování ohně jméno údolí toho přeneseno na jiné místo věčných trestů, na peklo.

Již pak Pán předsav vesměs nauku tu svoji, kterak ve příčině hněvu Zákon Starý skrze Ného dokonalosti došel, odvětuje odtad a zavírá: *Když tedy přinášíš dar svůj k oltáři a rozpomeněš se, že bratr tvůj má něco proti tobě, jdi, dříve se smíř s bratrem, a pak přišed obětuj dar*. Vývodek to předležitý. Všemohže a všelijak během máme hněv zamezovati a všelijak k tomu prohlédati, aby se hněv předešel, poněvadž trest

smrti naň ustanoven jest; a proto velí Pán věc Bohu nejmilejší přetrhnouti raděj, jenom aby se smírenlivě lásce zadost stalo. Veliký důraz leží na sloví *tam*; tam-li se, u oltáře totiž, rozpomeněš; bylo zajisté za veliké provinění jmíno, když kdo žertvy neb oběti své nedokonaně zanechal. Učinil-li to přece, tedy jen za nevyhnuteľnou příčinou a pro neodbytnou záležitost se to díti mohlo. Ovšem tedy z předpisu toho Páně zračito, že smírenlivost výše stojí nad obět a tedy *také* zvýšena jest nad modlitbu; větší a bohulibější obět jest potlačení záští, horoucnější jest modlitba všeliké ta služba, kterou Bohu činíme lásku bližnímu prokazující a z útroby jeho hněv vyjímající. *Tebe*, dí Aug. s. 16. d. verb. D., *více Pán hledá než daru tvého; přinášíš dar a sám nevolíš býti darem Bohu? Více žádá Kristus, jenž tebe vykoupil krví svojí, nežli cos naseť na humně svém*.

Při tom výraz Páně *má-li něco proti tobě bratr tvůj* uším nesplyvá bez podivění. Kterak to? Má-li se tomu rozuměti v ten způsob, že za jakoukoli by příčinou někdo, ač bez nejmenší viny naší, na nás zanevřal, my opustivše obět, t. j. věc největší, s ním smířiti se máme, abychom hněvu v srdci jeho přitrž učinili a tudy, poněvadž na hněvsoud smrti se ukládá, bratra věčné zkázy ochrániti? Tak někteří vykládají chtějí. Avšak větší díl otcův a vykladatelů pravějí rčení to: mti proti někomu něco dle Col. 3, 13. Ap. 2, 4. 14. 20. slyší o *spravedlivé* stípnosti pro urážku, kterou bližní od nás uražen byl. Nebo se slova ta Páně potahují na hořejší výrok: *Kdo řekne bratru rácha, kdo mu řekne blázne* atd. Smysl tedy jest: když obětuješ a tane tobě na mysli, že's bližnímu nadál ráchy, bláznů, aneb jinak jemu ublížil, dříve smíř se s bratrem, než obět Bohu přineseš. Leč dokládá sv. Augustin, není tomu tak rozuměti, jakobychem vezdy skutečně k uraženému choditi měli, což druhdy neradno a nemožno jest, něbrž *hotovost ke smíření* se nám tímto Páně příkladem poroučí. Očité mluví Kristus o obětech starozákonných, tehda ještě obyčejných a v platnosti jsoucích; ale ovšem více věc ta o nejsvětější oběti Nového Zákona platí a před pristoupěním k oltáři veškera kyselost a hořkost mysli z útroby vyhostiti se povinna. Proto druhdy v první církvi při mši svaté přede sv. příčastí čili svatým přijímáním mužů mužům, ženy ženám na důkaz jednoty a smíření políbení dávali, čehož posud při slavných službách Božích památka pozůstala, an kněží příslužní způsobem zvláštním jednotu mysli sobě projevují. To druhdy doslovně vyplnil sv. Jan

Almužník při mši sv. se rozpomenuv, že jahen proti němu má něco a tudíž ho odprosiv.

Co tu Pán tím příkladem důrazně na srdce vložil, to novým jiným příkladem a podobenstvím vzatým ze života právního místnější vysvětluje. *Buď povolen protivníkovi svému záhy, dokad jsi na cestě, aby snad nevydal tebe soudci a soudce vydalby tebe biřicovi a byl bys do žaláře uvřzen. Buď povolen protivníkovi vece t. j. smíř ses s ním; kterýmž protivníkem se rozumíte, jenž něco má proti nám, jehožto jsme urazili.* Bylo tehda u Židů, že kdo stížnost na někoho měl, s protivníkem svým i soudu spolu se dostaviti musel, bez něho slyšán nebuda. Oba šli spolu k soudu a žalobník či věřitel mocí protivníka či dlužníka se chopiti a jeho před soud pohnati mohl. Napomíná tedy Pán, aby se dlužník s věřitelem, vinník se žalobníkem přátelsky porovnal, dokavad s ním na cestě jest k soudu, aby snad potom nedbalostí své pozdě nepykal, když by již soud či odsudek k žaláři nad ním vyneseno byl. Podobenství to snadno nyní obrátiti se dá. Dlužník jest člověk hněvivec, věřitel a žalobník jest zákon, cesta k soudu jest život, soudce Bůh, biřic anděl Mt. 13, 49. 50., žalář jest onen žalář pekelný. Velí tedy Pán za života smířiti se, aby snad potom žel pozdní marným nebyl. Nebo dokládá: *nevycházíš ze žaláře, až navrátíš šart či ort poslední, poslední halěr, poslední polušku, poslední penizek.* Tím se nemíní, že bys potom vyjítí mohl, dí sv. Augustin, nébrž že zhola nevycházíš, poněvadž kdož v pekle se octnul, dluh svůj ustavičně platíce nikdá nevyplatí. Tak sice sv. Augustin; avšak jiní otcové a vykladači slovo až, dokud neberou ve smyslu tomu, jak 1, 25., nébrž prostě jak zní a tudy odvodí také z toho místa onu katolickou nauku, že ovšem i na onom světě (v očistci) dluh zapraviti t. j. vina odčiniti a odvinuti se může. Ostatně co jsme přeložili *penizek, šart, halěr*, to v textu ř. i l. sluje kodrantem, čtvrtým dílem assu, peníze římského; podle čehož i cyrilský překlad *kodrant* slůvko podržel. Sv. Lukáš 12, 59. má v ř. textu *leptu* v l. minutu místo *kodrantu*, klada ještě drobnější peníz pro důraznější věci té dolčeni; *lepton* či minutum činil půl kodrantu Mr. 12, 42.; v ruském jazyku dobře slovu tomu odpovídá slovo *poluška*, čtvrtina kopejky. Ostatek dí výše k *oltáři* (ne jak se obvyčejně překládá *na oltář*), poněvadž lid donesl obět do síně a kučz ji na oltář položil.

Takto Pán ukázal, kterak Zákon doplňuje a dokonaluje příkladem od páteho při-

kázní vzatým. Leč On také příklad dalejší přičinuje a dí:

27. Slyšeli jste, že řečeno jest starým: Necizoložíš. 28. Já však pravím vám, že každý, kdož hledí na ženu ku požádání jí, již cizoložil s ní v srdci svém. 29. Jestliže oko tvé pravé pohoršuje tebe, vylup je a vrz od sebe; nebo užitečnější jest tobě, aby zahynul jeden úd tvůj, než aby celé tělo tvoje uvrženo bylo do pekla. 30. A jestli pravá ruka tvá pohoršuje tebe, utni ji a vrz od sebe; nebo užitečnější jest tobě, aby zahynul jeden úd tvůj, než aby celé tělo tvoje odeslo do pekla.

Další příklad přičinuje Pán podle pořádku přikázání B. od páteho křesnému přechodě, i na tom ukázati hodlaje své Starého Zákona zdokonalení. Při čemž podobným jak u předešlého způsobem pokračuje, tuto jak tam žádost zlou trestatedlnou býti uče, s tím jenom rozdílem, že tam při pátem příkazu následek (odsouzení), tuto při šestém příčinu trestu takového (cizoložství) uvodí. Dí: *kdo hledí, patří*, nedí: *kdo žádá jí, nébrž kdo hledí*, aby jí požádal, kdož patří na ni tím úmyslem nečistým, aby pochoť nečistou se rozchutnával, rozháral, a rozkochal; aneb kdož ač snad nejprve jenom ze zvědavosti na ženskou paře, potom když patřením tím v něm nečistá žádost povstala, žádost tu v sobě pěstuje, aniž jí z útroby vyhošťuje. Slovem *žena*, ač nejlíže o provdané mluvě, rozumí, jak na oce jest, každou ženskou i svobodnou, jelikož každá nečistá žádost a každý nečistý pohled se zapovídá. Mimovolná hnutí nejsou v naší moci a nehned každý pohled hříšen jest, ale ten, jenž spojen jest s počotí nečistou, ve kteréž myslí sobě zalíbuj, aniž poznává hříšnou počot tu býti jí odporuje. Zrak jest okno duše, kterýmž zlodějově, zlé žádosti, do svatyně její vcházejí, nepřičiní-li se člověk hned při vcházení jich je odbýti a zapuditi. Tudy vece Jer. 9, 21.: *Smrt vchází okny našimi*. Thren. 3, 51.: *Oko moje oloupilo mne*. A Job 31, 1. učinil smlouvu s očima svýma zhola na děvici nemysleti; ano také pohan Propert 2, 12. pje: *Kdo zří, hnedle hřeší; kdož však tebe zřiti nemůže, ten nebaží, zrak jen přičinu hříchu chová*.

Poněvadž pak věc ta nebezpečná a spolu předležita jest, tedy Pán dvojím příkladem neb podobenstvím napomíná *zlé počoti hned při začátku* všemožné odporovati. Běře podobenství od oka pravého a ode pravé ruky

co věcí nejpřípadnějších, jimiž ale veškeren a každý nástroj hříšné pochotě slyší. Dí: *Když tě oko horší*, nedí prosto, že vezdy oko nás pohoršuje t. j. k zlému ponouká; tolikéž dí: *jestli pravice tvá pohoršuje tebe*, poněvadž smyslové a údové těla našeho nejsou sami o sobě a o své ujmě nástroji hříchu, budouce jimi teprva skrze zalíbení a přivolení duše. Vzati jsou případové ze života, kdež přihází se tytýž, že pro uchránění života, aby se rak a zánět celého těla nezmocnil, nejpotřebnější údové odjímají se. Děje-li se to pro zachování tělesného života, čím více pro zachránění života duchovného dítí se to má. Oko právě a pravá ruka nejvzácnější a nejpotřebnější údové těla jsou a ty Pán káže vyníti, vyloupiti a utíti, kdyby nám ku pádu a pokléscé býti měli. Nemíní, aby doslovně se to dalo; ruka zajisté a oko nejsou příčinou nemoci duchovní, aniž od nich ná-kaza po celé duši rozjídati se může, jak to při tělesných případech horěji uvedených se stává, něbrž ta jest nauka Páně: I toho co vám tak milo a vzácné jest, jak oko a tak potřebno, jak ruka pravá, i toho se vzdáti a lišiti musíte, jestli by vám k záchubě duchovně sloužilo, k hříchu vám námětek působíc. Dva případové tito chovají v sobě všeohecnou nauku a na veškerý podněty ku pochotěm a hříchům rozprostranějí býti musejí, jak na oko se vidí a jak již praveno bylo. Chce zajisté Pán tomu, že raději všecko obětovati, nežli spásu ztratiti máme. Tudy se ovšem rozumějí též přátelé a příbuzní nejsstoupnější, kdyby nám závaždou ku spasení byli a nás k úrazu přivodili; vůbec se slyší veškerý blízké příležitosti ku hříchu a veškerý žádosti, jenž v nás povstati mohou. Dí Pán *vylup, dí utni*, tím podobenstvím na um nám dávaje, že odříkání se pochotí, přemáhání náruživostí a umrtvování zlých žádostí neděje se bez velikých a často náramných bolestí a strážní. Avšak všecko to raději veš podstoupati, anot lépe jest, *bezok a bezruk* býti, nežli obě oči a ruce maje do pekelného přijíti ohně. Učí podle toho církev, že ovšem pro zachování těla tělesného údu od lékařův a hojičův, když potřeba káže, zhavení býti může; avšak pro uvarování duše ode hříchu nelze zbavovati se aniž zbaviti se dáti nějakého tělesného údu, pro tu již shora udanou příčinu, poněvadž *duchovně a mravně zlo* nevězí v těle a v jeho údech, něbrž v duši a pochotích jejích a ovšem pak ve vůli její. Ostatně Didymus veleučení muž v Alexandrii váhu výroku tohoto oceniti věděl. Byv otázan od sv. Antonia, velice-li ho to bolí, že slepým jest (byl zajisté hned v pátém roce

věku svého oslepnul) odpověděl: Moudrý muž nesmí želeť nad tím, že nemá očí, jež mouchy a žízaly mají, něbrž radovati se má nad světlem, jež mu Bůh v mysli skrze Krista rozsvítil.

Poznamenati ještě jest, že v 27. v. slovece *starým* v rkp. čelnějších vynecháno jest a že někteří rkp. řečí v. 30. místo *odešlo* jak Vulg. má, čtou *uvrženo bylo* jak v. 29. Patrně, že těmi malichernostmi v nejmenším se smysl nemění. Přistupme nyní ke třetímu příkladu, jímž Pán vysvětluje, že naukou Jeho Zákon Starý zdokonalení došel. Dí Pán:

31. Řečeno pak jest: Kdožby propustil manželku svou, dej jí list propustný. 32. Já však pravím vám, že kdožby propustil ženu svou kromě příčiny smilstva, uvádí ji v cizoložství a kdo propuštěnou pojme, cizoloží.

Výrokem tímto Pán, jak právě jsme děli, třetí příklad svého dokonalejší, jímž Starý Zákon doplnil, vydává. Opakujeme tuto poznámku, poněvadž ona svítiti nám musí při tomto zporném dvojverší, abychom *výkladů nedopadných* pomínouce ku pravému přistavili. Co se v. 31. týká, věc na veřejích jest, aniž o ni půtku nějakou mají vykladači. Mluví Pán o starozákonném manželství, v němž Židům dovoleno bylo, jak dí Pán 1, 5., pro jich tvrdostnost manželku propustiti. Zavládl ten zlý obyčej u Židů za čtyřstaletého jich v Egyptě přebývání a nebyla věc možná, tudíž lid ode zvyku toho odvrátili; učinil tedy Mojžíš seč byl, aby hojněmu propuštění manželek s strany Israelitů poněkud přítrž učinil. Zasněvil totiž zákon, aby propustek či *list propustný* od muže byl ženě dán, kdyby ji od sebe vybyti hodlal. Při čemž mnohý manžel spis ten nehněd sám vyhotoviti uměje a prodloužením doby a odkládáním propustu uhněten byv, snad se mezi tím s manželkou smířil a ji při sobě podržel. Přece ale přijat za staré úmluvy zákon ten, že manžel ženu svou za jistými příčinami propustiti může, když jí dá propustný či rozvodný list. Jinak ale má se v novém království dítí. Kdo by tu propustil ženu svou, ten ji v cizoložství uvádí a *kdo propuštěnou pojme, ten cizoloží*. V Zákoně Starém manželství skrze muže pro příčinu zákonitou rozvázáno býti mohlo, jestliže jenom list západný se manželce doručil. V Novém Zákoně takového manželův od sebe rozvázání zhola není, nebo ten kdo ženu propustí dává jí příležitost uvádí ji v nebezpečení, aby se hříchu do-

pustila, čili *uvodí ji v cizoložství* t. j. v nebezpečí cizoložiti a *kdo propuštěnou pojímá, ten cizoloží*. V St. Z. propustným listem v N. Z. toliko smrti svazek manželský se ruší. Plyně předobře jedno z druhého bez zádrhlův a zdá se, že nic jasnějšího a místnějšího býti nemůže nad tento s předešlými docela obdobný výklad a vývodek.

Ale ten přímětek *kromě příčiny smilstva!* ten zdá se vyvrací to naše důvodění a zavírání, an manželovi aspoň v jednom případě práva ponechává, manželku *cizoložnou* propustiti; aneb kterak tomu přidavku rozuměti? Nesnáze tato vykladače na jiné a jiné výklady přivedla. Někteří slovo *smilství* v té mezivěť brali obrazně a slyšeli je o modlářství a nevěře, *tak že* by Pán byl vyslovil tu sadu a nauku, že ovšem tenkrát může rozvedeno býti manželství, když buď žena buď muž pohanem nebo židem ostane; podle toho co apoštol 1 Cor. 7, 15. napsal: *Jestli nevěřící odloučiti se chce, nechť se odloučí; není zajisté bratr neb sestra v podobné příčině zavázána*. Výklad ten by najednou všemku odbavil nesnázi; ale vadí mu, že jinoznačí připouští, anť dle svrchovaného a jistého pravidla tu, kde se o zákon jedná, tropův přijímati nelze, ač nemá-li všekero vykládání v pochybnostech se octnouti. Proto jiní jiného výkladu hledající připadli na ten náhled, že Pán tuto jenom proti tehdejšímu Židům s propustnými listy nadužívání zakročuje a že toliko Zákon Starý o té věci vykládaje rozvedení manželství *propuštěnou* na ten jediný případ obmezuje, když se manželka cizoložství dopustí. — Ale hořeji k v. 17. jsme dokázali, že Kristus tu rozdíl Nového a Starého Zákona ustanovuje a tedy ne o tom jedná, co Židé činiti měli, něbrž o tom, co nyní v nové církvi jeho činiti přijde.

Tudy jiní berou slova ta v ten smysl, že Pán propuštění ženu zakazuje vůbec, vesměm a zholá, leč že jediný případ vyjímá, cizoložství totiž, pro kteréž manželka propustiti se může. Oni totiž slovo *smilství* berou ve smyslu cizoložství, zastírajíce se, že podle souvislosti nelze než o cizoložství mysliti, an o stavu manželském řeč jest, v němž smilniti jest cizoložiti. Užívá prý Pán slova širšího smilniti místo užšího cizoložiti, poněvadž se jím mravná nepřistojnost lépe a místněji doličuje. O té jediné výjimce prý Pán proto mluví, poněvadž cizoložstvím manželství skutečně se ruší, tak že manžel manželky té také když napraví se, k sobě přijíti nemusí, an při jiných od církve dopouštěných od stola a lože rozvodech manžel,

jak mile se manželka napraví, ji přijíti povinen jest. Dokládají nad to, že jiné příčiny dočasného rozvodu, n. př. krutost, svádění k hrůchu atd. také při jiných spolcích místo míti mohou, cizoložství ale u jediného manželství se nalezá.

Tohoto výkladu následuje také církev řecká, a na výjimce *kromě příčiny smilstva* práci svou staví domýšlejíc se, že v tom případě manželství tak se rozvádí, že obojí strana k novému sňatku přistoupiti může. Církev ale naše učí, že ovšem ženu lze propustiti v případě cizoložství, avšak že ani ta ani ona strana manželství nového podjímati se nemůže. Učení církve naší potvrzuji netoliko jiná místa písma svatého, v nichž prostě a přímo beze všeho přidavku manželku propouštěti se zapovídá (Mr. 10, 11. Luk. 16, 18. 1 Cor. 7, 10, 11.), něbrž i vazba, spojitost a záměr celé horné nauky Páně, jakož i důstojnost stavu manželského. Bude-li vykládati s Řeky, že v případě cizoložství manželé k novému manželství přistoupiti mohou, kdož nám ručí za to, že manžel neb manželka, chtějící sebe druh druhu zbaviti, právě proto cizoložství se nedopustí, aby se manželství jejich zrušilo? A tu stane se, že cizoložná strana pro přečin svůj místo pokuty právě s odplatou potká se, dojdouc čeho žádala. Důstojenství člověka také nerozvádědného manželství vymáhá, anť zholá povaze tvořa samovolného odporuje, na čas toliko v tak úzké spojení a v obecenství všech přírodních, lidských a božských práv vcházeti. Proto hned v ráji bylo manželství nerozvádědným učiněno, an co Bůh svázal, člověk rozvádět nemá. (Mt. 19, 4–6.) Jestli v Starém Zákoně pro tvrdost Židův od prazákona toho uleveno bylo, tedy Kristus, jenž přišel všechny věci obnovit, také manželství k té dokonalosti, ve kteréž prvopůdně založeno bylo, opět navrátiti volil. Nemůže tedy o propuštění jiném leč o dočasném či o rozvodu od stolu a lože řeč býti, a to tím více, poněvadž Pán při té výmince o pojetí manželky jiné zholá nemluví, prostě kládá: *kdo propustí mimo smilství, činí, že manželka cizoloží*. A že tomu tak jest, že totiž naprosto všeliký nový sňatek po zapuzení manželky se zakazuje, jde z přidané věty prostě, zholá a bezvýmínečně pronesené: *Kdo propuštěnou pojme, cizoloží*. V církvi katolické římské od počátku hned od Ilery v II. století (mand. 4, 1. a Justina ap. I, 13.) až po sněm Tridentský (sess. 24. can. 7. 8.) nejnak se učilo, než že stav manželský právě a pravidelně sloučený rozvádět zholá nemůže se.

Jak viděti, dogmatický vývodek předěšlého výkladu přede pravdou evangelickou obstát nemůže, ano mnozí ani filologického oprávnění jemu nepřipouštějí. Zhola totiž nedávají tomu místa, že by slovo *smilství* *πορνεία* mělo tolik značiti co *πορνεία* cizoložství, an toho v celém oboru jazyka řeckého příklad nepřichází, a slovo *smilství* *πορνεία* berou o přečinu smilným lidí svobodných. Nedá se nikterak mysliti, praví oni, že by byl Pán právě na rozhodném místě pohybného a pochybného a mnohoznačného slova užíval a tím chtělím po propuštění uprostranil tam, kdež dvakrát vlastivého slova užívá. Aniž také ty zásady, jichž onen výklad co svých podpor užívá, na podkladech nepodvrtných spoléhají. Nemůže se tomu dáti, že cizoložstvím podstata manželského stavu se docela ruší a kazí, poněvadž bytnost jeho v pletském sbydlení nezáleží, jakož i to duchu křesťanskému odporuje, kdyby se muž pro nevěru ženy své oprávněným cítil, ani kajicné ženě neodpouštěti a nikdá s ní se docela nesmířovati. Pán té na lici zastíženě cizoložnice Jo. 8, 10. neodsoudil a Mt. 18, 22. velí tomu, kdo nás urazil, netoliko sedmkrát, nýbrž sedmdesátkrát sedmkrát odpustiti.

A proto ti, jenž ony námitky činí, praví smysl slov Páně ten býti: Jenom v tom případě, kdyby muž po vniknutí v manželství našel, že ho manželka oklamala, před manželstvím s některým třetím smilnivši, že tedy místo panny pojal smilnici od cizince o čest připravenou, jenom v tom případě se mu dovoluje od ní se rozloučiti. Dle zákona Deut. 22, 20. na nevěstu, jenž nejsouc pannou přece za takovou se vydávala, trest ukamenování ustanoven byl. Pán toho nezáhá, avšak dává právo od takové klamatelky se odloučiti. Podle toho přísnost bezvýminečné nerozvazatelnosti stavu manželského v celé váze ostává, aniž se jaká výjimka od té přísnosti připouští, a Pán toliko zdánlivá a nepochledná manželství rozloučiti dovoluje.

Výklad ten nejlépe se zdá přiléhati k slovům a k úmyslu Páně a tudy před jinými předčiti. Avšak se nám řeč o tom níže 19, 5. vrátí a uvidíme, skutečně-li obstát může. Proto nyní dalejšího o tom pojednávání zanechajíc přistupme dále k jinému příkladu Páně:

33. Opět slyšclijste, že řečeno bylo starým: Nebudeš křivě přísahati, splníš ale Pánu přísahy své. 34. Ale já pravím vám, abyste nikterak nepřisahali,

ani nebem, anoť trůnem Božím jest; 35. ani zemí, ana podnoží jest nohou Jeho; ani Jerusalemem, an jest město velikého krále; 36. ani hlavou svou nebudeš přísahati, an nemůžeš jednoho vlasu bílým učiniti neb černým. 37. Ale buď řeč vaše ano, ano, ne, ne; což pak nad to více jest, od zlého jest.

Čtvrtým příkladem vysvětluje Pán, kterak Zákon Nový nad Starým dokonalostí vyniká. Při tom prohlídá Pán k místům Ex. 20, 7. Lev. 19, 12. Deut. 5, 2. 30, 3., že kterých zde jenom smysl a jádro uvodí, jednoho také jenom přísahy druhu, *slibného*, dotýkáje, avšak jím i druhý, *potvrdný* rozuměje. Dvojí pak měrou doplňuje a dokonaluje Pán nedostatek Zákona Starého. Tam v Zákoně Starém křivá přísaha se zapovídala, tuto v Novém Zákoně přísaha vesměs se zakazuje; tam jenom dokládání se jména Božského za přísahu váženo, tuto každý způsob kletvy či dokladu za přísahu se běře. Spolu také Pán příčiny jednoho i druhého přidává. Nejprve pronášá důvod, proč každá kletva či každý doklad za přísahu se považovati musí, poněvadž totiž kletva taková jakoukoli věcí činěná věc tu za místodržitelku Boží klade. Tudy také kdo takovou věcí přísahá, ten Bohem samým přísahá. Také jenom věci ty ku přísahám sloužily, které o sobě ve vážnosti byly a v nějakou zvláštní styčnost s Bohem přicházely, anebo aspoň u lidí za věci posvátné se měly. Tak tuto Pán jmenuje *zemí* a *nebe* v potahu k Bohu, onu jakožto podnoží, toto co stolicí Boha věčného prohlédaje k Jes. 66, 1. Při *Jerusalemu* tolikéž prozřít k Ž. 47, 3, kdež město to městem velikého krále sluje, poněvadž ku službě Boží oddáno bylo. Při *hlavě* na myslí měl Pán bez mála nějaké obyčejné přísloví; ale i tuto hlava ta, skrze nížto se přísahá, klade se v ozvláštním poměru k Bohu, jelikož nad ní moci nemá leč jedin toliko Bůh. Nebo poněvadž nikdo vlasů svých proměnit nemůže, tedy jistým jest to důvodem, že Bůh jedin nad hlavou páнем jest. Odkud jde, že i ten, kdo hlavou svou přísahá, rovně Bohem přísahá. Příklady těchto přísah, jak z kap. 23. nížeji viděti, vzal Pán ze života; tito zajisté druhové přísah tehdá v užívání povšechné vešli. Vůbec za to jméno, že takovéto se věrování zhola přísahou není, kdež jméno Boží se nejmenuje. Pán ale dří, že v Zákoně Novém veškeri jeho účastníci duchovním okem na veškeren svět pohlídají,

všady slávu Boží i v nich rozlitou spatřovati a tudy každé věrování skrze jakékoli tvory za dokládání se Boha a za přísahu považovati budou. Katech. Římský praví III. 3, 8. I to jest přísaha, když pro zjednání si víry přísaháme věcmi stvořenými, jako svatými evangelii, křížem, ostatky a jmény světců a jinými věcmi podobnými. Nebo tyto věci samy v sobě nepropůjčují přísaze žádné platnosti a moci, nýbrž Bůh sám to činí, jehož Božské velebnosti sláva v těchto věcech září. Z toho máme, že kdo evangeliem přísahají, Boha samého se dokládají, jehož pravda v evangelii se obsahuje a oznamuje, podobně když světci a sveticemi se přísahá, kteříž jsou chrámové Boží, kteří v pravdu evangelia uvěřili a ji se vši poslušností zachovali a mezi národy je rozhlásili.

Ale i druhou příčinu svého vyššího v Novém Zákoně požadku Pán udává, pro kterou zhola každá přísaha se tu zakazuje. Dí zajisté: *Buď řeč vaše ano, ano, ne, ne; což nad to jest* (t. j. přísaha), *ze zla přichodí*. Nepraví, že přísaha zlou v sobě jest, nýbrž dí, že *ze zla, ode zla, od zlého* původ bere, a plyne z nedůvěry a z klamavosti lidské. Což ale ze zla pochází, v království Božím místa míti nemá. Jisto jest, že čím více zlo t. j. hřích ze společnosti lidské vymizí, tím méně přísah potřeby bude. Veškerá snaha naše tam jíti má, abychom co na nás jest, potřebu tuto umenšovali, pravdy především a vezdy jenom pravdy pšlejíce, pouhým anováním či potakáním a pouhým nenováním či zapíráním věci lidské té váhy se dostalo, za kterouž by přísaha ozbytěčněla. Leč poněvadž lidé nikdy té svrchované a vznešené povahy mravné za svého na zemi putování nedostihnou, tedy přísaha dovoluje se, dokud nezbudeme docela onoho zla, z něhož přísaha vyplývá. Pro ošemetnost a nedůvěru lidskou tedy v důležitých věcech, zvláště před soudcem veřejná přísaha dovolena ano i potřeba jest. A proto vidíme, že sv. Pavel Gal. 1, 20. Rom. 1, 9. 2 Cor. 11, 31. Boha se dokládá t. j. přísahá. Ano sám Pán některakým způsobem Mt. 26, 63. přísahou důstojnosti své co Syna Božího potvrdil a Gen. 22, 16. Ž. 109, 5. sám Bůh přísahou pravdivost výroku svého doličuje Žid. 6, 17. Podlé čehož církev Boží vezdy učila, že přísaha dovolena jest, když jinak pravdy se dojíti nemůže. Avšak vezdy také učila, že jest to zlatý s nápisem Božím peníz, kterýž na oltář Boží s čistou rukou a s třesavým srdcem klásti dlužno, že ale nikdy přísahy za berný grůš bráti nesluší. V tom nám předkové naši slovanští dobrý příklad dá-

vají, kteříž již za pohanství s těžší ku přísaze se nakloňovali. A sv. Basil o čtení poh. kn. k. 24. vypravuje o Kliniovi pythagoristovi, že moha pokutě tří hriven se vyhnutí skládáním přísahy, raději škodu trpěl, než by byl přísahu ač spravedlivou složil. Církev také v právu nejstarším želá, aby biskupové a kněží ku přísahám potahováni nebyli.

Jestě přikládáme, že slova *ode zla, od zlého*, což toli značí jako přísaha pochodí ze zlé a hříšné povahy lidské, někteří vykládali *od zlého, od zlostníka, od ďábla*, slovo *πονηροῦ* mužského rodu býti kladouce; leč lépe za rod nebojí se bere, jak jsme nahoře vyloužili. Místo *εἴπω*, buď, v. 36. čtou někteří *εἴπω*, bude, co pak na týž smysl vychází.

Přistupme nyní ku pátému příkladu!

38. Slyšeli jste, že řečeno bylo: *Oko za oko a zub za zub*. 39. Já pak pravím vám, abyste neodpírali zlému, nýbrž, někdo-li tebe udeří v pravé lice tvoje, nastav mu i druhého. 40. A tomu, kdož chce s tebou souditi se a sukni tvou vzíti, zanech mu i pláště, 41. a kdoby koli tě přinutil na míli jednu, jdi s ním i jiné dvě. 42. Prosimu tebe dej a od toho, kdo chce vypůjčiti od tebe, neodvrať se.

Pátý příklad to, v němž Pán poučuje, kterak Zákon Starý jím v Zákoně Novém zdokonalen byl. V Zákoně Starém Ex. 21, 24. Lev. 24, 20. Deut. 19, 21. veleno, aby zub za zub, oko za oko dáno bylo. Předpis ten týkal se veřejného soudu toliko a vydán byl, aby se horší věci předešly, aby nikdo o vlastní ujmě nad bližním s trestem a pokutou nevystoupal a aby soudcové příměr spolu měli, podle něhož by škody a urážky cenili. Zákon takový u všech národů platil. Nebyl to, dí sv. Augustin, podnět, nýbrž zástava a přítrž vzteku, aby se tento dále nežli slušno neposunul. Ze o veřejném soudu ten zákon platil, vidno ze mnoha míst Starého Zákonu, v nichž uraženci lahodnost a odpustlivost se poroučí Lev. 19, 18. *Nehledej pomsty, aniž pamatuj na křivdu spoluměšťanů svých*. Avšak duch Starého Zákonu byl přece přísný, jakož ani jinak býti nemohlo a velel odpírati zlému, jakož na též místě Lev. 19, 17. čteme: *Zjevně domlouvej bratru svému, abys neměl hříchu pro něho*. Nový Zákon ale — a v tom záleží dokonalost jeho a jeho přednost před Zákonem Starým — na místo odvetu žádá odpuštění, na místo práva hledá

milosti, na místo odporu proti zlému vyhledává neodporování. *Nedí zajisté, jak vece Augustin o horn. k. 19. abys nedával zlého za zlo, nébrž abys zlému t. j. křivdě a urážce, ač jiní kladou: zlému člověku se neuspíral.* Chce Pán, abys netoliko neodplácel, v čem tobě ublíženo bylo, anť oheň ohněm nehasne, nébrž se více vznímá, ale chce, abys neodporoval, kdyby sebe větší urážka se ti hotovila. Ve Starém Zákoně dožadoval se člověk tytýž Boží spravedlnosti a tudy onen přecastý v Žalmích výrok: *Odplat jim Pane podle zloby jejich.* V Zákoně Novém se dovolává člověk milosti, lásky, lahody Boží, aby ji sobě v srdce a v duši vstřípil, podle ní s ublížitelem svým jednati hodlají.

Tuto dokonalost křesťanskou Pán trojím příkladem místněji vysvětluje. Případově ti vzáti jsou ze života, ač výroky Páně doslovně bráti nelze, anť jenom ducha udávají, jakým se křesťan věsti dává, pravidla pro jednotlivé skutky neobsahující, nébrž toho požadující, aby raději všelikou hanu a potupu, křivdu a ujmu, nucen a přikot trpěl a snášel, nežli bys se lásky odřící a proti lahodě proviníti volil. První případ obsahuje urážku na cti a na těle; druhý příklad urážku předkládá na právu; třetí příklad vede sobě o ublížení na svobodě. O prvním vece: *Udeři-li tě někdo v pravé lice, dí Pán, nastav mu i druhého.* Nastaviti druhého lice, když nás byl někdo na pravé udeřil, znamená, že raději ještě jednu urážku trpěti nežli se mstíti máme, ve všem hotoví jsouce pro slávu Boží práva svého se odřící. Při druhém případě velí pro uvarování svady a rozepře, bychom, ač již sukně čili oděvu nespravedlivě zbaveni byvše, raději ztrátu pláště, jenž u Židů často jediným majetkem byl a tudy zvláštní výsadu měl (Ex. 22, 26.), také podnikali, než abychom se svárd dočíněli. Při čemž na jedno vychodí, když sv. Luk. 6, 29. porádek opačný má dříve klada plášť, potom rizu, sukni, šat či oděv spodní. Sukně *χιτων* oděv spodní, spodnice až po kolena s rukávy z lenu neb bavlny zhotovená. Matouš dle ceny, Lukáš dle polohy oděvu pokračuje a na pohany zřetel béře, u nichž plášť dotčené výsady neměl. Třetí případ vzat z perských časův a obyčejů. U Persanů *angari* (Herodot 8, 98.) poslové státní a běhouni veřejní, při každé zastávce lidi, koně, vozy a nádoby potřebná pro svou službu nutiti mohli, což ovšem Židům přebítižnou přícházelo. Velí tudy Pán, abychom, když nás někdo i nespravedlivě k něčemu nutí a nám bráně nějaké ukládá, raději křivdu tu podnikali, než abychom v rozepři

se dávali a tak proti lásce se probřešili zlému odpírajíce. Takový stav by v církvi Boží vládnouti měl, aby každý práva svého se vzdávaje pro lásku Boží podstoupal příkoří, hanu a křivdu, aby takto nijak pokoj rušen nebýval. V dokonalém stavě každý křesťan, účasten jsa co syn Boží nějakým způsobem povahy božské (2 Petr. 1, 4.), Bohu se podobati a v lásce a lahodě své lásku a lahodnost Boží pronášeti má. Láska Boží však není bez moudrosti a spravedlivosti, netoliko totiž dopouští zlo, nébrž je tytýž dle všemoudrosti své trestá. Podle toho — an Pán hned v. 48. nám dle Boha říditi se velí — naše láska potud má toliko shovívava býti, pokud buď sláva Boží, buď spása člověků, buď dobro společnosti lidské jiného chování od nás nevytmáhá. Že tomu tak jest, že Pán velení, abychom druhého lice nastavovali, vzateli sukně i plášť přidávali, a s nutitelem dvě mile cestovali, do slova předpisovati nevolí, nébrž že jak sv. Augustin dí, příkazové ti se potahují na vniternou srdce a myslí přípravu a hotovost k ustoupení, avšak vezdy s opatrností spojenou, to všecko, díme, z příkladů samého Pána, svrchovaného vzoru vši svatosti viděti. Býť zajisté v lice udeřen Jo. 18, 23. nastavil lice druhého, nébrž pravil k urazitel: *Nepravě-li jsem mluvil, dověď toho; pravě-li však, tedy proč mne tepeš?* Sv. Pavel u práva se nejednou hájil a k císaři odvolal se Act. 25, 10. 11. Platí v ohledu tomu posavadě výrok písmu sv. Prov. 26, 5. Odpověz bláznů podle bláznivosti jeho, aby sobě nezdál se moudrým býti. K tomu tedy vede Spasitel, abychom ducha lahody v sobě měli, se člověkem svárlivým ve svádu nijakým během se nevydávali, na oheň dříví nepřikládali, nébrž jej raději vodou ústupnosti a trpělivosti zalévali, slovem raději všecku křivdu podnikali a k novým příkořím raději se strojili, aby jenom pokoj a láska rušení nevzala. Čehož příklady v životě svatých nejedny nacházíme. Sv. Eližběta Turinská zbavena byvši věcí veškerých a z domu vybyta ode příbuzných všeho se mileráda odrekla a v bídě žijíc a potupu a nouzi snášejíc radovala se, že pro Krista věci ty podstoupá.

Leč záporným takovým chováním Pán se nespokojuje, nébrž žádá, abychom také lidem nám zle činícím dobře činili. A to jest co přidává: *Kdo žádá od tebe, dej mu a kdo od tebe vypůjčuje, neodvracej se.* Chudým pomáhati velí a to dvoji cestou, jedněm docela uštěďrovati bez jakého od nich budoucího nahražování, s druhými ale, kteří nabra-

dití či vrátiti druhdy mohou, velí na čas svým statkem sdělovati se, což druhdy má větší cenu a větší lásky důkazem jest, než kdybychom almužny dávali. V tom pak všechném lidem, přátelům i nepřátelům (jakož pak věta ta souvisí s předešlými o příkořích a krivdách) propůjčovati se máme, nehledíce ke člověkům, nébrž k nouzi a potřebě. Podle toho dť Apoštol. 2. Cor. 8, 11. 12. 13., aby Korintané, seč byti mohou, dáti a udělovati se snažili, aniž chabtným majetstvím se zastírali; přidává ale hned, že nežádá od nich, aby v takové míře uštěďrovali, že by sami na mizinu tím přicházeli. Chce Pán, abychom dobře číníce neustávali Gal. 6, 9. aniž odměn a odplat hledali Luc. 14, 12., nébrž všemožně útrubu milosrdenství na sobě ponášeli, avšak při tom opatrnosti nezapomínajíce a jistého pořádku pokud možná šetříce, n. př. rodiče přede všemi jinými, křesťany před nekřesťany a t. d. podporující. Samo sebou zřejmo jest, že při slovech: *kdo žádá tebe se rozumí: věci počestných*, sic jinak k zlému se propůjčovati hříchem jest. Sv. Lukáš 6, 30. v dálejšku silnější výraz má: *Od beroucího nežádej zpátky*. Leč slovo *bráti* nemá jiného významu než *skutečně* vypůjčovati.

Přidáváme, že slovece *jiné* v. 41. (jdi s ním i jiná dvě) rkpp. ř. vypouštějí, čímž řeč větší srovnalosti nabývá.

Zbývá šestý příklad o zdokonalení a doplnění Zákona Starého skrze Krista. Dť Pán posléze:

43. Slyšeli jste, že řečeno bylo: Milovati budeš bližního svého a nenáviděti budeš nepřítelů svého. 44. Ale já pravím vám: Milujte nepřátele své, dobře číňte těm, kteříž nenávidí vás, a modlete se za ty, kteříž pronásledují vás a utrhají vám, 45. abyste byli synové Otce svého, jenž v nebesích jest, jenž slunci svému vzházeti velí na dobré i na zlé a deští na spravedlivé a nespravedlivé. 46. Nebo milujete-li ty, kteří vás milují, jakou mzdu míti budete? Zdaliž i celní toho nečiní? 47. a pozdravíte-li bratrů svých toliko, což více činíte? zdaliž i pohané toho nečiní? 48. Buďtež tedy vy dokonalí, jakož i Otec váš nebeský dokonalý jest.

Než přistoupíme k výkladu, odpravíme zkrátka otázku o čteních. Nejlepší rkpp. ř. vynechávají v. 44 slov *dobře číňte těm, kte-*

řiz vás nenávidí a slova *utrhají vám*, která slova z Luk. 6, 27. prý sem vklouzla. Avšak druzí rkpp. slova ta čtou, jakož i vulgáta naše v nejstarším rkp. je má. Místo *miti budete* v. 46. čte text ř. *máte* podle rkp. vzácných. Což tu krátce, an o věc nepochopnou se jedná, připomenuto buď; smysl ovšem vezdy týž ostává.

Nyní již k tomu šestému příkladu přistupme, jímž zdokonalení a docelení Starého Zákona ode Pána se vysvětluje.

Přede vším věděti musíme, že slovo *bližní* v Starém Zákoně na místě, jež Pán tu na myslí má (Lev. 19, 18.), neznací přítele osobného, nébrž spolukrajana a národovce, a ovšem tedy slovo *nepřítel* co protiva slova *bližní* neznamená osobného, nébrž národního nepřítel, cizozemce, jinostranníka, přespolníka. Že tomu tak, patrné z předpisu o létu odpuštění. (Deut. 15, 3.) *Od cizozemce dluhu požádaš, bližního nebudeš upomínati*. Tolikž to zjevno z předpisu o lichvě (Deut. 23, 19. 20.) *Nedáš bratru svému na lichvu, ale cizímu*. Kdež bratrem sluje ten, jenž v místě hořejším sloul bližním. Bylo tedy Židům prikázáno milovati bratra či bližního t. j. krajana spoluvěrce a domorodce svého, což pro ně tenkrát nedozralé a nezletilé děti stačilo. Vůbec ten jest pořádek a ten postup přirozené lásky, že od užšího kruhu rozprostírá se v širší. Nebo dť Tert. (c. Márc. 4, 16.) *Kdož krajany nemilující bude milovati cizince? Proto Stvořitel přirozeným pořádkem nejprve lásku k nejbližším schvaloval, hodlaje ji brzo na vše přespolníky rozšířiti, nejprve na Židy, potom na celé pokolení lidské*. Nedivno tedy, že jistá hráz, jisté meze lásky Židům byly naznačeny, z čehož co přímý výsledek a přípojek se odvětovalo, že nekrajanův milovati netřeba, ano že jich pro zbrodné a nepravosti jejich nenáviděti třeba Židům. Tak Deut. 7, 1. prikazuje se, nespolkovati se s národy chana-nejskými, nébrž je vyplniti a vyhladiti; tolikž veleno bylo jim s strany Amalekitův (Deut. 25, 19.). Ano i o národu příbuzných Amomitův a Moabitův zástup praví se jim Deut. 23, 6. Toto s Neisraelity příkré zacházení a lásky spolukrajanstvem obmezování tehda pro Židů od nemravů pohanských uva-

rování potřebno bylo. Z toho již na oče jest, že Pán tu nemluví o zlé a bludném nějakém přílepku farisejském, jak se přemnohým uzdálo vykladačům, k účelu a záměru celého na hoře kázání nedosti prohlídnajícím, nébrž že nedostatek Zákona Starého (Rom. 8, 3. Hebr. 7, 19.) doplňuje a dotahuje. Známa byla ta Židův

ke všem národům nevole a nenávist, za časů Páně vrcholu téměř svého došla, nejvíce ovšem proti Římanům, jejichž nejvýtečnější dějepisce na konci prvního století Tacit. hist. 4, 5. Židům povšechnou celého pokolení lidského nenávist připisuje. A dříve již sv. Pavel (1 Thess. 2, 15.) o nich dí, že všem lidem odporují. Počátek nenávisti té byl bohubilý, základ máje v nenávisti hříchu; nepřátelé Israelovi byli nepřátelé Boží, horlivost pro čest Boží nemohla tenkrát nepřecházeti v nenávidění veškerých pohanův co nepřiznivců a protivníků Boha pravého. Odtad se vysvětlují žalové ti hněvní, ve kterých nenávist ona co věc samozřejmá, přirozená, ano bohubilá se vystavuje. (Ž. 5, 11. 9, 20. 53, 7 atd.)

Proti takové obmezené lásce a odtud vyplynulé Neisraelitův nenávisti Pán svůj zákon klade: *Já pak pravím vám, milujte nepřátely své* atd. Nebo di Tertullian na dotč. m., když Kristus dosáhl vlády nade všemi národy a majetstvím jeho hranice světa se staly, také zákon lásky oně obmezené rozprostranil na všechny pod světem národy, nikoho nevyjímaje, nebřž všem láskou tou se zamlouvaje.

Nepřátely tuto podle toho, co jsme nadeslali, mluví Pán ovšem veškerý národy, ale především Římany, proti nimž tenkrát sličným plamenem v srdcích Židův nenávist plápolala. Veleje Římany milovati, velí již z té útroby nejzarytějšímu záští výhost dávatí. To jest ten divotvorný, světovládný zákon, jímž obličej země proměnil se. To jest ta zvláštní láska, kteréž se divili pohané a o kteréž křesťané se zvláštním důrazem mluvili. *Duše miluje tělo*, dí se v listu k Diognétovi, *a údy jeho, ač ji nenávidoucího; křesťané milují nenávidistický své*. A Justin Ap. 14. podobně vylučuje proměnu mravův a života u křesťanů. *Dříve jsme, vece, vzájemným záští se pronásledovali a s těmi, jenž nejsou krajané naši, jednoho ohniště užívati se zdráhali; nyní po přišti Páně se všemi v jednotě žijeme a za nepřátely modlíme se* atd. Byli ovšem u pohanů někteří toho příkladové, jak n. p. Kacion, jenž byv od Athénanův k smrti odsouzen, když malíčko před odpravením-se ho tážali, co by synu svému vyříditi velel, odpověděl: Vzkazují mu zapomenouti na tuto urážku Athénanův. Podobně čteme o Lykurgovi, že zbaven byv oka od mladíka jednoho a máje vůli usmrtiti ho, neucínil toho, nebřž ho dokonaleji vychoval. Avšak ti jsou případové řídké a krápeje u velikém moři, a spolu případové ti vzešedše z přirozené veledu-

chosti aneb z bažení po slávě do sebe právě a bytelné ceny nemají. Láska nepřátel jest zvláštní křesťanská cnota, kteráž na jiné půdě leč na půdě krví Boháčlověka svažená uroditi nemohla se.

Přidává Pán *činite dobře nenávidistickým svým*, anot láska ta k nepřátelům vně se projevovali musí, má-li jinak pravou býti. Tím na um dává Pán, abychom vezdy hotovi byli, všelijak skutkem se nepřátelům propůjčovati, když pomoci naši potřebují a my jim pomoci můžeme. Ničeho-li však jim uděliti nemůžeme pro chudobu svou, zbývá jedna věc vezdy přece, jižto jim vděčiti nenemožno, a ta jest modlitba. A tudy křesťané od nepřátelů od nejstarších věků se modlivali, jakož i Pavel apoštol 1 Tim. 2, 2. za císaře modliti se velel, ovšem pohaný a pronásledovatele křesťanův. Dálo se to podle příkladu Páně na kříži a dle příkladu prvomučníka Štěpána. A ovšem pravdu pověděl ten, kdo za to měl, že láska k nepřátelům jediné jest poznavadlo naší lásky ku bližnímu; kde zajisté oně není, tam nalezá se jenom sobětnost, ač snad slibnou tvárností lásky bliženské se honosí. Platonikové, vece starý vykladač, zastávali a šetřili přede vším toho, co se v platonismu od jiných různých nauk, tolikéž křesťané především píleli povinni toho, co v křesťanské víře vlastito jest. Proto se apologetové zvláště na tyto předpisy Páně co na důkaz svrchovanosti nauky křesťanské odvolávali, jak zvláště u sv. Justina ap. I. Tryf. 18. aj. viděti.

Přičinuje Pán, aby nás tím spíše k milování nepřátel přiměl, pobnutku vzatou ode pravzoru křesťanův ano veškerého člověčenstva. Dí: *Abyste byli synové Otce nebeského*. Syn se dokazuje synem otce svého býti, když mravův jeho sličných neustále pilen jest, čímž zalíbení otcova vezdy větší a větší měrou dosahuje. Pán k obojmú, k následování i k zalíbení dotčenému prohlídá. Milováním nepřátel dokází učeníci netoliko do sebe míti povahu Otce nebeského, jenž nepřátelům svým dobře činí a zlo dobrem odplacuje, *reže svititi a deštiti na zlé rovně jako na dobré*, nebřž také spolu zalíbení Otce nebeského dojdou. Ostatek slovo ř. *žijete* může nejenom slovy *abyste byli*, jak latíně jest, nebřž také *abyste se stali* přeloženo býti, leč jak vidno ve smyslu rozdílu z toho nijaký nepovstává.

Upozorňují staří již, že Pán nenadarmo dí: *velí slunci svému*; chceť, abychom tím spíše dávali z toho, což sicte svým nazýváme, což ale naším, jelikož od Boha na čas toliko propůjčeným, zhola není. Při tom spolu

ještě znamenáme, že místo *kteříž* slunci velí v ř. textu čte se částice přičinná *nebo*; smysl nemění se tím, ana vazba toliko nějak se přejinačila.

Potřebí však bylo tu lásku místněji olíčiti a označiti, a to činí Pán, ukazujíc na nedostatek lásky té, kterou se člověk ku přátelům nese. *Nebo jestli, dí, milujete milovatele svoje, jakou odplatu máte?* Místo toho má Lukáš: *jakýž dík máte od Boha?* Dík se strany Boží vezdy jest skutečným, tudy *dík* tu značí tolik co mzdu či odměnu. Taková k milencům láska, jelikož z pleti a krve a z přirozené náklonnosti povstala, zvláštní ceny do sebe nemá, v ničem se nedělic od lásky, jižto celníci a pohané k sobě vespolek lípnou, a ovšem tedy odplaty zvláštní očekávat nemohouc. Nebo byť se v něčem láska Židů k sobě vespolek od vzájemné pohanův a celných či publikánů lásky lišila, kořen tam i tu stejný jest, přírodní náchylnost; a tudy tam i tu cena a hodnota stejná. Proto praví Pán, tážaje se: *zda-liž i celníci toho nečiní?* Publikáni, celní, mýtaři či mýtníci byli pronajímatelé cel a výběrčí těchto cel, mýt a veřejných peněz státních. Záměšnější z nich byli celníky vrchními, jenž od Římanův cla a berně úhrnem pronajavše potom je částečně podcelným pronajímali. Lidé ti byli u veliké nenávisti u Židů, poněvadž se těmto veskeré panství Římanův holým bezprávím býti *ci* dlelo; ano celníci ti pro lakotu, úskočnost a utiskavost svou i v jiných zemích rodákům nad míru nenávisťní a odporní byli. V Palestíně jich nepřipouštěli do sborníků či synagóg, aniž jich ku svědeckví přijímali, a ať již Židé rození jsouce, vezdy byli za pohany a hříšníky jmíni a za jedno s pohany se kladli (18, 17.). O nich ještě mnohokrátě nám přijde mluvit.

Samozřejmě jest, že láska k nepřítelům nevymáhá nějaké k nim náklonnosti a přivínilosti, něbrž toho, abychom k nim mysl laskavou zachovávali, jim ve všelikých potřebách se propůjčovali, jim za zlé dobrem se odsluhovali, je dobrodiními získali, v neukojitelnosti jejich je snašeli a aspoň za ně se modlili. O mezech, jež opatrnost, moudrost a žádost spasení tomu nepřítel milování klade, Pán za účelem svým se nerozšiřuje. Ale patrně, že Tit. 3, 10. 2 Jo. 10. meze takového k nepřítelům přivínavání se určují a tudy odporu žádného míst oněch apoštolských se slovy Páně není, anot na dotčených místech varovati se bludářův ne pro nelásku, něbrž pro nebezpečení nářazy věř se.

Jelikož byl k svrchované lásce napomínal a obyčejným laskavostem všelikou cenu a hodnotu odepřel, tudy právě zavírá: *Buďtež tedy dokonalí, jak Otce váš nebeský dokonalý jest.* Myslí někteří vykladači a jmenovitě slovný Maldonat, že věta ta vztahuje se na předešlou o milování nepřítelův nauku, že tedy v užším smyslu toliko bráti a o lásce slyšeti má se podle slov Luk. 6, 36., jenž slova Páně takto uvodí: *Buďtež milosrdní, jak Otce váš v nebesích milosrden jest.* Avšak jednou případností slov oněch u Matouše obmezovati nelze, ješto *všude* a *vesměs* znějí; a bez toho láska co plnost zákona snahu po veskerých ctnostech v sobě zahrnuje. Pán dlouho a s láskou o lásce a vůbec o dokonalení Zákona mluvivěť touto všechnu svou předešlou nauku zahrnuje a velí, bychom Otce nebeského, podle jehož obrazu a podobnosti stvoření jsme, ve všech ctnostech nápodobili a celým životem svým co v zrcadle obráželi. Platon již určení člověka (ozvláště v Theotété) v podobnosti k Bohu pokládá, ač božnost ta u něho pro nepoznání jím pravého Boha stvořitele světa významu toho zhoľa nemá a nikoli v sobě toho neobsahuje, čeho Pán tuto požaduje. Pozorovati také musíme, že Pán nedí, abychom Bohu *podobní byli*, něbrž *dokonalí* abychom byli, jak Bůh dokonalý jest. Rozumí se samo sebou, že *rovnosti nezádá*, anaf silám našim a přírodě naší nemožná jest; avšak nedí *podobní buďte*, poněvadž podobnost k jedné věci obyčejně se vztahuje a nepodobnost v jiných stranách nadesílá. Tudy v písmě Nového Zákona přecasto se setkáváme s velením oním, abychom dokonalosti přileli (1 Cor. 14, 20. Col. 1, 28. 4, 12. Jac. 1, 4. 3, 2.) a nápodobitelé či následovníci Boží byli. (Ef. 5, 1.) Vyrčen ode Pána cíl, *udána méta*, kam neustále zaměřovati potřebí. Krásně píše list k Diogn. 10.: *Zamiluješ-li Boha, staneš se i následovníkem dobroty Jeho.* Nediv se pak, že člověk může následovníkem Božím býti; můžeť ovšem, když Bůh toho žádá. Nezálčí ale to Boha následován v panování nad bližním, v povyšování se nade slabší a v bohatnutí. Něbrž kdo bříme bližního na se bere, kdo v tom, v čem vytýká a horuje, se jinému propůjčuje a o věci od Boha dosažené s jinými se sděluje, ten bohuje lidem, jenž od něho přijímají, ten následovníkem Božím jest. A sv. Leo I. dí: Člověk proto dle obrazu Božího stvořen, aby nápodobitelem tvůrce byl svého, a v tom přirozená důstojnost naše shledává se, když v nás co v nějakém zrcadle podoba lásky Boží se bleskotá (serm. de

jejun. 10). Leč skutek dobrý, má-li ctnost | vycházeti. O tom Pán jedná ve hlavě ná-
býti, musí z čistého zřídla, z dobrého úmyslu | sledující.

Hlava VI.

*Kterak se chovati při almužně; 5. modlitbě;
16. postu; 19. o jaké poklady pečovati.*

1. Varujte se spravedlivost svou činiti před lidmi, abyste uvidění byli od nich; jinak odplaty nebudete míti u Otce svého, jenž jest v nebesích. 2. Když tedy dáváš almužnu, netrub před sebou, jak pokrytci činí ve sbornicích a na ulicích, aby slavení byli od lidí; amen pravím vám, vzali odplatu svou. 3. Ale když ty dáváš almužnu, nevěz levice tvá, co činí pravice tvá, 4. aby byla almužna tvá ve skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí ve skrytě, odplatí tobě.

K dokonalosti svrchované napomínal byl Pán; leč abychom k ní dostíhali, potřebí především dobré skutky v dobrém úmyslu vykonávati a tam prohlédati, abychom dobro svoje pro slávu a čest Boží činili. Proto Pán předeslav 5, 3—16, co část první základná pravidla, dále v druhé části 5, 17—48. přednost spravedlnosti jím učeně před onou v Starém Zákoně, nyní přistupuje k třetí části, k tomu totiž, jakým úmyslem spravedlnost tu vykonávati přijde; napřed o zámeru a úmyslu tom mluví vesměs a vůbec; což potom na třech hlavních skutcích a prostředcích spravedlnosti podrobněji ukazuje.

Rozdíl při této třetí části shledáváme ten, že v ní také ohled bere na pohnutky člověku se přirozeně naskytající a od Farišeů pěstované, kdežto v prvníjších částech prostě, přímo a bez ohledu takového učení své pronášel. Mluví Pán vsady srostité a v příkladech, každému přístupné a dostupné, že zholá rozum nejsprostější chápáti nauku jeho může. *Varujte se, dí, spravedlnost svou činiti před lidmi, abyste uvidění byli od nich. Činiti před lidmi nezakazuje Pán, nýbrž činiti před nimi, abys od nich viděn a chválen byl;* (částice: aby značí úmysl, zámer a účel); chce jen, abychom pochval lidských nebyli žádostivi, a jich sobě za odplatu činů svých nevystavovali. A tedy výrok ten odporuje onomu 5, 16., že skutky své dobré tak vykonávati máme, aby lidé je vidouce Boha z toho oslavovali. Pavel, jenž dí, že kdyby lidem se líbil, Kristovým by

služebníkem nebyl (Gal. 1. 10.), přece na jiném místě vyznává (1. Cor. 10, 33.), že všem líbiti se usiluje, ne aby slávy a lásky u nich nabyl, nýbrž (1. Cor. 9, 21. 22.) aby všechny získal a všechny k spasení přivedl. Sv. Zlatoust vece: Kdo dobré nečiní proto, aby od lidí spatřován byl, ten ač před očima lidí činí, přece před lidmi se činiti nezdá. Nebo kdo pro Boha dobré činí, nepatří při tom na jiného leč na Boha samého, k jehožto cti a podle jehožto vůle působí, právě tak jak toho umělec před očima chová, kdož mu dílo vykonati dal. — O těch ale, kdo pro pouhou schloubu skutky své dobré vykonávají, praví Pán, že nedosáhnou odplaty u Otce nebeského, an již mají odplatu od lidí, poněvadž spravedlivě, abys od toho mzdy dostal, komu pracuješ, aniž od toho odplaty očekával, jemuž nesloužíš. Schlouba a bažení po cti jest ten mráz, jenž květy dobrých skutků vysvěďuje; jest zloděj, jenž duši naši o mzdu dobra okrádá, jest mol veškerých ctností, jest červ, jenž ožirá zásluhu skutkův dobrých, jak červ ohlodal břečtan Jonáše proroka. (Jon. 4.) Nemůžeme-li jinak leč před lidmi činiti skutků svých, tedy má vezdy nám před očima býti Ž. 113. *Ne nám, ne nám, nýbrž jménu Tvému Bože buď čest a sláva.*

To vůbec a vesměs o všeliké ctnosti Pán nadeslav přistupuje ke třem jejím zvláštním výkonům, k almužně, jíž všechna dobrodiní, k modlitbě, jíž všechny povinnosti k Bohu a ku postu, jímž všechno sebe umrtvování rozumí. Proto užívá čá stice sousledné *tedy čili protož*, slůvkem tím obrácení zá-sady oné povšechné na případy zvláštní uděje. Napřed záporně Pán vystíhá, potom přímo kladně učí. *Když tedy dáváš almužnu, vece, netrub před sebou, aby pokrytci činí ve sbornicích a na ulicích, aby oslavení byli od lidí. Troubiti před sebou, vytrubovati jest přísloušné praveno a značí veřejné povyk učiniti, pozornost způsobiti, svědkův a jich chvály hledati; žeby kdy se to bylo doslovně dalo, nepotvrzuje se. Pokrytec jest, kdo úmysl svůj skrývá, povahu svou zahu-luje a jinou slibnou na odiv vystavuje, slo-vem, kdo za toho jma býti žádá, jímž není. Almužna slovo původem svým řecké, avšak do všech téměř jazykův odtud přestěpené, značí v naší řeči to, jak je nalazáme v sta-roslovanských překladech převedené, totiž*

milostinu či raděj *milostini*, totiž dar daný neb službu činěnou z milosti, z milování, z lásky. Dávala se milostina ta rozličným během. Pán dvojit způsob tu připomíná. Sbírala se totiž ve sbornicích či synagógách, jež se potom k večeru mezi chudé rozdávala. Ale žebráci též, a to jest dotčený druhý způsob, stáli po ulicích, zvláště na úhlech, kdež se více ulic sbíhá, čili na rozulkách, aby tam almužny od mimojdoucích přijímali. Jak sebou samým patrně, Pán způsobů těch dávání almužny nehaní, něbrž toliko tupí ty zlé při nich obyčejné úmysly. Dí, že již vzali odplatu svou, t. j. že již nemají očekávat mzdy od Otce nebeského; sic jinak něvždy ten, kdož pro schloupu dobro činí, hned také chvály dosahuje.

Co hned dále dí, že když činíme almužnu, *levice nemá věděti, co pravice činí*, rovně se příslovně bráti musí. Tím Pán opak onoho roztrubování naskytá a velí, abychom dobrodiní svá beze hluku a bez ohledů lidských, jediné pro Boha činili, aby toho ani ten nedověděl se, jež nás tak blízce jest, jak pravé ruky blízka jest levici. Přičiňuje Pán důvod toho, an dí: aby, jsouc skryta almužna tvá mzdy dosáhla u Otce nebeského. Tam zajisté almužna milostinou jest, kdež se dává bez zapýření chudáka, a ta jest toliko skutkem pro Boha činěným, která se bez lidských ohledů dává. Věcní toliko skutkové věčné odplaty dojdou; to pak jsou skutkové pro Boha, odvěkého a důvěčného, vykonaný.

Jiní slova o nevědění od levice toho, co pravice činí, sličně obracují na nevyčítání jiným, čeho jsme jim udělili, a na konečné všech od nás jiným učiněných dobrot zapomínání. Tak zajisté má býti skutek dobrý v skrytě, abychom ho sami před sebou tajili, aniž naň ustavičně myslili a na něm se kochali.

Avšak nesplyne takovýto milosrdný skutek boz odměny; skutek dobrý pro Boha činěný chová v sobě z milosti Boží hodnotu, kteréž Bůh bez odplaty nenechá, jež všechny věci skryté vidí a oceňuje. Některé rukopisové řeči přidávají: odplatí Bůh tobě zjevně; leč slovo *zjevně* pozdější jest přípisek. *Chceš-li svědky mít*, vece Zlatoúst, když skutky dobré činíš? Máš netoliko anděly, něbrž svrchovaného Boha; něbrž počkej maličko a na dni soudném před veškerým světem Bůh ctnost tvoji ohlásí (hom. in Mt. 19.). A Pán sám praví (Luk. 14, 14.), že blažen člověk, jež pro almužnu jiným udělenou tuto žádné odplaty nedochází, porčevadž při vzkříšení

se mu jí hojně dostane. — Teď přichází Pán k druhému skutku, k modlitbě a dí:

5. A když se modlíte, nebudte jako pokrytci, kteříž libují ve sbornicích a na úhlech ulic stojíce se modlití, aby byli viděni od lidí. Amen, pravím vám, vzali odplatu svou. 6. Ty ale ikdyž se modlíš, vejdi do pokojíka svého a zavřev dveře pomodli se Otci svému v skrytě, a Otec tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě. 7. Modlíce se pak, nemluvte mnoho jako pohané; domnívají se zajisté, že pro mnohomluvnost svou vyslyšení budou. 8. Nepřipodobte se tedy jim, nebo ví otec váš, čeho potřebí máte, dříve než Ho prosíte.

Druhý příklad, jak skutky křesťanské činiti, vzal Pán od modlitby. *Když se modlíte*, dí; pokládá tedy, že modlití se třeba, a že modlitba jest povinnost sama sebou zřejmá, jakož není národa, který by se nemodlil.

Sv. Řehoř z Nyssy vece: Modlitba jest hrad zdrženlivosti, hněvu krotitel, pýchy podmanitel, mstivosti ukojení, závisť udušení, nespravedlivosti odstranění, nepravosti napravení, modlitba jest v tělesné slabosti posila, v hospodářství zdar, v obci zákonitost, v boji vítězosláva, v míru utvrzení, pečet panenství, důvera manželství, štít cestujícím, stráž odpočívajícím, rolníkům hojnost, plavcům spása; jest zástupce obžalovaných, jest osvobození jatých, odpočinek unavených, útěcha zarmoucených, zábava radujících se, věnec snoubenců, uvítání rozeňátek, rozloučení umírajících. Modlitba jest rozmlouvání s Bohem, patření věcí neviditelných, dosažení žádoucích, požitba věcí přítomných, záruka budoucích.

U Židů třikrát za den se modlili, jak i Daniel (6, 10.) třikrát za den k Bohu se modlil; nad to modlivali se před jídlem a po jídle. V Žalm. 118, 164 dí: Sedmkrát za den chválu jsem vzdával Tobě. Modlitby konaly se v synagógách či sbornicích, které odtud modlitebnicemi slouly. Ale dály se modlitby též vně na ulicích, ano prikázáno bylo, aby člověk Žid, kdež jej hodí na modlitby zastihne, všeho zanechav modlitbu svou vykoval. Obyčejně stoje se to stávalo, ačkoli také drahé příkladů máme, že klečíce modlitbu odpravovali. Stojíce pak při modlitbě upírali oči na zem a ruce měli na prsou složený a sice pravici nad levicí a obličej jejich byl obrácen ke chrámu Jerusalemskému.

skému. Toho všeho Pán nehaní; což tupí, jest licoměrnost, pokrytství, stavení se, jako bys vbožně, v Boha přenesen byl, an zatím toliko o lidskou slávu stojíš; což tedy tupí, jest bažení po chvále, jest schlouba, jest žádost držánu býti za pobožníka a za toho, jehož modlitbou svět vtrvání se zachovává. Pán sám modlil se v chrámě i vně chrámu na místech hlučných a patrných, kdež ho lidé viděti mohli, ač nejráději se ustraňoval na místo soukromé. Váha nespolehá na slově *stojíce*, jak patrnó. A proto křesťané v neděli a velkonoční dobu stojíce, jindy klečce se modlívají, tamto na čest a nápodobení vzkríšeného Pána, toto pro památku pádu Adamova a vlastních hříchů.

Posud záporně pokračoval Pán; ale On od záporu ku kladu přechází a dí: *Když modlíš se, zavři pokojík* či komoru neb komnatu svou, *a tam neviděn a nespatřen Bohu se modli*. Modlitba jest obcování a rozmlouvání s Bohem, a tedy nejlépe tam se modliti, kde se bez závaty tu s Bohem obcování díti může. K tomu prohlídká Pán, ač nikoli, jak samozřejmo jest, doslovně vykládán býti nevolí. Kdekoli se člověk modlí, má jenom k Bohu zřetel mti a srdce svoje před Ním vylévati, na lidi a jejich chválu zholá nic se neohlédaje, právě jakoby sám v závěti, v ústupu, ústraní meškal. Všady, kde se modlí člověk, může učiniti sobě pokojík soukromý, když docela vzdálí se všech myšlének cizorodých, v jediné myšlence na Boha se ustává a tak útulek a závět nějakou z mysli duše svoji si utvoří. Tudy mnozí otcové sv. přenosně rozumějí *pokojkem vnitřní sebe pro Boha osamocený anebo duši*. Tělo jest cela, schrána či poustevna, duše jest poustevník, jak jiní otcové svatí věc představují.

Mluví dále Pán tu o odplatě modlitby řka: *Otec tvůj, jenž vidí v skrytých, odplatí tobě*. V tom svrchovaná láska Boží se spatřuje, že to, jehož dovolení pro nás svrchovaná milost jest, nám, dobře-li je vykonáme, k zásluze přičítá a odplatu za to připovídá. Ale poněvadž odplaty jenom modlitbě řádné se dostává, tudy Pán ještě jednu chybu a vadu při modlitbě vytýká, při kteréž neběře ohledu na Židy, nebrží, čehož dobře šetřiti přijde, na pohany. Pohané ku bohům a bohyňám svým se modlívají, ale pro nepravý a bludný svůj o božství náhled nemohli ani v pravý způsob modlitby uhoditi; stálo jim zajisté na mysli přecasto to, z čeho se jim prorok posmívá 3 Reg. 18, 27. Volali ustavičně *od rána do poledne k Bálu*: *Vyslyš nás Bále, vyslyš nás Bále*, okolo oltáře křepčíce a bo-dajíce se ostříti tak, že krev proudila jim

z údův; když ale nespomohlo, tedy Eliáš dí jim: *„Křičte hlasem vyšším, nebo Bůh vás snad v rozmlouvání jest, nebo jest v hospodě, aneb na cestě, aneb spí, aby se probudil*. Takto smýšlejíce pohané, jinak nemohli, leč ustavičně se svého boha dovolávati. Dochovalo se nám několik vzorů modliteb pohan-ských; nejsou leč ustavičná opětování a jmen a přijmení divných a divných přednášen. Domnívali se zajisté (nemluvíme tu o mudrcích jako Plato, Sokrates a jiní byli), že tím spíše bůžka svého ku prosbám svým nakloní, když jménem jemu nejmilejším ho prozvou a věc, o níž žádají, stokrát pojmenují, jak již sami mudřejší pohané vytýkali. Terent. Heautont. V. 1. Ano za to měli, že jistými modlitbami bůžka svého zholá přinutí, aby se jim nevyhnutelně ku prosbám jejich propůjčiti musel. Slovo řecké *batologia*, jež vulgáta vkládá mnohomluvtvím, značí zajíkávé, koktavé, breptavé mluvení, což ovšem přiházelo se pohanům, vždy nová tétéž prosby slova vynalezajícím a se slibné ukládajícím, anot se jim zdálo, že nemohou dosti sličně a libezně žádosti přednésti, aby se jenom slova jejich bohům zalíbila.

Z toho již běře se, že Pán dlouhých modliteb s dobrým vědomím, s důvěrou a zbožně pronášených nezavrhuje; dí zajisté: *Vit Otec váš, čehož potřebujete*. Slovy těmi proto jenom zamítá ono tlamání, lomcování a přílišnými slovy ploštění, jedné a též věci až do ošklosti opalání a modliteb nelepými hlasy rozpouštění, poněvadž to z *nedověry* a z bludného náhledu pochází, jakoby Bůh nevěděl, čeho nám potřebí jest. Toť sněsí se mňho, věci Pán, u pohanův pro jich o božství bludy; ale u vás, jimž Bůh co předobrotivý a vševědoucí Otec znám jest, a jimž povědomo, že ne hlasu, ale srdce poslouchá Bůh, u vás zholá za velikou vadu to pokládati se musí. Ze tomu tak jest a že Pán rozprostraňování se v modlitbě nezapovídá, patrnó z nauk jeho dalších, jakož také z příkladu Jeho. Pověděl podoběnství, že potřebí jest *vezdy se modliti a neustávati*. Luk. 18, 1. A tu předkládá vdovu, která teprv po dlouhém a neustálém se domáhání, nalahání a obtěžování soudce věci své došla. A na jiném místě Luk. 11, 5. mluví o muži, kterémuž po drahném teprv klepání odevřino bylo. Sám pak nejednou celé noci na modlitbách trávil a na olivetské hoře touž modlitbu třikrát opětoval. Marc. 14, 39. Jiná věc jest, dí Aug. ep. 121. mnoho mluvíti a slovy plóstiti a jiná věc jest stálá pohnutost mysli; vzdáleno buď mnohomluvtví, ale nescházejí dráhlé modlení se, když mysl v hor-

livosti trvá. A na jiném místě týž sv. Aug. vece: Mnoho mluvit v modlitbě jest zbytečnými slovy věc potřebnou vystavovati, mnoho ale prositi jest na Toho, k němuž semodlitme, dlouhým a zbožným zbuzováním srdce svého tlouci; věc ta pak se více vzdycháními nežli řečmi vede. Sv. Řehoř Nysský vece, že Pán proto neobvyčejného slova užívá, aby pokáral ty, kdož nesmyslnými, marnými a zbytečnými žádostmi se obírají. Prázdné mlouvou plýtvání není řeč, nébrž blábolení, žvání, pleskání, klábosení a jak ještě mnohonásobně jinými slovy se to vyjadřuje. Vábec on mluvením mnohé o předkládání marných modliteb běře. A pro pochod slova *προσευχή* modlitba od slova *εὐχὴ* slib, vece, že nemáme žádati od Boha nic, leč bychom se mu dříve slibem zavděčili. A sv. Jeronym vece: *Povážíti máme, že jsme modlitelé a ne vykladače.* Pro dokonalé slověním též Páně vyrozumění pamatovati sluší, že Pán tuto nemluví o čase a trvání modlitby — což u Luk. 11. a 18. činí, — nébrž o způsobu modlitbi se.

Již pak nadeslav Pán předpisy a pravidla o modlení se, přistoupá ku zvláštnímu vzorci, jehož učeníkům svým podává. Dít:

9. Takto tedy vy se modlití budete: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno Tvé. 10. Přijď království Tvé; buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi. 11. Chleba náš, ~~zdejší~~ dej nám dnes. 12. A odpusť nám viny naše, jakož i my odpouštíme vinníkům svým. 13. A neuvoď nás v pokušení; ale zbav nás zlého. Amen. 14. Nebo jestliže odpustíte lidem hříchy jejich, odpustí i vám Otec váš nebeský viny vaše. 15. Pakli neodpustíte lidem, ani Otec váš neodpustí vám hříchů vašich:

Jest to *modlitba Páně*, o nížto některé předběžné otázky předeslati musíme, než k jednotlivým částem přistoupiti můžeme. U sv. Lukáše 11, 1. modlitba ta znova se předkládá, a sice na nalehání učeníkův, kteří prosili Pána, aby je modlití se naučil, jakož Jan byl učům svým učinil. Na to jim Pán modlitbu tu, ale mnohem kratší, přednáší. Nastává tedy otázka, kolikrát Pán modlitbě té učeníky vyučoval a kterak onen vzorec kratší u sv. Lukáše se má k obsírnější modlitbě u sv. Matouše předešené.

Ti vykladači, kteří se domýšlejí, že Matouš ve své *horné* řeči věci při rozličných příležitostech ode Pána mluvené v jedno shrnul,

ti odpověď pohotově mají a dít, že právě sv. Matouš to, co Lukáš při svém pravém čase vykládá, již dříve položil, hodlaje veškerý o modlitbě nauky na tom místě obsáhnouti. Nesnázi tu, že Lukáš modlitbu zkrátka jenom, Matouš ale obsírně klade, obdávají pravice, že v kratším přednosu Lukášové veškerý žádosti se zahrnují, a sv. Matouš obsírněji toliko vyslovil, co tam stručně praveno; anebo že Lukáš píše později sv. evangelium a před očima máe obsírnou a doslovnou tu modlitbu Páně u Matouše položenou, jí toliko kratěji dotknouti volil. Ti vykladači ale, kteří za to mají, že sv. Matouš řeč Páně tak, jak držána byla, předkládá, a že Pán hned na prahu vyučování modlitbě té učeníky vyučil, ti vhodně povídají, že učenci ovšem u Matouše byli slyšeli tu modlitbu, ale domnívajíce se ji nebýti vzorcem, o takový vzorec či o formulu takovou Pána prosili, načež je Pán odkazuje na tu již v horném kázání sdělenou modlitbu a tudý jenom zkrátka nejhlavnějšími tahy ji pronáší. Kterému náhledu by se přednost měla dáti, poznati lze nám z toho, co jsme výšeji na počátku o povaze horné řeči Páně pověděli.

Dále přijde nám rozebrati otázku, zda Pán v modlitbě Otčenáši skutečně vzorec a formulu nám předpisuje, již bychom při modlení svém užívati měli, aneb zdali jenom způsob a povahu nám vylíčiti máf, kteréž bychom modlitice se následovali? Jisto jest, že Pán v modlitbě své nás učí způsobu, kterým, pořádku, v jakém, a spolu věcem, o kteréž modlití se máme, a že v ní veškerý věci se nalezají, o něž nám žádati se udá. I to jisto jest, že přesličná dogmatická nauka v modlitbě té dosíhati dá se, tak že sv. Cyprian modlitbu tu zkráceným evangeliem nazýval. Ale tím není veškerá modlitby té hodnota vyčerpána. Postup Páně ode všeobecná k tomu, co zvláštní jest a srostito, nám namítá, že i tuto něco srostitého a zvláštního před sebou máme, t. j. že máme před sebou formulu, již při modlení se, ač ne výhradně užívati máme; ne výhradně, poněvadž modlitba ta souvisí s naukami, o jejichžto ideálním smyslu jsme se byli zmínili. K tomu Pán dít: *Takto se budete modlití*; slovíčka *takto* pak se užívá při oněch vzorcích modlitebných, jenž doslovně se říkati měly, n. př. při pozhánání kněžským, Num. 6, 23: *Takto budete dávati pozhánání*, načež slova následují, již při tom užívati mají. V též čtvrté knize Mojžíšově Bůh *vloží slova v ústa Balaamovi dít: Takto mluviti budeš*: ovšem ta slova poví a pronesě, jež nyní v ústa vkládám tobě. Num. 23, 5.

A v prorocích říční tak dě Hospodin docela odpovídá říční: toto dě Hospodin. Kdyby Pán, říční dále, byl toliko způsob, nepak vzorec a doslovný obsah modlitby udával, nač by byl tak okrouhlou, určitou a v sobě ukončenou modlitbu předřikal, moha jenom obsah vesměs vypsati, jenž v modlitbách našich nacházeti se má? U Lukáše také čteme, že Pán ři, Luk. 11, 2: Když se modlíte, říkejte, což toliko o formuli platiti může. Proto v církvi sv. se modlitby Páně zhusta užívá. Nebo ři sv. Cyprian: Která modlitba může býti duchovnější než ta, která od Krista nám dána, od Něhož i Duch svatý nám seslán jest? Přátelská a domácí jest modlitba, Boha z toho, co Jeho jest, prositi a k ům Jeho vstupati v Kristově modlitbě. Necht pozná Otec Syna svého slova, a kterýž přebývá uvnitř, ten buď i v hlasu.

Od věku Augustinova modlitba Páně na sedm proseb se dělí, z nichž tři k Bohu, čtyři ke tvorům se odnášejí; tak tajemné a mystické číslo sedmice právě ve dva díly se rozpadá, ve trojku, jenž jest oznak Boží, a ve čtverku, jenž jest oznak tvorstva. V obou částech nějaké vstupování shledáváme. Díl první modlitby tak téměř pokračí: Bůh má poznán býti, jakým skutečně a v pravdě jest; což když se stane, tedy vcházi v občerství s člověky a vládne jimi. Tím pak veškerá země nebem se stává, an všickni jeho vůli plníti přejí. V části druhé vzrůstá prosba tímto postupem. Začátek děje se od věcí tělesných a přechází k duchovním a sice nejprve k vyhlazení viny dočiněné: na to k ostřihání od viny v budoucnu, abychom milostí Boží sotva dosáhle neutrčeli; posléze se přechází ke zbavení a oprostění všeho zla. Učí nás vlastním tímto příkladem Pán, že věci nebeských nejdříve a především hledati potřebí, o čemž níže v. 33. ve slovích zvláštních se projevuje. Sv. Tomáš Aq. vece: V modlitbě Páně prosíme o všechno, oč prositi můžeme a prosíme v pořádku, jímž prositi máme. A tudy modlitba ta netoliko nás učí modliti se, nebříž i pořádá naši celou duši. Napřed žádáme o cili, potom o prostředky k cili. Cili náš jest Bůh, k němuž dychtíme dvojím obyčejem, jedním prohlédajíc k jeho oslavě, druhým žádajíc k oslavě té se přiúčastniti. První věc se k Bohu táhne, jelikož ho milujeme, Posvět se, druhá, jelikož sebe v něm milujeme, Přijď k nám.

K tomuto cíli náš dvojí cestou dovésti může. Jedna sama sebou přímé: buď vůle tvá. Druhá náhodně vede nás, prostředně a nástrojné: chléb náš. Ale i překážky

zavalují cestu. 1. Hřích napřed: Odpust. 2. Napotom pokušení: Neuvoď nás. Posléze 3. nynější zla: Ale zbav. Přistupme již k věcem jednolitým.

Otče. Tím jménem nás modlitbu začíti učí, abychom v sobě vzbudili a podafili důvěru k modlitbě potřebnou, a abychom tím jménem pěstěným a lahodným Boha k vyslyšení naklonili. Jménem Otče, ři sv. Augustin, vzbuzuje se láska; neb což milejšího nad Otce? Vzbuzuje se ale spolu i jistota obdržení; nebo čehož nedá ten, jenž děmí býti uštěřil? Slova Otče v Starém Zákoně zřídka na modlitbě kdo užíval, a v Žaltáři prorok nikdy tak Boha nezduve. Dálo se to pro bezpřemnou uču a nevyslovnou nesmělost a takorba plachost před neobsáhlou velebností Hospodinovou. A když přece nalezáme někde výraz ten, jest to povýšení a podnesení důvěry na nejvyšší stupeň a dále se bez mála jenom v největších nebezpečstvích. Jes. 63, 15. 16. 64, 7. 8. U pohanův ovšem nalezáme, že bohy své otci, bohyně matkami nazývali, ne jenom v modlitbách, nebříž i při slavnostech mimo modlitbu, Lact. 4, 3. a o Zeusovi známo, že vůbec sloužil otcem bohův a lidí. Ale dalo se to ve smyslu docela jiném, přírodném, jakož účty té a té svatobázně k bohům svým pohané zloha cítiti nemohli, o božství pravého pojmu nemajíce. To právě Boha Otcem pojmenování křesťanům vlastní jest, a v tom shledává se ono Starého Zákona Pánem zdokonalení, že onu bázeň, nescméllost, neodvážnost Boha tím jménem prozvati z duší lidských, jím nyní s Bohem smířených, vymezil a pravou důvěru dítěci v mysl lidskou a tudy také v ústa člověcká vložil. Otcem Boha jmenujeme netoliko pro stvoření nás, nebříž i pro vykoupení nás a nás za syny v Kristu přijetí. Člověk nový, obrozený, a Bohu svému skrze milost navracený, říká Bohu Otče, an již synem Božím býti počal. Jak velika jest dobrovitost Páně, ři Cyprian, an chtěl, abychom Boha otcem nazývali. Kdožby z nás ke jménu tomu na modlitbě sáhati směl, kdyby byl On nám tak se modliti nedopustil? Pamatovati ale máme, že nám, poňvadž Boha Otcem nazýváme, jako synům Božím choditi přijde, abychom jako my se chlubíme Otcem, i On se chlubí námi. Jest zajisté jméno to podnětem poslušnosti Hebr. 12, 5... a naděje naší k dědictví věčné říše Jeho. Rom. 8, 16. 17. Otcem jmenujeme tu celou přesvatou Trojici, jak patrné, anať se prosba ne k osobě Otcově zvláště odnáší, nebříž vůbec k Bohu. Sv. Řehoř Nysský vece: Kdož mi dá perutě jako holubici, abych mohl

mysl pozdvihnouti k velebné výši slov těch, že důvěrným slovem ku pánu veškerenstva říci smím: Otče! — A dále žádá, co výplyněk tím slovem Boha nazýván, abychom příbuzenství svoje s Bohem potvrdili životem.

Dále díme Otče *naš*, nedíme Otče *můj*. Jest to společná a obecná modlitba, a ne za sebe, nébrž za lid všechen modlíme se, an všechen lid jedno jsme; tím slůvkem se vespolek bratřími a sestrami býti klademe, a k nejvyšší lásce zavazujeme. Leč není to slůvko *naš* toliko lásky vespolečné znakem, nébrž jest spolu význakem rozdílu našeho od Krista, jež Otce nazýval Otcem *svým*, ne *naším*, poněvadž On jinou docela než my měrou Synem Otce v nebesích byl; my zastíjeme přijatí, zvolení, přísvojní, zálibní jsme synové, On přírodným synem jest.

Dále Boha *v nebesích* býti pravíme, ne jakoby Bůh nebesy obmezen a uhraněn byl; On zajisté zemi a nebe naplňuje Jer. 25, 24. a sláva Jeho jest nade všechna nebesa Ž. 112, 5. Ale tak díme, abychom nejprvé Boží nade *všecky* tvory *vyvýšenost* vyjádřili; potom poněvadž Bůh, ač všady přítomný, v nebesích zvláštním způsobem slávu svou zjevuje a vyvolencům svým se požívati dává. Nad to ještě jsou nebesa *pravá* vlast naše, kdež se ocitnouti a kdež *nápadnictví* slávy od Boha nám připravené nastoupiti máme; přidává tedy Pán slovece *na nebesích*, aby mysl naši k nebeským věcem *pozdvihl*.

Podává se nám nyní k rozjímání první prosba po té předmluvě: *Posvěť se jméno Tvé. Jméno Boží* jest to, co se z Boha lidem zjevuje a jejich známosti naskytá. Ex. 23, 21.; jest *bvtnost Boží*, pokud od lidí poznána a vyznávána bývá Jo. 17, 6. R. 9, 17. *Posvětit* značí *švatým učinit* to, co *nesvato* jest; dny a doby *posvětit* značí je *svatě držeti, svatě ctíti, slaviti*. Exod. 20, 8. O Bohu *užívané slovo* to znamená, Jej *poznávati a vyznávati* co *svatého* Jes. 29, 23., o Ném dobře a právě co o Nejsvětějším smýšleti Sap. 1, 1. a smýšlení to svoje rozšiřovati; značí toli co *oslavovati* Jo. 12, 28, 31, 31. 14, 15, 8. *Posvěcuje se jméno Boží, když Bůh všady se poznává, ctí a oslavuje*. Zahnuje tedy přemnoho v sobě prosba ta; avšak má-li od proseb dvou následujících se různiti, musíme ji na jisté meze stáhnouti a ji toliko o poznání a ctění Božím rozuměti. Obsahuje tedy záporné prosba ta žádost, aby Bůh od žádného a nikdy zneuctěn, znevážen a urouhán nebyl, nébrž aby kladně od nás a ode všech lidí náležitě poznán, ctěn, oslavován a zvelebován byl, což potahuje se *také* zvláště na veřejné služby

Boží. To všechno nemůže se ovšem státi, leč když *hříšníci* se pokají, *nevěřící* se obrátí, odštěpenci se k církvi přijednotí, anot toto všechno závadou a překážkou jest povšechnému poznání, vyznávání a oslavování Boha; ale toho Pán neměl při této, nébrž při následujících prosbách na mysli.

A sice hned v prosbě druhé voláme: *Přijď království Tvé*. O království Božím již zhora 3, 2. řeč byla. Rozumí se královstvím Božím panování a vláda Boží mezi lidmi a dle toho úplně *obrácení pohanstva* a Židovstva a spolu úplně *obnovení útroba* lidských skrze Ducha svatého, jak to Pán ve dvojím podobenství o zrna horčičném a o kvasu nře 13, 31. vykládá. A poněvadž království Boží a úplná vláda Jeho nemůže tuto obdržeti, leč by spolu vněšné okolnosti jemu napomáhaly, tedy se spolu rozumí též, aby k nám přibyla ona doba, ve kteréžto *veškerí nepřátelé Boží* za *podžoz* Kristovi položení a *veškeré závary a překážky* pravého a bezmezného panování Páně odstraněny budou, čili rozumí se, aby konečné *králování Boží, kdež Bůh bude všechno ve všem* 1. Cor. 15, 18., se vyjevilo a průchodu dosáhlo. Rozšíření tedy evangelia a církve, úplná zavlada Boha v srdcích našich a uvidomění a vyjevení slávy Boží, do kteréž druhdy přijati budeme, jest obsahem prosby této; a tudy právě trojiho *království* prosíme, království na zemi, čili vlády církve, království milosti Boží v útrobach našich, a království onoho dokonalého a neskonaleho v nebesích. Sv. Řehoř Nysský vece: Jsme křesťanův hříchu skláčení, jsme porobeni útoky všelikých vládců k pravých katanů a nepřátel, a proto se dobře modlíme: *Přijď království Tvé*. Nebo nelze jinak se sprostiti záhubné zlovlady, lečby mocnost, která uděluje života, nad námi panství přijala. Když království Boží k nám zavítá, zničena bude zlovlada, jako dým ve vzduchu se rozplývá a vosk v ohni se rozpouští. Nebo netrvá tma, když vzešlo světlo, ani nemoc, kde vládne zdraví; nepůsobí vášně, kdež nastala bezvášnivost; vymizuje smrt, když život kralovati počne. *Přijď království Tvé!* Sladké slovo, kterým prosíme od Boha asi toto: zahnáno budiž vojsko protivníkové, zničena buď válka těla proti duchu, zjev se mi ruka andělská a plukové Boží, aby padli plukové nepřátelští.

V *prosbě této* zahrnuje se ale jen jako strom v jádru prosba následující, kterou tudy sv. Luk. 11. vypustil. Prosba ta: *Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi* samozřejma jest. Prohlédá k uskutečnění království Božího a obsahuje v sobě obor činného života,

Pro člověka podle obrazu Božího stvořeného není jiného pravidla leč *vůle Boží*, Jac. 4, 12. a ta jest posvěcení naše 1 Thess. 4, 3. Jak vůli tu plniti máme, toho míru a měřidlo Pán hned udává *jako v nebi* t. j. tak hbitě, holově, dokonale a čistomyslně, jak andělé nebesí, s nimiž stoupenstvím a družstvím spojení jsme. Hebr. 12, 22. 23. Prohlídá Pán bezmála k Ž. 102, 20: *Dobrořečíte Hospodinu veškeri andělé Jeho*, a nám ochotu, žádostivost, sklonnost, dokonalost a hbitost andělů ve vykonání vůle Boží za vzor vystavuje. Přesličně d. sv. Zlatoust: *Velí Kristus, abychom s obyvateli nebes společenství měli; a dříve než se nám přibytkův oněch blažených dostane, chce aby nějakou zeměi nebem se stala, abychom totiž tak vůle Boží na zemi poslušni byli, jakbychom již v nebesích s anděly bydleli. V dokonale shodě vůle naši s vůlí Boží blaženost záleží; služba Boží jest práva, svoboda, pravé kralování, pravé blahoslavenství.*

Dvoji věc se obsahuje v prosbě té: *jedna plnění zákona Božího*, v němž vůle Boží vyřčena, *druhá snášení nehod*, útrap a příkoří, jimiž nás Bůh k záměrně vůle svojí naklonuje, vychovává a uspůsobuje. Veškerá dokonalost člověka záleží v tom, abychom v dobrych i zlých případech, v pohodách i nehodách vůli svou vůli Boží podrobovali. A poněvadž starý člověk v nás Bohu se často přičí a skutkové naší Bohu potociť nejsou, tedy potřebí jest, abychom vůli svou ustavičně zapírali, ji, pokud odporna Bohu jest, vyzouvali a v Boží vůli se oblékali. V nás zajisté, skrze nás a na nás má se vůle Boží dít, a jak d. sv. Bernard (s. 3. resur.) kde přestává vůle člověka protiviti se Bohu, tam veškeren oheň pekelný zhasíná; *nebo na koho se rozlíti oheň onen, leč na svévoli?* Napsala o tom vůle své s Boží volí shodování rozmluvu krátkou sv. Kateřina Senenská a v srdci svém sobě vybudovala pokoj z desek vůle Boží vytesaný, v němž mysl její ustavičně co v nebi blaženě a svatě bydlela, odloučena světa nic nemyslíce, nic nemluvic, nic nečiníc leč co Bohu se líbilo.

Tri prosby ty, které v rovnoběžných a souměrných větách se pronášejí a k Bohu a nebeským věcem tíží a směřují, v tom se od sebe liší, že první ku poznání, druhá k obezpečení, třetí ke skutku více prohlídá, ač ostatně všechny tři k sobě nejujější přiléhají a jedna v druhé se zahrnuje.

Od proseb těchto tří, které se k Bohu odnášejí, sestoupá Pán k oněm, jenž k našim potřebám prozírají. Nejprve díme: *Chléb náš vezdejší dej nám dnes*. Slovem *chléb*

značí se všecko, čeho nám k zachování života potřebí jest (31. 2 Cor. 9, 10.); avšak Pán spolu slova toho užívá pro naučení nás, abychom se s málem spokojovali a mírnosti, strídmosty a spokojenosti plni byli. Dej nám chléb, pravíme, d. Rehoř Nyss., nedíme, dej nadbytek, hostinu, dej nádherné stolování, dej panství a jiné rozkoše. Díme *náš* chléb, *jehož my* potřebujeme; při čemž spolu v tom se zahrnuje, že chléb ten, jehož požíváme, nemá byti nespravedliv a tudy ciz, Prov. 20, 17. nebž vlastní, svůj, náš, dobytý vlastní prací a vlastním potem a přičiněním. Ž. 127, 2. Ten zajisté nejí chleba svého, kdož vylichví, vylstí, vyklamá, vypočlebujeme proti pravdě, ukradne, vydře aneb kdož ho některou stranou nezaslouží. Díme *vezdejší*: chléb vezdejší jest, jehož vezdy, vždy, každého dne potřebujeme, jest všedenní, každodenní, obýcejný, dostatečný, aneb chléb nynější, prounejší či pro nynější potřebný, podle toho, jak slovo české vezdejší, buď od slova vezdy t. j. veždy, vždy, aneb od slova *seř* t. j. ted a předložky *ve* odvozujeme. Slovem tím žádá se vzdálenost chudoby i bohatství. Prov. 30, 8. Latíně stojí tu u Matouše supersubstantialis, u Lukáše 11, 3. stojí quotidianus, v řečtině na obojím místě *ἐπιούσιος*. Slovo to řecké v celém převelikém skladě řečtiny jenom na těchto dvou místech přichází, a protož o smysl jeho veliký spor veden. V hebrejském evangeliu sv. Matouše dle domnění v. Jeronyma stálo *machar*, *zejtřejší*, což ale neznačí jiného leč chléb nejpotřebnější; bylo to příslovné rčení, a podle toho by slovo *ἐπιούσιος* pocházelo od přístěti *ἐπιούσα*. Jiní ale, nejví řečtí otcové, odvodí slůvko *ἐπιούσιος* od slova *ὄντα* *podstata*; podle toho značí to, co ku podstatě, k bytosti, potřebě, k životu našemu náleží. S tím shoduje se i cyrilské přeložení, které má slovo dokona podle řeckého utvoření; našejtný, jakoby řekl po česku najsoucný, který nám k jsoucnosti, k bytování či k existování potřeben jest. Vychází ten i onen překlad na jedno a neznačí jiného leč chléb potřebný, a tu i tam prosba k tomu jde, aby nám Bůh dal, čeho nám podle stavu našeho potřebí a bez čeho se obejíti a života a úradu svého počestně, ctně a poctivě vésti nemůžeme. Díme: *dej nám*, poněvadž sami ničeho ze sebe a od sebe nemáme, a veškerá práce naše by daremna byla, kdyby Bůh nepožehnal ji. Jsmel my všickni žebráci a stojíme každého dne přede dveřmi Božími tlukouce, aby nám odevřino, prosíce, aby nám dáno bylo. Tudy i král s Davidem říkati povinen: *Já nuzen a chud jsem, Ho-*

spodín pečuje o mne. Ž. 39, 18. Přidáváme konečně *dněs*, jakoby řekl: Dokad jsme na tomto světě, abychom na každý den vždy berouce a vždy prosíce pomněli, že každého okamžiku od Boha závisíme.

Chlebem, pravili jsme, rozumí se všeliká potřeba, již člověk život zachovává. Ale poněvadž kromě tělesného jest také život duchovní, tedy prosba ta také o potravě duchovní slyšána a vykládána, anať milost Boží a nejsvětější přičast v písmě pokrmem a nápojem sluje. Jo. 6, 33. 51. Hebr. 6, 4. 5. Tudy sv. otcové prosbu tu vykládají o slovu Božím, jenž duši pokrmem jest; zvláště ale slyší slovo to o nejsvětější eucharistii, kteréžto do věku Augustinova křesťané téměř každodenně se přičastňovali, k čemuž latinské přeložení panem supersubstantialem, chléb nadbytočný velmi dobře přiléhá.

Prosbou tou odvislost naše od Boha se nám připomíná. Ale s pocitem oné odvislosti vzbuzován bývá v utrobách našich cit viny a přestupkův, jichž proti Bohu jsme se dopustili, a jenž vadí dokonalému průchodu království Božího. Tudy se modlíme: Odpuť nám naše viny. Za stara se modlivali předkové naši dluhy naše, jak i v řeckém a latinském stojí; ti dluhové naši pak jsou hříchové, jak dť Luk. 11, 4.; zvou se hříchové naši dluhy, poněvadž jimi co nějakým dluhem svázáni a sevěni jsme, ješto jsme nečinili toho, co jsme činiti měli, a toho se dopustili, čeho se nám co nejvíce bylo vystříhati. Všickni tedy hříšníci jsme, an všickni ode Pána tak modliti naučeni jsme a tudy z modlitby té dovedili svatí otcové proti Pelagiánům bludařům, žádného člověka na tom světě bezhříšna nebyti, poněvadž všickni se modlíti máme, aby nám Bůh hříchy odpustil.

Přidává *jakož i my odpouštíme.* Slovece *jakož* vymáhá podobnost, rovnost a stejnost. Ta tu nezáleží v tom, že nám Bůh toli odpustí, kolž my odpustíme: nebo jaký to rozdíl mezi urážkami, jimiž Boha urážíme a mezi těmi, jimiž nás bližní urazil! V podobenství, jež Kristus nře k. 18. klade, pán sluhovi svému deset tisíc hřiven odpouští, an sluha toliko sto denarů spoluhlázebníkovy svému odpustiti má. Něžr všekrá ta podobnost a rovnost se potahuje tu na vůli a na hotovost odpustiti, jakož z důtčené parabolý kap. 18. viděti. Žádá totiž, abychom docela odpouštěli, ač chceme-li, aby Bůh i nám bez zadržení a bez zástavy odpouštěl. Částice *jako* tedy značí podobnost a rovnost ne v počtu, nežr ve způsobě, a Pán velí, jakým člověk býti, jakou povahu do sebe

míti má, chce-li, aby mu Bůh odpustil. A tudy slovece *jako* jest nějaká smlouva, ve kterou Bůh s námi vniká a spolu výminku, pod jakou Bůh nám odpustiti chce, vyměňuje, jak hned v. 14. místněji o ní dokládá a jak již výše 5, 23. podobně učil.

Ale při tom na viny a poklesky své zpomínání taně tudíž každému na mysl ta křehkost, slabota a ta nestateč, pro kterou právě proti Bohu se provinujeme. Proto se modlíme: Neuvod' nás v pokušení. Co pokušení sluje, pravili jsme již výše 4, 1., že totiž věc dvojí značí: 1. zpytovati, zkoušeti, a pak 2. ponoukati. V prosbě této se slůvko pokušení v obojím smyslu bere. Bez pokušení, t. j. bez ponoukání a pobádání k zlému (abychom od druhého významu slova toho začali), nám tu na světě obstáti nelze; se dvou stran útok se na duši naši děje, od ďábla a od světa či ode zlých lidí; největší ale pokušení vězí nám v pleti či v těle, ta žádostivost a pochoť od prvotného hříchu pozůstala. S druhé strany také bez pokušení v prvním významu t. j. bez zkoušení život náš obejiti se nemůže, ač máme-li co zlato přepuštění a očistění býti. Podle toho Job, Tobías, Abraham a jiní od Boha pokušení t. j. zkoušení byli. Čeho tedy žádáme tou prosbou, ješto pokušení ani v tom ani v onom smyslu prázni býti nemůžeme, a život náš ustavičná pátka jest? Job 7, 1. Žádáme, aby nás Bůh neuvodil v pokušení. Slovece neuvod' nesnázi působí. Zdali Bůh uvádí v pokušení? Bůh, to jisto jest, nás k hřichu neponouká Jac. 1, 13., aniž tomu chce, abychom hřešili; On tedy nás neuvádí v pokušení. Tudy slůvko neuvod' v jiném smyslu se bráti musí, a smysl nemůže jiný býti, leč tento dvojí: 1. Aby nás Bůh neuvodil v takové případnosti, aneb (poněvadž často se působení toho připisuje Bohu v písmě, což jedné dopouští) nedopustil nám přijíti do takových příležitostí, kdebychom k zlému mohli ponoukání, navržení, svádění býti; slovem, aby nebezpečností k hřichu od nás odvrátil, podle toho, jak Pán sám prosil, aby odešel, ač možná-li, kalich od něho a jak učil nás modliti se (nře 26, 41.): *Modlete se, abyste nevěšli v pokušení.* Dále v prosbě té o neuvádění nás v pokušení obsahuje se ještě 2. aby nám Bůh, když v takových nebezpečích nevyhnutelně se octnouci musíme, pomoci své milostivě propůjčil, bychom jim statně odolati mohli, aniž pod tíží neb náramností útoků takových klesali. Z prosby té jde, že ovšem sami se v nebezpečí k hřichům uvřhati nemáme, nežr slabosti své pamětlivi jsouce jim všelijak vyhy

bati a jich utíkat, a při tom k Bohu prohlédajíc od něho přispěchu máme žádati; neb jak dí sv. Řehoř Nyss. o m. P. I. Kde předchází modlitba, tam hřích přístupu nenalezá. A v páté řeci tyž světec dí: Nebezpečno jest vlnobitné moře, ale nic tčm, kteříu vzdálí od něho bydlejí; zhouben jest oheň, ale jen tčm, kdo v něj upadnou; zhoubná jest válka, ale jen tčm, kdož se jí přiúčastňují. Žádné pokušení nechopí se duše, nedá-li se světskou rozkoží co nějakou vlnadou na zlé udici nataženou svěsti.

Přistupujeme ku poslední prosbě Otčenaše, kterouž mnozí za část předešlé považují a tudy šestero jenom proseb kladou, jak jsou Kalviniani. Avšak dobře se liší tato prosba od předešlé a právem ji za sedmou a zvláštní pokládáme. Pátá, dí Aug. prohlídá k minulosti, šestá k budoucnosti, sedmá ku přítomnosti. To v jistém smyslu právo jest a tudy sedmá prosba o sobě stojí, byť bychom ji jenom k hříchům, pokleskům a pokušením odnášeli. Avšak o to právě otázka zabíhá, což jest, zbov nás zlého? Zlého či zla, dí Pán všeobecně. Což pak jest zlo to? Toli jisto, že nejsou hříchové, o jejichž odpustění jsme se již byli předešle modlili; nejsou to ani pokušení, o jejichž odvarování podobně v minulé prosbě jsme žádali. Což tedy máme zlem rozumět? Jest slovo zlého, ἀπό τοῦ πονηροῦ, a malá, rodu mužského a smysl: zbav nás zlého ducha, zlého ďábla, jak se mnohým vidí? Ciní jest slovo zlého rodu věcného a značí strasti, příkoří, bdy, tělesné a duchovní neřesti, jenžto ze hříchu a tudy prostředně od ďábla na svět vyšly a nás v tom neblahém stavu drží, jímžto se Boha cizíme a vzdalujeme? Zdá se, že více v posledním než v prvejším smyslu se výrok ten bráti musí, an Pán ďábla nikde zlym nejmenuje, nébrž přezlého toho zlostníka jinými přezývá jmény, jako n. př. 4, 3. pokušitelem. Leč smysl tam i tu nemnoho se liší; ta jediná výhoda jest při poslednějším výkladu, že lehčeji se odděluje od prosby předešlé. Zahnuje zajisté prosba ta poslední, abychom oprostění byli toho stavu neblahého, jenž prvním pádem na nás ubohé potomky Adamovy uvalen byl, aby všechny neřesti, dolehlivosti, neduhové, nemoci, strasti, strážné, slovem veškera zla přestala, a blahý ten, v němž jsme nejprve postaveni byli, stav se vrátil; když zajisté zla veškera vyklidí se, nastane stav blaženosti. Proto dí sv. Aug., že pronášejíce prosbu tu poslední projevujeme, že se nenacházíme v onom dobru, kdežto zla žádného nezakusíme. Oč prosíme, jest zbavení zla vůbec, abychom

vezdv nevěděli, co právě pro nás zlem jest. Ale ovšem nevědomost tu, co nám zlem jest, máme s pokorou vyznávat, a tudy tím obecným výrokem Otci nebeskému důvěrně zanechávati, aby nás v tom opátriti a toho zbavití ráčil, co nám zlem pravým jest a nám v dosažení blaženosti překážá.

V staroslovanském a druhdy v řeckém čtení a odtud v nekatolických biblích doxologie přidána jest na konci Otčenaše. Jsou to slova: Nebo Tvé jest království, moc a sláva na věky. Jest to připísek liturgický, jehož v nejlepších rukopisech není; druhdy jím zavírána modlitba Páně a důvěra se vyjadřovala, že Bůh modlitbu vyslyší, an všemocen, neobsáhlý a Pán světa jest. Slovo Amen hebrejské, jímžto se v latinském jako i druhdy řeckém textě modlitba Páně co nějakou pečeti končí, aby stalo se, čeho jsme prosili, slovo to, díme, také v nejlepších rukopisech se nenalezá.

Ohlédneme-li se ještě jednou na obsah modlitby Páně, jak se nám postupně vyvinuje, spatrujeme ve třech prvních prosbách bezzávadné povznášení se myslí k Bohu a k věcem nebeským; ve třech prosbách dalejších se nám naskytají překážky ty, které nám v tom myslí k Bohu podnášení vadí, totiž odvislost od potřeb tělesných, hříchové a pokušení k nim. V sedmé prosbě posléze se rozřecha a rozvoj těch závad nalezá.

Krátká a stručná jest modlitba ta, ale v těch málo slovích celý svět myšlének se zahrnuje a výše, hloubka, dovah a dosah jejich vyměřiti se nedá. Každá mysl hluboká nově hloubí v nich nachází, a každá nová od Boha posílá milost v nich nově osvěcená a nové potěšení nalezá. Od nejstarších dob církve otcové a jiní vykladači obsah modlitby Páně myslí lidské přístupnějším činili a ve všech katechismech výklad její nalezá se. Ale prostota slov jejich výše stojí nade veliký výklad. Jestliže se Židé podobnou modlitbou chlubí, tedy jsou to jenom jednotlivé ze Starého Zákona vzaté narážky aneb dokonce pozdější nápodobení. Tážeme-li se, na které z těch sedmi proseb největší váha spočívá, a ku které co výmince a podmínce ostatních se častěji a před jinými vraceti a ji ná myslí rozvažovati máme, kdož nám v tom odpoví? Ciní to sám Pán, ciní praví: Nebo jestliže odpustíte lidem hříchy jejich, odpustí i vám Otec váš nebeský hříchy vaše; pakli neodpustíte lidem, ani Otec váš neodpustí vám hříchy vašich. Tuto Pán ještě jednou upomíná na onu výminku, pode kterou nám hříchy odpustí, volí, udává spolu, kdy naše prosby vyslyšeti hodlá; slovce za-

jisté, řep, odnáší se k v. 12. jak patrně jest. Tak jest povaha lidí, že urážky své vysoko cení, na dobrodínů zapomínají a o tom, v čem se proti Bohu provinili, zohla ničeho slyšeti a viděti nechtějí. Protož bylo potřeba ještě jednou a opět o tom mluvit, že kdo neodpustí bližnímu svému, ani od Boha odpustění se nadíti nemůže. Čehož příklad na Sapriciovi dán, jenž pro zdráhání, odpustiti Nicoforovi, milosti Boží zbaven byv u samého věčné blaženosti prahu z mučnictví vypadl. Přesličně ve smysl ten píše Sir. 28, 2.: Odpuť bližnímu, a pak, když se modlití budeš, hříšové tvoji rozvážní budou. Člověk proti člověku drží hněv a od Boha uzdravení hledá? On plet jsa chová zást a smilovně od Boha žádá? Kdož se bude modlití za hříchy jeho? Pozorovati při tom přijde, jak Chrysostom dří, ještě pořádek, v jakém Pán odpustění ode člověka a odpustění od Boha klade. Nedí zajisté, že nám Bůh dříve odpustí, abychom my potom vinníkům svým odpustili; nebo ví Pán, že lidé jsou lháři Z. 115, 11. a žeby sotva majíce již napřed od Boha odpustění ujistěno bližnímu prominuli.

Tím Pán skončil nauku svou o modlitbě, a nyní přistupuje ku postu co třetímu skutku, v němž následovníci jeho nad farisey vynikati mají. Df:

16. Když pak se postíte, nebývejte jak pokrytci zasmušili; neboť pošmukují tváři svých, aby ukázalo se lidem, že se postí. Amen, pravím vám, že vzali odplatu svou. 17. Ty pak, když se postíš, pomaž hlavy své a tvář svou umyj, 18. aby se neukázalo lidem, že se postíš, nýbrž Otci tvému, kterýž jest ve skrytě. A Otec tvůj, jenž vidí ve skrytě, odplatí tobě.

Třetí tuto příklad toho, že skutků svých nemáme pro schloubu lidskou vykonávati, běže Pán od postu. *Tré věci*, dří sv. Leo (d. jejun. 2. S.) *zvláště počítá se ku pobožnostem, modlitba, almužna, půst. Modlitbou hledáme smíření u Boha, almužnou vykupujeme hříchy, postem pochotě pletě druhé. Troji ten obyčej obsahuje v sobě veškerý účinky ctnosti a přivádí nás ku podobnosti Božímu. Půst, jelikož v sobě zahrnuje veškeru pletě a těla umrtvování, činí nás všelijak statečnými proti hříchu, pochotě přemáhá a pokušení odvrací. Pohané i Židé od pradávna uznávali užitek postu, uchácheň božství mu přičítajíce, za odčinění pro nepravosti jej pova-*

žující, modlitby své jím otužující a sebe pro nadpřirozená vnikání jím upravující. 1 Reg. 1, 7; 2 Reg. 12, 16. Ex. 24, 28. Tak Daniel 9, 3; tak Egypťané a jiní pohané. Zákon Mojžíšův jeden toliko půst do roka nařídil; avšak v životě Israelitů s přecháštěmi posty se setkáváme, a za věku Páně dvakrát za týden Luk. 18, 11. postivali se Židé. Záležel půst ten v úplném od jídla, nápojův, mazby, koupele a obcování manželského se zdržování. Ale mnozí — a Pán je jmenuje licoměrci či pokrytci — zatonuli dokona ve vnějším postu ostříhání, ke vnitřnému jádru a významu jeho nijak nevnikajíce, nýbrž právě naopak z toho významu pokory sobě přímětek slávy střížíce. Ukazovali totiž a proňšeli na sobě, že se postí, obličej svůj pošmukujíce, zhanobujíce, zakalujíce a jako zohavující, proměňující (totiž v žíní seoblekajíce Z. 68, 12. a hlavu popelem posypajíce Jes. 61, 3.) a (jak původně řecké slovo zní) tvář, totiž přirozenou tvář jasnetu a veselost zahlazujíce. Ne žeby Pán zakazoval, vnitřný smutek a upřímnou kajicnost vněšně projadřovati, an každý pravý v útrobě cit vně skutkem se projevití snaží; nýbrž to velí Pán, abychom takovými výjevy schlouby a lidské chvály nepfšeli. Naopak dří: Když postíš se, zmaž hlavu svou a uprav tvář svou. Hlavu olejem mazati a tvář mýti býval obyčej u Židů, jež ale postice se opouštěli; veleje tedy hlavu mazati a tvář mýti poroučí Pán, aby učenci jeho ve způsobu života nic, coby nápadno bylo, neměnili, nýbrž aby obyčejně se nesli, postu svého docela proněsti se vystřihající a toho zohla nepilející, aby lidé o tom před Bohem se ponižování zvěděli. Sic jinak kdo lidem se skrze půst zalibuje, již veškerou odplatu vzal a nemá čeho se nadíti od Boha, zaprodav veškeru zásluhu postu svého člověkům, jak dří Ambr. (jejun.) — Ten zajisté jenom při postu, jak tam při modlitbě a almužně, odplaty Boží dostihuje, kdo skutky ty pro Boha vykonává. I v ponižení, smutku, něčistotě a hřezu člověk druhdy hledá slávy a samého sebe a jiné lidi tvářností takovou šálí; nedbaje na výpověď Zlatoústa, že, kdo při mrtvení těla o čest stojí, lží v jed obracuje. Vosk ohněm, ctnost chloubov se rozpouští.

O modlitbě, almužně a postu Pán tu jednaje a dílem vystřihaje, dílem napomínaje vezdy nadesýlal, že tři skutkové ti dobří co takoví se uznávají a považují. Avšak vidělo se Jemu v násl. vv. ke skutkům těm nabádati. Df:

19. Neskládejte sobě pokladů na zemi, kdežto rez a mol kazí a kde zloději vykopávají a kradou; 20. ale skládejte sobě poklady v nebi, kdežto ani rez ani mol nekazí a kdežto zloději nevykopávají aniž kradou. 21. Nebo kde jest poklad tvůj, tam jest i srdce tvoje.

Pokladů vrátekých nepřetl nám velí a zemských zboží nevyhledávati, nébrž pokladů hleděti nebeských, jakž jsou půst, modlitba a almužna; neboť tam ti pokladové molem a rezí (jak řecký text pořádek má) hynou a od zlodějů ukradeni bývají; obojího při nebeských není se obávati. Půst, almužna, modlitba již v Starém Zákoně za poklady považovány. Tob. 12, 8. dí se, že tři ti skutkové jsou *mnohem vzácnější pokladové než zlato a stříbro*. K tomu všeobecnému smýšlení prohlédaje Pán potvrzuje ho a napomíná ku snažení se o poklady ty nebeské; avšak hled svůj rozšiřuje a poklady nebeskými netoliko tři dotčené skutky rozumí. Jak zajisté poklady zemskými všecko rozumí, čeho mysl zesvětlilá pílí a po čem srdce pozemné baží, tak na obrat poklady nebeskými veškerý ctností a veškerý zásluhu se rozumějí. Poklady zemské jsou vrátky, nejisté, marný a nestálý, an naproti tomu poklady nebeské stálé, jisté, bytelné. Z pokladů nebeských jsou jedni povahou a přírodou svou nebesští, jak na př. modlitba, víra, pokora, ať.; jiní se jimi skrze úmysl stávají, jak statek světský skrze almužnu v nebesích uložený. Výklad na ta slova Páně jest řeč Pavlova 1. Tim. 6, 17–19.: *Bohatým prikazuji, ať nejsou vysokomyšlní, aniž doufají v nejistém zboží, ale v Bohu živém, kterýž nám dává všechny věci hojně ku požití; ať činí dobře a bohatnou v dobrých skutcích, ať rádi dávají a se sděluji; ať sobě skládají dobrý základ k času budoucímu, aby dosáhli pravého života*. Jaká to pošetilost, dí Chrysost., zanechávati pokladů tam, odkud se vystěhuješ a nepředesláš tam, kam pětuješ. Naopak kdo se shánějí po pokladech světských, ti upadávají, jak týž apoštol 1. Tim. 6, 9. dí, *v pokušení, v osídlo ďáblov a v žádosti mnohé neužitečné a škodlivé, kteréž pohřbívají lidi v zahynutí a zatracení*.

Ale Pán i důvod toho dává tomu, jež sv. Pavel na dotčeném místě uvádí, přepodobný, an dí: *Kde poklad tvůj, tam srdce tvoje*. Srdcem rozumí vášně, žádost, tužbu, myšlení. Poklad jest to, co člověk miluje, v čem se kochá, co sobě zalibuje, na čem ži-

vot svůj stanoví, po čem ustavičně touží; labužnému hostiny jsou pokladem, chlipnému počot tělesná, lakomcoví bohatství; zbožnému Bůh pokladem jest, jak sv. Paulín, biskup Nolský po dobytí města Noly od Vandálů slyšán modliti se: *Fane, nedej mně trýzněnu býti pro zlato a stříbro, an víš, kde poklad můj jest*. Slova ta: *kde poklad tam srdce*, jsou přísloví, jehož Pán užil pro doličení, že člověk ten neblah, kdo srdce věší a pouťá na prchavé a pomíjivé statky a v nich štěstí své pokládá; štěstí jeho a jeho blaženost zajisté tudíž hyne, jak mile poklad jeho za své bere. Veškeren ale poklad zemský — jak byl doličoval — vrátký, hybný, pomíjivý jest. Jinakou docela povahu mají pokladové nebesí, láska k Bohu a skutkově dobrí z ní plynoucí, modlitba, almužna, půst atd. Pokladové ti nemohou nám vzati býti, aniž závisť člověkům nějakého umalení utrpějí, nébrž věčných a stálých úroků docházejí Luk. 6, 38. a člověka věčně blaženým činí. Tudy Žalmista Páně napomíná 61, 11.: *Oplýváte-li zbožím, nepřikládejte k němu srdce*. Sv. Pavel vece Filipp 3, 20.: *Náš obcování v nebesích jest*. Tertull mučnickům píše (c. 2): *Obcověš-li v nebesích a tam-li jest srdce tvé, vezdy a všady svoboden jest duch, aby tělo zavřeno bylo*. Procházěj se duchem, duchem probíhej netěkaje po kobkách a komnatách a okolech, nébrž bež se ce-tou k Bohu. Kolikrát tam cestou se v mysl dáš, tolikrát v žaláři nebudeš. Ne-cítí noha v kládě bolesti, když mysl v nebi jest; mysl celého člověka vede a kam chce převodí.

Napomenutím o hledání pokladů v nebi Pán učnům svým cíl a konec všelikých snáh naznačil; nyní přechází k blavité vý-mince, pod jakou se jediné skutkové **dobré poklady** stavají. Právě:

22. Svíce těla tvého jest oko tvé. Oko-li tvé jest čiro, celé tělo tvoje světlo bude. 23. Pakli oko tvé jest zlo, celé tělo tvoje tmavo bude. Jestliže tedy světlo, které v tobě jest, tmou jest, sama tma jak velika bude? 24. Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti; nebo buď jednoho nenáviděti a druhého milovati bude, buď se jednoho přidrží a druhým pohrdne! Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně.

Což znamenají a kam cílí slova ta? K čemu přede vším to podobenství o svíci a

oku? Vidělo se nejednům, že tím podobenstvím oka Pán lakomství zavrhuje a dobročinnost odporoučí. Ti *okem zlým* skoupou, *okem čirým či sprostným* štědotru a milosrdenství slyší, na místa písma svatého se odvolávajíce, Mt. 20, 15. Rom. 12, 8. 2 Cor. 9, 11. 13. v nichžto věci ty jmeny oněmi se zovou. Ač ale nezapíráme, že na dotčených místech sprostnota čili čirost štědotrou a oko nešlechtné závislí se rozumí, přece tuto, ve vazbě a spojitosti zhola jiné, nemohou v ten smysl brány býti. Také výklad ten velmi nucený jest a tudy vykladatelé, kteří se ho dříve drželi, potom po lepším věci rozvážení ho odstoupili. Což se jmenovitě u nás Faustinu Procházkovi stalo, jenž při vydání druhého onen výklad opustiv druhý přednáší, *okem soud* o ceně věcí časných a nebeských rozuměje a v ten smysl podobenství to slyše: Nebudete-li právě ceny všech věcí dobře znáti, všelijak se potknete, k úrazu přijdete, poklešnete, a převeliká bude bída, nevypravidlněno bude neštěstí vaše. Blud přivádí člověka do nepravosti, an člověk za to má, že to a to dovoleno, což se mravnému zákonu příčí. Ale i ten výklad toliko vně se pohybuje a o vnějších příčinách a vnějších následcích mluví, ješto Pán zajisté ke vnitřním věcem prohlídá. Tudy jiní *okem* slyší rozum, mysl, ducha lidského a *světlem* slyší věčnou pravdu a smysl udávají tento: či mysl zdráva, nenakažena a obrozena jest, ten paprsky pravdy Boží nepokáleně v sebe přijímá, světlo paprsků těch na všechny mohutnosti, na všechny cesty a skutky své rozšiřuje a podle něho život svůj veškeren řídí a spravuje. (Ž. 35, 10.) Když ale mysl, organ pro věčnou pravdu, hříchem se pokálela a tmou obestřela, tedy již nepojímá pravdy Boží správně, nébrž křivě a tudy křivě a neprávě o ní soudí, ji hanobí a zavrhuje, a pravda, pro něho pravdou, jak světlo pro slepce světlem býti přestává. Dobro zlem, hořké sladkým, světlo tmou se mu býti zdá. (Jes. 5, 20.) Výklad to všelijak správný, slibný a vhodný.

Avšak lépe ještě činí, kdo se starého svatých otců výkladu nespouští, kteříž větším dílem podobenství oka a těla o *úmyslu* vykládají. Nemluví Pán o jasnosti náhledu, o pravém věcí posuzování ani o rozumu, nébrž o upřímnosti a sprostnosti srdce čili tužby a žádosti, slovem o úmyslu slíčném nebo nesličném. Tam zajisté směřovala veškera řeč Páně, aby učeníky své pokryteckých, líceměrných a nečistých záměrů, tužeb a zádeb odvaroval a je navedl k oněm slíčným, prostým, přímým, bohumilým žádáním, touže-

ním a dychtěním, k oně veškerého snažení správě a k oně veškerého života povaze, za kterouž veškery síly, vlohy a mocnosti ducha shodně a svorně k jedinému účelu, k Bohu a ctnosti prohlídají. Tudy *okem* úmysl, *tělem* skutkové a snahy člověka slyší se. (Col. 3, 5.) Oko čiré, přímé, sprosté, dobré, jasné a zdravé celému tělu dobře svítí a jemu správně ukazuje; naopak oko zlé, zlou vlahou porušené, neduživé, krhavé, šilhavé, dvojvidé a dvojzraké člověka nedobře vede a jej k úpadu přivodí a k úrazu. Tak také když úmysl člověka prost, čir, přím, jedno-duch, čist jest, když k Bohu toliko při všech žádostech a myšlénkách prohlídá, tedy všechna předsevzetí se dobroty mravně úmyslu toho příčastní, všickni skutkové k slávě Boží, k spasení vlastnímu a k spasení bližního směřovati budou. Naproti tomu když srdce tvé, úmysl tvůj, tužba tvá nezdráva, neprosta, neupříma jest, když v tobě nebeská snaha oslepla a dychtění tvé jenom po věcech zemských, po lichotách a blýskotách světa a libůstkách tělesných se žene a rozchází, tedy všickni skutkové, jakož i myšlénky a žádby tvoje jednotlivě tím vnitřním neduhem se nakazí a nadchnou, obyčejové a běhové života tvého se poruší, soudové tvoji se převrátí, anof čím srdce naplněno, to také vynáší 15, 19. Dobrý úmysl činí skutky nejetejné dobrými, zlý úmysl ale činí dobré skutky zlými. Slova Páně: *Jestli světlo, jenž v tobě jest, tmou jest, sama tma jak velika bude?* Slova ta, díme, obsahují zvolání a podivení Páně. *Světlem* se rozumí úmysl či tužba, jenž vnitřním okem člověka jest. *Tma* dvakráte se praví a to dvojím smyslem: nejprvé částečně a vnitřně, potom v celku a vněšně. *Jestliže světlo v tobě tmou jest, sama tma jak velika jest, to jest: když světlo tvé vnitřně tmou učiněno bude, jak velika tma zatáhne veškeru bytost tvoji?* Aneb *tma klade se nejprvé vnitřně*, potom obrazně o neštěstí v ten rozum: jestli vnitřně světlo tvé tmou jest, jak veliké bude neštěstí to? Slepota tělesná velikým neštěstím se klade, ale jak velikou nehodou jest *slepota duchovní!* Když světlo duše otmí, nastává náramná nehoda. Nebo když na lodi lampa zhasne, správce se utopí a vůdce zajat jest, jaká zbývá ostatním naděje? Komu srdce náruživosti hříšně zalehlo, ten nepro-náší leč skutky tmy, skutky zlé, a netoliko veškeren smysl jeho pro věci nebeské otupí, nébrž i zhola oslepně a drží dobro za zlo a zlo za dobro, blud za pravdu a naopak.

Avšak mohlo mnohému se viděti, že člověk nehned dokonale duchovně oslepně,

když se náruživostí podmanil, a že možná jest skládati či sbírat a shromažďovati poklad obojí, i světský i nebeský, anot všechno čas svůj má a Bůh všechny věci ve službu lidem stvořil; a nad to, že při úmyslech vždy se může více jich spojit, aniž tím příměst a dokonalost něčeho utrpí. Na to nyní běře Pán ohled. Veškeru činnost člověkovu nazývá *službou*, z čehož patrně, že službu svrchovanou, nepodmíněnou, samosobnou, nevztahitou rozumí, za kterou se služba pánu docela věnuje, podmaňuje a podporuje, a pán docela jeho pánem neobmezeným se stává; cyrilské přeložení čte robotati m. sloužiti. A tudy může Pán praviti, že *nikdo* ve službu *dvěma pánům* se neodává a nepodrobuje. Při tom Pán prohlédá k Bohu a mamoně a dí: *Nemůže člověk Bohu spolu a mamoně sloužiti*. Tot výklad Páně, jímž učí, že není pro člověka stavu prostředního mezi Bohem a světem, aniž že se mezi oběma zlatou nějakou svobodou povahovati může; osud jeho jest, jednému sloužiti, a svoboda jeho záleží v *tom*; že *toho neb onoho* za pána podnikati může, ale ne v tom, že by buď oběma sloužiti, buď oběma pohrdati mohl. *Mamon* bohatství sluje a slovným zřídlem odpovídá našemu slovu *statek*; značí (přibližno jsouc slovu *amen*) to, co člověka statným činí, co mu dává, že státi, *bytovati* může podle obyčejného a *pohanského náhledu* o bohatství; běře se tu bohatství jako představitel všeho toho, co na světě žádoucno jest a co člověka zajímáti může, spolu dočasně, pomíjeliho, nestálo jsouc.

Ale proč nemůže člověk dvěma pánům sloužiti? Pán příčinu toho ve dvojí rozlučité větě udává: *Nebo buď jednoho nenáviděti a druhého milovati bude, buď se jednoho přidržeti a druhým pohrdati*. Při větách těch služebníka sobě mysliti musíme v postavení tom, an se právě má rozhodnouti pro pána toho aneb onoho. *Jednoho miluje a druhého nenávidí*, a podle své *lásky* jednomu se v službu vzdá; a tu náklonnost srdce jeho rozhodla. *Anebo jednoho se přidržeti, k němu se přidružuje, zájmy jeho podporuje, a naproti tomu zase druhým pohrdá* a záměrem jeho se přiči; a tu rozhodl prospěch služebníkuv, že opět jednoho pominuv druhému se ve službu vydal. Z čehož jde, že i ten služba, jenž dvěma pánům sloužiti se zdá, jenž by na př. Bohu a světu sloužiti spolu volil, vezdy přece jenom jednomu slouží. Při čemž ale dobře na to pozorovati přijde, že Pán *nedí* *nenáviděti mamony mít*, nebřž nemůžete mamoně *sloužiti*. Mnozí za-

jisté světcové a mnohé světice oplývali časnými zbožnými, ale jim nesloužili, nebřž jimi raději Bohu a lidem sloužili. Nebyli sluhové, nebřž páni statku svého a svého bohatství, an jich podle vůle Boží k spasení svému a potěšení bližních užívali. Všecko zajisté, co máme, činíme, čeho požíváme nebo čeho se vzdáváme a odřikáme, ve službě Boží posvěcuje se. — V následujících verších vývodek z toho Pán sám klade.

25. Protož pravím vám, nepečujte o život, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se oděli. Zdali není život více nežli pokrm, a tělo více než oděv? 26. Pohlédte na ptactvo nebeské, žeť neseje ani žne ani shromažďuje do stodol, a Otec váš nebeský živí je. Zdali vy nejste dražší nežli ono? 27. Kdož ale z vás pečováním svým může přidati ku postavě své loket jeden? 28. A o oděv proč se staráte? Považte kvítí polního, kterak roste, nepracuje ani přede; 29. pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vsí slávě své oděn nebyl jak jedno z nich. 30. Jestliže tedy trávu polnou, která dnes jest a zítra do peci se uvrhá, Bůh tak odívá, čím více vás, malověrci? 31. Nepečujtež tedy říkajíce: Což budeme jísti anebo co budeme pít aneb čím se odějeme? 32. Nebo toho všeho pohané hledají; víť zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete. 33. Hleďtež tedy nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, a toto všechno bude přidáno vám. 34. Nepečujtež tedy o zítřek, nebo zítřek popečuje sám o sebe; dostiť má den na lopotě své.

To jsou ty nauky, jež Pán z předešlých slov svých odvětjuje. Nemůže člověk sloužiti mamoně a Bohu; *přílišná péče* a starání se úzkostlivě *patří ke službě*, jenž se činí *mamoně*; kdo Bohu slouží, ten úzkob těch, trampot těch, zlob, péčí a starostí oněch prázen byti povinen. Tudy dí Pán: *Nepečujte o život, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali. Zdali není život více než pokrm a tělo více než oděv?* Jest to přemilý a přepotěšitelný vývodek, an netoliko vystřihá, čeho nečiniti, ale spolu též duši upokojuje a ukliduje a udává, proč lopot,

pěci, trudů a otrap těch zbýti máme. Vede důvod Pán od velka k malu, dal Bůh život, dá i co k životu potřebno. Vlastně místo *život* jest latině a řečtině *duše* co příčina života; leč místnější u nás zdomácnělý překlad jest *život*.

Hned pak Pán nauku tu na ptactvu a kvítí co na dvou příkladech velepříhodných vynáhje, opět důvod od mala k velku předneseje: *Pohlédte na ptactvo nebeské, že neseje ani žne, ani shromáždjuje do stodol, a Otec váš nebeský žítí je. Zdali vy nejste dražší nežli ono?* Bůh stará se o ptáky a kvítí, čím víc o vás, an tvorám oněm o toli předkujete? Potěchu, která se v dovodění tomto Páně skrývá, nejlépe poznáme, když porovnáme nauku tu Jeho o bezpotřebném pečování s naukami mudrcův, kteřížto přísnému životu se oddávše životem tímto a všemi rozkošemi jeho pohrdali. Čemuž učili mudrcové ti? Pravili oni: Což tělo to přemarno! není zhola žádná péče hodno: Nechat stráti, hubt se a hyne; když jenom se duch zbohjuje. Tak mudrcové ti; a učení tomu obdivovali se národové. Ne tak učil Pán. Nedí on: Nepečujte zhola o tělo, nebřž jak slovo řecké znamená: *Nepečujte příslí*. Nedí: hubtež tělo své, nebřž dí, že Bůh se o tělo stará, že není tedy tělo to tak ničímno, jak se oněm přemoudrým vidělo. Nevěll Pán tělo hubiti, aniž velí, čehož dobře povážiti sluší, *nepracovati*, nebřž co velí, jest: v Boha doufati, *nepracovat* se, nekřmoutiti se, nezmltati se péčemi, *nerozdělovati* a *nerozpřilovati* duše své, jak řecké slovo kmenovně pravi, nebřž naději se v Boha kojiti. Jiné jest, dí Zlatouš, pečovati a jako pěci se bázní, a jiné jest pracovati; ono se zakazuje, toto se velí. Přílišná a nemístná péce pochází z nedůvěry, z nepřivínování se dětinného k Bohu a k Němu se nepřitoulení; pochází z bázně a tudy z nedostatku lásky. (1. Jo. 4, 18.) A *to* Pán nemohl jí nezapovídati.

Pro zjednání nauce své jemnějšího průchodu Pán nejprvé poukazuje na ptactvo nebeské či podnebesné, ve vzduchu pod nebem prolétající; z péce o ptáky velí zavíratí na pěci i o člověky. Ptactvo raději nežli jiné živočichy za příklad uvodí, poněvadž chtěl z hora i z dola, z celého jakoby světa, uvéstí příklady a poněvadž živočichové zemští, aspoň někteří z nich, o zálohy a špižirny starají se. Matouš ptáky vesměs, Lukáš *krkavce* jmenuje podle Ž. 146, 9. a poněvadž se nejmeně péce o krkavčata. od starých krkavců vede. Mohl, dí sv. Zlatouš, uvéstí příklad lidí, jenž v této příčině výteční byli, jako Eliáše, Jana Křestitele a

j. o vyživení své nepečlivých; ale důraznější jest, že nauku tu z přírody vede. Při tom pozorovati sluší, že nedí otec *jejich*, nebřž otec *váš*. Ptáci ač nemajíce *takmer* otců, přece důvěrují se v něho, a ač nesejí ani žnou, přece živí je Bůh. Z toho již velí Pán zavíratí, že Bůh tím více k lidským potřebám prohlídá a tudy přílišné pečování zbytečno jest. Ale netoliko zbytečno (v. 26.) jest, nebřž i ješitno a marno (v. 27.). Nebo může-li člověk veškerým usilováním, myslí své namáháním a veškerým trouzením se přidati ku postavě své (anebo poněvadž dnové dle písma Ž. 38, 6. se na míru ukládají) dle jiného výkladu *k věku svému jeden loket*? Ješto ale u věci, která od nás záviseti zdá se a částkou naší jest, jakou jest postava naše, zhola nevládneme, tedy zbytečna a nesmyslna jest všechna náramná péce naše.

Druhý příklad bere, jak praveno, *od země*, od kvítí a jmenovitě od lelují či zlatohlávek, prohlédaje k oděvu, jak dříve prohlédal ku potravě. Pravi: *Považte kvítí polního, kteráž roste; nepracuje ani přede; pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vši slávě své oděn nebyl jako jedno z nich*. Leluje či lilije, k nimž tu ohled bere, na východě rozličnými barvami se skvějí a rostou na polích v takové hojnosti, že zrak jich přehlédnouti a oko jejich krás; nasytiti se nemůže. *Leluje polné*, vece, o něž tedy člověk se nestará, jak to činí o květiny v zahradě. A přece, ač nepředou a nepracují, takovou krásou ulčil je Bůh, že i ten nejslavnější král — dle 2. Par. 9, 15. — vzor a ideál vši nádhery — nebyl tak ozdoben a krásen jako jedna z nich, neřku-li jich více v kytici upravených. Příkladem tímto Pán učí, že Bůh nám netoliko nejpotebnějších a zhola neobchoditelných věcí propůjčí, nebřž že od Jeho dobroty očekávati můžeme i *toto*, co nám k okrase a ozdobe života potřebno, právě jako otec vzneseného rodu nejenom o chléb a vodu, ale také o úpravu syna svého pěci vede. Vývodek a výsledek předkládá Pán slovy: *Jestliže tedy trávu polnou, která dnes jest a zítra do pěci se uvrhde, Bůh tak odinud, čím více vás, malověrci!* Opět od menšího k většímu pokračuje, jak výše o tom řeč byla.

Slovo *tak* prohlídá k dvojí věci; *tak* — ani nepředou aniž pracují; a *tak*, tak krásně, úpravně, s takovou úlikou: Dí *trávu* a nedí *květinu* pro lepší opsání *neopatrnosti* věci té, o níž se Bůh přece tak stará, ana *květinu* již do sebe více hodnoty a cenýmá. Pro týž větší důraz také přičinuje slova: *kteráž do pěci se uvrhde*; na východě lody-

hami, pruty, stěby či stvoly květin peci se podpalují. Tytéž leluje a květiny podobné, kteréž z rána tak krásné kvetly, brzyhynou a často k večeru uvadají a usychají a na obch se uvrhají. Df důrazně vás; vás, jež dle obrazu svého stvořil, k jejichžto službě všecken svět upravil, pro něž Syna svého poslal a žā něž Syna svého ve smrt obětoval. Výtku či výtčku a výslipku přikládá sice Pán řka: malovřeci! ale jest výtčka lásky a něžnosti, a nemíní Pán tupiti a haněti, jak raději vzbuzovati, potěšovati a srdce i mysl přidávati. A jest neskončená útěcha pro trudné a starostlivé duše ve slovech těch!

I to dalejší Páně vystřhání, aby nebyli jak pohané, z lásky pochází a jim myslí přičiniti mělo. Nepečujte tedy říkajíc: Což budeme jísti aneb což budeme pít, aneb čím se odějeme? Nebo toho všeho pohané hledají, víť zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete. Pohané Boha neznajíce a života vyššího nedbajíce veškeru péči svou na dočasné věci obracují; všecken život jejich přítomností se obsahuje, a tudy hledí práznost ducha pozitivami světa naplniti. Vy ale Boha co laskavého Otce znající a nad to života věčného se nadějíce netrudte myslí své zbytečnými péčemi takovými, neboť ví Otec váš, čeho třeba vám. Částice neboť dává příčinu, proč toho hledati a trudem se odevzdávati nemají, poněvadž by totiž pohan-skou mysl tím projevovali. Otec, vece a nedf Bůh, poněvadž lásku Boží ozračiti volí. Takovým otcem, tak laskavým a milovným nikdo není; a tudy se vám v takové mře propůjčí, v jaké nížadý člověk synu svému se nepropůjčuje. Poznamenání toho též neopětovati nezdá se, že nedf Pán: Nepečujte o to ješitné živobytí, nechat i zhyne ta plet červům určená, když jenom duch zachován bude. On nedf tak; nébrž láska jeho prohlídá i k tělu a potřebám jeho a proto df: Víť Otec, že toho potřebujete. Ví a opatří, On otec jest.

Z toho pak všeho, jako pramen ze zřídla, plyne, že přede vším pečovati máme o království Boží. A proto užívá Pán také spojky tedy, an df: Hleďtež tedy nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, a to všecko přidáno bude vám. Dle řeckého jest částice odporovací: nébrž hleďtež, jakoby pravil: pečovati o zemské věci v tom smyslu nesluší, ale však největší péči obra-cujte k věcem nebeským. Leč smysl týž ostává, necht již tedy, necht nébrž čteme. Především df; nevece jenom, jakby se zdáti mohlo myslí, která slov Páně a litery se drží, k smyslu a k duchu nepronikajíc. Pa-

trno tedy, že Pán toliko příslušnému ve stříc vychází pečování, a že tu péci zakazuje, pro kteroužto na království Boží zapomínáme a kteroužto se věcem pozemským v službu a poddanost vydáváme. Především, na prvním místě, předním během, hlavnou měrou království Božího hledati, na místě druhém t. j. pro království Boží ovšem i o věci zemské pečovati velí. O království Božím již nahoře povědno 3, 2. 6, 10. O věci ty kaže nám Pán snažiti se, jež vě třech prvních prosbách otčenáše pronesl, jak viděti hñed z přidaného spravedlnosti jeho, t. j. Boží. Spravedlnost Boží jest ta, kteréž Bůh od nás žádá a kteráž jediné u Něho cenu má. To pak jest vykonávaní vůle Boží a vykonávání jí úmyslem bohumilým a nelicoměrným. Dvě věci ty, království Boží a spravedlnost Boží, mají se nějakou měrou k sobě co účel a prostředek; království Boží zajisté jest také mzda za spravedlnost Boží. V tom co následuje: ostatek vám přidán bude, Pán k obyčejného života způsobům prohlídá, kdež pti koupí a prodají důležitých majetků malickosti se přidavkem či nádavkem přidávají. Ti, kdož hledají Hospodina, df Ž. 33, 11. nebudou zkráceni v žádném dobru, a vezdy dává Hospodin pokrm těm, jež bojí se Hospodina. Ž. 110, 5. V některých dávnějších rukopisech a u některých svatých otců připspek se přidává: Hleďtež věci telkých a malé se vám přidají, hleďtež nebeských a zemské věci vám přidány budou. Slova ta sličně hodí se co výklad předešlého výroku Páně, ale do některých rukp. řeckých neprávem vklouzla.

Co ještě zbývá z té kapitoly, to Pán co následek předešlé své řeči a nauky spojku tedy připojuje. Nepečujtež tedy o zitřejšek čili o budoucnost. A uvádí dvojí větu ze života a dvojí přísloví co nový dvojí důvod, proč bychom trudit i nuditi se péčemi neměli. Jedno přísloví, jehož Pán tu výrokem svým posouvá, zní: Zitřek sám o sebe postará se. — nač tedy o něj pečovati? Druhé Každý den má otrapu svou — proč tedy novou otrapou zbytečnou den přítomný obtěžovati? V obojím se den zosobuje. V řeckém a latinském textu místo otrapu či lopotu stojí zlobu saxia, malitia; leč zlem a zlobou nerozumí se tuto jiné leč trýzeň, sužba a otropa, jízto den žádný prázen není. Podle toho sv. František Ass. dával učnům svým za pocestné onen výrok Ž. 54, 23. Uvrz na Hospodina pěti svou a On tě krmiti bude. V Novém Zákoně 1. Petr. 5, 7. podobný výrok čteme: Všelikou péči uvrhne na Hospodina, nebo On má pěti o vás. A manna na poušti do dne zítřejšího nevytr-

vala, každého dne sbírali se musejíc, pro tétěz nauky naznačení. Ostatně z toho, co jsme pověděli výše, samozřejmě jest, že slova Páně o *zitrku* nemohou doslovně slyšána býti v ten smysl, jakoby Pán zapovídal všecko na další čas nastrádání a shromáždování; nezavrhujef Pán práce, úsilovnosti, opatrnosti, prohlédavosti, nébrž neskromnou péci zamítá.

Poohlédneme-li se na konci na pojednání Páně o nepečování přílišném, spatrujeme, že nás od něho sedmým odvodí důvodem. První v. 25. a 33. důvod, poněvadž Bůh o nás pečuje, dav život, dá i pro život; druhý důvod v. 26. ode ptáků vzaty; třetí

v. 27. od ješitnosti veškerého starání našeho; čtvrtý od lelují polních v. 28.; pátý od toho, že povaha ta jenom na pohany připadá v. 32.; šestý v. 32. v. od vědoucečnosti Boží o potřebách našich; sedmý ve v. posledním, že každý den o sebe stará se a každý trampotou svojí stížen jest.

Ještě bychom měli uvéstí čtení, která od sebe odcházejí a kterých jsme nedotekli. Leč čtení ta jsou nepatrná a zholá smyslu se netýkají; tudy je právem vypouštíme a přistupujeme k dalejším Páně naukám, na boře pronášeným, z nichž prvá se týká souzení o skutcích a úmyslech bližního.

Hlava VII.

O všeťechných soudech, 7. o vytrvalosti v modlitbě, 13. o úzké cestě, 15. o poznání leproroků po ovoci, 21. o neobchoditelnosti dobrých skutků, 24. podobenství domu na skále a na písku.

1. Nesuďte sami, abyste nebyli souzeni; 2. nebo kterým soudem soudíte, souzeni budete, a kterou měrou měříte, oměřeno bude vám. 3. Což pak vidíš drástu v oku bratra svého a břevna v oku svém nepozoruješ? 4. Aneb kterak díš bratru svému: Nech ať vyvrhu drástu z oka tvého, a aj břevno jest v oku tvém? 5. Pokrytče, vyvrz nejprvé břevno z oka svého, a tehdy přihlédneš, abys vyvrhl drástu z oka bratra svého. 6. Nedejte světiny psům, aniž povrhnete perel svojich před svině, aby snad nepošlapaly jich nohama svýma a obrátivše se neroztrhaly vás.

O tom, kterak veršové tito spředešlími souvisí, nejedna jest vykladačů mysl. Jedni zholá žádné vazby s předchozími naukami nepřijímají, za to majíce, že Matouš nauky různými dobami pronesené tuto nakopuje. Druzí soudí, že sice Pán věci ty v kázání svém na hoře pravil, ale Mt. že jich neupřadal tou měrou, jakou od Pána předneseny byly. "A ti se nyní rozbídnají ve předešlých verších, ku kterým by počátek kapitoly nejlépe připojiti se dal, při čemž jiní jinak si počínají. Nejpodobnější smýšlejí, kdož začátek hlavy té spojují s v. 18. před. kap. a praví, že Pán dokonav výstrahu svou před

pokrytským postem, licoměrnou almužnou a napohlednou modlitbou přikročil k výstraze o nesouzení všeťechném.

Jmeme-li se vykládati věci ty, zdají se všecky prozračny, sebou zřejmy a srozumitelný býti; ale přihlédneme-li blíže, naskýtá se nám přece dosti zádrhlův, když podrobněji a místněji nauky probíráti a probadati hodláme. Leč nevolíme všech zápletek dotýkati, do nichž vykladaatelé nadarmo o újmě své a samochťíce zaběhli; nébrž co nejprostěji slova Páně vyložití se vynasnažíme.

Vesměs dá se říci, že Pán v hlavě té o výminkách a překážkách vejítí do království nebeského mluví. První taková výminka jest pokora 1—5.; druhá jest snaha po věcech svatých 6—11.; třetí jest láska 12.; čtvrtá shoda mezi vírou a skutky 21—23. Mezi třetí a čtvrtou výminkou klade Pán *překážky*, jimiž člověk od vejítí do království nebeského odloučen bývá a ty jsou vyvolení liché a nepravé cesty v. 13. a 14. a svádění k takové zlé volbě skrze liché učení v. 14—20. Tak vykladaatelé někteří rozdělují či sbírají nauky v hlavě této obsažené. Jiní jinak, o čemž v postupu vykládání našeho místněji.

Počíná Pán: *Nesuďte, abyste nebyli souzeni*. *Nesuďte*, dí. Což to souditi? Zda vesměs a všelijak Pán soudi nechce? Že nemíní zastaviti soudů veřejných, ani státního ani církevního, patrnó z toho, co sám jinde učí, kdež církvi Mt. 18, 17. a vládě světské Jo. 19, 11. soud připisuje. Nébrž mluví Pán tu o soukromém a všeťechném souzení, jimž skutky a činy jiných nelaskavě měříme a s té strany pohledáme na ně, se které nám nejvíce přičiny ku potupě a odsouzení poskytují; mluví o soudů opovázlivém, za kterým veškero jednání bližního dle

svého měřítka posuzujeme. Od toho nás odvodí Pán a udává příčinu: *aby ste souzení nebyli tou měrou, tím způsobem, tou přísností, a jakou se vy do posuzování jiných lidí pouštíte. Prohlídá tuto k soudu Božímu a varuje, aby kdo nechce přísného naléztí soudce, jiných posuzovati se liknoval. Nebo soud bez milosrdenství vydán bude na toho, kdo milosrdenství nečinil* Jac. 2, 13. *Jedin soudce jest Bůh; ty pak kdož jsi, kterýž soudíš bližního?* Jac. 4, 13. Podobně Rom. 14, 4. *Kdož jsi ty, jenž služebníka Páně soudíš? Pánu světu stoj!* Bůh soud sobě vyhradil, a kdež máš ty výsadu, aby svého práva byl Bůh tobě propůjčil? Slovem aby udává Pán pohůlku, podnět a důvod, pro který se máme všeobecně jiných posuzování vystříhati; aby nám totiž stejnou měrou od Boha nebylo odplaceno. Důvod ten jest podoben důvodu v otčenáši, když velí se nám modliti, *jakož i my odpouštíme*. Ovšem stačiti mohl příkaz o neposuzování, ale Pán důvod ten uvádí, aby nás z nepravosti té tím spíše vyvedl, a dí: *aby ste nebyli souzeni*. Pokora má k sobě prohlédati, na poklesky své pozorovati, milosrdné a laskavé o jiných smýšleti a souditi, aby milosrdného došla soudu. Potvrzuje Pán výstrahy svojí pravdou ve přísloví oděnou, jehož jsme již dotekli a jenž samo sebou zřejmo jest. *Jakým soudem soudíte, takým souzeni budete*. Tu netoliko důvod, proč nesouditi, udává, nýbrž připovídá soud svůj podle toho upravit, jak *my* bud' přísně, nelaskavě a všeobecně, bud' vidně a laskavě o jiných soud vynášíme. Co do přísnosti, platí tu výrok Páně Luk. 21, 24. *Kdo s mečem zachází, od meče zahyne*. Svatý Lukáš 6, 38. se praviti zdá, že větší měrou nám odměřeno bude, an mluví o míře *natfášené, natlačené a osulé*; leč to neodporuje výroku, ježž týž Lukáš ihned sám dokládá: *jakou měrou měříte, takou vám odplatí se a obojí výpověď dobře podle sebe obstatí může. Měrou touž se nám odměří, prohlídáme-li ku poměru a srovnalosti, větší měrou se nám ale odměří, prohlídáme-li k samé věci*.

Pro odvedení lidí ode všeobecného soudu nespokojuje se Pán tím uvedeným důvodem, nýbrž místněji doráží na posudce, ku posuzování a napravování *sebe* ho nabízejí a ku pokoře, ku bázni a k nedůvěře v sebe ho nabádají. *Což vidíš drástu v oku bratra svého a břevna v oku svém nevidíš?* Podle přísloví zove tu Pán veliké prohřešky břevnem či trámem a malé jmenuje trískou či drástou. Pokora k sobě prohlídá a vady a nedostatky *svoje* z útroby své vyvoditi se snaží, aniž najde místa a chvíle, aby se vše-

tečně o jiných soudem pronášela, sebou dokona jsouc zaměstnána. Všecky vady vlastní zdají se jí velky a hřezněné býti, poněvadž je neustavně se zákonem Božím a s příkladem Páně porovnává, an naproti tomu všekery poklesky jiných mrvami, trískami, dráskami, malítkými se jí býti ukazují, poněvadž k nim měřítko lásky přičiňuje. Dvojí chyby doskočného soudu Pán dotýká. *Proč vidíš a dále proč díš: Dej sobě vytáhnouti drástu*. Porokovatel vidí, spatřuje a pozoruje nejmenší drástu a chybu a hned ji spolu také vytýká a z ní zlého soudu námetek sobě stvoří, a ji mezi lidmi roznáší. I velí Pán: *Pokrytče, vyvrhni napřed břevno z oka svého a potom přihléďneš, kterak bys vyvrhl drástu z oka bratra svého*. *Pokrytce* nazývá Pán člověka toho, jenž k svému napravení nehlédě jiné lidi polepsiti usiluje, poněvadž dle povahy své opravdu o takové polepsění zhola nestojí a káráním svým toliko vlastní nemravnost ukrytí a v plášť horlivosti se obléci žádá, o čest Boží a spasení bližních nedbaje. Pán naopak velí: *Napřed ty přibled k svojim vadám, hříchům a nedostatkům, a když s tím jsi v pořádku, teprv potom se odvaž i bližního vyvoditi z nekalého nedostatku jeho*. Věčná a přelepá pravda ta se přede vším představených týká, aby majíce jiné z hříchů káratí, napřed do své útroby sáhli a k své nápravě přibledli.

Ale abychom toho, že souditi nemáme, nýbrž že o jiných dobře smýšleti a je větší cti hodnými než sebe držeti jsme povinni, abychom toho, čím, na zlou stranu nevykládali a nemysleli, že zhola beze všeho soudu lidi patrně ku dobře držeti máme, tedy pripojuje Pán příkaz, který se odnáší k opatrnosti, jakož níže sám 10, 16. se sprostností holubičí také opatrnost hadí spojuje velí. *Nedejte světiny psům, velí, aniž povrhnete perel svojich přede svíně*. Jsou to dva obrazové. První zní o nedávání svatiny psům. Svatina či světina jest část oběti, jenž dle zákona kněžím připadala Lev. 22, 2. 7. 10. Světin či svatin těch nesměl nikdo leč kněz a rodina jeho, a to jen tehda, když čisti byli, požívat. Ve smyslu přeneseném svatina znamená slovo Boží, svaté svátosti a posvátná tajemství; a v tom smyslu se tuto rozuměti musí. — Ve slově *psům* obhlídá se Pán ke slovům Ex. 22, 31.: *Muži svatí budete mně, masa zvířete na poli najedeného nebudete jísti, ale psům je vrhnete*. Psi znamenají se lidé, jímž pravda cizá jest, jakož i psi v orientě často bez domova obíhají; rozumějí se lidé nemravni, bezbožní, nauky Boží neschopní, bludaři, zarytí, slovem ti, jenž neumějí leč

štěkati na pravdu Boží. Veli tedy Pán, aby lidem takovým, nekolným a úrupným nepřátelům a posměvačům pravdy Boží, pravda se nepředkládala. Totéž podobenstvím druhým: *perel nezypati před svině* se vyznamenává; svině psům, perly svatinám odpovídají. Příslaví východanův spojovala přecasto ta dvě zvířata spolu, jakož i 2. Petr. 2, 22. se to činí. O sviněch vůbec ví se, jak pravdiv jest výrok onen, že deset částek nečistoty vešlo do světa a z toho že se devět částek sviněm dostalo. Ve knize Příslaví 11, 22. zjevně se mluví o nepřítomnosti, když by kdo chtěl svinu zlatým kroužkem ozdobiti; byla by to holá pošetilost, jakož i perly před svině metati za prohršek pokládati se musí. Perly znamenají, jak hořejí svatina, celé království Boží, nauku, svátosti, milosti a veškerá dobra, jichž se nám v církvi udílí. Ntze 13, 45. Jako perla ukrytá v lastuře teprv z hloubě mořské se dobývá, tak pravda Boží před světem skryta jest, a jenom z útroby a hloubí církve na jev přichází. Smysl tedy týž jest jak u předešlého, jen jest jakési stupňování, že sviněmi horší a nemravnější nepřátelé rozumějí se, kteříž ve zbrodnech a kalech nepravosti co v živlu svém si libují a pravdou Boží netoliko pohrdají, nýbrž ji a zvěstovatele její pronásledují. Jak to hned Pán dí, an ku příslavím oněm přidává, *aby obrátíte se vás neroztrhaly*. Svině — nebo k těm se nejdříve přímětek potahuje, ač psi nevyjímají se — ohledují perly před ně metané, je za píce držíce, avšak naleznouce je píce nebýti je nohama šlapou a obrátíce se osopují se na metatele. Tudy velení ono, nevrhati před ně perel, to jest svátostí a pravd Božích lidem nečistým, lakotným, zpuřným, pochoťným, vášnivým a náruživým nesvěřovati. Podle toho církve za časů pohanských tajila se s tajemstvími před pobany a Pavel Act. 13, 45. 46., když Židé odporovali slovu Božím, jich zanechav obrátil se ku pohanům, an kde poslechu není, řeč vylévati se nemá. Eccl. 32, 6.

Alé poněvadž nikdo jiným udělovati nemůže, čeho nemá, tedy Pán napomíná, aby sami hleděli míti, čehož jinak leč modlitbou dosíci nelze. Tudy dí Pán:

7. Proste a bude dáno vám, hledejte a naleznete, tlučte a otevře se vám. 8. Nebo každý, kdož prosí, bere, a kdož hledá, nalezá a tomu, kdo tluče, otevřeno bude. 9. Anebo který jest z vás člověk, kterého kdyby prosil syn

o chléb, zdali kamene podá jemu? 10. Aneb kdyby o rybu prosil, zdali hada podá jemu! 11. Jestliže tedy vy jsouce zlí, umíte dobré dary dávati dětem svým, čím více Otec váš, jenž jest v nebesích, dá věci dobré těm, kteříž prosí Ho? 12. Všecko tedy, cokoliv chcete, aby činili vám lidé, i vy činite jim; toť zajisté jest zákon a proroci.

Pán ku konci řeči prohládaje nauky svoje v propovědích předkládá, rozvodu místnějšího zanechávaje. O téže věci, o prosbě a modlitbě, kteráž se týká, jak již výše o tom, království Božím, pro důraznější věci dolíčení a na mysl kladení trojího rčení užívá, při čemž nějakého stupňování pozorovati. *Prositi, hledati, tlučti* máme, abychom dosáhli, čeho nám potřebí. *Prositi* jest první stupeň, *hledání* již vyšší stupeň stanoví, an kdo hledá, všech jiných myšlének a žádostí se odtahuje, ve věc hledanou se takřka docela ponořuje. *Tlučot* pak značí stále *trvání* v prosbách, když uslechnout se nedochází, anebo věc žádána velmi důležitá a těžká býti se vidí. *Láska prosí, láska hledá, láska tluče*; *modlitbou se prosí, svatostí života se hledá, stálostí se tluče*, dí sv. Augustin. *Prosí* pokrača, hledá horlivost, *tluče* vytrvalost. Takovou horlivost, stálou a pokornou modlitbu vyslychá Bůh. Modlitba ta, která o pravou potřebu žádá, vezdy vyslyšána bývá, anot Bůh chce, abychom měli, čeho nám třeba. Modlitba jest klíč nebes; vstupuje modlitba a sestupuje milosrdenství Boží, dí Augustin. Prosba taková v srdci lidském dle Rom. 8, 26. od Boha samého pochází a není leč vůle Boží člověkem pronesená a tudy *jsouc dle vůle Boží* vyslyšána bývá. 1. Jo. 5, 14. Neslyší-li nás Bůh, znamená jest, že nedobře se modlíme Jac. 4, 13. buď věci nám neprospěšné, buď choulostivé a nedověrné, buď nestále a netrvanlivé, buď nehodné a ve hříších trvajice modlíce se; chce Bůh nás přiměti k vytrvalosti, když nás hned nevyslychá — jak tomu Pán učí v podoběnstvích o soudci a příteli u Luk. 11, 8. 18. 3. anebo nás lepšími než prosíme obmyslíti hodlá věcmi: Proto u Luk. 11, 13. čteme: *dá vám ducha dobrého*, jenž jest soujem všeho dobra a všech darů. Sap. 12, 1.

Trojí stupeň také v ten způsob se vykládá, že *prositi* odnáší se k víře, *hledání* k naději, *tlučení* k lásce; věrou prosíme, důvěrou hledáme, láskou tlučeme. Nenevhodné od vykládatelů některých se rozdělují slova

ona tak, že *prositi* se odnáší ku příští království Božího podle té prosby v otčenáši: přijď království tvé; *hledati* zří ku království již přislíbenému, jehož poněvadž Luk. 17, 20: nepřichází se slávou a nádhrou a poněvadž perlou skrytou jest, vyhledávati třeba. Když ale jsme je již našli, tedy potřeba tlouci, aby nám záhy odevříno bylo a nestalo se nám, co Luk. 13, 25. dří, že bychom stojíce a tlukouce na dvěře odehnáni byli. Jakkoli to vtipno a duchaplné, přece to pravější jest, co jsme ze sv. otců výše o vytrvalosti v modlitbě uvedli, anof co následuje, výkladu tomu nadřazuje.

Pán totiž vede důvod opět od mala k velku ve příklady dva jej oblékaje, vzaté z obyčejného života, v němž chléb a rybystravou vezdejší byly. *Který otec, vece Pán, dá synovi svému místo chleba kámen a místo ryby hada? Jestliže tedy vy, jsouce zli, umíte dobré dary dávatí dětem svým, čím více Otec váš, jenž jest v nebesích, dá věci dobré těm, kteří prosí Ho?* Protiva chleba jest kámen, protiva ryby jest had pro nějakou podobnost zevnější, ale vniternou odpornost. Pán takto dovodí: Lidé po pádu od narození jsou zli, k zlému nakloněni, a nebylo by divu, kdyby otec synu místo chleba dal kámen a hada místo ryby. A však který otec to činí? Ač zel a nešlecheten jest ve smyslu dotčeném, přece nestává se nikdy, aby otec prosbu syna svého oslyšel. Čím méně oslyší Bůh prosby naše, an neskončené dobr jest těm, kteří jsou přímého srdce. Ž. 72, 1.

Z toho pak, co Pán o horlivých prosbách pověděl, vyvodí nyní: *Všecko tedy, co chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim.* Částice tedy velikou nesnáž již od věku Zlatoustova až na dobu naši vykladatelům činila, aniž veškerých pokusů, jí vyhověti a jí zbýti tuto volíme dotýkati, hned raději nález Zlatoustův, jenž nám nadevše prav býti se zdá, přednosice. Pán (vece Zlatoust) nedí pristo: *všecko, co chcete, atd., nebřž všecko tedy, co chcete, a tím namítá a naznačuje výminku, jakoby pravil: chcete-li s těmi, o nichž jsem mluvil (že t. tlukou a jim se odvírá atd.) vyslyšáni býti, tedy také co nyní pravím, činite.* Pán tedy, vece dále Zlatoust, tak z předešla vyvodí a zavírá, že spolu také vývodek ten za výminku předešlé své o vyslyšení přípovědi stanoví. Kdo chce vyslyšen býti, musí sám vyslyšati; kdo chce Boha milosrdna mlti, musí stejným milosrdím k bližnímu se vinouti, anof jakou měrou měříme, takou nám odměřeno bude. Očekával by člověk, že Pán řekne: *I vy tedy dávejte těm, jenž vás prosí, ale Pán místo toho*

dí objemněji a obsáhleji: *Všecko, co chcete atd. zahrnujíc spolu žádby srdce, jichž ústo nevyslovuje; všecko, co chcete, netoliko co pronášíte a čeho se dožadujete. Na to pak důraz klada vece: toť zákon a proroci t. j. v tom záleží zachovávaní zákona a prorokův, tam zákon i proroci směřovali. Kdo pilen jest tohoto výroku krátkého: co chcete, aby vám činili, i vy činite jim, zákon zachovává a pak ovšem prose prosbu obdržuje, hledaje milosti náležá a když bude tlouci na vrata blaženosti nebeské, nebes brána se jemu otevře. Že o činění žádosti toliko dobrých a mravných řeč jest, samo sebou zřejmo. Podobní výrokové Gal. 5, 14. Rom. 13, 8: kdo bližního miluje, zákon naplnil. Tob. 4, 16.: čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, hled aby ty jinému nečinil; ano podobní výrokové u pohanův také nalezají se. Avšak, což dobře pozorovati, výrokové jednotliví vezdy významu docházejí z nauky a z náhledu, z něhož posli. Když dva praví totéž, není přece věc tatáž, a vezdy přijde na to, kdo ten nebonen výrok vynesl. V ústech sobce jiný smysl a význam mají slova ta, než v ústech obětovné lásky Páně, kterýž miloval až do smrti kříže a lásku takovouto svým učeníkům poroučel.*

Uvedeme, co vykladatelé z Talmudu k tomuto místu poznamenávají. Přišel pohan k Samajovi rabínovi a dí jemu: Učiň mne soudruhmem své víry, ale tak abys mne vyučil zákonu, an na jedné stojím noze. Samaj ho vyhnal holf. On ale šel k Hilellovi, jinému učiteli proslulému, a ten když byl k němu rovně jak ku předešlému se projádl, dí jemu: Co tobě protivno, druhému nečin, to celý zákon a ostatek jest jenom výklad jeho. To se čte v talmudě, ač není-li to raději pozdější nějaké nápodobení nauky křesťanské, v ústa oněm rabínům vložené. O Alexandrovi Severovi píše se, že na veřejích paláců svého slova tato zlatými literami napísána měl.

Mohla však nauka ta zdáti se přísna a nesnosna někomu. Proto Pán na zdání to ohled běře a dí:

13. Vejděte těsnou branou, nebo široka brána a prostranna cesta jest, kteráž vede k zahynutí a mnoho jest těch, kteříž vcházejí skrze ni. 14. Jak těsna brána a úzka cesta jest, kteráž vede k životu, a málo jest těch, kteříž nalézají ji.

Mohlo se zdáti tvrdo, čeho Pán žádal, jak jsme pravili; aby se již nikdo tím ne-

zastíral a ze zachováání toho nevytáhal, tedy učí Pán, že povaha cesty té, která vede k věčné blažlosti, jiná není. Podobností vzato od města, jak výše 5, 14., k němuž cesta úzká a brána těsná vede. Úzkou cestu a těsnou bránu u vykládání spisovatelé někteří tak dělají, že onou nauku Páně a života způsob podle ní zařízený, touto život blažený v nebesích rozumějí. Jiní branou nauku Páně, cestou život podle ní spravovaný slyší. Ale jiní nenabližejíce, proč by rozdíl ten činěn býti měl a zvláště, pročby branou věrouka, cestou mravouka se měly slyšeti, ješto by též na obrat ona úzkou cestou, tato branou zváti se dala, jiní, díme, žádného rozdílu dvou slovcí nepřijímají a oboje o příkázáních Božích a o životu křesťanském vykládají. Cesta ta a brána ta sluje úzkou a těsnou, nejprve poněvadž se všech stran určita, obmezena, vykázná jest, tak že ani na pravo ani na levo nedává se z ní vykráčet. Deut. 5, 22. Prov. 4, 27. Jes. 30, 2. Za druhé, poněvadž chůze po ní jest obtížná, ješto uvnitřné zlám přirodila žádostivost a k zlému náklonnost, a vněšně svět a lidé ji neschodnou činí. Proto málo jest člověků, jež po ní jdou, tak málo, že to i Pánu takměř spodištěm jest, an dří: *Jak úzka!* atd. Podle řeckého čte se *poněvadž úzka jest*, čím se udává příčina, proč větší část lidí prostrannou cestou pochoti kráčí. Leč s latinským textem větší a lepší část svědků shoduje se a ovšem *zí místo ozi* čísti jest; *zí* což, jak! Cesta široká jest život dle pochoti přírody porušené hříchem, dle povahy k zlému pochylé, dle puzení náruživostí a žádostí, slovem život dle žádosti těla, žádosti očí a pýchы života vědění. I velí Pán *cestou úzkou choditi*, a to znamená žádosti zlé umrtvovati, světa se odříkati, přirodilou k zlému pochyllost a veškera pokušení přemáhati, při čemž netoliko ku pohanům, ale i ku fariseům, pokud dokonalosti křesťanské odporovali, ano k Zákonu Starému, pokud nedokonalým byl 5, 18. prohlídá. Podobného něco tušili pohané a znám jest verš Hesiodův: *Před všelikou ctností dohově pot hodlali klásti*. Pythagoras učeníkům velel *nechoditi cestami, než stezkami*, čímž znamená, že nemají se podle obyčejného lidu chovati.

Dí Pán, že málo lidí nalezá cestu tu, nedí málo lidí po ní *chodí*. Slovo *nalezati* velký důraz řeči jeho přičiňuje. Cesta ta hledána býti musí. O cestě široké nedí, že by mnozí ji nalezali, poněvadž ta se přirozeně každému naskýtá, nébrž dí, že *mnozí po ní chodí*. Podle toho vece Pán u sv. Luk. 13, 24: *Usilujte či zápaste vjíti branou těsnou;*

úzkou, *cestou* jako na pútkách a bojích jak o život se přičiňte. Tudy viděla sv. Perpetua žebřík zlatý odevšad noží a mečí obklíčený, po němžto k nebesům vstupovati měla. Ukazují také sv. otcové na předznaky toho v Starém Zákoně, že osm toliko při potopě zachováno, že Kaleb a Josue dva jediní do země zaslíbené vešli z mužův v Egypta vyslych. *Dva budou na poli, jeden zachován, druhý zanechán bude; dvě budou mlít, jedna přijata, druhá zavržena bude*. Níž 24, 40. 41.

Leč kterak se výrok ten srovnává s jiným výrokem Páně 11, 29. 30, že *jho jeho slawko a břímě jeho lehké jest*? Jestliže brána těsná, kterak může břímě Páně lehké býti? Odpor ten pomine, místněji-li času a doby šetřiti budeme. Břemeno Páně z počátku jen těžko jest, a obtížnost trvá, dokud člověk starého Adama nevyzuje a se neobrodí; věškerá nesnáž na začátku spoléhá, a čím více člověk sobě násili činí na počátku, tím dále cesta ta více a více obtíží ztracuje, až i lehkou se stává. Ještě sem patří výrok sv. Jana Křizového, že *poněvadž úzká brána jest, člověk všeho břemena zhostiti a ze všeho světa obnážiti se povinen, ač chce-li projíti úžinou brány nebeské*.

Ukázal Pán, že cesta, kterou učeníkům svým jíti káže, obtížná jest sama v sobě. Ale však předvídal Pán, že mnozí jinak učiti a lidi s *cesty té úzké na prostrannou sváděti budou*. Tudy vystřihá a dí:

15. Střeďte se lichých proroků, kteříž přicházejí k vám v rouchu ovčím, uvnitř pak jsou vlci draví. 16. Po ovoci jejich poznáte je. Zdali sbírají z trní hrozny aneb z bodlácí fíky? 17. Takto každý strom dobrý dobré ovoce nese, zlý pak strom špatné ovoce nese. 18. Nemůžeť strom dobrý zlého ovoce nésti, ani strom zlý dobrého ovoce vydávati. 19. Všeliký strom, kterýž nenese ovoce dobrého, vyfat a na oheň uvržen bude. 20. Po ovoci tedy jejich poznáte je. 21. Ne každý, kdož říká mně: Pane, Pane, vejde do království nebeského, nébrž kdo činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest, ten vejde do království nebeského. 22. Mnozí řeknou mi v onen den: Pane, Pane, zdali jsme ve jménu Tvém neprorokovali a ve jménu Tvém zloduchů nevymítali a ve jménu Tvém divů mnohých nečinili? 23. A tehdy vy-

znám jim; Nikdy jsem neznal vás; odejděte ode mne, činitelé nepravosti.

Přechází Pán k učitelům zlým, kteří opak toho co Pán přednášeli, cestu k nebi uprostraňující a uširující. Proto se v ř. t. čte však, *dě*; *Střežte se však lichoproroků*, čím spojitost s předešlým se ustrojuje: jděte cestou úzkou, cestou svatosti a víry; avšak cestou tou krácejíce nedávejte se odvésti od ní od zlých proroků. Ale kdož jsou proroci ti? Dí Pán: *Střežte se lichoproroků, jež v rouchu ovčím přicházejí k vám, vnitř ale jsou vlci draví. Po ovci jejich poznáte je.* Zůstaneme-li přísně při slově tom a rozumíme-li prorokem učitele, od Boha bezprostředně poslaného, tedy lžeporokem či lichoprorokem ten se slyší, kdo na lživě od Boha poslána býti se udává. Při tomto užším výkladu slova v ovčím rouše, vnitř sápati vci znamenají lichou, nepochlednou, postavou tvárnost, kterou na odív vystřkují, aby za proroky držáni byli, napohledně totiž jich divy, ještě plní zloby a nepravosti jsou; ovoce pak, po němž poznání bývají, jsou život a učení jejich.

Alle obyčejnější výklad jest ten prostornější, podle něhož prorokem sluje učitel každý, kterýž lidem káže, je vyučuje a je k upravení mravův vede. Tu lichým prorokem jest lichý, nepravý učitel, kterýž pravé učení přednáseti se praví a tak se tváří činiti, ale přece učitelem bludu a svůdčím jest; ovčí pláště jest to tvářeni jeho, či to jeho tvárnosti pravého učitele na se přijetí; dravost, hltavost či sápatost jest ta ukrytá, zlá, škodná a záhubná povaha a zlý záměrové jeho. Otázíme-li se k tomu, což se ovocem rozumí, tedy nám na skutky se odkazuje; avšak skutky tu musíme šfeji slyšeti a rozuměti jimi vesměs následky všeho počínání bludařův. Může zajisté býti první vystoupení jejich slibno, mravové jejich mohou býti přísní; ale konečný nauky jejich následek jest zlý, něslechetný a záhubný. Protož *nehned* pozná se povaha jejich. Prozírá Pán ku povaze a přírodě nauky jejich, co z ní, kdyby vesměs průchod měla, následovati musí, jak to z toho, co hned o stromech praví, se vidí. Nechce tedy říci, žeby ti lichoproroci nemohli dobrých některých skutkův činiti; ale to praví, že skutkové ti nejdou z povahy a z nauky jejich. Že jsou nedůslední, mimoční a zboční výstřelkové, podobní pověšenému na strom ovci, kteréž z kořenu samého nevyrostlo. Dí zajisté: *Nemůže strom dobrý zlého, strom zlý dobrého ovoce přinášeti.* Patří k nim lidé, jako Šimon, Barjesu Act. 8, 9.

a 13, 6.; k nim zří lidé bludaři a kacři, jež nauku svou a druhdy své přísné mravy chválí a vyhlásují, za vůdce na cestě úzké se vydávající a v zevnějšíku svým přísnost mravů, vřidnost k lidem a milosrdnost pronášející. Ti sladkými a lahodnými řečmi a pochlebováním srdce sprostých svodí Rom. 16, 18. a lestní dělníci jsouce v apoštoly Kristovy se proměňují, celé domy podvracují učíce což nesluší, pro marný zisk, Tit. 1, 11. a pravdě církve Boží odporují, jak druhdy Janes a Mamres odporovali Mojžíšovi, 2. Tim. 3, 5. 6. Lidé takové Pán poznáváti velí po ovoci, po všem, jak jsme pravili, co se konečně z povahy jejich vně projevuje.

I prokazuje to příklady vzatyými z přírody co důvody. První důvod břece od přísloví: *Sbírá-liž kdo z trní hrozny, z hlohů viničky, z bodláčí fíky?* Smysl a význam přísloví toho Pán hned sám vyjasňuje propovědí obecnou, že strom dobrý ovoce dobré, strom zlý, žetlelý, doutnatý, spuchřelý, práchnivý ovoce zlé nese, anot dobrý zlého a zlý dobrého vydávati nemůže ovoce. Pán pokládá, co obyčejně se stává a co přirozené se děje; a víme, že podobenství ne ve všem a zloha přiléhá k věci té, jejíž podobenstvím jest. Stromu dobrému podobá se člověk dobré vůle, dobrého směru, dobrého úmyslu; a ten vydává skutky dobré, vsady ku příkazaním Božím jedině prohlédaje a jedinou čest a slávu Boží za účel skutků svých si vystavuje. Strom zlý jest člověk vůle zlé, sobecké, něslechetné, jež vsady jenom hledá svého, čenichá věcí světských, snaží se provésti to, co vášněm, libůstkám, snahám, slávě a cti vlastní hofí, vsady jen k sobě a opět k sobě prohlédaje. Člověk ten ovšem nenese ovoce dobrého, anot i skutkové jeho na pohled chvalitební zlým úmyslem a krivým záměrem jeho veškeru cenu a hodnotu trati. Dobrý člověk z dobrého pokladu dobrého, zlého zlého pokladu zlé vynáší, Mt. 12, 35. Z hojnosti srdce mluví člověk, z hojnosti úmyslu dává pečeť dobroty neb zloty skutkům svým. Podle toho nemůže se odat námětek bráti, jakoby dobrý člověk hříšníkem a hříšník dobrým a spravedlivým člověkem státi se nemohl; může člověk spravedlivý stavu milosti Boží odpadnou; milost Boží může zlou povahu člověkovu proměnití a jí směr dobrý vlíti a tudy učiniti ze stromu zlého strom dobrý. *Zlý strom, dí Tertull. (anim. 21.) nevydá ovoce dobrého, nebude-li přestěpován, a strom dobrý zlé ovoce vydá, nebude-li přestěpován. Kamené syny Abrahamovy mi se stanou, budou-li ve víru Abrahamovu přetvořeny, a pokolení jestěři ovoce pokání učiní, jestli jed zlosti vy-*

plítnou. Dokad jest strom planým, plané ovoce nese, štěpován buda štěpné ovoce pone. Dokad zlým jest člověk, skutkové jeho zlé jsou, když se napraví, stávajíse skutkové jeho dobrými. Pán nedí: *Nemáže strom zlý státi se dobrým, aniž dí, že strom dobrý nemáže zlým se státi;* nébrž dí jen, že strom dobrý dobré, strom zlý zlé ovoce nese, a že podle povahy své člověk působí a skutkuje. Přidává Pán o stromu zlém, *že na oheň vyvržen bude,* poněvadž se to samo sebou naskytovalo a poněvadž výrokem, jehož již užil Jan Křtitel 3, 10. 12., na konečný výsledek jednání či raděj povahování zlého ukázati hodlal, spolu vystříhati chtěje lichoproryky ty, aby dříve, než je příkvačí soud Boží, sobě usmyslili. Poslěz ještě jednou o ovoci odkládá: *po ovoci tedy jejich poznáte je;* opakováním slov těch věc tu co nade vši pochybnost platnou vystavuje.

Ale kterak dobrým býti stromem a dobré ovoce nésti? Dosti-li jest, když uvarovav se těch prorokův lichých celou dušou upřímnou věrou ku Kristu přiláče? To mohlo se některým zdáti, a jak snadno na takové bezcesti člověk přichází, viděti z nauky té bludné, že víra stačí k dosažení království nebeského. Tudy Pán prohlídalek budoucnu dí: *Nekadý, kdož mi říká Pane, Pane, spasen bude, leť ten jenom, kdo plní vůli Otce nebeského.* Pane, říkáti jest Krista za Pána podnikati a mti, v Něho věřiti, Jemu se oddati. To sicé potřebno a nevyhnutelno, poněvadž bez víry nelze spasenu býti; ale to zhoľa nestačí, nébrž Pán více žádá. Vůli Otce nebeského vykonávati jest nevyhnutelná výminka k vejiti do království Božího. *Království Božím* tu slyší se odplata věčná, jak z vazby aspojitosti patrnó. Mohl říci Pán: kdo mou činí vůli; ale dí: *vůli Otce mého,* aby nezdál se nad Boha něco připisovati sobě těhdá, dokad ještě ve víře v Něho lidé utvrzení nebyli. Ač pak právě tu Synem Božím býti se vyznává, *Synem* Otcem Boha býti povídaje. Zdvojení slova *Pane* značí horlivou ku Pánu přivlnulost; ale i tu horlivou k Němu věrou přítulnost praví Pán nebýti dostatečnou, ač chce-li člověk spasení dojíti.

Ano Pán více klade. On dí: *Mnozí řeknou mi v onen den: Pane, Pane, zdali jsme ve jménu Tvém neprorokovali a ve jménu Tvém zloduchů nevytírali a ve jménu Tvém divů mnohých nečinili?* Pravi tu Pán, *že v onen den,* t. j. v den soudu, kdež všecko, co skryto jest, vyjeví se, 1. Cor. 4, 5., kdež ústa mlučeti, ale skutkové mluviti budou, přijdu mnozí ke Kristu, blaženosti věčné od Něho se domáhající, poněvadž jménem Jeho,

t. j. vyzváním jména Jeho, darem Jeho, mocí Jeho, co služové a ctitelé Jeho (jméno značí osobu samu) *prorokovali,* t. j. věci budoucí a jinak skryté a tajné na světlo vynášeli, ďábly vymítali a jiné divy činili. On pak jim odvěti, veřejně před celým světem vyznávaje: *Neznám vás,* t. j. neuznávám vás za svoje ctitele; znám vás toliko co pachatele zlých věcí, co nepravostníky, co neřestníky. Nébrž proti nim soud vynese, při tom slov písmových užívaje: *Odstupte ode mne, kteří pásete nepravost.* Ž. 6, 9. Užívá času přítomného *čepačouperou.* Nedí: *kteří jste páchali,* aby se nezdál vyzdvihovati pokání; ale dí: *kteříž pácháte,* t. j. kteříž dosavad až do samého dne soudného, ač příležitosti ku hřešení nemajíce prec ještě vůli, chtějí a libost k nepravostem v sobě chováte. Tam směřuje naukou svou Pán, že není dosti ústem Ho vyznávati, nébrž že především potřebí skutkem víry své v Něho dokázati a prokázati. Ano že činění divů a zázraků a vládnutí všemi blahodary a charismaty a všemi v samé Boží církvi hodnotami a důstojnostmi a jakékoli podobné věci člověka před věčnou zátratou ostřici nemohou, jestliže svatosti života nepří. V ten smysl dí apoštol. 1. Cor. 13, 2. *Kdybych měl víru, že bych hory přenášel; kdybych měl prorockví a všeliké vědění, neměl ale lásky t. j. nevykonával víry své skutkem, nečinil vůle Otce nebeského, nic nejsem t. j. zavřen budu. Jidáš divy činil a zavřen jest. Nezná světlo tmy a 2. Tim. 2, 19. uvodí apoštol ten základ a tu zásadu pevnou, jízto sespravovati dužno: Bůh zná, kdož jsou Jeho a: odstup od nepravosti každý, kdož vyzývá jméno Páně. Činění divů, prorokování, vymítání ďáblů jsou věci Boží; věčné blaženosti vlastními toliko skutky — ač z milosti Boží pochodíci — dojíti můžeme, dí sv. Hilarius. Mnohý kněz mluví jak prorok na kázání svém, ve zpovědnici vymítá ďábly a hříšníky napravuje, svou správou duchovní, jak říkáji, divy činí, mluví a píše, že sama moudrost v něm zdá se vtělenou býti; to všecko věci zasluzné. Ale při tom-li nehladí k svému napravení, k úpravě mravů svých a ku posvěcení svému, uslyší druhdy hlas ten hrozny, že ho Pán nezná. Jak strážlivé bude to překvapení, dí sv. Zlatoúst, když člověk na onom světě v den onen věci jinak nalezne, než se nadál a od Toho zavřen bude, v Jehožto jménu kázal, modlil se a od světa snad za svatého držán byl! Ostatné o charismech 1. Cor. 12, 1.*

Učiniv takovou důraznou výstrahu Pán k závěrce řeči své pospíchá. Dí:

24. Každý tedy, kdož slyší slova má tato a koná je, připodobněn bude muži moudrému, kterýž vystavěl dům svůj na skále. 25. I spadl příval a přišly řeky a váli větrové a obořili se na dům ten a nepadl, nebo založen byl na skále. 26. A každý, kdo slyší slova má tato a nečiní jich, podoběn bude muži bláznů, kterýž vystavěl dům svůj na písku. 27. I spadl příval a přišly řeky a váli větrové a obořili se na dům ten; i padl a pád jeho byl velik.

Podobenství tato sama dosti zřejma jsou. Kdo na písku staví, toho budova se oboří a shroutí se; jen kdo na pevné skále vybudoval a vzdělal dům svůj, jenom tomu ostojí přese všechny bouře, lijavce a potopy. Závirka ta nejbliže a nejpříže o všech přednesených tu v kázání horném naukách vůbec, vesměs a vezdy platí. Dům duchovní, jež máme budovati, vzdělávati, osnovati, stavěti, zdíti, znamená připravování sobě blaženosti věčné. Stavěti *na písku* jest ustrojovati blaženost tu pouhou věrou; pouhá víra nemůže člověka spasiti, a tudíž dům ten praví se zkázou bráti, že člověka toho snažení a doufání v nic se rozpadne, an věrou bez skutků se spasena býti nadál. Ano sama ta víra jeho v nebezpečí jest, aby, když větrové, lijavce a povodně se na ni řítí, t. j. v čas velikých a náramných pokušení nevypadla a nezahynula. Trojí nepřítel stavení toho, vítr, dešť, řeka, značí trojí pramen pokušení, kterýž člověka zachvacuje: svět, tělo, ďábla. Stavěti ale *na skále* znamená víru svou skutky bohabojnými utvrzovati, okrašlovati, vynášeti, Kristovu víru nejen v rozum, v cit a v obraznost pojíti, nýbrž zvláště jí ve vůli trůn zaříditi, aby tam docela a samotná neobmezeně vládla a odtad všechny naše myšlenky, tužby a žádosti spravovala. Kdo to činí, ten jist může býti spasením svým. Pán onoho *blázne*, tohoto *moudrým* nazývá. Kdož také, dť Zlatouš, pošetilejším jest nad člověka, kterýž na písku staví? práci, lopoty, mozoly, obtíže podniká a podstoupá, ale výhody a užitku svého namáhání se již napřed hloupostí svou zbavuje. Naproti tomu kdož blaženějším nad toho, jenž na skálu staví, jehož ctnost tak pevná jest, že nehoda žádná, strast žádná, žádné pronásledování stálosti jeho a pokoje duše jeho neporážejí. To jest nade všechna pod nebem bohatství, toť nade všechno důstojenství, nade všechnu slávu, nade všechny trůny.

Ten jest nejbližší výklad, obrat a pohyb slov těch. V dalejším výkladu slyší se *domem* zásady a pravidla, která sobě kdo obírá k ustavičnému podle nich v životě se spravování; *stavba na skále* jest obrání si Krista za vůdce (1. Cor. 10, 1.) a pilné Jeho zákona zachováání; *stavba na písku* jest obrání si a následování lidských výmyslů, domněnek, soustav filosofických a člověčských nauk, kteréž člověka v čas pokušení opouštějí, žádné milosti opatřiti mu nemohouce, a tam právě, kdeby světla jejich nejvíce potřeboval, v čiru tmě se proměňující.

Ještě o něčem zmíniti musíme se, než přistoupíme k vylicování dojmu, jakým lidé Pána poslouchající pronikli byli. Slovo *připodobněn bude*, jak jsme dle vulgáty vyložili, a slovo *připodobním*, jak řecký text čte *ομοιωσας* značí toli co člověk ten *podoběn jest*; čas budoucí se bere, poněvadž výsledek jen časem svým se uskutečnit může. Někteří ale — abychom malou ve čtení odchylnost mlčením pominuli — slova *přirovnám ho, připodobním ho neb připodobněn bude* nebezpečnou v tom smyslu, žeby to jen pouhé slovné a obrazné připodobnění bylo, nýbrž rozumějí věcně, skutečně připodobnění, a praví býti smysl: *podobným učiněn bude*. A tyto poněvíc potahují slova ta na soud poslední a vykládají, že člověk nemoudrý teukráte neobstojí, nýbrž přiklopen a přikvačen bude, jak dům se hrouť na písku osnovaný. Člověka však moudrého Kristus v den poslední, když nastanou proměny, davové, strasti, o nichžto níže 24. k. praví, ustaví nepohnutna a neporušena, zachová a ukryje ho záštitou mu jsa, až se přehrnou a převrhí všekery ty nehody.

S tím dokončena řeč horná Páně. I nastává v mysl naší tudíž otázka, s jakým výsledkem se promluva ta Páně u posluchačů potkala? Nezamlčel nám toho sv. Matouš. Dí o tom:

28. I stalo se, když dokonal Ježíš řeči tyto, užasnuli se zástupové nad učním Jeho. 29. Nebo vyučoval je jako moc maje a ne jako zákoníci jejich a fariseové.

Těmito slovy líčí sv. Matouš dojem, jež učinilo kázání Páně na lid, a spolu soud lidu o tomto důrazu řeči Páně; nebo v 29. vyučoval jako *moc maje* atd. jsou slova lidu. Obsah řeči Páně a i způsob, jakým obsah pronesen, divem jen naplnily. Užasali se pro jistotu, novost, výši a přece prozračnost a

srozumitelnost; užasali se pro dojem a důraz, anať jimi slova jeho byla mocně pobudila a veškeru jim útrubu pronikla. Ješto řeči zákoníků zanechávaly jich chladných, nedotatých, lhostejných, světla jim neposkytovaly sobě vzájemné odporující, tytýž v pochybenství je uvodily a zhusta o malichernostech jenom jednaly, naplnily je řeči Páně podivením a úžasem. Důvod toho úžasu a podivení byl, že Pán učil jako moc máje, t. j. jako prorok od Boha poslaný. Tušil anopoznával lid, že jenom prorok ten, jehož očekávali, takto, s takovou důstojností, vážností, mohutností a vládou mluvit může, že na něm — ač smíme-li tak se projádríti — každá stopa a píď a každý palec prorokem

jest. To smysl těchto slov. Uživati se ovšem mohou i o tom, kdo důrazně a dojmavě od srdce k srdci mluví, jak sv. František Borgia pravil o sv. Ignaciově z Loyoly, že učil jako moc máje, poněvadž působiva byla řeč jeho a tam lidi, kam chtěl, naváděla. Ale smysl nejbližší a přední slov jest ten, ježto jsme výše uvedli. Ostatně text řecký drubdy poslední slova *a fariseové* nečetl, nejnovější ale vydání textu řeckého podle správných a starých rukopisů slovece ta do čtení svého přijali.

Vyloživ obšírnou řeč tu Páně opět se vrací Matouš ku působení Jeho skutky spolu a učeními, k nimž tedy pozornost svou obrátiti musíme.

Hlava VIII.

Uzdravení malomocného, 5. služebníka senníkovy, 11. učně Petrovy a jiných mnohých. 19. Dítě chtějí následovati Pána. 24. Utišení bouře na moři. 28. Zproštění dvou posedlých.

1. Když pak sstoupil s hory, následovali Ho zástupové mnozí. 2. A aj, malomocný přišel klaněl se Jemu řka: Pane, chceš-li, můžeš mne očistiti. 3. I vztáhn Ježíš ruku dotekl se ho řka: Chci, buď čist! A hned očištěno jest malomocenství jeho. 4. I dí jemu Ježíš: Viz, abys toho žádnému nepravil, nébrž jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, kterýž přikázal Mojžíš na svědectví jim.

Pozorovali již sv. otcové, že Pán tu přesličně a převhodně od nauky přechodí ke skutkům a že převhodně skutkové ti s naukou srovnávají se. Ve všech způsobech se naskytá Pánu při úřadě jeho bída lidského života, neduhové menší i větší až k smrti, svízelné skryté a zřejmé, veškeré stupňové prohřeškův, vin a náhnětků svědomí nadto ještě vládá zlých duchů nad člověkem v posedlostech. Ale jakož tam mluvil Pán co moc máje; tak nyní dokazuje skutkem, že moc a to nesnad obyčejnou, nébrž syřchanou do sebe má. Všickni zajisté neduhové, všechny bíd, veškerá nouze, veškeren tělesný i duchovní svízel, ano smrt sama se Jemu podrobí musela. Divové a zázrakové Páně svědčí o všemoci, o všemohutnosti jeho, jako se v nich i věčná Jeho láska zračí; ale jsou oni

spolu zástavou a znamením větších duchovních divů a zázraků Jeho v útrobách, myslích a duších lidských. Jakož zajisté Starý Zákon choval náznaky a předobrazy věcí v Novém Zákoně dlti se majících, tak divotvorný život Páně zahrnuje v sobě oznaky působnosti Jeho ve svátostech ke spáse lidstva ustanovených.

Na hoře oně Pán učil, duše sfilil, srdce hojil. Nyní sstoupá s hůryté Nebeských nauk ke svízelnému vzdejšího života. Navnazení bývsé lidé učením jeho následovali Ho, sami v tom již moc Jeho pocítující! Následovali ho zástupové, lid to sprostný, náказы fari-sejské prostý; o velmožích azákonfících mlčí sv. Matouš, an jejich srdce zaryta zůstala, pravdě Boží se neotevřevše. Šel Pán, jak níže viděti, do Kafarnáa. *A aj*, dí Matouš slovíčkem tím pozornost vzbuzující, člověk malomocný klaněl se Kristovi, natvář knohám Jeho padnuv, jak Mr. 1, 40. a Luk. 5, 12. přičinují. Malomocenství, trudovatost, oblitina, pstrylavost byla vředovitá, strupovitá, nakažlivá nemoc čtverého rodu, z nichž dva v písmě sv. se zniňují, levnější, smíme-li tak říci, *bída* a horší *hlizord*, egyptská, *prokaza* či *slonovina*. Obojí nemoc přestrašná a přehavná, ale horší byla ta druhá, jakouž i Job. 2, 7. sklíčen byl. Počínala s vyraženinou, kteráž se víc a více rozjídala, až kůže celá vředovatěla a napuchala, vlasy línaly, oči pocházely a krhavely, hlas ochraptěl, a z úst smrad se vyvíral. Při vyšším stupni, jmenovitě při druhém horším rodu byl neduh neulčitedlným, kosti veškeré se nakazovaly, údové se rozpadávali a odehnívali, mysl přelice těžkou a zoufanlivou se stávala, vůbec

celé tělo člověkovu porušeno a zkaženo bylo; odtud i nemoc ta prokazousluje. Veknihách Mojšís. Lev. 13, 14. zvláštní předpisové nalezají se, z čehož ale nelze souditi, žeby nemoc ta u Židů byla zhušta se přihnázela; jsou to předstrahy a předstízná opatření, jakými Zákon Starý lidu židovskému zdravé povahy dopomoci hodlal, což se jejuii podle samého Tacita, úhlavního Židův nepřítel, podařilo. Dí zajisté historik tento (hist. 5, 6.), že těla obyvatelův Palestiny zdráva byla. Omylém tedy někteří mluvíli, že lepra či prokaza byla obyčejnou Židův nemocí. Poněvadž ale neduh ten chytlav, přichopen a nakažliv byl, tedy lidé jím postižení odloučené od jiných lidí bydleli museli; odkud viděti, že slova Luk. 5, 12., jakoby v městě bylo uzdravení to záračně se dalo, nemůže se přísně bráti; stalo se to bezmála napodmestí Kafarnajském, jakož ti prokaženčí posavědne na východě vně města ve zvláštních domech bydlejí, i v Jerusalemě u brany Si-onské chatrče majíce. Zvláštní také roucho pro poznání jich nositi, všeho stýkání se s jinými varovati a tudy těm, se kterými se potkávali, nečistý, nečistý přivolávati museli; avšak do modlitebnice chodívali, zvláštní místo tam majíce.

Prokaženec či malomocný tento, o němž tu Matouš mluví, o Kristu vznešeně smýšlel. On padá před Ním na tvář a vece: *Pane, chceš-li, můžeš mne očistiti*. Ve slově tom víra, důvěra a pokora stejnou měrou na jevo vystoupají, a duchovním lékaři duchovní mzdu v nich podává. Nedí: *Pros za mne Boha*; většího cosi o Kristu se domnívá. Nedí: *Očist, uzdrav mne*; pokora jeho dokoná Kristu Pánu toho na vůli nechává. Tudy sv. otcové za příklad, jak na modlitbách vůli Boží odevzdání býti máme, jej vystavují. Pán vyslyšev prosbu jeho vztáhl ruku a dotekl se ho, což neznací jiného, leč že na něj ruku vložil k udělení jemu požehnání, jak z Luk. 18, 15. a Mt. 19, 13. vsvítá. Mohl ho uzdraviti jedním slovem, ale přičinil tento vněšný výkon nejprve, aby víře jeho nějak přeláskavou měrou ve stře věšel a ji pozdvihnul a povýšil; za druhé aby tak již napřed vyvrátil nedouku tu, která v Novém Zákoně co v duchovní církvi žádných obřadů připustiti nechce. *Chci*, přidává Pán ke svému rukou požehnání, *chci, buď čist*. Proroci jiným způsobem činili zázraky, než tuto Pána vidíme vykonávati, oni danou sobě mocí, Pán svou vlastní mocí divy činí; oni využíváním jména Božího, Pán o své jmé je vykonává. A slovo Páně nezstalo bez úspěchu; tudíž očištěna byla trudovatost jeho,

bez meškání podala se nemoc a poslechl neduh vůle Páně všemohutné; vůle Boží zajisté sám skutek, ježto chce vyvésti, v sobě zahrnuje. *Dí a stávd se*, Ž. 148, 5. Před vůlí Páně utekla a ztrařila se nemoc; malomocenství se tak málo Pána přichopiti mohlo, že ho raději, když se Kristus člověka dotekl, již ani nebylo, an přede všemocnou Páně vůlí uprchlo.

Všickni vykladatelé se sv. Ambr. uvádějí, že trojí poráží se tuto blud; slovem *chci* se vyvrací lichá domněnka, že Slovo, Logos byl pouhá moc Boží neosobná; slova *buď čist* s výsledkem skutečným spojena zničují blud ten, jenž Kristu božskou povahu a přírodu odpiral; a posléze slova *vystřel ruku* zmařují tu nesličnou, nepravou domněnku, žeby Kristus byl toliko napohledně měl tělo. Jak vznešeným nad Zákon Starý se tu Pán ukazuje! dí Zlatost. Zákon Starý zakazoval prokaženč se dotýkati, poněvadž jich nemohl uléčiti, a každý, kdo se malomocného dotekl, nečistým se stal. Tuto ale malomocník sám se čistým stává, poněvadž Nejčistější se ho dotekl.

S podivením jest, že dále Pán trudovému nyní již uzdravenému zapovídá, o dobrodiní sobě učiněném mluvíti. *Viz, abys to žádnému nepravil*, vece jemu. I proč neměl rozhlášovati slávy Boží? Naopak bychom očekávali, že právě Pán poručí jemu, aby všady rozhlášoval, co mu Bůh učinil, jak to u jiné příležitosti velel. U Luk. 8, 39. zajisté prikazuje člověku ďábelství sprostěnému, aby vypravoval, čeho Bůh mu byl uštědřil. Proč tedy tuto Pán opak toho velel? Rozličné udávají se toho příčiny. Nejprve, že Pán nechtěl, aby uzdravený, čeho se obávil bylo, v pouhém takovém vypravování zabřednul, k obrácení vnitřnému neprohlídaje, jakoby tím rozhlásováním byl zadost učinil všeliké žádosti Páně. Druhé, chtěl Pán dáti příklad toho, co hořeji sám učí o neroztrubování skutkův našich a o vykonávání jejich v tajnosti před Bohem. Hlavní ale důvod, zdá se, byl, aby vyvaroval všeliké pozornosti a všelikému v lidu hnutí, jak Mr. 1, 45. viděti. Lid myšlenkou o počasném a slavném království Messiasě docela proniklý a takorba prosáklý byl přenáchylen, veřejný pokoj rušiti a zbouriti se, idey o duchovním myslí a mravů obnoviteli nepochopujíc. Tak zajisté vidíme Jo. 6, 14. 15., že chtěli Krista učiniti králem. Proto velel, mlčeti o tom, knězi toliko aby o tom pověděli, tak se při tom chovají, jakoby přirozeným během byl ozdravěl. *Jdi, vece, ukaž se knězi a obětuj dar, kterých přikázal Mojšís na svědectví jim*. To pak oznámiti

kněžím velel, aby dokázal, že nepřišel zrušit zákona, nébrž ho naplnit, jakož aby nemusel prokazny vně města přebývat, nemoha před dovolením onoho kněze dosáhnutým v obydlí své se vrátiti. Aby právě do Jerusalema putoval pro ukázání se kněžím, jak se zdálo vykladatelům, nebylo potřebí, an kněží také jinde zdržovali se a dle pozdějších podání po krajích vysílání bývali; ovšem pak ale potom, když za očištěného uznán byl, do Jerusalema musel pro obětování darů, jenž při takové příležitosti přikázání byli. Dí mu Pán: *Jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, kterýž přikázal Mojžíš na svědecký jím.* Poněvadž praví *dar* t. j. obět, nemohou se rozuměti dva vrabcové, z nichž jeden zabít, druhý v krvi jeho s hýzopem a jiným příslušenstvím zmočen, načež krví tou sedmkrát člověk ozdravělý pokropen byl. To zajisté byl obřad předchozí, načež očištěnec ještě po sedm dní vně zůstávati musel. *Dar* ten, o kterém tu řeč jest, či *obět* ta sestávala ze dvou beránků a z jehněte, ze tří desetin hlelné mouky a z mírky oleje. Lev. 14, 10., což všecko zvláštním, zevrubně předepsaným způsobem se obětovalo. Spojení slov posledních na *svědecký jím* na sporu jest a podle rozličné vazby ovšem také smysl slov těch rozličně býti může. Ústroj věty žádá slova na *svědecký* vázati se slovem *obětuj*, či přines, nikoli ale se slovem *přikázal*, ana by věta jinak slouti musela. Tu však tážati se přijde: *Komu* na svědecký? Kdož jsou ti, kteří slůvkem *jím* se rozuměti mají? Jsou to kněží, jak se některým vidí, kteříž vykládají: *kněžím na svědecký*, t. j. aby oni věděli, že *malomocný zázrakem* od Krista byl uzdraven, a tudý aby jim (kněžím) námětek ku věření v Krista dán byl; aspoň aby ti, jenž Kristovi nejvíce odporovali, prvními svědky divů Kristových se stali. Ale výklad ten potýká se s tím, že Pán přikázal mlčeti o divu zázraku; leč bychom řekli, že měl dle rozkazu Páně mlčeti jen na ten čas, ažby od kněží výrok dál se, načež volno bylo trudavému svědectví o Kristovi a o zázraku Jeho vydati. Tak někteří v skutku věc pojímají, ale jim slova textu zhola nepřisvědčují. Tudý jiní rozumějí slovem *jím* veskerého Israela, anot zřejmě *jím* bez vazby stojí, a vykládají, *lidu celému na svědecký*, že totiž v skutku člověk ten čist jest, aby lid neobával se již s ním se družiti; obět ta byla zajisté důkazem lidu od Boha daným, že prokaženec ozdravěl.

Od jakživa v církvi svatě malomocenství obrazem hříchův sloužilo, jimiž každý člověk skličén, jichž nás ale nebeský lékař zbavuje,

Evang. sv. Mat.

ač jdeme-li ku kněžím podle příkazu Jeho, abychom vyznavše se odpuštění dosáhli.

To se dalo na cestě. Jiný div dál se v Kafarnáu městě, o němž ihned mluví sv. Matouš.

5. Když pak vešel do Kafarnáa, pristoupil k Němu setník prose Ho a řka: 6. Pane, služebník můj leží doma ochrnulý, náramně se trápě. 7. I dí mu Ježíš: Já přijdu a uzdravím ho. 8. I odpověď setník řekl: Pane, ne-jsem hoden, abys vešel pode střechu mou, ale toliko řekni slovem, a uzdraven bude služebník můj. 9. Neboť i já člověk jsem pod mocí postavený, maje pod sebou vojáky; a dímu tomuto: Jdi, i jde; a jinému: Přijď, a přichází; a služebníku svému: Učiň toto, a činí. 10. Uslyšev pak to Ježíš podivil se a jdoucím za sebou řekl: Amen pravím vám, nenalezl jsem toliké víry v Izraeli. 11. Pravím pak vám, že mnozí od východu a západu přijdou a stoli ti budou s Abrahamem a s Izákem a s Jakobem v království nebeském, 12. synové však království vyvrženi budou do tmy vnější; tam bude pláč a skřehot zubů. 13. I řekl Ježíš setníkovi: Jdi a jaks uvěřil, staň se tobě. I ozdravěl služebník v tu hodinu.

Nový důkaz moci Páně, nový a řecli bychom nejvýtečnější, vzor víry a pokory, jehožto cenu církev tak sobě váží, že slov od pohana toho užitých při nejsvětějším úkonu svém užívá. Nadto setník ten také vzor jest lásky bliženské, an o sluhu svého takto se staral, an znal plniti, co dí písmo Eccli. 33, 31.: *Máš-li čeledína věrného, budiž tobě jako duše tvá a jako s bratrem tak s ním nakládej.* Těmi ctnostmi bez pochyby sobě získal těch milostí, jakých i hned ode Pána dosáhl; ač ovšem i ty ctnosti jeho z milosti Boží pocházely, an každé dobré dání dle Jac. 1, 17. od Otce s hůry jde. O městě Kafarnáu 4, 13. řeč byla.

Setník ten, kterýžto v městě tomto Pánu s prosbou ve stříc vešel, byl pohan, jak z v. 10. viděti, a byl bez mála ve službě Heróda Antipy, jehož krajiny velikou částkou od pohanů obydleny byly a kterýž mnoho cizinců ve svém vojstě choval; byl, jak slovo

setník samo dí, předložen stu vojnův. Sv. Lukáš o setníkovi jednom 7, 1. podobně věci praví a spor veden o tom, zdalíž tatáž událost od obou evangelistův se vypravuje čili jiný tam příběh to jest. Matouš dí, že setník ku Kristovi přistoupil, Lukáš, že k němu poslal nejprv představené židovské, potom přátely svoje a spolu že vymlouval nepřibytí svoje, poněvadž hodným se toho býti nesoudil. Matouš vece, že setník prosil Krista nechoditi do domu jeho, anť toho není hoden: Lukáš, že prosil, aby přišel. Tudy někteří pro ty rozdíly dvě rozdílné události počítají. Leč veliká část, ano celá řada věstkých jiných vykladačů příběh obojý za tožný pokládají. Mohou zajisté ti napohlední odporově snadnou měrou uklizení býti. Povstala ta zdánlivá potýkavost odtud, že Mt. k Židům co čtenářům evangelia svého prohlédaje to přijal, co se pro ně hoditi mu vidělo, Lukáš však polhany co čtenáře před očima majetěch věcí, jenž pro ně zajímavý a poučný byly, mlčením minouti nevolil. Z počátku poslal setník představené, potom přátely své, jak Lukáš povídá; posléze když nemoc horovala, sám vydal se na cestu, jak Matouš praví; aneb jak se sv. Augustinovi vidí, on sice nepřišel osobně, ale přišel skrze jiné podle právné zásady, že co kdo jinými vykoná, to se pokládá, jakoby to byl sám osobně učinil. Ze však u Lukáše představení židovští Pána prosí, aby přišel, to sami o své ujmě činili, nebyvše od setníka takovým poselstvím pověřeni. Činili to dílem z nedůvěry, žeby Pán i od dále působiti mohl, dílem z marnosti, aby dokázali, jak mnoho u Krista mohou; tudy také přidali jej hodna býti návštěvy Páně, poněvadž lidu israelského přítelem jest, a jim synagógu vystavěl ze svojí mohovitosti. Učinil setník to buď z velikoduší Římanů druhdy nenobycřejného, ač za dob oněch již přeřídkého; aneb raději, jak důvěra jeho k Ježíšovi zřetelně tomu nasvědčuje, z nábožnosti, oddanosti a přívinulosti k účtě jediného Boha, jak to nápotom při Korneliu shledáváme Act. 10, 1. Setník ten dí aneb dal říci: Služebník můj leží ochrnutý, což značí buď dnou zlamaný, aneb značí mrtvici skličeny, šlakem poražený, aneb paralyza zhušta místo apoplexie se klade; nemoc nebezpečná byla, anť již umřel L. 7, 2. a tudy bez mála raněn byl mrtvici. Služebník ten byl pánu svému velice mil a drah, jak dí Luk. 7, 3. O dobrém sluhovi Sir. 7, 23. dí, že má býti pánu svému drah co duše jeho.

Co Pán na to hned odpovídá, nám bez podivení nemůže vyjítí. Jindy odpovídá na podobnou prosbu, Jo. 4, 50. *Jdi, syn tvůj žije;*

zde ale nabídá se přijítí: *přijdu a uzdravím ho.* Příčina rozdílného toho chování se Páně neleží jinde, leč v povaze prosebníkův; kde víra silná, tam Pán tudíž se ubírá; kde víra na váhách, tam ještě zkoušena, očištěna a povyšena býti musí. Setník slyše, kterak Pán strojí se vejíti do domu jeho, trne takorůzka pokorou a strachem, jakoby se mu přičítati mohlo, že on té prosby, aby Pán k němu došel, se opovážil, a tudy vyznává nehodnost svou, jako druhdy Petr L. 5, 8. *Odejdi ode mne, an jsem hříšník.* Dít: *Nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou;* ale přidává, není toho při Tvé moci ani potřebí, neboť slovem řekni toliko, a služebník můj okřeje; není potřebí ani příchodu Tvého, není potřebí mnohé řeči, jediné slovo stačí k uzdravení jeho. I vede tu, aby Pána o své neobmezené důvěře přesvědčil, důvod od mala k velikmu, příklad ze svého stavu bera. Dí: *I já jsem člověk pod mocí postavený, maje po sobě vojáků;* a dím tomuto: *jdi, i jde, a jinému: Přijď, a přichází, a sluhovi svému: Učiň toho, a čini.* Chce tím říci: Já jsem důstojník dosti pofízený a jiným vyšším podrobený, avšak maje po sobě vojiny, slovem toliko vůli pronáším a docházím tudíž toho, čeho jsem dostati chtěl. Čím více Tobě to se ve Tvém oboru dítí bude. Pokládá Krista pánem, ježoz jak všechny věci, tak zvláště — o čem nejbližše myslel — neduhové co sluhové (nevhodně někteří o andělich to vykládají) poslušují, na okamžik a na pouhé slovo vůli jeho vykonávajíce. Viděl zajisté na vlastní oči, kterak nemoci všeho druhu od Krista pouhým slovem zázračně uléčeny byly a tudy zavíral, že má do sebe zvláštní moc, kteréž neduhové tudíž poslušni jsou tou aspoň měrou, jak jeho podřízení vojínové poslušají.

Důvodem to pokorně slyše Ježíš podivil se a jdoucím za sebou řekl: *Amen pravím vám, nenalezl jsem toliké víry v Izraeli.* Podobným se stav nám jiným člověkům (R. 8, 3. Fil. 2, 7. Hebr. 2, 14.), jimž často mnohá věc s podivením vychází, i Kristus diví se; diví se ale ne co nevědomce, nýbrž co ledví a srdcí povědomce a útroby zpytačel. U druhých lidí nečinila setníkova řeč dojmu, poněvadž hloubí a váhy její ceniti neuměli; ale Pán poznává a oceňuje vřst tu pronášející, uznání svoje nad hodnotou její. Tak se krásy obrazu, ježoz lid obycejný nevěsimavě pomíjí, znatel často ani nasytiti nemůže.

Ale kterak dí Pán, že podobné víry v Izraeli nenalezl? Což apoštolé, což blahoslavená Panna? Snad-li vyše nad n stojí víra setníkova? O přebálené Matce Boží tu řeči býti a porovnání dítí se nemůže; platí také

tu, co sněm Tridentský vyřekl o ní, že se nikdy nezahrnuje tam, kdež o hříchu řeč jest. Ta zajiště, která Slovo Boží, Krista, Syna věčného porodila, měla vědění o Kristu, kteréž veškeru viru převažovalo a nějakým způsobem již předjímalá vidění budoucího věku. *Nenašel jsem*, vece Pán, a ze slova toho jde již samo sebou, že výrok říká se jenom těch, jenž s Kristem Pánem později se stykli, a tedy se jim neobstihuje Panna Maria. O apoštolicích ale nevíme, proč bychom tu výjimku činili, ješto Pán jim sám často byl malou viru vytýkal, a ješto víra apoštolů při samém Páně na nebe vstoupení ještě nebyla se oprostila přímětku židovského o pozemském království Messiasově. Setník náš nebyl předsudkem tím nakvašen a jasnými zraky prohlídal ke světu, Kristovi, a bez předjetí přivinoval se k Němu, milosti Boží, jenž v Něm působil, závdady a závozy žádne v cestu neklada. Proto církev uznávajíc výši, vznešenost a horovnost víry jeho, jak jsme již zmínili se, slov jeho při nejvyšším úkonu svém užívá.

Avšak jiní přece slova: *nenašel jsem víry té v Izraeli* berou obmezené toliko o Izraelitech oněch, kteříž *oče Pána uzdravení* byli, z nichžto žádný takou virou a důvěrou ku Kristovi se nenesl, jak pohan tento. Byl pohan ten v skutku nejkrásnější výkvět celého nežidovstva a prvotina lidí ke Kristovi z pohanstva obrácených, a Pán v něm viděl reprezentanta či představovatele veškerých těch nestěslných zástupů, kteříž brzo se měli k víře obrátiti. A tudy, po lidsku mluvě, hled svůj do budoucna rozšířiv, dí: *Pravím vám, že od východu a západu přibudou pohané, a stoliti budou s Abrahamem, Izákem, Jakobem, synové království ale vyloučeni budou. Dvojí prorocký obsahují slova ta, o povolání pohanů jedno, druhé o zavržení Židů. Jmenuje Abraháma, Izáka, Jakoba, arciocté a praroditele celého národu, s nimiž Bůh obcoval přátelským způsobem, a jimž veškerá příslibení dána byla; ti zajiště první místo v království Božím zajítí měli. Vece: od východu a západu, aby veškerý zahrnul krajiny a veškerý národy, an výraz ten stojí protivou slov: synové království, t. j. obyvatelé a členové říše Boží, Židé. Neupírá Židům práva synovství a dědictví, ale to jistě, že zbaveni budou práva toho a že dědictví to přeneseno bude na pohany; což ovšem tím bolestnější a, poněvadž toho zasloužili, tím nepočetnější na ně doléhalo. Království nebeské, věčné blahoslavenství v písmě se často připodobňuje hostině, jak na př. Ž. 16, 16. Jes. 25, 6. a*

j.; jakož u veškerých národů stolování význakem radosti, blahosti a přátelského obcování jest. Proto Pán obecně toho mluvení užívaje dí, že nejzazší pohané účastní budou království nebeského, a že hned podle arcioctův jejich místo v radosti věčné obdrží, anť synové, jimž náleželo místo to, a kteříž pohrdali pohany a je za nečisté kladouce ani s nimi jisti nechtěli, do tmy zevnější vyvržení budou. Synem něčeho sluje, kdo se z toho zrodil a právo k tomu má, či kdo k němu určen jest a takorča na to zrodil se, aby nčím vládl. Na př. synové vzkrísení L. 20, 26., kteří se vzkrísení účastní; Mt. 9, 15. synové svatebně světice t. j. hosté svatební, přátelé ženichovi. Tudy synové Božího království jsou ti, jimž ono přináležejí; jsou to Židé co domácíci říše nebes, ješto naproti tomu pohané jsou cizinci, práva při tom nemajíci Ef. 2, 12.

Tmy zevní tma se kladou podle obyčeje tehdejšího, kdež hostiny večír držány byly při svítech hojných a mnohých lampách, an vně tma bylo; tudy kdo vně se nacházel, v temnosti nalézal se, a kdo ven vyvrhnut byl z večeraďla, ze světla do tmy se dostal. Světlo při hodech jest obraz světla věčného, věčné blahosti v nebesích; tma vně či venku kromě večeraďla jest obraz věčné tmy v trápení pekelném.

Ale Pán nespokojuje se s tímto záporným pokuty vylíčením; on kladně taky přičinuje, an dí: *Kde pláč a škřípot zubů jest. Pláčem slýší se pláč pro ztrátu, kterou utrpel, značí se pozdní neplatné pykání a vzlykání; škřípot zubů znamená bolesti a utrapy, kteréž tam podnikati přijde, anot ve brozných bolestech zubové křečovitě skřehotají; očividně to obrazové jsou.*

Takto neblahý stav těch, kteří sami vlastní vinou do něho se dostali, mimochodem krátce avšak význačně vylíčí obrací se k setníkovi a vece mu: *Jdi, a jako uvěřil, staň se tobě. Nejde již do domu jeho, an podle míry jeho důvěry mu odpacuje. Věřil on, že Pán také v nepřítomnosti uzdraviti může, i uzdravuje ho v nepřibytí; všeliká přítomnost zbytečná byla, an zdrávo již bylo tělo sluhovo v tu hodinu t. j. v ten okamžik, a spolu zdráv duch setníkův t. j. věrou naplněn byl a Pán naň to všelikého oslavování ucházel. Jasně prosvítá odtad nauka, že kolik doufáme, toli obdržíme, a sice neotliko pro sebe, nebřž také pro ty, za kteréž prosíme skrze tu viru a lásku, která se ve přímělvé projevuje.*

Jedno uzdravení učinil Kristus Pán vně města, jiné v městě samém. Nyní vypravuje Matouš o třetím, jež učinil v domě.

14. A přišel Ježíš do domu Petrova, uzel tchyni jeho, ana leží a má zimnici. 15. I dotekl se ruky její a ostavila ji zimnice; i povstala a posluhovala jim. 16. Když pak byl večer, přivedli Jemu mnohé běsníky a vymítal duchy slovem a všechny zle se mající uzdravil, 17. aby se naplnilo, což povědíno jest skrze Isaiáše proroka řkoucího: On mdloby naše přijal a neduhy naše nesl.

Uzdravení tchyně Petrovy dalo se, jak z podobných míst u Luk. 4, 38. a Mr. 1, 22. viděti, v městě Kafarnáu, a nelze tedy mysliti na Betsaidu, žeby tam, kdež vlastně dům Petrův byl, se byl Pán obrátil. Jaký to dům Petrův? Rozličné rozličné se domníeli. Sv. Matouš, zdá se, nám tuto na ruku dává, co o domě Petrově smysliti. Mluví o tchyni Petrově a tudý namítá, že ten dům bez mála patřil tchyni jeho a že sluje domem Petrovým, poněvadž se tam Petr zdržoval, kdykoli do Kafarnáa přišel. Jiným ale se vidí, že to druhy býval dům Petrův a Ondřejův Mr. 1, 29., jehož nyní, Páně apoštoly se stavše, se vzdali a tchyni dotčené přepustili. Tchyně, jak slovo znáci, byla matka manželky Petrovy; Petr zajiště povolán byv za apoštola, již ženat byl. Manželka jeho sloula prý Maria aneb dle jiných Perpetua, již potom se odekl, an služba apoštolská mu s ní přebývatí nedovolovala. O ní píše Klement Alex. v knize strom. 7. 11, 63. a z něho Euseb. hist. 3, 30.: *Petr uviděl, an manželku jeho na smrt vedou*, velmi radoval se z toho povolání jejího a domů se navrácní. A protož ji těše a napomínaje jménem ji zavolať řka: *Pamatuj na Pána*. O dceři také Petrově jménem Petronille se staří spisovatelé zmiňují, kteráž v panenství živši co mučnice krev za Krista vyřila. V tom domě Petrově také Pán při svém v Kafarnáu pobytí se zdržoval, a na oko viděti, že kde Petr, tam i Ježíš jest, ješto Pán lodi, domu, osoby, slovem všeho majetku Petrova za nástroj svého působení užíval, čehož u jiných apoštolů neučinil.

Tam pak v tom domě ležela nemocná zimnicí skličená ta tchyně Petrova; zimnice byla těžká, jak Lukáš 4, 38. *μυῖλον* ji nazývá, názvem u lékařů, k nimž L. náležel, obvyklým. Pán vida ji strádati, dříve než Ho kdo prosil, ne o své vůli, nýbrž na prosbu, jak výslovně dří Lukáš a Mr., přistoupil k ní, a stoje u hlavy její (L. 4, 44.) ujal ji

za ruku a povelil zimnici ostaviti ji. A tchyně tudíž *povstává posluhovala jim*, zdraví své k službě Páně obrátíc a tak vděčnost svou prokázajíc; posluhovala ustrojivši, čeho jim k zotavení potřebí bylo. Příklad zimnicí, dří Luc. 4, 39., kdež se zimnice jako nějaká nepřátelská moc zosobňuje. Sv. Ambrož o brací nemoc tu tělesnou na nemoci duchovní, vida v palčivosti zimnicné vypodobněnu palčivost vnitřných pochtů, vášní a náruživostí. *Zimnice naše, vece, jest vlnost, zimnice naše pycha jest, zimnice naše hřích jest*. A ovšem nám prositi přijde, aby zavítal Pán do domu srdce našeho v nejsvětější Svátosti a zimnici a horečce duchové vyjiti povelil.

Toho dne ostal Pán v Kafarnáu městě, kam se byli z okolí nemocní přihnuli, aby uzdraveni byli. Večer, když slunko zacházelo, L. 4, 40. *přivedli mnoho těch neduzivcův ku Pánu, a vyvrhnul ďábelství a nemocné všechny uzdravil*. Jak s večerem tmy a zimy, bolestí a hříchů i skutkův temnosti přibývá, tak tu k večeru lidé všelikými neduhy skličeni a dilem od ďábla poscdli více a více hrnuli se ku Pánu pro dosažení od Něho pomoci. A Pán neustával láskou se jim propůjčovati. Bylo to, jak z Mr. 1. a L. 4. viděti, v sobotu; protož byli také tak dlouho čekali, nechtějíce nijak soboty rušiti. Fari-seové ovšem domněli se, že uzdravování v sobotu se diti nemá; ač jinak smýšleli ti, kteří nemocné měli, jinak smýšleli nemocní sami a jinak učil a činil Pán, a uzdravoval v sobotu a tedy způsobil, aby lidé uzdravení radosti se přiúčastnili, kterouž v den posvátný radovati se přikázáno bylo. Přece ale čekali raděj, až bylo po sobotě Mr. 1, 32. Kolik jich bylo, nevíme, ale že jich mnoho bylo, všickni již synoptikové na um dávají. Mr. 1, 33. vece, že *veškeru město tam sebralo se přivábeno byvši divy a řečmi Páně*, a tím stalo se toli svědků divů těch. O běsnících 4, 24.

V tom pak neduhův uzdravování a běsů vymítání spatřuje sv. Matouš naplnění prorocství Jes. 53, 4., kdež čteme: *Odňal mdloby naše a neduhy naše nesl*. O místě tomto zabíhá vykladatelům nesnáze, poněvadž v jiném smyslu běre slova ta prorokova sv. Petr 1, 2, 24. a v jiném tuto sv. Matouš. Různost záleží v tom, že sv. Petr mdlobami a neduhy rozumí hříchy, sv. Matouš ale nemoci těla; nápotom slovo *nesl* běre sv. Petr ve smyslu tom, že na sebe přijal a na svém těle nesl ty duchovní neduhy naše, sv. Matouš ale slovo to běre v tom smyslu, že neduhy naše pryč odnesl, oddálil, zničil. Avšak zbudeme nesnáze té povážice, že prorok

užívá slov takových, jichžto obšírný smysl obojí stránku zahrnuje, i duchovní i tělesnou. Běfeme-li řeč jeho doslovně, budeme ji dle znění vykládati o neduzích tělesných a jich odnětí, jak sv. Matouš to činí; běfeme-li obrazně a rozumíme-li to, co obrazy těmi u proroka myslí naší spolu se naskytá, budeme slova ta slyšeti o nemocech duchovních, t. j. nepravostech a o sněti jich Kristem na kříži. Obojí stránka také k sobě patří, jelikož neduhové a nemoci jsou netoliko *následkové* hříchu, an by neduhů nebylo, kdyby Adam nebyl zhřešil; nébrž nemoci ty jsou také *obrazové* a *podobnosti* neduhů duchovních, jakož i předvěsti a předejmové trestův a pokut věčných. A na obrat odnětí těch neduhů bylo obraz a předvěst, že se lidu ode Krista odpustění hříchův dostane. Ještě poznamenati přijde, že vykladatelé někteří slyší prorocství to Isajášovo o soustrasti, soustrázní, spolutrpení a útrpnosti, čehož jakož i jiných tu zbytečně činěných, nedůležitých poznamenání při své váze nechávajíme, dále k slovům evangelisty přejíce. Přidáváme jenom, že Pán křehkosti naše *nosil a smolil* a) přejínaciv povahu jejich a pokutu v prostředek k nabývání zásluh proměňiv; b) odňav *hānu* a potupu přílipanou strastem, chudobě, nouzí a podobným svízelům; c) milosti ke snášení béd a trudů nám vymoha.

18. Uzřev pak Ježíš zástupy mnohé okolo sebe, velel přeplaviti se přes moře. 19. A přistoupiv jeden zákoník řekl Jemu: Mistré, následovati budu Tebe, kamkoli půjdeš. 20. I dí mu Ježíš: Lišky doupata mají a ptactvo nebeské hnízda, ale syn člověka nemá, kdeby hlavu sklonil. 21. Jiný pak z učeníků Jeho řekl Jemu: Pane, dopust mi prvé odejiti a pochovati otce svého. 22. Ježíš ale řekl jemu: Následuj mne, a zanech mrtvým pochovávatí mrtevce svoje.

Zástup náramný přihnul se ku Kristu, uslyšev o zázračích Jim činěných, a nebylo bez nebezpečí, děle dopouštěti, aby víc a více lid se shromáždžoval; dalo se obávati, že ku politickým záměrům nadužije přítomnosti své. To zdá se býti nejbližší příčinou, proč Pán na onu stranu převésti se dal. Při čemž jiné příčiny se nevylučují; chtěl Pán také uiti chválení a oslavování a všem dáti příklad, kterak hluku světa se druhdy uprázniti a v samotou pro sebrání myslí a pro

lepší svého stavu opečování ustoupiti přijde. Leč o tom jsme již nejednou pověděli.

Když ale Pán právě na odjezdu byl, došel zákoník jeden a nabídal se Jemu za učeníka k ustavičnému s Pánem chození a Ho následování. Jeden, dí sv. Matouš, an druhý následuje hned na tohoto prvního doleji. Nevysvítá, zda učeníkem Páně již byl, a tu ve třídu apoštolův se zamlouvá; zdá se raději, že posavad Pána dalek byl, nyní ale divy a zázraky Jeho navnazen jsa a v Pánu Messiáše poznáv nadál se tudíž dojiti všech výhod a dober těch, jichž Židé od Messiáše v nesličném domněni očekávali. Viděti tu z odpovědi, kterou mu Pán úmysly jeho, ač tajemné, pronikaje odvětil, na ptactvo podnebeské a na zvířata lesná odkazující, jimž útočiště, útulku, schrány a odpočívadla se dostalo, jehož Pán lišiti se musí. *Lišky doupata, ptáci hnízda mají, vece, syn člověci ale nemá, kde by hlavu položil.* Nebere příkladu od domácího dobytka, ponevadž tento u člověka zástíty a úkrytu dosahuje.

Jak neočekávaná byla odpověď ta! Jak zaraziti musela člověka po bohatství bažícího, a po dobrech světské messiáské říše prahnoucího! Nadál on se, že Kristus *veškerým světem* zavládne, a tuto slyší, že ani na kročej nohy (Act. 7, 5.) majetku nemá! Řeč mála na to Pána zholo opustil, an Matouš dále o něm nezmiňuje se. Učenec ten pohodlného, stravného a poživného života, slávy a bohatství hledal, ješto Kristus všeho zbožij prázen jsa, jediné ku spasení lidstva prohlédaje a jemu docela až na tu ohavnou smrt kříže se věnuje noci, ač po celý den kázáním se unaviv, na modlitbách trávil a po tom pracném namahání neměl, kde by odpočinul. To přelaskavé a přemilosrdné Páně všeho statku zhostění se a v chudobě chodění má něco nad mřu lahodného, potěšivého a důležitého v sobě, a odjakživa náramnou mocí na útroby lidské působilo. Pán všeho světa odřekl se nejmenšího majetství! I kdožby tu měl sobě strádati poklady světské? Jest chudoba choť Páně, dí sv. František Saleský, kdožby ji neměl zamilovati? Zamiloval ji přede všemi onen seraf v lidském těle, sv. František Assiský. Zálčí trest její v nepřilipání srdce ku zbožím světa tohoto. Leč abychem nezabíhali daleko, připomínáme ještě jenom, že z toho Páně příkladu jakož z tohoto a jiných (Mt. 19, 21. Mr. 10, 29. L. 18, 33.) výroků Páně zadržalo se některým, že *chudoba vnáší* všem potřebná, kdo spasen býti žádá, čehož ale církev nikdy neučila, ano učení takové ztratila, chudobu dobrovolnou mezi rady evangelické položíc.

Pán o sobě užívá zvláštního výrazu *synem člověka*, synem člověcím sebe nazývá, jakýmž ale od žádného jiného neprozván, vyjma jediné místo Act. 7, 55. Neznačí výraz ten pouhého člověka, jakoby Pán byl tak se pojmenoval jen buď pro vyjádření skutečného a nenapohledného člověčenství svého, buď pro pronesení pokory. Aniž se Pán tak nazývá ohledem Adama, jakoby tím chtěl naznačiti, že co člověk otce nemá z panny pošeď. Aniž proto jen tak sluje, poněvadž včlověčení-se středem spásy lidské a její neobčlověčtelnou a nevyhnutelnou výminkou bylo. Nébrž toto zvláštní Páně sebe pojmenování má základ v prorocství Daniela 7, 13, kdež o Messiáši dí se: *Viděl jsem u vidění nočním, a aj, v oblacích nebeských přicházel jako syn člověka*. Nevyklučuj se při tom dotčení svrchu ohledově, ale hlavní důvod jména toho se klade. Spatruje se v proroctvu tom pokora, vlídnost, lidumilnost, smilovnost Páně, ale spolu obsahuje projev ten důstojenství Jeho messiáské, a říci můžeme, že ve jménu tom milost Páně s mohutností se políbila.

Učenika druhého Pán dle sv. Lukáše 9, 59. sám povolal, čehož tu Matouš mlčením pomíjí; načež onen pravé, pevné vůle nemaje zdráhá se na ten čas následovati Pána, později k Němu přivinouti se hodlaje. Vece Pánu: *Dopust mi dříve odejiti a pochovati otce svého*. Omlouvá zdráhání svoje věcí na pohled nevinnou, ano posvátnou; chce jenom dříve pohřbiti otce svého. Pán ale proniká ledví jeho a vidí, že není láska dětenčí a svatá k rodičům přítulnost příčinou té prádnosti jeho výmluvy, nébrž že jest to holé váhání, holé povahování, holá neodhodlanost a nelibost podnikati nesnáze, jež apoštolství sebou nese. Jest to otalování a zítrování, jakéž všady u lidí rozmarilých, nerozhodných a váhavých nalézati; a příčina, kterou udává, jest zámysl a plášť, kterým svou ku přijetí břemena apoštolského nelibost přihaliti usiluje.

Jiným se vidí, že učení ten dobrým úmyslem Pána žádal, tudíž po pohřbu otce svého následovati Jej hodlaje; že ale Pán nedovolil mu toho, poněvadž on nyní nejvíce dojmuto a schopen byl, a Pán předvídal, že by záležitosti dědictví jej byly dlouho doma udržovaly a že by rodina jeho byla jej odvracovala ano i odvrátila ode Pána. Odvolávají se vykladatelé ti na Clem. Alex. str. 3, 4., kdež dí, že Filip byl ten, jenž mezi apoštoly přijat byv ovšem Páně slova uposlechl; čemuž ale nevíme nepřičli se to, co Jan. 1, 43. o povolání jeho vypravuje.

Výše on smýšlel o Pánu, než zákoník předešlý v. 19, poněvadž jej Pánem nazývá, an ten tam jej *místem* jmenoval. Ale kdož on byl, o tom nevědomost vyznati musíme. Jakkoli jest, z obou výkladů patrno, že Pán lásky, přítulnosti a věčnosti k rodičům tuto nezapovídá a že o setkání se a sporu povinností řeči býti nemůže. Ale ovšem jde všelijak odtad, nechat k tomu aneb k onomu náhledu se privrhneme, že následování Pána všechněm věcem jiným předkuje a že každý, kdož ode Pána povolán byl, se k tomu, byt se to i s opuštěním rodičů dále, přechoťně propůjčiti má, anof kdo rodičů výše nade Pána a příkázání jeho sobě váží, mrtvost ducha pronáší. Proto vece Pán: *Zanech mrtvým pochovati mrtvé svoje*. V přísloví tomto na oko novorekém slovo *mrtvý* po prvé má význam obrazný a znamená *lidí mrtvé, pro království nebeské i nevěce*; po druhé ale má význam doslovný a *mrtvece, zemřelce* značí. Dvojí říši tu rozlikuje Pán, říši mrtvých a říši živých; živí nemají se přivinovati k říši mrtvých ani s mrtveci obcovati, toho jenom členové říše mrtvých pšeti mají. Ty tedy — obrátíme-li to k učeníku tomu — jakožto patře k říši živých mne následuj, mrtvým mrtvé pochovati zanechaje. Kdo mrtvé *křísí, ten pohřbí mrtvé, jiným zanechatí může*. Velé mu zajisté Pán podle L. 9, 60.: *Ty pak raději jdi a kaž království Boží*. Menší a méně vážní dobří skutkové někdy pro vyplnění vážnějších opuštění býti musejí, dí Řeh. V. mör. 19, 14. A především věčná pravda jest, že veškera díla mohou od jiných místo náma vykonána býti; k dílu vlastního spasení ale my sami osobně ruku přiložiti musíme; té pak pravdě tu vyučuje Kristus. Podobnou událost vypravuje nám v Starém Zákoně třetí kniha královská 19, 19. Poručil Báh Eliášovi Elisée ku prorocství povolati. I naleznuv ho orati vrhnul plášť svůj na něho. Tedy Elisée ihned zanechav orání běžel za Eliášem vece: *Prostím, necht políbím otce svého a matku svou a pak půjdu za tebou*. Eliáš povolil mu věda, že nikdo nezdrží ho od povolání toho.

Již přistupme k tomu, co se dalo po mužů těchto odbyti, v čemž se nám věděti dává, že bez Krista s nic nejsme.

23. A když vstoupil na lodičku, následovali Ho učeníci Jeho. 24. A aj, bouře veliká stala se na moři, tak že se lodička okřývala vlnami; On pak spal. 25. I přistoupivše k Němu učeníci Jeho, zbudili Ho řkouce: Pane, za-

chraň nás, hyneme. 26. I dí jim Ježíš: Co bázliví jste, malověrci! Tehdy vstav přimluvil větrům a moři a stalo se ticho veliké. 27. Lidé pak divili se řkouce: kteraký jest tento, že větrové a moře poslouchají Ho?

Mnoho divů již viděli apoštolé a vřa jejich v Krista vezdy víc a více vzrostu přibírala. Ale divové, jež sv. M. dosud vykládal, byla téměř samá uzdravování, a učení jeho o podobných skrze proroky činěných divch byli četli. Nestačilo však ku provedení od nich apoštolského úřadu, aby na tom stupni víry se udržovali. Měli-li dosti učiniti úřadu svěmu, měli-li všechnu pravdu a radu Boží, jak se v Kristu zjevila, zvěstovati (Act. 20, 26.) ničeho neustraňující, a měli-li nade všechna nebezpečí a pronásledování povýšení byti, veškerého pohodlí, veškerého blaha zemského se odfíkáje. žaláře, pronásledování, bití, hanoby a smrti veškerého způsobu mile podnikající, k tomu-li všemu, díme, ostatečnění měli, tedy museli v Kristu nejen proroka, nébřz Syna Božího, Pána netoliko neduhů a zdraví, nébřz veškeré přírody ctíti a Jeho z vážností co bystosti vyšší, nebeské, nadčlověcké se nějak posvátně ošťachtati. K tomu apoštolý Pán vedl, an před nimi pro takové jich ve víře povýšení a potvrzení zvláštní divy konal. Takový jest záraz ten, kterýž tu sv. Matouš vypravuje. Slovem učení ti, co ho následovali na loď, bez mála toliko apoštolé, ti aspoň po výte a po přednosti se vyznačují. Marek 4, 36. praví sice, že mnoho lodí bylo s Ním; ale žeby zástupové ti, o nichž na boře v. 18. se mluví, na lodích těchto se byli přeplavovali s Panem, nezdá se. Leč buď jakkoli, přijmeme-li, že jiné lodě loď jeho sprovázely, což nemuselo právě přímou s korábem Páně čarou diti se, aneb přijmeme-li, že samalodť ta, na níž on byl, na moře se pustila nyní a že teprv později lodě jiné následovaly, vezdy přece Pán na jedné lodi sám s učeníky předními t. s. apoštolý byl a těm po výte mělo se nauky té dostati, která z utíšení moře plyne.

Sv. Matouš nazývá jezero tiberiadské či galilejské mořem pro velikost jeho, anot tři míle zdělí, půl druhé zšíř bylo; Josef Flav. vypisuje místněji to jezero V. Ž. 3, 10, 7. jak výše 4, 10. povědino. Když líva prudčěji zavála, zkormoutilo se jezero a bouře povstávala, jak se tentokrátě dalo. Bylo to jak viděti ze sv. Marka 4, 35. v noci, a Pán upaviv se usnul hlubokým spánkem, volně se

mu na důkaz človecenství svého odevzdav. Spal při bouři jak druhdy Jonáš, náznak Jeho. Obraz to velebný vniterného svatého pokoje a ukryté mocné nad živly vlády; spal pak na zadku lodi na podhlavi, jak Mr. 4, 38. praví. I přispěli k Nemu učeníci zcela postrašení, probudili Ho a volali: Zachraň nás, hyneme. Nebylat ještě tam dospěla jejich ke Kristu důvěra, aby se bezpečnými pouhou přítomností jeho mněli, a vidíme je pouze na tom stupni, jakoby je toliko za bdění svého mohl zachováti, za spání svého ale péče o ně neměl, an přece Z. 120, 4. strážce Izraelitův nespi, aniž dřímá. Tudy jim vlídně domlouvá a laskavě jim malověrost vytýká. Povstav zapřetil, přimluvil, přikázal větrům a mocí okřikl je co Pán jejich, žehral jim. Užívá sv. Matouš těchto slova, jakéhož písmo svaté o Bohu praví Ž. 17, 16. 103, 7. 103, 9. Nah. 1, 4. pro dolfčení stejné Kristovy s Otcem moci. Sv. Marek uvodí slova Páně, jakými pobrozil živlům rozbourěným: Umlkni a upokoj se. Čil tvor tehdá tvorce svého a ať nám zdá se bezcitným bytí, počíval a cítil přítomnost Páně. Domlouvá, porokuje, žehrá větrům a jezeru Pán zde, jak jinde žehrá zimnici Luc. 4, 39. a tím ukazuje, že se příroda nenalezá v tom stavě, ve kterém stvořena byla, nébřz že bouře a nemoce jsou výšínové z pořádku Bohem uvedeného. Na to stalo se ticho veliké. Všecko tu jest veliké, dí Origenes, po velikém větru a veliké bouři nastalo veliké ticho; slušelo to na Toho, jenž sám velik jest a veliké věci činí.

Vidouce to lidé užasli a pravili: kteraký to, ayt Ho větry a moře poslouchají? Lidé ti byli apoštolé a snad i jiní, kteří se s nimi plavili učeníci, jimž domlouvaje byl řekl: Kdež vaše víra? L. 8, 28.; zajisté pak to byli také lodníci, kteříž loď tu ode Pána najatou správovali. Užasli se, poněvadž nikdy takovým způsobem Pána působiti neviděli a tak mocného slova z úst Jeho nezaslechli. Očekávali ovšem pomoci, ale o způsobu, jakým se to dáti mělo, u velikém strachu zhola nepomysleli. Snad že modliti se, snad ukázati měl, kudy by nejlépe nebezpečí ušli; že hy ale tím způsobem co Pán přírody jediným slovem utíšení připravil, toho se nenadáli, a tudy podivení, užasnuti ano zděšení je po-jalo. A tudy zvolali: Kteraký jest to, že Ho větrové a moře poslouchají?

Od jakživa se v zázáračném příběhu tomto spátroval dvojí oznam, oznam církve a oznam života lidského. Loď představuje nejprve církve svatou, která světem tímto plaví se co mořem nějakým, veškery nás do přístavu věčného spasení dověsti hodlající. Avšak pře-

často zmítána bývá vlnami a přiboji pronásledování a příkoří všelikých, a zdá se týž, že Pán spí, ježto loďičku církve ve hru valům zůstává. Avšak nedobře tenkrát malovným byti; bdiť zajisté a pečuje Pán i za svého napohledného spánku o církev svou a dá se v čas svůj na prosbu sluhů svých zbuditi, aby přítrž učinil strastem církve svojí. Sv. Aug. 2. enarr. in ps. 25. praví: Plavíme se mořem a vichorů a bouří nenedostává se nám; loď naše od denních příbojů světa téměř naplněna bývá. Odkavád to leč odtud, že Kristus spí? Což to ale, Kristus spí? Víra v Krista zesnula. Bouře vzniká, vidíš, an zlochové jsou na výšině a dobří v sužbě a útrapě. To jest pokušení, to jest vichor. I dís: Bože, ta-li jest spravedlnost tvá, že dobří v útrapách, zlí ve štěstí se nalezejí? A Bůh vece: Zda to jest víra tvá? atd. O desátém století vece Baronius, že tehda Kristus v hlubokém zesnul spánku a že ani nebýti se zdálo učeníků, jenž by jej ubudili. — Jest ale bouře ta spolu obrazem života lidského. Plavíme se, můžeme i tu říci se sv. Augustinem, jako nějakým jezerem po tomto životě a ani tuto nedostává se větrů a bouří a loď života našeho se i tuto codenními pokušeními, péčení a strastmi okřývá a téměř potopuje. Odkad to, leč jediné odtaď, poněvadž Ježíš t. j. víra naše v Ježíše zesnula. Spí Pán, když pokušení dopouští, když člověk v nedbalost o viru a spásu klesá a na modlitbu zapomíná. I ubuď Pána v útrobě své a povelí bouřem, aby se utišení veliké stalo.

To se dalo na moři; leč větší div za mořem ode Pána stal se.

28. A když přišel na zámorí do krajiny gerasenské, potkali se s Ním dva posedlí z hrobů vycházející, ukrutní náramně, takže nikdo nemohl projíti cestou onou. 29. A aj, zkríkli řkouce: Co jest nám a Tobě, Ježíši Synu Boží? Přišel jsi sem před časem trápit nás? 30. Bylo pak nedaleko od nich stádo mnohých vepřů pasoucí se. 31. Běsové pak prosili Ho řkouce: Jestliže vymítneš nás odsud, pošli nás do stáda vepřů. 32. I řekl jim: Jděte. Oni pak vyšedše vešli do vepřů; a aj, klopotem rozehnalo se celé stádo strmně do moře a zkapalo ve vodách. 33. Pasáci pak utekli a přišedše do města, zvěstovali

všecko, i o sběsilých. 34. A aj, všecko město vyšlo v ústřety Ježíšovi a uzřevše Ho prosili Ho, aby odešel od kontin jejich.

Utišil Pán bouři na moři; ale větší a hroznější bouře vládla na zámorí v útrobach dvou mužův, jejichž tělem zavládl ďábel a kteří za tou posedlostí na těle i duchu ochoreli. Kde zajisté ďábel pleteže nervové se zmocnil, tu životní úkonové v nepořádek a zmatek přicházejí a duch člověka veslo vlády nad tělem, ano i veslo rozumu ztratív v něm moci upadá a pochabosti, třeštvosti, pošetilosti, šílenosti, nadržlosti, padoucnici a podobným neduhům se podrobuje. Tudy posedlí spolu také nemocní jsou, ač posedlost sama není *pouhá obyčejná* nemoc, nýbrž nadobyté těla ďáblem ovládnutí, jak o tom již výše 4, 24. povědino. Postřehnu Pán těchto dvou posedlých v krajině gerasenské, či v okolí pokrají města Gerasy, kteréžto město leželo v Zájordáně téměř v prostředku mezi mořem mrtvým a jezerem Galilejským od tohoto jihovýchodně. Město druhy veliké, jak ze sutin posud souditi lze; zeď města obnášela hodinu cesty obměrem a rumy pozůstalé po amfítheatru, palátech, chrámech svědčí o velikoleposti jeho bývalé. Recký text čte lépe: do podkrají *gadarenského*, do třísla toho, kdež město *Gadara* se pozdvihuje. Lež město *Gadara* podobně v Zájordáně asi hodinu od jezera genesaretského k jihovýchodu, a v okolí jeho mnoho jeskyní a pečetí nalezá se; Josef o něm V. Ž. 4, 7. 8. mluví a nazývá je hlavou Zájordánu. V okolí tohoto města udál se ten div s běsnými, ač nemůžeme tajiti, že Origenes čtení třetí uvádí, *Gergensským* jmenujíc tříslu to, kdež se zázrak stal. V skutku bychom čtení jeho prisvědčiti mohli, pravda-li, že Gergesa byla ves na vrchu blíže jezera tiberiadského a tudy zřela ku tříslu Gadary města; což ale posud prokázati se nemůže. Avšak věci té co malovázne o svémíře nechati můžeme; dosti na tom, že příběh zázračný přihodil se v Zájordáně opodál jezera Galilejského.

Větší váhy do sebe má ta okoličnost, že sv. Matouš o dvou posedlých mluví, sv. Marek 5, 2. Lukáš 8, 27. ale o jednom toliko běsném se zmiňují. Avšak netřeba ani různiti a odvojevati příběhu, ani o nějakém tu nadešlém odporu smyslit, anaf věc ta snazším během se vyvoditi může. Sv. Matouš jmenuje dva, poněvadž skutečně dva byli, ostatní synoptici o jednom toliko řeč vedou, poněvadž jeden ze dvou těch byl snad běs-

nějsí, zajisté pak pro věci nápotomné, pamatnější, jesto Krista následovati hodlal, a spolu znamenitější, ať slovo ku Pánu vede a nápotom v Desítněšti jméno Kristovo a milost tu, kteréžto se mu skrze Krista dostalo, měl oblašovati. Bydleli oni na poušti v jeskyních, jenž za pohřebnici či za pohřebiště a skladbiště sloužily.

Hrobové tehdejší byli sklepům našim podobní, vysocí a širocí a mnoho výklenků měli, kdež mrtvolý se pochovávaly. Proč tam bydleli, praví Luk. 8, 29. Dí zajisté o tom jednom, že ač řetězy svázan a pouty ostříhan bývae, vezdy přece roztrhoval okovy a od zlého ducha puzen býval na poušť, an jak dokládá Mr. 5, 4. okovy vezdy podrtil a řetězy polámá a nijak skrocen býti nemohl. Ti tedy básníci šli ve stříc Pánu, a *aj!* dí Matouš na věc neočekávanou pozornost náší obraceje, vztekli ti nenapadli Pána, nebrž plni strachu vzklíklí, dříve již, jak druzí evangelistové praví, před Kristem na kolena padše: Což jest nám a Tobě t. j. vzdál se nás, opusť nás, Synu Boží a před časem nás netrap. Vztekllost pominula jich a chovají se tuto jenom co posedlíci; bésové u přítomnosti Pána se zarazivše a strachem uděsivše zapominají trápit člověka a jen o své nad lidmi panství se bojíce obracejí se ku Pánu s prosbou. Jmenují Jej *Synem Božím*; znali tedy Krista. Duchové jsouce a viděvše a slyše své divy Jeho, co Sám činil a ten zázrak, jenž nad Ním stal se u Jordánu řeky při křestu Jeho, nad to již poctivěše moci Jeho, an často již byli vymítáni z těl lidských skrze Něho, nemohli Ho neznati, ač ovšem nedokonale, avšak vezdy tak, že v Něm Messiáše spatřovali, jenž přišel vláde jejich nad lidmi konec učinit a jich do věčné propasti k věčnému neuchýlnému trápení odsoudit. Tudy dějí: *přišel jsi před časem trápit nás?* Dějí: *před časem*; poněvadž se byli duchové zlí bž mála domněli, že zbavení jich všeliké nad člověkem vlády a jich do pekla neuchranné a věčné odsouzení nastane teprv s koncem říše Messiášovy při posledním soudu, an tuto Pán již hned při začátku své říše je z lidí vyhání. Ale proč praví *trápit*? Či ještě nebyli trápeni? A přece pravi písmo 2 Petr 2, 4. Jud. 6., že k mučení vydáni byli. Ovšem byli od počátku v otrapy vydáni, hned když se Bohu vzepřeli, a muka jejich trvaly od té doby; avšak dokad vláda břichu trvá a dokad tudy mohlou se plahočiti po světě, zdá se jim to jich trápení — ač vsady peklo sebou nesli — ohledem toho, co jich po soudu obecném očekává, takměř trápením nebýti, aspoň o mnoho

býti snesitelnějším. Přítomnost Páně byla již pro ně trápením; uprchlý otrok uvidá Pána nemysl leč o ranách a bítí, podobně bésové vidouce Pána jen o svém odsudku tušili. Prináhlo se na ně, o čem sice věděli, ale čeho se ještě nenadáli; nad to zdhubou svou nazývali zbavení oné vlády, jaké u lidí došli. *Před časem*, před soudem obecným, tudy L. 8, 31. dí, že prosili, aby jich Pán *neposílal do propasti pekelné*, kdež věčně trápení budou. Ale co se díti mělo s nimi? Věděli, že Pán přišel člověka jich vlády a moci zbaviti ve člověcích těch jim vlády neponechá; nám jisti jsouce neočekávali jiného, leč že je vyvrhne. Slova tedy bésů těch: *Jestli nás vymítáš* neudávají výminky a výhrady nějaké, nebrž slůvko *jestli* má tuhle moc slova *poněvadž*, jak i v některém českém přeložení se čte. *Poněvadž vymítáš nás* praví v času přítomném, an již je vymítnouti zamyslí. I vyprosili sobě dovolení, aby je posílal do vepřů či sviní nedaleko se na hoře pasoucích. *Nedaleko* čte vulgáta *non longe*, jiní čtou *opodál puxoár*; avšak rozdílu v tom není velkého, jelikož odtažitá pojmenování ta všeobecně a velmi neurčitě vzdálenost udávají; evangelistové druzí čtou *tam* Mar. 5, 11. L. 8, 32., z čehož vidno, že slova *nedaleko* a *opodál tu* na jeden vycházejí smysl.

Obvyčené namítá se otázka, odkad to stádo vepřů či sviní poslo, anot Židům bylo zakázáno vepřového požívatí masa? Odpověď nad na snad jest. Bylo Židům masa vepřového požívatí zakázáno, ale svině držeti se jim nezapovídá, ano dovoluje Deut. 14, 21. pro příchodí a cizince, jimž prodati se mohly. Nad to krajina ta ponejvíce pohany obydlena byla. (Jos. Ant. 17, 13.)

Vidouce démonové či bésové stádo, prosili Pána, aby do vepřů jíti mohli. Ze Pán dovolil jim, toť kámen, o nějžto se nemálo již urazilo a posavdě uráží, jakož celý ten příběh divně a jinak od nevěřá natahován a podobně člověkům oném od bésů trápeným týrán a sužován byl. Především pamatovati sluší, že jako v říši přírody nám přemnoho úkazů a věcí neprostupno a temno zůstává, také v říši duchovní mnoho takových tajností a neproniklostí pro nás se nalezá. Nedivno tedy, že myslí naši nepřirodchodna událost tato jest. Avšak přece některé příčiny pro lepší příběhu toho pojmúti se udá-aji, kterýchž opominouti nesmíme. Ze bésové žádali do vepřů, vykládají, že chtěli škodu na vepřích způsobnou mysl obyvatelů od Krista odvrátiti, aspoň pak zlobu svou nějak provoditi, a že nemohouce lidi trápit aspoň dobytek jich

zničiti snažili se. Jiní ale za to mají, že bésové, nebeské vlasti zbaveni byvše a do pekla, nynější vlasti své, k mukám věčným odejiti se bojíce, pro nějaké ukojení a upokojení své těl zvlřecích se zmocňují a tak poněkud nebláhy, prázdnoty, bídy a chudoby své zbývají. Tudy dokládají, že démonové vepřu těch do vod nepoháněli, nýbrž že vepřové posedlosti té přehrozně a předěsně sněsti nemohouce, sami se do vod vhroutili. Leč toho při své mře a vázenchajíce obračujeme se k důležité otázce: proč jim toho Kristus dopustil? Nebo: byt bychom i místa tomu dali, že bésové nebyli příčinou účinnivou ztonutí stáda vepřového, vezdy přece oni námětek a příležitost k tomu ve vodách stáda zahynutí dali. Proč tedy jim toho Kristus dopustil? Otázku tu můžeme odbyti jinou otázkou: Proč dopouští Bůh povodně, krupobití, pád ~~dobytka~~ a podobné metly na člověka? Dovolil to Pán, aby lidé ti k spasení přivedeni byli, chtěje majitele stád těch od časných věcí k věčným navoditi; dovolil to, aby se vidělo, jaká tma či jaké hejno bésův bylo, ano celé stádo jimi senaplnilo. Dovolil, aby potfel blud Saduceů, kteří duchy býti zholazapřali; dovolil, aby člověkové oprostčův poznali velikost dobrodiní sobě prokázanych, vidouce od kolika bésů posedeni byli, a co jim snad nastávalo, kdyby jich Pán nebyl dalšího trýznění uchránil; dovolil to Pán, aby dokázal, že ďábel, jenž se chlubil L. 4, G. veškerym světem vládnouti, ani nad tou sviní bez dovolení Božího moci nemá; dovolil to tudy, aby lidé, jenž následují Krista, ďábla se nebáli, nýbrž společňajíce na milost Boží statečně mu odpírali, an ovšem od nás uteče, když mu odpíráme, Jak. 4, 7. Tudy sv. Antonín poustevník, jak o něm vykládá sv. Athanasius, říkal: Věřte mně, že satan bojí se modliteb, postů, krotkosti, pokory, milosrdenství věřících, zvláště však bojí se lásky čisté ke Kristovi. Leč buď dosti toho, an ku příběhu vrátiti se nám jest.

Pasáci vidouce, že celé stádo střemhlav s vrchu do vod se překotilo a u vodách skapalo, vešli do města k majetníkům stád těch, aby pověděli, co se stalo a se nehodou tou nevinými býti prokázali. Na to vyšli ti, jimž náležela stáda, by spatřili, co se dalo.

Přišli a vidouce nehodu tu prosili, aby Pán odesel od nich. Patrně, že něproší z pokory, jakoby nehodnými se pokládali přítomnosti Ježíšovy, jak onen setník, nýbrž jak L. 8, 37. toho naskytuje, z bázně větších škod a nehod činili to. Pán ten tak mocný mohl by jim, domněli se, i jiných strastí natropiti a soudem přísnějším na ně dokročiti. Tušili bez mála (nebo i pohané o přibytí Messiasce toho času očekávaném slyšeli, jak z Tacita a Suetonia povšechně vědomo jest, tušili oni, díme, to býti začátkem soudu, ježž Messias měl provésti, a tudy se větších nehod strachovali; jak i Mr. 5, 15. L. 8, 35. 37. o strachu jich mluví. Patřili na nepatrné nehody, jimiž navštíveni byli, nevidouce a nepoznávajíce těch nevýslovných milostí, kterých je Pán příučasnit přišel. Byli v tom obrazen obyčejného smýšlení lidí, po světském majetku se shánějících a o věci nebeské a duchovní nedbalých. Pán povolil prosbě té krátkozraké, aby perel svých nematel před dobytek takový, jenž právě u vodách ztonul, a sv. Bonav. dí: Světlo odeslo od těch, jenž je odstrkují, Pán opouští srdce chabá a slepá, jenž se pokání odpírají a slasti dočasné vzdáti se váhají. Aneb povolil Pán té prosbě jejich snad jen proto, poněvadž nyní ještě nedozráli k tomu, k čemu je přítomnost Jeho vesti měla; měli jim napřed člověkové ti ozdraví kázati a tak zneřáhla připravovati je pro evāgelium Páně, ač ovšem jestli skutečně zmoudřeli a ke Kristu se přivínil; tam Pán aspoň směřoval a událost ta zázáračná měla je z nedbalosti, netečnosti a nejednotnosti duchovní co hromobití nějaké vzbuditi. Ostatně jsme již výše zmínili, že posedlec jest obrazem člověka ve hříchu nějakém zabředlého, jenž téměř svobody samochtě zbavil se. Ale i tomu se můžeme učiti, že není tak ukrutného neudu duchovního, jenžby ode Krista uléčen býti nemohl a že tedy v nejhorších bojích takových s důvěrou k Němu se utíkatí máme.

Odebral se tedy Pán na prosbu oněch lidí jinam, a sice do Kafarnáa, města, v němž se byl ubytoval, jak dále sv. Matouš vypravuje.

Hlava IX.

Uzdravení ochrnuhlého. 9. Povolání Matouše. Odpověď na jednu v. 11. i druhou v. 14. námluvku sobě činěnou. 20. Uzdravení ženy křivoké 23. Vzkříšení dcery Jairovy. 27. Načtení dvěma slepým zraku 32. a němému řeči. 36. Prokázání lítosti pro málo dělníků na žni mnohou.

1. A vstoupiv na lodičku, přeplavil se a přišel do města svého. 2. A aj, přinášeli Jemu ochrnuhlého ležícího na loži. I viděv Ježíš víru jejich, řekl ochrnuhlému: Buď dobré mysli, synu, odpouštějí se tobě hříchyvé tvoji. 3. A aj, někteří ze zákoníků řekli sami v sobě: Tento se rouhá. 4. A viděv Ježíš myšlení jejich řekl: Proč myslíte zlé věci v srdcích svých? 5. Což jest snáze říci: Odpouštějí se tobě hříchyvé tvoji, čili říci: Vstaň a choď? 6. Abyste ale věděli, že Syn člověka má moc na zemi odpouštěti hříchy, tedy dí ochrnuhlému: Vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého. 7. I vstal a odešel do domu svého. 8. Viděvše pak to zástupové báli se, a velebili Boha, kterýž dal moc takovou lidem.

Co tuto s. Matouš vykládá, to na místě jiném a jinou dobou kladou s. Marek 2, 1. a Lukáš 5, 17.; ale již několikráte řečeno, že evangelisté dob času šetřiti málo se snažili. To však za jisto vážit můžeme, že Pán se v Zájordánii dlouho nezdržoval, nébrž záhy na druhou se vrátil stranu. Vidíme Ho v Kafarnáu, nebo Mr. 2. 1 tam klade událost s ochrnuhlým; a tudy městem Jeho nesluje tu ani Nazaret, kdež vychován, aniž Betlehém, kdež narozen byl, nébrž Kafarnáum tak zove se pro Kristovo tam zhusť přebývání; což již dle tohož Mat. 4, 13—16. předpovědíno. Tam v domě jednom (bez mála v domě s. Petra, kdež se obyčejně zdržoval Mr. 2, 2.) vyučoval Pán a tu přišli někteří nesouce člověka obrlého na ložci; čtyři jej nesli Mat. 2, 3., ale mnozí je doprovázeli. Takový pak se byl sešel dle Mr. 2, 2. zástup, že ani u dveří směstnati se nemohli, ano dle Luk. 5, 17. došli tam též fariseové a zákoníci z každého města Galilejského a Júdského a z Jerusalema. I hledali nosiči,

kteřou by stranou nemocného před Krista položili. L. 5, 18. A nenalezše vylezli po schodech, kteréž vně v sni byly, na střechu, a odtamtud po provazích lože dolů ku Kristovi spustili s nemocným. Byly střechy položité, že se na nich dobře choditi mohlo; tudy zábradlím obklíčeny byly, aby spadnutí se předešlo. Spustili neduživce ku Kristovi buď na nádvoří, kdež podle některých vykladatelů Pán vyučoval; tu zábradlí proraziti a pokrov, jímž pro stín nádvoří obestřeno bylo, odkrýti a odtrhnouti museli. A nebo byl-li Pán, jak se jiným vykladatelům líbí, v hornici čili v hořejší světnici hned pod střechou, tedy ve stropě vynáli cihly, jimiž střecha ustrojena byla a dnavce ku Kristu spustili. Ještě jiní smyslí, že část střechy, se které obrlece Pánu poddali, nebyla nade přibytkem, nébrž nade prázným prostorem a že v té části nalezal se otvor obyčejně cihlami zatvorený, jenž ale v čas stánek, když Židům pod širým nebem bytovali bylo, se vynětím cihel otevřiti mohl; ty cihly prý vynáli nyní a tak podlahu otevřeve spustili zžidnutého ku Pánu. Rozličná náhledové ti jdou odtad, že nám poměrově tehdejších budov nedocela jasni jsou.

Nosiči ti s velkými obtížnostmi potýkali se, než nemocného ku Kristu dopravili. Velká musela býti důvěra jejich, a velká byla také láska a ochota jejich. Mohli za jisté vidouce u dveří nemožnost přijíti ku Kristovi, odejti, a na den jiný odročiti prosbu svou o uzdravení člověka ochrnuhlého; mohli čekati u dveří, ažby rozešel se poněkud lid a jim přístup ku Kristovi se uprostranil. Nic toho není u nich; láska a důvěra jejich pudila je učiniti, což jinak neobyčejno bylo. Tudy se dí o nich, *vide Ježíš víru jejich*, a jak dí Mr. 2, 8. *poznáv ji duchem svým* t. j. božstvím, jenž s slověčestvím spojeno bylo. Sv. Matouš slovem *je jejich* prohlídá k nosičům, a z celého příběhu dobře znáti, že víra, důvěra a prosba jiných Pánu dobrolibezna jest a že pro cizí důvěru se bláze ku strastem lidí potřebných sklání. Čehož příklad výše v předešlé hlavě na uzdravení setníkova sluhy dán a později na sv. Monice matce Augustinové se nejskvěleji vyskytá.

Ale ne menší víru a důvěru měl nemocný sám. Byl hříchy stížen a co hrůsné před svatým se ukázati se mu přičilo. Ale ta vílnost Páně a ta Jeho ku hrůsným milosrdenost dodávala mu srdce, že přese vše-

cky ty závady ke Kristovi se takofka do-
tíral. I vece jemu Pán: *Dobré myslí buď,
synu, odpouštějí se tobě hříchyvé tvoji.* Slovo
Synu, slova dobré myslí buď, musela pový-
šiti a pozdvihnouti důvěru jeho, a odníti ve-
škeru bázeň, která se ho snad nyní, an před
Svatým stál a na hříchy své pamatoval,
zmocniti mohla. Ze slov: *odpouštějí se tobě
hříchyvé tvoji vidíme,* co člověka toho nej-
více hněto a oč mu nejvíce šlo; ne bolesti
tělesné, ale ti hříchové jeho jemu srdce a
mysl tížili a nížili. Hříchové ti jeho vůbec
známi byli, poněvadž by Pán sotva byl s
tím důrazem hned o brších jeho veřejně
mluvil. Nad to nikdo, podle tehdejšího fa-
riseů o vazbě mezi hříchy a nemocí smý-
šlení, nepochyboval, že nemocný sám pří-
činou jest nemoci své; v čemž *vesměs* pravdu
měli, an kdyby *nikdy* nebylo bývalo hříchů,
nebylo by ani neduhů. V tomto případě se
sice s pravdou potkali, ale bludno bylo a
nelaskavo hned o každé nemoci domnívati
se, že ze hříchu povstala.

Leč což ti nesčíslní lidé, jenž přítomni
byli? O jiných nepraví se, jen o fariseech
se dí, že někteří z nich k sobě samým pra-
vili: *Tento se rouhá. K sobě praviti,* jak již
3, 9. zmíněno, sluje toli co mysliti. *Rouhati*
se značí Boha o čest *oloupiti,* což dvojím
zvláště děje se způsobem, buď odnímáním
Bohu co Jemu vlastní jest, buď připsíváním
Mu nedostatků, jenž na Něho připadati ne-
mohou. Zdálo se zákoníkům, že Kristus
rouhá se, an sobě připsuje moc hříchy od-
pouštěti; nebo ač nepravil, *já tobě hříchy
odpouštím,* nébrž *odpouštějí se tobě,* nejme-
novav, od koho se odpouštějí, věděli oni do-
bře, že Pán o své ujmě a o své moci to
činí, a pravili Mr. 2, 7. L. 5. 21. *Kdož může
odpustiti hříchy, leč jediný Bůh?* Pán ale
pronikl, jak dí Mr. 2, 8. *duchem svým,*
svým vědéním, nepak cizím zjevením tajné
zlé myšlení jejich a dokázav vyjevením
jeho se býti *znatelem srdcí a ledví,* do-
kázal spolu, že ovšem právem řici mohl:
Odpouštějí se tobě hříchyvé. Avšak jiným
spůsobem ještě toho dolíčil, předloživ jim
otázku, z níž sobě sami úsudek o Pánu
utvořiti mohli. Ptá se: *Což je snáze říci:
odpouštějí se hříchyvé, anebo říci: vstaň a
choď?* Takovým způsobem vytýkal jim Pán
zlé myšlení jejich o Ném, spolu důkaz své
mohutnosti dávaje, že hříchy odpouštěti může.
Ale kterak vede Pán důkaz ten? Nemí-liž
stejně snadno, *řici* ono i toto? Slovo *řici* se
tu neklade za pouhé pronesení slova, nébrž
podle toho *řekl a stalo se* značí *řici* toli, co
řici s výsledkem a skutkem zjevným a na

oči patrným. A tu již nesnadněji jest říci
vstaň a choď, nežli říci *odpouštějí se hříchy
tvé,* poněvadž nevidí se, zda hříchové sku-
tečně odpuštěni byli, ovšem ale dobře se
spátruje, zda ochrnulec vstal a chodil. Tam
zázrak milosti Boží se tají, tu div všemo-
hnutnosti božské na *bíledu* jest, vněšné slovo
dává svědectví o vnitřném duchu, věc vidi-
telná potvrzuje neviditelnou a v *uzdravení*
spoléhá osvědčení jistého hříchův odpustu
jemu propůjčeného. *Ale abyste věděli,* pokrač-
čuje Pán, *že má syn člověka moc hříchy od-
pouštěti,* tedy poslyšte, co řeknu a učiním
obrlému: *Vstaň a choď.* Vyvodí Pán dů-
kaz o moci odpustiti hříchy z moci divy
činiti: a to právem, jelikož obě zázrak, i
vidomý i nevidomý, se stejné moci vychodí.
Kdo o své moci uzdravuje, ten dovodí se
Pánem *života býti a tudý* božskou přírodu
v sobě chovati. Pravda sice, že n. p. Eliáš
a Elišéus divy také činili; ale moc jejich
byla odvozena, ne vlastní. Veškerá žila a
síla důkazů Páně záleží v dokazovnosti zá-
zraků. Záznak dovodí, že ten, kdož činí jej,
od Boha jest, že slova jeho jsou slova Boží
a ovšem nade vsi pochybnost povýšena.
Toho Pán tuto domáhá se u fariseů, aby
uznali, že praví zázrakové o pravdě slov
toho svědčí, kdož je činí, a že tedy On, když
pravil *odpouštějí se tobě hříchyvé,* holou, či-
rou a pouhou pravdu pronesl. A tudíž dále
se, co Pán poručil; vstal člověk zdrav, a do-
kázal tím, že Pán pravdu mluví v tom, co
se uzdravení týká, mluví pravdu i v onom,
co se odpustění hříchů týká. Dí Pán: *Aby-
ste věděli, že Syn člověka má moc odpou-
štěti hříchy, Syn člověka dí a nedí Syn Boží,*
poněvadž neodpouštěl toliko podle božské
své přírody, nébrž *mocí zásluh* sobě *vtěle-
ním a budoucím utrpením získaných.* Dále
přidává odpouštěti hříchy *na zemi,* klada
sloves *na zemi* v protive nebes. Syn člo-
věka má moc odpouštěti netoliko na nebi,
nébrž i na zemi tak, aby i v nebesích od-
puštěno bylo; podle čehož níže 18, 18. dí
Pán apoštolům: *Cokoliv rozvážete na zemi,
bude rozvázáno i na nebi.*

A jaký byl dojem zázrazu toho? O
fariseích nepraví se, jestli bezpráví svého
poznali. Lidé ale, kteří přítomni byli a v
ustavičném napnutí pozorovali, co se stávalo,
vidouce teď co se stalo, jak slovem Páně
ozdravěl, vstal, lože vzal a šel ten člověk,
kterýž dříve sebou hýbat nemohl, ti lidé,
díme s evangelisty, užasli se, aneb jak vlastně
stojí: *ulekli se* a bázeň pojala jich. Bázeň
se vezdy člověka přichopuje, když se do-
stane bezprostředním svědkem býti věci od

jediné Boží moci skutkovaných; leč ta bázeň spojena byla s vážností, a proto na ni brzo následovalo velebení Boha, že *dal moc lidem odpouštětí hříchů*. Lidem t. j. Kristovi, jehož za proroka toliko pokládali; ale nedř *člověku*, nébrž *člověkům* či *lidem*, poněvadž s Kristem moc ta lidstvu za podíl se dostala a tudý v církvi napořád a napořád se udržuje. Tušili oni, že s Mesiasem nový věk povstane a že k milostem Jím lidstvu poskytáným odpustění hříchů patří.

Krátce dotýkáme, že ochrnulost otcové svatí kladou býti obrazem nemocí duchovních, zvláště duchovně lenoby či lenosti.

Ačkoli pořádek příběhův u tří prvních evangelistův často se různí, v tom se shodují všickni tři, že následující povolání Matoušovo s předešlou událostí spojují.

9. A ubíraje se odtud Ježíš uzel člověka sedícího na celně, Matouše jménem, a řekl jemu: Následuj mne. I vstav následoval Ho. 10. I stalo se, když On zasedal v domě, aj mnozí celníci a hříšníci přisedše sedali s Ježíšem a s učensky jeho. 11. A vidouce fariseové pravili učeníkům Jeho: Proč s celníky a hříšníky jí učitel vás? 12. Ale Ježíš uslyšev to vece: Nepotřebují zdraví lékaře, ale nemocní. 13. Odejdouce pak naučte se, co jest: Milosrdenství chci a ne oběti; nebo nepřišel jsem povolati spravedlivých, nébrž hříšných.

Z domu onoho, kdež se byl ten záznak s ochrnulostí stal, vyšel Ježíš a k moři dále se bera, uviděl celného na mýtě, na celnici, u stolu, kdež se clo či mýto vybíralo. Stál ten byl vně, aby tím snadněji vybírání cla se dít mohlo. Bylo to clo na cestě k moři Mr. 2, 13., ale u samého-li moře bylo, nedá se určit, poněvadž polohy města Kafarnaá dosud neznáme. Matoušem jmenoval se celník ten; Marek 2, 14. a Lukáš 5, 27. 29. jmenují jej Lévim, a Mr. přidává, že byl synem Alféovým. Byli sice vykladaelé někteří, jenž Léviho od Matouše různiti smýslili; ale za stara i za nova vezdy za jednu osobu držela je větší část, ano co Marek a Lukáš o Lévim či Levínu vykládají, doslovně se shoduje s tím, co Mt. o Matouši, o osobě, praví; nad to pak Mr. a Lk. v seznamě apoštolů jenom Matouše, nikoli Léviho, uvodí. Měl tedy dvojí jméno, Lévim sloužil před svým

povoláním, Matoušem se prozval po svém k apoštolství povolání a jména toho výhradně a vylučně užíval, anof mu připomínalo milost, již se mu dostalo. Sloužil hebrejsky — neboť žid byl — *Matthai*, což jest daný, darovane, aneb dle jiných *Matthajah*, což toli značí jak *bohudar*. O vlastním povolání mluví, anof v něm nevidí nějakého sebe vyznačení, nébrž pouhou milost, jak to z přijatého jména vysvítá. Nad to se nenezřejmě v počet těch klade, kteříž u Židův po výtece slouží hříšníky, a proto zvláště nemlčí o povolání svém, poněvadž v něm se předivně zračí milostivost Páně, jenž přišel hledat hříšníků.

Výslovně dotýkají všickni tři evangelistové, že *seděl na celně*, když ho Pán povolal. Člověk celný v necti byl u Židů již proto, že cla se vybírala pro Římany od Židův náramně a bezpřemně nenáviděné, a zdálo se jim nemožno, aby člověk poněkud spravedlivý takovému života způsobu se oddával. A Pán ho volá přece, Pán jím nepohrdá; nevolá ho za věrce toliko, nébrž za apoštola ho volá. Tu se mu bleskotala milost Páně. Ale neméně Matouš sám se nám ve slícném ukazuje světle. On pohodlně žil v úřadu svém, peníze vybíral a odváděl; ale ani ta pohodlnost si ho nepodrobila, ani peníze velikou mocí svou ho neutiskly. Slyše: *Následuj mne* t. j. buď ustavičným učněm mojim, mým apoštolem, tudíž zanechal celnici či mýtnici a šel za Pánem. Zdá se, že již Pána znal, an často příležitost se mu naskytla poznati Ho. Když tedy byl ode Pána povolán, nezastala ho milost Boží nepřipravena, nébrž dříve si ho ustrojila. Mohla ovšem milost Boží náhlým působením, jak o Pavlu ap., o sv. Pelagii a o jiných náhle a jako bleskem omráčených čteme, s nedojípkou se mu v srdci rozliti a útrobou jeho proměnití, a daremně drubhy Porfyr a odpadlec Julian obrácení to za věc nepovážlivou, nemoudrou a nerozváženou vydávali, anaf i ta Páně velebnost, jak sv. Jeronym dí, z obličej vybleskující srdcem Matouše pohýbala, ji pronikala a proměnila. Avšak za věc jistou považovati můžeme, že o Pánu mnoho, přemnoho slyšel, tedy i věděl, co na se berě, když Ho následovat sobě předezval.

Radost jeho velika byla nad tím povoláním, jakož z toho pozorovati, že hostinu ustrojil a pozval k ní přemnoho lidí. Lukáš výslovně 5, 29. dí, že ustrojení hostiny se dalo v domě Matoušově; pozvání byli k těm hodům lidé jemu buď příbuzní buď spoluouřadníci, a mnoho bylo těch, jenž Pána

tam následovali, Mr. 2, 15. Matouš, jak se vidí, byl dosti bohat.

Což ale fariseové k tomu dělají? *Vidouce to fariseové reptali velice nad tím, že Ježíš se hříšníky jí a zachází. Reptali, že nepro-nikali úmyslův Páně spasitelných; reptali, že srdce jejich bylo prázno lásky; reptali, že nevěděli, kterak Pán přijav pozvání u příštího apoštola svého, jemu naděje a obraz budoucího v nebesích stolování Ap. 19, 9. dáti obmyslel. Viděli to, ač nestolice spolu s Pánem, dílem že se to dalo veřejně, dílem že zvláštní pozor na Pána dávali. Avšak licoměrníci ti potměšili a přechytrí neopová-žili se Pánu vůči toho předestříti. On by jim byl, jak věděli, rázně odpověděl, a ne-byli by toho s dobrým užili. Obrátili se tedy, ano uderili na účensky jeho, nedávno získané a ještě mdlé, a všelijak pro zvrtkání jich nedůvěru a pochybnost v útrobě jich rozseti hleděli. Proč s celnicí a hříšníky jíte a pijete? Proč učitel váš s nimi obcu-je? a sstoupeně sobě s nimi vede? Ta-li jest ta vyšší svatost Jeho, abyste se smolou zacházejíce se umazali Eccl. 13, 1? A jiné podobné věci jim bez mála předstírali. Ježíš ale přejal řeč a odvětil na urážky ty mírné a laskavé: *Nepotřebuji zdraví lékaře, ale nemocní.* Použil Pán přísloví, jež také jinde u jiných národů nalezáme. Antistenes když se mu vytýkalo, že se zlými obcuje, odpověděl: I lékaři s nemocnými. *Diogenes* chváliv mravy *Lacedémonův* a otázan býv, proč by mezi nimi nežil, odvětil: *Lékař u zdravých nemeská.**

Na místo takého přísloví a tak vlnité odpovědi, zdálo by se, že se Pán raději na ně oboriti a jim vůči měl vytýkati: Vy-li pouzí svétci jste? Ale Pán připouští, že přisedlí jsou hříšníci; avšak dí, že právě pro ty na svět přišel, aby je ku pokání a tudy k spasení vedl. Připouští, že se hříšníky obcovati tytýž bývá nebezpečno, ale že Jemu přece s nimi zacházeti přijde, jelikož lékař právě pro nemocného lékařem jest. Jiní myslí, že Pán slovem *zdraví* t. j. *spravedliví* ironicky na farisey naráží.

Avšak jděte, vece dále, a naučte se, co pismo tím říci chce, ano dí: Milosrdenství žádám a ne oběti. Řčení *jděte a učte se* nabízí k rozjímání výroku prorokova Os. 6, 6. Proč mluví takto Bůh? *Nechce-li patrně, a-bych se hříšníky milosrdně nakládal?* Výrok ten, dí Pán, *se každého dotýká a kaž-dému člověku se praví, o Mně ale zvláštním proroctvím jest.* Co dále se dí: *a ne oběti*, ve slovech těch není holý zápor slo-žen, jak již patrně z toho, že tolikrát a to-

likrát Bůh velí sobě oběti přinášeti; nébrž jest to mluvení hebrejské, podle něhož ty-týž se to zapírá, co se toliko menší ceny býti klade. Ze tomu tak, sama část druhá výroku toho u proroka nasvědčuje, jenž při-dává: *a umění Boží chce více nežli zápal.* Odkud patrně, že potažně mluví a potažitě zapírá, že totiž předkládá milosrdenství co obětí vniternou tak každé oběti vněšné, že tomu chce, aby když nemohou obě oběti vykonati se, raději obětí vněšná nežli obětí vniterná a skutek milosrdný opouštěna byla. Protož *Ambr. čte: milosrdenství raději vo-lím než obět.* Skutek lásky Bohu mnohem milejší jest, než zevnitřní obřadové; v čemž se svrchovaná láska Boží k lidem zjevuje, an službu a účty sobě prokazované se vzdává pro službu, člověku spolubrátru vykonati se mající. Z toho dává Pán fariseům na roz-um, že jinak činiti nemůže a ovšem milosr-denství ku hříšníkům prokazovati volí. *Ne-bo, a tím potvrzuje ne tak výroku písmové-ho, jak raději svého milosrdného s hříšnými nakládání, nepřítel jsem volat spravedlivých, nébrž hříšných.* Slovo *spravedlivých* bere se tu v tom smyslu, v jakém pismo o spravedlivých mluví, a Pán dí — způsobem mluvení potažitým, podobným předestlému — *že více přišel pro hříšné, aby je ku po-kání uvedl, nežli pro spravedlivé, kteří po-moci Páně v té míře nepotřebují.* Aneb raději chce říci Pán: *Povolání hříšných* tak k úřadu mému náleží, že bez něho by volá-ní *spravedlivých* Bohu zbola se nelíbilo. Nevylučuje Pán volání *spravedlivých* z péče své a snah svojich, nébrž mluví o sobě to-liko ohledem výtky od fariseův učiněné vy-stavuje povolání hříšníků co první úlohu svou a co přední úkol svůj, jemuž všecko jiné působení ustoupiti musí. Podobné a v týž smysl dí Pán níže 18, 12. *o ovci sté, pro kterou devětaadvadesáte ovci opouští, aby když se ztratila, ji nalezl.* Podoben-stvím tím zajisté to naskýtá, že kdyby bylo toliko sto lidí a z nich devadesát devět *spravedlivých*, jeden pak *nespravedlivý*, že-by devětaadvadesát *spravedlivých* byl opu-ští, aby jednoho *nespravedlivého* hledal, proň na svět šel a umřel. Ostatně sv. Augustin serm. 87, 13. obrací na veškeré člověčenstvo slova Páně, jež pravil, že *nepotřebuji zdraví nébrž neduživci lékaře. Leť po celém oboru země od východu až k západu veliký nedu-živce, k jehož uzdravení přišel, všemohutný lékař.*

Sotva odbyl Pán jednu námitku, an se tu již jiní s druhou vytasilí.

kterí teď na Něho nastupovali, fariseů připravenou, sejde. *Tedy* věci t. j. když odjít bude; čas ten trvá od smrti a vstoupení Páně až do druhého Jeho příchů; a proto církev sv. půst nařizuje a zvláště čtyřicetidenním postem pro odjiti Páně smutek vede. Obracují to také na ten způsob, že když Kristus t. j. milost Jeho nám skrze hřích se ztratila, že tenkrát nejvíce rmoutiti a postiti se náleží.

Leč Pán netoliko praví, že v nečas by bylo žádati postu od učeníků Jeho, nýbrž že by to nemoudro, spolu neopatrná a neprozřetelná bylo, což vysvětluje, dvojí podobností vzata ze života obyčejného ku předešlému příčině, totiž *podobnosti o nádobě víne a o rouchu vetchém*. Df: *Nikdo nepřisívá laty sukna surového k rouchu vetchému, neb odjímá celost jeho od roucha a horší díra se stává. Aniž lejí vína nového do nádob starých; jinak pokují nádoby a víno se rozlívá a nádoby hynou.* Podle obecného výkladu Pán obojím tím podobnostím nechce jiného, leč že život se podle obyčejů a pochopnosti učeníků upravit má, aby obtoužnej snad k útrapnému a příkrému životu hned na počátku přidržování jsouce pro nezvyklost sobě život ten nezostudili a od Krista odraziti se nedali. Podle výkladu toho učeníky své rouchu a nádobám starým, příkrý pak a tuhý život surovému suknu a novému vínu přirovnává. Vetchému rouchu se nepřichnuje sukno surové a nepřipravené, poněvadž by rouchu latou takovou se více roztrhlo; aniž víno nové vlivá se v nádoby vetché, poněvadž by sudové již vetchosti sešli kysáním vína pukli. Takto — a tam dle obecného výkladu směruje Pán — učeníkům mdlým v nově získaným, ke snášení věcí útrapných a nepohodlných nestačným, nemůže prikazovati se život přísný, tuhý a tvrdý, aby snad pro tu obtížnost sobě nezasteskli a počatého již slického života neopustili. Byli učeníci Páně v *nové povolání*, ale k *vetchým* obstarlým rouchům a sudům se přilicují pro staré obyčejy a starý obyčejný jejich života způsob.

Jiní rozumějí rouchem vetchým a surovým suknem *vesměs a vůbec* nepřihodnost a škodlivost mchati staré s novým, přilipati k věcem zvetšelym věci nedospělé, nedozralé a nové. A ten smysl býti praví, že jak vůbec u Židů nestejnorodé věci se spřihati a spojovati neměly Deut. 22, 9, 10, 11., tak Pán takového sešívání, sestavování starých věcí s novými zavrhuje, a *život vniterný* nedá se z různých capart slípati, nýbrž má-li prospívati z jednoho kovu slit býti musí. Těch tedy postů, příkrostí, útrapností a u-

mrtvování, kterých pro ně v Novém Zákoně potřeba, nelze bráti z obyčejů starozákonných, nýbrž potřebí, aby přísnosti ty vyplynuly z *obnoveného ducha* co potok z pramene, a aby vyrostly z *obnovené* Novým Zákonem mysli co ratolesti z kořene; *toho pak ducha* obnovení se jim dostalo, když od nich odebrál se ženich t. j. po vstoupení Páně. Zevnitř jenom těch postů a toho co s nimi spojeno, těch sebe zapírání, těch odříkání se, toho příkrého útrapného živobytí přibrání, toto všechno málo by spomáhalo, ano škodilo, poněvadž by se věci ty zosklivily a tedy víno se vylilo t. j. veskerá zasluba skutky těmi vydobytá by se zmařila.

My výklad ten o své zůstavujeme váze; jen se nám zdá, žeby Pán, kdyby byl to, co výklad ten sebou obnáší, pověditi chtěl, byl bez mála řekl: *Nikdo nepřisívá k rouchu novému záplaty vetché.*

Připomínáme třetí výklad předešlému příbuzný, leč obměrem širším od něho se různící a v bludnou již nauku a v bludařství zabíhající. Podle něho starými nádobami a vetchým rouchem Starý Zákon, novým sukem a vínem novým Zákon Nový se slyší; onen prý s tímto dokonale obstatí nemůže. Marcion a po něm jiní haeretikové toho výkladu následovali.

Posud tedy výklad první jest nejprádnější a potřeba nad tím, že něco neproniklosti do sebe má, mnoho zdržovati se, anaf přísloví, jichž Pán užívá, nesluší hnísti a přetlačovati. Ozvláště pak slova, jež připojuje Luk. 8, 39: *Žádný, když pije, staré víno, nežádá nového, nýbrž při starém raději ostává*, ta slova, díme, zvláště prvnímu smyslu nadřují. Nebo co jiného znamenají, leč že učeníci Páně dosavad obyčejným lidí jiných způsobem živi byvše, nového příkrého a útrapného života způsobu neoblubují a tudý jemu jen znenáhla přivykatí musejí? Ovšem pak ti vykladači *starým* vínem rozumějí laskavé se Páně k učnům chování.

Jesté o vazbě a ústroji vět připojiti něco sluší. Zatmělá a záhadná je věta: *odjímá plnost či celost jeho od roucha*; slovo *plnost* *πληρομα* může akkusativem nebo nominativem býti; bere-li se za nominativ, tedy dvojitý výklad možen jest, podle toho, jestli se zájmeno *jeho* bere k rouchu nebo k latě — což v ř. a lat. ovšem státi se může, v naší řeči ale v její proměnití by se muselo. — Pedy bud smysl jest: nebo jeho (roucha) plnost, či doplnění čili doplněk odtrhuje část od roucha; aneb: nebo její (záplaty či laty) vyplnění či spravení či docelení odjímá či odtrhuje z roucha kus, a horší stává se roztrženina.

Avšak lépe jest s vulgátou slovo *αἰσχρομα* za akkusativ bráti v ten smysl: *neb ona (lata) odjímá a odtrhuje celou plnost jeho t. j. roucha, celé to prostranství odtrhuje, pokud lata roucha vyplňuje t. j. ta zálata odtrhuje ještě i ten celý díl roucha, na kterémž dána jest a tak horší roztržení bývá.* Luk. 5, 36. má jasněji: *Nikdo laty od roucha nového neodtrhává a k rouchu vetchému nepřipřikuje, sice i nové se roztrhne a k vetchému nesluší lata od nového.* Těmi slovy dvojí namítá škodu, roztrhání roucha nového a nenáležitost laty či kusu z roucha nového.

Jestě jenom poznamenati přijde, první, že i v Novém Zákoně duch nový v nádobu vlit býti musel, že tedy Nový Zákon formy své, své obřady a ceremonie má; druhé, že co jsme přeložili *nádobu* jiných následujícíce, mělo by vlastně býti *měchy*, jak v staroslov. a v staročeském, an měchy z kůže na východě za nádobu vině vydělávají; leč slovo nádobu dosti prostranné jest a smyslu zhola nejniací. Bylby snad Pán ještě místněji o věcech těch se šfíil, kdyby nebyl z mluvy vytržen byl, jak výslovně dále praví sv. Matouš:

18. Když On toto mluvil k nim, aj vrchník jeden přistoupiv klaněl se Jemu řka: Pane, dcera má právě skonala, ale pojď, vlož na ni ruku svou a žiti bude. 19. A vstav Ježíš šel za ním i učeníci Jeho. 20. A aj, žena krvotoká po dvanácte let přistoupivši od zadu dotkla se podolka roucha Jeho. 21. Nebo pravila u sebe: Dotknu-li se jen roucha Jeho, uzdravena budu. 22. Ježíš pak obrátiv se a užrev ji řekl: Buď dobré myslí, dcero, víra tvá tě uzdravila. I ozdravěla žena v tu hodinu. 23. A přišed Ježíš do domu vrchníkova a užrev piště a zástup hlučící pravil: 24. Odejdětež, nebo neumřelo děvče, nébrž spí. I posmívali se Jemu. 25. Když pak vybyl zástup, vešel tam ujal ji za ruku, a vstalo děvče. 26. I roznesla se pověst ta po celé zemi oné.

Nebyl Pán ještě domu Matoušova zanechal, nébrž tam ostával posud, poněvadž odevšad hrnuli se lidé, aby slova Jeho slyšeli; jakož i učenci Janovi a před nimi fariseové ony otázky, o nichž právě předchází, na Pána v domě tom byli vznesli. Když ještě

Pán rozmlouval, aj přišel náčelník či vrchník, představený sbornice či synagógy ku Pánu, klaněl se a žádal, aby dceru, jenž skonala, k životu navrátil. Evangelisté druzí v jiném spojení příběh ten vypravují; leč zdá se, že tentokrát sv. Matouš, jenž i místněji zázraky ty dva s předešlými událostmi pojí, přede dvěma druhými, jenžto jenom obecnou vazbu vesměs udávají, předkovati zaslouží; *ten den*, na němž ode Pána povolán byl, jemu zvláště byl památen a proto spojitost příběhů pilně zachovává. Náčelník synagógy čili sbornice staral se o to, aby pořádek v ní se zachovával, aby určená čtení se dala a předkoval jiným sbornice sluhám, jací byli; radní či starší, čtenáři, posluhovači a jiní. Že představeným sbornice byl a Jairos se jmenoval, jakož že i dcera dvanáctiletá a jediná dcera jeho byla, druzí Evangelisté Mr. 5, 22. Luk. 8, 41. poznamenali. Ale poněkud se rozcházejí evangelisté. Marek dří, že *skonává* či na sotnách jest, Luk. že *umírá*, a Matouš že již *skonala*, praví. Odkud rozdíl ten? Ne odjinud leč od tud, že sv. Matouš velmi stručně a zkrátka příběh vykládá, kdežto druzí dva evangelistové a v popředí sv. Marek o věci se prostranně rozšiřují. Zkrátka pak mluví Matouš, poněvadž ku povaze ducha jeho patří prohlédati jenom k hlavním věcem, okolností pak méně šetřiti, ješto druzí, jak zvláště u sv. Mr. pozorovati, zračitější, obsírnější a malebnější příběh před očmi čitateľovy představití hledí. Zjevuje se v tom zvláštní každého svatopisce ráz. Nadto říci můžeme, že sv. Matouš věcmi, jimž když se dály přítomen byl, ovládnut a neobyčejnými záměstnan událostmi, na dalejší okolnosti ani nepomýšlel, anot druzí nebyvše přítomni příběhu chladněji o něm zpytovali a tudy jej vypravovati slyšíce více pozornosti okolnostem věnovali.

Bezmála takto sluší představití sobě poslušnost událostí: Jairos byl opustil dceru svou, ana skonávala. I odešel ku Pánu prosil Ho, aby přišel uzdravit ji, poněvadž na sotnách nalezá se. Pán vydal se na cestu, na kteréž cestě dalo se uzdravení krvotoké ženy. Mezi tím poslové z domu Jairova dospěli a vypravovali, že v skutku dcera již umřela, aby tedy déle již neobtěžoval Pána. Návěští to Jaira převělemi zarmoutilo a rozžidlo mysl jeho; proto jej Pán těší a srdce mu dodává. Spůsobem tím se dá vyrovnati ta nepochopná potýkavost evangelistů.

Ale i v tom, co se na cestě Páně, an k Jairovi se ubíral, s onou ženou dalo, nějaké napohledné těžkosti zabíhají, když evangelistu Matouše ke druhým dvěma přilicujeme,

kteřez závidy tu dříve odstraniti sluší. Podle Mr. 5, 29. Luk. 8, 44. byla uzdravena dříve žena ta, než se byl Pán obrátil a ji laskavě oslovil; podle Matouše ale zdraví dosáhla teprv po Páně k ní se obrácení a jí srdce dodávání. Avšak ta zdánlivá pŕtka právě tak se dá ukliditi jak předešlá. Matouš vesměs toliko vypravuje, co se dalo, evangelistové druzí místněji a zevrubněji věc přednášejí. Vezdy musíme prohlédati k účelu a záměru, dí sv. Augustin com. ev. 2, 28., jemuž slova služí a ne hned o potýkavosti smýšleti, praví-li se něco jinými slovy od druhého než od prvního, abychom nebyli bídni slovíčkáři, domnívající se, že pravda na slova vázána jest.

Odstanivě námitky činěné tuto druhdy můžeme již k samé věci přistoupiti. Jairus onen, ač s jistou nadějí a spolu s hlubokou pokorou ku Pánu přibýv, ješto byl před Pánem na zem padl, přece nedosáhl stupně víry, na kterém v předešlé hlavě nalézáme setníka. Domníval se, že dcera jeho, jenž na sotnách byla, nemůže leč skrze přítomnost Páně a skrze rukou Jeho vzkládání ozdravěti. Považoval Pána býti prorokům podobna, kteříž modlíce se, pomoc Boží vyzývajíce a ruce vzkládající nemocné uzdravovali, jak se toho i Naman od Eliséa nadál 4. Reg. 5, 2. Ale víra Jairova tím, co se na cestě dalo, vzrůst veliký přibrala. Pán dle velelášky své neodkázal ho, nêbrž tudíž s ním šel, učení důležitě na jinou dobu odloživ a nám v tom za příklad slouže, jakou váhu na ochotné jiným pomáhání klásti máme.

Na té cestě k Jairovi ale *ajhle! žena krvotoká* blížila se ku Pánu. Od zadu to činila neosmělujíc se z předu ku Pánu přistoupiti; činila to tajně a kradí, nechťic prozrazena býti. Neduh zajisté, jímžto sklícena byla, byl bídlivý a Lev. 15, 25. přikázáno, aby žena krvotoká za nečistou se pokládala a obecenství s jinými prázna zůstávala po celý čas trvání neduhu. Již po dvanácte let protahovala se nemoc ta, a, jak druzí evangelistové praví, veškeru jmění své byla již bez prospěchu vynaložila; těmi okolnostmi se na um dává, že zastaralý, zapeklý, zaprtalý, a tudy neodbytný a nezbojitelný byl neduh její. Domnívala se ona, že, co s Kristem spojeno, *všecko se přičiastňuje* léčivé moci Jeho, tím více, an i nemocnakažlivá pouhým dotknutím se jiných přichopuje se. I pravila u sebe t. j. myslila: *dotknu-li se jen podolku u roucha Jeho, ozdravím.* Pán nosil oděv, jak židé druzí a zachovával, co přikázáno v Starém Zákoně Deut. 22, 12. Num. 15, 38., *aby třepení nosili na krajích*

plášťů, přisíjice je tkanicemi modrými. Třepení jsou obruby se štrapci, jež na čtyrech krajích pláště nšili pro upomínání sobě přikázání Božích. Plášť ten někdy s ramen spustili a o tělo ovinuli, někdy ale také nalevém ramenu jej nesli a pod pravým ramenem o dva kraje spojili, tak že dva okraje s třepením v zadu visely, a žena ukloniti se nepotřebujíc okraje, odolku neb obruby dotknouti se mohla. *Ona tedy přistoupivši od zadu dotkla se podolku roucha Páně.* Když pak dotkla se, tudíž ozdravěla; *zastavil se tok krve její* L. 8, 44. či vyschl tok krve její a pocítila uzdravenou se býti od neduhu Mr. 5, 29. I hleděla tudíž se skryti v zástupu. Ale Pán nevolil ji propustiti podtaj, jak byla se k Nému přiblížila, nêbrž jí dal příležitost, ano příčinu k vyznání toho, co byla učinila. Sic jinak byla by povědomí to neblahé s sebou pojala, že kradí a úkradem ozdravěla a byla by zatonula v domněni o svém skrze nevidomé působivou magickou sflu uléčení. Obojího ji Pán zbaviti hodlal. Obrátil se totiž a (dle L. i Mr.) dí: *Kdož jest, kdo se dotknul mne?* Zapírali všickni bojíce se, aby snad nebyli se tím provinili. A Petr přejav slovo ve smyslu všech pravil: *Pane, odevšad tlačí a tiskne se lid a ovšem není divu, zavadil-li někdo o Tebe.* Myslíl o prostém doteku, Pán ale mluvil o doteku víry. Tudy Ježíš opětoval: *Dotekl se mne někdo, nebo vím, že moc ode mne vyšla.* Tato slova nemohou v ten smysl slyšána býti, jakoby něco bylo se ode Pána mimo vůli Jeho odtrhlo, nêbrž zázračná Páně moc k nám vycházející se praví, když se skutkem vyjevuje. Ješto ale moc ta vyskytá se tuto co taková, jež se i ku podolku roucha Páně přičepila, můžeme ovšem tvrditi, že se to dalo na důkaz pravdy té, kterouž učí katolická církev o účte ostatkům vykonávané. Podolek nebyl zdroj živodárné moci, nêbrž stroj a prostředek, jímž moc ta z Kristovy všemohoucnosti vyšlá ženě se uštědřila; podobné ostatkové světců a světic nejsou pramenové, nêbrž vodiči toliko milostí od lásky a milodobroti Boží plynoucích.

Pán se tázal, kdo se Ho dotekl, ne jakoby nevěděl, nêbrž *aby ženě příležitosti k vyznání a spolu i j. vrchníkovi a jiným k větší víře poskytnul, ač také učeníci Jeho u víře potvrzení býti měli.* Když nikdo dlouho nepřistupoval, tedy Pán *hleděl vůkol, aby uzeřel, která to učinila;* čímž jeví se, že dobře věděl, kdož byl se Jeho dotekl. Tu již nemohla se tajiti žena před Ním; tedy s bázní a s třesením, vidoucí že ukryti se jí nepovedlo, *padla před nohy Jeho a vyznala,* co byla učinila, přede vším lidem a kterák

uzdravena byla. Trásla a bála se pak, že jí Pán vytýkáti bude opovázlivost tu, kterou vedena, ač jsouci nečista, netoliko mezi lid se vmísila, nébrž i samého Pána se dotkla. Leč řekl jí Pán: *Buď dobré mysli, víra tvá tě uzdravila.* Dodává jí srdce, aby opustila veškeren strach, že nebude jí odjato uzdravení pro ono úkradkem učiněné dotknutí, že raději ta její důvěra líbí se Pánu. *Víra tvá, dí Pán; nepraví, dotknutí mého roučá;* po-něvadž víra člověka činí schopna milosti Boží. Nedí ale *staň se tobě, jak já uvěřila,* nébrž víra, *důvěra tvá uzdravila tebe,* aby důvěru její povýšil a od věcí zevnitřních odvrátil.

Píše Eus. hist. 7, 15., že ta žena byla pohanka z Paneady či Cesaréy Filipovy rodem, a že pro památku takového dobrodiní podivný památník a jak nějaké vítězné znamení tam za věku jeho trval; u dveří to domu jejího obraz měděný stál na vysokém kameni v podobě ženy, ana na kolenu klečí a rukama sepatýma jako o milost prosí. Jí naproti byl jiný obraz, z téhož kovu slíty, muže rovně stojícího, slušné řízou oděného a ruky ženě podávajícího; podobenství to Krista Pána. Podle ev. Nicom. c. 7. sloula *Veronika.*

Malickosti se ještě dotknouti musíme mimochodem. Dle Matouše praví Pán k ženě té *dego,* pěstěným tím slovem jí srdce dodává; dle Marka *dí jí, ženo.* Viděti, že Evangelistové ne všcko doslovně, nébrž přemnoho podle smyslu toliko vypravují. Když byl Pán ženě té milost tu prokázal, ubíral se do domu Jairova. A tu, an dává se na cestu, přibudou lidé z domu Jairova, jenž dí: *Umřela dceruška tvá, proč trudiš a namáháš děleji a dáleji ještě Pána?* Pozdě již jest, pravili, majíce ovšem Krista za takového proroka, jenž nemocné uzdraviti může, ale nad jehožto sílu ovšem sáhá, z mrtvých vzkřísiti. Leč Pán přece šel a přišel tam *nalezl piště a zástup, jenž hluk smutečný činil.* Byl obyčej to od časů nejstarších zachovávaný, an Gen. 50, 3. čteme, že Jákoba jsou *sedmdesát dní* oplakávali v Egyptě. *Dává* po smrti Jonaty přítele svého nařikal nařikáním velikým pro něho a otce jeho Saula 2 Reg. 1, 17. Za dob pozdějších, jak rabínové tomu chtějí, nejchudší Izraelita pro smutečné nařikání aspoň dva piště a jednu plačnici najmouti musel. Patrně z přítomnosti plačnic a piščův, že dcera, když odcházel otec z domu, ještě neumřela, sic jinak by byl pláč a nárek prozatím až do přibytí Páně stavil; patrně též, že se Pán dlouho na cestě zabavoval se ženou onou, chtěje bezmála tomu, aby úmrť dcery Jai-

rovy nade vši pochybnost povýšeno bylo. Ku piščům a plačnicem pravil Pán: *Ódejděte, neumřela děvčice, ale spí.* Tak dí Pán, poněvadž, *ačkoli umrlá již byla, přece tudíž ožiti měla,* nejnak, než kdyby byla spala. Nechtěl tím mírného pro umrlé smutku tupiti, ale chtěl učiti nás, kterak smrt považovati máme, že totiž jest toliko spánek a že ubuděna budou k novému životu těla zesnulá v den soudný; tudy také o Lazaru Jo. 11, 11. již umrlém pravil, *přítel náš Lazar spí.* Proto křesťané pohřebnice coemeteria spanicemi, spalnami, jmenovali, *ano u pohanův Gorgiás Leontinský otázán byv v nemoci od přítele, co činí, odpověděl: Spánek mne podává sestře své.* Nechce tedy mírného zármutku Pán zavrhovati, nemírnému jen nařikání ve stříci již a je zastaviti volí; sic jinak On sám nad Lazarem slzy proléval, ač jej životu vrátiti umysliv.

Lidé ti, jenž slova Páně slyšeli, *smáli se Jemu;* nebyla víra jejich v Pána velika a domnívali se, že ovšem oni, kteří tu byli, lépe vědí, co se s děvčicí dalo, nežli Pán, který teprv přišel a děvčici ani neviděl ještě; sami oni jisti byli smrtí její. Ježíš ale propustiv všecken lid a toliko dle L. a Mr. tři učeníky: *Petra, Janě a bratra jeho Jákoba* a rodiče děvčičiny sebou pojal, do komnaty, kdež zemřela se nacházela, vešel. Že ty jenom sebou pojal, druhým odejiti poručiv, toho příčina není jiná leč ta, za kterou potom, jak Mr. a Lk. svědčí, velel žádnému nepovídati o zázraku tom. Stalo se to pro důvody, pro které již často zakazoval rozšiřovati divy svoje, dílem jak již výše praveno, pro dání nám příkladu skromnosti a nehlédání chlouby ve skutcích dobrých, dílem pro uvarování se nějakého spiknutí, bouření a vzepření se Římanům, což snadno při té lidu rozkvašenosti a k nim co pohanům nepřizní se diti mohlo, kdyby ze vzkříšení toho poznával Ježíš v skutku Messiasem byti Ježí byli králem učinili, jak se toho dle Jo. 6, 15. podjali. Nad to nechtěl fariseů před časem, nežby přišla hodina jeho, proti sobě popuditi více; měl zajisté Luk. 13, 33. *dnes a zítra a později choditi a třetího dne vzíti konec.* Lid sice měl v Něho co v Messiasě věřiti, ale měli o Něm výšeji nežli o králi světském smýšleti, kteréž myslí však toliko znenáhla docházeti mohli. *Roznesla se ovšem pověst ta po vši krajině a málo prospívalo to Páně zakazování; ale Pán činil seč byl, ostatně lidi svobodně vůle zbaviti nehodlaje; tak jak přikázání Adamovi dal, ač věda, že jeho nezachová a jak Jidáše povolal ač předvídaje, že Ho zradí.* Pozoru hodno jest, že Pán nikdy a nikde nezakazuje

nauky Jeho zvěstovati; zákaz takový vždy jen k divům Jeho čelí.

Vešed Pán do světnice ujal dčvu za ruku a jak praví druží evangelisté, jí pravil: *Děvečko, vstaň!* Pravil to jazykem aramejským, jak nám Mr. 5, 41. slova Páně zachoval: *Talitha kumi* t. j. *děvečko vstaň*, Mohloťsem jedním slovem vzkřísiti ji z mrtvých. ale ujal ji za ruku, poněvadž otec. Ho byl žádal, vložití ruku na dčvu jeho, a pro dokázání, že není jinak mrtva než jak by spala; nebo obyčejně spící lidi vzetím jich za ruku obuzujeme. Slovo, jehož užívá, dovodí Jej tím býti, jenž *velí a stane se*: zavolal, dč Lk. 8, 54., jak voláme na lidi daleké, na dčkaz, že dčse se již drahně byla oddělila. Když pak, jako jinak nemohlo býti, dčvice ožila, tedy *kázal jí dčti jisti*, jak Mr. dokládá, pro lepší doličení, že skutečně a životně nejenom ožila, ale i nemoci své předešlé zbavena byla. Tak i Lazarova vzkříšení Jo. 12, 2. ano svého vlastního Pán potvrdil Jo. 21, 5.; neméně apoštolé Act. 10, 40. 41. se na to co důvod skutečného vzkříšení Páně odvolávali.

Dodává Mr. 5, 42., že byla dvanáctelet stará, že tedy ovšem přirozeno bylo, když nyní oživši chodila nejsoucí totiž dítětem, nébrž výrostkyní.

Dodavkem musíme o některých věcech se zmíniti. Nejprvé, že vzkříšením mrtvé dčvice vypočobňuje se duchovně oživení hříšníka; tu *hluk* vzdálení se musí světských pochtů, dčse *povstati* z hříšnosti, pokání činiti a pokrmem *Sřádství* oltářní se musí posilniti.

Druhé pozorovati, že Pán tré mrtvých v evangeliu vzkřísil, dvanáctiletou dčvici, mládence v Naimě, Lazara. Dčvice nedávno zemřela a u rodičů ještě v domě od Krista lahodným způsobem oživla. Mládenc v dožrávajícím věku skončil a teprv na cestě k hrobu ode Pána vzkříslen byl. Lazar v dospělém věku zesnul a čtyři dny v hrobě trval. Při dčvici sladce volal: *Dčvice, vstaň*; silnější při mládenci: *Mládence, tobě pravím, vstaň*. Nejsilnější volal Pán při Lazaru: *Lazare, vyjdi ven*. Jsou to dle sv. otců rozliční stupňové hříšného porušení: menší, větší, největší.

Třetí. Pán mrtvé křísí, aby dokázal býti se pánem života, mti klíče života a smrti Ap. 1, 18. a spolu aby nám dal zástavu a rukojemství budoucího vzkříšení našeho. Ti, jenž od něho tělesně vzkříseni byli, ti od Něho také duchovního vzkříšení účastnými učiněni jsou a ovšem tedy s té strany blaženými nazývati mohou se.

Šel Pán do domu, aby dobrodiní učinil a na samé cestě se ženě dobrodiním pro-

pájčil. Div-li, že když z Jairova domu vrátil se, opět jiní lidé se u Něho o dary ucházeli? Byli to slepci, o nichž Matouš takto vypravuje:

27. A když odcházal odtud Ježíš, následovali Ho dva slepcové volající a řkouce: Smiluj se nad námi, synu Davidův. 28. Když pak přišel domů, přistoupili k Němu slepci, i dí jim Ježíš: Věřte-li, že to učiníti mohu vám? Řkou Jemu: Ovšem, Pane! 29. Tehdy se dotekl očí jejich řka: Podlé víry vaší staní se vám. 30. I otevřeny jsou oči jejich; a pohrozil jim Ježíš řka: Hleďtež, ať žádný se nedoví. 31. Ale oni vyšedše rozhlásili Jej po celé krajině oně.

Odcházal Pán právě z domu Jairova do domu Petrova, kdež obyčejně v Kafarnáu bydlel 4, 13., an tu dva slepci následovali Ho volající, aby je uzdravil. Slepci byli tělem, ale víra jich v Krista ukazuje, že již již duchem prozírali a že jim vzešlo světlo, jenž osvětluje celý svět. Volali oni: *Smiluj se nad námi, synu Davidův. Synem Davidovým Ho jmenují, a tedy Ho za Messiasé mají; tak zajiště prozývá se Messias v Starém i Novém Zákoně Ez. 34, 23. 24. Mt. 12, 23. Jest to první před lidem Ježíše co Krista a Messiasé vyznání. Doprošovali se ode Pána zdravého zraku, poněvadž o Messiasí v Starém Zákoně skrze proroky předpovědno, že slepým zrak navrátí Jes. 35, 5. 42, 7. Na východě v horkém pásmu pro teny a utlý prach, pro náhlé změny teploty dnové a noční, a pro rosu, ať se tam pod širým nebem mnoho spává, častější bývá neduh očí nežli u nás. Tudy v evangeliích několikráte se slepci se setkávajíme a u sv. Mt. níže 20, 30. opět u Jericha o dvou slepcích uzdravených čteme. Pán na cestě nevášmal si volání jejich dílem pro zkoušení stálosti jejich, dílem pro odvrácení nějakých v lidu brojení, jichž se obávati bylo, kdyby takový divový hned po sobě veřejně vůči celého zástupu se byli vykonávali. Avšak slepci nedali se odstrašiti, nébrž za Pánem do domu šli. Pán klade jim otázku vlně se k nim maje. *Věřte-liž, že to učiníti mohu?* Nevece: Věřte-li, že vám toho na Bohu vyprositi mohou, nébrž že vám to učiníti mohou. Když pak byli přisvědčili, tedy dotek se očí jejich dí: *Štať se vám dle víry vaší!* Nedí: *Otevřete se**

oči vaše, ozdravěj váš zrak, nabudte zraku a podobně; nébrž: Staň se vám *dle víry*. Víra zajisté výminkou všeliké spásy jest; odtud Pán vezdy a vezdy víry žádal od oněch, kteří uzdravení u Něho hledali, tak i k zdraví duše prohlédaje a všem vyznavačům jasný příklad čeho píleti poskytuje.

I otevřeny jsou oči jejich t. j. zrak očím jejich dán, moc či mohůtnost vidění jim uštědřena. Hebrejské rčení *otevřítí oči* znamená toli co vidoucím učiniti 4 Reg. 6, 17. Jes. 35, 5. Kdo zajisté slep jest, byt i otevřeny měl oči, tomu není přece jinak, než jak kdyby zatvořeny byly.

Na to Pán důrazně zapověděl, aby nerozhlášeli divu toho. Příčina táž jest, kterou jsme již po dvakrát při předešlých zázracích uvodili, a hrozba pomlčetí o tom zvláště se týkala víry jejich, že Messiáš jest, jak níže 16, 20. Pán zapřelí Petrovi a apoštolům Jej co Messiáš oblašovati. Slepci ovšem neposlechli, domnívajíce se povinností svou býti a ku věčnosti to náležeti, aby o dobrodiní sobě učiněném vyprávěli; mysleli snad též, že Pán to jenom pro pouhou skromnost činí. Leč o podobném proti zapovědění Páně rozhlašování výše řeč byla, z čehož souditi se dá o té, již tu někteří kladou, o tázce, zdaliž slepčové si rozhlašování tím zhrěšili jsou čili nic. Sv. Jeronym dí: Pán ze skromnosti a pokory tak poručil, slepčové ale ze vděčnosti nepomlčeli.

Ti slepčové sami žádali a prosili Pána, aby je uzdravil; ale člověk jeden žádostiv a potřeben jsa neméně pomoci Páně, musel přiveden býti ku Pánu, ješto mocnost ta, jenž jím vládla, mu toho nedopouštěla. Df o tom Matouš:

32. A když oni vycházeli, aj přivedli k Němu člověka němého, a bésného. 33. A když vyvržen byl bés, mluvil němý, a divili se zástupové řkouce: Nikdy se nezjevilo takto v Israele. 34. Fariseové ale pravili: V knížeti bésův vymítá bésy.

Slepci ti s radostí ode Pána odcházeli, ale, jak jsme pravili, nebylo ještě skončení dobrodiním Páně. Přivedli k Němu člověka němého spolu a bésného, posedlého totiž od ďábla, kterýž ho mluvy zbavil jazyk mu potrhnuv; tudy Lk. 11, 14. ac tamto jiný příběh vykládá se, sluje ďábelství němé či bés němý, poněvadž člověka němým činil. Přidati musíme, že slovo *καρπός*, jak již sv. Jeronym

pozoroval, hluchého spolu i němého značí, což obojí obyčejně spojeno bývá. Toť byla pravá bída u člověka toho, že ani bdy své žádnému vyjeviti nemohl. Vadu tu milosrdenství Boží nahradilo. Pán tu nežádá žádné víry od němého, jízto vyjádřiti nemohl, ovšem ji ale raděj v srdce jeho vlíval; prostě ducha zlého, bésa, dehnou, vyhání, načež němota přestává, na důkaz, že nebyl němým pro nějakou přírodní vadu, nébrž poněvadž byl bés zmocnil se mluvidla jeho. To vidouce lidé užasli se a pravili: *Nikdy se takové oči, tak veliké a zázračné v Israeli neukázaly.*

Divení to musíme na všechny divy ty, kteréž Matouš po svém povolání vypravuje, a netoliko na poslední o vyhánění zlého ducha vztahovati. Tudy slovo *takto, οὕτως, sic* zde značí: nikdy se takové divy v krajíně naší neukázaly, nikdy jich viděti nebylo ani za Mojžíše, ani za Eliáše a jiných proroků. Nedobře někteří slovo *takto* vykládají toliko o způsobu, jakým duch vyháněn byl, jakoby se divili lidé, že nikdo z těch podvodných zaklínačů, jenž duchy zlé vyvrhovali, takovým způsobem, jedním toliko slovem, toho nedovedl. Sv. Matouš v jednu jako kytku spojuje všechny divy, kteréž se dály dne toho, když byl Pánem povolán, a pro úzkou vazbu úžas lidu se ke všem potahuje zázrakům. Již drahně ďáblův dříve byl vymítl Pán. Divení to lidu bylo by pozdě přicházelo. Ovšem ale mohl sv. Mt. znova divení lidu zaznamenati, poněvadž lid tolikými divy obhrnut, ano jako přihrnut byv nemohl než velikým úžasem naplniti se. Viděli zajisté, jak se naplnilo o Kristu proroctví ono Jes. 35, 5. 6. *Tehdáž otevrou se oči slepých a uši hluchých a rozvázán bude jazyk němých.*

Fariseové ale nepřičítali divů těch moci Boží, nébrž zvláštním zaslepením viděli v zázracích Jeho moc Bohu protivnou, knížeti ďáblů je připisuje. Kdyby jich nebyla závist a pýcha oslepla, bylby snadno rozdíl mezi působením ďábla a působením Pána uviděli. Ďábel k modlárství, Pán k oslavení jednoho Boha nabízí; *ďábel lidem škodí, je souží, utiskuje, snižuje, zatracuje; Pán lidem pomáhá, je těší, je béd, sužeb a oková ďábelských zbavuje.* Ale nesmírně bylo záští, nesmírna zloba, nesmírna zaslepenost jejich. Knížetem či náčelníkem bésů či ďáblův se jinde zve Beelzebub 12, 24. a jeho pomocí praví způsobeny býti zázraky Páně. Pán tentokráte útržky té jejich o své záse nechává, aniž jí poráží, buď poněvadž více soukromně pronesena byla, buď poněvadž lid, ac ji slyšev,

zhola na ni nedbal, toli divy v důvěře ku Pánu na ten čas potvrzen byv.

Aniž také Pán útržkami a hanami těmi dal se nějak myliti v působení svém, nébrž novými dobrodiními je odráží. Nebo praví dále sv. Matouš:

35. I obcházel Ježíš všechna města a všechny vsi, uče ve sbornicích jejich a hlásaje evangelium království a uzdravuje všelikou nemoc a všeliký neduh. 36. Uzřev pak zástupy, slitovalo se Mu jich, že byli umorěni a povrženi jak ovce nemající pastýře. 37. Tehdy dí učeníkům svým: Žeň sice mnoha jest, ale dělníkův málo. 38. Proste tedy Pána žně, aby poslal dělníky na žně svou.

Dobrodiní svá Pán neobmezoval většmi městy, nébrž mnohem raději navštěvoval městečka a vsi, a všady vyučoval, kde sbornice či synagoga nějaká byla, dávaje v tom příklad církve své představeným, o vznešenější a nižší třídu stejnou péči věsti, ač všady raděj *chudým* se evangelium zvěštovalo. Všady pak kázání svého divy a zázraky potvrzoval, aby ti, kdož se řeči nepodrobili, skutkům se podmanili. Obcházel totiž, dí sv. Mt., *po městech a vsích a hlásal evangelium o království a uzdravoval veskere neduhy*. Těmi slovy s. Mt. činí úvod a přechod k novému oddílu působení Páně, k rozeslání dvanáctera apoštolů a k naukám k tomu připojeným; slova tu jsou téměř tatáž, jež čteme 4, 23. Pohnutku k rozeslání tomu Páně Matouš takovou udává, z níž přemilosrdná Páně dobrota jasně vysvítá. *Slitovalo se* Mu toho lidu, že byl všechen umorěn, sešlý, utrápen ano *povržen*, pohozen, povalen, stýrán a uhnětan, *jak ovce bez pastýře*. Ovce zajisté pastýře pozbyvše všelikým nehodám podléhají a brzo hynou. V takovém stavě byl lid, zanedbáv zholo od těch, kteří měli jej na pastvu slova Božího voditi; ale místo pastýřů prokázali se mu býti oděráky a zbojníky a vlky; netoliko uhněten byl mnohými, jichž snášeti lze nebylo, břemeny, nébrž byl s prázdnem obdáván, ješto ho kněží a zákoníci pro Krista nepřipravovali, ano zholo protivnými Kristově nauce ideami naplnili. Byl tehdejší stav lidu toho, jak onen, o němž píše Jer. 50, 6. *Jako stádo ztracené učiněn*

byl lid můj, pastýři jejich svedli je, všickni, kteří je našli, zžirali je. A jak Ezech. 34, 2—6. vypisuje, že nepastýři ti co nemocného neléčili, co zavrženo zpět nepřivedli, což se ztratilo nehledali, a že tudy ovce učiněny jsou k sežrání vlkům, a že se rozpřehly po všelikém pahorku vysokém. Pravý to obraz, čím bychom i my byli bez Krista, a poněvadž jenom v církvi Kristus jest, čím bychom byli bez církve. Protož Pán v nejvntřnější útrobě pohnut byl. I dí tudy učeníkům: *Žeň mnoha, ale dělníkův málo. Žní nazývá lid náchylný a hotový ku přijetí nauky o království Božím*. Podobně Jo. 4, 35. nazývá Samaritány zralou žní. Poněvadž ale dělníkův jest málo, kteřížby o spasení lidu pečovali, tedy — očekávali bychom, že Pán řekne — posílám vás, abyste vy vzdělávali půdu, srdce lidská, semeno dobré seli a je až k dozralým žněm pěstovali. Ale místo toho vece Pán: *Proste Pána žně, aby dělníky poslal*. Takto vece, poněvadž poselství dělníkův evangelických ovocem má býti modliteb a prosb našich, jelikož důstojenství a úřadu toho se na prosbu a modlitbu lidem dostává, jak dí sv. Hilarius. Proto církev katolická ustanovila čtvero dob v roce, tak řečené suché dny, kdež věřící lid modlitbami, posty, pokáním a skutky lásky dobrých služebníkův doprošovati se povinen. *Pánem žní* některé Krista rozumějí; lépe jiní slyší *Otce* nebeského; nebo vyvolení se připsávají v písmě Otci Mt. 20, 23, jakož i jinde nazývá Kristus Otce nebeského hospodářem, vinařem a pánem vinice či církve, sebe pak synem a dědicem Mt. 22, 23. Mr. 12, 1. Jo. 15, 1. *Dělníky*, jak samosvitno, nazývá hlasatele evangelia, kteřížto žnou, sbírají a sklízějí do stodol království Božího. Takoví byli druhdy Mojžiš Ex. 3, 10., Isajáš 6, 9., Jeremiáš 1, 5. a jiní od Boha poslanci. Místo *posle* jest ř. *vypuďi zžďený* vyžene t. j. *mocně* pobídne a rychle ustrojí, aby to, čeho se zaráhán, na se přijavše rádi nesli a poněvadž potřeba svrchovaná doléhá, tudíž na se přijali.

Ku konci hlavy mohli bychom se ještě ohlédati po různých čteních a o pravosti a nepravosti jich souditi. Ale ta čtení, jichžto jsme nedotkli, smyslu se zholo netýkají a jen pro toho, kdo písmo řecky čte, zajímavost nějakou do sebe mají. My tudy právem se jich lišiti můžeme.

Tudy se raděj obrátíme k tomu, jehož Pán dotekl a o němž Matouš v následující hlavě mluví, k rozeslání totiž apoštolů.

Hlava X.

Rozeslání apoštolův, jimž Pán moc dává dítvy činiti a evangelium kázati. 9. Uděluje jim naučení, kterak by se ve všech nesnázech chováti měli; 16. předpovídá jim protivenství; 26. k nebojácnosti, ke smělosti a k neohlédnutí se na krev a přibuznost je vzbuzuje; 40. těm, kdož je přijmou, slibuje odplatu.

1. A přivolav dvanácte učeníků svých dal jim moc nad duchy nečistými, aby je vymítali a uzdravovali všelikou nemoc a všeliký neduh. 2. Dvanácti pak apoštolů jména jsou tato: První Šimon prozvaný Petr a Ondřej bratr jeho. 3. Jakob Zebedéovec a Jan bratr jeho, Filip a Bartoloměj, Tomáš a Matouš celník, Jákob Alfěovec a Thadéus. 4. Šimon Kananejský a Jidáš Iškariotský, jenž Ho i vydal.

Předpokládá sv. Matouš, že se vyvolení apoštolův již bylo dříve dalo. O tom Luk. 6, 13. místněji vypravuje, že Pán za noci na modlitbách potrvav, ráno z veškerého zástupu stoupenců svých dvanácte vyvolil a je *apostoly* nazval, totiž vyslanci, posly, náměstníci, zmocněnci vyslanými k ohlašování a zjevování spásy jménem Jeho. Jakož posel nemluví od sebe, nébrž od toho, od něhož poslán jest, tak apoštolé slova Jeho zvěstovati, Jeho zastupovati měli a tudy jim *svěřil* veškeru moc, kterou sám od Otce přijal, poněvadž jí ku provedení díla spásy lidského pokolení obmysleného potřebovali. Ovšem také i jiní učenci jména apoštolů tytéž dosahovali; ano i *sám Pán* Hebr. 3, 1. *apoštolem* od sv. Pavla se nazývá. Léč ve vlastním významu a zvláště patří jméno to těm jenom mužům, kteří ode Krista bezprostředně povoláni a mocí k vyučování a řízení církve ustrojeni byli. Kladou se apoštolé vsady v čele úřadů církevních. 1 Cor. 12, 28. Ef. 4, 11.; *na nich* církev spoléhá, od nich nauku svou obdržela, od *nich apoštolskou* t. j. ode Krista ustavenou a pověřenou sluje. Sv. Matouš *jenom* jedenkrát, na tomto místě totiž slova toho (*apoštol*) užívá; čímž to za příčinou samozřejmou. Apoštolé zajisté teprva po seslání na ně Ducha svatého k vyučování a obrácení veškerého světa se vydali a tudy tehdy teprv pravými apoštoly se stali. V tom povolání

apoštolův a zvláště v tomto jich rozeslání propůjčil se jak pravou sám oné modlitbě vyšejí 9, 37. velené, aby totiž prosili pána žní, poslati dělníky na žně svoji, spolu tím pánem žní Sebe býti osvědčiv.

Proč dvanáctero jich vyvolil, ani méně ani více? V tom bral ohled na dvanáctero pokolení izraelských, kteráž ode dvanácti praotců zplozena byla; jako tam dvanáctero bylo ploditelů podle těla, tak mělo obnovené pokolení podobně ode dvanáctera praotců zplozeno býti, aby se ukázalo, že Starý Zákon byl nástinem, obrazem a předvěstem Zákona Nového a že *co tam v Zákoně Starém* se dalo tělesně, to duchovním způsobem ve vyšším smyslu se v Z. Novém obnovilo. Těm dvanácte vyvolencům svým udělil Pán *moci nad duchy nečistými* a moci, aby *uzdravovati* mohli. Duchy nečistými zove duchy zlé, že se samovolným od Boha odstoupením poskvrnili a z nejčistějších tvorů nečistými stali a že spolu vnučeními a pokušeními svými ubohé lidstvo ke všelijkým nečistotám, poskvrnám a plamům duše navodí. Dal Pán moc apoštolům, aby duchy zlé vyháněli či *vymítali* z těch, kteří jimi posedlí byli; tím se značilo spolu, že i z duchů, z duší, z myslí a srdcí lidských vystěhovati se jim přijde. Moc tuto vymítati dábly odděluje Pán od jiné, již jim tu dává moci, od *moci uzdravování*, z čehož opět jde, že bloudili vykladači ti, kteří obojí moc mátlí a za tožnou pokládali. Divotvorná moc byla potřebna apoštolům na začátku církve pro zaštepění, zaražení a utvrzení jí; když ale církev již vsady nejen kořeny pustila, nébrž ve strom vzrůstala, zázraků již v té míře nevyhledávalo se, jak při zakládání veliké budovy Páně, ač pak ruka Páně nad církví nikterak zkrácena není. Ostatně se nepronaší evangelista o způsobu, jakým Ježíš moci té divotvorné apoštolům uštědřil, pouhým-li prohlášením, tajemným-li nějakým způsobem a neb-li zjevným a patrným činem nějakým, jak n. p. Jo. 20, 22. dechnutím na apoštoly jim Ducha svatého a moc odpouštění nebo zdržení hříchů svěřil.

Mucho záleželo na tom, aby jména apoštolův se věděla, an nájich shodně svědectví pravda nauky Kristovy a všech Jeho skutků a příběhů se stanoví. Tudy je zevrubně dle jména uvádí evangelista. Počátek činí od *Šimona* *příjmením Petra*, a což velepamátно přičiňuje řadovné číslo *první*, ač při dalejším

apoštolův vypočítání všech čísel se odtahuje. Třikrát ještě výčet apoštolů v písmě nalezáme, u Marka 3, 16. n., u Lukáše 6, 14. n. a posléze Act. 1, 13. Blíže-li k nim připatíme, shledáme, že ač na mnoze od sebe odstupují, v tom přecí dokonale se shodují, že Petra prvního kladou, Filipa na pátém, Jákoba Alfěovce na devátém, Jidáša Iskariotského na posledním místě jmenují. Jestliže veškerý apoštolý na trojí třidu rozdělíme v každou čtyry pojímajíce, jak kmenové Izraelští na poušti okolo stanu po čtveru se rozhostili, tedy podle veškerých popisů třída prvá se nám tatáž vyskytá, Petr, Ondřej, Jakoba a Jan. Proč tak se dalo, pouze-li, mimo Petra, pro vyobrazení řádu hierarchie nebeské Col. 1, 16. a pro předpodobu budoucí církve Col. 1. 16., čili toliko podlé historického postupu, v němž povolání byli, nevíme; jisto že Sap. 11, 21. podle mýry a počtu všechny věci Pán řídí na světě a tudy ani v novém stvoření, v církvi, nic náhodě neponechal. Proč Jidáš posledním klade se, jest na bledni; pořádek jiných nemá do sebe váhy. To však divno a ovšem zajímavé jest, jak jsme zmínili již, že všickni Petra na místě prvním pokládají a k dověření toho sv. Matouš ještě slove první přičiňuje. Odkud to, že Petra všickni jednovorně prvním kladou, ač mezi sebou zárliví byli a nesadili se o to, kdo by z nich větším byl? Mr. 9, 33. Nemůžeme na to odpověděti, žeby se to dalo pro nejdřívější Petra od Krista povolání, anot z Jo. 1, 40. n. víme, že Ondřej byl dříve ode Pána povolán než Petr. Aniž může přednost za základu míti v nějaké ozvláštní ku Petrovi přivinnost; učení, jehož náde vše jiné zamiloval Ježíš, byl Jan. Nezbyvá tedy jiná příčina přednosti Petrovy tu projevové, leč vážnost a důstojenství, podle kteréhož pro zachování v církvi jednoty náčelníkem, prvním, hlavou a jak dť Zlatouš, ústem učeníků a vůdcem oboru jich ode Krista ustanoven jest.

Petr, jak tu viděti, jmenoval se vlastně Šimon, pro rozeznání ho od apoštola Šimona chananejského a za příčinou důstojenství jeho dáno mu bylo přijmení Petr, skála. Tím věc dvojit se navrhuje; jedna, že církev ta na Petru založená bude jak skála, nepodvratná; druhá jest napomenutí Petrovi a nástupcům jeho dané, aby stálosti a vytrvalosti v dobrou věšl jak pilní bývali. Leč o tom níže 16, 18. Kdo z bratrů těch, Petr-liž či Ondřej starším byl, nijak určití se nedá; sv. otcové se tu různě rozbiňají. Jméno Ondřej či Andreas jest řecké, jako jméno Petr zřetěné z aramejského jména Kéfa jest. Přicházejí také

jiná řecká jména v písmě sv. Nového Zákona, čehož nebude nikomu divno, kdož ví, že Židé po několika století Řekům, Ptolemaevcům a Seleukovcům poddáni byli a že od časů Alexandra Vel. mnoho Řeků mezi nimi přebývalo. Tudy u Židů jména řecká odomácněla, ač ostatně někteří vykladaatelé myslí, že Ondřej a doleji Filip také jméno hebrejské nosili, kteréž ale v zapomenutí přišlo.

Dále následují Jákob Zebeděovec, totiž syn Zebeděův, a bratr jeho Jan; přidává se Jákobovi slovo Zebeděovec pro odlišení ho od Jákoba, syna Alfěova. Občejně sluje tento bratr Janův Jákobem Větším t. j. Starším, poněvadž dříve byl od Krista povolán. Filip apoštol rozdílný jest od Filipa jabna. Dle Fuseb. h. e. 3, 31. 5, 24. ve Frygii kázal a tam v městě Hierapoli co mučnick skonal. Filip jest podobné jméno řecké a značí muže komonného, bojovného, rytířského, vlastně koněra, jakož jméno Andreas člověka zmužilého či mužného znamená.

Bartoloměus značí toli co syn Tolmeův; vlastní jméno jeho bylo, jak viděti Jan. 1, 46, Nathanael; Jo. 21, 2. se Nathanael zřejmě mezi apoštoly pokládá. Někteří sice chtěli Nathanaela od Bartoloměje různiti; ale těžko věřiti, žeby Nathanael Jo. 1, 47. hned z počátku se čtyřmi apoštoly ode Pána povolán, s takovou láskou přijatý a tak zřejmě Krista Synem Božím býti osvědčující mezi apoštoly počten nebyl. Byl-li však počten, není jiný leč Bartoloměj, anot Jan o Bartoloměji, ostatní evangelisté o Nathanaeli zmínky nečiní. V seznamech apoštolů vedzy se spojuje s Filipem byv s ním spolu povolán, tak jako Jákob a Jan, Petr a Ondřej spolu povolání dosáhli.

Tomáš jméno hebrejské, jež se Jo. 11, 16. 20, 24. 21, 2. blfženec vykládá.

O Matouši řeč byla 9. 9; přidává jméno svému i stav svůj předešlý, celný, což v očích židovstva tehdejšího znamenajíc toli co hříšník pokoru jeho doličuje. Žádný jiný evangelista mu toho přisudku nedává.

U Jákoba pro rozeznání ho od Jákoba Většího přičiňuje, že byl synem Alfěovým; sloul též Jákobem Menším, jak jsme zmínili, či Mladším buď pro menší postavu, buď pro věk mladší, buď raději pro své ode Krista později povolání. Mr. 15, 40. Jméno Alfěus jest totéž se jménem Kleofáše Jo. 19, 25. či raděj Klopáše (nebo jméno Kleofás Luk. 24, 18. jest zkráceno ze jména Kleopatra); Alfěj ten otec Jákobův jiny jest od toho, jenž se otcem Matoušovým či Levijovým býti praví Mr. 2, 14. Sloul Jákob ten Spravedlivým

pro svou zvláštní pobožnost a byl *bratrem t. j. příbuzným Páně* po své matce Marii, jenž se jmenuje Jo, 19, 25. sestrou matky Páně; o něm místněji v úvodu k listu Jakobově.

Následuje *Thadéus*; jiní čtou tu *Lebéus*. Mr. 3, 18. stojí podobně *Thadéus*, Luk. 6, 16. Act. 1, 13. čte se: *Júda Jákobův t. bratr*. Tudy vypadá, že se jmenoval *Júdas Thadéus* či *Lebéus*, a že byl bratrem *Jákoba Menšího*; *Júdas* jméno jest, *Thadéus* či *Lebéus* jest příjmení, kteréž se pro rozoznání od jiných přidávalo, poněvadž jména *Júdas* zhusta se užívalo. Obojí příjme značí totéž, an *thad* znamená *prsa*, *leb* srdce, a tudy obojí příjmení se sbíhá v ponětí muže srdnatého, udatného aneb dle jiných opatrného, prohlídavého, anof v jazyku hebrejském *srdec přecasto* mysl znamená.

Zbývají dva ještě a sice nejprve *Šimon Kananejský*. Lukáš 6, 15. jej horlivcem nazývá, podobně Act. 1, 13. tak sluje. Slovo *Kananejský* pochodí od slova hebr. *Kanna*, což horlivce značí. Byli horlivci lidé, kteří dle příkladu *Fineesova* Num. 25, 7. přestoupení zákona Božího netoliko slovy, nýbrž i skutkem kárali. Strana ta horlivcův tenkrát jako v zárodě ještě byla, později teprv se rozvínouci a v ty zbrodně se vydadouc, které o ní *Josef Flavius* (o válce Žid. 4, 3. 9 a jinde) vypravuje. K té straně příslouchal před obrácením svým *Šimon*, odkud mu to příjmení také později dávalo se.

Posledním se klade, že bez mála posléz povolán byl, zajisté pak proto, že *Pána* vydal a zradil *Jidáš Iskariotský* t. j. z *Kariota* městečka *Júdského* Jos. 15, 25. pochodilý. *Jidáše* vyvolil *Pán*, jak dí *Ambros* (l. s. Luk.) nikoli z neopatrnosti, nýbrž z *prozřetelnosti*, abyš ty zrázen bůda od přítele nemesl toho těšce, že jsi dobrodiním se nehodnému propůjčoval. Mělo také tím naučení býti dáno, že stav žádný člověka neposvětjuje a od zahynutí nevytrhne; mělo ozřejmět, že sebe větší hojnost milosti člověka spasiti nemůže, jestliže on jí útroby své nepropůjčuje; měla dána býti církvi potěcha, když v plynutí časův muži nehodní v ní přednost obdrží; měla výstraha dána býti, že člověk, byť i s dobrým úmyslem úřad nějaký nastoupil, neděl-li nad sebou a nemá-li před očima výroku *Páně* Mt. 26, 41. a výroku apoštola *1 Cor.* 10, 12, ovšem padnouti a hluboce padnouti může; mělo naučení dáno býti, že největší a jako ve středu samé církve zarodilé zlo díla Božího nepodvrhí; měla pravda dogmatická ozřejmět, že milost Boží člověka nenutí ani svobody zbavuje; mělo pohoršení od-

vráceno býti vzaté od věřících, když vidí, že vetřelci a vlci ovčincem Božím zavládli a mělo se zabrániti všemu domnění, že *Pán* tehdá církve svou opouští. Předvídal *Pán*, co se stane, ale předvídal také pád andělů a přece stvořil je.

Sv. Matouš po dvou čítá, jakož pak dle Mr. 6, 7. dva a dva ode *Pána* rozesláni byli, dílem poněvadž dva svědkové pravdu osvědčovali (níže 18, 16.), dílem abychom se lásce a svornosti naučili; neméně pak chtěl *Pán*, aby druh druhovi v povolání apoštolském platnou pomocí přispíval.

Leč k čemu je vyvolil *Pán*? Dí o tom *sv. Matouš* dále:

5. Těchto dvanácte poslal *Ježíš* přikázav jim řka: Na cestu pohanů neodejdete a do měst *Samaritánských* nevejděte, 6. nýbrž raději jděte k ovcem zahynulým domu *israelského*. 7. Chodíce pak hlásejte řkouce: Přiblížilo se království nebeské. 8. Nemocné uzdravujte, mrtvé křestem, trudovaté očisťujte, běsy vymítejte; darmo jste vzali, darmo dejte. 9. Nezachystejte se zlatem ani stříbrem, ani měd v opasích svých, 10. ani mošnou na cestě, ani dvěma sukněma, ani obuví, ani holí; hoden zajisté jest dělník stravy svojí. 11. Do kteréhokoli pak města nebo do kterékoli vsi vejдете, optejte se, kdo v něm hodný jest a tam pobuďte až vyjдете. 12. Vcházejíce pak do domu pozdravte ho řkouce: Pokoj tomu domu. 13. A bude-li dům ten hoden, přijde pokoj váš naň, pakli nebude hoden, pokoj váš navrátí se k vám. 14. A kdokoli nepřijme vás aniž poslechne řeči vašich, vycházejíce ven z domu neb z města vyrazte prach s nohou svých. 15. Amen pravím vám: drahněji bude zemi *Sodomské* a *Gomorské* v den soudný, než onomu městu.

Toto apoštolův rozeslání bylo nějak jenom propravné a přípravné, aby co nováckové před očima a pód dohledem *Páně* k úřadu svému světovému dospívali a poslušnost, statnost, hotovost, opatrnost a věrnost osvědčili. A tudy jim *Pán* dává příkazy některé, jež na čas jenom měly zachovávány býti, dokud by se totiž okolnosti nezměnily a jiných ustanovení nevymáhaly. K takovým dočas-

ným přikázáním patří předpis Páně, aby na cestu pohanů t. j. která ku pohanům vede (sr. Jer. 2, 18.), to jest aby ku pohanům a aby do měst k *Samaritánům* nešli, nébrž aby se s kázáním svým k jediným Izraelitům obraceli. Mělo totiž nejprve a přede vším Židům se zvěstovati evangelium, poněvadž oni dědicové a synové království Božího byli (8, 12.) a poněvadž jim skrze proroky připovědno bylo, že oni přede všemi říše Boží účastní budou, ostatní pak národové, pohané a Samaritáni, po nich a jejich teprv působením do ní budou přijati. Gen. 17, 1. Trvala zajisté posud ona zeď, ona stěna a hradba Ef. 2, 14. mezi pohany a Židy, mající smrti Kristovou teprv oboření býti. V tom smyslu dí Pán sám níž 15, 24., že nepřišel leč k zahynulým ovcem Israelským. A sv. Pavel Rom. 15, 8. jmenuje Krista služebníkem obřizky pro pravdu Boží ku potvrzení slibův otcům daných a v řeči své držané v Antiochii pisidijské Act. 15, 46. praví Židům, kteří se rouhali kázání jeho o Kristu: *Vám mělo nejprve mluveno býti slovo Boží, ale poněvadž vy je zamítáte, obrácím se ku pohanům.* Tento pořádek, jak v Starém Zákoně předpovědín byl, zachovával Pán a nechtěl na počátku, aby apoštolé se pohanům propůjčovali, dletem pro práve udanou již příčinu, dletem aby Židé nehoršili se a své evangelia nepřijetí tím nevymlouvali, že proti připovědém starozákonním se jim popředním evangelia kázání nedostalo. Přidávají se ještě důvodové jiní, jako ten, že tím chtěl Pán dokázati, že han a příkoří od Židův utrpených jim zpomínati a zdvihati nevolí; že za života Páně všeobecné příúčastňování spásy v Pánu samém spočívalo, a on druhy i pohanům (8, 5.) a Samaritánům (Jo. 4, 40.) se propůjčoval; nad to že apoštolé nebyli ještě takového všeobecného působení schopni, teprv sesláním na ně Ducha svatého k němu ostatečnění majíce.

I Samaritánové vyloučení byli od tohoto předchozího kázání, an dí, aby do měst jejich nešli. Byli to pohané v prostředních částech země svaté po odvodu lidu do zajetí assyrijského usazení, kteří pro veliké lvů rozmnožení na kázání kněze k nim poslaného poněkud víru v pravého Boha přijali, avšak bludů pohanských nezhodivše se docela; tudy v jakési polovičitosti uvázli, a nedivno, že se k nim Židé nepřivíjeli, ano všelijak zášti své proti nim prokazovali. Proto Pán je tu v jednu třídu s pohany zahrnuje a za týmiž příčinami apoštolům k nim se obrátiti

nedopouští, což se později po udělení jim Ducha sv. teprv díti mělo.

Nyní ale při rozeslání tomto jíti mají toliko k ovcem zahynulým domu Israelského. Ovcemi Izraelity nazývá, poněvadž byli zvláštní lid Boží a jako stádo, jež Bůh sám a skrze soudce krále, proroky a kněze pásal Ž. 73, 1. 76, 21. Jmenuje je ovce zahynulými t. j. bludnými, zavedenými, hynoucími; prohlídá k Jer. 50, 6.: *Jako stádo ztracené učiněn byl lid můj, pastýři jejich svedli je a spásobili, aby se toulali po horách; všickni, kteří je našli, zžírali je.* Viz výše 9, 36. Připomíná sv. Hilarius vládnost a laskavost Páně, že Židy, jenž proti Němu takovou sáпали se nepřítel a vlčími zuby a hadími uškntutími na Něho doryvali, ovce jmenovati a k nim své apoštoly, spasiti je hodlají, posílají ráci. Kázání dvanácti poslův těch zahrnovalo v sobě hlasy prorokův veškerých a bylo mocné vybízení a napomenutí přirozených dědiců slibův Božích, aby sobě usmyslili a bludného toulání a plahočení zanechavše ku pravému pastýři duší svých se přivínil.

Sluší přidati, že *dům israelský* byl čestný název Židův a že místo do měst Samaritánských čte text řecký *do města Samaritánů* leč bez členu *eis πόλιν C.*, tak že smysl jest: do žádného města Samaritánů; což tudy smyslu nepřejínájuje.

Ale o čem měli apoštolé především k těm ovcem domu Israelského kázati? Právě Pán: *Chodíce pak hlásejte kauce: Přiblížilo se království nebeské.* Osnova kázání apoštolův nemá býti jiná než ta, kterou sv. Jan Křtitel a kterou sám Pán provedl, totiž že *přiblížilo se království Boží.* 3, 2. 4, 17. O království tom viz výše 3, 2. Leč aby kázání jejich s úspěchem se potkávalo, obdařil je Pán mohutnými dary, o nichž mluví, an dále pokračuje: *Nemocné uzdravujte, mrtvé křste, trudováté očistujte, zlé duchy vymítejte, darmo jste vzali, darmo dejte.* Uděluje Pán apoštolům moc divů a zázraků pro dokázání toho, že od Boha poslání jsou a že tudy nauka jich a napomínání co slovo Boží má přijato býti, aby takto velikost připovědi skrze velikost zázrakův se dolíčila. Divové zajisté jsou nějaké zplnomocnění apoštolům dané pro dovedení toho, že vyslanci Boží jsou. Dosáhli nadpřirodných mocí těch z pouhé milosti, nikoli pro zásluhy svoje. Přeto mají se také jimi zdarma propůjčovati těm, jenž pomoci jich potřebují. V povaze tedy a v původu nadpřirodných darů těch leží povinnost zdarma jich udělovati, ač ostatně i jiné toho příčiny

býti mohly, aby totiž apoštolé v lakomosti neuvázli, aby podezření zlé na jich vyslání a na dlo Kristovo nepřivisnulo, aby darové nebeští ku podlým záměrům nneužití nebyli. Proto na obraz toho ve Starém Zákoně Elišus Námana malomocností zbaviv nepřijal od něho darův a Giezi sluha prorokův dary tajně vzav malomocnostmi raněn byl 4 Reg. 5, 16. Proto sv. Hilarion, jak sv. Jeronym vypravuje, od těch, jež byl záračně uzdravil, ničeho nepřijal řka: *darumo jste dosáhli, darumo dejte*. Tudy podobně Jes. 55, 1. předpověďno bylo o Kristovi: Všickni žizniví pojďte k vodám; *pojďte a kupte beze stříbra* atd. Tak slušelo na nejvyššího krále Krista, tak slušelo na apoštoly, aby veškeren stůl lakoty od nich vzdálen byl; tak slušelo posleze na samy dary, jejichž vznešenost jest toliká, že s nížádnou cenou pozemskou porovnány býti nemohou. Eliáš, dť sv. Jeronym, do nebe se bera nemohl tam přijíti s pláštěm, nébrž roucho světa na světě zůstavil. *Kořen všeho zla jest lakomství*, dť písmo 1 Tim. 6, 10. Josue muž podivný, vece Ambr. off. 2, 26, mohl slunci, aby stálo, poručiti; lakomství ale vojína jednoho přetrhnouti nemohl.

Slova: *darumo jste obdrželi, darumo dejte* podle spojitosti slyšána býti mohou toliko o ditech a nemohou brána býti o tom, žeby měli za darmo kázati; an naopak hned v. 10. *Pán vece, že dělník hoden jest stravy svojí*. Ovšem ale Pán i v té příčině všelikému lakomství přítrž učiniti hodlal, aby poslové jeho ne ze žádosti časné odměny, časného zisku a zemského pohodlí věc svatou provodili, nébrž aby všechno to pro rozmnožení slávy Boží vykonávali.

Než dáleji slova tato Páně rozbíráti budeme, tu maličko ještě pozastavíme se musíme při slovech *neberte nic*. Slova těch některých novější vydatelé řecké bibly vynechávají pro tu příčinu, že se ve mnohých rukopisech nechtou a že někteří otcové je vypouštějí. Leč většina nejstarších rukp. a sv. otců slova ta pokládá. Vypuštění jich v některých rkpp. poslo bez mála odtad, že se o takové apoštolům dané moci nechte ve verši prvním naší kapitoly, aniž o ní zmínka se děje u ostatních dvou synoptiků Mr. 6, 13. Luk. 9, 6., an teprv Act. 9, 36. n. se vyjevuje; však důvody ty malicherné nemohou podvrátiti jasných svědeckv nejstarších rukp. BCD a latinské vulgáty.

Pravil Pán, aby ničeho nepřijímali za uzdravení a jiné dary záračně hřím propůjčené. I ovšem jim napadnouti mohlo, že tedy sami se mají na cestu penězi, obuvi a

šaty bohaté zachystati, aby dlo své bez obtíže a bez překážky vykonati mohli. Leč takovým domněnkám jejich vychází tu Pán ve stří a líc a učí je, že toho zachystávání zhoľa potřebí není, poněvadž je Bůh v tomf opatří. Dí: *Nemějte zlata ani stříbra ani mědě v opascích svojích, ani mošny na cestě, ani dvou sukní ani obuvi ani holi; hoden jest zajisté dělník stravy své. Zlato, stříbro, měď stojí za všeliký druh peněz, kteréž se u vychodanův obyčejně v opascích schovávaly. Mošnu či torbu nosili pocestní, myslivci a pastýři; v ní potravu a jiné na cestu potřeby mívali. Obyčejně také se na cestu bral dvůj oděv, aby se převléci mohli, čehož v krajinách horkých velepotřebí jest; podobně i holi pocestníci užívali. Na východě zajisté hospody příchozími ničeho neposkytují mimo jediné odpočinutí, a pocestný sám sebe všemi věcmi potřebnými, potravou, prádlem, šatstvem atd. opatřiti musí. Jinak ale mělo býti u apoštolů: Nemějte, vece jim Pán, zlata, stříbra, holi atd. I proč Pán učeníkům věci ty pro každého velepotřebné zapovídá? Otázka ta tím doléhavější jest, poněvadž sv. Marek věc tu nám tak vystavuje, že s výroky Páně od Matouše uvedenými potýkati zdá se. Dí zajisté týž sv. Marek 6, 8. 9.: *Přikázal jim, aby ničeho nebrali na cestu jediné toliko hůl . . . ale aby obuté měli nohy ve střevíce a neobláčeli dvou sukní*. Kterak Pán u Matouše obuv a hůl míti zakazuje, což u Marka dovoluje? Zmizí ta zdánlivá pátka, jak mile blížeji přihlédneme a se smyslem se místojí seznámíme. U sv. Matouše slovece *dvou* také při ostatních se má rozuměti věcech, tak že smysl jest: *nemějte ani dvou holi, ani drojí obuvi*, nébrž *spokojte se s tím, čeho vám jest* névyhnutelně potřebí, o zásobu nepečujícíe aniž se bojíce, žeby se vám čeho nedostávalo. Dovoluje jim tedy, aby obuvi a holi užiti směli. Proto také čtení jedno zní *háždov* v čísle množném *holi*, kteréž čtení od nejnovějších kritiků pro množství svědků do textu řeckého vzato. Co dí o *dvou sukních* či oděvích, nesmí tak bráno býti, jakoby jim dvojho roucha obléci zapovídal; obyčejně zajisté mimo roucha spodního nosili svrchní oděv, jakož i Pán sám dvojí sukně užíval Jo. 19, 23. Nébrž to v ten smysl má slyšeti se, aby o zásobu oděvu dáleji se nestarali, na oděvu, jímž odíni jsou, přestávající. Tam zajisté směřuje Pán, aby apoštolé vsí péče se zhroctice ku kázání evangelia jediné prohlédali a Bohu veškerou starost o sebe poručili. Ač tedy ve slovích nějaká nesnada se naskytá, smysl výroku Páně beznesnaden jest; přípravami se totiž meškati*

jim zapovídá, aby tudíž se v ten úkol, jenž jim vytkem, vydali a na Boha péči všelikou složili. Nebo *di hoden jest dělník pokrmu svého*. Užívá Pán obvyčejného přísloví, jakoby pravil: Poněvadž dělníci Boží *jsa, opatří to Bůh* vlivný hospodář, čeho koli vám potřebí, aby se vám ničeho nenedostávalo. Ten jest první a bezprostředný záměr onoho přísloví, odkazování totiž na prozřetelnost Boží, jak ze spojitosti tuto vysvítá. Ovšem pak prostředně obnáší sebou výrok Páně spolu právo, požadovati výživy od těch, jimž se evangelium zvěstuje; v tom smyslu přísloví to se běře Luk. 10, 7. O právu takovém viz 1 Cor. 9, 11. Gal. 6, 6. a j.

Ustanovení to veledůležité, velevhodno a záměrné bylo pro apoštoly s jedné a pro Israelity s druhé strany; apoštolé měli zkusiti sílu a mocnost evangelia, pokory a chudoby. Israelité ale měli pohledem takových posílův Messiasse zbýti bludu hluboko u nich vkořeněného, žeby království Kristovo mělo politické a zemské býti a národu Židovského na vrchol slávy, panství a vlády nade všemi národy jinými pozdvihnouti. Vidouce zajisté oni apoštoly na všem přestávati, se vším i nejchudším opatřením se spokojovati, hlad, žízeň, nouzi a chudobu mílo snášeti, ovšem dojati byli a přesvědčeni, že říše Messiasova jest říše vniterná a že k opatření života vniterného a k oslavení duší svých prohlédati mají. Spolu jich příklad ten mocné ku přijetí víry Kristovy povzbuzoval, an jak již pohan dí (Cicero off. 2.) nikomu se lidé tak neobdivují jako tomu, jehož peníze ncdojmají.

Povstala otázka mezi vykladateli, zda příkaz ten pro všechny časy dán byl, čili jediné pro tuto příhodu? Na otázku tu nebude nám nesnadno odpověditi, an jsme ji poněkud již výše vyhověli. Poněvadž sám Pán apoštolům, dokad s nimi chodil, měsíc msti dopustil Jo. 12, 6. dále, poněvadž apoštoly na cestách apoštolských všemi věcmi zaopatřené spatřujeme, jak z 1 Cor. 9, 5, Filipp. 4, 14. a odjinud viděti; poněvadž mezi pohany kázice nechodili jak tuto po dvou, nebřž jak n. př. svatý Pavel, hojně měli provoditelů, pro něž dříve, než zlost, tvrdost, nepřítěž a zášti pohanů se oblomily, opatření nějaké diti se muselo, tudy shodují se v tom všickni téměř vykladaatelé, že doslovně zachovávaní předpisu toho do času jenom trvati mělo, na čas totiž ten, dokud Pán sám v ponížení na světě chodil a ještě do slávy své nevesel. Bylo zajisté záhodno tenkrát, aby poněvadž učení není nad mistra, také apoštolé chudobu Páně nemají-

čho kam hlavu položití na sobě pronášeli. Avšak ač příkazové ti co do slova toliko dočasní byli, přece podle podstaty a záměru svého na všechny časy a veškerý věky vztahují se. Vždyť zajisté vzdalování se lakomství, povýšenost nade všemi žádostmi zemskými, přivinnost k věcem nebeským a neobmezená v prozřetelnost Boží důvěra se na rozdateli tajemství Páně vyhledávají.

Byli pak v církvi každého věku mužové a ženy, kteříž doslovně toho dočasněho předpisu Páně šetřili. Sv. František Assiský slyšev slova Páně, jež jsme tu vykládali, s převelikou rozkoší obuv vyzul, torbu odložil, hůl odhodil a jediný šat podržel provazem jej opásav, anof prý Pán sám mu zjevil, aby podle pravidla toho život vedl. Sv. František Xaverský do Indie vyjev na obracování pohanů zholá ničeho s sebou nevzal, docela v prozřetelnost Boží se odevzdav. A tak nescíslné množství jiných světců.

Ještě přijde se nám dostavkem zmíniti, že pro odvedení napohledné potýkavosti, o níž jsme byli mluvili výšeji, někteří rozdíl činili mezi holí a holf, tři druhy jich rozeznávajíce; jiní zas lišili obuvi od obuvi, (*inodijmura* podešve, *sardalia* štibaly či strivě) a v tom rozdílu oprostění nesnadně vyhledávali. Leč rozdělávání a rozeznávání takové zholá nemístno jest a ku rozluštění věci zcela neprospěšno; tudy se my jeho tu odtahujeme a na vývadé nesnad výše podané přestáváme.

Ale ke komu se apoštolé mají při své chudobě obrátiti a kam zavítati, aby ochotně přijali aniž komu břeměnem byli? O tom jim Pán výslovně naučení dává. Dí: *Do kteréžkoli pak města nebo do kterékoli vsi vejдете, vzptejte se, kdo v něm hodným jest, a tam pobuďte, dokud nevyjdete*. Když tedy přijdou do vsi nebo do města nějakého, mají vyzpytovati a vyzkoumati, kdoby tam hodným byl, t. j. hoden, aby u něho zůstali a z domu jeho učení svoje rozšiřovali. Hodným pak toho, aby u něho byli hospodou, mohl ten jenom býti, kdo dobrou pověstí a ctností u obyvatelů proslul. K opatrnosti neméně než k odevzdanosti do vůle Boží to patří; zlá pověst člověka, u něhož se ubytovali, muselaby i samému dílu jejich byti škodliva. Aby ale dokázali se býti s málem spokojenými a po hostinách nebažícími, přidává Pán, aby v domě tom, kde se ubytovali, nápotom zůstali, z domu do domu neprecházějce L. 19, 7, až by jim odejiti přišlo. Byla by ta nestálost a vrtkavost s pohoršením pro mnohé lidi a v nenávisť by apoštoly a spolu tu kte-

rou vedou nauku přivedla, hostitele prvněho by zahanbila a domácím jeho by k necti sloužila. Prohlídá Pán spolu k tomu, že milost veliká se dala člověku, u něhož se apoštolé ubostili, anot kdo sluhu Kristova přijímá, Krista samého přijímá. Předvídal nad to Pán, že ponejvíce lidé chudí víru přijmou a že u těch apoštolé bytím prvním zdržovati budou se. Kdyby pak se potom obrátil bohatcěk nějaký a tudíž se k němu hospodou dali apoštolé, nebylo-liž byv tom nějaké pohrdání chudobou a nedálo-li by se opak toho, co říká Pán: *Chudým se evangelium zvěstuje* 11, 5, a opak toho, co 1 Cor. 1, 27. 28. říká apoštol Pavel, že Bůh neurozené a potupné vyvolil nejprve k evangeliu svému?

Ale jak mají do toho domu, o jehožto hodnosti vyzpytali, vkročiti? Nedává jim Pán žádného listu schvalovacího, jak počestní mivali, nýbrž vypravuje je toliko s tím, aby vcházejíce do domu učinili domu tomu obyčejné pozdravení: *Pokoj buď domu tomuto*. Obyčejné to sice bylo pozdravení a v ústech obyčejných Židů nemělo jiného významu a váhy jiné, leč žičením, žádáním a želáním toliko bylo projevujíc přízeň, ochotu a přátelskou mysl. Jinak ale zněla slova pozdravení z úst apoštolů vyslaných ode Pána a od Něho naučených, jakými by slovy hostitele své osloviti měli. Tu již přestávají slova ta pouhými slovy býti a mocna jsou to působiti, co v sobě obsahují. Ale tu se klade výminka, póde kterou jen moc svou provoditi mohou. Výminka ta se zahrnuje ve slovech *hoden-li jest ten*, jemuž se pozdravení toho dostává, aneb jak již Lukáš 10, 6. vyslovuje *bude-li dítětem či synem pokoje* t. j. pokoje tohoto hoden, bude-li ku pokoji směřovati, žádostiv-li pokoje bude. Pokojem tu rozuměj všeliké dobro, ozvláště duchovní; to zajisté v obecném mluvení slovem *pokoj* se slyšelo. Dí tedy: Bude-li hoden člověk, všeliké dobro našim přáním uštědří se jemu. Překrásné pak Pán všeliké dobro *pokojem*, mírem, klidem nazývá; smíření s Bohem, uklizení všelikého mezi Bohem a lidstvem odporu, ukojení zbouřené vášněmi a náruživostmi mysli naší bylo konečný záměr veškerého apoštolů působení. Tudy sv. Pavel jmenuje Krista *pokojem našim*, kterýž veškerý národy jedním tělem a jedním člověkem obnoveným učinil a nás s Bohem smířil. Ef. 2, 15. 16.

Sic jinak, vece dále Pán, *není-li hoden, vrátí se pozdravení vaše k vám* t. j. dům onen nehodný nebude účasten pokoje vašeho. Považuje tu Pán *pokoj* co nějakého posla, ježž jménem Páně vysílají a jenž při-

cházi na člověka, když dobra toho pozdravením vyjádřeného dobrou a ochotnou vůlí svojí se účastní, jenž ale vrací se jako s nevyfizenou zpátkou od toho, kterýž jej přijíti se zdráhal. V tom smyslu se čte u Jes. 60, 11. *slovo moje, kteréž vychodí z úst mých, nevrátí se ke mně na prázdno*. Jiní a to lépe slovece *vrátí se* vykládají o pokoje toho na apoštoly přenašení, že totiž zlým a odporným jich obyčejům nebudou mzdy a odplaty zbaveni, poněvadž veškerého toho pozehnání, jež jim vynášeli, jim se dostane.

Musíme připomenouti o dvojím čtení. Nejprv vědětí jest, že text řecký tu na místo *přijde*, *vrátí se* čte *přijdeš*, *vrať se*, což ústům Páně a mocnosti Jeho velevhodné přislůš. Dále pozorovati přijde, že slovo: *Pokoj vám* někteří sv. otcové a mnohé rukop. nečtou a tudý kritikům se vidí, že slova ta z Luk. 10, 5. do kapitoly naší vklouzla. Avšak rukp. DL a překlad starý latinský rčení to mají.

Ještě pozorovati musíme, nač již sv. Augustin (corr. & grat. 15.) odkazoval. *Nedí Pán: Nad kým odpočine pokoj váš, ten se stane synem pokoje*, nýbrž dí: Kde bude syn pokoje, nad tím odpočine pokoj váš. Již tedy dříve, než se mu pokoj ten hlásal, synem pokoje byl a takového jej Pán býti předvídal.

Ale co činiti, kdyby jich lidé nepřijali? *Kdyby ale*, pokračuje Pán, *vás nepřijali ani slov vašich slyšeli, vyrazte prach nohou svojich, z města toho vycházejíce*. Což to? Co značí Pán strášením prachu? Především *učí je neteskliti*, nekormoutiti se a nemalomyslněti, nýbrž statně počínati sobě. Označným a význačným činem, vyrazením prachu z nohou Pán dále chce, aby své dokonale lidí těch se stržení a odklání osvědčili a jim na rozum dali, že *nebudou* žádného podílu míti v té spase, již je přičastniti hodlali. Avšak symbolický skutek ten více ještě znameenal. Vešlo v obyčej u fariseů, že kdykoli z pohanské země se vrátili, bedlivě prach s nohou štřásali za to majíce, že každý kraj mimo svatou zemi člověka Israelitu poskvrňuje. Když tedy apoštolé téhož symbolického činu proti městu israelskému užíli, což již něho tím značilo se, leč že město to jako zpohanělo a znečistotnělo, malomocenstvím oprysko a hrobovou jamou se stalo, že tedy ovšem od Boha zavrženo jest? Pohrdnuvše zajisté jimi, samým Kristem pohrdli jsou. Tudy Luk. 9, 5. přidává: *prach vyrazte na osvědčení proti nim* a dle Luk. 10, 11. přidati mají k symbolickému výkonu tomu spolu slova: *I prach, jenž se nás přihršel z města*

vašeho, *vytřáskáme na vás* či *vám*, jej vracuje vám, aby byl na osvědčení vaší tvrdosti. *Leč vězte, že se přiblížilo království Boží*; říše Boží, říše Kristova opanuje a obdrží a ovšem vás tedy pokuta zastihne.

Užili symbolického jednání toho Pavel a Barnabáš proti Židům v Antiochii pisidijské, když tito proti apoštolům zbouřili se, protivenství na ně vzbudili a je z končin svých vyhnali; tu dříve pismo Act. 13, 31. *vyrazíte prach nohou svých na ně* odebrali se. Podobně učinil Pavel v Korintu. Když Židé odporovali učení Páně, rouhali, tedy vytřásknuv roucha svá pravil: *Krev vaše na hlavu vaši*, t. j. sami zahynutí svým vinní jste. Act. 18, 6.

Poněvadž ten Páně nad takovými Židy náležel přestroh a přepísen apoštolům zdáti se mohl, tudy Pán přičinu přísného úsudku toho udává, spolu jim důležitost poselství jejich před očmi klada a nezvratnou jedoufanlivostí ozbrojujíc. *V den soudný drahněji bude Sodomitům a Gomoritům nežli městu onomu.* Známobylo hrozné vyvrácení města Sodomy a Gomory, známy také příčiny jeho a vešli již jejich velicí hříškové a pokuta hrozná jejich u Židů v přísloví. Zdálo se, že není ani větší zbrodní ani většího trestu. A Pán tuto dříve, že oněm nešlechetníkům a zapeklitým nepravostníkům ze Sodomy a Gomory na soudu posledním se lépe povede než lidem, kteří apoštoly pohrdli. Jaký to trest měl zastihnouti a přikvačiti je a jak velická musela vina lidí těchto býti, kteří apoštoly a tudy Kristem pohrdli! Ovšem pak tamti lidé zhrěšili bez zákona; tito ale zákon a proroky majíce, v nich zjevná o Kristu prokročtí denně téměř čítajíce, nad to divy a zázraky od apoštolův konané spatřujíce, avšak přese všechno to v nevěře trávajíce hrozný důkaz zarytosti, zašlosti a zapeklitosti své dali a mohlo říci se o nich slovo Jeremiáše proroka Thren. 4, 6.: *Větší učiněna jest nepravost dcery lidu mého nad hřích Sodomy, jakož i podobná slova čtou se u Ezechiela 16, 48.: Živ jsem, dříve Hospodin, že nečinila Sodoma sestra tvá, jako jsi ty činila.* Vědomá nevěra a zavržení nauky tak podivně osvědčené což to jiné bylo, než hřích proti Duchu svatému, o němžto Spasitel nřze 12, 31 praví, že rouhání proti Duchu svatému odpustěno nebude? Bylo zajisté, jakoby byli Pánu pravili: *Odstupíš od nás, známosti cest Tvých nechceme.* Job. 21, 14.

Posud Pán jednal ozvláště o tom, co se té první výpravy apoštolův týkalo. Avšak se před prorockým zrakem Páně rozvíjelo celé pole účinnosti jejich a podle toho Pán

v následujících propovědích je vyučuje, kterak by se i budoucně, majíce po svém úřadu se do širého světa pustiti, měli zachováti. A tu jim dává hlavně pravidlo, kterým veškerý čtností a povinností zahrnuje. Dít zajisté:

16. Aj já posílám vás jak ovce uprostřed vlků; buďtež tedy opatrní jako hadové a sprostní jak holubice.

17. Strážte se pak lidí, nebo podají vás na soudnice a ve sbornicech svých bičovatí budou vás. 18. I před vladaře a krále vedení budete pro mne na svědectví jim a pohanům. 19. Když ale vydají vás, nepečujte, kterak aneb co byste mluvili; dáno zajisté bude vám v onu hodinu, co mluvíti máte; 20. nebo ne vy jste, jenž mluvíte, něbrž Duch Otce vašeho, jenž mluví ve vás. 21. Vydá pak bratr bratra na smrt a otec syna a povstanou děti na rodiče a usmrtí je. 22. A budete nenáviděni ode všech pro jméno moje; kdo však vytrvá až do konce, ten spasen bude. 23. Když pak pronásledovati budou vás v městě tomto, utíkejte do jiného. Amen pravím vám, nedokonáte měst israelských, až přijde Syn člověka.

Podivné opatření apoštolů ode Pána! Tak mají labodně a mírně se zachovávat, aby nikde křivd sobě učiněných nemstili a jedinou trpělivostí všechno překonávali, spokojující se s tím, že lidem spásy dopomáhati mohou. *Aj já posílám vás, vece Pán, jako ovce uprostřed vlků.* Tu především napadá slovo *Já*; slovem tím namítá se vážnost a moc Páně a Jeho nad nimi ochrana a péče. Leč hlavní důraz a hlavitá váha spoeláha na slovích *jak ovce uprostřed vlků.* Uprostřed může se bráti za vyrčení místa, tak že se ovce v prostředku vlkův býti kladou, aneb za vyrčení *pohybu*, tak že je Pán mezi vlky, do prostřed vlků posílá; v obojím případě též smysl vychází, leč druhý smysl lépe přiléhá ke slovu *posílám*.

Pravil, že snesitelněji se povede Gomore a Sodomě než městům, kdeby jich nepřijali; dal jim moc divy činiti. I neměli-liž se všeho dobra nadati, ozvláště pak na té ustrnouti naději, že jim co posílám všemohutného Pána žádná překážka s tou mocí

neopře se, aby jí tudíž odolati nemohli? Jinak Pán jim předpovídá, že totiž půjdou jak ovce mezi vlky. A bylo jim předpovědi té potřebí! Jedno, aby jim patrna byla předvědoucnost Páně; druhé, aby se nezdálo, že zla a svízelo, jenž je nápotom příkvačovali, jdou z nestatečce Páně; ozvláště pak za třetí, aby myslí netratili, když je pronásledování a příkoří skutečně zastihne. Posílá je jak ovce beze zbraně, bez lidské záštity, an vůkol nich budou vlkové zlí, hltaví, lftí, obžerní, lakotní, všelijak o jich bezhrdlí usilující. Byl i Pán beránkem, byl On ovci po celý život Jes. 53, 7. a obdávali jej odevsad vlkové, ku kterým však choval se tluu během, že naplnil slova Zalmu 119, 7. *S těmi, kteříž nendividěli mne, na pokoji byl jsem.* Tak oni také měli protivenství vrahů svých krotce a trpělivě snášeti, aniž dober svých od nich odtahovati, ano měli vlčí povahu jejich obrátiti v povahu beránčí moci a silou slova svého, jak Jes.¹¹ 6. předpovědno a jak na vlkorodém městě Římě, jenž za pohanstva veškerý národy vlčím během polykal, se spátřilo, že vysehrad pohanstva stal se vysehradem církve křesťanské. U sv. Luk. 10, 3. m. *ovci čteme beránky.* Obojí slovo stejný smysl dává, aniž sluší slovíčkariti při pravdách Božích. Ovšem u Lukáše 10, 3. se řeč vede k učeníkům a ty beránky nazývá, tuto pak mluví Pán k apoštolům a jmenuje je *ovci* a někteří vykladači myslí, že apoštoly tímto a ne oním jménem nazývá, poněvadž apoštolé dokonalejšími nad učeníky ony byli, jak ovce vyvinutější jest než beránek.

Přece však Pán jich neposílá zhola prázdných, nébrž dává jim naučení, kterak by se chovati měli. *Protož tedy,* poněvadž jak ovce mezi vlky půjdete, *buďte opatrní jak hadové a sprostní jak holubi.* Dvojit braň jim dává, opatrnost a sprostnost. Opatrnost, aby nebezpečenství poznali a úkladů jim stroměných znikali, sprostnost, aby opatrnosti jejich nezvrátila se v obmyslnost a zehyralost. Opatrnosti velí se jim učiti od hadů; had zajisté ohlédá se a všelijak prohlídá, aby škody nevzal a nebezpečenství přijíti mohloucího ušel a ozvláště o to stará se, aby hlavy svojí uchránil a ohájil. Takové hadí opatrnosti, obezřetnosti a moudrosti oni přileti mají. Byl had u všech národů obrazem opatrnosti; již v první knize Mojš. 3, 1. chytrost jeho se opisuje a u Řekův měl Merkur co posel bohů na prutu svém hada co symbol obezřetnosti. Velí však k opatrnosti příčiněti *sprostnost* a té velí apoštolům učiti se od holubů; tito zajisté u všech národův oznamem jsou

sprostnosti, bezlestnosti, neklamnosti, neošemetnosti, otevřenosti, nepojatosti, pouhosti, čirosti, bezohlednosti. To jest, co vece apoštol 1 Cor. 14, 20: *nebuděte dětmi v rozumu, nébrž ve zlosti maliči buďte.* Sprostnost stává se opatrnost teprv ctností. Obě sebe na vzájem doplňují, obě si za opravu vespolek slouží; opatrnost bez sprostnosti bylaby chytráctvím, sprostnost bez opatrnosti byla by hloupostí, pošetilstí a blbostí. Obojí potřebí apoštolům a nemohli se zhola bez obojí obejíti. Bez opatrnosti by byli veliké svízely bez příčiny a se svou i s evangelia škodou podnikali, beze sprostnosti při pouhé opatrnosti by se mnohokrát byli kázání nepodjímali a tudíž o prospěch evangelia se nepřivřili.

Vykladatelé někteří tu mnoho řeči opovaze hadů a holubů dělají; avšak Pán, jak ze spojitosti a souvislosti patrné, toliko každé při obou za příklad vystavených živočíchů vlastnosti prohlédá. Tudíž také my na vyloženém vysvětlení přestávajíce prohlédáme k dalejšku, v němž Pán důvody předkládá, pro které by se na apoštolích sprostnosti a opatrnosti postihovalo. Df: *Střezte se pak lidé, neboť vás vydají do soudnic a ve sbornicích svých vás bičovati budou. I před vladaře a před krále vedeni budete pro mne na svědectví jim a pohanům.*

Zřetelná jsou slova Páně a příčina, za kterou je uvodí, na oce jest. Sprostnosti a opatrnosti apoštolům potřebí, poněvadž lidé, k nimž se vydají, proti nim mocné a násilné povstanou. Proti násilí však oni nesmějí násilím odpírati; opatrnosti jen užiti mohou, ale tak, aby při tom nikdy sprostnosti neucházeli. Prorockým během Pán předpovídá, čeho jim očekávati. A nebylo to zajisté zbytečno. Mysl jejich posud byla naplněna blouznivými o velikém království Messiasově myšlenkami; Pán jich posílá všem pokoj zvětšovat, oni samiláskou hoří ku bližním; mohliž jim tu jiného co na mysli tanouti, leč že otevřeně a radostně, ano s plesáním přijati budou? Nač tu potřebí opatrnosti ještě? Proto jim Pán prorokuje, že jinak než se nyní nadvíjí, se jim povede. *Střezte se člověka,* df, t. j. opatrně, obezřetně, ohledavě sobě s nimi vědte; jsou člověkové, jsou lidé jsou k zlému nachýlení, jsou časných jen dober žádostivi, jsou ve svých náruživostech zaryti, jsou nestálí, jsou takoví, jenž všelijak proti vám se spiknou, na vás číhají, vás v nesnady a nesnáze uváděti budou; jsou to člověkové, jenž vás převáděti a k zapírání pravdy namlouvati budou, jenž slova vaše na zlou stranu budou natahovati, vám zrůdcův, odbojcův a

jinak nadávati. A tudy ovšem se sprostnotou opatrnosti vám šetřiti přijde. *Nebo vás vydají v soudnice a ubíjejí vás ve sbornicích svojích.*

Smysl věty té zračit jest vesměs; chcemeli ale místněji a podrobněji udati, co se rozumí *soudnicemi* a jaké *sbornice* by tu slyšeti se měly, ihned vykladatele na různou rozcházeti se shledáváme. Věta chová dva články; člen *jeden vydají vás v soudnice*, člen druhý *bičovati vás budou ve sbornicích*. Jsou-liž členy ty soujmemné, tak že jeden totéž praví, co člen druhý a pozdější toliko výkladem jest prvnějšího? Čili jsou to protivy a Pán tu *soudnice* pohanské, *sbornice* ale židovské rozumí? Čili se věty povahují co příčina a účinek a nedí se jiného leč že v soudnicích odsouzení, ve sbornicích trestání budou? Věc jista jest, že v *synagógách* či sbornicích židovských tresty a pokuty (a sice pro náboženský přestupek bičování) se odbyvaly, a zdá se, že Pán při propovědi své nejbližší toliko židovské soudné stolice před očima měl a že tedy oběje slova *soudnice* a *sbornice* k Židům potahovati musíme. Patrně to z toho, co následuje, kdež Pán na soudy pohanské přechází, řka: *I před vladaře a krále vás povedou pro mne*. Pokládá, že ku pohanům posláni budou, že ale ani u pohanův lepšího se osudu nadáti nemohou. I tam zajisté k soudům pohanění je budou, a ovšem o mnoho s nimi hůře naloží pohané nežli Židé. *Vladaři* rozumí Pán jakékoli vyšší úředníky římské, *netoliko* vlastně tak zvané vladaře, jakým byl Pilát, Festus, Felix v zemi júdské. *Králi* slyší všeliké samostatné panovníky a podrčené Římanům krále, jací na př. byli Heródoři.

Dí ještě: *Pro mne totiž přijdou na vás zla tato t. j. pro vyznávání mne, pro kázání slova mého.* A to bude jim, totiž Židům a pohanům k osvědčení a svědectví t. j. *tím* se apoštolům dostane, že o Kristu před králi, knížaty, pohany a Židy slavně a veřejně svědectví vydávati mohou. Jiní svědectví táhnou na utrpení apoštolův a kladou smysl býti ten: *tím* utrpením pohané i Židé shledají, že vy pravdu jen toliko hlásáte. Jesté jini myslí na svědectví před soudem posledním, kdež apoštolé osvědčí nebýti vinnými tím, že pohané a Židé na víru se neobrátili. Možná smysly ty ve slovích Páně nalézati, poněvadž Pán vesměs mluví a tudy také obšírnou tou měrou slyšán býti může; leč spojitost nasvědčuje prvnímú vykladu, s nímž smysl druhý spojití dá se; o třetím ale nezdá se, že by se tuto Pánem zmínka dala.

Kterak se to všechno na apoštoli vy-

plnilo, kterak u Židův v synagógách a synodních, mezi pohany, před králi a vladaři odpovídali, souzeni, pokutováni a mučeni byli, o tom již skutkové apoštolští vypravují nám. Když byli počali po seslání Ducha sv., tu brzo vedeni byli před radu židovskou. Act. 4, 6. 7. Když potom přes zakázání synedria přece nepřestali Krista hlásati, do žaláře dáni jsou Act. 5, 17. 18. Štěpán od lichých svědkův obžalován byv, v synedriu veřejně zastával se Act. 6, 12. Sv. Pavel pětkrát po devětatřiceti ranách v synagóze mrskán 2 Cor. 11, 24. Před vladaři Římskými Felixem a Festem Krista kázal, ano přede králem Agrippou Act. 25, 26. Později vedeni jiní k jiným soudům, správcům, vládcům; sv. Jan ku p. k Domitiánu, od něhož vhozen v nádobu vroucího oleje. V historii své církevní 5, 16. Eusebius z nejménovaného spisovatele uvádí co věc vůbec známou, že Židé ve sbornicích svojích křesťany metlami mrskali, ano je i kamenovali.

Leč to byla pro ně, lidi nezkušené a v právních nálezech, běžích a způsobech nezblhlé, veliká potíž a nemalý svízec, co by předvolání jsouce mluvíti a jak by sobě měli počínati? Tu bez mála, jestli kde, nejvíce opatrnosti hadí potřebí bude. Avšak Pán nic o tom; on dí právě opak toho: *Když pak vydají vás, nepečeňte, iterak aneb co byste mluvili; dáno vám bude zajisté v onu hodinu, co byste mluvili.* Tu tedy Pán opak toho, co by lidská moudrost myslila, apoštolům činíti velí; ne opatrnosti, než prostoty užívati jim poroučí. Měli zajisté zkusiti mocnost víry Kristovy a se o tom přesvědčiti, že víra Jeho sama takměř se chrání. Toho jim sice zjevně nepraví, leč to a mnohem více, důvod totiž všeho toho, lež ve slovích: *S hůry vám dáno bude; nejste vy, jenž mluvíte, nýbrž mluví Duch Boží z vás.* Bůh vás zastane, On vám udělí moudrosti a vnukne vám slova, jejichž síle neodolají nepřátelé vaši. Zřejmě se tu vidí, že Pán apoštoly na roveň klade s proroky; jak tito nestarali se o to, co mluvíti, anby svoje slovo, nepak slovo Boží byli pronášeli, tak podobně velí Pán apoštolům svým. Když lev říve, kdož se nezachvěje? Když Pán mluví, kdož nebude prorokovati? Am. 3, 8. Nebude jim těžko víru zastávati a svaté věci hájiti, ano těžko by jim bylo nemluvíti a o víru a původce jejího se nezasazovati. Tím však nemíní se takové Ducha sv. činění, jakoby lidské spolupůsobení zbola se vylučovalo, aniž naprosto se Duch svatý co řečník apoštolům naproti postavuje co holým Jeho nádobám. Nýbrž tak Duch Boží je nastrojovati, tak

mysl osvěcovati, tak mluvu jejich upravovati bude, aby zřejmě se znalo, že myšlenky a slova jimi pronesená nejsou z jejich zásoby vzata, nýbrž že Duch Boží jim to vnuká. Proto sv. Luk. 12, 12. vysvětluje slova Páně dt: *Duch Boží vyučí vás, co mluvíti máte.* Tudy Pán ani lidské snahy, ani modlitby a prosby o moudrost v odpovídání a v hájení věci Boží nevylučuje. Jakož pak v textu řeckém nestojí *nepomyslete ani nerozmýšlejte, nýbrž nepečujte příliš totiž, jak 6, 25.* bezpřemnou péči zakazuje.

Tato přípověď Páně netoliko na apoštolůch, nýbrž na mučenicích také plnou měrou skutečně se projevila, jak *aktá* mučnův prokazují. Duch sv. mluvil ústy Petra, Štěpána, Pavla a jiných světců a mučenků, když náboženství křesťanské před soudci a vladaři zastávali. Prostě dvěy zahanbovaly mudrce toho světa, výmluvnost jejich porážely, moudrost jejich zostuzovaly, ač ničeho kromě připravy srdce a kromě darův Duchasv. nepřinesly. Sv. František Assiský zahorev pro Krista umřítí doplával se do Syrie a u sultána, jak dt sv. Bonaventura v životě jeho k 9., s takovou stálostí myslí, s takovou silou duše, s takovou mocí ducha a s takovou horlivostí Krista kázal, že ocitě Duch sv. z něho mluvil a sultán nadpřirozené té síle ducha obdivoval se. Ozvláště se ale tato Páně přípověď značí v životě sv. Lucie Syrakuské, kteráž namlouvána byvši ode Paschasia prefekta bohům obětovati, leč zdrahající se, na hrozbu jeho, že *přestanou slova, když počnou rány*, odpověděla: *Sluhám Božím mluvit nemůže se slova nedostávati, poněvadž jim připověděl Kristus: Když stanete před králi a knížaty, netrudte se, co byste mluvíli, Duch Boží dá vám.* A všechny její dalejší odpovědi zjevně tomu nasvědčují, že ne ona, jako raději Duch Boží z ní mluvil.

Ještě poznamenati sluší, že Pán nedí *Duch Otce mého*, nýbrž *Duch Otce vašeho*, tím rčením důvěru apoštolův zvýšiti hodlaje; jsou-li zajisté synové Otce nebeského, jistě neopustí jich Otec jejich v hodině nesnázi a svízeli. Dále toho pominouti nesluší, že Pán nedí: *Otec váš*, nýbrž *Duch Otce vašeho*. Bůh zajisté po Krista do něho odchodu mluví k lidem skrze Duchasvatého; tudíž v hymně církevní se o němž Duchu svatém praví, že *mluvnou obohacuje retý lidské* (sermone ditans guttura).

Jednal Pán posud o zevnějších pronásledováních, ježto apoštolům předpověděl, aby na ně připraveni jsouce *jimi překvapeni*, a přikvačení *nebyli*. Leč netoliko vně, nýbrž také vnitř v samých rodinách jejich a rodi-

nách těch, jenž se skrze ně ku Kristu obrátí, proti nim a jich stoupencům klopoty nastanou. Dt: *Vydá pak bratr bratra na smrt a otec syna a povstanou děti proti rodičům a usmrtí je.*

Svatí jsou přirození svazové příbuzenství; od Boha zajisté původu přírody počátek vzali. Leč vyšší, světlejší a ovšem přirozenější jsou vazby, kterými člověk ku pravdě, k Bohu, k učení Páně připojen jest. Přišel Kristus, aby pravdě své odvěčné a dověčné přáchod učinil, čímž blud a všeliká zloba za své měla vzíti. Ale zloba, hřích a blud tak hluboko v srdcích lidských kořeny pustily a tak moc a vládu svou v nich utužily, že pravda evangelia Kristova proti oně nadvládě stěží proniká, poněvadž zloba uhnouti nechťejíc všech se podjímá prostředkův, aby všelijak moci pravdy hráz položila. Tudy povstávají boje vniterné v rodinách, když v srdci příbuzníka blud se byl ujal a on se ho vzdáti nechce. Což tu jiného lze očekávati, leč že vazby ty se trhají a příbuzenství a pokrevenství majíc sloužití ku spásě a k životu stává se pramenem neblazenosti a smrti? Ta zajisté jest povaha víry křesťanské, že se jí člověk hříšník buď podrobí a tudy se napraví; buď se jí hnouti a napraviti nedá a tudy, poněvadž tma světla nenávidí, proti ní hněvem pojat bývá. Nenávist ta v srdci se ukřivení rozlučuje veškerý svazky a popuzuje proti sobě ty, kteřížby sebe nejprvinnutější milovati měli. Kristus Pán má jedin právo k lidskému srdci, 1 Cor. 6, 20. a kázáním evangelia práva toho a té odvěčné výsady dovolává se; ale hřích, náruživost, zlá žádost v srdcích ukřivená nechce od nepravé osobené vlády pustiti. Tu nastává boj a nenávist nesmířennivá a *povstává otec proti synu, syn proti otci, dcera proti matce* a veškeri trhají se úvazové přátelství. Prohlédá Pán k časům budoucím a po rozeslání apoštolů do všeho světa nastoupilým, jak jsme toho již dotkli; v nynějším jich po sváté zemi vyslání se jim toho nedostalo. Ano prorockým výrokem svým zasahá až do nejzazších časův; byla zajisté ta za apoštolův. pronásledování obrazem oněch, kteráž na konci věkův přijdou přede dnem soudným, jakož i v prorocktví Páně podvrácení Jerusalema s koncem světa v jeden velikolepý obraz splyvá (nížeji k. 24). Protož nalezáme, že Pán u Luk. 21, 16. totéž opětuje. Ostatně životové svatých jasné slova Páně dosvědčují; sv. Barbora od vlastního otce, sv. Lucia od vlastního syna k smrti přivedena; Domitián císař Flavia, Kle-

menta a Domitillu příbuzné své pro víru v Krista usmrtit.

Pravil Pán, že proti apoštolům Židé a pohané z venku, vníř pak příbuzní sami povstanou; nyní zahrnuje to všechno jedním slovem, an dí: *Budete nendivění od veskerých lidí; rozuměj od lidí, jenž kázání vaše mu nepřisvědčí a těch ovšem veliký bude počet.* Sv. Jan Zlatoust hom. 33. Math. praví: *Uč se odtud, že ve svizelch jest vítězství a vznešená sláva. Nedí zajisté: Bojujte proti nim a potýkejte se s nimi, povstaňte proti nim, když vám činí úklady; nébrž dí: v největší a nejhorší nebezpečnosti a přikorí upadnete. Ó té veliké cí Páně! Ó té vznešené povahy apoštolů! Velmi zajisté diviti se musíme, že to slyšíce ihned neutekli mužové ti bázlívi a nezkušení. Nebo nemělo-liž jim na mysl tanouti: kam octneme se, an vladafi, an králové, an pohané, an Židé, an všickni národové a veskera knížata proti nám povstanou? Leč mnohem hroznější jest, co následuje, že bratr bratra na smrt uvede, otec syna. Kterak mají nám ostatní uvěřiti vidouce, že pro nás synové zabíjeni jsou od otců, bratři od bratrů? Nebudou-liž nás co svůdce, co rozbůjce, co kazisvěty proháňeti? Kdyby nás nebýto dvanácte toliko, kdybychom nebyli neucení a nevzdělání, nébrž kdyby nás počtem neskončené bylo více, kdybychom byli učení lidé a moudří a výteční řečníkové; kdybychom nebyli chudí a nuzní, nébrž mocní králové a měli veliká vojska, přece nemohli bychom nijak svět namluviti a k učení takovému přivesti. Leč apoštolé nemyslí na to, aniž všetečně na příčiny takových příkazů se dobývají, nébrž ochotně se vůli Páně oddávají a příkazatele poslouchají. Zajistě to všechno šlo z moci toho, jenž božskou všemohutností na ně působí a Synem Božím se býti osvědčil. Tak Zlatoust.*

Přidává Pán příčinu povšechné té proti apoštolům zarytosti a nenávisti. *Pro mne, praví, vás nenáviděti bude veskeren svět. Nebudou mítí jiné příčiny leč té, že jméno moje nosíte, po mně slujete, mně učení kázáte, k nadpřirozené ctnosti vedete. To bude jediný důvod všeho pronásledování, všech útrap a strastí vašich.* *Již Tertull. ap. 1. 2. toho želí, že na křesťanech k odsouzení a k odpravení dostačuje pouhé vyznání jména křesťana, beze všeho vyšetřování dalšího. Jméno naše nendivisťo jest a proto mučení a trýznění býváme, poněvadž boj a půtko o jedině jde jméno. Mnozí výhod a prospěchů se vzdávají, aby jen nenávisti své proti křesťanům hověli. Manželku ač již stydlivou man-*

žel již nežárlivý vyobcoval, syna již poslušného otec odbyl, sluhu teč již věrného pán vyhnal; byt se kdokoli a jakkoli napravil, tím jménem úrážkou jest jiným. Toli starý Tertullian. Leč i za věku našeho nejináče děje se a svět pod všelijakou a rozdílnou záminkou a rozličným během na církev a na pravdu Páně se potrhává, již příčiny politické, již vědecké, již aesthetické proti ní předstíraje. Ctnost přirozená má do sebe cosi pro světáky též lákavého a milostného; ctnost nadpřirozená, křesťanská, zafátrání sebe, život skrytý v Bohu, pronášení na sobě jizev Kristových Gal. 6, 17. světu se přičí, ano v ni nepřítelkyni a vrahyni (Jak. 4, 4.) svou spatruje.

Avšak nedosti pro Krista trpěti, nébrž, jak Pán přidává: *kdo vytrvá až do konce, spasen bude. Do konce dí. Do jakého konce? Do konce půtky a boje, do vydobyti víře Kristově vítězství. Konec ten pro jednotlivce, poněvadž neustále bojovati přijde buď vnějším buď vnitřným bojováním, jest smrt a vytrvalost ve ctnosti křesťanské až do skonání jest ozvláštní dar Boží, jak učí conc. Trident. (6, 13.) A tu dí Pán Apoc. 2, 16.: *Buď věren až do smrti a dám ti korunu života.* A Pavel Hebr. 10, 35. dí: *Neztracujtež doufanlivosti, kteráž má velikou odplatu; trpělivosti vám potřebí, nebo ještě málo a aj ten, jenž přijíti má, přijde a neumešká. Pro celou církev ale jest koncem tím konec světa toho a druhé přísti Páně, když z nepatrnosti a dočasnosti vyskvěje se k slávě a věčnosti, z bojů k dokonalému vítězství nade světem veskerým vyniknuvši. Obojí konec ten, oboje vítězství ve slovech Páně zahrnuje se; a právem. Nebo i ten jednoličec celého také podle těla spasení teprv po vzkříšení svém, to jest s druhým Páně příchodem, když církev bojovavc přijme povahu církve zvítězilé, účastným stane se. Snadná věc jest, dí sv. Aug. (tr. 45 in Jo.), *Křista poslouchati, evangelium chváliti, kazatelům víry potleskovati; dodržeti, setrvati do konce, to sluší na ovečku pastýře nebeského. Zruš stálost a vytrvalost, dí sv. Bernard, a nemá ani poslušnost odplaty, dobrodini nemá věku audatnosti nemá chudly.***

Ale jak má rozuměti se tomu vytrvání? Mohli sobě apoštolé mysliti: Snad-liž, poněvadž věstě nám nenávisť všeho světa přece vytrvati velí, snad-liž železným čelem se opíráti, neustoupiti a za nehytek nevyhýbati máme? Na to dí Pán:

Když pak vás pronásledovati budou v městě tomto, utíkejte do jiného; zajistě, pravím vám, nedokonáte měst israelských, až

přijde Syn člověka. Nechce tedy Pán, aby se v nebezpečí zabítu býti nadarmo dávali, nébrž velí užítí opatrnosti a pro zachování života útěku se podjítí. Mluví k apoštolům, kteří stálých sídel, kdežby *neustále bytovali*, ovšem neměli, svět teprv obrátiti majíce. Pro svět veškeren jsouce neměli se zabítí dávatí od nepřátel, kteří je přijíti protivili se, nébrž měli pronásledování a usmrcení ujtí. Tak zajisté jediné do celého světa jíti mohli, sic jinak hned v prvním městě zabítí budouce. Podle toho jednali sv. apoštolé skutečně. Sv. Petr Act. 12, 19. ušel, když Herodes o bezvíťvoti jeho ukládal; sv. Pavel utekl z Damašku Act. 9, 25. a podobně z Filip, ze Soluna a Efesu, když bylo proti němu protivenství povstalo. Předešel je v tom Pán příkladem svým Nazaretanům, kteří jej chápí zamýšlili, ušel a Židům jej před časem usmrtiti usilujícím vyniknův. Tudy církev zavrhlá Tertullianovo domnění, že křesťanští nikdy nelze za pronásledování pro viru utkáti, anof tu zjevně Pán opak toho učí. List oběžný církve Smyrenské o umučení sv. Polykarpa ony křesťany tupí, kteří mohouce neutekati a tak se do nebezpečí samouchtice vydali víry své zapříti se. Pravidlem pro apoštoly jest tedy utkáti, výminkám je měl Duch sv. vyucíti. Utkáti měti, aby nerozráždili protivníky a viny jejich nemnožili, utkáti měli, aby sebe zachovali k dalšímu kázání evangelia. — Jinak ale se má věc u těch, kteří na místo apoštolů přišli a stálého v církvi dosáhli úřadu. Tu již se od vykladatelů přetřásává otázka, kdy by jim utkáti, kdy zůstati náleželo? Maldonat podle listu sv. Augustina k Honorátovi o tom pronášá se takto: Utkáti může, když kněz sám soukromí od vrahů se hledá a ještě v místě jině se nalezají, kteří svátostmi přísluhovati mohou. Utéci může také kněz, když veškery ovce jeho rozprchly se; utéci může za třetí, když více útekem než zůstáním svým církvi prospěti může. V těchto třech bězích může útekem spasiti se; jinakale mu ostati a co dobrému pastýři za ovce svoje život položití dlužno.

Co dále Pán dí, mysl čtenářovu na rozpaky vede. *Nebot, dí, pracím vám, neskonáte všech měst israelských, až přijde Syn člověka.* Dává příčinu, proč by apoštolé utkáti měli z měst jim odporných do měst jiných, a *potěšuje* jich tím, že *on sám brzo přijde, dříve než oni dokonají města israelská.* Což jest to *dokonati města israelská*? Slova ta temná mnohé vzbudila výklady od sebe odchodné. Někteří jenom vůbec k smyslu prohlédajíce praví, že rčením tím Pán ne-

hodlá říci jiného, než že v církvi ustavičně pronásledování trvati a že tudý také apoštoláto do dne posledního v církvi potřebí bude. Leč výklad ten velmi prostranný k slovům méně sličné přílehná. Podobn onomu jest v prostrannosti jiný výklad v ten smysl: Nebude se nikdy nedostávati měst, kdež by učenici moji skryti se a nebezpečenství zníknouti mohli. Leč jiný musí smysl býti slov těch, jehož nám hledati přijde.

Na první pohled zdá se Pán praviti, že dříve než apoštolé skonají, schodí, kázáním svým projdou města júdská, *Syn člověka* přibude. Ten smysl okolnosti zdá se velmi přílehnati, poněvadž jich *potěšiti* chtěl: již pak není potěšení důraznějšího nad to, že za ne-drahnou chvili žádostem tvým se vyhová. Neustávejte v kázání, stále nové a nové cesty nalezati se snažte, když se vám jedna zahradí, nebo přijde Messias, já vítězné přijdu a vám ku pomoci přispěji. — Avšak, když se tomu smyslu propůjčíme, i hned nastává otázka, jaký příchod Páně rozuměti se tuto má? Někteří tu prohlédajíce k slovům Páně u sv. Luk. 10, 1., kdež se čte, že Pán *učně poslal před sebou do měst a krajin, kam sám přijíti zamýšlí*, vykládají místo naše o tomto brzkém v těle za apoštoly příchodu. Leč slavné rčení *až přijde Syn člověka* nepřeje výkladu tomu. Mnozí tudy o duchovním toliko a vnitřním příchodu vítězství v srdcích lidských řeč tu slyšeti chtějí, že totiž Pán divy a zázraky a vnitřním milostí své působením jim ku pomoci přispěje, aby přece někteří ano mnozí do sebe jdouce potom sobě usmyslili a Kristovi se podrobili. Jiní vítězným příchodem rozumějí *vzkříšení Páně a seslání Ducha svatého*, a slova *Syn člověka přijde* přý neznačí jiného, leč že Pán Ducha sv. sešle apoštolům. Vele-vhoden a velevtán výklad ten; leč vadí mu, že vzkříšení Páně, ovšem pak seslání Ducha svatého nevyznačují se slovem *příchodu Páně*.

Tudy jiní o viditelném příst. Páně slova ta slyší a smysl jich přibuzen čím se smyslem prorocství Páně níže k. 24. o příchodu k soudu. Jakož tam v k. 24. dvojí smysl nalezá se a Pán o dvojím příchodu mluví, jednom, když přijde a vylije číši hněvu nad Jerusalemem a veškerou krajinou israelskou skrze Římany, druhém, když v slávě a velebnosti přijde v poslední časy živých i mrtvých soudit: tak podobně i tuto v naší kapitole dvojí smysl se nalezá. A sice jest z nich jeden bližší, jenžto k apoštolům ve vztahuje, ač ne tak k tomu jak raději k pozdějšímu jich vyslání; dalejší a tajemný jest druhý, jenž k církvi apoštolské veškeré se

odnáší, tak že o dvojím příchodu Páně řeč se děje. Příchod první jest příchod ku pomstě nad Jeruzalémem a smysl jest, že apoštolé nedokonají t. j. k spáse nepřivedou veškerých měst t. j. celého lidu izraelského, an Pán přikváčí lid ten soudem svým, z kořene jej skrze Římany vyvrátě. Druhý příchod jest příchod v onen den hrůzy a smysl jest: Obrácení veškerého lidu neprovedou apoštolští nástupcové vaši, an já již k soudu posledního přibudu. Povšechné Židův obrácení dle Řím. 11, 25. 26. se po uvěření pohanů očekává; leč i tehda mnozí na vzporu trvati budou. Ze ostatně města izraelská berou se místo lidu toho, viděti ze mnoha míst Zákona St. Prov. 11, 11. 29, 8. Eccli. 31, 29. 36, 15.

Potěšiv Pán svých apoštolů pro pronásledování a příkoří jim nastávající připovědéním jistého a vítězného příchodu svého, k jinému útěchy jich důvodu přikračuje, vzatému z vlastního života svého. Dí:

24. Není učeník nad mistra, ani sluha nadě pána svého. 25. Dost jest učeníku, aby byl jak mistr jeho a sluhovi, jako pán jeho. Jestliže hospodáře Beelzebubem nazvali, čím více domácné jeho. 26. Nebojte se tedy jich; nebo nic není skryto, co se neodkryje, a nic tajno, co se nezví. 27. Co pravím vám po tmě, řekněte ve světle a co v ucho slyšíte, hlásejte na střechách. 28. a nebojte se těch, jenž zabíjejí tělo, duše ale nemohou zabiti, nébrž raději bojte se toho, jenž může i duši i tělo zatratiti do pekla. 29. Zdali dvou vrabců za heblu neprodávají a jeden z nich nepadne na zem bez Otce vašeho? 30. Vaši pak i vlasové hlavy všickni sečtení jsou. 31. Nebojte se tedy, mnoha vrabců lepšími jste vy. 32. Každého tedy, kdo vyzná mne před lidmi, vyzná i já před Otcem svým, jenž jest v nebesích; 33. kdo by ale zaprel mne před lidmi, zapru i já ho před Otcem svým, jenž jest v nebesích.

Pán často na svých kázáních přísloví u lidu běžných užíval, ač jestli se s pravdou srovnává. Činí to i při naukách těchto apoštolům daných, jimiž jich ku snášení svízeli s úkolem jejich spojených vlastním příkla-

dem napomíná. *Není učeník nad mistra, vece, ani sluha nadě pána svého.* Prísloví to, jenž u Luk. 6, 40, v jiném spojení přicházejíc jiný význam dává, obrací tuhle ku případu apoštolův a chce jim říci: nechtějtež tedy lepšího sobě žádati osudu, než jakého se mně dostává. Učitelem zajisté a Pánem Kristus sebe, učněmi a sluhami apoštoloy svoje nazývá. Pán-li nenávisť zakouší, učitel-li nenáviděn jest, tedy žák a sluha nežádejte lásky. Anž také žádá se od žákův, aby nad mistra svého jakkoli vynikali, nébrž svět spokojen jest, když učeník mistra svého dostihne. *Dost jest učeníku, aby byl jak mistr jeho a sluhovi jako pán jeho.* I ta slova tuto jediné ohledem na pronásledování se praví a nemají smyslu jiného leč: Nežádejte dojíti lásky u lidí, když já Pán váš, já mistr váš, já hospodář váš, přese všechnu obětovnost a lásku svoji toliko nepřiznám a nenávisť jsem došel. Mne nenáviděli, vás-li náviděti budou? *Mně hospodáři Beelzebubův nadali, zdali s domácími mými, s vámi, lépe a vlídněji budou nakládati?*

Patrné, že se Pán *hospodářem*, apoštoloy pak domácími svými nazývá. Místo *Beelzebub* větší díl rkpů. čtou *Beelzebul*; leč totěž jméno jest, jen pro lehčí vyslovení proměněné. Každý národ, nad to pak Řekové, slova cizá dle svého mluvidla sobě přikrojuje, čehož příklady máme Ambakum místo Hababuk, Senacharim m. Senacherib. Jest to jméno akkaronského božistě, jenž, jak sedmdesátci přetlumočili, značí toli co bůžek much 4 Reg. 1, 2., což *Beelzebub* znamená. Čili modlu tu Akkaronané snad proto, že se domněli býti ji ochrankyní před muchami a jiným ovádem. *Beelzebub* coby značilo, zda pána příbytku (pekelného), zda pána bláta, na nesnadách se pohazuje. Z k. 12, 24. víme, že název ten dáván kořeti pekelnému, jelikož Písmo modly démony býti vykládá Bar. 4, 7. Z. 95, 5. Vulg. Pánu Ježíši fariseové vytýkali, že skrze Beelzebuba t. j. posedlým jsa od Beelzebuba dábly vymítá, z čehož potom další Pána Beelzebubem pojmenování samo sebou plyne.

Co Kristus tuto předpovídá, skutkem se vyplnilo. *Celsus apoštoloy nešlechtněsky zove, Tacitus je ž nenávisť lidského plemene víní, a hrozné jsou výtky, jimiž pohané proti křesťanům se potrhovali, bezbožníků, zrůdců, vrahů, dětožroutů a jinak jim dávajícíe.* Tu vyplnilo se, co dí tuto Pán a co Jo. 15, 20. praví: *Jestli mne pronásledovali, i vás pronásledovati budou.* Leč tím právě výrokem Páně se potěšovali tolikéž křesťané bohomyslní, když v užší službu se Bohu oddali,

Tak dí sv. Jeronym (ep. 39.) o Blesille, dceře sv. Pauly, kteráž po smrti muže svého život po jeptišku vedouc od paní světských posměchy trpěti musela: *Blesilla naše*, dí světec, usměje se, aniž těžko jí bude posluhčati potupy a haný zvěťorných žab, vedouc, že sám Pán její Beelzebubem nazván. Tot jest, co dí 1 Cor. 4, 10.: *divadlem jsme učinění světu a andělům*.

Již pak z toho, co byl pravil, že Duch sv. bude z nich mluviti, že On Pán sám toli trpí a tak mnohá příkoří snáší, z toho již odvětjuje tuto: *Nebojte se tedy jich, nebo nic není skryto, co se neodkryje a nic tajno, co se nezví*.

Patří slova ta ku potěchám, jimiž Pán duši apoštolů svých pozdvihuje; nemají se báti, byť sebe hůře na ně potrhovali a sáпали se nepřátelé a je mnohem hůře než Pána nabírali, Beelzebubů, zrádců a jiných úkord a potup jim obraželi. Bůh zajisté učiní, co se v přísloví tom jeví, že *není nic ukryto, co by se neodkrylo* t. j. on vyjeví zlobu světa s jedné a nevinu a uslechtilou mysl apoštolův a pravdu evangelia s druhé strany. Stane se to již tutohle na zemi. Ten jest smysl slov Páně, an v. 26. s předešlými slovy spojití sluší.

Jiní však, ač vhodně-liž? vykládají, verš 26. nepotahující ku předešlému, nebž s následujícím 27. spojující slova jeho v tento smysl: Nebojte se kázati evangelium; nebo ač na začátku málo jen lidí uvěří, tak že se bude evangelium ukrytým zdáti a tajným, přece brzo se rozšíří, uprostraní a celému světu ozračí. Slůvko *neboť*, jenž nadarmo zde nestojí, pro prvější vklad hlasuje.

K nebázní patří také to, aby *celou náuku*, ničeho pro strach nějaký nepomíjejíce, hlásali. A to jim praví Pán, když vece: *Co vám pravím po tmě, řekněte ve světle, a co v ucho slyšíte, hlásejte na střeších*. Tím je Pán vede k tomu, aby nedomnívali se, že z nauk mohou to neb ono, coby snad méně uráželo, voliti, jiného zholi vynechávající. Slova Páně *ve tmě* či *po tmě* mluviti, do ucha mluviti z přísloví vzata jsou, a neznačí leč: *Co jsem vám soukromě, doma, po domáčku, v rodině pravil*; tak také rčení *ve světle* a *se střež* mluviti sobě odpovídají totéž znamenajíce, a sice *veřejně, povšečně, obecně*. Evangelium zajisté veřejně v životě osvědčiti se musí, že v skutku jest pramenem vyššího života a nebeské již tuto pocítěné blaženosti. Tajné a skryté Pán ničeho nemluvil Jo. 18, 20., nebž všechno pronášel veřejně a obecně; ale tu se míní učení apoštolům a učeníkům kromě zástupu dávání, jak n. př. obšírná řeč Páně při poslední ve-

čeři Jo. 13k—17kk. I apoštolům někdy se událo, že se v čas pronásledování s naukami svými veřejnosti vzdálili a jenom po domech a rodinách učiti mohli; ale i jim naději a potěchu, že nauky ty veřejně časem svojím se objeví a největší prostrannosti a bezpečnosti dojdou, Pán dává u Luk. 12, 3. Co jste pravili *ve tmě* t. j. skrytě, neveřejně, to slyšeti se bude *ve světle* t. j. veřejně hlášáno bude, když nauka moje vítězství dojde. O střeších dotýká, poněvadž střechy na východě, jak jsme toho již dotkli, položené jsou, tak že na nich se choditi a pro nízkost jejich také všelico hlásati může; tudý na střeše 2 Král. 16, 2. toli značí jak již praveno *co veřejně*, hlasitě, tak aby všechen lid slyšeti mohl. Měl Pán Act. 4, 10. všemu lidu kázán býti a dosavad ve smyslu tajemném kněz kazatel dříve vystoupení svého na kazačelnu utajuje a ukryvá se k modlitbám a k rozjímáním, aby i tu se na něm naplnilo, že to káže, čemu se ve skrytosti té posvátné naučil.

Abý pak nebáli se veřejně vystoupati a veškeru pravdu Boží kázati, ozbrojuje Pán je bázní jinou. *Nebojte se těch*, praví, *jenžto zabijejí tělo, duše ale zabiti nemohou; bojte se raději toho, jenž může i duši i tělo zatratiti do pekla*. Dává jim zde zbraň proti obávání se lidí, bázní Boží strach před lidmi potíraje. Nebo což mohlo je ohroziti od kázání pravdy, leč bázeň lidí? Nejvyšší zlo ale, jehož se od lidí obávati lze, jest odnětí života tělesného; a tu Pán naproti bázní té staví strach mnohem vyšší a jediné svrchovaný, odnětí totiž života věčného či zahubení s tělem i dušou také v pekelném ohni, kde Jes. 66, 24. *červ jejich neumírá, oheň jejich nezhasíná*. Bázeň pekla tedy spasitelna bázeň, jesto ji Pán sám užívá, aby apoštolý od zapření svého jména odvedl. Bázeň ta tisícůru mučeníkův byla podnětem, nejhorší muka očihoště podstoupati. Výrokem tímto Páně o nebání se lidí, nebž Boha, jenž věčné zahubiti může, svatí otcové a biskupové ke všem ctnostem, ku stálosti, vytrvalosti a trpělivosti napomínali a podněcovali, jak Štěpán papež n. p. za Valeriána a jiní. A ovšem i nás má bázeň ta odstrašiti ode všeho zlého podle slov sv. Chrys. hom. 5. ad pop., že kdo častěji za života svého v myšlénkách do pekla vstupuje, po smrti pekla ujde, který výrok jsme již výše z úst sv. Bernarda slyšeli. V tom také největší moudrost spatřuje se, když člověk těla se vzdává, aby duši zachoval; jest to zajisté táž opatrnost, za jakou námořníci přístěhu do moře vylazují, aby loď zachována byla. Praví tuto sv. Augustin krásná slova:

Není se tak báti smrti těla jak raději smrti duše. Nepřítel, ukrutník, zlovec zničit může proti tobě až do života duše; ty sám nechť jsi proti duši své zuřiti. Když tělo usmrčeno bývá, stěhuje se duše; kam? Jestli že nepozbyla života svého t. j. Boha, u toho se ocitne, jehož neztratila. Bojíš-li se smrti, miluj život, životem твоjím ale jest Bůh.

Aby ale nezdálo se, že bázeň Boha s nebáním se lidí jest věc příliš nesnadná a opovážlivá, přičinuje Pán k výroku tomu o bázni Boží spolu také útěchu: *Zdaliž neprodávají dvou vrabců za heblu a jeden z nich nepadne na zem bez Otce vašeho? Vaši pak i vlasové na hlavě všickni sečtení jsou. Protož nebojte se, lepší jste vy nad mnoho vrabců. Slova tato mohou člověka v nejhorších okolnostech a v nejtěžších útrapách potěšiti, pozdvihnouti, posilniti. Mohl Pán říci: Bůh pečuje o vás, jemu se vsady i v nejtěžších pronásledováních docela důvěřujte; bylo by stačilo potěšení to. Ale Pán více činí, mohutnější a výdatnější potěchu dává, při čemž postupu nějakého užívá. *Vrabcové dva se prodávají za peníze, vece Pán. Vrabci jsou v očích lidských věc tak nepatrná, že za nejmenší peněz se prodávají dva; pokládají se za heblu či za balatku, za šarapatku, za vindru, za šart, za ort, za halif t. j. zhola ceny u lidí nemají. A přece ani jeden z nich nepadne na zem t. j. nezahyne bez vědomí a bez vůle Otce nebeského; v takové jsou u Boha svrchovaného péči, tak Bůh o ně stará se, tak je chová, pěstuje, spravuje. Podobně dle Luk. 12, 6. *Zdaliž neprodávají pět vrabců za dva peníze? a jeden z nich není v zapomenutí před Bohem. Tudy v Ž. 103, 27. o zvířatech velikých i malých až i těch nejmenších k Bohu dle se: Všíchni na tebe očekávají, abys jim dal pokrm v času svém.***

Aby se ale nezdálo, že Bůh sic o nejmenší tvory stará se, avšak že Mu ten neobeněný úd tvorův jeho jednostejen jest, aniž péči o to má, v dobrém-li chová se stavě čili v nedobřem, tudy Pán pokračuje: *Všíchni vlasové hlavy vaši sečtení jsou. Což jest nepatrnějšího než vlas hlavy? Který člověk čítá je? Který cítí, který mnoho dbá o to, když mu jeden vlas z hlavy padne? A přece i ten vlas Bůh spočten má a bez vědomí a vůle Jeho nepadne ani vlas z hlavy vaší. Ta slova svrchovanou v sobě potěchu mají pro apoštoly a ovšem také pro veškerý lid. Nebo chovají v sobě ten úsudek od menšího k většímu: Když Bůh o nepatrné ješitné, marné a takorba nicemné věci stará se tak pečlivě, čím více starati se bude o vás, ježto*

netoliko stvořil k obrazu a podobenství svému, nýbrž také za hlasatele učení svého vyvolil a tudy pod obzvláštní opatrování vzal? Jakoli tedy proti vám povstanou, vás pronásledovati, o bezživosti vaše státi a se zasazovati budou, buďtež dobré myslí, nic zlého nestane se vám, co by se vám v dobro neobrátilo a vám k větší nebeské blaženosti nesloužilo. Nebo dražší, vzácnější jste, než všeliké množství vrabcův. Podobně Zach. 2, 8. dle Pán o Israelitech, chtěje jim před očmi předejít, v jaké péči, ano v jaké vzácnosti se u Něho počítají: *Kdo se vás dotkne, ten se dotýká zřetelnice oka mého. A Sap. 3, 1. Duše spravedlivých jsou v ruce Boží; pokládá se to jejich od nás odjiti za vyhlazení; ale oni jsou v ruce Boží. Sv. Aug. serm. 334 dle: Což mi uskoditi může, an Bůh přijímatel jest duše mojí? Což mi sejde z toho, když rozsápá nepřítel oudy moje, an Bůh i ty vlasy moje čítá? Budu-li se báti o články těla, ješto Bůh mne o počtu vlasů hlavy mé ubezpečuje?*

Již pak z toho jde naučení, že Bůh o věci nejmenší pečuje, a že tedy Jemu nedůvěřovati se hřích jest. Jde však podobně z toho, že Bůh o nejmenších hříších a pokléscích ví a jich nenávidí a že všeliký se jich vystříhati přijde. Nebo vlasům podobají se hříchové vsední; když ale vzrostou, mohou člověka jak tam Absalóna o život připraviti 2 Reg. 18.

Ještě poznamenati sluší za první, že v textu původním stojí místo přeloženého slova našeho *hebla* assarion, kterýž peníz sic nebyl nejmenší, avšak v přísloví, ku kterému Pán tu prohlídá, za nejmenší platil. Za druhé, slovo: *Neprodávají-li dvou vrabců atd. nadesílá netoliko vědomost, nýbrž i vůli, a tudy rčení bez Otce značí toli co bez netoliko vědomí Božho, nýbrž i bez Boží vůle, v čemž zvláštní síla potěchy leží. Za třetí v řečtině místo *vrabců* stojí pěstění a významnější *vrabců* zdobně slove. Prodávají se, a to jest čtvrtá poznámka, vrabcové také proto, poněvadž se jich k jistým obětem při malomocenství užívalo. Lev. 14, 4.*

Přistupuje Pán nyní k dalšímu vývodu. Nebáti se jim přikázal; nebání toho ale zvláště potřebí bylo pro svobodné víry jeho vsady kázání. Tudy vece: *Kdožkoli tedy mne vyzná před lidmi, toho i já vyznam před Otcem svým, kterýž jest v nebesích. Kdožby pak zapřel mne před lidmi, zapřím i já ho před Otcem svým, kterýž jest v nebesích.*

Otevřeně, veřejně, bez bázně Krista vyznávali před celým světem mají apoštolové; sic jinak nebudou míti s ním a při něm účastenství, *aniž se jim dočkáme vyznání Kri-*

stova před Otcem, t. j. vzetí a vyhlášení jich za syny, společníky, stoupence Kristovy, a tudy se jim nedostane spásy věčné. Není dosti srdcem věřit, což u apoštolů se již nacházelo; potřebí, aby ústy vyznávalo se to, co se srdcem věří, jak dří Rom. 10, 10. *Srdcem se věří k spravedlnosti, ústy se vyznává k spasení.* Srdce a ústa t. j. vnějšek a vnitřek, oba shodovati se mají ve vyznávání Krista; vyznání úst bez víry srdce pokrytstvím jest a víra srdce bez vyznání ústy jest hříšnou bázní. Vnější skutek bere cenu a hodnotu svou ze srdce; vnitřní citové a úmyslové dokonávají se zevnějším vyznáním. Rada Boží a úmysl Páně spasiti lidstvo nezůstaly v lůně Otcově, nébřž zjeveny byly vně a vně spatřiti se daly; Kristus vtělil se nezůstav ideou toliko holou a pouhým vnitřně postřehy předmětem. Proto dří prorok Zalm. 115, 1: *Věřím a tudy mluvím.* Ano často se vyznání ne ústy nébřž skutkem děje, jako též zapření podobně se stává. Eleazar za věku Machabeův maso vepřové jísti iněl; ale v tom nejezení a vzpírání se proti rozkazu aby jedl, v tom právě záleželo vyznání víry. A na obrat nezapírá se toliko slovy Kristus, nébřž také zapřen bývá, když kdo takové skutky vykonává, z nichž druží pochop berou, že on víru Kristovu zaprel. Tudy se křesťan docela zdřáhali až i život pokládajíce, aby nemuseli kadidlo na ohniště model metati, ač mohouce to někdy podtají učiniti. Tudy se v církvi po věškerý čas veřejného víry vyznávání postihovalo netoliko před dobřými, nébřž i před lidmi zlými a jmenovitě před pohanskou vrchností, před nepřátely víry; tudy víru svou toli tisícův a tisícův mučenisků vlastní krví zpečetilo. Dří zajisté Pán: *Kdo mne vyzná* netoliko soukromí před Bohem, nébřž *před lidmi*, také těmi, jenž tělo zabíjejí, *toho vyznám před Otcem*; a opak toho kdo zdřáhá, liknuje, stítí se vyznati mne před lidmi, *zapřím já ho před Otcem*, zavrhnou jej, odsoudím jej, postavím ho na levice, k nimž pravna budou slova: *Odejděte; neznám vás.* *Zná zajisté Pán ty, kteří jeho jsou* 1. Cor. 4, 5. Tudy dří David a podle něho každý mučeník: *Pro tebe snesl jsem pohanění a zahánění pokrylo tvář mou.* Ž. 68, 8. Tudy otcové píní jsou chvály mluvíce o mučnách Páně, an svrchované vyznání Krista mučnicktví jest. Mučeník jest, dří sv. Cyprian, společník Kristův, učitel mravů, slavný vítěz. A sv. Basilius (o 40 muč.) dří: *Óblazení jazykově ti, jenž Krista vyznati a svatý onen hlas vydali, ježž pojav vdech posvětil se, ježž andělé slyšce plesali, ježž Pán v nebesích zapsal.*

Přidati tuto přijde ještě, že v řeckém textu čte se: *Kdo ve mně vyzná m. kdo mne vyzná.* Vazba ta se drubdy zdála býti hebraismem; ale brzo poznalo se, že jim není a tudy se vyrozumělo tomu, proč sv. otcové řečtí váhu na slova ta kladou. Vjc totiž řečtí v *Kristu vyznávati* značí, než *Krista vyznávati.* V *Kristu vyznávati* jest vyznání takové učiniti, z něhož poznati lze, že vyznavač Kristovi patří, v *Kristu* takměř vtělen jest. Kdo v *Kristu vyznává*, ten vyznává Krista ovšem, ale činí to docela podlé Krista, z milosti Kristovy a takofka z prostředku proudu Páně jej obklopujícího a takměř v proudu tom zhola se ponořiv; není to pouhé ústy vyznávání, ale vychodí ze žilvu Kristova v srdci vyznavačově zrodilého. Považuje se předmět vyznání, Kristus, co obor a okres, v němžto se vyznavač nalezá, co majetek nejvnitřnější jeho útroby, co živel, v němžto žije a hýbá se. Takto se k *vyznávání v Kristu* svatý život vymáhá a ovšem o těch ncdá se říci, že v *Kristu vyznávají*, kdo Jej sice ústy vyznávají, ale skutky svými zapraťají. U Luk. 9, 26. čteme: *Kdo se za mne stýdětí bude, za toho se i Syn člověka bude stýdětí, když přijde ve slávě své a Otce svého a andělů.* Kdež trojí slávu pozorovati: a) *slávu*, již má Kristus sám; b) *slávu*, kterou Mu co člověku Otec nebeský nad to přičiní od trůnu svého; a c) *slávu* andělů, v níž andělé se nalcaží, kterou se zaskvívají od Boha jí dosáhše. Trojí slávou Pán se zaskvěje, když na zemi pro činění soudu přibude.

Posud mluvil Pán o pronásledování a svícelech, jenž na apoštoly přijíti měly pro vyznání jména Kristova. Ale proroctví taková se neshodovala s tím, čehož se oni nadáli. Povšechně totiž očekávali Židé, že Messias přijda učiní je národem netoliko velikým, nébřž i šťastným, a že obecnou mezi nimi blahost založí. Představuje se zajisté Messias u proroků co kníže pokoje a co dárce všeliké blaženosti. Jes. 9, 6. 32, 17. 60, 17. I bylo potřebí apoštolům předsudek ten, v němž oni s jinými všemi také Židy trvali, odniti a je o záměru, pro který na svět přišel, místněji a jedine pravdivě vyučiti. Dří tedy:

34. Nemněte, že jsem pokoj přišel pustit na zem; nepříšel jsem pokoje pustit, nébřž meč. 35. Přišel jsem zajisté rozloučit člověka proti otci jeho a dceru proti materi její a nevěstu proti tchýni její 36. a nepřátelé člověka jsou domácí jeho. 37. Kdo miluje otce neb

matku více nežli mne, není mne hoden, a kdo miluje syna neb dceru nade mne, není mne hoden, 38. a kdo nebéře kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden. 39. Kdo nalezne život svůj, ztratí jej a kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej. 40. Kdo přijímá vás, mne přijímá a kdo mne přijímá, přijímá toho, jenž mě poslal. 41. Kdo přijímá proroka ve jménu proroka, odplatu proroka vezme, a kdo přijímá spravedlivého ve jménu spravedlivého, odplatu spravedlivého vezme. 42. A kdokoli by napojil jednoho z nejmenších těchto číšť vody studené toliko ve jménu učeníka, amen pravím vám, neztratí odplatu své.

Ve větách těchto Páně mnoho potěchy a nauky nalézá duše lidská, ale i to pravda jest, že kdo věty ony po prvé slyší, nemalým podivem se nad nimi, aspoň nad některými výroky, stavuje. Ozvláště první slova: *Nedomáňte se, že jsem přišel pustit pokoj na zem; nepřišel jsem pustit pokoje, nýbrž meč*, ozvláště ta slova čtenáře při prvním uslyšení v nescnáz uvádějí a táže se, kterak kníže pokoje, jak Pána prorok nazývá Jes. 9, 6., v taková slova se ozývá?

Pokoj a meč odporem v té větě sobě postaveni jsou. Co meč značí, vysvítá z dálejška t. j. rozdělení. Z protivy té a spolu z přidaného k jednomu členu protivy té výkladu jasné vybleská smysl slov těchto. Dí totiž Pán dále: *Přišel jsem rozloučit člověka proti otci jeho a dceru proti matce její a nevěstu proti tchyni její a nepřátelé člověka domácnici jeho*. Přišel tedy Pán, aby se rozdělení stalo, aby oddělení byli totiž ti, kteří Ho následují od těch, kteří Kristu a svatě víře Jeho protivi se. Světem zlo zavládlo Jo. 7, 7. 1 Jo. 5, 19. a co ze světa pro Krista získáno býtí má, nemůže jinak leč oddělením od světa získáno býtí t. j. leč mečem. Nauka Páně byla takovým dělídlem, takovým mečem, jakož se i v písmě nazývá Ef. 6, 17. *mečem ducha*, totiž mečem od Ducha svatého daným a Hebr. 4, 12. sluje slovo Boží *ostřejším nade všeliký meč obosečný, jenž proniká až k rozdělení duše a ducha, čisu (či morku) a kosti*. Provodila nauka ta dělivou moc svou tak, že jak dí Pán, nejvyšší svazky rodinné roztřbala, anot syn proti otci, snacha proti tchyni, dcera proti matce a domácí čeleď proti hospodáři a ho-

spodyni povstali, je všelijak obouzeli, k soudu pohnáli a na smrt vydávali. Tím Pán na rozum dává, že není spojení mezi Kristem a světem čili *kdo přítelem jest světa, že se nepřitelem Božím činí*. Jak. 4, 4. Byla nauka ta ovšem i proto také potřebna apoštolům, aby se nezhrozili účinků obrácení mnohých lidí na víru křesťanskou, aby jimi překvapení, zastrašení a od důrazného působení ohrožení nebyli. Když nyní Pána slyšeli, že nepřišel, aby pokoj přinesl, nýbrž meč, již jim v mysli rozednělo, že jinak býti nemůže, že zásada světa jinak nemůže leč duchovním mečem přemožena býti a že nákaza světa s sebou to obnáší, aby se ustavičně proti přikázání Božímu zpouzel a proučil. Svět za pokoj, za mír a klid pokládá, když žádostem svým hovětí a naruživostem svým bez závaty sloužiti může. Takového klidu nechce Bůh; hříchům má vojna vypověděna, bludové mají potírání, zlým náklonnostem a naruživostem má přítrž učiněna a hráz položena býtí; *dobrá rojna uvedena*, dí sv. Jeronym, aby *zlý pokoj přerušen byl*. Pravý pokoj, spasitelný mír, blaživý klid jest ten toliko, když ctnost vládne, když pravda vítězí, když nauka Páně svět a srdce lidské řídí a spravuje. Není sice vůle Páně, jenž knížetem pokoje Jes. 9, 6., Bohem pokoje 1 Cor. 14, 33. a pokojem naším jest, Ef. 2, 14. není, díme, vůle jeho, aby nepřizné, vády, sváry, rúznice a věci podobné se dály, an je přísně zakazuje a nám i nepřátely milovati a za zlé dobrým odměňovati se velí; avšak ta jest lidská zloba, ta jich porušenost a mravná zkáza, že právě proti pokoji tomu, jehož On původem jest, svět se spikne a všelijak veskerou silou svojí se proti pravdě a ctnosti na odpor postaví, bludů a nemravných háje a chráně. Tím ovšem přerušen bude pokoj ten hříšný, jehož svět jediné hledá, aby ve své žádosti zlé vyvítili se mohl. Když evangelium hlásati se bude, jeden z rodiny uvěří, druhý neuvěří a to nejvíce pro zlé žádosti srdce svého. Avšak tentohle nespojí se s nevěrou svojí, on i věřícího bude od víry odváděti, a nedáli se odvésti, jej pronásledovati, byt i vlastní bratr, vlastní sestra, ano byt otec a matka jeho byli. Tomu zajisté Bůh pravdy a Bůh svatosti nemůže chtíti, aby syn otcovi, dcera matce ve zlém a ve hříchu povolovala. I stane se, že největší nepřátelé člověka budou právě ti, jenž by se k němu nejsvrchovanější láskou vinouti měli a vyplní se, co již pravil prorok Mich. 7, 6., *že čeleď v nepříteli povstane proti pánu svému*. Sr. Jer. 9, 4. 5. 47, 3. Při tom Pávě výroku tedy vezdy patř

dvojí pokoj rozeznávají, jeden Boží, jiný svět-ský a hříšný, jak již praveno a spolu k tomu prohlédati, že Pán *netak zedměř* příchodu svého, jako raděj *následky* kázání evangelia mimo vůli jeho stále vyličuje, anť by zajiště vůle Páně byla, a by veškeren svět tudíž a i hned, jak mile slovo Boží uslyší, se obrátil. Sv. Chrysostom odkazuje na onu hříšnou svornost v Babylóně, k jejímužto zničení se dalo to zmatení jazykové a dí, že i mezi zbožnsky, ač mají-li něco provéstí, jednota nějaká avšak hříšná bývá.

Věta Páně: *domáci jsou nepřítelé člověka* ještě také v jiném ohledu pravdiva bývá. Rodičové nepřítelé jsou dítek svých, když je zle vychovávají, uzdu jich žádostem a náruživostem pouštějíce; děti jsou nepřítelé rodičů, když jim všelijak ku zlémupodně dávají a zvůle k zlému od nich vymáhají; čeled jest nepřitelem hospodáře, když mu ke zbrodněm a zlobám pomocné ruky podává a t. podobně.

Když byl Pán boj onen opsal, kteréhož při rozšíření evangelia ujití nelze, přistupuje tudíž ke způsobu, jakým boj ten podnikati sluší. Dí: *Kdo miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden, a kdo miluje syna neb dceru více nežli mne, není mne hoden*. Tuť opisuje se způsob, jakým pŕtku onu podnikati mají praví učeníci Páně, který ovšem již z předešlého samoděk plyne. Lásky ku Kristu výlučna a výhradna jest, a v tom smyslu se Bůh nazývá *žárliivým* Exod. 34, 14. Deut. 4, 24, 5, 9, 6, 15. atd.; lásce té všecko sluší obětovati a jestli kde, jistě tu v nejvyšší míře platí, že nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti. Kdo otce neb matku výše nad Krista kladě, kdo jim aneb jiným přátelům a komukoli zalíbíti se hledí na Krista, a Boží prikázání se neohlédaje, nébrž učení Páně řeči i skutky zapřítí se nestítí, ten Krista není hoden, ten nebude uznán za stoupence jeho, aniž ho Pán vyzná před Otcem nebeským. U Luk. 14, 26. s větším důrazem dí Pán: *Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti otce svého i matku i ženy i bratři i sester, ještě pak i života svého, nemůže býti učeníkem mojim*. V tom Páně výroku slovo *nendřidli* znamená, jak ze sv. Matouše vidno, toli co méně milovati, zázeji a nížeji klásti. Všecky lidi milovati nám uloženo; výšeji sluší milovati ty, jenž snámi úvazky přibuzenství a rodu spojení jsou Col. 3, 20. A tudy nedí Pán: *Kdo je miluje, nébrž kdo je miluje více nežli mne*. Kdykoli láska k rodičům a k dítkám odporuje lásce k Bohu, tak že bys Krista a víru jeho zapřítí musel, moha tak jediné zů-

stati přítelem lidí, tu nenávist t. j. nemilování, neproptičování se v lásce ke svojincům povinnost jest, a kdo jinak jedná, ten Krista hoden není. To jest ten pořádek lásky, o němž v písni chof mluví, ana vece: *Spodřádal ve mně lásku*. Cant. 2, 4. Příklady toho v životech světcův a světic Božích zhušta nalezáme. Sv. Perpetua nedala se žádným otce svého namlouváním, doléháním a dotíráním, ač sobě bradu vyrval a na zem před ní padl, od víry v Krista odvésti. O sv. Viktorii vypravuje Viktor Utický o pron. Vand. kn. 3., že když ji, poněvadž k ariánům od katolické víry přestoupiti nechtěla, k umučení vedli, manžel s dětmi následoval a neustále ji volal: Co činíš, manželko drahá? Mnou-li manželem svým pohrdáš, smiluj se aspoň nad dítkami a nemluvátky, jež jsi porodila. Proč se zapomínáš nad plodem života svého? Učin, co král velí a zachovej sebe pro manžela a pro drahé děti svoje. Ona ale ani na slova manželova a dorývání jeho, ani na vzlykot a pláč a prosby dětí nedala, nébrž mysl do výše povznescouc světem se vším jeho cinem pohrdala.

Oygem věc ta, vzdávati se nejněžnějších tužeb a citů a zbavovati se svazků nejužších, nebyla snadna. Aniž také Pán o snadnosti té oběti mluví, nébrž naopak dí, že těm obětem podrobovati se, jest *kříž svůj nésti*, jehož kdo nenese, Pána hoden není. To zajiště jest, co Pán po oněch slovech dokládá řka: *Kdo nebře kříže svého a nendředuje mne, není mne hoden*. *Kříž* co jest, věděli apoštolé od Římanů, kteří nad nimi panovali a způsob ukrutné smrti té, Židům zhola neznámé, u nich zavedli. Ten, kdo k smrti té byl odsouzen, musel sám kříž svůj, na němž pŕstí měl, nésti až na popraviště. *Kříž nésti* jest tedy všecka muka, všechny svízelé, veškery i *nabolestnější* útrapy milerád pro Krista a učení Jeho podstoupati. Kristus přitocným způsobem doložil slova: *a nendředuje mne*, prohlédaje k tomu, že Mu druhdy a brzo přijde nésti kříž těžký na horu Kalvarii, jakož i jinde té své budoucí smrti dotekl. Jo. 3, 14. Dokona výroku toho apoštolé, jelikož k budoucnosti se odnášel, nechápali; leč přece toli jim ze slov těch prosvítalo, koli jim nyní potřeba bylo k vyrozumění tomu, že smýšlení Petrovo později projevené Luk. 22, 33.: *Stebou, Pane, hotov jsem do vězení a na smrt jíti smýšlením jich veškerých býti mělo*. Tudy dí 1 Petr. 2, 19.: *Tot jest před Bohem milost, když někdo pro svědomí Boží snáší zármutky trpě nespravlivě. Nebo k utrpení jsi povolání, jakož i Kristus trpěl za nás příklad nám pozů-*

stavu, abychom následovali slépějí Jeho atd. sr. 4, 13. v téže epístole. K tomu smyslu Pán nejbližše prohlídal.

Avšak *křížem* rozumí se také umrtvování zlých žádostí, vášní a náruživostí, a ovšem v dalejším smysle i k tomu významu Pán směřoval. Kdo *Kristovi patří, ti ukřižují tělo své se žádostmi jeho*, dí Pavel Gal. 5, 24. *Mně svět ukřižován jest, dí týž apoštol Gal. 6, 14. a já světu. Kdo pobožně žiti hodlají, ti pronásledování budou.* 2. Tím. 3, 10. Tuto vhodně praví sv. Leo (s. 44): *Svatý život nikdy není prázen kříže, ješto žádosti těla hřeby zdržlivosti probíjí a chtějí tělesné skrze Ducha svatého v sobě zabíjí.* Leč zdalíž takové kříže na sebe brání nebývá s pravým užtkem a prospěchem toho, kterýž jej na sebe bře? Ovšem. A tudy nechťje Pán té útěchy pomínouti dokládá: *Kdo nalezne život svůj, ztratí jej, a kdo život ztratí, nalezne jej.* Sada zaostřelá a věta ostrořeká, v níž slovo *život* dvakrát v předvěti a dvakrát v dověti přichází, leč jiný význam má tam, než tudy. V obou předvětech značí slovo *život* (aneb *duše* co přičina života) tělesný dočasný život, v obou pak dovětech značí se životem život věčný, nesmrtelný čili věčná blaženost. *Život náleží* znamená podle 16, 25. toli co život zachovati. A smysl jest: Kdo zapřením víry Kristovy život a blahobyt časný a zemský zachovati hledí, ten ztratí život věčný a věčné smrti propadne. Kdož ale nastaví život časný pro Krista, pro nauku Jeho, pro svatost života, ten za časný život dosáhne věčného a nesmrtného.

Ten výrok Páně posaváde pravdivost svou v životě křesťanském osvědčuje a do věkův stane pravda jeho. Život křesťanský jest ustavičně starého Adama, zlých žádostí a chtíčův umrtvování a pletového, hříšného života se odříkání, ana plet ustavičně proti duchu se vzpírá. Proto potřeba údy svoje na zemi mrtviti Col. 3, 5. a tělo své čí plet svou se hříchy a žádostmi ukřižovati Gal. 5, 24. Tudy dí sv. Chrysostom: Jestliže ti život věčný ztratí, kteří život časný, největší dar Boží, výše Pána kladou, čím více oni život svůj věčný v nebezpečenství uvodí, kteří umrtvování těla neznajíce a jemu se protivíce za požitky nejšerednější, za užtky nejšpatnější a za nejnicemnější věci světa tudíž Páně víru, lásku, následování Krista zadávají a zrazují.

To byli nejhlavnější předpisové, jež Pán apoštolům svým dáti pro ten čas umínil. Mnoho v nich pro tělesný blahobyt tvrdého a příkrého, mnoho nepřijemného a protivného

zahrnul Pán a úlohu jejich jim více ze tmavé a stinné stránky vyličoval. Leč měla se před duchovnými zraky jejich také světlá strana objeviti a potěchu jim poskytnouti, kterouž by k ochotnému a hbitému úlohy své provedení se podnítiti. Tudy Pán k závěrečné řeči své praví: *Kdo vás přijímá, mne přijímá a kdo mne přijímá, přijímá toho, kterýž mne poslal.* Veliká důstojnost apoštolů! Veliké oslavení jejich! Veliká štědrota Boží k těm, kdo se v službách a ochotách apoštolům a těm, kdož na jejich místě jsou, propůjčí! Kdo přijme je, přijímá Krista. Oni zajisté dvojí vazbou jsou s Kristem spojeni, jednou dle úřadu svého co jeho posli a náměstkové. A tu čest poslům činěná připadá na samého pána, na Krista. Kristus v nich přebývá, anof na místě Kristově poselství konají, *jakoby Bůh napomínal skrze ně* 2. Cor. 5, 20. Láska prokázaná jim jest prokázána Kristovi Gal. 4, 14. Ale i druhým svazkem spojeni jsou s Kristem, svazkem vnitřným, životným, podle něhož Pán blava jest, oni údové, Pán kmen viny, oni ratolesti. Kristus zajisté a Otec žijí duchem svým v pravých citelech Páně. Jo. 17, 22. 2. Petr. 1, 4. Kdo tedy přijímá apoštolu a náměstky jich, Krista přijímá a ovšem, poněvadž v Kristu Bůh jest 2. Cor. 5, 19., Boha přijímá. *Přijímání* to bře se u apoštolů ve smyslu prostém a vlastním, u Krista a Otce ve smyslu přenešeném, jak samo sebou patrné.

Ale i *miru odplaty a mzdy* takového přijetí vyličuje Pán: *Kdo proroka přijímá ve jménu proroka, mzdu proroka vezme a kdo spravedlivého přijme ve jménu spravedlivého, odměnu spravedlivého vezme.* Bře Pán slova ze života starozákonného a dvou stupňů dotýká, prorokův co vyššího, spravedlivých co nižšího stupně. Prorok vyučuje, káže, rozšiřuje království Boží, spravedlivý zachovává a plní zákon Boží. Kdo proroka přijme ve jménu proroka, t. j. ne z ohledu časného, ne pro zisk dočasný, ne z jiné přičiny, že s ním snad přibuzen, že mocen, že urozen, že bohat jest, nebřz pouze proto, poněvadž prorok jest, ten mzdy proroka dojde, poněvadž v obecenství života s prorokem vešel a skutkův, zásluh a ctností jeho se přiúčastnil; slušno tedy, aby též v odplatě jeho účastenství bral. I vyplňují se ú vyšším významu slova ana Davidova, jež přenesl boj proti Amalechitským maje 1. Reg. 30, 24. *Rovný díl bude tomu, kterýž vyšel k bitvě i tomu, kterýž zůstal u dřemen a rovně se dělíti budou.* Takto vdova Sareptská přijala proroka Eliáše 3. Reg. 17, 14. —

Podobně platí věc o spravedlivém, kdo jej ve jménu spravedlivého přijme, t. j. kdo jej za jediným tím ohledem přijme, že spravedlivý jest, že Bohu slouží, ten se stane účastným té odměny, již se spravedlivému či pobožníkovi tomu dostane. Tak Soba a Berzelai přijali Davida v Mahanaimě, když utíkal před Absalónem 2 Reg. 17, 27. n. Tak Abdiáš prorok přijal pronásledované spravedlníky a prorokův učeníky 3. Reg. 18, 13. tím dobyv sobě nároku na odplatu spravedlivému přistojnou. To již snadno dá se obrátiti na učitele a pobožníky Nového Zákona a hodnota dobrodiní sluhům N. Z. prokázaných tím větší jest, čím na povýšenějším místě nalezájí se sluhové Zákona Nového nade sluhy Zákona Starého. Sr. níže 11, 11. Luk. 7, 28. Afra přijala sv. Narcissa, a ovšem rouchem milosti Boží obléčena byla, až i sama pro víru mučnickou smrt podstoupila. Čehož příkladové přehustí v historii. Neméně dá se to vyrcení Páně obrátiti na zásluhy, jichžto dobývají sobě, kdo neuměle vyučují, semináře pro kněze podporují, na knihy dobré penízem svým pro jich mezi lidem rozšíření přispívají. — Ano, dokládá ku konci Pán, *kdo dá malíčkému nápitek čerstvé vody pro to, poněvadž učeník můj jest, neztratí své odplaty*. Malíčkými zde zove apoštoly své pro jich před světem nepatrnost, neslavnost a pro to od světa jimi pohrdání. Nápitek vody studené klade místo věci nejmenší a nejlacinější. A tím nuznému a chudému potěchy uděluje, že i on ač ničeho nemaje, má-li jenom lásku ke Kristu a k učení Jeho, může účastným státi se odplaty nebeské. Nesluší tu Boha měřiti po-

dle lidí. Lidé pro udělení velikých odměn žádají velikých obětí a veliké služby; v království Božím může člověk za nejmenší službu nejmenšímu žebrákovi učiněnou největší odplaty dosáhnouti. Na dobré vůli záleží, a vůle velká mnoho dává; tudy dí, kdo mu vody *té dá proto, že učeník můj jest*, to jest ohledem na mne. Ohled zajisté ten a ten úmysl všecku hodnotu tomu snadnému skutku přičiňuje. Bůh na srdce, ne na ruku hledí. Zachéus dal polovici velkého statku chudým, dí sv. Augustin a vdova ona Mr. 12. toliko dva šarty; pohlídáš-li na to co dali, nebyli stejní, pohlédneš-li na to, proč to dali, ovšem stejní byli.

Ještě klade sv. Augustin váhu na slovo *studené*; nedí: teplé, seřitě vody, nebřž studené, takové, jaké kdo snadno míti může bez veliké obtíže a bez útraty, aby totiž nechudšímu zásluhy a tudy odplaty se dostati mohlo. Za příklad uvodí tu některý vykladatelé sv. Anastasii, která při mučení svém vody žádala. I podal jí vody studené člověk Cyrill jménem a tím sobě mučnické zásluhy kory, brzo na to pro Krista usmrčen byv.

Máme-li ještě upozorniti na některé pravdy, tedy jsou: 1. Co člověk činí ohledem na rozšíření evangelia, nezůstane bez odplaty. 2. Člověk může sobě zásluhy získati. 3. Člověk může cizích zásluh se přiučastniti. 4. Nikdo není tak nuzen a chud, aby v něčem bližnímu se propůjčiti nemohl.

Ráznych čtení kromě těch, jichžto jsme dotekli, co velmi nepatrných a smyslu nezahajících pomůžeme, pospíchajice pojednat o tom, co sv. Matouš o Krista Pána působení po rozeslání apoštolů vypravuje.

Hlava XI.

Jan Křtitel dává se tázati Krista. 7. Pán Křtitele veřejně vychvaluje. 16. Příčina obou jich od Židů nepřijetí. 20. Domlouvá Pán nekajícím městům. 25. Velebí Otce a 28. souženě k sobě volá.

1. I stalo se, když dokonat Ježíš rozkázání dvanácti učeníkům svým, odebral se odtud, aby učil a kázal v městech jejich.

Verš tento jest patrně dokončením řeči Páně a měl by vlastně státi na konci hlavy předešlé. Dí sv. Matouš, že se Pán odebral odtud totiž z toho místa, kdež apoštoly vyučoval; kde to bylo, neví se, poněvadž toho

sv. Matouš nedotekl. Byl pak Pán tenkrát dle 9, 36. právě na cestách a sv. Matouš říci chce, že vyslav apoštoly své nečekal někde, ažby se Tito vrátili a o úspěchu kázání svého zprávu donesli, nebřž že neustál v účinnosti své a sám osobně tolikéž učil *po městech jejich* t. j. dle 9, 35. 36. *po městech těch lidí, kteříž byli jak ovce bludné bez pastýře*. Odešel Pán od apoštolů, aby jim příležitosti propůjčil, rozkazy jim dané ve skutek uvéstí a v kázání evangelia zkusiti se. Netoliko jako orlice povzbuzoval mladých svých k litaní Deut. 32, 11., nebřž sám také stal se vzorem stáda svého ze srdce 1 Petr. 5, 3. Sv. Marek 6, 13. a Lukáš 9, 6. dokládají, že apoštoloé šli, vyučovali a divy činili a tak

před Kristem předcházeli, mysl lidskou na Krista svou měrou připravující. O tom sv. Matouš nepokládá; on ale mluví o dřívějším lidí pro Krista připravovateli a předchůdci Páně, o Janu Křesťiteli. I vypravuje:

2. Jan pak když uslyšel o vězení o skutcích Kristových, poslav dva z učeníků svých 3. řekl jemu: Ty-li jsi ten, který přijíti má, čili jiného čekati máme? 4. I odpověděv Ježíš řekl jim: Odejdouce oznamte Janovi, co jste slyšeli a viděli. 5. Slepí prohlíďají, kulhaví chodí, malomocní se očisťují, hluchí slyší, mrtví vstávají, chudým evangelium se zvěštuje, 6. a blažen jest, kdož se nehorší nade mnou.

Poselství Janovo ku Kristu Pánu od dávnověkosti mysle vykladačů zajímalo a na rozličné strany rozvádělo. Tertullian (c. Marc. 4, 18.) a po něm někteří jiní, zvláště protestantů část veliká z doby novější, domnívali se, že povědomí Janovo o Kristu co Messiasovi na nedrahnou chvíli zatemnilo se. V životě každého věřícího, praví vykladatelé oni, jsou doby, ve kterých se vnitřná přesvědčenost zachvívá, aniž který člověk prázen bývá takového pokušení. Nepřišlo-liž takové okamžení na Jana Křesťitele? Nalezal se tenkrát u vězení, bezmála v Machérontě; a tu se zmocnila snad mysl jeho pochybnost, buď vesměs o tom, zdali by Ježíš skutečně Kristem, předpověděným v prorocích Messiasem byl, buď alespoň o tom, zda způsob ten, jímž Pán působil a úřad svůj vykonával, jest ten, jaký na Messiasa podle proroků připadá, anof dle očekávání obecného Messiasa nové království založiti a vítězným během je od Židů po celém světě na vše národy přenéstí a rozšířiti měl.

Avšak kdož takto příčinu toho Janova poselství udávají, ti nezadají se dosti bráti ohledu na slova sv. Matouše: *Jan když uslyšel o skutcích Kristových*, jakožto na taková, v nichžto příčina anebo příležitost alespoň poselství Janova se zahrnuje. *Dí Kristových*, nedí *Ježíšových*, ješto v něm Krista čí Messiasa viděl. Skutkové Kristovi jsou skutkové oni, jež Messias činiti měl. *Skutky těmi* podle biblické mluvy rozumějí se divové; když Jan o divech těch uslyšel, mohl-liž tenkrát za příčinou divů pochybenstvím zajat býti a nemusel-liž raději, kdyby snad byl v té straně poněkud pokoušán býval, tudíž na uslyšení o divech veškeré pochybnosti

zbýti? Nikdo nezapře, že zázrakové Kristovi Jana v pochybenství uvéstí nemohli, a o divech řeč jest tuto. Věřil-li dříve v Krista neuvěřivě a neuslyšev o divích jím činěných, ano kázal-li o něm všem a veškerý lidí k němu přiváděl, kterak by nyní o zázracích uslyšev byl v pochybnost padnouti mohl? Že ale o důstojnosti Krista Pána dokonale přesvědčen a ujistěn byl, vysvítá z toho, co při křestu Páně se dalo Mt. 3, 17. a co Jan sám přiležité o Pánu pronesl Joan. 1, 29. 34. 3, 30—36. Sama řeč Páně hájí ho níže v 7. kdež o něm dí, že není trestí podoběn větrem semotam okláceně. Jsou lidé, ač fideci, ze žuly povstali, podobní skále nikdy a nijak nepodrytelné, nepodvržitelné a nehybné, kteříž nikdy nechvějí se, byť i celý svět hroutiti se počal. K těm patří Jan Křesťitel, neohrožený kazatel. Neníť to pochybenství, leč láska, která na sebe, na své trudy, bolesti a nesnáze zapomíná a spásu jiných lidí se propůjčuje.

Tudy jiní vykladatelé to dobře nahlízejíce v poselství Janově nevidí jiného, leč schýlení se ku pochybnostem učeníků jeho. Nepochyboval Jan o Kristu, ale učensky své chtěl na Krista odkázati, aby po smrti svého učitele věděli, kam se obrátiti a komu se oddati ve službu. Janovi učeníci zajisté tou měrou učitele svého milovali, že mu, když Krista sobě o mnoho předkládal a sebe za nehodna jemu řemene u obuvi rozvázati vydával, věřiti váhali, mňice, že ze skromnosti jenom tak mluví. Proto i také žárlivost v srdci jich proti Kristu a učeníkům jeho povstala, jak Joan. 3, 26. vysvítá, kdež s nevolí Janovi vypravují, že veškeren lid za Ježíšem se táhne. Tu nebylo jiné pomoci, leč aby Jan učně ty ku Kristu, jenž jediný jich žárlivost uléčiti mohl, jménem svým poslal a jim otázky v ústa položil. — Výklad tento přemnoho následovatelů nalezá a skutečně mnoho důvodů pro sebe má. Leč to jedině mu vaditi se zdá dle vykladatelů, kteří jinou třetí vynesli poselství toho příčinu, že otázka od Jana pochází a odpověď Páně podobně k Janovi směřuje.

Tito vykladači prostřední takofka cestou krácejí mezi první a druhou pomínkou. Drží oni, že vyslání apoštolů u lidí veliké pohnutí vzbudilo a mysl jejich na Krista převelmi pozornou učinilo. Apoštolé kázali, čeho učeníci Janovi nedělali, apoštolé divy činili, čehož ani sám Jan nekonal. I mohlo-liž jináče býti, než že se všady lidu zmocnila jakási nedočkavost, k tomu hledíc, aby již již Kristus vystoupil veřejně a okázalým během a způsobem co Messias takový,

Jakéhož se oni nadáli? Taková prý svatá nedočkavost také Jana opanovala a tudy on učně své s otázkou onou, v níž tomu smýšlení lidu se propůjčoval, ku Pánu poslal. Otázka ta nic nemá do sebe pochybného a závadného, něbrž chová v sobě pohnutku k vystoupení různějším, jako by se tázal: Proč již Pane nezakládáš říše své, kterou jsi zarazit přišel? Aj veškeren národ s toužebností volá: Přijď království Tvé! — Podle toho výkladu učenci Janovi odložili onu, o níž výše řeč byla, žárlivost, od Jana (Joan. 3, 26–32) místnější vyučení a pokárání byvše a kázni této jeho se podrobivše, anobřž oni s lidem ostatním po rychlém říše Messiášovy veřejném objevení dychtili. Takto výklad třetí.

Jakkoli výklad tento na oko slibným jest, příjemným, pochopitelným, aniž také důstojenství Janova aneb dokonce Páně urážlivým, jednak výklad druhý, jenž poselství to pro učeníků u víře v Krista potvrzení učiněno býti praví, nejvíce ke spojitosti a k celému účelu přiléhá. Ze Janovi učenci o Kristu nějak pochybovali, viděli jsme již nahoře 9, 14. Ještě ale musíme aspoň mimochodem dotknouti výkladu, již za starodávna avšak nesměle předloženého a tudíž zavrženého, za našich ale dob z rumův opět, ač opět nesměle vydobytého. Výklad ten udává, že Jan pro tu příčinu otázku tu položil na Pána skrze učeníky svoje, aby dověděl se, přijde-li Pán do předeklí a má-li jej tam podobně ohlašovati a předchůdcem jeho býti, jakož to na zemi činil. Z odpovědi Páně očekával místnější o tom zprávu, jakož i konečné úřadu svého předchozího utvrzení a zapečetění. Avšak výklad ten, ač u některých otců přichází, téměř v zapomenutí přišel, že obsírné komentáry ani o něm nezmínují. Tudy i my ho při své mře a váze necháváme. Posléze mají někteří za to, že Jan poselství to poslal, aby Kristus vybludnul byl o sobě co Kristu a Mesiáši veřejné svědectví vyvésti tou měrou, aby ho nedrželi lidé již za jednoho z proroků, něbrž za skutečného, jímž jest Mesiáš. Leč domněnka ta očividně splývá s onou, která o svaté nedočkavosti mluví a o níž jsme výšeji zmínili.

Předeslavše o příčině poselství Janova ku Kristu, již k rozboru slov a rčení blížeji přikročiti můžeme. O příčině, za kterou ve vazbě držán byl, nížeji k 14. zvrubnutí mluví sv. Matouš. Tam tedy místněji o tom rozprostráume se. O různocnění řeckém, že hojnější a vážnější počet rukopisů místo *δίο* (dva) čte *δια* (skrze) v ten smysl, že Jan skrze učeníky poselství učinil, o tom různoc-

čení nemnoho mluvíti přijde, jelikož nepatrnou, z Luk. pak (7, 19.) jisto a průvodno jest, že dva učeníci ode Pána vysláni byli. Dvou pak poslů užívalo se při veřejném a slavném otazování Joan. 8, 17. Slova *κτερίξ* *πρίττι* *μά*, čiji dle řeckého slova *πρίττου* o *εργί* *μερος* značí v písmě Mesiáše, jakož toho, o němž prorokové, že přijde, předpovídali, k němuž veškerá starožitnost co k spáse svojí prohledala. Arcioteč Jakob Gen. 49, 10. již ho jmenoval tím, jenž *πρίττι* *μά*, jenž poslán má býti, aby očekávání lidstva ukojil. Podobně Malach. 3, 1. dí prorok, *že po andělu* t. j. po předchůdci Janovi přijde Hospodin zástupů. Sr. Mat. 21, 9. Hebr. 10, 37. Leč přistupme k odpovědi Páně.

Ty-li jsi ten, jenž přijíti má? táží se jménem Janovým učeníci jeho. Tu již napadá, že Pán neodpovídá zrovna: Já jsem, vy pravíte, a podobně. Tak zajisté vyjel messiášskou důstojnost svou ženě Smaritance Jo. 4, 26. Proč tuto nemluví tak zřetelně? To by zde bylo málo prospělo. Byli by snad mohli říci, dí sv. Chrysostom, jak oni Židé: Ty sám o sobě svědčíš a svědectví Tvé tedy není pravé Joan 5, 31., aspoň by to nebylo takového účinku mělo, jak ta nepřímá odpověď Páně, která spolu také bližší jim byla a jako z vlastních jejich náhledů vyplývala. Pokládali oni za znak Mesiáše činění divů, poněvadž to v písmě Starého Zákona a jmenovitě u proroka Isajáše předpovědno bylo Jes. 35, 56. 61, 1. I odesílá Pán učeníky Janovi mlčky k oněm prorockým výrokům a k jich samých o tom přesvědčení, že ten Mesiášem ovšem jest, na kom předvésti ony prorocké vyplývají se. A přijmeme-li výklad, že Jan nějakou svatou nedočkavostí puzen poselství ono ku Kristu vypravil, tedy odpověď Páně má do sebe význam, že ovšem již vystoupil co Mesiáš a že skutky messiášovy vykonává, ale že míru a způsob onoho vykonávání sobě a moudrosti svojí zřastuje. Tudy ta nepřímá odpověď a to na divy odkazování mnohem důrazněji působilo, než odpověď přímá. Dí: *Odejdouce oznamte Janovi, co jste slyšeli a viděli: Slepi prohledají, chromí chodí, trudovali se čistí, hluchí slyší, mrtví vstávají, chudým se evangelium zvěstuje.* Oznamte Janovi, vece, ovšem pak tím spolu učeníků samých poučuje, a vězeli-liž v jakém pochybenství, vlidné je kára, aby všelikého o tom nepravého smýšlení se vzdali. *Oznamte, co jste slyšeli*, t. j. oznamte vyučování moje a o tom, co lidé o divích mojích, při kterých jste přítomni nebyli, vám pravili, jakož i co na vlastní uši slyšeli jste zázračné mluvíti, totiž ode hluchoněmých. Tím více ale ohlaste

jemu, co jste viděli. Dokládá sv. Lukáš 7, 21., že v tu právě dobu, ve které učeníci Janovi u Pána se nalezali, mnoho neduživých, slepých, posedlých a jiných ode Pána uzdraveno bylo. Odpověděl Pán skutkem, a skutkem naplnil výrok Isajáše proroka 35, 4. *Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdáž otevrou se oči slepých a uši hluchých, kulhavý poskočí jako jelen a rozvázán bude jazyk němých.* A 61, 1. *Duch Hospodinův nade mnou, protože pomazal mne, k zvěstování ti- chým poslal mne, abych léčil skroušené srd- cem, kázal jatým propuštění a vězňům svo- bodu.* Mezi divy pokládá Pán také to, že se chudým zvěstuje evangelium, že lidé chudí, opovržení, ulnění (5, 3.) evangelium přijí- mají, Božím slovem prospívají a říše nebes účastni stávají se. To dokládá Pán zvláště, dílem poněvadž lidé chudí duchem nejpříze se obrátili I. Cor. 1, 26., dílem poněvadž prorok Isajáš výslovně toho dotýká, aby tak shoda skutečnosti Kristem uvedené svýroky prorockými ozřejměla. *Tot spravedlivost a pravdu učitele potvrzuje, když člověk každý před ním stejně se cení,* dí sv. Jeronym.

Proč řeči ty z proroků uvedl, toho pří- čina jasně udána byla a téměř samozřejma jest. Ale proč přidával Pán: *Blažen, kdož nehorší se nade mnou,* či na mne? Slova ta nepotahují se na Starý Zákon, nemohou tedy leč ku přítomnosti prohlédati. A sice Pán při nich ohled bere jak na Židy, této jeho výpovědi přítomné, tak zvláště na učně Jano- vi. Obojí zajisté zmotání byli ideou něja- kého zemského vítězoslavného královského messiáše. Pán ale odchodným zhola spůso- bem počínal sobě a po chudu, po sprostou, po neslavnu sobě vedl. I nemohli-li nad tím jeho nízkým, nepatrným, neslavným, neslib- ným, neokázalým zjevem se pohoršiti, urážku vzíti na víře a sobě překaziti dáti u přiví- nování se ku Kristu? Pohoršení jest, když kdo horším se stane za jakoukoli příčinou, a věc, která příčinou toho jest, která podnět k tomu pohoršení a k břichu dává, tolikéž pohoršením, aneb kamenem pohoršení, skalou urážky sluje Jes. 8, 14. 15. Dí tedy Pán: *Blažen, kdo se chováním a postupováním mojí, které se mu snad nevhodným dosti vidí, u víře v důstojnost moji co Messiáše nezachvěje a nezviklá, aniž se dá ohroziti od následování mne; blažen, komu to mé zevnější neslibné vystoupání, ten můj na pohled sprostý, nízký stav, ten můj život potupný a chudý příčinou není, aby mne za Messiáše nedržel a mne následoval.* Dí apoštol 1 Cor. 1, 23. *My kažeme Krista, Židům pohoršení.* Aby pak člověk nikdy

urážky neutrpěl na Kristu, potřebí oslyšati hlas pleti a krve a vnímati jen hlas víry, dle světla víry mysliti a souditi. Posavád jsou mnohé věci, na kterých se u Pána lidé urážejí, zvláště ten nízký stav jeho posaváde nechutná světu a nauka o ukřižování těla se všemi žádostmi jeho Gal. 5, 23. protivna li- dem jest. Ale i tu platí: *Blažen, kdo nehorší se nade mnou.*

Leč slyšme, co se na to dalo.

7. Když pak oni odcházeli, počal Ježíš mluvit k zástupům o Janovi: Co jste vyšli na poušť spatřit? trestinu-li větrem se klátící? 8. Ale co jste vyšli vidět? Člověka-li měkkým rouchem oděného? Aj, kteří měkká roucha oblé- kají, v domech královských jsou. 9. Nébrž co jste uvidět vyšli? Proroka- li? Jistě pravím vám, více než proro- ka; 10. nebo tento jest, o němž psá- no: Aj já posílám anděla svého přede tváří tvou, kterýž připraví ce- stu tvou před tebou. 11. Amen pra- vim vám, nepovstal mezi rozenci žen- skými větší nad Jana Křestitele; kdo ale menším jest v království nebeském, větším jest než on. 12. Ode dnu pak Jana Křestitele až dotud království ne- beské násilí nese a násilníci uchvacují je. 13. Nebo všichni proroci a zá- kon až do Jana prorokovali, 14. a chcete-li přijmouti, on jest Eliáš, který přijíti má. 15. Kdož má uši k slyše- ní, slyšíž.

Poselství Janovo tak slavné mohlo bez mála v lidech u Pána přítomných vzbuditi myšlénku, že Jan sám nyní viklá se, choulí a klesá ve své víře v Krista a že tresti již na tu, již na onu stranu větrem klácené po- dobá se. Snad také jiné Jana nedůstojné v myslích přítomného u Pána lidu povstaly do- mněnky, an Židé neštěstí člověka, jak tu u Jana vazba a vězení bylo, za trest a za po- kutu od Boha seslanou považovali. Jo. 9, 3. Tu již Pán vydává se ve chválení jeho, obšírněji o něm mluvití hodlaje, což sv. Ma- touš naskýtá slovem: *počal mluvit, kteréžto rčení tak jak ono: otevřel ústa své,* zevrub- nějšího a místnějšího cosi namítá. Mluví, až odcházeli, aby nezdála se chvála před u- čeníky Janovými projádrěná pochlebenstvím

býti, spolu pak aby učeníci Janovi tou mistra chválou nezpýchali. Chválí Pán Jana pro stálost a nepodvrtnost jeho (v. 7.), pro život jeho přísný a kajicný (v. 8.), vynáší dále důstojenství jeho prorocké (v. 9.) a předchodenské (v. 10.) až pak jej (v. 11.) největším ze synů lidských pod Starým Zákonem zrozených býti klade. Chvála ta Páně podobna jest záplavě slunečné na obličejí mučenská ulehle. Chválu svou pak pronáší Pán pohnutým takměř způsobem v otázku ji oblačeje: *Co jste vyšli spatřit? Trest-li větrem kláčenou?* Zástupové odeřvají vycházejí k Janovi na poušť, když kazatí počal a mnozí křest od něho přijali. I byli svědky svatého života jeho, neoblomné jeho v dobrém stálosti a nevrátké mysli jeho. Tudy Pán ke zkušenosti jejich se volá: *Co jste vyšli uzříti na Janovi? Kterak jste tenkrát, když jste k Janovi na poušti vyšli a život jeho pilně ohlédali, kterak jste o něm smyslili? Zdali jste jej za člověka nestálého považovali? Byl-liž v něm stín lehkovážnosti a proměnlivé mysli? Možná-li, aby on byl zviklal se a jistoty v tom svém o mně svědčení pozbyl, nyní an právě hlásání své o mně tolikými zázraky potvrzeno spatřuje?*

Podle výkladu toho slovo *trest* běře se obrazně a značí člověka klátivého, nestálého, mektavého. Jiní vykladači ale vlastně slovo *trest* berou, jakoby Pán řekl: Snad-li jste ven vyšli vidět palach, rákosí, sáchor, šásí, jenž u Jordánu hojně roste, abyste viděli, jak jimi vítr klátí? Ovšem jste vyšli pro uvidění něčeho vznešenějšího.

Leč první výklad obecen jest a ten druhý řeč zeslabuje. *Což trestí větrem kláčenou a zmítanou, dí sv. Řehoř Vel. jiného než mysl tělesná se značí? Když z úst lidských vánek pochval a přízně věje, tu se vyjasňuje a pozdvihá a celá se jako na milost nakloňuje; leč když víchor pomluvy a nepřizně nastane, tu již na druhou stranu se schyluje. Jan však nebyl trestí větrem kláčenou, ješto ho ani milost lichotným, ani zloba příkrým neucínila, ani štěstí nepozdvihovalo, ani neštěstí nesnižovalo.*

Ale Pán druhou otázku klade, an dí: *Zda jste uvidět vyšli člověka měkce oděného?* Při tom prohlédá k oděvu, jaký nosil Jan (3, 4.) byv oblečen v roucho drsnaté, v kůži velbloudí totiž a pásem opásán podle způsobu kajicníků starozákonných. Měkce roucho nosí se v palácích královských a palácové jsou protiva pouště, na níž se sv. Jan zdržoval. Dí tedy: Jan není rozkošný, rozmařilý, labužný a maholův, nebaží po hostinách velmožů, aby za tou příčinou mysl jeho pod-

vracena býti mohla. Po druhé tedy Pán se táhne k úsudku posluchačů svých o Janu. Avšak i po třetí tolikéž činí, an vece: *Co jste vyšli? Proroka uvidět?* Proč nyní za proroka, za muže Božího a stálého jej míti zdráháte se? Lid veskeren, jak z 21, 26. níže patrno, Jana za proroka držel. Pán ale jej výše staví, an dí: *Ano víc než prorok jest; onť zajisté předchůdce a anděl Messiasův jest, jak o něm prorok Mal. 3, 1. předvěstoval: Já posílám anděla svého před sebou.* Slova prorokova, u něhož Bůh Otec mluví, Kristus tu na sebe obrací a tudíž slovíčko před tváří *mou* mění na slovo *tvou*, což i u Luk. 7, 27. Mark. 1, 2. nalezáme. Jmenuje Pán Jana větším nade všechny proroky, poněvadž prorokové druží jenom ode vzdálí Krista předpovídali, Jan ale na něho poukazoval a nad to sám předmětem prorockví byl, jak to Pán slovy Malachiášovými ukázal Jes. 40, 3. Jan sice Jo. 1, 21. prorokem se býti zapírá, poněvadž nebyl na způsob starých věstců prorokem, kteříž z daleka a temněji jasněji o Pánu prorokovali, on ale nejeu prstem na Něho ukazoval, nébrž i lid Mu připravoval, ano Jej i křestil. Veskeren život Janův Kristovi cestu připravoval a nebyl jiného, leč prorockví životné, a on v útrobě mateřské již úřad svůj prorocký započal.

Ano Pán dále pokračuje ve chvále Janově a praví, že ze všech rozcenů ženských nikdo nebyl nad Jana. Staří kladli důraz na slovo ze žen narozených. Kristus jakožto z panny narozen vyjímá se, což ostatně samozřejmo jest. *A Pán, vece sv. Ambrož, nebyl prorokem, nébrž páнем a vůdcem a předmětem proroků.* Byl Jan div milosti Boží, a ač žádného divu neucínil, byl ustavičným zázrakem sám. Zázračné zplozen byl, zázračně v útrobě mateřské Krista cítil, zázračně při obřezání jeho otci Zachariášovi mluva navracena, a na poušti žil po andělsku, čehož Židé svědky byli. Tudy dí: *Nepostal t. j. nežil mezi syny lidskými, to jest mezi člověky Starého Zákona, nikdo větší nad Jana Křestitele.* Děje se tu přirovnání Jana ke světčům Starého Zákona; i praví Kristus, jenž do srdcí vidí a leďví zpytuje, že Jan mezi všemi za staré smlouvy zrozenými přední místo drží. Neděje se tu přilicování úřadu k úřadu, jakoby jen největším z proroků Jan tuto ode Pána se býti pokládal. To již v předešlém verši pravil. Nébrž povaha Janova se tu míní. U Luky 7, 27. sice praví Pán, že *nepostal prorok větší nad Jana Křestitele*; ale poněvadž prorokové právem jmíni byli za výkvět svatosti starozákonné, tudy samozřejmo sv. Jan se kladě

nade všechny světce staré úmluvy. Splnilo se, co pravil anděl Zachariášovi, když mu narození jeho zvěstoval: *že velikým bude před Hospodinem a že Duchem svatým naplněn bude ze života mateř své.* Luk. 1, 15. Proto čtverým věncem ozdoben jest a čtverá koruna se mu připisuje: koruna panictví, proctví, učitelství a mučnictví. Tudy dí sv. Cyrill Jerus.: Eliáš Thesbitský do nebe vzat, Enoch na nebe přenesen, Mojžíš, věrný Páně sluha, co přítel s přítelem s Bohem obcoval, avšak nikdo nebyl z nich větší nad Jana. Není to moje srovnání, aniž bych se toho přilicování podjímál, ale Pán náš a Pán jejich praví: Nepovstal větší nad Jana Křestitele.

Avšak přese všechno toto přece i *menší v království nebeském větší jest nad Jana.* Těmito slovy obmezuje Pán svůj obecný o Janovi výrok. Slova ta vykladatelům dosti nesnáze působila, a divu není, že na strany rozličné se rozbíhali. Jedni *královstvím nebeským* tuto brali věčnou v nebi blaženost a slyšeli slova Páně v ten rozum, že *menší ze světců neb andělů v nebesích větším, blaženějším, dokonalejším, vytečnějším, slavnějším jest než Jan, kterýž ještě na cestě co chodec se nalezá v Jordánem smrti se teprv do vlasti zaslíbené dostati musí,* mnohá ještě dříve nebezpečí strádání máje, anot tělo dle písma obtěžuje duši. To prý Pán dí proto, aby lidi ku snažení se po stezkách ctnosti povzbudil. Avšak jiným podobá se povzbuzení takové odchodným býti od úmyslu Páně a nepřiléhati dosti k souvislosti. Protiva ta, o už Pán řeč vede, požaduje, aby ten i onen člen v stejném se nalezal životě. Tudy jiní *menším v království nebeském* rozumějí Krista Pána, kterýž menším, mladším byl než Jan, a na počátku svého kázání lidem menším prý se býti viděl a později ještě s nespravedlivými počten byl, jakož i o něm Zalm 21, 7. dí v osobě svého Spasitele: *Já pak jsem červ a ne člověk, pohanění lidu a povrhel obce.* Avšak výklad ten, zdá se, proti obyčejnému užívání a mluvení jest. Nikde Pán se menším nezove než Jan byl, aniž také tenkrát, když výpověď tu vydal, v očích národu izraelského za menšího než Jan pokládán byl.

Proto Maldonat jiný výklad místa toho vystavil, jehož po něm největší obor vykladačů následuje. Pán tu v konkrétném případě předkládá Zákon Nový nad Zákon Starý a *menším v království nebeském* rozumí *menšího křesťana, kterýžto, poněvadž k nové úmluvě patří, ovšem výše stojí co obrozenec nad Jana rozence že ženy, patřícího k úmluvě*

staré. Obrozencům v Novém Zákoně i těm nejmenším a nejnepatrnějším dostává se milosti takové, kterou by k dokonalosti dospěti mohli, jakož v Starém Zákoně dojiti lze nebylo, poněvadž se jim obrození nedostávalo. Nemluví tu Pán o jednotlivcích, nad nimiž ovšem vynikati Jan může, jakož i skutečně nad tisíci a tisíci křesťany horuje; něbrž mluví o pokolení novém a starém a nejsličnější výkvět starozákonný, Jana, tam pokládá, kam náleží, do Starého Zákona. Stává se výše povaha novozákonná nad povahu Starého Zákona, an lidé vůbec a povšechně blaženějšími se kladou a dokonalejšími, kteří v dokonalejším ústavě se nalezají, ač snad osobně a o sobě daleko za vytečnický ústavu nedokonalého stojíce. Tím, dí sv. Augustin, odporoučí město, jehož obyvatelé býti máme, schvaluje říši, po níž toužiti máme! Jací měšťané! Jací občané! Kdo tam menším jest, přece větší jest nad Jana největšího v Starém Zákoně. Přilicují vykladatelé tito stav věci té ku palmám a sosnám. Vůbec a vesměs dá se pravdivě říci, že palma nad sosnu vyniká, ač ostatně dosti možno, že některá palma zakrněla a tudy pod nezakrnělou a sličně rostlou sosnou zad drží. —

Byla-li poslední věta Páně k srozumění nesnadná, tedy mnohem nesnadnější jest výrok, jenž po ní následuje v. 12. *Ode dneš Jana Křestitele, až dosud království nebeské násilí snáší a násilníci uchvacují je.* Pro temnost slov těch nelze jinak očekávati, než že vykladatelé se v rozličné rozcáhlosti budou výklady. Ozvlášť obojetným slovem řeckým *βιάζομαι* různu vedeni jsou, kterčž buď činné, buď trpné bráno býti může. Kromě toho nejistotu výkladu množí slovo *království nebeské*, jenž buď život věčný, buď víru, buď evangelium a novou církev Páně značí, ač poslední výklad toliko touto práv jest, jak z protivy St. Zákona s Novým vysvítá. Někteří interpreté trpně tu větu Páně slyší a vykládají: *Království nebeské násilí trpí, utiskování snáší.* Leč i tu na čtvero se různí. Obyčejný výklad jest: *království nebeské nyní od času Janova násilí trpí t. j. násilím se dobývá, odřikáním se, umrtvováním, zapíráním sebe, podnikáním útrapných a kajících skutků, podobně, jak níže 19, 24. dí, že spíše vbloudil projde uchem jehelným, než bohatce vejde do království nebeského.* Násilí sobě učiniti ovšem musel Žid každý, když Pána za Messiaše přijal, musel zbýti svých o zemské království jeho povaze předsudků, musel na zevnějšku a tom nepatrném Páně vystupování neurážeti se, o tom,

kteřak náruživosti své v uzdě musel držeti, ani se nezmiňující.

Leč jiným vidí se ten výklad nepřiléhati k významu slova řeckého, nevzhledno býti ku spojitosti a spolu nadesylati nepravdu, jakoby před Janem byl člověk bez zapření sebe, bez činění sobě násilí království božího dojíti mohl. Proto jiní ono násilí, jež trpí království nebeské, vykládají o dychtivosti a klopotnosti, s jakou se nyní ku království Božímu t. j. k církvi lidé hrnou a ji jako nějaké město obklíčují a obléhají, od něhož veškeren další prospěch a veškerá spása visí. Ale výklad ten očividně se protíví tomu, co Pán dále praví o nevěře měst těch, kdež bydlel a vůbec o nevěře lidu israelského.

Tudy jiní třetího slov těch trpným způsobem výkladu se podjímají a důraz kladou na slova *uchvacují, mocí berou, násilně se o ně derou*, takto větu slyšíc: království nebeské násilí trpí a násilníci, uchvatitelé, loupežníci je uchvacují, t. j. ti, pro něž nezdálo se býti určeno, pohané, hršníci, celníci; těm pak, pro něž se vidělo určeno a zřízeno býti, uchváčeno bývá, Židům totiž, kteří ac zákoniti jsouc dědicové, z něho vypuzení a zabnání bývají. To jest co praví Pán: *publikáni a nevěstky předejdou vás* 21, 31. To jest, pročť Pán bědu volá fariseům 23, 13., jež zavírají království Boží před lidmi, sami nevcházejíce, aniž jiným vejíti dopouštějíce: jakož i výše 8, 12. brozí, *že synové budou uvrženi do temnoty, an cizinci od východu a západu přijdouce, zasednou s Abrahamem, Izákem a Jakobem*. Ale ani ten výklad vhodne a přiměřen se býti nevidí a jmenovitě čelí proti spojitosti.

Tudy čtvrtý výklad vynesel byl, prostý, jak zdá se a k tomu, čeho Pán doleji želi, příhodný. Násilí trpí království nebeské i proti se mu mnozí, Krista i apoštoly pronásledují, všelijak úklady jim činí a je sklidiť usilují. Však i proti tomu výkladu namítají, že k časům oněm nehodí se, poněvadž tehda ještě pronásledování žádného nebylo, ac Pán nížeji nařká, že nemnozí se k němu a království Božímu přivínají.

Tudy vykladatelé a my s nimi obracují se k cinnému významu slova *βιάζομαι*, tiskne se, mocně se nabízí, vtírá, nutká se. Před Janem nemohlo nabízení toho býti, poněvadž s ním teprv cí raději s Kristem vzniklo; *ode dnů Janových* ale neustále se ozývá: Čiňte pokání, království nebeské přiblížilo se; Jan, Kristus a učenci jeho nabízelí je lidem mocně a všelijak, divy a zázraky také je namlouvajíce. Toť jest výklad slova, jak

je již Luk. 16, 16. vykládá a ovšem tedy autentický. Co následuje: *násilníci uchvacují je*, ti totiž, kteří násilí činí, to výborně se k výkladu hodí. Není dosti, že se kaže, zvětšuje, nabízí, vtírá, nebřž království Boží jsouc hradu podobno na hoře vystavěnému mocí a násilím jen se vydobyti může. Má-li království Božího se dobyti ode člověka, mnoho se od něho pohledává; pokání totiž nejpříze činiti, sebe zapíráti, tělo ukřižovati a podobné útrapy podnikati musí.

Tomu výkladu nasvědčuje netoliko sv. Lukáš, jak již praveno, nebřž také spojitost a vazba. Pán zajisté dále pokračující ve svém vyučování dí: Království toho, jenž člověka nad Jana povyšuje (11), nyní se ode dnů Janových dojíti může, an s Janem končí starý věk, jesto on Eliáš jest. Poněvadž věk nový nastal, jak v dalejšku Pán dovodí, a poněvadž království Boží se nabízí a takofka vnučuje, tu již není dosti čekati a toužiti, nebřž tu hnáti, uchvátiti přijde. Tu potřebí potřiti veškery záclavy i překážky veškery přemoci, všem předsudkům vojnu vypověděti, všem nebezpečím vyhověti a všem nesnázem odolati. To jest násilí, dí sv. Ambrož, kteréhož král onoho království neodmítá s hněvem, nebřž milosrdenstvím odměňuje, jest násilí, kterěz králi milost uchvacuje a člověku násilniku spásu přináší. Tak uchvátíla žena Chananejská Mat. 15, 22. milost ode Pána vytrvalostí a pokorou svojí.

Jíž pak Pán příčinu udává, za jakou ode dnů sv. Jana království Boží dosaženo býti může. *Nebo všickni proroci a zákon prorokovali t. j. příchod měli, vládu provodili, trvání a působení chovali až do Jana t. j. s Janem Starý Zákon, řád starý se skončuje; připraví veškery v něm konec mají, na něm předvěstní obrazové a předznační nástinové se zavírají; on v nich posledním jest článkem. Odtud zajisté již Nový Zákon nastal, nový řád věcí zavírá a příchod má. Starý Zákon byl pod oblakem i Cor. 10, 2., byl svíce v temném místě 2 Petr. 1, 19. Když ale dennice zasvitla, přestala tma a došla úkolu svého svíce; nová perioda nastala. Jan byl předchůdcem a tudy byl Eliášem; ac chcete-li, přidává Pán, přijti výklad tento. Klade Pán Zákon Nový proti Starému. Starý Zákon měl povahu prorockou, předvěstnou, předznačnou; všecko se odnášelo ku Kristu a zákonu Jím uváděnému. Když pak tento Nový Zákon a řád jeho nový zaveden byl, když Jan pokřestil Krista a tak v Janu Starý Zákon před Kristem, co působcem a zakladatelem Zákona Nového se sklonoil, tu*

již přestal Starý Zákon a umřel, an evangelium žiti a vlásti počalo. Kristus Rom. 10, 4. *jest konec Zákona.* Jan byl předchůdcem pouhým; on tedy tolikéž patří do Zákona Starého.

Slovy, jež Pán přidává: *Chcete-li přijmouti, on jest Eliáš,* prohlíží ku proroctví Mal. 4, 5, kdež o přibytí Eliáše přede příchodem Páně proroctví zní. Řeč nejbližší sice tam jest o předeslání Eliáše přede druhým příchodem Páně k soudu; avšak v duchovním smyslu výrok onen prorokův i o prvním příchodu Páně a tudy o jeho předchůdci Janu Křestiteli platí, kterýž předcházel Pána v moci a v duchu Eliášově Luk. 1, 17. Oba zajisté příchody Páně velikou mají přibuznost, blíznost a podobnost; tam i tu předchůdce předbílá; tam i tu veliký soud a převrat (Jerusaléma a světa) se stane. A tudy sám Pán, jako dříve proroci, obojí přísti svoje vzájemné a obapolné spojuje. Poněvadž pak Pán táhne se k výroku Mala-chiasovu ne ve smyslu literárním, nýbrž tajemným a duchovním a obvyklým, proto přidává slova: *chcete-li přijíti* toto moje onoho proroctví vysvětlení; *chcete-li* tomu vyrozumětí. Ovšem pak také ještě jiná příčina jest, proč slovem *chcete-li* jim na vůli takměř ten výklad zůstává. Podle všeho, co o tehdejších výkladech písma víme, museli oni toto Páně vysvětlení proročského místa s radostí uchopiti a téměř jinak jim smýšleti možná nebylo o slovích Mal. 4, 5. Avšak dí Pán: *Chcete-li*, poněvadž všeliké věření pravdě a všeliké jí v srdci přijímání od vůle člověka závisí. Podle toho, co čteme u sv. Jana 1, 21. a Matouše 17, 10., očekávali židé Eliáše již hned před prvním příchodem Messiasa. Eliášem tím Jana býti praví, jakož pak styčnosti Jana s Eliášem veliki jsou. Oba přísný život vedli, oba prorokovali, oba ode králů a královen pronásledování trpěli, Eliáš od Achaba a Jesabely, Jan od Heróda Antipy a Herodiady. Ten jest smysl slova Páně, ač jini slova *chcete-li přijíti* potahují na mravně slov Janových ke své nápravě upotřebení: *Chcete-li*, on srdce vaše k Bohu obrátí.

Poněvadž pak nauky, jež Pán přednášel a zvláště poslední slova jeho, nade vše ale tajemné jeho o Janu co Eliášovi vyrčení ne hned přístupno bylo lidským myslím, nad to pak věci ty nad mřu vážny a uvažování a rozjímání hodny byly, tudy Pán přidává: *kdo má uši k slyšení, slyš.* Výrokem tím prohlíží k žalobám Starého Zákona týž se vyskytjícím, jak na příklad Ezech. 12, 2., kdež Hospodin na lid stížnost vede, že maje

uši, neslyší. Chce říci: Kdo slyšíš, pozoruj dobře, promysli, rozvaž a rozjímaj věci tyto ode mne pravené; neboť se věčného spasení týkají. Spolu pak z těch slov Páně vysvítá, že ne všickni mají daru tobo, aby pravdám věčným a nebeským vyrozuměli a jim povolovali, nýbrž že to dar jest Boží, jak dí Bar. 2, 31. *Dám jim srdce a porozumění, dám jim uši a slyšení budou.* Avšak Židé přemnozí, ač jim Bůh poslal Jana, ač Pán sám jim kázal, přece nenapravili se, aniž Krista přijali. Tudy Pán vece želeje:

16. Komu pak připodobním pokolení toto? Podobno jest dětem sedícím na náměstí, jenžto privolávající soudruhům, 17. dí: Pískali jsme vám a netančili jste, žalostili jsme a nekvíleli jste. 18. Přišel zajisté Jan nejedě ani nepije a řkou: Běsa má. 19. Přišel syn člověka jedě a pije a řkou: Ať, člověk žrout a pítán vína, celník a hříšníků přítel; a ospravedlněna jest mou-drost od synů svých.

Mohli, jak byl ukázal Pán, vrstevníci Jeho dojíti království nebeského. Ale rod ten a pokolení to se zarputilo docela a bylo, jak ono za věku Ezechielova (Ezech. 2, 3. 4.) tvrdě tváří a neskroceného srdce. Při podobenství Páně tuto užívánem rozeznati dobře obsah od oděvu a k celku prohlídati sluší, abychom, jak vystříhá Maldonat, po částkách se shánějící snad s celkem se neminuli. Někteří zajisté vykladatelé podrobně každé slovo rozbírajíce, na bezcestí a na nesmyslu se octnuli, pískajícmi Saducey, žalostnicími Farisey rozumějící, kteřížto obojí na Jana i na Krista Pána zanevřeli. Pán však jen vesměs a vůbec vrstevníky své Židy praví býti podobny pacholatům svévolným, zarputilým a tvrdšíjším, jimž druhové jejich nijak vyhověti nemohou, nechat již veselou, neb smutnou píseň hduou. Nýbrž oni, když se jim veselá huše, smutnou mti chtějí a když se jim píseň žalostná hraje, veselé opět žádají. Pískalo se na svatebním veselí, žalostilo se při pohřbech, a tudy *pískati a žalostiti* protivy jsou a značí ono (pískání) život veselý a bodrý, toto (žalostění) život morutný a přísný. Již pak v následujících verších Pán celé podobenství sám ne tak vykládá, jak raději na Jana a na sebe obrací, život Janův k žalostnému, svůj život k radostnému prozpěvu přirovnává. Dí: *Přišel Jan a nejedl aniž pil* obyčejným během,

něbrž přísný, kajcný, zasmušilý, tuhý život o postu, o hladu a žizni na pouštivedl, vína a nápoje opojného žádného neužívaje, a medem lesným a kobyilkami se živě. A to byl jako nějaký žalozpěv, jímž vrstevné Židy k oplakávání hříchův, ku pokání a ku polepšení života nabízel. I nelibil se přísný život ten Židům, něbrž pravili o něm, že běsa či zlého ducha má, buď totiž příkrost života zlému duchu připisující, jakou měrou zázraky Páně Beelzebubovi přičítali; buď vesměs rčením *ďábelství má* toliko bláznem jej býti kladouce, jak i u nás se říká člověk posedlým býti, ač jen to se o něm míní, že v mozek uražen, že pošetilec jest a podobné. Nemohl Židům Jan vyhověti svým přísným životem. Ale ani Pán jim nevyhověl: *Prišel a jedl a pil* obýcejem jiných lidí, obecný život vedl, s lidmi obcoval na poušť se neustraniv jak Jan, hříšných k sobě povolával, vlídně s nimi zacházel, srdce lidská všeli- jak Bohu co choti milostně namlouvaje a takto jako veselou píseň huda; ale ani tak se jim nezachoval, něbrž vlídnost jeho v potupu vzali a v pomluvu přistrojili, labužníkem a pijánem Jej nazývajíce, ano žroutů Mu přezdívalice. Všelikých, chce říci Pán. Bůh cest zkoušel, jakými by národ židovský k usmyslení sobě a k napravení přivedl. Na Janu Křestiteli jim ukázal kazatele přísného, kterýž útrapným životem je ku pokání vésti měl; na Kristu jim vlídný a laskavý způsob vynesl, jakým je k sobě, do království Syna svého jako lákal; ale ani tím se Židům zarytým zavděčiti nemohl. *Což jsem mohl učiniti tobě, vinice má, čehož bych tobě byl nečinil?* stýská sobě Bůh u proroka do lidu israelského. Jes. 5, 4. Leč ani za věku Páně lid ten v té příčině se neproměnil, a tudy to Jeho nařikání, jehož smysl ovšem přistupen jest.

Ne tak světlá jsou slova, jež Pán přidává. *A ospravedlněna jest moudrost od synů svých.* Tu hned se namítá více otázek. Která moudrost? Kdož jsou ti synové její? Což znamená ospravedlniti? V odpovídání na otázky tyto rozchází se a tudy několik výkladů povstalo. Někteří (abychom s těmi začali, kteří se svým výkladem jak osamoceni stojí) opacným mluvením či ironií ta slova Páně býti kladou a slyší to v ten způsob: Počinání těch Židů, kteří o nás, o Mně a Janovi, tak soudí, Fariseové, Saduceové a jejich posobníci a následovatelé za moudrosti mají; avšak v tom jich smýšlení moudrosti zloha není. Tito vykladači tedy slovo *moudrost* o smýšlení nekalých Židů, slovo *ospravedlniti* o schvalování a zalibování sobě,

slovo *synové* o učenících Fariseů a zákoníků slyší. Leč nezdá se, že by Pán byl ironicky mluvil, a slovo ospravedlniti v odporu jest s tím výkladem. — Jiná řada vykladačů rozumí *moudrostí* moudrost a prozřetelnost Boží, *syny* jejími rozumí Krista a Jana, *ospravedlniti* běře ve významu sprostiti a osvoboditi od žaloby a útržky, a touto měrou smysl klade: Moudrost Boží Mnou a Janem ospravedlněna jest, an jsme učinili, což se státi mohlo, aby lid israelský k usmyslení sobě přiveden byl, tak že nikdo nemůže právem do Boží prozřetelnosti sobě stýskati, jakoby nebyla pro uvedení Židů ku spásě všelikých cest ohledovala. Tomuto výkladu vadí slova sv. Luky 7, 35., jenž dí, že *ode všech synů moudrost ospravedlněna jest.*

Proč ještě jiná — abychom již ku pravému výkladu s pomíjením ještě mnoha jiných přestoupili — *moudrostí* slyší způsob jednání, jakým Jan a Kristus pokračovali, *syny moudrosti* slyší všechny ty, jenž moudrosti přileží, k moudrosti jako k matce se přivínují, od ní co děti od matky živí se. *Ospravedlniti* (jež jinde zhusta spravedlivým učiniti značí) tuto podle toho značí toli co za pravé vystaviti a vyhlásiti: buď skutkem, podrobením se moudrosti totiž, buď slovem, schvalováním a zastáváním jí proti nepřátelům. A smysl jest: Ač Židé ani s přísným Jana životem, ani s Mým k obecnému životu se nachýlením nespokojili se, i Janovi i Mně rozdivně přezdívalice, přece praví mudrci, praví lidé moudří, moudrost jednání i onoho Janova i tohoto Mého dobře poznávají a uznávají dobře nahlízejíce, že cestama téma dvěma přisniti a přivítivosti vyčerpána studnice všeho možného Božího k nápravě Židů postupování. Jenom lidé moudří moudrost a hodnotu její znají, jakož spravedlivosti jen spravedlivý cenu přičítá; a tudy není divu, že Židé syny moudrosti nejsou, o ni nestojíce a o ni se nezasazující jí nerozumější a moudrost nemoudrostí býti kladou. Podle toho jsou slova *Ospravedlněna jest moudrost od synů svých* vývodek, jímž Pán předeslaná slova svoje vyvozuje a doličuje, jakoby pravil: Nedivte se tomu, že Židé jak zarputilá pacholata sobě počínají; děje se to tím, poněvadž moudrost jen od moudrých uznání dochází, od pošetilcův a zpodílilcův s potupou odbývána bývá. *Ospravedlněna byla*, dí sv. Augustin, moudrost od synů, jelikož hned apoštolé poznali, že království nebeské nezáleží v jídle a pití, něbrž v trpělivosti a rovnomyšlnosti, která ani zbytkem přemóžena, ani nedostatkem utištěna nebývá.

Ještě bychom měli čtení různá tuto uvo-

dití, leč veškerá čtení ta, ač (ozvláště v 16.) dosti hojná, ani v nejmenším smyslu se netýkají, k řecké toliko buď mluvnicki buď k slovníku řeckému se odnašejíce; tudy se my jich tuto dobře lišiti můžeme. Což zajisté na tom záleží, čteme-li v dotč. v. *παῖδες* či *παιδαῖες*, *ἑταῖροι* či *ἑταῖροις*? *pacholata* a *pacholátka* nemnoho se liší a slovo *jiný* od *druha* málo se odlikuje; a tak o jiných.

Dosud Pán vesměs toliko vytýkal zarytost a zatvrdlost Židů, nijak umysliti sobě nehodlajících. Výtky té však nejvíce zasloužila města, v nichž Pán častěji býval a divy mnohé činil; avšak města ta přes to přese všecko fici sobě nedala. Tudy Pán ozvláště k těmto městům s ostrou domlouvou dorývá.

20. Tehdy počal vytýkati městům, v nichžto činěno bylo nejvíce divů Jeho, že se nepokála. 21. Běda tobě Korozaine, běda tobě Betsaido! poněvadž kdyby v Týru a Sidónu se byli dali divové, kteří stali se ve vás, dávno by v žíní a v popelce pokání byli učinili. 22. Ale však pravím vám, Týru a Sidónu drahněji bude v den soudný, nežli vám. 23. A ty Kafarnáe, zdalíš se až k nebi vyvýšís? Až do pekla stoupíš; poněvadž kdyby v Sodomě byli stali se divové, kteří se v tobě dali, snadby byli zůstali do dneška. 24. Ale však pravím vám, že zemi Sodomské snesitelněji bude v den soudný, nežli tobě.

Nežli přistoupíme k výkladu, musíme se v krátkosti zmíniti o různocněních tu se vyskytjících. Místo *Korozaine* čtou jiní *Korozine*. Patrnější rozdíl jest v. 23, kdež obyčejně text řecký čte: *Kafarnáe až do nebes povýšený!* Leč s vulgátou čtou spolu stejné rukk. BCD. Jak viděti ani ta, ale ani také jiná čtení, která se ještě nalézají, netýkají se smyslu.

Tehdy počal vytýkati Pán, df sv. Matouš, avšak nedokládá právě, ve kterém se to dalo času. To činí sv. Lukáš 10, 13—15. právě, že se to stalo, když Pán učenskú sedmdesáte rozeslal. Sv. Matouš je *tuto* pro příbuzný obsah uvodí, ač jiným jinak se vidí a jmenovitě mnozí mnějí, že několikráte Pán ten svůj výrok opětoval, aby některak hrozbu tou ku pokání ona města vzbudil. Buď již tomu jakkoli, jisto jest, že Pán mě-

stům těm vytýká nevděk a tvrdošíjnou zarytost, která větší byla než u jiných měst a míst israelských. Ona města tu ode Pána uvedená denně téměř ve svých okresích Jej mívala, anof jiným se mnohem říději té milosti dostalo. Poněvadž ale přese všeliké, jež Pán u nich činil zázraky, přece obyvatelé ti ani uvěřiti ani se napravití nechtěli, tudy se Pán vylívá v ty nářky. Běda df; slovo to netoliko výčitku, nébrž spolu proroctví a bolest znamená. Týkají se slova jeho měst Korozinu a Betsaidy tehda kvetoucích, teď již dávno zešlých, tak že učenci o to se hádají, kdež které město leželo. Jisto sice, že po levém břehu galilejského moře se táhlo město oboje; ale udati, kde Korozain (tam-li kde nyní Tell-Hum, či kde jinde ač ovšem nedaleko) a kde Betsaida stála, tam-li totiž, kde nyní Khan-Minjah nebo jinde-liž někde, toho, díme, zevrubně udati nelze. Ano i o tom nesnáž jest mezi učenými, dvojí-li Betsaidu, jednu s té, druhou s oné strany Jordánu a moře galilejského přijíti máme, ač ovšem posud větší díl učenců dvojí Betsaidu zastává. Z Betsaidy rodem byli sv. Petr, Ondřej a Filip (Jan 1, 45. 12, 21.). Poloha měst těch tedy nyní sice jest neznáma, ale povaha jich se tu ode Pána přezlou vylicuje. Neklade jich snad jenom pod jiná města israelská níže a tudy obyvatelů jejich za zkaženější a horší, nežli jiní toho času Židé byli. Nébrž Pán je staví dle mravné jich povahy pod města Týr a Sidón. Což to znamená? Jaká to města? Města ta ležela blíže Galiléy na břehu středozemného moře a v dávnověkosti velice proslula pro tržbu, obchod, bohatství, skvostnost, umy a vědy. Již za Mojžíše města ta se připomínají, za Salomouna zvláště umělci jejich se velebí, a prorok Ezechiel v k. 27. v. 28. okázalost, nádheru, slávu a krásu, avšak i pýchu, zpupnost, lrdost a nepravosti města Týru a Sidónu vylicuje. Od doby té ovšem utrpěla města obě, avšak za věku Páně z pohrom přestálých se opět poněkud zotavila; za dnů našich Sidón Sajda sluje a jest město dosti znamenité, počítajíce 7.000 obyvatelů; Týrus ale mnohem více zpustnul a počítá 3.000 bydlitelů, jenž ve špatných barácích a dřevěných budách meškají. Těmto městům vyhýralým, v rozkoších zatvrdlým, v nepravostech potopeným Pán připodobňuje města Korozain a Betsaidu či raděj říci pod ona města je klade, je zarytějšími a horšími nad města pohanská, nepravostmi před jinými vynikajcí býti praví. Dalo-li se co důraznějšího a mocnějšího říci?

Ale kterak vede Pán důvod toho, že

mravná zkáza Betsaidanů a Korozainanů horší jest, než byla ona Týranův a Sidonanův? *Kdyby divové tito, vece Pán, se u nich byli stali, snadby města ta dosud trvala.* Pokaženost a žalost měst galilejských skutečna a jista jest, poněvadž tolikerými Páně u nich činěnými zázraky na pokání nedaly se, čehož kdyby se bylo měšťanům oněm pohan-ským dostalo, bylyby se na pokání dali.

Žeby Týrus a Sidón, kdyby se jim ty divy spatřovati bylo dostalo, pokání byly učinily, toho Pán ze vševidoucnosti své dolučuje. Kristus zde potvrzuje tu nauku o předvidnosti Boží, kterou theologové zovou vědou střednou. Rozesnávají totiž, jak vědomo, v Bohu *prostovůdu*, t. j. poznání věcí možných, t. j. myšlení Boží; dále *vidovůdu*, t. j. poznání vše-líké skutečnosti; a k tomu rozdílu ještě při-cinili *středovůdu* co poznání věcí podmíněčně mo-žných. Dí Kristus: Týrus a Sidón kdyby u nich se divové stali, bylyby v popele činili pokání. V tom, vece sv. Aug. (dom. pers. 9.), nám Pán Ježíš ukázal vyšší tajemství před-úlohy či praedestinnace. Nejednou exeget oc-hce povoliti tomu, žeby Kristus byl takou subtylnou spekulací přednášel tenkrát, když jej při pohledu na města Kafarnaum a Korozin a Betsaidu takový elegický pocit ujal. Leč což mohl Jemu, jenž všechny po-city a vášně dokonale v moci měl, uskoditi pocit elegický? Že ale v Bohu taková stře-dověda či vědomost věcí podmíněně budou-cích se nalezá, ze samého starého písma průvodno jest. Čteme 1. Sam. 23, 7., že se táže David Hospodina, zdaby jej Kegilané Saulovi králi vydali, kdyby dříve on sám David neutekl. A odpovídá mu Hospodin: Jistě vydají tebe. O proroku Eliseovi čte-me 4 Jer. 13, 19., kterak Joasovi králi vy-týkal, že jenom třikrát na půdu udeřil: kdy-bys byl pětkrát a šestkrát udeřil, bylbyš porazil Syrii až do vyhlazení; nyní ale jen třikrát porazíš ji! Ještě pak v knize Mou-drostí 4, 11. čteme: Spravedlivý v mládí odňat ze života, aby zlost nepřevrátila rozumu je-ho aneb lest nepodvedla duši jeho. Ve všech těch místech jasně se vědomí věcí, jenžby se pod výmlinkou daly, Bohu připisuje. Tím více to jde z výroku Páně o městech Ka-farnau a jiných jeho poblížkých. Tím svým výrokem také spolu pronesl proctví, že pohané spíše na víru obrátí se nežli Zidé, čehož již byl dříve nejednou dotekl (8, 11).

Slovy: *Bylyby pokání učinili v žini či houni a popele*; táhne se Pán na obyčej vý-chodanův (Z. 29, 12. 2 Jer. 13, 19. Jer. 6, 26). Ti zajisté pokání tím způsobem odbý-

vají, postí se, oblekou houni či žini jako pytel neb měch nějaký na sebe a posypou hlavu popelem, ano jak Luk. 10, 14. sedají v popele, vším tím vniternou bolest, vniterný smutek, žel a lítost srdce svého pronášejíce; kde zajisté pravá lítost, srdečná žalost a vnitřná bolest nalezá se, tam také na ze-vnějšek se prodírá a skutkem projevuje. Při tom Pán prohlídá k Ninivitanům, o nichž prorok Jonáš 3, 5. vypravuje, že na jeho kázání veškeré obyvatelstvo města toho od krále po žebráka v houni a popele pokání činilo a tak osud jim připravený odvrátilo.

Nemůžeme mlčením pominouti, že ko-mentátoři pojednávají při místě tomto otázku, proč Pán věda, žeby se byli obyvatelé do-tčených měst obrátili, jim přece nekázal? Někteří příčinu praví býti tu, že Pán ne-mluví o Týru a Sidónu za svého věku, né-brž o těch nádherných a světoznámých mě-stech, jakž byla za květu svého za staro-dávna před staletími. Jiní příčinu toho hle-dají v předustanovení Božím, podle něhož těmto, nepochybně oněm dostává se toho daru, jímž by se skutečně obrátili. Avšak, praví Maldonat, že se tu nejedná o milost k spa-sení nevyhnutelně potřebnou, kteréž Bůh žádnému neodpírá a kteréž se ani Sidónu a Týru nenedostávalo, nébrž o milost se tu jedná mimořádnou a nadobytčejnou, o zá-zraky a divy, kterých proukazováním a ne-proukazováním spasení lidské se nestanovuje. Pán v Týru a Sidóně divů nečinil za pří-ci-nou, již sám nřze 15, 24. udává, poněvadž totiž nebyl poslán leč k ovcem zahynulým domu israelského; ostatně ovšem nevysti-žedlny jsou cesty Boží a soudové jeho ne-zpytatelní Řím. 11, 33.

Od měst oněch obrací se Pán ku Ka-farnáu, kdež ponejvíce bydlel, nejvíce divů činil a jež se tudy *městem Jeho* (výšeji 9, 1.) nazývá. Poněvadž Pán ve své hrozbě, když totiž praví: *Běda tobě Korozaine, běda tobě Betsaido* tohoto města nedotekl se, tedy se zdáti mohlo, že ho ve svých předmtkách nezahrnuje. Proto Pán dolehlivěji na to město nařká, tážaje se ho: *A ty Kafarnaé, zdali se až k nebi povýšíš? Až do pekla sestoupíš.* Chce říci: Domýšlíš-li se, že do nebe podneseno budeš? t. j. že ovšem slávy Messiasovy se přiúčastníš? Nikolivě; né-brž do pekla svrženo budeš, t. j. zamítnuto budeš více než Korozin a Betsaida, ano více než Sodoma. Sv. Luk. 10, 15. čte pro-stě bez otázky: *A ty Kafarnaé město až do nebe vyvýšené do pekla povrženo budeš.* A tímto svým rčením k lehčejšímu výkladu slov těchto pomocen jest. Netřeba zajisté

již viklati a rozpakovati se při slovech: *do nebe vyvýšeno jsi a při protivných jim slovích: do pekla svrženo budeš*. Značí se mluvením *oním* přestátný a přeblažený, *tímto* přebdlný stav města toho. Dostalo se mu toho, čeho žádnému jinému; Pán v něm, jak již povědino, ubytoval se a veliký díl zá-zraků v tom městě vykonal. A tudy ovšem bylo pozdviženo nade všechna města a do-sáhlo toho, čehož andělé spatřovati žádají (1. Petr. 1, 12.) Ale poněvadž neobrátilo se, tudy se mu dostane *do pekla* zapadnouti t. j. nejenom žádného podílu v království Božím míti nebude, nýbrž s pokutami a tre-sty nad Sodomu — město, jehož nepravosti do nebe volaly — přísněji k němu přikro-čeno bude. *Nebo zemi sodomské, dí, snesit-edlněji se povede na den soudu nežli tobě*. Užívá Pán slov *do nebe* pozdviženo bez mála také dílem, že Kafarnáum na vyšině leželo, dílem poněvadž prohlídá k slovům Isajáše 14, 13—15. o Babylóně proneseným, kdež prorok krále města toho tak oslovuje: *Pravil jsi: Na nebe vstoupím, nad hvězdy vy-vyšším stolici svou; avšak do pekla stržen budeš do propasti*. Při tom zdá se Pán, jak tam proti Betsaidě město Týrus, tak tu proti Kafarnáu město Babylón, ač jen mlčky, stavěti. Zjevně ale hrozí, nedají-li se lidé jeho na pokání, že se jim hůře povede na soudu, než Sodománům a Gomořanům, kte-rážto města *byla by činila pokání* a tudy jak Ninive zachována byla, kdyby se jim bylo těch ozvláštních milostí dostalo. Spra-vedlivě zajisté, aby ten, kdo větších dostal darů, přísněji souzen byl, an Luk. 12, 48. *od toho, komu jest dáno mnoho, mnoho také se požaduje*. Ostatně poněvadž soudové Boží koneční tuto již tytíž naznačení, naobrazeni a navěstění bývají, ukazují vykladatelé i na tu okolnost, že Týrus a Sidón posavdě stojí, po Kafarnáu pak, Korozíně a Betsaidě stopy nezůstalo.

Slovko *snad* odpovídá řeckému *ἄν* lat. forte, avšak tu toli značí jako *jistě*; nebo Pán nepochybuje o pokání jich, kdyby se jim bylo evangelium bláslalo a divově ti u nich kdyby se byli stali. Sr. Ex. 23, 33. Jer. 26, 2. Jo. 8, 19. Klade alese slovko to dle Jeronyma (in Jes. 16.) pro zachování svobodné vůle člověcké, aby se nezdálo, že z Božího předvěděni pro člověka nutnost a nevyhnutelnost plyne.

Přístupme již ku překrásným Páně slo-vům, jež, ač nebyla v týž den pravina, sv. Matouš pro blízkost obsahu tuto pokládá.

25. V čas onen odpověděv Ježíš

řekl: Velebím tebe Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl toto před moudrými a rozumnými a zjevil jsi je maličkým. 26. Ano Otče, poněvadž tak se zalí-bilo Tobě. 27. Všecko mně dáno jest od Otce mého a nikdo nezná Syna leč Otec, aniž Otce kdo zná leč Syn a komu by hodlal Syn zjevit. 28. Pojďte ke mně všickni, kteří se trudíte a ob-tížení jste, a já ukojím vás. 29. Ve-změte jho moje na sebe a naučte se ode mne, neboť povlovný jsem a po-korný srdcem a naleznete pokoj dušem svým. 30. Jho zajisté moje lahodné jest a břímě moje lehké.

Modlitbu tu Pán podle Luk. 10, 17. učinil, když se sedmdesáte učeníkův navrá-tilo a Jemu o svých úspěších s radostí bylo vypravovalo. Avšak jiným vykladate-lům se právem vidí, že slova ta Pán nejed-nou toliko pronesl a že i tuto velmi vhodně pronesena byla. Byl Pán s bolestí vytýkal zarytost, zarputilost a úrupnost měst oněch, ode kterých co ustavičných svědků zázraků Jeho nadíti se bylo, že ze srdce ku Pánu přivinou se. Leč toho neučinili, an přece druží s takovou radostí se ku Pánu přivíjeli, ač divů tolik nespatriřše. V tom že jiní u-věřili, druží ale vše se protivili, spatřoval Pán s jedné strany oslavení milostí, se stra-ny druhé viděl v tom důkaz spravedlnosti Boží a tudy v modlitbu tu se vyléval. Nej-prvé velebí či jak vlastně stojí *vyznává*, vyznávání ale Boha jest velebení; kdo zajisté vyznává moudrost, svatost, dobrotu, milosr-denství, všemocnost atd. Boží, ten chválí a velebí Boha. Velebením tím, dí sv. Fulgentius (v. praed. 22.) naskytá, že všekera učenost a moudrost lidská ku pochopení tajemství Božích nedostatečná jest, a že člověka Pán vniterně učiti musí, má-li věcem Božím roz-uměti. Slovem *Otče* přítulnost svou a lásku Boží, slovem *Pane nebes a země* všemohou-cnost Boží doličuje. *Skrýl Bůh věci ty čili toto* t. j. učení evangelia *před moudrými*, vece Pán. Slovo *skrýti* musí se slyšeti tým-že způsobem, jakým se praví, že Bůh *zatur-dil srdce* Faraonovo. Dopustil Bůh totiž, že zakryto či skryto zůstalo, že blesku a slávy Boží nauky moudří nepostřehli. To pak dalo se jich vlastní vinou, jich hrdostí a pýchou. Velebení a díky Páně však nevztahují se na to tajemství Božích před moudrými ukrytí, nýbrž jenom na zjevení jich maličkým, jak podobně sv. Pavel Rom.

6, 17. děkuje Bohu, že Římané byli otroci hříchu, nyní ale stali se poslušni pravdy Kristovy.

Moudří a rozumní tohoto světa jsou lidé na světskou moudrost hrdí a pyšní, pravdám Božím neotvorní, ve svou jen moudrost a ve své náhledy a rozumy zarytí a jako zarozumělí. Takoví byli fariseové a zákoníci jakož i Saduceové u Židů, takoví byli a jsou tak řečení mudrcové světských, kteří zatouhvě v bludných naukách svojích anebo mistrů svých o Kristu a církvi Jeho docela slyšeti nechtějí, anebo přece-li se poněkud ku Pánu nakloní, k zatačení a zmazení čiré a pouhé čistoty nauky Jeho to činí. *Maličtí* jsou ti, jež 5, 3. jmenuje *chudé duchem*, kteří totiž nevědomost svou v věcech Božích poznávají a nauky o nich všelijak pilní jsou, jim rozum, mysl, srdce a vůli otvírajíce a v službu jich se propůjčující. Těmto Bůh *odkrývá* a zjevuje tajemství svá pro toužebnost, chopnost a vnímavost jejich, za kterou svou povahou se ku pravdě Boží docela navazují a přibuznost svou s ní osvědčují. Stává se, co blahoslavená Panna píše Luk. 1, 53. *lačné Bůh nasycuje dobrý, a bohaté, syté, vyhýralé propouští prázdné*; anoť již dle přirozeného zákona se děje, že sytý člověk nejí, ovšem pak člověk hladový pokrmu požívá. Totéž dí sv. Pavel 1. Kor. 1, 20—27. *Zdá-liž Bůh neučil blázňivou moudrost tohoto světa? Což blázňivého jest u světa, to vyvolil Bůh, aby zahanbil silné. Moudrost tohoto světa jest blázňivost před Bohem* 1 Kor. 3, 18. *Všední nadýmní, a kdo se domnívá něco věděti, neví ničeho*, 1 Kor. 8, 2. *Moudrost tláka protivna jest Bohu* Řím. 8, 17. V těchto propovědích písmu spolu se pojímá a zahrnuje jedna příčina, proč Bůh lidi u sebe moudré, lidi pyšné, lidi úrupné myslí poznání tajemství svých zbavuje a dětením, prostým, přímým a pokorným lidem jich propůjčuje; jest to nezhoda samolibosti s moudrotou Boží. Jiná příčina leží v nestihlých soudech Páně. Tudy apoštolé nás napomínají 1. Kor. 14, 20., abychom byli ve zlosti, převrácenosti a pyše atd. maličtí a jako nemluvnátka novorozená. 1. Petr. 2, 2.

Avšak nepovídá Pán. žeby na prasto nemohlo bylo, aby mudrcové tohoto světa a vesměs lidé po světsku moudří a rozumní Krista poznaati nemohli. Mohou to ovšem, ale jen když následují toho, co dí sv. Pavel 1 Kor. 3, 38. *Zdá-li se kdo moudrým býti podle světa, ten staň se bláznem, aby moudrým byl*, odřekni se odecki se zarozumelosti, pychy a vysokomyslnosti, obnoviti se dej

dle myslí a ducha a s dětenčí útroubou přijmi slovo Páně. Poněvadž ale to Boží s člověky nakládání a to zarozumělých myslí proti pravdě Boží vzpírání-se všem lidem podívno býti musí a poněvadž nevystihlá moudrost prozřetelnosti Boží v něm jeví se: tudy Pán jako překonán rozjímáním přemoudrých rad Božích opětuje velebení své řka: *Ano Otče, velebím Tebe za to*, že jsi tou měrou a tím během všemoudrost svou prokázal, a že tak ji projevíti se *Ti zalíbilo*. Tím spolu učí, že příčina takového pokračování Božího není než dobrolíbežnost Boží, jenž ve své věčné moudrosti takto činiti usoudil. Jinak svět volí, a bohatí, mocní, moudří, slavní a podobní lidé jsou to, jichž vyhledává. Opak toho činí řízení Boží, neucené, ubohé, nuzné, mdlé volí a je božskou mocí a moudrostí obohacuje; sic jinak by neobstálo to, co 1. Cor. 1, 31. vece Pavel, že *nená žádný člověk chlubiti se v sobě, nýbrž v Pánu*.

V tom vyvolení pokorných a zavržení pyšných se sláva a mocnost Kristova a božský původ díla, kázání a nauky Jeho jeví, poněvadž bezprostředně bez člověcké pomoci a bez lidské moudrosti moc svou v útroubách lidských provádí. Proto Pán o své moci stejné s moci Otcovou mluví, an dí: *Všecko mně dáno*, jakož i podobně ku konci evangelia 28, 20. dí: *Dána jest mně všeliká moc na nebi a na zemi*. Všecko mu Otec položil za podnoží nohou Jeho Ž. 109, 2. a dal Jemu národy od končin do končin za dědictví. Ž. 2, 8.

Poněvadž ale Syn všelikou mocí od Otce co Bůh člověk obdařen jest, tedy také Syn jediným jest pramenem všeho poznání božských věcí, od Něho a z Něho toliko vyplývá pravá o nich nauka a od Něho toliko řine vniterné světlo milosti té, kterou právě poznání v myslích lidských vzniká. Sic jinak, když mimo Krista dávala se pravda a právě poznání, nebyloby všecko Jemu odevdáno. Tudy vece: *Nikdo nezná Syna leč Otec, aniž kdo zná Otce leč Syn a komu Syn to chce zjeviti*.

Namítá se tu otázka nejprv, proč Pán dotýká toho, že *nikdo nepozná Syna, leč mu dáno bude od Otce*? Činí to, aby nikomu nebylo té věci divno, že fariseové a zákoníci Jeho co Messiaše nepřijali. Jim zdálo se, že když Messiaš přijde, že tudíž povšechně a obecně uznán bude a jenom se ukázav jakousi mocí neviditelnou a takměř magickou po sobě lidi potáhne. Tomu ale na odpor tuto Pán učí, že poznání Otce a Syna, v čem království Messiašovo ozvlášť záleží, nejde samo sebou, sic jinak byliby zajisté Jej fa-

riseové a zákonci za Messiáše přijali, nébrž že to pochází ze zvláštní milosti Boží a že nikdo nepozná Krista, leč mu to dáno bude od Otce. Podobně Jo. 6, 44. *dí Pán, že nikdo nepříjde k Němu, že nikdo v Něho neuvěří, lečby Otec ho táhl ku Kristu. Při slovích nikdo nezná Syna leč Otec*, musí se, jak samozřejmě jest a z následujícího plyne, přimysleti: *a komu Otec zjevíti poznání to ráč.* Vylučují se tvorové ode známosti té, nikoli pak Duch svatý, což samo sebou jest patrné. Místo *nezná Otce* klade sv. Luk. 10, 22. *kým Otec jest*, totiž podle bytosti, vůle, rady, myslí.

Tím odůvodněn jest výrok Jeho: *Nikdo nezná Syna, leč mu dáno bude od Otce.* Avšak Pán přidává: *Nikdo nezná Otce, leč Syn.* A tím doličuje toho, co předepsal, že veliká moc Jemu dána jest. Syn spolupodstatný jsa s Otcem, obraz a oblesk jsa podstaty Otcovy Hebr. 1, 3., v Němž Otec sebe jako zpřemětuje, a tudy v takovém jsa s Otcem spojen, že s Ním všechno společno má Jo. 16, 16., Syn, díme, ovšem dokonale Otce zná a sám jediný lidem té známosti uděliti může. *Poznáním Otce a Syna* tuto, jak ze souvislosti patrné, rozumí se spolu poznání rady Otcovy, kterou o spásu lidstva uradil, a poznání úlohy a úkolu, kterýž Syn pro spasení lidstva vykonati měl. Jemu zajisté, Synu svému, Kristovi, odevzdal Otec člověčenstvo, aby je veškeru spasil Jo. 6, 33. 39., a v Něm skryti jsou veškeri pokladové moudrosti a poznání Božích. Col. 2, 3. On tedy jedin všem může poskytnuti všeho toho, co ku poznání Otce a ku dosažení účastenství v říši Messiášově potřebno. Pozoruje sv. Zlatoust, že nedí Pán: *a komu Syn poslán zjevit*, ani nedí: komu Syn *velen*, nébrž komu *hodlá*, chce, volí zjevit, aby tím stejnost podstaty s Otcem a zvolnost a svoboda v udělování milosti naznačena byla.

Ale komu poskytne milosti té skutečné? Nikoho-liž nevyloučí? Této otázce Pán sám v ústřety vychází, an dí: *Pojďte ke mně všickni, jenž obřemeněni jste!* Žádného tedy nevyjímá, všechny zahrnuje, kteří jakýmkoli způsobem, jakoukoli měrou sklíčení, mdlí, obtíženi a obřemeněni jsou. A kdož by nebyl jím? Kdožby odpocínutí a občerstvení nepotřeboval? Kdožby nespěchal v trudech svých k tomu, jenž jedině jej občerstviti může? Pán volá: *Pojďtež*, aby nikdo se neostýchal, nikdo se nebál, nikdo se pro velebnost Jeho nechvěl. Volá: *Pojďte všickni, jenž struzeni či umdleni jste a jenž jste obtíženi.* Umdleti a struzenu býti udá se pocestnému, když nijak cile svého dojíti ne-

může; a sklíčen, obtížen, kdož břemena, s něž neaí, zbýti nemůže. Kdo po pravdě touží aniž pak jí najíti může, ten *mdlým* jest; obtíží pak a břemen, jenž člověka na pouť života obtěžují a sklíčují, přemnoho jest. Břemenem jsou hříchové Sap. 5, 7. a nepravosti; břemenem jsou žádosti těla, které bojují proti duchu, a jiné těžkosti tohoto života, v němž tělo stěžuje duši Sap. 6, 15.; břemenem jsou svízelo, smutek, žalost (Ž. 37, 7.); břemenem jest též nějakou měrou Zákon Starý s nedobrymi Ez. 20, 25. příkázáními, jež Petr Act. 15, 10. jhem jmenuje již otcům nesnesitelným; břemenem jsou zvláště ti fariseův k Zákonu Božímu přívěskové a výmyslové, jimiž Zákon Boží obražovali, a lidem uvazovali těžká břemena, jichžto sami se prstem nedotkli Mt. 23, 4. Nebo dí Augustin (s. 69): Proč všickni se trudíme leč proto, poněvadž jsme lidé smrdetlní, křehcí, mdlí, poněvadž hliněné nádoby nosíme, jež sebe vespolek sužují? I dí: *Pojďte ke mně.* Proč to dí, leč jediné bychom se netrudili. A za jakou odplatu volá nás? To jest odplata, když vece: Já občerstvím vás. *Pojďtež ke mně všickni* (slova z *násl. Krista Pána*). Ó lahodné, přesladké slovo uším hříšnickovým, že Ty, Pane, chudého a nuzného k sobě zveš a vítáš! Ale kdož jsem já, abych k Tobě jíti osmělil se? Aj nebesa nebes nemohou Tebe obsáhnouti a Ty pravíš: *Pojďte ke mně, kdo sklíčení jste.* Kterak mám odvážiti se k Tobě, ani ničeho nenalezám v sobě dobrého, jímž bych mslí nabyti mohl. Anděl a archanděl klaní se Tobě, cherubové se před Tebou chvějí a Ty díš: *Pojďtež ke mně!*

Ne zadarmo ale zove Pán veškery mdlé a obtížené k sobě, nébrž velkou mzdu chce to k Němu jíti odměniti. *A já občerstvím vás*, praví t. j. ukojím, upokojím, okřevím, okřepím, ochladím, ovláším vás, odpocínutí a oddechnutí vám udělím, vás oblaším. Kterak ale ovlahy a oblahy té dojiti lze, Pán hned udává: *Vezměte jho mé na sebe.* Jhem, jak již v Starém Zákoně tytýž se dalo Gen. 27, 40. Ž. 2, 2. Jer. 2, 20. nazývá učení a příkázání svoje, poněvadž pleťského či tělesného člověka v uzdu pojímá, jisté meze mu stanoví, vzdornou nevázanost jeho váže a ohraničuje a mu odjímá tu nekázanost, za kterou právě neblahým, mdlým, uondaným, upracovaným se stává. *Vzítí jho Páně na sebe* jest státi se učněm, následcem Jeho, nauku Jeho si přivlastniti a povahy Jeho se účastňovati, jakož i dí: *Naučte se ode mne, učeníky mojimi se staňte.* *Ode mne* dí, ne od anděla, ani z knihy, nébrž *ode mne*, ze

spůsobu mého s vámi zacházení, z povahy mé každodenně vám projevované.

Leč mohla by člověka mnohého odstráti vlastní hřísnost, žeby se štítil následovati Pána; mohla by člověka nízkost vlastní a vlastní ubohost odhrážeti od následování Páně. Obojí té obávce vestříc vychází Pán, a vece: *Já tich jsem, to jest: lahoden, míren, krotek, sladek, povloven jsem; já přijímám i veliké hřísníky s lahodou, aniž jim, když se napravují, vytýkám předešlé jich nepravosti.* Tak Magdalénu jsem přijal, tak Pavla jsem obrátil, ač ona veliká hříšnice byla, a ten církve moji kruté pronásledoval. Avšak jsem i *pokoren* a není báti se ani nejponiženějšímu ani nejzadnějšímu člověku; ač by svět celý jej zavrhoval a jím opomíтал, já přijmu jej.

Pokora a lahoda Páně v Starém Zákonu předvěstí byla. Isajáš 12, 2. dí o Něm, že *trstí nalomené nedolomí a doutnajícího krotu nehasí.* Zach. 9, 9. přimlouvá Jerusalemu: *Aj král tvůj bře se k tobě tich a lahoden atd.* A nejvýtečnější předobrazové Páně v St. Z. Mojžíš a David právě téma dvěma prosluli cnotnata, Mojžíš zajisté byl lahodnější a krotší nade velikého člověka Num. 12, 3. A o Davidovi svědčí netoliko Z. 130, 1., nébřž ozvláště jeho k Saulovi, Semejovi a jiným chování. Slovy těmi tedy: *učte se ode mne, já tich jsem a pokoren* dává Pán důvod, proč by za Ním jíti a učni Jeho státi se měli.

Avšak v slovích *učte se ode mne*, spolu zahrnuje se, aby stanouce se učeníky Jeho také povahu Jeho na sobě pronášeli a projevovali, všelijak krotkosti, lahody, mírnosti, pokory a poníženosti plíjejíce. V té příčině praví sv. Augustín o slovích Páně: *Učte se ode mne*, vece Pán, ne svět stvořovati, ani divy činiti, ani mrtvé křísiti, nébřž pokoře a lahodě. Hodláš-li velikým se státi? započni od nejmenšího. Zamyšlíš-li velikou budovu vznešenosti vystavěti? dříve mysli základ pokory založiti. A čím větší kdo budovu vyhnati míní, tím hlubšími ji základy opatříti přijde. Již pak stavba tvá až do nebe k vidění Božímu sáhá; tím hlubší tedy základ polož.

Přidává Pán slovo: *pokorný srdcem*, povahou svou. Aneb jak jiní, ač snad méně případně slyší: vnitřně, netoliko ústy, nébřž skutečně. Pokora vnitř bytuje, leč když potřebí, na venek nenuceně, přirozeně a prostě vystoupá. O spasné učení! volá sv. Augustín, nechtěl učiti, čím by sám nebyl, nechtěl volati, čehoby sám nečinil. Vidím Tebe Pane na kazatelně, kterak voláš: *Pojďte a učte se.* Čemuž, prosím, Pane, který jsi stvořil veške-

renstvo, čemu se máme učiti od Tebe? Učte se, diš, že lahoden a pokoren jsem. Toto-liž jsou ti pokladové moudrosti v Tobě skryti, abychom se vyučili co věcem některým velikým, že krotek jsi a pokoren? Tak-liž velikou věcí jest malým býti, že se tomu jedině od Tebe učiti lze?

Abý lidé ale tím spíše Pána volili následovati, přivabuje a takměř navznazuje je bytedlnou a svrchovanou odměnou; slibuje, že *naleznou odpocínutí a ukojení dušem svojím*, jakož výše byl pravil, že ovlástiti i očerstviti je hodlá. Již v Starém Zákoně Jer. 6, 16. Bůh volal Israelitům: *Tužte se na cestu, která by dobrá byla a choďte po ní a naleznete občerstvení dušem svým.* Ale což byl Zákon Starý proti Novému Zákonu? Tam některé krůpě rosy padaly, an tu řeky vody živé plynou ze života vyznavačů Páně. Jo. 7, 38.

Leč kterak jho a blaženost obstatí mohou pospolu? Na to Pán odpovídá: *Jho moje není tvrdé, drsné, unavné, utiskavé, utlačivé; nébřž jest sladké, lahodné, pohodlné, blahé, blaživé, vděčné a břemeno moje, kteréž ukládám, lehké jest.* Lehkým a lahodným jmenuje Pán Zákon svůj za mnohými příčinami. Nejprve ohledem Zákona Starého, jehož jarmo Židé sotva snášeli Act. 15, 10. Čítá se za jistě v St. Z., jak již povědino, neméně než šest set a třicet příkazů a záporů, kteréž ne proto dány byly, že jich pro spásu nevyhnutelně potřebí bylo, nébřž aby lid v kázni a bázni udržován byl. V Novém Zákoně ale není předpisů jiných, leč kteří ku spasení našemu směřují a takofka přirozenou ducha lidského povahou samy se namítají. Za druhé jmenuje Pán lehkým Zákon svůj, poněvadž, o čem sv. Pavel v ep. k Řím. Gal. a jinde obšrně rozkládá, Zákon Nový co Zákon milosti člověku skrze zasluby Krista Pána tu mohůtnost a sílu nebeskou dává, kterouž se veškerí předpisové snadno plní. *Zákon skrze Mojžíše dán, milost skrze Krista* Jo. 1, 18. Což již Ezech. 36, 26. 27. předpovídal: *Dám vám (v N. Z.) srdce nové a ducha nového položím v útrobách vašich, a učiním, abyste v příkázáních moich chodili.* Ozvláště pak stává se lehkým Zákon Nový skrze vlitou v srdce naše od Ducha svatého lásku, kteroužto činí, aby srdce naše nebeské věci zamilovalo a zemskými pohrdalo. Lásku všecko lehkým činí, a ač snad na začátku cesty něco těsna býti zdá se stezka, plynutím času vždy více a více se rozšiřuje, zpřjemňuje, oslazuje a zlahozuje. To jest, co d. 1. Jo. 5, 3. *Ta jest láska Boží, abychom přikázání Jeho plnili, a přikázání*

Jeho nejsou těžka. Sv. Bern. (I. 341) praví: *Brímě Spasitelovo čím déle se nese, tím lehčejším se stává. A přirovnává lásku a milost Boží, kterou se nám stávají přikázání lehčími, křídům a perutím, které zdají se ptákům přitěžovat a přece jedině je k nebesům podnášejí. Tudy dť Ž. 33, 9: Okuste a vízte, jak sládek jest Hospodin. A sv. Aug. conf. 9, 1. dť: Jak líbezno mi stalo se odříkati se lahůdek oněch, a čeho zbaven býti jsem se byl obával dříve, toho nyní zbýti mně rozkošno bylo. Ty jsi zajisté vyházeli z útrobí mojí, Ty pravá a svrchovaná rozkoš, a vešel jsi ve mne, sladším jsa nadě všelikou rozkoš. — Posléze též oblevují se*

přikázání N. Z. velikostí a jistotou budoucí odplaty. *Nejsou utrpení světa toho důstojná, aby se přirovnala k oně slávě, která nás očekává Rom. 8, 18, a kdež Pán uděluje toho, čeho lidské oko nespattřilo, ucho neslyšelo, aniž na lidskou mysl kdy vstoupilo. 1. Cor. 2, 9.*

Těžko se odvrací mysl naše od těch přesladkých přívábů a potěch Páně, aby k jiným skutkům a naukám Jeho se obrátila. Avšak i v těch plynou proudové spásy a ukazuje se nám dobrota a mocnost, jakož i nevystihlá moudrost Páně. Tato se jeví nejprve v hádkách fariseů o sobotu a držení jejím, o čemž nyní sv. Matouš vypravuje.

Hlava XII.

Dvoji nesnáž o sobotu Pán uklízí 1. jednu pro vymínání klasů, druhou 9. pro uzdravení člověka s uschlou rukou. 15. Páně lahoda a vřidnost se z Isajdše opisuje, 22. posledního Pán uzdravuje; 32. o hřichu neodpuštěm, 36. o vydání počtu z každého slova, 38. o Jondši co náznaku, 42. o královně Sabejské a Ninivitech, posléze 46. o prvních příbuzných svojích mluví.

1. Onoho času šel Ježíš osením v sobotu, učeníci ale Jeho lačni jsouce počali trhati klasy a jisti. 2. Fariseové pak uziřevše to řekli Jemu: Hle učeníci Tvoji činí, čeho nesluší činiti v sobotu. 3. On pak řekl jim: Nečetli jste, což učinil David, když zlačněl, a ti co s ním byli? 4. Kterak vešel do domu Božího a chleby předkládné jedl, kterýchž neslušelo jemu jísti ani těm, co s ním byli, leč samým kněžím? 5. Aneb zdali jste nečetli v zákoně, že v sobotu kněží v chrámě sobotu znesvěcují a bezvinni jsou? 6. Pravím ale vám, že větší nežli chrám jest tuto. 7. Kdybyste pak věděli, co to jest: Milosrdenství chci a ne oběti, nikoli byste neodsoudili nevinných. 8. Pánem zajisté jest syn člověka i soboty.

Sv. Matouš podle obyčeje svého vesměs toiko praví *onoho času*. Sv. Marek 2, 23. také doby té neurčuje, nébrž dť jenom: Stalo

se opět či jindy v sobotu. Místněji udává sv. Luk. 6, 1., že se dalo v sobotu *druhoprvní*. Ale tu právě nesnáze vězí, an na sporu se povahuje, coby se *druhoprvou* sobotou rozuměti mělo; vykladatelé zhola tu na domněnkách se jedině stanoví. Ne všickni ovšem rukopisové řečí slova toho čtou, a znamenitý kodex B. vypouští je, jakož ani přemnohá přeložení ho nemají, mezi nimi překlad syřský, pešito řečený, na kraji je zavrhuje. Avšak vypouštěno bylo slovo proto, poněvadž málo kdo jemu rozuměl, ješto slovo *δευτερόπρωτος*; v celém oboru jazyka řeckého jenom na tom místě přichodí. Z dotčených domněnek tu některé uvéstí musíme.

Někteří za to mají, že sv. Lukáš nechtěl právě sobotu onu, kdež se to stalo, zevrubně určití, nébrž že ohledem dřívějších věcí praví, že co nyní o vymínání klasů vypravovati hodlá, stalo se o dvě soboty dříve t. j. přede čtrnácti dny, než byl Pán podobství ona předchozí Luk. 5, 36. o nových a starých nádobách a o zálatech přednášel. Dle toho náhledu *druhoprvní* se klade místo *druhoprvnější*, *druhodřívější*. Leč výklad ten odporuje zhola všť umlovitosti. — Drží jiní, že *druhoprvní* sobota předkládá sobotu prvoprvní a podkládá sobotu třetíprvní a že těmi sobotami se míní nejhlavnější svátky židovské, a sice prvoprvousobotou že jest velkonoce, třetíprvou sobotou svátek stánků a tudý sobotou druhoprvou sobotou býti letnice. Tak Maldonat, ač sám dť, že z dohadu pouhého se mu tak býti podobá. Jiným se vidí, že každý rok měl dvě prvosoboty, ješto v měsíci tišru obecný rok, v měsíci nisanu na jaře rok církevní započal; druhoprvá sobota jest tehdy podle náhledu toho prvá sobota

roku církevního či prvá sobota v měsíci nisana, a jest toli co druhá prvosobota. Jiní zas smýšlí, že druhoprvá sobota tím jménem sluje podle sedmiletého letokruhu či cyklu a značí prvou sobotu druhého léta v okruhu tom sedmirookém. Jiní opět jinak.

To jisto jest, že mezi velkonočí a letnicemi sobota druhoprvá připadati musí, poněvadž v dobu tu čas žní bývá; žně zajisté počaly druhého dne velikonočního a končily se prvním dnem letničním. Na druhý den velikonoční obětovaly se prvotiny žní, dva snopy totiž, a tím začátek se žněmi učiněn; dříve nesmělo se nic z nového žníva požívat i tu již nejbližší pravdy zdají se býti, kdož kladou, že sobota druhoprvá byla sobota mezi prvním a druhým svátkem velikonočním. První svátek sloul *sobotou* (jelikož sabatem či sobotou všeliký zval se svátek) *prvou* (dne 14. nisana); poslední den velikonoční 21. nisana byl podobně zasvěcen a sloul *sobotou druhou*; ta sobota ale, která mezi prvním a druhým tím velikonočním svátkem připadla, jmenovala se *sobotou druhoprvou*. Odbyvše záhadu onu zadržitou již k samému příběhu o vymínání klasů přikročíti můžeme.

Bylo již bezmála drahně na den, když učenci osením jdouce a lačni jsouce počali klasy trhati soudic podle toho, že Židé před ranní obětí a před ranní modlitbou, ano tyž, nebyla-li sobota, před obětí večerní ničeho nepožívali. Zákon Mojžíšův dovoloval klasy trhati a jísti. *Vejdeš-li do sje blízkého svého, praví, můžeš trhati a vymínati klasy, ale srpů nespustíš na obili jeho.* Deut. 23, 25. Fariseové ale učili, že v den sobotný to dfti se nemá, poněvadž trháni a vymínání klasů jest prací hmotnou a služebnou a tudý v sobotu zapovídá se. Avšak lid ne všady a ne vezdy sobě předpisův jejich všimal, jakož tu vidíme, že učenci Páně se neoblíželi na malicherné poručení jejich Proto sefariseové obracují k Ježíšovi jakož tomu, kterého příčiodu skutku onoho učenskův býti kladli. *Fariseové uzřevše učení vymínati klasy, řekli jemu: Hle, učení Tvoji činí, čeho nesluší činiti v sobotu.* Lukáš 6, 2. praví, že to fariseové učenkům povídali. Buď že obojí se stalo, že totiž dříve učenkům, potom Kristu domlouvali, buď že to, co Kristovi pravili, anof se učenků týkalo, k nim praveno býti se vidělo.

Pán na dotírání fariseů, proč učňům svým vymínati klasy v sobotu dovolil, nevydává se v rozbrání, právem-li čili bezprávím klasy v sobotu vymínati zakazují, nebžr takových důvodův užívá, jejichž pravost i fari-

seové uznávali. Čtverou pak cestou potřrá jejich dotřravost, bera nejprvé důvod od většého k menšmu, pak od menšého k většmu; k milosrdenství se táhne co důvodu třetímu; posléze na vládu a moc svou odvolává se. První důvod zakládá se na příběhu, jenž 1 Reg. 21. se vypravuje. Df Pán totiž: *Zdali nečetli jste, což učinil David, když zlačněl a ti, co s ním byli? Kterak vešel do domu Božího a chleby předkladné jedl, kterýchž neslušelo jemu jísti ani těm, co s ním byli, leč samým kněžím?* David utkal Saula a dokvapiv do Nobe města, kteréž k severu nedaleko Jerusalema leželo a kdež stánek úmluvy tenkrát byl, od velekněze Achimelecha, jenž dle Mr. 2, 26. buď přjmením sloul také sám Abiathar, aneb při němž syn jeho Abiathar přítomen byl, chleba žádal, aby hlad ukojiti mohl. Nebylo tu ale právě ničeho leč jediný posvátný, předkladný či *pořadný* chlebov, tak nazvaný, poněvadž ve dvou řadách po šesti se na zvláštní stůl pokládali Ex. 25, 30. 35, 13. před obličejem Hospodinovým, tudíž i chlebov obličj (panes facierum) jmenovali se. Byli z běli pšeničné, nekvašení a posypávali se kadidlem a solí. Byli to dvojitý oznakové, se strany Boží oznakem byli ustavičného opatrování lidu, se strany lidu označovali ustavičnou modlitbu a stálé na Boží úmluvu pamatování. Dvanácte jich bylo pro dvanáctero pokolení israelských. Předvštěovali spolu i nejsvětější Svátost oltární. Chleby ty se každé soboty za čerstvé zaměňovaly a odložené snísti se mohly, avšak od kněží toliko na svatém místě; od nekneží ale zhola požívání býti neměly Lev. 24, 5—9. Aby nespuchřely, nesplesnivěly a k jídlu nespůsobnými se nestaly, prokládány byly tři zlaté pruty mezi každým chlebem, jak nás tradice židovská učí. David neknež neměl tedy jich požívat; a přce velekněz, jemuž dle Deut. 17, 8. zákon vykládati přišlo, dal chleb ten jemu a společníkům jeho ku požívání. Nouze tedy a nevyhnutelnost uvolnila zákon. ač zřetelně a výslovně v písmě vyjádřený. Čím více nouze oprostiti může od předpisu, jenž ode všech ani uznán není. Df tedy Pán od většého k menšmu dovodě: Jestliže David mohl jísti z posvátných chlebů, mnohem spíše mohou jísti učenci moji z klasů polních. Ostatně Pán mluví o společnících Davidových, ač 1 Reg. 21, 1. jediný David k veleknězi přišel, poněvadž druhové jeho na jiném místě ostali, jak sám tamto v. 2. praví, že služebníkům svým na ono a ono místo uložil.

Jiný důvod běře Pán, jak již praveno, od menšého k většmu. Df: *Aneb zdali jste*

neželi v zákoně, že v sobotu kněží v chrámě sobotu znesvěcují, a bezvinní jsou? Právím pak vám, že větší nežli chrám jest tato. Doličuje Pán takto: Jestliže chrám všelikou službu, která se v něm koná, posvěcuje, tak že dšla hmotná v sobotu v něm vykonávaná dovolenými činí, čím více Messiáš o mnoho náde chrám světější práce jindy zakázané, když ve službě Jeho vykonávají se, posvěcovati a dovolenými činiti může. Služba v chrámě se službou učnů, v níž se nacházel Pána všady následující a všecko opustivše, se porovnává; služba pro chrám soboty neruší, tím méně služba pro Krista, jenž více jest než chrám, ruší soboty. Pán se odvolává na Zákon Num. 28, 9. 10. Lev. 24, 8, kdež se prikazuje, aby v sobotu oběti se přinášely, při čemž zabíjeli ty oběti, kůži stahovali, droby vymýtati, dříví štípati, oheň strojiti a t. d. jim přišlo, a ovšem pak také v den soboty pacholata obřezávali. Jo. 7, 23. . Slova Páně: *Větší jest tato nežli chrám* mohou na dvojitý způsob slyšána býti, jakož i v řeckém textu dvojitý čtení se vyskytá, jednoho rodu mužského, druhé rodu věčného *μετ' ου* a *μετ' ου*. A tudy vyloužiti dá se: tuto jest *několik větší* t. j. Kristus větší nad chrám; aneb tuto jest *něco většího*, t. j. tu jest vyšší služba, vyšší záležitost, než byla chrámová. Avšak i věčné čtení na Krista se odnésti může, jak samozřejmě jest. Kristus jest živý chrám Boží a pravá svatosvatyně světa Jo. 2, 19., a Jemu sloužíli apóstolové. Tím pak Pán naznačil spolu, že teď již jiná vyšší služba Boží, vyšší pocta Boží se skrze Něho vyskytla a průchod míti bude.

Třetí důvod běže Pán od milosrdenství a lásky, a při něm se táhne k místu již jednou dotknutému (9, 9.) z proroka Ozeáš 6, 6. Df: *Kdybyste pak věděli, co to jest: Milosrdenství chci a ne oběti, nikoli byste odsoudili nevinných.* Kde by tu sšla důvodu vězela a jakým během by Pán slov těch k sobě obracel, o tom dvojitý domněn jest. Jedno — jehož noví nejvíce následují vykladači — slova prorokova táhne k úřadu a úkolu Messiášovu a tak je slyší: Kdybyste věděli, rozuměli a rozvázili, kterak Bůh od Messiáše milosrdenství žádá mnohem více než oběti, ovšem byste neodsuzovali nevinných. Výklad tento docela visí a v jedno splyvá se slovy následujícími: *Syn člověka jest pánem soboty*; t. j. Syn člověka má moc to milosrdenství prokazovati a tudy Zákon o nerušení soboty zmírniti a proměnit. Leč vykladačelé jiní a téměř všickni starší vykládají slovo *milosrdenství* o farisech, že tyto jenom pro nedostatek milosrdnosti té o uče-

nících tak tvrdě soudí, sic jinak milosrdnost tu majíce by jich neodsuzovali. Když dva příkazové sbíhají se a jeden toliko zachováni býti může, tedy se příkaz vyšší zachováti má. Již pak zákon lásky podle slov Os. 6, 6. výše stojí nežli zákon o obřadech; zbraňovati pak učeníkd, aby klasů nevymináli pro ukojení hladu, čelí právě proti lásce; proti té se vy tedy prohřešujete. Tak starší a správnější výklad.

Kteří tak vykládají, ti slova následující: *Pánem pak jest soboty Syn člověka* za čtvrtý důvod kladou, jímž Pán učnů svých proti útoku fariseů hájí. Zákonodárce od zákona stanovného, jež vydal, ovšem oprostiti může. Již pak já jich v tom případě povinnosti o nou měrou sobotu zachovávatí zbavuji: oni tedy klasy vymínajíce a jedíce nebrešili. Slovy: *Pánem jest Syn člověka také soboty*, Kristus neméně sobě moc božskou připisuje, jak slovy *tu více nežli chrám jest*. Sobota od Boha dávno před Zákonem ustanovena byla hned na počátku světa, a Bůh sám toliko moc nad ní má. Kdo tedy moc nad sobotou sobě přičítá, ten sobě moc božskou osobuje, jak tam Jo. 5, 18., kdež Pán dí: *Otec máj působí posavad, a já tolikéž působím.*

Dle Mr. 2, 27. Pán přidal ještě jiný důvod: *Sobota pro člověka učiněna jest a ne člověk pro sobotu.* Důvod vzat od toho, že dobro člověka výše stojí než kladný zákon. Dí tedy Pán: Nemůže se hrícem klásti apóstolům, že pro zachování životné síly, jakéhož zachování příroda požaduje, klasy vymínati se podjali. Sobota pro člověka ustanovena, aby člověk v ní sobě odpočinul; již pak by sobě neodpočinul, aniž by se v Bohu radoval, kdyby o hladě trvati měl; vyhovění tedy největším a nevyhnutelným potřebám za dne sobotného nemůže se potýkati se zachováním soboty.

Svatí Otcové ukazují právem na to, kterak apóstolové pro Krista tehda nejenom hlad a nouzi, něbrž i pomluvu a pohanění snášeti museli; ale dovodí z toho také, kterak křesťan v neděli má z předkladných chlebě t. j. z těla Páně požívati a skutky lásky den svátečný zasvěcovati.

Leč vraťme se k sv. Matoušovi a vizmeme, co o jiné o sobotu nesnázi vypravuje. Vece:

9. I odebrav se odtud přišel do sbornice jejich. 10. A aj člověk ruku máje uschlou! I otázali se Ho řkouce: Sluší-li v sobotu uzdravovati? aby obžalovali Jej. 11. On pak řekl jim:

Který bude z vás člověk, jenž by měl ovci jednu a kdyby upadla ta v sobotu do jámy, zdaliž neuchozí a nevytáhne ji? 12. Oč lepší jest člověk nežli ovce! Tedy sluší v sobotu dobře činiti. 13. Tehdy řekl člověkově: Vztáhni ruku svou! I vztáhl a navracena jest zdráva jako druhá. 14. Vyšedše pak fariseové uradili se proti Němu, jak by zahubili Ho.

Jiná ta o sobotu nesnáz udála se podle Luk. 6, 6. v jinou sobotu. Sv. Matouš, jak i jinde pozorovati, neběře ohledu na čas a místo leč někde a zřídka, raději ku příbuznosti věčné prohlédaje. Přišel tu Ježíš do sbornice či synagogy jejich t. j. fariseův těch, s nimiž předešle narovnával. Bylo zajisté v každém větším městě více takových sbornic, a tuto se míní ta, která v tříse, kde oni fariseové bydleli, vystavěna byla. Nemožouce oni porážky, kterou utrpěli, svinouti, nových hledali příležitostí, kterak by Krista v léčky svoje polapili. I nahodil se tu řízením Božím člověk s uschlou, s ochrnutlou, zamřelou rukou. Podle evangelia nazaréjského byl to zedník, jenž Pána takto oslovil: Byl jsem zedníkem a prací rukou svých živil jsem se; prosím Tebe Ježíši, navrať mi zdraví, abych hanebně pokrmu nežebal.

I otázali se fariseové Pána: Zdali v sobotu sluší uzdravovati? Tázali se nedobrym úmyslem, ne aby snad se učili dobře souditi o věcech, nýbrž aby Pána všelijak osočili. Neuzdraví-li, tedy Ho z nedostatečnosti aneb z ukrutnosti, uzdraví-li, tedy z rušení soboty Ho vinití volili.

Sv. Marek 3, 4, a Lukáš 6, 9. praví, že se Kristus fariseů tázal. Leč otázka Páně jiná byla; ptal se jich, zda sluší v sobotu dobře činiti, a otázkou touto podvrátili hodlal otázku jejich Jemu dříve předloženou. Zní otázka ta Páně u obou evangelistů: *Slušeli-li v sobotu dobře činiti či ne? Život zachovávatí čili naopak zahubiti?* Slovy těmi své otázky Pán navrhuje, že kdo bližnímu ač moha nepomáhá, ovšem lze činiti. K činění dobra za svátek sobota ustanovena; nečiniti dobra a člověka trpčícího v trápení zanechávati neshoduje se s účelem soboty, jenž radost má v myslích člověckých působiti. Dříve ale, než se jich otazoval, člověka toho, jak Luk. 6, 7. 8. 9. dokládá, u prostřed postavil. Dít evangelista onen: *Pozorovali zákonici a fariseové, bude-li uzdravovati. Ale Pán věda myšlení jejich dí člověku tomu: Vstaň a stůj v prostředku. I vstav postavil*

se. Učinil to bezmála Pán, aby snad tím k milosrdenství pohnuti byvše sobě usmyslili.

Leč vizme, co Pán u Matouše na jich otázku odpovídá. Kdyby byl Ježíš na tu otázku jejich: *slušeli-li v sobotu uzdravovati* prostě odpověděl, že ovšem sluší, byli by nepřátelé jeho bez mála proti Němu povstali, Jej jak druhdy v Nazaretě (L. 4, 28. 29.) z města vyvrhli o bezživotí Jeho se spiknouce. Ale Pán jinak činí; on táhne se k obyčejnému jich úsudku, jež zvykem svým v sobotu pronášeli. *Který z vás jest člověk, jenž by měl ovci jednu a kdyby upadla v sobotu do jámy, zdaliž neuchozí a nevytáhne ji? Oč lepší jest člověk než ovce!* Dovojuje Pán: Spadne-li někomu ovce v sobotu do jámy, majetník tudíž hledí ji dosíci a ji vytáhnouti; čím více má se k tomu prohlížeti, aby člověk uzdraven byl co nejdříve možná, poněvadž jest nepřírovnaně vzácnější. Ovšem tedy dobře činiti a tudy uzdravovati v sobotu se dovoluje.

Běře Pán příklad *od ovce*, poněvadž se rád přirovnával ku pastýři; dí *jednu ovci*, poněvadž tvorů *jednomu* a jedinému obyčejné všeliká péče možná se věnuje. Járou rozumí cisternu, nádržku či vodojem v zemi; jáma taková s vrchu na zemi se neviděla a tudy zavdy dobytče do ní upadlo. I to pozoruhodno, že Pán pomoc člověku tomu propůjčenou neklade k uláčením, nýbrž k dobrým a šlechetným skutkům a dobrodiním; nebo nevyvozuje z předešlého: Tedy ovšem lze *člověka uzdravit*, jak byli se fariseové tázali, nýbrž *dobře činiti* dovoleno jest. I má, dí Maldonat, obecná sada či věta větší důraz a lahodu a pod slovem *dobře činiti* zahrnuje se tolikéž i uzdravování, anot uzdravení člověka k největším dobrodiním patří. Za věku Páně učila škola Šamajova u Židů, že v sobotu k nemocnému i slova potěchy mluvit se zakazuje. Židé zajisté se tázali po skutcích a dílech a práčech a je ve svátek zapovídali všemš; Pán ale jinou povahu pro svůj Nový Zákon tuto pronášá, jehož heslo jest *dobře činiti*. Podle Zákona dobročinnosti té církev rozsudek v jednotlivých případech činí, a ovšem n. p. oprostěna býti praví toho v neděli od služeb Božích, kdo nevyhnutelně nemocného musí opatrovati.

Když byl Pán překážky odstranil a všechno již k činu blahodějnému připravil, tedy jak dí sv. Lukáš 6, 10. *obešel všechny a jak dokládá sv. Marek 3, 5. pohleděl na ně s hněvem a zarmoucen jsa nad slepotou srdce jejich a obrátiv se k ochrnutlému vece: Vztáhni ruku. A vztáhl ochrnutlec, té jsa naděje*

a důvěry, že na rozkaz Páně ji rozestříti mocen bude, což se i stalo. A v tom ruky rozstírání a tudy důvěry své a poslušnosti svého osvědčení uzdravena byla ruka jeho. Ale jaký byl účinek dobrodiní toho u fariseů? *Ti naplnění byli*, jak Lukáš 6, 11. *df, šleností*, t. j. hněvem a nenávistí a odtud povstalou zarytostí, kterou se vši moudrosti Boží neschopnými stali Sap. 2, 21. a proti Kristovi se zaprisáhli. Nebo vyšedše ze sbornice v radu veselí, jak Marek 3, 6. dokládá, s *Herodiány*, jakým během by Krista skliditi a zahladiti mohli. Leč Ježíš prohlédaje úmysly jejich, ana ještě nepřišla hodina Jeho, odebral se odtad, tím ústupem svojím uče, že ovšem člověk jinam ujití Mt. 10, 23. může, když v některém městě pronásledován jest; spolu také volil času k usmyslení a pokání fariseům ponechati. Leč o tom df sv. Matouš v následujících verších:

15. Ježíš pak to poznáv odebral se odtud a následovalo Ho mnoho lidí a uzdravil je všechny. 16. A přikázal jim, aby Ho nezjevili. 17. Aby se naplnilo, což povědino jest skrze Isajáše proroka řkoucího: 18. *Aj, služebník můj, kterého jsem vyvolil, můj milý, v němž se dobře zalíbilo duši mé!* Položím ducha svého na něho a soud národům zvěstovati bude. 19. Nebude se vaditi ani křičeti, aniž uslyší kdo na ulicích hlas jeho. 20. Tresti stlučené nezláme a knotu koufického se neubasí, až provede k vítězství soud. 21. A ve jménu jeho národové doufati budou.

Poznal Ježíš božskou mocí svou myšlenky fariseův směřovati k tomu, aby zahubili Jej. Odebral se tedy, jak Mr. 3, 7. dokládá, *k moři galilejskému*; ale zástupové odevšad, z Galiley, z Idumey, z Juděy, ze Zajordání a z podkrají Týrského a Sidonského uslyševše o věcech, jež činil, k Němu se ubírali. I uzdravil *něcky*, kteří nemocni byli a k němu se o pomoc obrátili; bylo jich podle Sv. M. 3, 10. velemnoho, tak že se na *Něho valili*. Pán je sice všechny uzdravil podle dobroty, vřidnosti, útrpnosti a dlouhočekavosti své, ale však jim přikázal, jim přísné povel, a jak řecké slovo značí, *jim pohrozil a jako na ně se obořil*, aby Ho zjevna neucinili a Ho za Messiasé nevyvolali, jak to učiniti chtěli u Jana 6, 20. *řřisnosti* té potřeba bylo, neměl-li blud mezi

Židy běžný o pozemské veliké řiši Messiasově vrchu obdržeti a tím úmysly Páně podvrátiti. Leč o té a o jiných příčinách, proč Pán tak přísné příka zoval, aby Ho nerozhlášovali, již na hoře 8, 4. a 9, 30. jsme jednali.

Ale zdalíž přece to Jeho zakazování takové nebylo podivno? Přišel zajisté, aby co Messias poznán a uznán byl. Sv. Matouš tomu našemu podivění v ústřety vychází a zvláštní příčinu toho chování se Pána udává, totiž že to dalo se dle věčné rady Boží a že to tudy ode proroka Isajáše předpovědino bylo. *Df: Aby se naplnilo*. Pán vsady prohlídal k tomu, aby všelijak o něm naplnila se prorocství, aby tudy dostál úkolu svému a vůle Otcovy Ž. 39, 8. 9. poslušným býti se prokázal; měl zajisté příklad na sobě všeliké trpělivosti, vřidnosti a dobroty dáti. I chce řici Matouš, že v tom, když Kristus před zuřivostí nepřátelův ustoupil, když jim zázračnou mocí neprotivil se, avšak přes to přece lidu utlačenému všelijak pomáhal a vřidné a laskavé všem se propůjčoval, všelikému od lidu oslavování při tom vyhýbaje, že v tom všem se naplnilo prorocství věštece Božího Isajáše. Tento prorok zajisté povahu tu budoucího Messiasé vykreslil, docela jinou než tu, kterou na zemských králech a vítězech shledáváme, kteří hrdě sobě vedou, urážky těžce trestají, nádhery pilejí, veliké povyky a shony tropí a města i krajiny blukem naplňují. *Df: Ajhle sluha můj, kterého jsem vyvolil, milý můj, v němž se dobře zalíbilo duši mé. Ajhle, vece*. Slovem tím diví se té převznesené a od lidí zhola odchodné povaze Kristově. *Sluha můj* di, poněvadž Kristus přišel, aby ve všem vůli Otcovu činil a spůsob sluhu na se vzal Filip. 2, 7. Avšak to spolu jest název čestný a jméno výtečnosti, jako by Bůh v tom chloubu svoji shledal, že našel takového služebníka, v němž se Mu dobře zalíbilo. Dále povolání Kristovo doličující. *Df: jež vyvolil jsem* t. j. ze všeho pokolení lidského, aby byl prostředníkem lidstva, spasitelem světa a zakladatelem církve; podle čehož di o sobě Kristus sám v Ž. 2, 6. *Já ustanoven jsem králem na hoře svaté jeho Sionské t. j. církvi*. Dále df Bůh u proroka o Kristu: *Milý můj, v němž se dobře zalíbilo duši mé, di duše a rozumí slovem tím veškeru v Bohu přítulnost a náklonnost*. Zalíbení to nejednou výslovně projádl Bůh Otec nad Kristem, o čemž viz hořeji 3, 17. *Ducha svého, vece Bůh dále, položím na něho*; veškery dary Ducha svatého, bez míry, v nevýslovné bohatosti vylijí na něho, aby v něm spočinuly

Jo. 3, 34. a zůstaly. Dary těmi netoliko při počtu naplněn byl Jes. 11, 2. nad Jana Křestitele nevyrovnané vynikaje Luk. 1, 15., nébrž i při křestu pomazán byl v úřad svůj co spasitel světa ozvláštním Ducha svatého posvěcením.

Až dosud o povolání Krista a ustrojení Jeho k tomu povolání mluví. Nyní přistoupá k úloze, již Kristus provésti měl: *soud národům vypoví či hlásati bude*. *Soud* značí tuto nauku, kterouž Kristus zvěstoval, aneb raději značí celou ústavu, celé dílo Páně. *Soudem* sluje, poněvadž naukou Páně soudí se o tom, co dobro jest a co zlo; poněvadž v ní právo Boží ohlašuje a zákon se jí projadruje, podle něhož lidé druhdy při posledním soudu rozličení budou. Ústava Páně, církve, soudí o tom, co dobro a právo jest před Bohem, a poslední výkon účinnosti Messiašovy bude soud. *Národům*, dí, vynese právo to, všechněm národům, netoliko Židům; všem jistě měl dle Žalmu 9, 21. ustanoven býti zákonodárce, aby ku pravému poznání přišli.

Některé slovo *soud* doslovně berou a o budoucném soudu veřejně vykládají, kterýž skryt byv před národy skrze Krista nyní nysenes, opovědění či zvěstován byl. Avšak vyklad ten předzřky nedosti prohlídka k významu slove hebrejského mišlat, které nejen soud, nébrž i právo, spravedlnost značí.

Od úlohy Kristovy přechází prorok ke způsobu, jakým úlohu tu vyplniti měl. *Vece: Nebude se vaditi ani křičeti, aniž dá slyšeti hlasu; trestí stlučené nezláme a doutnajícího knotu nezahasí*. Slovy těmi vůbec vlídnost, laskavost, dobrotivost Páně se navrhuje. *Vády a křiku* nebude při něm, aniž hluku nějakého tropiti bude, jakož ti, kteří sobě stoupenstvo a posobenstvo všelijak sbírají anebo ti, kteří mocné, ba násilně domáhají se úmyslu a účelu svého. Ne takovým způsobem sobě Messiaš vésti bude. On říši svou bez násilí, bez povyku rozšíří, ano té bude tichosti a lahodou tou se zaskví, jakou týž prorok o něm předpovídá 53, 7., an vece: *Jak ovce veden jest a jak beránek neotevřel úst svých*.

Slova o nedolomení trestí a neuhášení tličního knotu dvojím obrazem totéž vyjadřují, totiž shovívavost a promíjivost Páně, za kterou člověka hříšníka nezavrhně a neodpuď, nébrž raději k sobě přivábí a přitoulí nad nestatečtí jeho se slitovav. Leč dvojí to podobnost platí o celém také pokolení lidském, kteréž o příchodu Páně podobalo se převelmí trestí nalomené a doutnajícímu knotu, nepravostem a bludům zaprodáno jsouc. Pro ztrátu dobré vůle, vece Augustin m. B. 20, 30., pro-

tivníci Kristovi stlučené trestí či nalomenému palachu, pro pozbytí rozumu doutnajícímu knotu se přirovnávají; Pán jim promíjel nepřised, aby soudil. Svědčí o tom nejedna strana písma, jak se hříšníci vlídně zacházel, že se nad tím fariseové horšili Luk. 15, 1. Svědčí o tom ta se Židy promíjivost a shovívavost, za kterou se i od nich dal na kříž přibíti a o nich se před svým utrpením prohlásil: *Kolikrát chtěl jsem vás sebrati, jako slepice kuřátka svoje svoládv, a nechtěli jste*. Svědčí o tom ta jeho ku pohanům milostivost, kteroužto jich ač všelijak ve hříchy a mráky zatonulých od sebe, od lásky své a od spasy neodloučil a neodehnal, nébrž ke všem národům apoštoly poslal, všechny je přizýváje, aby ku stování s Abrahamem se najíti dali. Všechněm se propřáchoval Pán s láskou, aby kdež maličko dobra zůstávalo, k vyvinutí přišlo, a kdež doutnalo světlo, aby v plamen se vztlilo a srdce jednotlivcův a veškeren okres země aby zahřel ohněm, jehož Pán na svět rozžehnout přišel. Luk. 12, 49. Byl to jiný způsob, než jehož proroci tytýž užívali, o nichž čteme, že přísně na hříšníky a na veškeren lid dorývali, tresty Božími jim vyhráželi, ano sami s pokutami na ně přikráceli a jak Eliáš, i oheň s nebe na ně svolávali. A opět dime jiný to způsob byl, než jehož se fariseové nadáli, kteřížto obraz klamný o Kristu sobě utvořivše o něm, že mocné veškery národy jim pod noby potře, se marnivě nadáli! O té Páně tichosti korunovaný prorok Ž. 44, 5. vece: *Započíná blaženě, pokračuj, panuj a kraluj pro pravdu a tichost*. O ní praví sv. Bernard (in cant. s. 2, 8.): Pro tichost, která se o Tobě hlásá, spěcháme za Tebou, Pane náš, slyšice, že nezamítáš chudého a nepohrdáš hříšníkem. Nešťitil jsi se lotra kajícího, ani hříšnice plačící, aniž jsi hrozil se ženy v cizoložství postizené, ani učenika, jenž zapřel Tebe, aniž těch, jenž Tebe ukřizovali. Po vůni těchto těchto spěcháme. Nebo kdož by se nebral za tím, jenž bludu zbavuje, nepravosti ukrývá, v životě zásluby uštědruje a po smrti odplaty dává?

Tak sv. Matouš způsob chování se Páně vyličiv udává posléze následek toho tento: *Až provede soud k vítězství a národové v něj doufati budou*. Smysl jest: *Až soud t. j. nauku, ústavu svou vítězně provede, až jí vítězně ve všech národech a útrobach průchod zjedná*. V řeckém textu jest až *vyvrhne* t. j. mocně vystaví ústavu svou; tak dí, poněvadž zakládání a v skutek uvodění evangelia se mnohými boji a nesázami spojeno bylo. To jest, co dí Ž. 2, 9., že *ujme vládu*,

ažby položil veškerý národy za podnoží nohou svých. Králuje Kristus v církvi, kdežto ustavičně vyzývá a přilákává k sobě hříšníky, anaf církev, jak tam Novatiani a Montanisté činili, hříšníků od sebe neodhývá aniž jich zatracuje, něbrž spatřuje-li jenom jiskerku dobré vůle v nich tlíti, útěchou, lahodou a mateřskou láskou je k sobě přivábují. Tudy účinek té lahody jeho jest, že *národové v Něho naději vjmou* t. j. uvěří v Něho, po Něm se jmenovati, jméno Jeho vzývati budou. *Jméno* se klade za osobu; budou proto v Něho věřiti a proto oddají se Mu v službu, že skutečně tím ho býti shledali, kým se nazýval, spasitelem světa.

Ostatné sluší přidati, že s. Matouš slova ta z proroka neuvádí *do slova*, něbrž po smyslu toliko, jak to tytýž u něho pozorovati, tudy se od hebrejského odchyluje, jakož také od sedmdesáti tlumočnicků odchoden jest. Leč odlišnost ta nemá té váhy, abychom ji tuto zevrubněji vyličovali.

Povahu Páně vytknou sv. Matouš kjině s farisey nesnázi Páně přístupuje. Praví:

22. Tehdy přiveden byl k Němu posedlec slepý a němý a uzdravil jej, tak že mluvil a viděl. 23. I žasli všickni zástupové a pravili: Není-liž tento syn Davidův? 24. Fariseové ale uslyševše to řekli: Tento nevymítá ďáblů leč v Beelzebubu, náčelníkovi ďáblů. 25. Ježíš pak znaje myšlení jejich řekl jim: Každé království rozdělené proti sobě zpusťne a každé město neb dům rozdělený proti sobě neostojí. 26. A jestliže satan satana vymítá, proti sobě rozdělen jest, kterak tedy ostojí království jeho? 27. A já-li v Beelzebubu vymítám ďáblý, synové vaši v kom vymítají? Protož oni soudcové vaši budou. 28. Pakli v duchu Božím vymítám ďáblý, tedy dostihlo k vám království Boží. 29. Aneb kterak může někdo vjíti do domu mohutníka a náčiní jeho pobrati, leč by dříve svázal mohutníka? A teprv dům jeho obloupi. 30. Kdo není se mnou, proti mně jest a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje.

Jest otázka mezi vykladateli, zda připojda tato stejná jest s onou, kterou sv. Luk.

11, 14. vypravuje. Shodují se zajisté události ty vespolek až na malíčkosti, jichžto sv. Lukáš nedotekl. On totiž opustil říci, že nešťastník ten ďáblem posedlý spolu slep byl, a že oprostěn byv od ďábelství spolu prohlédl. Přidává nad to tyž sv. Lukáš o vyhledávání od fariseů na Pánu nových divů 11, 38., vynechává ale výroky Páně o stromu dobrém, o pokladu srdce a o dání počtu z každého slova, co sv. Matouš tuto níže vv. 33—37. klade a ostatek jest v jiném pořádku předkládá. Někteří tedy vykladatelé jiným příběhem to býti se domněli, pravíce, že příběh ten raděj tožný jest s oním, ježž vypravuje sv. Matouš výšeji ve hlavě 9, 32. Leč větš díl za to má, že co Lukáš v 11. kap. vypravuje, za událost touž s naší u sv. Matouše se považovati musí, any malíčké ty různosti nijak tožnosti příběhu vaditi nemohou. A s těmi také my držíme to, co sv. Matouš vypravuje 9, 32., za jiný ač ovšem podobný příběh kladouce, an nemáme důvodu tvrditi, že Pán zázrak na jednom člověku učiněný nemohl také na jiném člověku učiniti, aniž nemožno býti může, aby ďábel člověky dva stejnou trápil nemocí. Sv. Marek nejkratceji sobě počíná a vůbec jenom o té otázce jedná, či mocí zázrakové Páně dějí se, příčiny, proč otázka ta dána byla, nepoloživ 3, 22. nn.

Již pak k výkladu části té přikročující o některé věci kratceji se vyjádříme, mohouce táhnouti se k slovům výšeji od nás řečeným. Tak kdo Beelzebub byl a koho synem Davidovým rozuměli, jsme již nahoře vyložili 9, 27. 10, 25., kdež, jak jsme již dotkli, podobná událost se vypravuje, a i tam fariseové, když Pán uzdravil posedlého člověka, pravili, že se to dalo v knížeti ďáblů. Tenkrát Pán s nepřátely nenarovnával, něbrž nad výtkou tou neslechetnou se zamlčel. Nyní jinou měrou s nimi nakládá, an již bez potykání s nimi se ukol od Otce uložený provéstí nemohl. Vinili Pána, že s knížetem pekla spolek má a ten v něm jako bytuje pravice, že vymítá ďáblý v Beelzebubu. Výrok v Beelzebubu více jest než *skrze* Beelzebuba aneb *Beelzebudem*; tím zajisté vymítání ďáblů se připisuje Beelzebubovi, který skrze Krista, jak rouhali se, ďáblý vyhánf. Sv. Lukáš 11, 16. přidává, že nad to znamení s nebe ode Pána hledali nevěru svou zastírajíce, jakoby ovšem hotovi byli v Krista uvěřiti, leč že divové posud Kristem činění jim nedostatečnými se býti vidí. O takovém divů na nebi hledání níže v. 38. řeč bude. Ježíš ale, vece Matnuš dále, *znaje myšlení* jejich, ješto před Ním obvinění svá

nebyli slovy pronesli, jim odpovídá odvolává se napřed na zásadu všady a obecně připuštěnou. Že nesvornosti všeko hyne a beze svornosti žádné obce a žádné rodiny neobstojí, o tom nikdo nepochybuje a pravda ta u všech národů v přísloví se vtělila a vůbec průchod má. *Svornost tuží, nesvornost nuzí; pro svár a neshodu trati lidé svobodu*, praví se u nás. A podle toho Pán zavírá předpokládaje, že satan a stoupenstvo jeho, ač chtějí-li králku svou provést, svornosti pilni býti musejí. O vnitřním satana a říše jeho stavu Pán mluví se nepouští, aniž o stoupenstva toho mezi sebou svárech dotýkati hodlá. Co dí Pán, toto jest: Celou říši satana jeden úmysl vládne, a v obojování Božího království jedna mocná a silná vůle proniká všechny přívržence té neblahoříše. Již pak vymítání a vyhánění, jímž dáblové z těl lidských vyjítí se přinucují, jest skutek násilný a dáblové nerádi, zdrábavě, s bázní a strachem a vzpíráním se vycházejí, křikáním a vzlykáním bezděcností vycházení svého oznamující. Jestliže tedy *satan satana vymítá, kterak ostojí království jeho?* Nebo pakli vůle jeho rozdělena a rozpojena jest, tedy on své vlastní stavení boří a svou vlastní říši podvrací, čehož do onoho ducha chytrého zholá pokládati nemůžeme. Na tom, že duchové zli jenom *násilí jin činěnému ustupují*, záleží důvodění Páně. Násilí ale to a ta vítězná převláda od Boha toliko pocházejí může. To byl jeden důvod, jímž Pán nesmysl protivníků svých poráží.

Druhým důvodem jim Pán ukazuje, kterak takovým proti němu řaděním fariseové sobě sami odporem stojí, o též věci a o témže skutku rozličný a protivný úsudek vynášejíce. Dí: *Já-li v Bělzabubu vymítám ďáblы, synové vaši v kom vymítají? Protož oni soudcové vaši budou.* O svých zajisté synech, t. o svých učencích a žácích honosili se fariseové, že ďáblы vyzváním jmena Božího vyháněti znají. Kterak tedy můžete, vece Pán, moje vymítání ďáblы satanovi, vymítání ďáblы ale od vašinců vykonané Bohu připsovati? Pán nevydává se v rozbrání otázky, v skutku-liž a s úspěchem-liž Židé ďáblы vymítají, jí o své mře a váze necháváje a veda, jak říkáme, důvod z přípustkův; On raději z nadeslané mocnosti skutkův či výmitek těch dovodí, co v tom důvodu leží, že se totiž úsudek jejich vespolek hrubě potýká, že velmi jest stranný a nepravý. Tudy přidává: *Oni soudcové vaši budou.* Oni dokáží a dosvědčí strannost a nepravost souzení vašeho, že říkáte černému bílé a bílé-

mu černé, že jmenujete dobré zlym a zlé dobrým kladouce tmě za světlo a světlo za mráкотu. Jes. 5, 20. Slova *soudci* užívá Pán v téžže smyslu, v jakém Jude. 1, 5, 45. vece, že Mojžíš na ně žalovati bude a v jakém slovo Boží sluje soudcem, obsahujíc v sobě pravidlo, podle kteréhož druhdy nad námi soud vynesou bude. Budou synové vaši, kteří demony podle vašeho úsudku skrz jméno Boží vymítají, na vás svědčiti, že jste *proti vědomí a svědomí svému* o zázracích svých smýšleli a z pouhé nenávisti o stejných případnostech nestejně soudili. Za věku Krista Pána, jak jsme napověděli, byli mezi Židy zaklínači, jenžto ďáblы vymítali, a fariseové se jimi co žáky svými zvláště honosili. Dálo se to *moci jména Božího* a Josefus Flavius v starožitnostech svých svědčí 8, 2, že Eleazar nějakýsi před očima Vespasiána. synův jeho a celého vojska z lidí posledních ďáblы vymítal. Podobně o tom, že Židé ve jménu Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova ďáblы vyháněli, svědčí sv. Justin (Tryf. 85. sv.) Iren. (her. 2, 6, 2.) a Origenes (Cels. 1, 22. 4, 33.), kterýžto poslední při tom spolu praví, že i pohané při zaklínáních svých jména Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova užívali. Nemůžeme tedy pochybovati o tom, že, dokud Židé národ Bohem vyvolený byli, lidem mezi nimi svatým ďáblы od nich jménem Božím vyhánění skutečně druhdy poddávali se, ač, jak ze skutkův apoštolských 19, 23. víme, se to nevezdy stávalo, nébrž zlí duchové tytíž nad zaklínači svými vrch drželi. Ostatně Pán, jak již praveno, o úspěchu a právu těch zaklínáčův se nepro násí, a z Josefa Flavia (Antiq. 8, 2. a Bell. 7, 6, 3.) dovidáme se, že se při takovémto démonům vyhánění drahné pověry dálo.

Musíme se tuto zmíniti o tom, že někteří ze starých, z nových pak Maldonat *syny vašimi* rozuměl *apostoly*, jakožto ty, kteří ze Židů pocházeli. Podle toho Pán dovodí: Synové vaši, t. j. apoštolé moji v kom vymítají ďáblы? Ne-liž v mém jméně? Kterak tedy můžete říci, že já ve jménu Bělzabubové ďáblы vyháním? Když zajisté apoštolé moji mým jménem vymítají, ovšem i já tolikéž o své moci a vládě a svým jménem je vymítám. Vykladači ti potom slova: *Oni vaši soudcové budou* o soudu posledním slyší potahující se k slovům Páně Mt. 19: 28., že apoštolé druhdy zasednou na dvánácti stolicích, aby soudili pokolení israel-ská. — Jakkoli výklad ten na první pohled se zamlouvá, vadí mu, že Pán apoštolý své sotva *syny* t. j. učenyky (3 Reg. 20, 35 4 Reg. 2, 3.) fariseův by jmenoval.

Nyní pak již Pán z toho odvětjuje: *Jest-liže já, jakož vy připustiti musíte, v duchu Božím, mocí Boží, aneb jak má Luk. 11, 26. prstem Božím (kdež prst jest smyslný a naočítý výraz působnosti Boží Ex. 8, 19. Ž. 8, 3., pokud se totiž naočítě jeví) vymítám ďáblu, tedy přišlo království Boží mezi vás. Jakoby řekl: Tedy ovšem pravdu v tom mám, když hlásám, že přibýlo k vám království Boží, či království nebeské; a tudy také pravdu mají lidé ti, kteří mne za syna Davidova, t. j. za Messiaše drží.*

Království Boží, poněvadž satan a Kristus spolu obcovati nemohou (2 Cor. 6, 15.), nadesílá svržení knížete světa s trůnu Jo. 12, 31. a stroskotání říše jeho. 1 Jo. 3, 8. To právě se teď stává, a tudy fariseové z toho poznati mohli, že Kristus jest onen v proroku Jes. 11, 2—4. zaslíbený vítěz a onen Silný, onen Mohutník, jemuž nic odolati nemůže. Proto vece Pán: *Kterak může někdo vjíti v dům člověka siláka a odnítí náčiní jeho, siláka-li dříve nesvázé? Potom tepru obloupi jej. Jest to nový důvod, jímž Pán potvrzuje, že v moci Boží a neodolatelné vymítá ďáblu. Běže podobenství, jímž důvod ten odívá, od pŕtky, při nížto jenom ten vnikne v dům nepřítele a orudí jeho se zmocní, kdo jej byl dříve překonal a sobě podmanil. To Pán na sebe obracuje, při čemž prohlídá k slovům Jes. 49, 24: *Zda-liž odjata bude od silného loupež, a co zatím jest od mocného, bude-li vyproštěno? Toto dí Hospodin: Jistě i zajetí od silného odjato bude, a co vzato bylo od mocného, vyproštěno bude.* Mohutník ten či mohutný nepřítel jest ďábel; ten kdo jej svázal, náčiní mu odňal a jej obloupil a vyplenil, ano posud oblupeje, jest Kristus. A dolíčování Páně toto jest: Kterak bych mohl satanovi to, co jeho jest, vychvacovati, kdybych nad něho silou a mocí nevynikal, a ho v okovech nadržel? Proto, poněvadž skrze mne do vazby dán jest, já ze vsí kořisti oblopiti jej mohu. *Domem* či dle Luk. 11, 21. *dvorem* t. j. hradem ďábla, v němž on bydlí, jest svět, odkad se i knížetem světa jmenuje Jo. 12, 49.; *náčiním*, osudím, orudím jeho čili jeho *nádobím* jsou duše lidské, ježto v zajetí sobě podrobil a skrze bludy, nepravosti a pověry v moci své udržuje. Pán ale vniká v hrad jeho a nádoby jeho v kořist běře, již publikána, již veřejnou nevěstku, již zatonulého ve hříších člověka jemu vydíraje a všelijak lidi, aby z jeho pout vynikli namlouvaje, posílaje, podněcuje a vítěznými nad něho čině. Poněvadž boj ten i po vítězství nad satanem Col. 2,*

14. 15. neustále trvá až do konečného svázání a uvržení jeho do propasti Apoc. 20, 3. 14., tudy dí Pán *obloupi dům jeho* v času budoucím.

Jiní domem či hradem satanovým rozumějí *ono zlodětné místo*, v němž ďábel se usídlil, n. p. lidí posedlé; a jeho náčiním či jeho nástroji slyší *démony*, jimiž on ač svázán byv působí, kteréž mu ale ustavičně se odebírají, z lidí vymítají a do podsvětí posílají. Leč prvnější výklad obecnější jest.

Již pak Pán nesmysl a protířekost fariseův dokázav zavírá: *Kdo není pro mne, ten proti mně jest a kdo nesbírá se mnou, ten rozptýluje.* Tím Pán od zastávání sebe zahýbá k obviňování fariseů, jejichž nerozhodné dosud mezi pravdou a bludem povahování Pán trestá. Tvářili se oni, jakoby nepřítelé Kristovi nebyli, nébrž toliko zákona Mojžíšova a slávy Boží hájili. Pán ale jim praví, že tím svým, jak se jim vidělo, nestranným sobě počínáním protivníky jeho byti se osvědčili a spolu potvrdili onu obecnou zásadu: *Kdo není pro mne, ten jest proti mně.* Právě oni byli k tomu povoláni, aby lidstvo ku Kristovi, věrnému a pravému pastýři, co pascové prozatímni vedli a shromazďovali, jsouce učitelé toho zákona, kterýž docela jediné k tomu směřoval, aby vědomí takové o připravování cest pro Krista až ku příchodu jeho zachováno bylo. Ješto ale toho úkolu neuznávali, aniž mu tedy vyhověti se snažili, stalo se, že vniternou nutností od své neutrálnosti a obojetnosti napořád dále a dále od Krista se vzdalovali, až se posléze octnuli na okraji a Krista zespolku s ďáblem viníce pravdy zholi odpadli. Kdo co učitel lidu, vece Pán, se mnou není a lidu ke mně nevede, ten proti mně jest. Tu zajisté není prostředku, buď pro Krista anebo proti Němu se ustanoviti musí učitel v té době, mlčeti nemoha, nébrž rozhodnouti se přinucen jsa. Jest to jako když město nepřítel obléhá; tu všickni města hájiti povinni jsou, a kdo toho nečiní obojetným ostává, za zrádce se považuje.

Mimochoodem dotýkáme, že vykladači někteří slova *kdo není pro mne* o ďáblu rozuměli, jakoby Pán pravil: *kterak můžete vy fariseové za to míti, že jsem ve spolek s ďáblem vešel, ješto ďábel všelijak lidi ode mne odvraceti hledí.* Avšak výklad ten velmi jest nedověcný, jak na oko se vidí, a tudy od vyvracování jeho co věci zbytečné upouštíme.

Toho ale pominouti nemůžeme, že Pán Luk. 9, 30. a Mr. 9, 39. opak toho, co zde

praví, dítí zdá se. Vypravují tam apoštolé Kristovi, že muž, jenž s uimi nechodí, ve jménu Ježíše Krista dábly vymítal, že však oni mu toho zabránili! Načež Pán k nim: *Nebráňtež jemu, nebo kdo není proti vám, ten pro vás jest.* Tu Pán zdá se lidi obojetně schvalovati, což u Matouše na našem místě tupí. Avšak jiná věc jest tam a jiná tuto; tam jsou fariseové zarytí již Kristovi nepřátelé a za svou povinnost rozhodnouti pro Krista se majíci: tuto ale muž, jenž v Krista věřil, ač dosud s apoštoly nechodil aniž na té době byl, aby se buď pro Krista buď proti Kristu rozhodnouti musel. Byla víra toho člověka víra počátečná, a tu Pán nezáhá hued dokonlosti, nýbrž plní to, co výše o Ném dí Isajás prorok, že dýmajícího lenu neuhasí. Fariseové ale na místo co měli v Krista toli divův jeho vídající uvěřiti, netoliko nevěřili, nýbrž ve všeliké a nejhorsí haubeni Jeho se prosypali.

Nežli dále se dáme, musíme ještě dvojího připomenouti. Jedno jest, že onen posedlý všem starým otcům byl obrazem hříšníka. Ve hříšníku domuje duch zlý, on jej oslepuje, aby nepoznal pravdy a neviděl hříchů svých; on jej ohlušuje, aby neslyšel slova Božího ani Krista, jak jej ku pokání volá; on jej němým činí, aby nemodlil se a hříchů svých nevyznával. Od toho ďábelství však vysvobozuje hříšníka milost Kristova, jenž dábla upoutává, aby člověku, lečby sám se k němu neblaze přiblížil, uskoditi nemohl.

Druhá věc, již dotknouti přijde, jest poznamenání s. Augustina o slovích Páně (serm. 2.) *kdo není se mnou, proti mně jest.* To dí Kristus, vece světec, aby se nevěrníci a bezbožníci nedomnívali, že říše Kristova pro bludařství, jež někteří pode jménem Kristovým zarazili, rozdvojena a rozdělena jest. Nedí Pán: *Kterýž jména mého neužívá, nýbrž kdo se mnou není, proti mně jest.* Není tedy království Kristovo rozděleno, nýbrž lidé jenom usilují rozdělití to, co bylo krví Kristovou koupeno. A na jiném místě (v. ps. 54.) vece: Křest stejný máme, v tom se mnou jsou; evangelium totéž čteme, v tom se mnou jsou; svátky mučnů spolu slavíme, v tom se mnou jsou. Avšak nejsou docela se mnou. *Vrozkořnictví nejsou se mnou,* v bludařství nejsou se mnou. Ve věcech mnohých se mnou jsou, v nemnohých nejsou se mnou. Ale pro nemnohé věci, v nichž se mnou nejsou, neprospejí jim ty věci mnohé, v nichž se mnou jsou. V plevách semnou byli, ve pšenici se mnou nebyli. Jsou pak plevy bližny pšenice, z jednoho semena vycházejí, v jed-

nom poli kořenují se, jedním deštěm se živí, jedním žencem se žnou, jedno mlácení podněkají, v jedné zdvíží se provívají; ale nesbírají se do jedné stodoly.

Patrně ostatně, že dvojí větou Pán jednu věc pronášá a věta druhá ojasňuje předešlou.

Nyní Pán vyvodí z onoho fariseův k Němu se chování a vece:

31. Protož pravím vám: Všeliký hřích a rouhání odpustí se lidem; Duchu ale rouhání neodpustí se. 32. A kdokoli řekne slovo proti Synu člověka, odpustí se jemu; kdož by ale mluvil proti Duchu svatému, neodpustí se jemu, ani v tomto věku, ani v budoucím. 33. Buď činite strom dobrý a ovoce jeho dobré, aneb činite strom zlý a ovoce jeho zlé, ješto po ovoci strom se poznává. 34. Pokolení zmijové, kterak můžete dobré věci mluvíti, jsouce zlí, nebo z hojnosti srdce ústa mluví. 35. Dobrý člověk z dobrého pokladu vynáší dobré, a zlý člověk ze zlého pokladu vynáší zlé. 36. Ale pravím vám, z každého slova prázdného, kteréž mluvíti budou lidé, vydají počet v den soudný. 37. Nebo ze slov svojich budeš ospravedlněn a ze slov svojich budeš odsouzen.

Pán za příležitosti zlého fariseův k Němu se chování vyučuje o zlobě hříchu proti Duchu svatému, jehožto se oni dočinili, záznak jim provedený přičítajice spolku Páně s Beelzebubem, jak toho sv. Mr. 3, 30. zvláště dotýká. Jakoby pravil: Poněvadž vy proti vlastnímu vědomí a svědomí zlovolně skutky moje dábly připsujete, slyštež proto výrok Boží ode mne, kterýž se vašeho vniterného stavu zvláště týká, že rouhání všeliké se odpouští od Boha, ale hřích a rouhání Duchu t. j. proti Duchu svatému se nepromítá ani tuto, ani na onom světě.

Ale což jest hřích proti Duchu sv.? Proč neodpouští se? A zdali fariseové se skutečně hříchu toho již dočinili, čili teprv dočinili? Hřích jest ve větě té jméno obecné, rouhání jméno zvláštní, totiž dotčený hřích proti Duchu sv. slovy projádný. Rouhati se jest tupiti a haněti Boha, Bohu láti a Jemu odporem se stavěti tam, kde Bůh právě nejvíce působí a poznati se dává, a tudy kde člověk jemu nejvíce poklony dlužen jest,

Sluje rouhání to *rouháním proti Duchu sv.* a hřích takový *hříchem proti Duchu sv.*, poněvadž Duch sv. v útrokách lidských poznání Boha a zamilování pravdy a ctnosti působí. Jest tedy hřích proti Duchu sv. vědomý proti vlastnímu přesvědčení odpor pravdě úrupně činěný, jest zarytá pátka proti Duchu sv., zarytě proti osvětlení a posvěcení Ducha sv. se zpěčování; jest zdráhání se a vzpírání se proti působení milosti Boží; jest úmyslné v zarytosti a v zatvrzelosti trvání a od milosti Boží se odvracování. Lidé té povahy podobají se nemocným na smrt, kteří netoliko všelikým lékem opovrhují, nébřž všeho se ještě nad to podjímají, aby zlkázu svou urychlili. Tudy stav takový přibuzen jest hříchu, jímž zlí duchové se provinili, z čehož vysvitá, že povaha taková není žádného schopna odpuštění.

V této člověka neschopnosti k usmyšlení sobě, v jeho ku pravdě odumřelosti, všelikého dobra nevšímavosti a slovem v jeho zatvrzelosti a proti všelikému pokání vzdornosti záleží ta příčina, že hřích ten neodpuštědlen jest. Při jiných hříších vášeň, náruživost, nevědomost, zatemnělost myslí, nestatečnost, křehkost a jiné ještě okoličnosti hřích a vinu ztenčují a zmenšují; při tomto hříchu proti Duchu sv., který nadesílá úmyslné a vědomé proti pravdám Božím a proti milosti Boží se vzpírání, takové výmluvy a takových výtáček není. Fariseové proti vlastnímu přesvědčení z nenávisť, zášť a závisti, ač poznávají děly Božími býti, jež konal Kristus, ďablu je připisovali a tudy proti Duchu sv. rouhali se, již již k té povaze pospíchající, kde se smýšlení to u nich ustáliti mělo. Hřích proti Duchu sv. přímé a vědomé se vzpírání a zpouzí proti Bohu a napřed se již odpuštění vzdává a odčítá. Povaha taková se rozličným způsobem na jevo dává, z čehož druhové hříchu toho povstávají. U lidí, jenž se vně církve nalezají, projevuje se vědomým odporem proti všem důvodům, jimiž se pravda Boží rozum a srdci lidskému zamlouvá; u členů církve ale vynořuje se vědomým vzpíráním se proti působením a vnuknutím milosti Boží. A to jest ten hřích k smrti, o němž 1 Jo. 5, 16. čteme, to jest to dobrovolné hřešení, po němž nezůstává obětí za hříchy Hebr. 10, 26., tot hřích, z něhož není obnovy ku pokání Hebr. 6, 5. Neodpuštědlným jest, ne žeby Bohem scházelo. ale že se člověku výminek k odpuštění nedostává. Ne žeby nevyhnutelně se to státi muselo, ale že se to obyčejně stává; může ovšem Bůh milostí svou člověka takového od neuhu toho smrtelného ulé-

čiti, avšak jenom jako zákrakem. Pro tuto ač nepodobnou možnost církve sv. i za takové hříšnický se modlíti velí, kteří povahu tu na sebe všelijak bráti usilují.

Ale což to znamená, že Pán dí: *Kdo řekne slovo proti Synu člověka, odpuštěno mu bude, kdo ale řekne slovo proti Duchu, nebude mu odpuštěno?* V čem záleží rozdíl mezi mluvením proti Synu člověka a mezi mluvením proti Duchu sv.? Rozdíl ten záleží právě v tom, že při mluvení proti Synu člověka zloba hříchu nedošla té výše, aneb té hloubi, která známkou zarytosti jest. Dí Pán: *Synu člověka, neď proti Synu Božímu; z čehož poznáváme, že o sobě nemluví jelikož Bůh, nébřž jelikož člověk jest.* Již tedy ten mluví proti Synu člověka, kdo sveden zevnější Páně neslibností a lidské přírody Jeho nestatečí, o něm nřžejí smýšlí, než čím Pán skutečně jest, za člověka toliko ač výtečkna a proroka jej drže. Ten hřeší ovšem velice, avšak hříchu tomu brána odpuštění otevřena jest, poněvadž nestatečí lidské myslí jej vymluvena činí. Tak ti, co Pána pijánem vlna Mt. 11, 19. nazývali, ovšem na pokání dáti se mohli a podobně i jiní, jenž všelijak Pánu na cti utrhalí. Viděti to také při oněch, jenž Krista ukřižovali a za něž se přece Pán modlil, aby se jim vina odpustila, jakož i sv. Petr nevědomosti jejich to přičítá Act. 3, 17. Kdoby ale proti Kristu, *jelikož slavným se prokázal*, mluvil, to by již úmyslné a vědomé rouhání bylo a tudy by hřích proti Duchu sv. povstal. Při tom proti Duchu sv. hříchu, poněvadž ráz jeho konečná zarytost činí ovšem připomenouti sluší, že na nás nepřipadá určití, u kterého člověka hřích ten nalezá se; to Pán jedině ví a Kristus ani tuto docela neurčuje zjevně, žeby se v něm nalezali fariseové, nébřž jich více vystřihá, a aby v té povaze nezaryvali se, varuje. Nebo dí sv. Augustin, že o nikom dokud žije zoufati nesluší, an Bůh nežádá smrti hříšnicki, nébřž aby se obrátil a žil s. 71, 14.

Věkem budoucím rozumí se vůbec věk, v němž boj mezi zlem a dobrem přestane, anot dobro vrch obdrží a všady vládnouti bude; stojí mu na proti věk *nynější*, kde pátka ta dosud trvá. S Kristem počal věk tento budoucí a v *zárodě* se nalezá již tuto, jak i království nebeské či království Boží Kristem se na zemi v časnosti zarodilo. Ale poněvadž tuto na zemi ve věku nynějším vítězství pravdy a ctnosti nikdy se dokonale, docela a úplně neuskuteční, tudy *věkem budoucím slyší se* věkování posmrtné. A Pán slovy, *ani v tom ani v onom věku rozumí,*

že hřích ten ani na tom ani na onom živote se neodpouští.

Z tohoto místa průvodno: 1) že jest rozdíl mezi hříchy; 2) že někteří hříchové na věky trestáni budou, nemajíce ani tu ani tam odpustění, čili že trestové pekelní věční jsou; 3) že někteří hříchové na onom světě po smrti odpustění docházejí. Nebo dť Aug. civ. 21, 24: Nebylohy pravdivě řečeno o některých, že ani na tomto světě ani na budoucím nebude jim odpuštěno, kdyby též někteří nebyli, jimžto ač ne na tomto, přece na onom světě bude odpuštěno.

Leč vracme se k tomu, jak Pán dále ten rouhavý fariseův nesmysl potírá, bera podobenství ode stromu. Čítte strom dobrý a ovoce jeho dobré aneb čítte strom zlý a ovoce jeho zlé. Což to jest činiti strom dobrý?

Dle rozličného výkladu slova činiti v různých strany vykladači jdou. Někteří na vlastní a obyčejná slova toho význam tlačíce o činení dobrých skutků od fariseův to slyší, jakoby Pán pravil: Chcete-li dobrými býti uznáni, činite dobré skutky, činite-li ale skutky zlé, tedy dojmou nechtějte vidění býti; skutky pak nejenom dílo, nýbrž i myšlení a řeči rozumějí se. K tomu výkladu velmi přiléhá, co hned následuje: že strom po ovoci poznán bývá.

Leč jiným zdá se smysl ten chabým a slabým býti a ti lépe slovo činiti berou místo říkati, souditi, smýšlet i strom o Kristovi, ovoce o Kristových skutcích slyší. Fariseové díla Kristova t. j. divy Jeho za skutky dobré uznávali a niž popírali, že se Jím dějí věci, jakých nikdo co svět světem stojí neucínil; ale o zdroji a židlu, odkud se skutky ty řinuly, nedobře smýšleli a všelijak v podezření je uváděli. K tomu jich ve smýšlení odporu Pán tuto prohlídá a klade, že chtějí-li důsledně souditi a k obecnému pravidlu, že po ovoci strom poznává se, státí, jenom mezi dvěma úsudkoma střídati se mohou. Buď totiž divy a zázraky Jeho za zločiny považovati musejí, ješto o Ném samém tak zle soudí; buď, kladou-li divy Jeho za skutky dobré a blahé, i Jeho samého dobrým a ovšem poslem Božím jmenovati a uznati povinni jsou. Nemůže zajisté studnice jedním pramenem vodu hořkou a sladkou najednou vydávati Jak. 3, 11., aniž z hloubi se hrozný sbíratí mohou Mt. 7, 16. Prostě tedy Pán dť: Dobré skutky dobrému původu, zlé zlém přivlastňujte; nebo jaké ovoce, taký strom jest. Poněvadž ale zázraky dobrým skutkem kladete (v. 28), tedy nemůžete o mém s Beelzebubem spolku mluviti.

Podobně dosud nepřátelé církve sobě proti ní počínají, ač dobré ovoce její, životy svatých, ústavy blahotinné atd. spatřující a chválíce, než přece ji nevěstkou Babylónskou a hlavu její antikristem jmenují. Avšak blaze jí, že v tom utrpení Páně na sobě nese a k obrazu jeho se připodobňuje.

Ale Pán blíže k fariseům ono o stromu podobenství zahýbá a dť: *Plemeno zmizí či ještěřci, zlé, docela převrácené, kterak může dobré věci mluviti, kterak pravý a spravedlivý soud o skutcích mojih vynéstí, zlí jsouce, anť ze stromu zlého zlé ovoce se rodí, a ze zlostného srdce, ze srdce plného zlosti, jenom zlé řeči a myšlenky pocházeti mohou.* Mluví Pán co skoumatel ledví a srdce. Proč je plemenem zmizím, hadím či ještěřcím zůve, již nahoře 3, 7. povědino. Slovem *kterak může nepopírá na prsto, že by se to dáti nemohlo; mohou zajisté polepsiti se a tudy stavše se dobrými stromy dobré ovoce nésti a z plnosti dobrého srdce dobré věci vynášeti.* Ale to klade, že zlí jsou a ve zlobě své se zaryli a že tudy při takové povaze, dokud jí nezbudou, jinak sobě věsti, jinak mluviti a souditi nemohou, nebo, dť dále, *z hojnosti srdce ústa mluví, an čím útroba oplývá, tím ústa přetékají.* Kdo dober jest, ten z plnosti i pokladu, ze zásoby srdce svého dobré věci, kdo zel jest, ten zlé věci vynáší, jak Pán hned dále podrobněji odvětjuje.

Při tom mluví Pán v pleonasmu, an klade: *dobrý člověk z dobrého pokladu dobré věci vynáší, moha ovšem prostě říci: člověk z dobrého pokladu dobré věci vynáší.*

Dle jiných prý Pán předpokládá, že v člověku obojí, i zlo i dobro, nalezá se, jelikož mimo Pána a Matě Jeho není člověka, v němž by nějaký byt sebe menší sklad zla se nenacházel; a chce prý říci: v tom povaha dobrého člověka se značí, že on dobra, an na opak zlý zla vyhledává a je vynáší. Věc sice pravdivá, leč Pán nyní k tomu neprohlédá, tudy raději opakování slov *člověk dobrý a zlý* za nadbytek a nadplněk považujeme, kterýmž ale souměrnost obvěty se dokonává a protiva dobra a zla zračitěji se vyskytá.

Avšak mnoho na tom záleží, aby člověk jenom dobré věci vynášel a tudy dobré řeči vedl. Nebo přidává Pán, že *člověk ze všelikého slova prázdného počet vydá;* čím více ze slov zlých a rouhavých, jakými se fariseové na Krista prosuli. Dovodí Pán, jak očito, od menšího k většímu či od malá k

velku. O slově *prázny* nemalá jest různost mezi vykladateli. Mnozí to slovo slyší o slově *zlém*, lživém, rouhavém, zkrátka o pomlouvání a nepravdách; tak jmenovitě sv. Zlatoust. Jiní ale ostávají při vrodném slova tobo významu a slyší slovem *prázny* všelikou řeč zbytečnou, daremnou, neužitečnou a nepotřebnou, která blížně nevdělává a ani mluviteli ani posluchačům ku prospěchu neslouží. Tak jmenovitě sv. Jeronym, sv. Řehoř Vel., sv. Bernard atd. Poslze jmenovaný světec praví, že *prázny* slovo jest to, ze kteréhož příčiny, proč jsme je vynesli, udati nemůžeme, poněvadž z tobo, co nad počet jest, počtu klásti nelze. Tento výklad druhý dopadnějším jest, an jistě Pán vyššímu učil než fariseové 5, 21. Fariseové všeho zlého slova užívati zapovídali. Pán všeho daremného a neužitečného slova se vystříhati velí; ten zajisté jenom muž dokonalejší jest, kdo v řeči nepodklésá se Jak. 3, 2. Každé slovo bezpotřebně vynešené na člověka co marnotrace a nemudráka žalobu věsti bude. Řeč člověka jest poklada a penězům podobna, a slova jsou jako mince útroby naší; jakož ale nelepo činí, kdo marné peníze utrácí, tak ani ten chvály od soudce nedojde, kdo slovy plýtvá. Tudy z podání se nás dochovala přípověď Páně: *Budeš dobrými penězoměnčí. Proto na křestu dítěte v ústa se dává sůl, aby značilo se, že řeč jenom moudrá z úst našich vycházeti dužna. Tudy Eccli. 28, 29. vece: Udeleť ústům svým zámký; zlato své a stříbro své slej a slovům svým učíš váhu a ústům svým uzdu a pozoruj, aby se nepoklesl jazykem. Řeč tvoje, dí sv. Ambrož, plyň v břehách a na pobřeží se nerozlývej, aby tam bláta nenabrala.*

Důvod toho slov svojich ostříhání dává Pán, an dí dále: *Ze slov svých budeš ospravedlněn a ze slov svých budeš odsouzen.* Zde Pán o samých slovech mluví podlé toho, poněvadž o rouhavých řečech fariseů se pronášel; avšak skutkův při tom jakož ani žádosti nevyjímá, o čemž na jiných místech se místněji byl projádlil u p. o myšleních a žádostech výše 5, 8. 21. atd. a níže 25, 34. nn. o skutcích. Leč i to, že sama řeč, již člověk pro svůj život na tomto světě vedl, k odsouzení aneb k ospravedlnění postačí, jistou mírou pravda jest. Člověk mluví jakým jest, řeč a mluva jeho jest obraz povahy jeho. Poznáš po vřavě, co ve blavě. Bylinu po vůni, ptáka po péř, člověka poznáti po řeči. Co v srdci věř, v ústech kypí. Každá straka hyne od svého jazyka; to jsou přísloví, jimiž se pravda ta sama prostému

rozumu naskytá, že řeči člověkovy jsou jako protokol, jež sobě sám píše a podle něhož pře jeho na soudu Božím rozsoudena bude.

Následuje nyní vstavek a mezimluva, která s předešlým nesouvisí logicky, nébrž jen časné a historicky a jejíž příčina z okolnosti té vzata, že se za Pánem zástupové hrnuli, a že se jim nových zázraků s nebe zachtělo. Tudy dí sv. Matouš: *Těhd.*

38. Tehdy odušili Mu někteří ze zákoníků a fariseův řkouce: Mistře, chceme od Tebe znamení uviděti! 39. On pak odpověděv řekl jim: Pokolení zlé a cizoložné znamení hledá, a znamení nebude dáno jemu leč znamení Jonáše proroka. 40. Nebo jako byl Jonáš v břiše žraloka tři dni a tři noci, tak bude Syn člověka v srdci země tři dni a tři noci. 41. Muži Ninivští vstanou na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, protože se pokáli na kázání Jonášovo, a aj, více než Jonáš tuto. 42. Královna jihu povstane na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, poněvadž přijela od končin země uslyšet moudrost Šalomounovu; a aj, více než Šalomoun tuto.

Spojitosť jak jsme pravili historická jest, jak i sv. Luk. 11, 15. 16. nasvědčuje, an praví, že jiní znamení s nebe hledají, když fariseové druží se Pánu byli urouhali. Nedobře tedy někteří vykladači logickou spojitosť s předešlými věcmi býti tuto stanoví za to majíce, že někteří z týchž fariseů, kteří se Jemu rouhali, teď domluvami jako jati byvše ihned s jinou výmluvou se vytasili a tu žádost na Pána vznesli. Jako by řici chtěli, že hotovi jsou Jej co Messiaše přijíti, jestli že jenom většími než dosud divy se jím býti prokáže; nestačili prý jim divové Páně, jimiž dosud Synem Božím se býti osvědčil. Leč jak praveno, sv. Lukáš 11, 16. zdá se nasvědčovati tomu, že jen historickým během, ne však vnitřnou logickou vazbou spojeny jsou řeči a odmluvy ty s předešlými.

Žádali znamení, to jest divů, co činův takových, z nichžto věc vyšší se poznává, totiž to, že Pán skutečně Kristem jest a že Bůh Ho poslal; žádali znamení s nebe, aby snad jako druhdy mana pro Mojžíše (Jo. 6, 32), oheň s nebe pro Eliáše (3. Reg. 18, 38), hrom a blesk pro Samuela (1. Reg. 7, 10)

aneb dokonce jak zastavení slunka pro Josua (10, 13) svědčila. Neměli smyslu pro veškerý ty zázraky, jež Pán byl k oblaženi sklíčeného lidstva učinil, a jimiž právě nejvíce do brotu a všelásku Otcovu na sobě obrazil a spatřovati dával, tím podle předpovědění prorockých původ svůj božský osvědčujíc. Na to jejich zázrakův a divův s nebe se dovolávání odpovídá Pán, že to *pokolení zlé znamená hledá, ale nedá se jemu znamení, leč znamení proroka Jonáše*. Zlým a cizoložným pokolením je nazývá, užívaje výtky u prorokův obyčejné; proroci zajiště Boha co chtějí a lid co vyvolenou chof jeho vystavují, která jediné choti svému se zaslíbila, avšak poněvadž k jiným bohům se obrátila a jim sloužila, nevěrností dopustila se a tudy cizoložila. Jer. 3, 8. Po zajetí babylónském Židé sice v modlářství neupadli více, ano za Machabeův víru hrdinsky zastávali a životem ji pečtili. Ale teď po přibytí Krista P., pravého chotě lidu Israelského 9, 15., jenž se jim takovou láskou a vlídností namlouval a zamlouval (11, 28, 23, 37), zatvrdili se a spěchovali se chotě toho přijíti, ano Jej vystrčili a usmrtili a v hanebnější, těžší a tužší cizoložství padše každému svůdci a lžepro roku propůjčiti se hotovi byli (24, 4). Podle vykladačů jiných sluší tak Židé, poněvadž od víry, pobožnosti a dobrých skutků Abrahama, otce svého, vypadli, jak i Pán Jo. 8, 39–41. toho dotýká. Případněji ale první výklad příleži. Leč o tom již na hoře praveno.

Tuto se táží vykladači, proč Pán divu lidem těm odprá, ještě potom přece mnoho zázraků byl konal, a proč alespoň neučinil, jak tam u sv. Jana 5, 36. 10, 25. 14, 11. kdež na skutky, jež činí, co důkaz vyššího pojití svého se odvolává? Jest toho nejedna příčina. Jedna že fariseové divů se domáhali z nějakého vzdoru, práva k žádosti té nemajíce. *Živ jsem*, dí Hospodin u Ezech. 20, 2., *že neodpovím vám*. Vzdoru tomu, jež ozvláště slovem *chceme* pronášejí, chceme totiž viděti znamení od Tebe, nemělo se vyhověti, aby člověk své naprosté od Boha odvislosti vezdy pamětliv zůstával. Tím více pak jim Pán odepral divů činění, poněvadž všemi, jimiž se prokázal, zázraky o důstojenství jeho messiášském se přesvědčiti nedali, ovšem pak by se z těch, ježby jim k vůli byl nyní učinil, tolikéž jenom v zatvrdilosti více byli zarývali. Zázrak zajiště, ač v sobě samém jistým a neomylným jsa důvodem, přece má-li člověka přesvědčiti, předpokládá dobrou vůli, vřímavost a schopnost mravnou, jíž se ale těm, kteří tuto divů těch žádali, zřehla nedostávalo.

Leč Pán ne naprosto a ne zřehla jim znamení dáti odprá, nébrž ono jenom zvláštní s nebe, jakéhož se dožadovali, vyjímaje dí: *Leč jediné znamení proroka Jonáše jim dáno bude*. Odchodno bylo znamení to Páně jim slíbené od onoho, jehož žádali; oni žádali s nebe či s hůry znamení, Pán jim dává znamení z dola Ef. 4, 9.; oni žádali divů, jakéž ze Starého Zákona znali, Pán jim dává ten jediný ve svém způsobu, ale také jediný ve své působnosti a vážnosti, jehož neznali, jenž jim ale záhy bludné ozračiti se měl. Jaké by to znamení bylo, Pán tudíž vykládá, že totiž jako Jonáš byl tři dni a tři noci v břiše ryby veliké, žraloka, tak i On, Kristus, tři dni a tři noci bude v srdci t. j. vnitřku země. *V srdci země* dí Pán, poněvadž se táhne ku prorokovým slovům Jon. 2, 4. že v *srdci moře* potopen byl. Dále dí o sobě, že *tři dni a tři noci v zemi byl*, ač toliko dvou dní zasáhl a třetí celý jest ležel. Tak mluví dleem prohlédaje ku rčení prorokovu Jon. 2, 1. o němžto se praví, že byl tři dni a tři noci v břiše žraloka; dleem že užívá obyčejného u Židův počítání, kteří den a noc spolu za jeden nerozdílný článek času považovali a rčením tím *tři dni a tři noci* toliko tři obyčejné dni rozuměli. Tudy noci ode dne oddělovati a přísně na slova ta naléhati nesluší a zbytečno utkáti se ku počítání dnův a nocí u Římanů obyčejnému, podle kteréhož od půl noci den nový počínal; tu sice tři noci a tři dni se zasáhly, přece ale musí dí za celek vzat býti. *Srdcem země* netoliko hrob ale i podsvětí a předpeklo se značí, jak již z toho patrné, že psímo o *jediném Kristu* rčení toho užívá. Židé ovšem tenkrát slovům Páně nerozuměli, avšak měli tomu později vyrozuměti, jak dí Pán Jo. 8, 28. *Když povýšíte Syna člověka (na kříž) tehdy poznáte, že já jsem*. Znamení, jež jim Kristus dal, byl zázrak a prorocství spolu; o prorocství ale víme, že tenkrát když k vyplnění přicházejí, teprv v plném světle se vyskytují a že tenkrát teprv smysl jich pojat bývá. Výkladu ostatně slova ta nepotřebují nyní, an vzkříšení Páně již nám smysl jich otevřelo.

Předobrazem a náznakem vzřesu Páně byla ta Jonášova udalost. Veškeri zajiště příběhové Nového Zákona, jak výše praveno, své obrazy, předznaky a předvěsti v Starém Zákoně mají, jak ve přírodě již v rodech nižších naznačení a předoznámení bývají rodové vyšší. Tudy největšímu a nejdůležitějšímu příběhu Nového Zákona, vzkříšení, nemohlo se takového prorockého náznaku nedostávati. A tím byl Jonáš, jenž v tom svém skrze tři dni v žraloku trvání podo-

biznou Páně stal se, ne ve všem se Pánu podobav, nébrž v tom jedině, čeho Pán tuto dotýká.

I to, proč Pán znamená vzkříšení svého od jiných divů odlučuje, netěžko nahlížeti. Divové jiní byli významové a výpryskové netoliko moci Kristovy, nébrž ozvláště lásky Jeho, jeho vládnosti a člověkolibosti, Act. 10, 38.; vzkříšení jeho jest oznamem vlády, moci a bohorodnosti jeho. Také tím liší se druzí divové ode vzkříšení, že vzkříšení Páně jest hlavní podkladek a základný kámen celé křesťanské víry, což o jiných zázracích Páně tou měrou říci se nemůže. Rom. 1, 4. 1. Cor. 14, 15. Proto Pán k tomu znamení co posledního a nejvyššímu farisey odesílá, aby povážením jeho a jeho za znamení Božské Kristovy moci přijetím co posledním útočištěm ještě spatmatovati se a zkázy věčné ujíti mohli.

Nyní již Pán v následující řeči doličuje, že *plemeno to zlé jest a cizoložné* a činí to přirovnáním Židů s pohanskými za časů Jonášových nad mřu zamřelými a pokaženými Ninivany či Ninivity, při tom pro blíznost a podobnost ku většímu dolčení příklad králice Sabejské uváděje. Jonáš prorok a Šalomoun král představují úmluvu Starého Zákona, její moc a moudrost, kterou nad ostatními národy veškerými vynikala. V Kristu ale nejenom prorocví a království, moudrost a mocnost spojená jest v plnosti, nébrž On neskončené nad to více jest co Syn Boží. O prvním příkladu dí: *Muži ninivští vstanou na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, že se káli na kázání Jonášovo, a aj, více než Jonáš tuto.* Pán důvodem od menšího k většímu vedeným dokazuje, jak veliká pokuta případně na zlé Israelity. Obyvatelé Ninivětští se obrátili na slovo proroka, jehož neznali, jenž před nimi divů nečinil, Boha pravého neznajíce a v pohanství jsouce zabředli, činili pokání sotva proroka vyslyševše. Židé ale usmyslí se zpěčují, ač toli divů spatřivše, tolikrát napomínání, tolikrát z písem Starého Zákona usvědčení, tolikrým ode Pána dobrodiním obmyšlení byvše. A přece jest ten, který s nimi mluví, je obračuje, divy tvoří, *Pán, ješto tam sluha byl.* I může-li jinak býti, leč že ti Ninivané povstanou na soudu proti pokolení tomu a odsoudí je? To prvý příklad, vzaty od Jonáše.

Druhý příklad běře od králice Sabejské čili královný *jižně*; *jižnou* dí, že přibyla do Jerusalema od jihu, kdež nad valným prostranstvím vládla. I porovnává Pán Židy svého věku s králicí onou a Sebe se Šalomounem, an dí: *Královna jihu povstane na*

soudu s pokolením tímto a odsoudí je, poněvadž přijela od končin země uslyšet moudrost Šalomounovu; a aj více než Šalomoun tuto jest. Jakoby pravil: Žena cizozemka, královna přemohutná, z nejzazších končin přišla, aby slyšela moudrost Šalomounovu, moudrost jeho zemskou i lidskou, aniž mohouc od něho nějakých divů dovědět se, a uslyšíc ho zvolala: *Blážení jsou sluhové tvoji, kteří obklopují tebe a slyší denně moudrost tvoji* 3. Reg. 10, 8.; tuto ale Židé, národ vyvolený, a mezi nimi zákonci, učenci v písmě svatém vycvičení, ano učitelé zákona, Pána, jenž Synem Božím se býti osvědčil, o Němž tolikrák prorocví zřejmě předpovídala, jenž toli zázraků činil a božskou moudrost přehojně a proudně vylíval, přese všelikou vládnost, lásku a mohutnost jeho, jakou se jim propůjčuje, přese všeliké věčného spasení jim nabízení, nemusejíce za Ním putovati, nébrž přitomného Jej majíce, zamítají a zavrhují. Ovšem pak což jiného jich čeká, než osud, jenž zastihnul města Chorozaím a Bet-saidu, jimž hůře se povede na soudu než Sodomé a Gomoře (výše 11, 15.), neb čím větší milosti, dary a prostředkové, tím větší odpovídání, tím tužší soud. To jest důvodení Páně.

Zbývá zastaviti se ještě při jednotlivých výrazech některých a poznamenati, čeho jsme pomínuli. Dí-li se *vstanou* na soudu, prohlíhá se k tomu, že žalobníci a svědkové na soudech prožalovati a svědčiti majíce povstávali, jak z Mrk. 14, 57. patrné jest. Vece-li Pán o Ninivitech a o královně, že *odsoudí* Židy, nerozumí tím, žeby na posledním soudu úsudek co soudí vynášeti měli, nébrž odsoudí je příkladem svým, dokážíce, že mnohem menšími dobrodiními oblomiti se dali, než jakových se Židům dostalo. Odsoudí je v tom smyslu, v jakém písmo dí Sap. 4, 16. *Odsuzuje spravedlivý mrtvý bezbožné živé.* *Ninive* bylo město proslulé a jak písmo dí takové, že člověk ke schození ho tří dny potřeboval a že v něm bylo více, než sto dvacet tisíc nemluvnat Jon. 3, 3, 4, 10. tak že obyvatelstvo jeho nade dva miliony se počítalo; trhovníkův jeho bylo více, jak dí prorok Nah. 3, 16. nežli hvězd na nebi. Královna sabejská *jižně*, kterému náležela národu, Arabům-li či Abyssinům. o tom posud spor trvá; dle jedněch Balkis, dle jiných Malqueda sloula. Byla v Arabii a byla v Abyssinii Saba či Sabea; v hebrejském jazyku rozličnou sykkavou se jedna od druhé ve vyslovování různila, leč toho rozdílu Rekové neznajíce a oboje jméno stejně písfcce zmatek jsou a nejistotu v tu věc uvedli.

Gen. 10, 28. 29. se podle Saby klade Ofír i zdá se, že nedaleko sebe hledati semusejí. Lodě Salomounovy na cestu svou do Ofíru a zpátky tří let potřebovaly, a tudy zřejmo, proč Pán dí, že králice ta z *končin země* přišla. 3. Reg. 10. Toli o jednotlivostech.

Nyní Pán příkladem vysvětluje příčinu, pro kterou Židé na soudu od samých pohánů zaháněni budou. Dí:

43. Když pak nečistý duch vyjde od člověka, chodí po místech suchých hledaje odpočinutí a nenalézá. 44. Tehdy dí: Navrátím se do domu svého, odkud jsem vyšel. A přijda nalézá jej prázdný, vymetený a ozdobený. 45. Tehdy jde a běhe sedm jiných duchů s sebou horších než on, a vejdouce přebývají tam. I stávají se poslední věci člověka toho horšími prvních. Tak bude i pokolení tomuto nejhoršímu.

V obrazu tom vyličuje Pán stav zlý israelského lidu a předpovídá jim pokutu, jenž na ně připadne. Smysl věbec a v celku zřejmý jest a nauka odtad plynoucí, že po učněním pokání opět do předešlých hříchů padati mnohem horší stav působí, sama do očí bije. Stav lidu israelského byl napřed nemraven a zlý, potom povaha lidu Božím řízením se napравила, duch zlý z něho vyhnán, vymýtnut a vypuzen, útroba lidu milostí Boží ozdobena, upravena a okrášlena byla. Ale dobrý stav ten nepotrval, nébrž poněvadž se lidu v tom Bohu sloužení a k věcem věčným se přivínování zastesklo, stalo se, že zlý duch onen navrátil se a stav předešlý zlý a hříšná lidu povaha sedmkrát horší se stala. Smysl ten docela ku spojitosti a úmyslům Páně přiléhaje ode všech vykladatelů ku samozřejmému se shodně vystavuje. I v tom se vykladači veshodě nalézají, že Pán mluvě o posedlosti lidu ďáblem, nemluví o skutečné tělesné, nébrž o mravně a duchovní posedlosti, jak nezdídka se děje k. p. Jo. 6, 70. *Zdaťž jsem vás dvadct nevyvolil a jeden z vás ďábel jest, a 8, 44. Z ďábla jste a chciže otce svého provésti chcete.*

Tím více se vykladatelé liší v tom, jak by jednotlivá slova se slyšeti a podrobně vykládati měla. V tom sice jednosvitně shodují se, že člověku posedlému, potom ducha sprostěnému ale znova a hůře jím opanovanému lid israelský připodobňuje se; ale kdy lid ten od ďábla ovládn se považuje, kdy a kterak toho zloducha zbyl, kdy pak opět

jemu v porobu dostal se, v tom velmi rozchodni jsou od sebe. Novější exegeti čas, v němž Židy zlouch posedli, počítají od doby, když se v modlářství vydali a zloduchem tím, který je opanoval, slyší modloslužebnost, ku které oni ustavičně nakloňovali se, aniž jí zbyvše, až Bůh je do zajetí Babyloňského převedl. V tu dobu pak dle vykladačů oněch duch ten zlý od nich odešel, ať modlářství a všemu pohanství jsou vyhost dali, školy pro vyučování zákona Božímu zarazili, zvláštní stav zákoníků, lidí zpytování zákona za úkol života sobě postavujících, povstal a nad to za Machabeův takměř věk vroucího pro zákon nadšení a první lásky a zanícenosti vznikl. Ale potom prý mravná zkáza taková, jaková nikdy před tím, lidu toho zmocnila se, dobrý rád utuchnul, bludové se vloudili, zákon Boží scestným učením k zatemnění přišel, pocta Boží na roztrhání se otcnula a podstatná vyštěrbování u víře se jevila tak, že veškeren stav Židovstva za věku Páně se podobal domu vyprázdněnému, nepochledným, lichými toliko skutky upravenému, ale uvnitř docela zapustlému a zařícenému. Načež ďábel sedmnásobně ducha celého národa opanoval a stav jejich mnohem se zhoršil, až v tu zarytost a zaslepenost upadli, že Syna Božího na kříži usmrtili. — Výklad tento na pohled velmi vhodný se býti vidí a tudy toli vykladatelů se k němu hlásí. Ale vadí mu, že významům slov *prázdný, vymetený a ozdobený* se přiči, slovec *prázdný* o práznotě a zbavení milostí Boží a ctností vykládaje a dvě ostatní slova o hříšnosti člověka proti způsobu a zvyku mluvení bera.

Proto raději se k jinému přivínouti sluší výkladu, jenž přirozené slov dotčených považuje vyhovějí, slovo *prázdný* o uprázdnění se ode zlých duchů a nezabrání jimi domu, a slova *vymetený a ozdobený* o upravení a ustrojení národa toho poznáním Boha, o vědomosti věcí Božích, o vzdělání v těch věcech, o zachovávaní obřadů vnějších co zvláštních ozdob a výsad a což ještě toho jest, rozumí a slyší. Lid israelský vyšel z Egypta byl podlé tohoto lepšího výkladu Boha odcizen a tudy v moci a vládě ducha zlého; když přijal na hoře Sinaji zákon Boží a se Bohu ku poslušnosti zaslíbil, tehdy vypuzen a vyhnán byl ďábel z lidu toho a dům prázen, útroba lidu sprostěna byla oně zlé vlády, nad to pak všelikým pozhénáním a přemnohými přednostmi a milostmi obsypána jest, což připadá k slovům *ozdobený a vymetený*. Avšak zlý onen duch z lidu vypuzený vnitřným nepokojem zmítán jsa a na poušti, to jest o sa-

motě bez panování nad lidmi, bez pokušování a k zlému jich navádění ostati nemoha, hleděl všelijak vrátiti se do přibytku předešlého a jej opanovati všemožně usiloval. I nalezl dům ten u Židů sice prázný, žádným duchem zlým nezaměstnaný, nad to milostmi a dary obdařený, avšak otevřený a neostřežený. A to jemu podnět dalo, to lákalo jej a v tom on slávu svou položil, zmocniti se znova domu toho, což učinil sedmkrát větší silou na ten dům se obořiv, v němž se mu také proto zalsbilo více, že nyní ozdob těch a okras domu ke své službě obrátiti a nadužiti mohl. Proto byla povaha lidu toho mnohem horší než před dáním mu Zákona, zvláště pak teď vezdy více a více se klonila ku věcem posledním, jež přijíti měly, více a více do propastného hřezu a kalu zabřídala, až posléze se otvor nad jámou tou priklopil.

Tot jest vesměs smysl této části. Tomuto výkladu velmi nasvědčuje obraz onen lidu israelského, jehož se u proroka Ezech. 16. dočítáme a ve kterémžto se oznamuje předešlý bídny a zamřelý stav jejich, potom dobrodiní, jimiž od Boha ozdobeni byli, se vyčítají a posléze jich nevěrnost a pokaženost se vylicuje. Dí tam Hospodin: *Oznam lidu ohavnosti jeho a řekni: Rod tvůj z chana-nejských; když jsi se narodila, nebylas v koupeli obmyta ani plénkami obvinuta, neslítővalo se nad tebou žádné oko a povržena jsi byla. Tato část líčí stav lidu před jeho zalid Boží vyvolením a jeho na Sinaji od Boha sobě zasoubením. Dále dí: I šel jsem já Hospodin mimo tebe a prostřel jsem oděv svůj na tebe, vešel jsem v smlouvu s tebou, umyl jsem tebe a oděl jsem tě oděvem rozličným, ozdobil jsem tě ozdobou, dal jsem náramky na ruce tvé a točenici na hrdo tvoje. I ozdobena jsi zlatem a stříbrem; běl a med jídala jsi a krásnas utíněna příliš velmi. A rozneslo se jméno tvé po národech pro sličnost tvou. Oddíl tento zří k tomu, co Pán v evangeliu dí, že prázen učiněn ten dům, vši bdy prost, vymeten a ozdoben všemi okrasami. Posléze slova proroka, jež následují v. 15. 16. I vilnila jsi a vilnosti svou jsi se pocestněnu každému propřičovala, a co dále toho následuje o ohavnostech lidu toho, to se obsahuje ve slověch Páně, že sedm duchů horších vešlo v dům ten a stav jeho stal se horším než byl dříve.*

Přijde nyní zastaviti se u některých slov a je místněji rozebrati. Duch zlý vychází z člověka, když v něm již pro vejšiti milosti Boží ostati nemůže. To stalo se tam na hoře Sinaji, to stává se u nás na křestu, kdež se dábla křesťanec odříká. Duch zlý, dí Pán, obchází místy bezvodými či suchou pouští,

dílem pro svou k oschlým, úrupným, hrozným, divokým, nocovým místům přibuznost; pročez se zlým duchům pustiny Tob. 8, 3. Bar. 4, 35. Apoc. 18, 2. a jámy a hrobové (výše 8, 28.) co obydlí připisují. Na poušti se plahočí a bloudí duch zlý. Svět hmotný jest obrazem světa duchového, a povaha světa duchového zračí se ve světě hmotném. Bezvodé pouště a rozpadlá města sličně se hodí k zloduchům, jež nejsou leč nějaká duchovná zbořeníště a zříceniny.

Dílem ale obchází duch zlý místy těmi, poněvadž opovržen byv hned kam se octnouti nemá, a tudy v nepokoji svém hledá, kterak by opět jiného a možná-li předešlého obydlí dosáhnouti mohl; jediné zajisté, ač jestli které, odpočinutí satanovo jest, když člověka zmocní se a pod panství jej sobě podrobí, moha v něm vůli, záškodnost a zlobu svou provésti. A tudy jemu lidí práznu byti pravým vyobcováním a vyhnanstvím jest. Sv. Jeronym to dábla bezvodím se plahočení vykládá o jeho u pohanů obcházení, kdež potom poklidu a pokoje pohřesiv a vlády pozbyv, když pohané se byli ku Kristu obrátili, se rozhodl vrátiti se k těm, odkud dříve byl vyjítí musel. On běre sedm duchů sebou, dí Pán. Pro rozmnožení své síly činí to, dějí někteří vykladači, věda sebe sama s to nebýti, aby domu toho se zmocnil; v čísle sedm jest počet určitý místo neurčitého a číslo plnosti na osvědčení veliké síly. Sedm zlých duchů se klade proti sedmeru svátostí a sedmi darům Ducha sv., aniž tedy na počty ty velmi tlačiti, jakož ani toho těsniti nepřijde, že duch zlý sedm duchů povolal, aby s ním tam bytovali; nemá to jiného významu, leč že stav toho národa, člověka, té obce atd. vezdy horší bývá, který vyniknuz z nepravostí na čas, opět a zas v ně upadá. Člověk nejlepší, pokazi-li se, nejvíce se pokazi a kdo povstá z nemoci opět odpadne, tomu se již netuší. Tudy dí 2. Petr. 2, 20. *Jestliže ti, kteří poskvrn světa ušli, opět jimi přemoženi bývají, stávají se věci poslední horší nežli první. Lépe bylo by neznati cesty spravedlnosti, nežli po seznání se odvrátiti opět.* Dí dále Pán budou horší a neří jsou, poněvadž poslední věci lidu israelského teprv přijíti měly, a Pán tudy předvěstně, hrozivě ale i výstražně mluví. Víme pak, jaký byl stav ten, když skutečně přišel, že totiž na oslep Židé se moci pekelné vydavše proti světcům Božím vztekale zuřili, bohovraždy se dočínili a za to v takovou zarytost padli, že jako šílení proti sobě vespolek povstali, sebe

vzájemně sáпали a samovraždu nad sebou provodili.

Zmíniti se musíme také o výkladu, podle něhož celé to podcenění na věk Páně se obrací. Na kázání Jana Křtitele sobě Židé poněkud usmyslili (3, 7. Jo. 5, 35.) a naději o polepšení vzbuzovali, duchovně takorba posedlosti zbyvše, křest Janův na očistění své přijavše a život svůj nějak přizdobivše. Avšak brzo se vrátili ku svým předešlým zlostem a nepravostem, ano stav jejich mravní sedmkrát horším stál se. — Avšak výklad ten zohla nepřiléhá; Páně mluví k fariseům a jich zvlášť výtku jeho týká se; o nich však dříve písmo, že zohla na kázání Janovo se nenapravili, nébrž radou Boží jim od něho předloženou pohrdli pokřestění od něho nepřijavše Luk. 7, 30.

Co nyní u sv. Matouše následuje, předešlými věcmi vnějšně toliko souvisí, jak hned ze samých slov evangelisty patrně jest. Dfť:

46. Když On ještě mluvil k zástupům, aj matka a bratři jeho stáli vně hledající promluvit s Ním. 47. Řekl pak Jemu někdo: Aj máte Tvá a bratři Tvoji vně stojí hledající Tebe. 48. On pak odpovéděv tomu, jenž Mu to pravil, řekl: Kdož jest máte moje a kdož jsou bratři moji? 49. A vztáhnuv ruku na učeníky své řekl: Aj máte moje a bratři moji. 50. Nebo kdožby koliv činil vůli Otce mého, jenž v nebesích jest, ten mi bratrem i sestrou i matkou jest.

To se dalo v Kafarnáu v domě snad sv. Petra čili v domě svekrůše či tchyně jeho; tak nám patrně věc z evangelia Markova 3, 20 a sv. Matouš 13, 1. sám podobně toho dotýká. Víme zajisté, že tytýž v domě na prostranném dvoře učival 9, 1. Mr. 2, 3. Lk. 5, 18 d. Možná sice, že na venku se dalo to, an vezdy těsný obor lidu Jej obklopoval, tak že k Němu proniknouti nemohlo se; ale převládá náhled předešlý, ač o tom se hádati a věc dokonale určití nemožno.

Více a neskončené více ta otázka zanášela myslí vykladačů, kdožby ti *bratři Křistovi* byli. Důležitou otázku tu místněji rozvinouti tím jest potřebnější, poněvadž ji nepřátelé církve katolické všelijak svým náhledům v kořist obrátili usilovali, ačkoli jen mimochodem, jak samozřejmě tuto, o ní jed-

nati můžeme. Na hoře 1, 25. jsme dokázali, že bratři ti nebyli rodní bratři Páně, synové totiž blahosl. Panny Marie, a také jsme spolu pověděli, že to byli příbuzenci, strýčenci, tetenci aneb jinak pokrevenci Páně. Ve všech jazycích se slova *bratr* o příbuzenstvích užívá a slovníkové veškerých řečí o tom svědectví dávají. Ovid. Met. 13, 41. dť Ajax o Achillovi: *Bratr jest, bratřských věcí žádám*; byli pak vespolek jen příbuzenci, an Peleus otec Achillův Ajaxovi přišel velestrýcem. Cicero Q. Metella a Klodia bratry nazývá, ač jen bratrance byli. Tacitus o Kotyovi co bratru Rheskuporovu mluví, ač strýčkencem jeho byl. Shakespear v Juliu Caesaru II. dť sluha Lucius k Brutovi o Kassiovi: *Váš bratr Kassius jest u vrat*. Byla pak choť Kassiova Junia sestrou Brutovou. Podobně tamž IV. 3. Rovněž také v písmě sv. slovo *bratr* tytýž příbuzence vůbec značí; Abraham Gen. 13, 8. jmenuje Lota bratrem a Mojšš sám jej tak zve t. 14, 14., ač byl t. 14, 12. syn bratra jeho; Laban nazývá Jáкова svým bratrem Gen. 29, 15., ač Gen. 28, 2. byl synem sestry jeho. Tak i Par. 15, 5. 6. 7. jmenují se příbuzní bratřími. Podobně v jiných ještě místech, podle čehož *sestra* druhdy tolik co *příbuzná* značí.

Přijde-li ale místněji určití svazek příbuzenství toho, dvojí domněnka naskytá se, a jedni té, druhí oné předeek dávají. Jedna domněnka drží ty bratry Páně za syny Josefovy z prvního manželství. Evangelia apokryfická některá zjevně to vypravují, kterak Josef máje v ochranu přijmouti nejsvětější Pannu, vymlouval se, že stár jest a syny má, ona pak že nadto jest mladá. (Protoev. Jac. 9. 10. hist. d. nat. Mar. 1, 8.) Otcové někteří toho mñnéní následují, jmenovitě sv. Epifan, s. Rehoř Nysský a s. Hilari; jiným sv. otcům se to mylně připisovalo, jak po zevrubnějším proskoumání nalezeno.

Avšak domněnka ta již proto nemůže obstát, poněvadž máteř těch bratrů Páně všady v evangelii mezi živými se klade. Snad domněnka ta odtud povstala, že Josef pěstoun Páně po smrti bratra svého Kleofáše syny jeho k sobě vzal a u sebe vychoval. Sv. Jeronym domněnku tu pošeti a bájkou kuň apokryfických jmenuje.

Jiná domněnka klade, že Josef a Klopá či Alfeus byli bratřími a že když Klopáš bezdětek umřel, Josef pozůstalou vdovu podle zákona levirátu pojal a s ní čtyry bratry Páně: Jáкова, Šimona, Judu a Josefa a nad to dvě sestry Marii a Salómu zplodil. Podle té domněnky by Maria, o níž Jo. 19, 25. čteme, nebyla matkou nébrž dcerou Klopovou č-

Klofovou. Byli tedy bratři Páně synové Josefovi a v tom se ta hypotéza s předešlou srovnává. Leč té hypotéze se ani knihy apokryfické nedotýkají a zcela všeho svědectví hola jsouc a prázna jedinému Theofylaktovi se zalíbila, jenž ji vymyslel a řídký kdo se k ní bláší.

Mnohem bližší, podobnější, případnější a jediné pravé jest mínění to, které klade, že strýčenci neb sestřenci byli; byli totiž synové Marie, sestry Bohorodičky, jenž byla manželka Alfěova či (jak jiným vyhovorem se jmenoval) Klopova či Kleofášova Jo. 19, 20. Tudy Jakob menší, jenž po přednosti bratrem Páně sluje, nazývá se též, jakož i skutečně byl, synem Alféa a manželky jeho Marie, Mr. 15, 40. Mt. 27, 58. která byla, jak právě jsme dotekli, sestrou Bohorodice Marie.

Domněnka ta spoléhá na nejstarší tradici církevní. Již historik Hegesipp, jenž v druhé polovici druhého století žil, k rodu Páně Jakoba, Simona a Judu počítá a řekne: *její přezděnými bratry Páně je nazývá. Ze slova řečenými či přezděnými již na oče jest, že jen domnělými, ne však skutečnými bratry Páně byli, jakž pak u Eusebia h. e. 4, 30. Simona výslovně synem strýce Páně, totiž Kleofáše, a tudy strýcem Páně býti praví. Tak drželi Klément Al., Origenes, Eusebius, Augustin a Jeronym podle toho věčné panenství Matky Boží proti Helvidiovi hájil; ve středověku vůbec náhled ten opanoval. A on jediné také s pravým jiným míst pisma svatého výkladem může obstáti. Stejná stránka tu na Marii sestře Matky Boží závisí.*

Tři ženy u synoptiků stojí u kříže Páně, Maria Magdalská, Maria máteř Jakobova a Josefova a Šaloma máteř Zebedeovicův Mt. 27, 55. Mr. 15, 40. 47. Svátý Jan evangelista také tři ženy jmenuje 19, 25. Marii máteř Ježíšovu, sestru její Marii Kleofášovu a Marii Magdalskou. Vynechává Jan Salómu matku svou, podobně jak jméno své všady tají v evangeliu svém; leč na tom tu nezálčí aniž na tom, že synoptikové dotčení o Panně Marii mluvíti opustili, o čemž na svých místech řeč bude. O to nyní běží, zda Maria máteř Jakobova a Josefova, o níž Matouš a Marek mluví, jest tožna v Marii Kleofášovou. A o tom není pochybnosti. Jakob podle Mt. 10, 3. Mr. 3, 18. Luk. 6, 15. Act. 1, 13. sluje Alfeovicem či synem Alfeovým, Alfeus či hebrejsky Alfaj neb Chalfaj byl tedy manželem Marie matere jeho, podle něhož Jan Marii tu jmenuje. Tudy u sv. Jana 17, 25. slovem *Kleofášova* se rozumí žena. Tu máme sice teprv dva bratry Josefa a Jakoba; ale

třetí se nám samovolně naskýtá, totiž Juda, jenž hned na počátku listu svého se nazývá *bratrem Jakoba*. Jud. 1. Konečně čtvrtý bratr Simon výslovně synem Kleofášovým sluje Eus. h. e. 3, 11. 4, 22., kdež vypravuje, že po smrti Jakobově bratr jeho, sestřenec Páně, *syn Kleofášův* za biskupa v Jerusalemě vyvolen byl. A tu již všechny čtyry jsme našli, jenž bratři Páně Mt. 12, 46. a 13, 55. slují. Ještě zabíhá o Alfeu a Klopou či Kleofa, zda totéž jméno jest a jedna osoba se jimi vyznačuje. O tom nejmenší není pochyby, že Alfaj stojí m. Chalfaj a že jméno to přesmykem a překladem Chlofaj a po řecku Klópa se vyslovovalo: tak Sedmdesáti záménou výhovoru hebr. Chagaj, psali Ageus s příděchem jemným a k kladí m. *ch*, jak Chron. 30, 1. Fasek, kdež v hebrejském stojí Fasech, něbrž vulgáta píše *Fase* m. Fasach či pásach t. j. pascha Num. 2, 2. Takovým přesmykem říkají Poláci dřvi m. dvře, ržeň m. dřeh. U nás m. *habr* nejedni říkají *hrab*; ano totéž město rozličným výhorem Zoar a Segor slove. Gen. 19, 22.

Ze všeho již patrné, že bratři ti byli sestřenci neb strýčenci Páně. Co ještě tu namítají nepřátelé věčného panenství Mariina, o tom jsme výšeji 1, 25. mluvili. Jestliže konečně s Marií je spolu potkááme, tomu se, známe-li obyčejný život, nemůžeme diviti, ozvláštně povázáme-li, že Josef i Kleofáš při veřejném vystoupení Páně již na živé nebyli. Byli všickni mnohem starší než Kristus Pán, Jakob sešel l. 63. a pokládá se starcem býti, Simon mladší jeho bratr skonal r. 107 stár jsa 120 let, tedy aspoň o 7 neb 8 více let nad Pána čítal. — S tím tuto spokojujeme se. V úvodu k listu sv. Jakoba místněji věc tu probrati přijde.

Nyní ale se obracujeme k otázce druhé, proč příbuzenci tito za Pánem došli a proč právě nevdh s Ním mluvíti, z kázání Jej vyřázení a poslem poslaný jak Mr. 3, 31. dokládá, Ho vyvolati se nerozmýšleli? Příčinu toho nemůžeme v tom hledati, jakoby to byli z chlouby činili, aby totiž ukázali se příbuznými býti takovému velikému proroku; nikde zajisté z evangelií stopa takové příčiny se nevyskytá. A tím méně za pravdu ujíti můžeme domněnky té, ješto týž Marek v 21. udává, že příbuzní činili to *pravice, že se smyslem pomínul*. Ovšem udává on příčinu takovou, o níž jak by se jí rozuměti mělo, přenesná otázka vzniká. Zdá se — více o tom u sv. Mrk. 3, 21. — že příbuzenstvo Jeho v Nazaretě všelijak o Pánu pověsti uslyševši v nebezpečí Jej postavenu býti se domnívalo, a tudy Jemu všelijak přispěti a

Jej i mocí a násilím z nebezpečení toho vytrhnouti zamyslílo; máteř Páně sebou vzali pro snadnější Jeho ke svým účelům naklonění, aneb raději ona sama se vydala ve své mateřské lásce všelijak s Ním trpěti hotova jsouc, anebo k lepším o Pánu usudkům nakloniti je doufajíc. Toť nejpirorozenější výklad, aniž radno tuto, jak někteří novotníci, táhnouti se k nevěře bratří Páně, o níž mluví Jo. 7, 5. — Nastražili tu příbuzní ti z prostředku svého, který by poselství k Němu vypravil, napřed jednoho (jak Mark. praví), potom jich více (jak dle Luk. 8, 20.), ještě ihned, jak oni byli zachtěli, na první poselství Pán nevyšel.

Pán odpovídá, ale odpověď Jeho zří k tomu, jenž s poselstvem přibyl; tím slova jeho tratiť onu zdánlivou tvrdost a chladnost. Df: *Kdož jest máteř moje a kdož bratři moji? A vztáhna ruku na učeníky své řekl: Aj máteř má a bratři moji; nebo kdožby činil vůli Otce mého, jenž jest v nebesích, ten mi bratrem i sestrou i matkou jest.* Vyslípá jemu nevzhlednost a nevčasnost takového v úřadě kazatelském překážení, a spolu vlastním příkladem tomu učí, že zastávání nebeských, vyšších k spasení prohlédajících věcí předchází všelikou ku příbuzenstvu útulnost (10, 37.) a že nad tělesné přátelství mnohem vyniká příbuznost duchovní. Věděla to a ctíla to Maria, děvkou a služkou Páně od počátku jsouc a tudy zřídka velmi a jenom výjimkou účastnící ve veřejných takových výjevech vzala, všelijak skromnosti a pokory přejíc a počtám od lidu jí ovšem dle Luk. 11, 27. obmyšleným všelijak vyhýbajíc, chtěla zajisté neustálou děvkou Páně se prokazo-

vati. Tudy df sv. Ambrož (Luk. 8.): *Neshostuje se Pán příbuzenstva, něbrž učí vazby duchovné světější býti než tělesné.* A Maldonat vece: Neodpírá se, vece, Pán mateře své ani bratrů a sester svojich, něbrž předkládá máteř matce a bratra bratrovi: nebo ačkoliv blahoslavená Panna podle těla skutečně matkou a Jákob, Judas, Josef a Šimon dle těla skutečně příbuzenci jeho byli; přece titěž s větší zásluhou Jemu matkou a bratry byli, poněvadž činili vůli Otce, jenž v nebesích jest. Otcové sv., podrobněji o tom se projádrují, kterak kdo bratrem, kterak matkou Páně státi se má. Matkou jest, kdo Krista v útrobach rodí, až by Kristus v nich spodoben byl Gal. 4, 19. Kdo sám v sobě Krista ku podobnosti přivodí, ve všem za Jeho příkladem vůli Otce nebeského konaje, ten bratr jest. — Tu pak právě Maria materstvím vyniká, posaváde přímlovami a zásluhami svými k tomu prohlédajíc ve všelásce svojí, aby ustavičně rodily se duchovné dítky tomu, jehož podle těla splodila. Kolik žen by žádalo státi se tím pro Krista, čím byla Maria, df Zlatoúst h. 45. in Mt. Což vadí? Aj Pán cestu otvírá, po jaké netoliko ženám, ale i mužům a čistým pannám matkami Páně býti možno. To mravné příbuzenství s Kristem jest jediné právě šlechtictví.

Zde se omlčuje vypravování, aniž víme, co se dalo, ač ovšem nadesýlati můžeme, že se Pán dokonav úkol svůj příbuzným svojím na chvíli propůjčil. Sv. Matouš pak přistoupá ku předložení čtenářům svým některých podobností, v nichž Pán povahu království svého rozvíjuje a o poměru jeho k světu místněji se rozšiřuje.

HLAVA XIII.

Podobenství o semenu, 10. příčina mluvení v podobnostech, 18. výklad podobností o semenu, 24. podobností o koukoli, 31. horčici, 33. kvasu, 36. výklad podobností o koukoli, 44. podobností o pokladu, 45. o perle, 47. o sítí. 52. Povaha dobrého učitele. 53. Prorok ve vlasti nevdčen.

1. V ten den vyšel Ježíš z domu seděl podlé moře. 2. I sebrali se k Němu zástupové mnozí tak, že na loďkách vstoupiv seděl a veškeren zástup stál na břehu. 3. I mluvil jim mnoho v podobnostech řka: Aj vyšel rozsevat, aby rozsival. 4. A an rozsival, ně-

která (semena) padla vedle cesty a přiletěvše ptáci nebesští pozobali je. 5. Jiná pak padla na místa skalnatá, kdežto neměla země mnoho a rychle vzešla, poněvadž neměla hlubokosti země. 6. A když slunko vzešlo, uvadla a že neměla kořene, uschla. 7. Jiná pak padla v trní a udusilo je; i vzrostlo trní. 8. Jiná pak padla v zemi dobrou a dávala úžitek, některé sto, jiné šedesát a jiné třicet. 9. Kdo má uši k slyšení, slyšíž.

Podle sv. Marka 4, 35. dalo se vyučování to odpoledne či k večeru téhož dne,

na němž byl Pán ráno člověka posedlého uzdravil a příbuzencům svým odpověděl, co na konci předešlé kapitoly stojí. Za vedra s příbuzenci bez mála v domě Petrově zdržoval se, na večer ale odebral se k jezeru genesaretskému, kamžto za ním toli zástupů šlo se, že na lodičku pro snadnější vyučování vstoupil a tam lid učil, neunaveně sobě v úřadu svém veda. Učil pak jak obyčej byl *sedě* a tu ovšem podlé moře, an lid stál na břehu. Uvodí okolností ty evangelisté Matouš a Marek, aby oznámili příčinu, za kterou Pán v drahnější vyučování se vydal. Tudy dí Matouš, že mluvil *mnoho*; a ovšem držeti sluší, že Pán parabolou či podobenství v této kapitole a u Marka ve čtvrté hlavě uvedené pojednou přednášel, což také příbuznost těch podobenství namítá.

Podobenství ta či ty *paraboly* se k řeči horské mají co dalejšek k začátku a budování k základu. Na hoře oně (5. 6. 7. kl.) podobenství neužíval, nébřž prostými slovy a jednoduchými větami projádroval nauky svoje; tuto ale v podobenstvích mluví a v tajemných obrazech, věc v přírodě jakožto oznaků nauk vyšších užívaje, ze světa vidomého tvary bera ku představení nevidomých, nadmyslných dějů a předmětů známé k vysvětlení neznámých věcí obraceje.

Parabola jest vyvinutě, podrobně provedené přípodobenství, tudý ji u nás *podobenstvím* nazýváme. Spůsob ten vyučování předpokládá, že věci světa vidomého jsou obrazem a zrcadlem nevidomých věcí, že věci nebeské se v zemských předmětech odtínají, obrazy a odbíjejí a že říše přírody a říše milosti nejoužejí spojeny jsou, jedném zákonům podléhající a stejné myšlenky představující; že tudý mysl lidská předmětů zemských co nějakého zebře ku postizení tajemství nebeských užívati může.

První podobenství přijal Pán bez mála od toho co před Ním se rozprostíralo pole, na němž čtverou onu povahu pozorovati bylo, ana půda jeho sice velmi dobrá byla, avšak s jedné strany na skálu zabíhala, s jiné s cestou se stýkala a s jiné opět v trní se končila. Takovému poli či raději semenu tam setému přípodobňuje Pán království nebeské. U všech evangelistů přichází první toto podobenství, poněvadž se v něm prvá výminka lidské spásy vystavuje, totiž spolupůsobení člověka. Báh chce všechny spasiti a tudý všady seje, ale lidé jenom ti spásy docházejí, kdo spolu se přičinují.

Co by královstvím nebeským rozuměti se mělo, již jsme 3. vyložili. Ve výklad podobenství tuto se nevydáme, poněvadž Pán

sám nížeji v. 19. je vykládá. Toliko poznamenati přijde některé věci, jenžto se slov týkají. *Vzrostlo semeno*, že *nemělo hlubokosti země*, praví Pán v. 5.; nemohlo totiž se rozprostíratí dolem pro mělkost půdy a tudý tím mocněji hnalo do vrchu; veliké stromy v zemích tropických mělké a malé korání mají. I v tom, že klade tak veliký užitek z míst některých popluží toho, má Pán před očima tehdejší velikou úrodnost svaté země, podle které zrno jedno druhdy také sto zrn vydalo. Herodot vykládá, že v Babylóně žen bývala dvě- i třístanašobná a Plinius (h. n. 18, 10) praví, že z Byzacké Afriky Augustovi keř pšeničný poslán byl o čtyřech stech klasic, čemuž se všickni divili. Slovy *kdo má uši k slyš ní slyš*, Pán tu podobně jak 11, 15. myslí posluchatelé nabízí, aby ve smysl podobenství toho všemožně vniknouti usilovali.

Otcům svatým, abychom také stránky tropologické podotkli, podobá se to Páně příbuzenstva zanechání onomu Abrahamu vyjítí, jímž opustil vlast a přátelstvo, a nalezají předvěst události té ve slovích Žalmu 44, 11. *Zapomeň na lid svůj a na dům otce svého*. Kristus v tom příklad kněžím dal, jakož i v tom že z moře vyučoval, namítá nebezpečnoství kněží mnohem větší býti, než lidu, jenž *stál na zemi*.

Když pak byl dokonal svou řeč apodobenství ta skončil a opět sám s učenký byl, jak Mr. 4, 10. dí, tedy se Ho tázali apostolové o významu parabolý této jakož i jiných. Sv. Matouš ale vykládá na tomto místě otázku o příčině vyučování v parabolách, poněvadž Pán s ní hned výklad podobenství toho spojuje a poněvadž Matouš chtěl výklad ten s podobenstvím co nejužší spojití. I dí Matouš:

10. I přistoupiřve učenci řekli Je-
mu: Proč v podobenstvích mluvíš jim?
11. On pak odpověděv řekl jim: Po-
něvadž vám dáno jest znáti tajemství
království nebeského, ale jim není dáno.
12. Nebo kdo má, bude dáno jemu a
oplývati bude. Kdo ale nemá, i to což
má, odjato bude od něho. 13. Proto
v podobenstvích mluvím jim, že vidou-
ce nevidí a slyšící neslyší, aniž roz-
umějí. 14. I naplňuje se na nich pro-
roctví Isajáše řkoucího: Sluchem u-
slyšíte a nevyrozumíte a hledíce hle-
dětí budete a nevidíte. 15. Nebo tlu-

stlo srdce lidu tohoto a ušima těžko slyšeli a oči své zamhouřili, aby snad někdy neužřeli očima a ušima neuslyšeli a srdcem nesrozuměli a neobrátili se, a já neuždravil jich. 16. Vaše pak jsou blaženy oči, že vidí, a uši vaše, že slyší. 17. Amen zajisté pravím vám, že mnozí proroci a spravedlivci žádali uviděti co vidíte a neuviděli, a uslyšeti co slyšíte a neuslyšeli.

Jak jsme již toho dotkli, dále se otázka, proč Pán v parabolách mluví, po přednesení všech těchto doleji přednesených podoběnství, tudy učenci dějí: Proč v podoběnstvích mluvíš. Nebo podoběnství některé předněti ovšem sjednává se s obyčejem orientálů, avšak že Pán hned sedmero jich po sobě a jako jedním dechem pronesl a to bez výkladu, kterýž obyčejně přičiněn býval (sr. Jes. 5. Ez. 16. 23 atd.), to učenskům velmi podivno býti muselo. A proto Pán, když se otázali Ho, nevyhýbá s odpovědí, nčbrž přímě jim příčinu toho svého jednání udává. V odpovědi své pak prohlídá ku povaze lidu co blavitě přičině, proč podoběnství užívá a spolu pokuty pro povahu tu zlou Bohem na ně ustanovené prorocky dotýká. Dít: *Vám dáno od Boha tajemství království nebeského znáti, ale jim není dáno.* Sv. Lukáš 8, 10. místo slov: *ale jim není dáno* má slova: *ostatním v podoběnství, výjennou větu za zápornou klada a takto ji vysvětlující a obmezující.* Větší část lidu israelského a veškery téměř hlavy, učenci a knížata jeho tu do sebe povahu měli, že nejen neschopni, ale i nehodni byli pochopiti tajemství říše Boží. I chce říci Pán: V podoběnstvích se jim mluví, že jim zjevně poznati království Božího nedáno. Očekávali bychom, že řekne: *že nejsou hodni a schopni*; místo toho praví Pán: *že jim od Boha nedáno.* Navrhujíc slovy těmi Pán, že vnímavost jest dar Boží, jehož Bůh uštěďruje podle nejmoudřejší a nevyzpytné dobrohlíbečnosti své. Sv. Marek vece: *těm, jenž vně jsou,* děje se všechno v podoběnstvích. (4, 11.) Vně pak jsou ti, jenž jsou mimo víru, mimo schopnost a vnímavost, a těm perly se neměly předhazovati Mt. 7, 8. Ale jaké jest to tajemství, jehožto světo poznati neměli?

Tajemství jest, co od věčnosti v Bohu tajeno, v času ale skrze Krista zjeveno bylo, jest to rada Boží, kterou Bůh usoudil, co Mu dobrohlíbečno bylo, spasiti své totiž Kristem Ježíšem. Rom. 16, 25.

Touto přemoudrou radou a tím velesvatým úsudem Božím ustanoveno jest, že Židé, větší totiž jich částka, odstrčení budou od účastenství a podílu ve spásě Kristem připravené. A to jest ta příčina, proč pravdy Boží v podoběnství se jim předkládají aniz veřejně vysvětlují, zavržení totiž lidu toho od Boha předviděné a již již se dokonati mající. Slovy: *Jim není dáno* vydává Pán svědectví, že Bůh lidu israelskému výsost datí zamysli; avšak se ve slovích těch spolu zahrnuje výstraha, aby což na nich jest, všelijak se přičinili osud ten od sebe odvrátiti. Nikdá zajisté Bůh člověku svobody vůle neodjímá a nikdá ho k zarytosti a zapeklitosti neurčuje, raději všelijak ho ku počání namlouvaje. Chce tedy Pán říci: Jsou sice Židé na cestě k zahynutí a klopotem se ženou k němu; avšak ještě s cesty té sejtí, směr svůj opustiti, vratno se dátí a pokání činiti mohou. Nevnímavost a neschopnost a tudy nehodnost království Božímu rozuměti a je v sebe pojíti u Židů tím výše vážila, jesto jiné národy k němu připojovati a přivtělovoti počátečně určení byli.

Ten stav nevnímavosti a zarytosti Židovské vysvětluje Pán příslovím. *Kdo má, bude dáno jemu a oplyne; kdo ale nemá, i to což má, odjato bude od něho.* Příslví taková se u všech národů nalezají a z obyčejného světa běhu vzata a odtažena jsou, jakož i u nás ona prostá přísloví jsou známa, že bohatému všechno se daří a chudému všechno se zmaří; kde holubův mnoho, tam jich ještě více přiletuje a podobná. Důraz leží tu na slově *kdo má*, a *míti* značí toli co v skutku míti věci jmění, co majetku svého ji sobě osobiti a osvojiti a jí *užívatí*. Takový člověk v majetku svém více a více se tuží, anot ten *kdo nemá*, to jest kdo toho, co má neb měl, si osvojiti a osobiti zanedbal, dle přísloví více a více se nuzí. Tamto zajisté žádost, vůle, tužba po vzrůstání se statku ono jmění roznožuje, tuto ale nedbáním a oblenováním majetek ten hyne. To se již jeví u věcech zemských, tím více ale platnost svou má u věcech duchových, kdež není žádného stání, nčbrž jen buď prospívání aneb zpácení se. V oboru duchovném zajisté veliké jmění a nejmenší se na vůli a na užívání stanoví. Kdo milostí a darů sobě propůjčených neužívá, ten jich nevďčen a tudy nehoden jest, a darů těch, jimiž pohrdnul, více nedostává. Kdo jiskerky, kterouž má, nehledí více rozvíti, tomu ovšem zahasne a ututlá se, a naobrat kdo víru má, tomu se jí přispoří. Viděti tu na sborech od církve katolické odstěpených, jenž o část víry

z lůna matčina s sebou vzatcu se vezdy více a více připravují, až znenáhla se na bezvěří octají.

Obrátíme-li ten všeobecný výrok příslavný na Židy, o nichž tuto Pán jedná, tedy nejméně rozumí se neuznáváním výsad a výhod, jichžto Židovství poskytl a uštěďruje. Výsady a výhody Židovství pak jsou jeho před jinými národy vyznačení, jeho za lid Boží vyvolení a záměly Boží jemu učiněné, mezi nimiž zvláště ta, jenž se Messiasé týká. Výsady ty neměly jiného určení a úkolu, leč aby Židy na Krista připravovaly a k Němu je vedly. Poněvadž ale Židé tohoto výsad jim propuštěných úkolu zholu neobdali a Krista nepřijali, tudy byl stav jejich takový, jakoby těch předností neměli a jakoby ovšem jim odtaty byly. Byli zavřeni a na jich místo pohané přišli. O tom jich od Boha zamluťnůti již prorok Os. 3, 4. předpovídal: *Budou synové israelští bez krále, bez kněze, bez obětí, bez oldře, bez efodu a bez therafů.*

Co nyní na to v. 13. následuje: *Protož v podobenstvích mluvím, že hledíce nevidí a poslouchajíc neslyší*, to někteří tak vykládají, jakoby stálo: *Protož pro to* (v. 11. uvedenou) *příčinu jim mluvím v podobenstvích, neboť oni hledíce nevidí* atd. Oddělují tedy vykladači ti částku verše tohoto prvou ode druhé a slovo *oti* v druhé částce, jež jsme přeložili že, převodí slovcem *neboť*. Smysl sice jiný z toho nevychází, avšak lépe vidí ti vykladači, jenž za to mají, že slůvko *oti* tu k závěti patří a se váže ku předvěti, kteréž tím veršem a sice slovem *protož* (čili *poněvadž*) začíná. Veršem 13. jinou měrou totéž se zřejměji klade, co již v. 11. položeno bylo, že totiž *Židům nedáno poznání království Božího*; rozdíl v tom jest, že v. 11. táž skutečnost co rada Boží, v. 13. ale co následek té rady Boží se vystavuje; tam v. 11. se praví: *není jim dáno*; tuto, v. 13. se praví: *hledíce nevidí. Hledě neviděti a poslouchaje neslyšeti* jest nevnímání, nechápání, neznaní, a předpokládá duchovou otupělost a ohrbllost. Poněvadž přejistě záznaky spatřují, ale jich záměru a úkolu, jich dosahu a dovalu nerozumějí, aniž k víře se ustrojují: proto v pokutu té nevnímavosti a nevěřivosti v podobenstvích t. j. záhadně, nesvětě a temně mluvím. Namluvil se jim Pán za jisté dosti světle o pokání a opravě života, ale nechtěli ho slyšeti: mluvil k nim zjevně skrze divy, ale ty duchu zlému připisovali. Sv. Marek 4, 12. přidává slova Páně: *Abý se někdy neobrátili a neodpustili se jim hříchové*. Těmi slovy, jenž nejoužejí visí se

slovy bezprostředně předchozími *aby slyšice nerozuměli*, udává se příčina té jejich zarytosti, a zlovůle jich tím zračitější se vystavuje. Nechtí viděti a nechtějí slyšeti, aby snad nebyli ze svých zamilovaných neřestí a nepravostí vytrhováni a aby svědomí jejich ku pokání snad jich nenabádalo. Tím se namítá pokuta duchovní zaslepenosti a zarytosti, kteroužto Bůh stíhá lidi, jenž pro pýchu a hrdost evangelickým učení opomeli. V tom smyslu věci Ž. 35, 4. o nespravedlivém: *Nechťte rozuměti, aby dobře činili*.

Sv. Zlatoust zde otázku vede, proč Kristus věda, že jim to ku platnosti nebude, ano tomu chtěje, aby nerozuměli, proč přece jim podobenství předkládal? I odpovídá světec ten: Proto nechtěl odmlčeti se, aby nevyrozumění a rozumění a k rozumu přivedeni byli. Vzbuditi chtěl tím pozornost, zvědavost a zpytavost jejich, aby mysl k tomu, čemu nerozuměli, přiložili; pokuta zajisté ta, kterou postižení byli, měla jim k opravě a spáse sloužiti. Nerozumění byl záměr prostředecný; konečný ale záměr a úmysl Páně byl ovšem, aby jim všemněm ku spasení se posloužilo. Tak druhdy i lékařství z prva bolest množí, majíc potom docela touž bolest staviti.

K dolícení té neschopnosti, zatvrdlosti a zarytosti Židů táhne se Pán ke slovům proroka Isajáše (6, 9). Dí: *I naplňuje se jim prorocť Isajáše řkoucího: Sluchem uslyšíte a nevyrozumíte, a hledíce hleděti budete a neuvidíte. Nebo ztuhnělo srdce lidu, ušima nedoslychali a očima blikali, aby neuviděli, neuslyšeli, nevyrozuměli, neobrátili se a ulčení nebyli*. Těmito slovy od nás více po smyslu než doslovně uvedenými prorok (v. 9.) stav zarytosti a (v. 10.) příčinu zarytosti jeví. Israel zaryt, zaslepen, zatvrden jest, vece prorok v. 9; ale lid ten, dí v. 10. prorok, sám zaryl se, on sám příčinou jest zaslepení svého, an viděti, slyšeti, obrátiti se odepřel. V tom smyslu, že *svévolně* zaryli se, bráti se musejí veškera slova. Dí-li tedy prorok, že *těžko slyšeli* či *nedoslychali*, tedy míní, že se to nedálo přirozenou nějakou vadou, něbrž že to jest *úmyslně* nedoslychání, poněvadž uši zatýkali pro neslyšení věcí jim odporných, ač jim ku spasení sloužících. Tak též, jak přičiňuje dále, *nedovidali* či *nedozírali*, poněvadž *zamhuřovali* oči, aby spatřiti nemohli. *Zhrublo* tudy srdce jejich či vlastně ztuhnělo tukem světských pochtů, žádostí a rozkoší podrostlo, ztlustlo a se podávilo a tudy všelikou vímavost pro věci nebeské ztratilo.

Pán slovy proroka Isajáše potvrzuje vý-

roku svého, aby Židům, kterýmž písma stará nade všechno byla, z těch samých písem zlý stav jejich doléčil. Israelský národ již sice za věku proroka Isajáše byl té zlé povahy, a slova Isajášova lidu onoho věku týkala se. Ale proroctví to se docela na vrstevníkůch Isajášových nevyplnilo; slova prorokova zajisté podlé authentického výkladu nevyznačovala děje toliko přechozího, nýbrž stav lidu více a více zhoršující se a se vyvinující, až posléze plného vyplnění svého došla za věku Kristova, když lid Krista odčetl se. Proto v řeckém klade se složité slovo *ἀναληποῦται* docela, dokoná, úplně se vyplnit. Text hebrejský má sice imperativy: *slyšíte slyšte, vidouce vizte, a zatvrdí srdce lidu, obtěžá uši, oči jim zatkní*. Avšak imperativy ty mají jiný smysl než ten, který se jim tu v textu řeckém u sv. Matouše přisuzuje. Viděti to z výroku Páně doleji 23, 32. uvedeného, kdež dí: *Naplňte míru otců svých*; kterými slovy Pán jich ovšem nenapomíná ku doplnění míry hříšcův a nepravostí, nýbrž prorocky předpovídá, čeho se opováží a čeho nebudou se ostýchat; jak i u nás říká se tytýž: Poněvadž tak děláš, tedy zahyň t. j. zahyneš. Připomínáme ještě, že slova ta proroka Isajáše v písmě sv. častěji se uvádějí pro dolícení zatvrdilosti Židův Jo. 12, 40. Act. 28, 26. Až na těch místech více smyslu, nežli slov šetřil se a jmenovitě sv. Jan jednu toliko stranu zarytosti Židův uvodí, radu Boží totiž, druhé příčiny zatvrdilosti té, samovůle a svévole Židův poměje.

Od zatvrdilosti Židův přechází Pán k apoštolům svým, k jich vnímavosti a tudý také blaženosti, čeho již byl výše slovy: *Vám dáno znáti tajemství dotekl*. Dí: *Vaše pak jsou blaženy oči, že vidí a uši vaše že slyší; nebo pravím vám, že mnozí proroci a spravedlivci žádali uviděti co vidíte a neuvíděli a uslyšeti co slyšíte a neuslyšeli*. Blahá či blahoslavi je pro jejich vyvolení, a pro zřejmější té blaženosti dolícení jmenuje osoby v Starém Zákoně nejznamenitější, proroky, světce a krále (jak Luk. 10, 24. dokládá), nad něž apoštolé mnohem blaženější jsou. Oni aneb jak Pán dí: *Mnozí z nich žádali viděti. Žádali sice věcní oni viděti a slyšeti to, čeho se apoštolům dostalo; naděje ta zajisté pravou cenu životu jejich dávala, jakož na obrat tužba ona, jelikož se nevyplnila, na duše patriarchův jako závoj nějaký smutku rozprostírala. Ale u některých z nich ozvláštní výše a síly tužba a žádost ta dosáhla. O Abrahamu dí Pán sám Jo. 8, 56., že radoval se uviděti den příchodu a*

vtělení Páně. Isajáš 45, 8. *přijícuje žádosti té povšechné slov, která v církvi zobecněla: Rosu dejte nebesa, deštěte oblakové spravedlivého, otevři se země a vypuť spasitele*. Podobně 1 Petr. 1, 10. o prorocích dí, že veškero jejich zpytování a toužení po Kristu se táhlo. A sv. Pavel vece (Hebr. 11, 38.): *Ti veškeri (světci Starého Zákonu) zmluv Božích nedošli, avšak 11, 13. v naději zemuli zaslíbení Boží z daleka vítajíce*. Blahají se apoštolé, že viděli netoliko vnitřními smysly t. netoliko myslí a duší, nýbrž se blahají, že spatřovali tělesnými očima a ušima toho, jenž oblesk jest velebnosti Otcovy Hebr. 1, 2. Blahosti podobně požívají světci a světice Nového Zákonu při navštěvování nejsv. Svátosti, jakož toho nejeden příklad v životě jejich se vyskytá.

Nyní následuje výklad Páně oné o rozsevací paraboly:

18. Vy tedy poslyšte podobenství rozsevače. 19. U každého, kdož slyší slovo království a nerozumí, přichází zloch a uchvacuje co vsáto jest v srdci jeho. To jest ten, kterýž vedle cesty vsát jest. 20. Který pak na skalnatou zemi sít jest, ten jest, kterýž slovo slyší a hned s radostí přijímá je; 21. avšak nemá v sobě kořene, nýbrž jest dočasný; když pak přijde soužení a pronásledování pro slovo, hned se horší. 22. Kdož pak sít jest v trní, ten jest, jenž slovo slyší a pečování světa toho a klam bohatství udušuje slovo, a neužitečným se stává. 23. Kterýž pak v zemi dobrou sít jest, ten jest, který slyší slovo a rozumí; a plod nese a vydává jeden sto, jiný šedesát, jiný pak třicet.

Pán hodlaje vyložiti podobenství vece: *Vy slyšte ve výkladě a smyslu podobenství, vy kterýmž od Boha to dáva se*. Sv. Marek 4, 12. připojuje, že Pán domlouval apoštolům pro nevyrozumívání podobenství tomu. *Neznáte podobenství toho i kterak všechna jiná poznáte?* Podobenství toto o semeni zajisté mezi podobenstvími jinými rozumu bližší jest a snadněji se pochopiti dá. Výtku Páně ale se netak snadnosti aneb nesnadnosti věci pochopiti, jak raději drahnosti času týká, kterýmž s Kristem Pánem chodili, ovšem pro čas již učitelé býti mohouce. (Hebr. 5, 12.) Podobně nť jiná výtku Páně Jo. 14, 9. *Tak drahně s vámi jsem a nepoznali jste mne?*

Pole, kde seje se to semeno, jest pokolení lidské, čehož i Pavel 1 Cor. 3, 9. dotýká: *Vy jste popluží Boží, Boží roli jste.* Částky pole toho, cesta, skála, trnina, půda dobrá jsou jednotliví lidé. Zemi *cestnaté* připodobňuje Pán ty, kteří slyší, ale nepojímají a v sebe nevchopují. Dí: *Kdo slyší slovo Boží a nerozumí, přichází zloch a uchvacuje co vsáto jest v srdci jeho; to jest ten, jenž podle cesty sít jest.* Slovem rozumí se Páně nauka; *nerozuměti* značí v smysl a v rozum nepojímají, daremně ležeti nechávají, bezužitečně zanedbávají; *zlochem* rozumí se ďábel, jenž dobře znaje cestu a hodnotu slova Božího a boje se, aby snad déle zůstávajíc v srdci člověka posléze se přece neujalo a užítu ku spáse neneslo, *odnímá slovo*to, pokladnici srdce člověka toho otevřenou nalezaje. Pán jak viděti pole a semeno sjednotaje, o poli to pravě, co k semeni příleží. Činí to přímlinkou, poněvadž jak pole a semeno jednotu dělá, tak také slovo a lidská útroba jednotu působí, jelikož slovo bez útroby neúčinně by bylo. Jsou to lidé, kteříž neobracují úvahy svojí na to co slyší, slova Božího v srdce neukládají, v bedlivý soud ho neberou, k myslí ho nejmu, nebřž o ně nedbají a mimo uší a mysl je pouštějí, ačkoli se proti němu nevzpírajíce. I padá zrno Boží na jejich mysl jak na uslapanou cestu a od jich srdce opadá co hrách o stěnu házený. Lidé ti nevěří, ač nevěra jejich jest více netečnost a nejednost, nežli ovědoměle bezvěří. Ale v tom stavě nedlouho možná se povahovati; z netečnosti povstává odpor a tudý vědomá nevěra, an život beze styčnosti se slovem Božím se obejíti nemůže a mysl brzo pro slova toho pochotem pleti lidské protivovávajíc se v úrupný proti němu odboj se postavuje. A to jest co dí: *zloch, satan vymámá slovo z útroby.* Srdce člověka slovem Božím zhrdajícím jest jako prochodná cesta, otevřeno jest všem zlým myšlenkám, náchylnostem, bludům, náruživostem a vnučáním vraha zlého, který všelikou mocí hledí vychvátiti slovo Boží a natrousiti tam slova zlého, nauk lichých, cizých, ďábelských, kteréž se protivují pravdě Boží.

Druhá část něco lepší povahu projevuje. Dí Pán: *Kdo na skalnatou zemi sít jest, ten jest, který slovo slyší a hned se radostí přijímá je; ale nemá v sobě kořene, nebřž jest dočasen, když pak přijde soužení a pronásledování pro slovo, hned se horší.* Slovo tuto padá na skalnatou půdu, avšak prstí poněkud pokrytou a tudýž se ujímá hned, ale nemajíc hlubokosti do země nemůže pouštíti drahé kořene a brzo usychá. Lidé

jsou to, jenž nejsou ozáblí a netilí spasení svého, nebřž slovo Boží slyší s radostí, libují si v něm a s nadšením se jemu podrobují; ale jich vůle při tom vrátka, neustavičná, neupevněná a neukořeněná jest. Přijde vedro, přijdou pokušení, protiventství, nesnáze, posměch, hanba, ztráta, a člověk horší se nad slovem Božím, odpadá od něho k službě svých zlých žádostí; seménko uvadá a člověk podle duše zkažou bere. Tot jsou lidé citliví, měkkí, maholní, samými něhotami a nežnotami vychovaní, kteří vůli v ničem neupevnili a stálého rázu nenabýli. Tudy jsou *dočasní* veškeri jich úmyslové a záměrové, an brzo ve starou nepavahu svou upadají.

Třetí částka padla v trní. *Kdož pak sít jest v trní, vece Pán, jest jenž slovo slyší, a pečování světa toho a klam bohatství udušuje slovo a neužitečným se stává.* Síme v trní roste a rozprostírá se a hluboké pouští kořeny, ale nemá dosti prostoru k vyvinutí lodyhy a kmenu svého, aniž ku květu dospívá převahováno a přerůstáno jsouc trním, kterýmž zhola podáváno a udušeno bývá. Taková trní jsou péce a starosti světské, ozvláště ale mam a klam majetku a bohatství. *Péce světské* značí veškeré věci, o něž lidé světáci nejvíce dbají, jimiž se i bohatství zahrnuje, kteréž ale sv. Matouš zvláště jmenuje, že lidé nejvíce po něm se shánějí. Věci ty sv. Jan 1 Jo. 1, 15. jmenuje *žádost očí, žádost těla a pýchu života.* Pán nedí: *bohatství, nebřž klam, lest, mam bohatství,* poněvadž bohatství v sobě hřichem není, avšak nebezpečností s sebou nese. Sv. Marek a Lukáš přidávají *rozkoše života*, jakožto kterými člověk nejvíce oblován bývá, čehož sv. Matouš pomínuul domněje se bez mála, že již slovem *mam bohatství* to byl vyjádřil. Zboží či majetku a bohatství připisuje se klamavost, jedno poněvadž člověku se co pravé bohatství naskytá a namítá a přece ho skutečně neobohacuje; druhé poněvadž nic do sebe stálého nemá, od člověka přchá a jej opouští a tudý jej klame. Klamavé jest bohatství, že člověku slibuje rozkoš, blaženost a pokoj a naopak člověka více těchto dober zbavuje. Sv. Otcové též ukazují na srovnalost bohatství a péci s trním, poněvadž totiž člověka bodají a bolest mu působí a vzletu vyššímu místa nedopouštějí. Lidé tuto mluví slovo Boží přijímají a věří, ale vůle své k němu nepřipínají, víře své žádného vlivu na jednání svoje nepouštějí, žijíce jakoby víry tě neměli, ana víra v nich ostává nikoli co vládkyně, nebřž co holá jistina mrtvá schovaná ve

skříni, aby jim snad toliko za stravu ve zlý čas velkého stáří a poslední hodinky sloužila.

Trojí stupeň dosud probíral Pán v podobenství svém. První slyší, ale nevnímá; druhý slyší, vnímá, ale nepodržuje; třetí slyší, vnímá, podržuje, ale žádného plodu, užítka a ovoce nenese. První slyší ale nevěří; druhý slyší, věří, ale dočvilně toliko; třetí slyší, věří, ale ovoce nevydává; jsou to nevěra, víra dočasná a víra bezčinná. Můžeme také rozuměti prvními nedbalé, druhými chabé, třetími bezživé.

Jinak ale se má věc s částkou čtvrtou. *Kterýž v zemi dobrou sít jest, ten jest, kterýž slovo Boží slyší a rozumí a užitek nese.* Dí že rozumí t. j. chápá, celým rozumem, celou mysl a vůli pojímá, jak slovo Boží, celého týkající se člověka, také celým člověkem pojato býti má. Ovoce, užitek či plody, jež nese člověk, jsou ctnosti a dobré skutky, ač i ty plody trojím rozdílem se přinášejí; jedni více, druhí méně, jedni *sto*, druhí *sedesát*, třetí nesou *třicet*. Ovšem pak dobří ti skutkově nečítají, nébrž váží se, a tudy sv. Otcové *sto* přikládali mučenkám, *sedesát* pannám a panicům, *třicet* ostatním světům, vesměs a vůbec je tak rozrůžující, an o jednotlivých Bůh jedin souditi může. Aniž Pán tici míní, že jen trůj rozdíl jest mezi těmi, kteří půdě dobře se přirovnati mohou; nébrž klade trojí rozdíl, poněvadž počtem či číslem tici se nějakou měrou veškerost namítá; jsou zajisté tuto rozdílové nesčíslní. Přidává sv. Lukáš 8, 15. *kteří* nesou užitek v *trpělivosti*, kdež trpělivost podle 1 Cor. 9, 10. a j. znamená stálost a vytrvalost Rom. 8, 35. Jac. 5, 7. Chce-li člověk ovoce dobré nésti, musí starého člověka denně svlékati, denně čistiti, denně v dobrou se cvičiti. Tu se děje, co Polyklét pravil, že těm, jimž hlína za nehet došla t. j. kteří poslední práci vykonávají musejí, nejtěžší práce nastává.

S podobenstvím předešlým Pán spojuje podobenství jiné, příbuzné velmi.

24. Jiné podobenství předložil jim řka: Podobno stalo se království nebeské člověku, kterýž nasel dobrého semene na poli svém. 25. Když pak spali lidé, přišel nepřítel jeho a nasel koukole mezi pšenici a odešel. 26. Když pak vzrostla bylina a plod vynesla, tedy se ukázala i koukol. 27. Přistoupivše pak služebníci hospodáři rekli jemu: Pane, zdali jsi dobrého semene neuasel na poli svém? Odkud tedy má koukol? 29. I

vece jim: Nepřítel člověk to učinil. Služebníci ale řekli jemu: Chceš-li abychom šli a sebrali ji? 29. I řekl: Ne, abyste snad sbírajíce koukol nevytrhali spolu s ní i pšenice. 30. Nechte oboje růsti až do žně, a v čas žně řeknu ženám: Seberte nejprvé koukol a svažte ji ve snopky ke spálení, pšenici ale shromážďte do stodoly mé.

Podobenství toto jest nějakou měrou doplněk podobenství předešlého. Semena část padla na dobrou půdu, pravil Pán v předchozí parabolě. Avšak se týž a velmi často přibází, že v dobré půdě nevšechn plod vezdy dobr bývá, nébrž často mezi žitem plevel, mezi pšenici koukol se rodí. A tudy Pán přednesl parabolu tu o koukoli na poli dobrém mezi pšenicí nepřitelem seté. Potažovali bez mála aneb aspoň potahovati mohli Židé podobenství předešlé na veškery národy, a národy jiné zemí cestnatou, skalnatou a trnitou, sebe pak samy zemí dobrou rozuměli. Tudy potřeba bylo tento jejich úsudek opravit a výstrahu jim dáti, což Pán tuto činí podobenstvím, jež opět sám níže 38—43. vykládá. Protož i my nížeji výklad přičiníme, tu něco malíčko poznamenajíce. Co tuto podle starých přeložili jsme *koukol*, jest vlastně matonoha či *jilek*, tráva jedovatá, kteráž, když jí mnoho do chleba přijde, závrat, bolení hlavy, křeče, ochrnutí a jiná zla působí. Jilek ten zvláště na východě za mala ode pšenice málo se rozeznává, poznán býváje teprv když bylina již vzrostla, se vymetla a spolu plod vyvedla. Tudy di Pán: *ukázala se*, vyjevila se, rozeznati se mohla *koukol*; již sluhové postřehnouce ihned tomu divili se a divení svoje pánu projevili. Pán ale jim odpověděl, že koukol nevyšla o své ujmě z půdy, nébrž že sáta byla od nepřitele, kterýž pšenice vytrhovati nemoha plevelu té nasál, dílem aby udušil pšenici a poli uskodil, dílem aby hospodáře ve zlou pověst oblekl, že nedbalec a lenivec jest. I chtěli sluhové tudíž vytrhati neplechu a buřen tu ve své horlivosti. Ale pán zabránil jim toho, aby snad, poněvadž kořenové koukole s kořeny pšenice se spltají, při vytrhování koukole pšenice spolu vytržena nebyla. Aby raději, velí, docekali žní, kdež koukol ode pšenice odděliti či svázati mohou, načež pšenice do stodol, koukol ale na oheň přijde. Nežli výklad parabolý této se předkládá, uvádějí se ještě dvě jiná podobenství a ku druhému se zvláštní poznamenání přičinuje:

31. Jiné podobenství předložil jim řka: Podobno jest království nebeské zrnu horčičnému, kteréž vzav člověk rozsešl na poli svém. 32. Kteréžto nejmenším sice jest mezi všemi semeny, když ale vzroste, větší jest všech zelin a stává se stromem, že ptáci nebeští přiletíce bydlíjí na ratolestech jeho. 33. Jiné podobenství mluvil jim: Podobno jest království nebeské kvasu, kterýž vzavši žena zadělala do tří mírek mouky, až zplynulo celé.

Dvě tato podobenství příbuzna sobě jsou, obě moc a sílu nauky Páně vylučující; v tom jednak se liší, že podobenství o horčicném keři projádruje, kterak slovo Boží, nauka Páně a církev Kristova vezdy více a více rozšiřuje a rozprostírá se, podobenství ale o kvasu vniternou, ducha lidského změnující moc téhož slova Božího značí. Zdá se dle Chrysostom, že Pán podobenství ta ku předešlým dvěma pro potěšení učeníků připojil. Mohli zajisté mysl potratiti při té myšlence, že jenom čtvrtý díl dobrou půdou bude a že i v této čtvrtině mnoho buřené, plevele a koukole se nalazne. Snad-liž tedy evangelium tak málo má do sebe moci a působnosti? Na to jim Pán předkládá dvě ta potěšivá podobenství.

Keť horčičný malé má seménko zakulatělé a mnoho se ho v Palestině sází, poněvadž semeno zadělané potřebuje se na olej a na okoreňování jídel a ozvláště pro lékařství. Zrno sice menší jest jiných semen, ačkoli zhola nejmenším není; Pán v tom následuje mluvení způsobu lidu, podle něhož nejmenším sluje, co velmi jest malým. Ale však semeno to při malosti své vyniká nade vše silou rostivou tak, že až stromem nejsoucí, stromu ve zvlášť se vyrovná, jak o tom počestní vypravují; ve Španělech a v Italii podobně žene do výše. Smysl podobenství o horčici samozřejmý jest. Církev Kristova jest na počátku menší než každá jiná říše, ale vzroste a rozprostraní se, že prostranstvím nade vše vynikati bude. Počalo evangelium od Jerusalema Luk. 24, 47., ale již naplnilo svět veškeren od moře k moři až do končin země Ž. 71, 8. *Ptáci nebrší přiletají*, vece Pán; tím míní se, že ve stínech rostliny té t. j. pod ochranou a pečováním církve veškeri národové se ubytují a v církvi blaženosti své hledati budou. Jiní *ptáci* rozumějí knížata, krále, císaře, velmože, mudrce a jiné výtečníky, výkladem

svým prostranné Páně úmysly stěsňující. Ostatně ještě v perné, záhřevné a očistivé povaze zrna horčičného povahu slova Božího a v roztrhání téhož zrna bedlivě rozjímání slova Božího naznačeno nalezájí. Posléz přijde poznamenati, že místo *na poli* (rozsel) sv. Lukáš klade (13, 19.) *do zahrady své*, kdež chrániti a hleděti ho, kdež je opatrovati a ostarávati mohl. Tím se ozvláštní péče Boží o církev naznačuje.

Druhé podobenství o kvasu jedná o vniterných účincích a působeníh evangeliem v člověčenstvu provedených a provedenu býti majících. Kvasem všechno těsto kysá a jako ve kvas se proměňuje; tak evangelium či nauka Kristova, jsouc nebeského původu, všemu povahu nebeskou má přičiniti. Nevidomé avšak ustavičně a mocně proměňuje nauka křesťanská veškerý okolností a stavy světa, ozvláště pak útrobu srdcí těch, jenž se mu odevzdávají, až je docela pronikne a mocí svou vniternou myslí veškerý promění. A vniternému postupu tomu veškerý stavy a veškeren život soukromý a veřejný činny, učený i rozjímavý v církvi i v státě podobí se povinen jest.

Obojí podobenství více a více vyplňovati se vidíme a to jest úloha celé historie, aby veškeren obor země se sběhl pod ratolesti církve a aby kde která duše mysl svou evangeliem co kvasem proměnití dala. Církev nepatrně, jak se druhdy vidí, se rozšiřuje a vniterné proměny skrze milost Boží ve člověku působené rovně nepatrný jsou, znenáhla a po mále avšak jistě a pevně postoupající. Nepatrné slovo druhdy podivné u člověka účinky působí, jak ze života světů a světic viděti, a pravdu podobenství o kvasu každý sám na sobě poznati může. Myšlenky dobré napřed jako blesk namihují se, náklonnosti dobré se na okamžik namahují, citové nábožní tanou na duši přeběžné toliko. Ale znenáhla, přičinlivě se člověk s milostí Boží, myšlenky ty se ustálují, náklonnosti utvrzují se a citové nábožní v povahu se oblékají.

O ženě dí, že mouku zadělala, poněvadž taková práce na ženy sluší. Dí o *těch* měřicích, poněvadž tím určitým číslem řeč názorností a zřetelostí dosahuje. Aniž pak v těch věcech, kteréž jen k ozdobě řeči slouží, ozvláštního smyslu a tajemství hledati sluší. Co v jazyku našem *mírka* přeloženo jest, v řeckém *sata* sluje; *sata* pak či *sea* míra hebrejská jest, třetina efy hebrejské. Tři mírky činily bez mála naši měřici.

Pán sice sám výše v. 13. příčinu udal,

proč v parabolách k lidu mluví. Ale příčina ta nevylučuje příčin jiných a tudy sv. Matouš jinou toho způsobu vyučování Páně příčinu jmenuje řka :

34. Toto všechno mluvil Ježíš v podobenstvích k zástupům a bez podobenství nemluvil jim, 35. aby se naplnilo, což povědino bylo skrze proroka řkoucího : Otevru v podobenstvích ústa svá a povím skryté věci od ustanovení světa.

Prorocství, k němuž se táhne tuto evangelista, vzato jest ze Ž. 77, 2. Žalm ten připisuje se Asafovi, který již v St. Z. prorokem sluje. On předpovídal o Kristu, že *otevře v podobenstvích ústa svá a opoví skryté věci od ustanovení světa*. Podobenství se tu bere v širším smyslu a znamená řeč mnohoznačnou, tajemnou a záhadnou. Asaf na dotčeném místě mluví o vedení lidu Božího skrze podivné události a příběhy v Starém Zákoně Bohem řízené a lidu tomu k výchově připravené. Ale příběhové ti byli spolu náznakem a náobrazem věcí v Novém Zákoně dítí se majících, a tudy dobře Ž. 77, 2. slují podobenstvími a záhadami, poněvadž vypodobňují pod historický a nejbližším smyslem věci tajné, záhadné a nesažně dostupné. Asaf sice mluví v Žalmu, ale mluví co náznak a obraz Krista, v němž všeliká moudrost všelikých proroků se sbíhala a jenž obraznou, náznaknou a označnou povahu veškerých věcí nejlépe prozřítal. Sv. Matouš, jak jsme již častěji pozorovali, velebásto k takovým v St. Z. náznakům prohlídá, styčností ty Starého Zákona s Novým Zákonem za svrchovaný důkaz božského křesťanství původu pokládá. Prorocství, jež uvodí, má dva členy, ale členy souznačné : *podobnosti* v prvním článku znamená totéž co v druhém článku *skryté věci* či *skrytosti*. Přidává slova : *od ustanovení světa*, čímž dvojitě věci dotýká a nastiňuje ; jednu, že tajemství od Krista pověděná jsou vyšší nade vše jiná, jinými ač nejvznešenějšími mudrci pronešená ; druhé, že právě Kristus to v podobenstvích svých zahrnuje, co od založení světa bylo v úmyslech Božích uloženo, ale skryto zůstávalo, až Kristus smysl ten otevřel. Rom. 16, 26. Col. 1, 26. 1 Cor. 2, 7. Slovem *ustanovení* značí se počátek či stvoření světa ; slovo *světa* mnozí rkpp. nečtou, avšak ovšem rozumí se. Ještě musíme poznamenati, proč jsme přeložili *nemluvil* ; učinili jsme

to, že i v řeckém i lat. čas jiný jest než ve předešlé větě, kdež jsme *mluvil* převedli. Jest tuto v druhém členu nedomínulý čas *ἐλάλει*, an v prvnějším jest aorist *ἐλάλησε*. A tudy smysl jest, že Ježíš netoliko tenkrát, nýbrž vesměs nikdy nemluvil bez skrytého v podobenstvích a záhadných větách projadrného smyslu. Sv. Marek přidává, že jim mluvil v podobenstvích, *jak slyšeti mohli* t. j. jak hodni a schopni toho byli. (Mr. 4, 33.)

Když Pán ta dotčená podobenství domluvil, tedy jak dále vypravuje evangelista :

36. Tehdy rozpustiv zástupy přišel domů. I přistouplí k Němu učníci Jeho řkouce : Vlož nám podobenství o koukoli polné. 37. On pak odpověděv řekl jim : Rozséváč dobrého semene jest Syn člověka, 38. pole jest svět ; dobré pak símě to jsou synové království, koukol ale synové jsou zla. 39. Nepřítel pak, kterýž rozsával ji, jest ďábel ; žeň pak jest skonání světa, ženci ale andělé jsou. 40. Jako tedy sbírá se koukol a ohněm páli, tak bude při skonání světa. 41. Pošle Syn člověka anděly svoje a seberou z království jeho všechna pohoršení a činitele nepravosti, 42. a uvrhnou je do peci ohnivé ; tam bude pláč a skřipot zubův. 43. Tehdáž spravedliví se zaskvějí jako slunce v království Otce svého. Kdo má uši k slyšení, slyšíž.

Propustiv lid, jenž k němu byl se odevšad shrnul, vrátil se Pán *domův* t. j. do toho domu v Kafarnáu, v němž bydlel. Parabolou o čtverém semenu učenkům již dříve vyložil ; teď když sveččelo se, žádali od Něho, aby jim vysvětlil podobenství o plevele, ješto jim přítěmu zůstávalo, ač něco toho pochopovali. Pán vykládá, avšak nikoliv do podrobná, nýbrž jenom zkrátka, některé věci zevrubnější, jiné stručněji ukazuje, jiného se jen dotýká, zanechávaje apostolům ostatku se domyslíti.

Rozséváč jest Kristus ; Jím toliko do stává člověk síly ku působení dobrého. *Nepřítel* jest ďábel, který sel *zlé símě*, *když lidé usnuli* t. j. nedbali a nebděli. Přišel za Pánem teprv, poněvadž kde nemá co napodobiti, ničeho nevyvede. *Polem* není toliko země zaslíbená, jak se někteří Židé

domněli, nébrž jest svět, kterýž k církvi Kristové přivinouti se má podle věčného zámyslu Božího, čemuž ale ďábel všelijak odporuje. *Dobré símě* jsou lidé dobří, praví cititel Boží, praví údoové církve svatě. *Koukol* jsou lidé zlí, a na jeden smysl vychází, buď že *syny zla*, *zloby*, buď *syny zlého*, *zlostníka*, *ďábla* je jmenujeme podle toho, jestli slovo řecké v mužském rodu aneb ve věcném běreme. *Žencové* jsou andělé, při nichž všeliká péče tam směřuje, ne tak aby zlí byli potrestáni, nébrž aby raději dobří škody nevzali.

Kristus seje dobré símě, on totiž ustavičně dobré lidi zplozuje a obrozuje; ale ďábel všelijak odporuje a překází tomu. Nal se koukole, když *lidé* odespali, zasnuli; dí lidé, nedí *sluhové hospodářovi*, jakoby vmlouval nedbalost a neopatrnost jejich tím, že jsou křehcí lidé. Působení ďáblovo v této častosti nestavuje se, nébrž zastaveno bude až na konci věků. V církvi tedy po veškeren čas zlí s dobrými spojeni budou, aniž kdy před soudem posledním ten čas v církvi zavládne, aby sami svatí v ní se nacházeli. Jest církve sice bezúbohá a bezvrásná Ef. 5, 26., ale jsouc vychovárnou a vzdělárnou člověčenstva nemůže se zla ochrániti, nébrž právě všelijak k tomu prohlédati má, aby zlo v dobro se obrátilo, aby lidé zlost ostavili a dobrými, svatými a dokonálými stali se. To se jí ale pro svobodu lidskou, která v zarytosti své proti mravně o pravě vzpírá se, nikterak docela tuto nemůže podařiti; stane se to, až nepřítel, drak, ďábel či satanáš, dokona svázán a do propasti na věky uvřen bude Ap. 20, 14.

Jakož tam pravil Pán, že se ukázala koukol teprv, až bylina vzrostla a se pšenice vymetávala, tak napřed všeliké zlo ukrývá se, až časem svým se pronáší, nemohouc povahy svojí déle tajiti. Ale když se ukáže, tu sluhové ihned ji vytrhají dychtí. *Sluhové* církve, apoštolové, biskupové, kněží v horlivosti své by rádi zničili veškeré zlo, veškerý nepravosti z církve. Avšak v tom líší se mínění Páně od náhledu sluhův, že poroučí snášeti, trpěti a nechati buřen, plevel a koukol mezi pšenicí, dokud poslední dokonání nepřibude. Pšenice a buřen, zlí a dobří tak jsou spleteni, spojeni, skořenění, spřáteleni, skrevněni a spřibuzněni spolem, že přísný soud od církve a přísné od ní vyhoštění s větší škodou nežli s prospěchem by se potkalo a přemnoží by raději církve než přibuzné své opustili. Také by velikou strohostí mnohému cesta ke spáse zarostla, který by jinak napraven a spasen

býti mohl. Kdyby Pán koukole nesnášel trpělivě, dí Zlatoslav Petr (s. 97), tedy by církve ani Matouše ani Pavla neměla. Církve sobě dobře vědoma jest práva svého koukol vytrhovati čili zlé, nepodací, vzdorovitě, urputně, neposlušně a kacířské lidi z lůna svého vyvrhovati (1. Cor. 5, 13. Gal. 5, 12.); avšak církve vezdy prohlídá k slovům Páně, že koukole často bez uskození pšenice vytrhati nelze a že jí moc ne ke zkáze, nébrž ku spáse dána jest 2 Cor. 10, 8. Církve, když vyskytne se blud, neřká bílému černě a hořkému sladké Jes. 5, 20., ale ona *nejprve* proti bludu povstává a jej zavrhuje, načež i ten, kdož se výroku jejímu nepodrobuje, z lůna jejího vyloučen bývá či raději sám sebe vylučuje. Nebo jak Zlatoust dí (hom. 46 in Mth.), nezakazuje Pán tím výrokem svým bludařům odporovati, je k mlčení přiváděti, drzosti a smělosti jejich přitřž činiti, schází jejich se varovati a před nimi jiné vystříhati.

Ovšem mnoho příčin jest, pro které lidé zlí mezi dobrými od Boha necháni bývají, že totiž polepsiti se jim času ponechává, že jimi dobří ve ctnostech některých prospívají atd. Leč Pán v parabole naší příčin těch nedotýká. To však jistí, že na konec světa zlí od dobrých na věky věkův odloučení a k věčnému ohni odsouzení budou. Dí: *Jako sbírá se koukol a ohněm páli, tak bude při skonání světa. Pošle Syn člověka anděly svoje a seberou s krdlovství jeho všechna pohoršení a činitele nepravosti a uvrhnou je do peci ohnivě. Tam bude pláč a skřípot zubů. Podle těchto slov Páně zlych od dobrých oddělení a tamtéž sebrání a v pec uvrhnuti stane se skrze anděly. Při čemž sv. Chrysostom pozoruje, jak veliká jest Páně dobrota, že símě sám seje, pokutu ale — an jí nerad ukládá — skrze anděly uskutečňuje. Jmenuje neslechetníky odtáženým slovem *pohoršení*, chtěje slovem tím veškerý zločin, nepravosti a zbrodně a spolu ty, jenž je činí, zahrnouti. Tím namítá se, že nejenom lidé zlí oddělení budou od dobrých, nébrž že již nikdy žádná zbrodně, žádná nepravost, žádný hřích, žádné pohoršení mezi svatými nezavládne. Ovšem pak také ta nauka ve jmeně abstraktném tom leží, že zlí oni lidé zlobou svou a zlými svými mravy byli ku pohoršení a pádu.*

Přidává Pán o konečném obojích lidí, dobrých i zlych, osudu. Pokutu zlych dvojitě klade, nejprve zápornou, že odloučení a vyhostění budou z říše Páně, potom kladnou, že v pec pekelnou uvrženi budou. Trest jejich, dí, bude *ohněv pekelný, skřípot zubů*

a pláč. Naopak odplata dobrých bude, jak dále dí, že se *skvíti budou v říši Otce jak slunce*. O pokutě oné jsme již výše mluvili 8, 12. *Skvění se jak slunce* značí blažený, oslavený stav spravedlivých, jak již u Dan. 12, 3. se opisuje; není zajisté většího světla nade světlo slunečné a *svělo* v písmě blaženost značí. Tudy *svělem slunka* svrchovaná blahost se znamená. Budou po vzkříšení z mrtvých těla údáv Kristových tělu hlavy, Krista téma samého, podobna v slávě 1 Cor. 15, 53. Rom. 8, 18.

Podivno ale, co Pán přidává: *v říši či království Otce svého*. Proč nedí v království *mém*? aneb v království *Syna člověka*? Sv. Pavel 1 Cor. 15, 24. praví, že Kristus po vzkříšení z mrtvých odevzdá říši Otci, na důkaz, že již dokonáno veškerého díla spásy a na důkaz své k Otci co působci spásy odanosti a neobmezené úcty, kterou se co velekněz, smírce a prostředník člověčenstva k Němu nese. Kralování Otcovo jest cíl a konec veškerého stvoření.

Posléze Pán slovy: *kdo má uši, slyš*ž napomíná, aby každý člověk k těm věcem, jenž v parabolě té obsahují se, celou mysl přičiňoval, poněvadž se spásy věčné každého člověka týkají.

Ostatné paraboly té se rozličně užívá od sv. otcův, a Jan Zlatouš obrací ji ku provedení nauky, že od Boha svět a co v něm jest na počátku *dobr* stvořen byl a teprv svedením ďábla buřen zlá, brhl, na svět přišel. Ponejvíce obracují podobenství to na bludařství, které hledí na počátku všelijak v roucho pravověrnosti se obléčeti, právě jak buřeň a pšenice za mala sobě podobny jsou. Sv. Augustin proti Donatistům, kteříž pro některá v církvi pohoršení od ní odstoupali, na parabolu tu se táhl. Vece: „Zdaliž Afrika jest *svět*? Zdaliž ten věk náš již žen jest a konec věků? Dočkejte žně po celém oboru světa! rostle po celém světě oboru v žen! po celém oboru snásejte koukol. Kdož opouští jednotu, ruší lásku, a kdo lásku ruší, ač snad veliké věci a ctnosti máme, ničím není a všechny věci ty veliké ničím nejsou.“

Dosud Pán ve čtyřech parabolách o tom mluvil, kterak království Boží rozličného u rozličných lidí úspěchu dochází a kterak z nepatrnosti své k velikému vzrostu působením svým vnitřním dospívá. Nyní o hodnotě a ceně království dí:

44. Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v poli, jež naleznuv člověk skryl a radosti nad ním

jde a prodává všechno, co má a kupuje pole to. 45. Opět podobno jest království nebeské člověku kupci hledajícímu dobrých perel. 46. A když nalezl jednu drahou perlu, odešel prodal všechno a koupil ji.

Z toho, co v. 36. se praví, že *Pán domů přišel*, přemnoží odvětovali, že tato a následující podobenství soukromí k apoštolům toliko pravena byla. Avšak víme, že sv. Matouš nevezde přísně časového pořadu se drží, něbrž je tytýž ruší; i zdá se, že Pán veškerých sedmero podobenství rovně jak tam sedmero prseb v Otčenáši na jednou *všemmu lidu* přednášel, apoštolům ale doma vykládal, spolu věci některé místněji k myslí, k rozumu a ku paměti jim přivodě.

Oběma parabolama, pokladu i perly, táž pravda se označuje a ozračuje, neskončená cena a hodnota křesťanské víry; leč v první parabole prohlídá Pán *ku milosti Boží*, která člověkovu poklad víry Páně naskytá (Jo. 6, 44.), v druhé ale se odnáší Pán ku *snažení lidskému*, kterým se království nebeského dobývá. Tam vnímavost, tu žádost a snaha, tam opatrnost, tu, v druhé parabole, odvaha a vědomí se vystavuje. Pastýři našli, mudrci hledali; Jan hledal, Pavel nalezl; Samariťanka nalezla, komorník královny Kandaky hledal; Maria egyptská našla, Ignatius nalezl, Justin, Fr. Saleský, Aloysius hledali. Parabola o pokladu učí, že nemůže člověk pravdy koupiti leč veškerý věci prodav a všeho závadného se zhostiv; parabola o perle zas učí, že jí nikdo nenalezne, leč jí s celou duší a nasazením života hledaje. V Starém Zákoně již drabá cena pravdy a moudrosti Boží se vychvaluje. Prov. 8, 11. 19. *Lepší jest moudrost než všechny nejdražší věci, než zlato a kámen drahý*. Ž. 18, 11. dí, že jest *žádoucější nad zlato a sladší nad med a stred*. A Job 28, 16. 17. vece o ní, že *nebude přirovnána k sardonichu a safiru nejdražšímu, aniž se jí topas vyrovná*. Ve dvou ale parabolách našich hodnota pravdy a moudrosti se vyličuje co taková, pro jejíž dosažení člověk všeho se vzdáti a odcísti povinen jest.

V parabole o *pokladu* naráží Pán na právo tehdejší, podle něhož majetník pole byl spolu majitelem pokladu na poli tom nalezeného. *Pole* ono značí *církev*, ústavy, ústroje a úřady její. Víra, nauka Páně se všemi v ní mistmi jest *poklad*; *skrytým* jest, poněvadž cna jeho nevšechném jest zřícita, ano u mnohých všeliká známost ceny a hodnoty jeho se zhola

pohřešuje. Dále praví se o nalezeném pokladu, že nálezce *skryl* jej; to dalo se z opatrnosti, aby mu poklad nevyunikl z rukou a jinými uchvácen nebyl. Namítá se tím dílem píše a přičinlivost, se kterou všelijak snaží se třeba, abychom pokladu toho dostali, dílem se nebezpečí ta značí, kterými poklad nám snadno vyrván býti může, jelikož plet, svět a satan všemožné nám jej vydírti usilují.

Jestě svatí otcové dvou nauk z parabol o pokladu vzatých dotýkají. Nejprv nalezají v slově *skryl* naučení, že člověk pro ochránění a zachování pokladu, nauky Boží totiž a vnučení Ducha svatého, se světa ukrýti a na samotách chovati se má. Nápotom jim ukrýti pokladu v *lůnu* země t. j. *církve* znamená, že člověk ústavů církve dokonale má se držeti, jesto jediným k ní se přivinitím poklad ten zachován býti může.

V druhé parabole, o *perle*, spatřujeme vazbu nepřímou. Očekávali bychom, poněvadž království Boží v předešlém podobenství přirovnává se pokladu, že se v podoběství druhém připodobní perle. Ale propověď se jinačí a přirovnání se děje s kupcem. Děje se ta změna výstavy, poněvadž netoliko hoduota království nebeského, něbrž také to vytknouti se mělo, že člověk se vši snahou a pílí usilovati má, aby perly oně dosáhl.

Co v obou parabolách se sbíhá, jest, že *všecko prodati potřeblá* a koupiti tam roli, tu perlu. Kupováním tím a prodáváním nic jiného nevyrozumívá se, leč že jak již dotknuto, všeho se vzdáti, všeho se odříci a oddísti, že vášněm, libostem, náruživostem a náklonnostem vypověditi, požívám, cti, důstojenstvím, majetstvím výhošt dáti a poklady egyptskými jak tam Mojžíš Hebr. 11, 26. pohrdati, ano i života opováziti se přijde, kdykoli dotčené věci překážkou a závadou by nám býti mohly ku postihování pravdy Boží a svatosti a mravnosti; lépe duši spasiti nežli celý svět získati. Tudy Pavel dí o sobě Filipp. 3, 7. 8. *Co mně bylo zisk, položil jsem pro Krista za škodu. Anobřž veškerý věci pokládám býti škodu pro vyučšenou známost Ježíše Krista.*

Ku poslední zmiňujeme se krátce o některých mystických výkladech nenevhodných. *Kupectví* provádí tu každý člověk, jelikož po něčem touží a se shání, máje ovšem nade všecko stálého zboží žádati, ve kterém by na věky duše jeho spočinouti mohla. Mnozí otcové *poem* kladli písmo sv. býti, kdež pokladové ukrýti jsou; jiní Krista, v Němž podle Col. 2, 3. skryti jsou všickni pokla-

dové umění a moudrosti. *Ferlou* rozumějí také *lásku*, kteréž jak dí Augustin, *nemaje, kdybys svět měl, nic tobě neprospěvá, kterouž ale máje samu a jedinu, bohat učiněn jsi.* Jiní perlou slyší pokoru, jiní jinak podoběství těch užívají.

Jestě jednu parabolou přednesl Pán učňům svým a podle toho, co jsme výše pravili, bez mála také veškerému lidu, kterou tentokrát obor podoběství svých zavírá. Týká se parabola ta vněšné povahy církve a údův jejích, týká se ale i výminky, pode kterou člověk, ač v církvi se nalezaje, spásy jediné příučástiti se může.

Jest pak parabola takhle:

47. Opět podobno jest království nebeské síti puštěné do moře a ze všelikého rodu rybiho shromáždívši, 48. kteroužto, když naplněna byla, vytáhše a na břeh se posadivše vybrali dobré do nádob, špatné pak pryč odvrhli. 49. Tak bude při skonání světa, vyjdou andělé a odloučí zlé z prostředku spravedlivých 50. a uvrhnou je do peci ohnivě; tam bude pláč a skřehot zubův.

Podobenství toto apoštolům a celému lidu bylo nejpřístupnější, vzato byvši od obyčejného jim zaměstnání, a na moři bez mála ještě přeneseno bylo; dokončil učení své parabolou vzatou od zaměstnání, jímž se lovení a plavení na jezeru galilejském obyčejně končilo. Parabola ta podle smyslu téměř stejná jest s onou o koukoli; a proto se vidělo Maldonatovi, že snad ode Pána s ní hned spojena byla, že však sv. Matouš pořádku za jakoukoli příčinou se nedržel. Jiným ale vidí se lépe, že Pán ku konci ještě jednou vrací se k naučení v parabole o plevli vyjádřenému, poněvadž na ni váhu veškeru klásti obmýšlí. Jest zajisté svrchované důležitá nauka, že sice v církvi zlí s dobrými nalezají se, že ale druhdy na skonání věkův oddělení se stane, a že ti, co v církvi byli, avšak nesličný život vedli, v pokutu věčného ohně uvržení budou.

Jako Židé sobě zakládali na svém od Abrahama pojití, tak předvídal Pán, budou mnozí na víře si zakládati a na ni se spoléhati, o upravení mravů nedbající. Těmto tedy Pán naučení dává a opětuje, co již byl pravil, aby jim tím hlouběji v mysl vniklo. *Sít*, vře či nevod jest církve se všemi ústavy a milostmi svými; *moře* jest svět, *ryby* jsou lidé, kteří v moři tom plátem proudění, při-

bojův, nebezpečí a pokušení se nacházejí. Nebo, dří Augustin, někde jsou skály a bradla a od onud fučí vítr a lodi sráží a troskotá. Z každého rodu sbírají, dří Pán; těmi slovy navrhuje, že žádný národ, žádný stav, žádné pohlaví, žádné stáří od církve a dober jejich se nevyklučuje. Nevod se prostírá od lidí, kteří jsou rybáři lidí 4, 19.; ale skončení práce té, vytáhnutí vrše, nevodu, síť děje se od andělů, nejsou ovšem v rukou lidských. V nevodu, dokad v hlubokosti moře nalezá se, nemožno dobré ode zlých odloučiti; a v tom rozeznává se podobenství nevodu od podobenství buřně. Při této možná plevel či koukol ode pšenice odrůzniti, ač Pán tomu nechce, aby se to dalo; při parabole o síti to nemožno. Tím na rozum se dává, že po *veškeré trvání církve* v ní se budou lidé zlí a dobří nalezati a oddělení jich, jesto Pán nespíchá aniž žeby pozdě přišel se bojí, teprv na konci věkův před se bráno bude. Tehdáž teprv dobří budou vyňati z moře a *vzati do nádob*, t. j. do příbytků nebeských, do říše Otcovy, kdež žádného nebezpečení již nestává; zlí však budou uvrženi do pekelného trápení. Vhodně sv. Jeronym (in Mt. 23.) vece: Apoštolé uslyševše řeč Páně, že je učiní rybáři lidí, setkali sobě ze Starého a Nového Zákona síť evangelické nauky a spustili ji do moře světa tohoto. A ta síť se posud protírá u prostřed proudů, valův a příbojů. Když ale příbude skonání světa, síť vytažena bude, dobří budou přijati do osudí nebeských, do sídel Božích blažených, zlí ale pražení budou plamenem pekelným. —

Předloživ Pán sedmero těch parabol a vyloživ jim, co jim ztmělě bylo, táže se jich posléze:

51. Srozuměli jste-li tomu všemu? Řkou Jemu; Ovšem. 52. Dí jim: Protož každý učitel vyučený v království nebeském podoben jest člověku hospodáři, kterýž vynáší z pokladu svého nové i staré věci.

Otazuje se apoštolů, zda vyzrozuměli věcem těm, poněvadž jim nejvíce náleželo, aby předložená podobenství chápali, majíce jiné vyučovati. Kdo zajisté jiné cvičiti má a učiti, ten napřed sám věcem těm vyučen býti musí. Apoštolé odpovíděli, že ovšem všechněm věcem oněm vyzrozuměli. Tudy dří Pán: *Proto* poněvadž jste vyzrozuměli, poněvadž jste dokázali, že jste se *přiučili* a spolu poněvadž jste tím duchovněho pokladu nabyli, tedy vám dá-

vám příkaz, kterak byste s dobytým pokladem zacházeti měli. Vece: *Každý učitel vyučený v království Božím. Učitelé* pokolení lidského učinil Pán apoštolý; slovem *vyučení* Pán dí, že ovšem jimi býti mohou, poněvadž vyučili se království nebeskému t. j. věcem království nebeského se týkajícím, či jak text řecký *μαθητευθείς* tuto klade, poněvadž *stali jsou se učněmi* a žáky dříve. Dále dí, že *z pokladu staré i nové věci vynášeti mají*. *Poklad*, jehož sobě získali a ježž vynášeti mají, jest nauka Kristova, jenž pokladem sluje spolu proto, poněvadž s ní se (jak tam Rom. 1, 16. s evangeliem) vyrozumívají darové a milosti, těm kdož víru přijali, udělováné. *Věci nové a staré*, vece Pán a rozumí rozličnost, jenž se naukou Páně obnáší. Jsou věci v ní nové i staré; nové, poněvadž dříve jich od Krista projádnění neznámý byly, *staré*, poněvadž duchu lidskému tak příbuzny a příhodny jsou, že slyše je domnívá se věci dávno slyšené a v hloubi útroby zalehlé vni-mati. *Staré* jsou, poněvadž nejsou nálezelek lidský ani výplodek obraznosti člověcké, nébrž od Krista pocházejí, aniž změníti se mohou, majíce od pokolení do pokolení podávány býti. 2 Tim. 2, 2. *Hospodářci* připodobňuje apoštolý, tím k opatrnosti, moudrosti, neumdlenosti a obezřetnosti v zacházení s pokladem jich nabízejí.

Ale i rozmanitý způsob nauku Páně předkládati věcmi starými a novými se rozuměti může a ve slovech Páně paedagogická zásada leží. Kristus předkládaje podobenství bral obrazy k nim z přírody, od věcí známých; to byly věci staré. Avšak se starými těmi věcmi spojoval Pán nové nauky a učil učeníky duchovním okem a novým zrakem na přírodu co obrazovnu vyšších nauk pohlédati. Podobně Starý Zákon byl jim povědom a věci tam pravené věcmi starými slouiti mohly. Ale když jim Pán smysl otevřel výroky jeho a v novém světle výpovědi jeho ukázal, tu již ze staré knihy té nová moudrost plynula. V tom tedy opatrnost jeví se, aby učitel na známých a takměř starých základech nové a neznámé posud nauky stavěl.

Ovšem pak Pán netoliko k apoštolům mluvil, nébrž v nich mluvil ke všem, kteří úřadu učitelského v církvi účastni budou. Jim povinností jest, aby mysl a ducha svého ponořovali do hloubi nauky a ústavy církve svaté, aby se v ně docela vžili a co pokladem církve jest, i svým pokladem učinili. Při rozdělování a vynášení pak pokladu velí Pán od hospodáře učiti se, kterýž novou i starou potravou na mnohá léta, když toho potřebí, jak onen Josef egyptský Gen. 41,

48. se zachystává, aby čeládce ničeho se nenedostávalo a ona netoliko nouze netrpěla, nébřz i toho, čeho jí poskytá se, s přijemněm užiti mohla. Tak mají také služebníci církve umění potřebného nabývatí 1 Tim. 4, 13. u moudrosti všelijak prospívati a růsti, staré pravdy v novém světle ukazovati a se slovem Božím správně zacházeti 2 Tim 2, 15., aby každému vhodně a příhodně rozdávatí mohli. 24, 45.

Sv. otcové obracejí věci staré na Starý Zákon a novými věcmi rozumějí Zákon Nový. Sv. Jeronym dí: Apostolé byli vyučenci Kristovi a písaři Jeho, kteříž slova a nauky Jeho na masité desky útrob znamenali a oplývali poklady hospodářů, ze zásoby svojí nové i staré věci vynášejíce a to co z evangelia kázali, výroky Starého Zákona potvrzující. Podle čehož dí chot Páně Cant. 7. 13. *Nové i staré věci, milý můj, naspořila jsem tobě.* A Origenes dí: Kdo nových a starých věcí nevypaší, není učitelem vycvičeným v království Božím. Tudy všelijak poklady nové i staré nám shromažďovati náleží, dnem a nocí v zákoně Božím rozjímati, netoliko ve výroci evangelí a v apoštolských výpovědích, nébřz i v pokladech Starého Zákona a proroků.

Připojuje sv. Matouš nehodnotu, s jakou Pán, když z Kafarnáu se byl do Nazareta odebral, tuto ode krajanů a spoluměšťanů svojich přijat byl. Vypravuje takto:

53. I stalo se, když dokonal Ježíš podobenství ta, odebral se odtad. 54. A přišed do vlasti své učil je ve sbornici jejich, tak že se divili a pravili: Odkud má tento moudrost tu a ty moci? 55. Není-liž to tesařův syn? zdaliž matka jeho neslove Maria a bratři jeho Jákob a Josef a Šimon a Júdas? 56. A sestry jeho nejsou-liž všechny u nás? Odkud tedy má všechny věci tyto? 57. I horšili se nad Ním. Ježíš pak řekl jim: Není prorok bže cti leč ve vlasti své a v domu svém. 58. A neučil tu divů mnoho pro nevěru jejich.

Vlasti či otcinou Páně nerozumí se tuto Betlém, kdež se zrodil, nébřz Nazaret, kdež vychován byl. O Kafarnáu se to slyšeti nemůže, kteréž sice městem Jeho, městem, kdež nejvíce zdržoval se a vyučoval, sloulo, však otcinou Jeho žádnou měrou nebylo sr. 9, 1. O Nazaretu také všickni staří a noví to vy-

kládají, kteří spolu se odvolávají na to, že by lidé ani v Betlémě ani v Kafarnáu nebyli přibuzenstvo Jeho znáti mohli, poněvadž tam dobou toliko nedrahnou se byl zdržoval.

Otázka jiná se tu klade, zdali příběh tento jest týž, jež sv. Luk. 4, 16–30. uvodí? O sv. Marku 6, 1. nelze pochybovati, že jiný leč náš příběh vykládá, shoduje se s jistě docela s Matoušem, v tom jsa jen odchoden od něho, že v jiné spojitosti jej přednáší, totiž po vzkříšení dcery Jairovy. Víme ale, že evangelisté časového pořadu nešetřili. Dle téhož Marka 6, 2. dalo se to v sobotu, na kterýž den čteněji než jindy se lid shromažďoval v synagógách.

Ale což o Lukášově vypravování smýšleti? Maldonat praví, že se ani pochybovati nedá o tom, jakoby Luk. 4. a Matouš tuto stejné události nevykládali. Avšak jiní lépe za to mají, že sv. Lukáš 4, 16. obsírněji vypravuje to, čeho Matouš 4, 13. krátce dotýká toliko, že ale tuto ve třinácté hlavě sv. Matouš jiný příběh vypravuje. Byl sice Pán druhdy z Nazareta s nevdekem a úrputostí odbyt Luk. 4, 29. Ale podle všelásky své neomdlával opět a opět spoluměšťanům svým bývalým spásy dopomáhati. Byl bezmála tenkrát, když Ho příbuzní hledali (11, 46.), jim přislíbil do Nazareta přijíti a oni snad všelijak se vynasnažili, aby Nazaretaně jej lépe uvítali, jakož i dá se mysleti, že tam někteří od oně, kdež Ho tak zle přijali, doby sobě usmyslili a ovšem část některá si velice toho žádala, aby k nim přibyl. Když ale kázal a bez pochyby také ku pokání jich povzbuzoval, tu povstala dřívější jejich proti Němu nevole. Ač pak nepodustili se toho bezpráví, jímž dříve Luk. 4, 29. seprovinili, přece zlobě své veškeru uzdu pustili a ve své zarytosti a zaslepenosti ve zlé utrhnání prosuli se. Slova jich dšlem zlobou, dšlem ironií oplývají, spolu i důkazem jsouce, že náruživost tytých zloha nevidí, jak sobě odporna jest a jak slova nedosti souvislá pronáší. *Odkud moudrost? Odkud moci* t. j. divy Jeho? *žáží se.* Vědí tedy, že Pán moudrost nadobyčejnou jeví a skutky nadobyčejně činí. Avšak přece neusmýšlejí sobě aniž káti se hodlají, nébřz domnívají se, že mohou posměchem zbýti oně moci, která jim v Pánu se vyskytala a na ně dorážela. *Není-liž to syn tesařův?* Josefův totiž, jenž bez mála té doby již nežil. *Zdali máti Jeho nesluje Maria a bratři Jeho Jákob a Josef a Šimon a Júda?* *A sestry Jeho nejsou-li všechny u nás?* *Odkud tedy má všechno to?* U sv. Marka 5, 3. dokládají: *Není-liž On tesař?* Skutečně podle tradice Kristus řemeslo te-

sarské až do veřejného úřadu svého, do třicátého léta věku svého, provozoval, čehož svědek ozvláště Justinus jest, jenž Tryf. 88. dří, že *Pán díla tesárská za svého mezi lidmi pobýti dělával, pluhy a radlice a jho, takto znakem spravedlivosti a životu pracovitému uče*. Nad tím se Nazareťané uráželi nic vyššího v Pánu poznati nechtějíce, ač právě na to dorývati potřebno bylo, aby v Ném, ač chtěli-li spasení dojíti, pravého a skutečného Messiáše poznali.

Pán ve své vlídnosti a lásce k nenávisti, závisi a zlobě jejich odpovídá příslovím u všech národů obecným a na zkušenosti člověka založeným. Přirozeno jest zkažené přirodě lidské, záviděti právě tomu člověku, který nám nejbližší jest a to výše ceniti, co cizí, přesporní a příchozí bývá. Na místo že by se Jím honositi a Jej ctíti měli, závidí Jemu v nepřítzni a zárlivosti své, an je bolí, že ten, jenž jim kdys roven byl, nyní se nad nimi povznáší a všady se velebí. Dří pak přísloví to: *Není prorok v neči leč u domácích*. Ustálilo se to přísloví u Židů, poněvadž v životě a historii jejich se pravda jeho přecasto zjevovavla. Eliáš čest nalezl ve Fénicii, Elišéus v Syrii, Jonáš v Ninivi, Jeremiáš u Babylónanů, Daniel u dvoru Perského. Doma však u Židů, ve vlasti své pronásledováni byli. To Pán na sebe obrací, ne žeby za více než za proroka od nich uznán býti nechtěl, nýbrž že alespoň toho bylo se od nich nadíti smyslu pro pravdu, aby prorokem Jej býti vyznali. Ale jak vece Chrysostom: *Neradi měšťané snášejí přednost spoluměšťana svého, zvláště jestli chud jest a nedostatky jim vytýká aneb k vyšším věcem, než jsou každodenní jejich zájmy, působením svým směřuje*. Pro nevěru jejich tedy Pán *neučnil mnoho divů, ač přece některé vykonal, jak Mr. 6, 5. dří, na nemocné lidi ruce vloživ a je uzdraviv*. Jednal docela podle jejich schopnosti, těm se toliko propůjčiv, kdož s důvěrou se k Nému o pomoc obrátili. Viz 9, 24, 12, 39. Pro nevěru přemnohých Nazareťanů a jich rouhavě posměchy nechtěl Pán jiným tamějším lidem pomoci a lásky své odepřiti aniž příčiny dáti k výmluvě té, žeby snad byli uvěřili, kdyby se u nich nebyl s divy tak ošťídál. Více divů ale ko-

nati nevolil, aby při té jich předvídané zarytosti a při tom jejich v nevěře přese všechny divy ostávání vina jejich se nezvětšovala. Sv. Marek na témž místě dří, že více divů *neomohl činiti: nemohl, poněvadž nevolil a poněvadž nebyli tobo hodni, aniž slušelo nabízet se dary nebeskými těm, kteří si jich nevšímalí a jimi opovrhovali*. Dvoji věci, abychom opětovali, co jsme již pravili výše, dvoji věci postihuje se k divu, jedna jest mocnost zázračníka, druhá všímanost člověků, pro něž zázraky se diti mají; kde se jedné z těch dvou věcí nedostává, tam divy se činiti nemohou. Tudy sv. Marek 6, 5., jak jsme pravili dříve, pověděl, že Kristus tam nemohl divů činiti, tudíž aby se nedění zázraků Kristově nemohutnosti nepřipisovalo, dokládá: *leč některé nemocné vložím na ně rukou uzdravil*. Lékařství druhdy pro zlobu neduhu neprosívá. Ještě dokládá Mr. 6, 6., že se Pán *divůl pro jejich nevěru*. O divení se Páně viz Mt. 8, 10. Věděl ovšem dříve o tom a nic se Mu nepřihodilo v *té míře neočekávaného, aby Ho bylo, jak nám se děje, překvapilo; ale co podle člověčenství Jemu se jakožto věc nová naskýtalo, to měrou jistou s podivením mu bylo a podivení to také vyjádřoval, ješto čistolidské city Mu příslušely co skutečnému kromě božství člověku*. O bratřích Páně již na hoře 12, 46. jednali jsme a nezbyvá leč poznamenati, co vykladatelé pozorují k otázkám oněm Nazareťanův. Mimovolně a mimo všeliké vědomí své dávají svědectví božské povaze díla Kristova a Božskému nauky jeho původu. Pokládají zajisté otázky jich, že se Kristus od žádných mistrů a rabinův, od žádných mudrcův a vůbec od žádné školy moudrosti své nenaučil. Mezi nimi vzrostl tajemným způsobem v toho proroka a ovšem darmo a k zátatě své útrubu a mysl svou Jemu zavírali.

Nechtěl pak Pán pro nevěru Nazareťanů děle v rodném městě pobývati, nýbrž odešel chodil po Galilée, učil a divy činil. V Galilée však panoval Heródes Antipas a měl sídlo v Tiberiadě, městě obléž jezera Tiberiadského položeném. I musela dříveji později dojíti pověst o Pánu téhož Heróda Antipy, o čem i hned sv. Matouš vypravuje.

Hlava XIV.

1. *Stětí Jana od Heróda.* 16. *Nasytění pater tisíců.* 25. *Procházení se Páně po moři.* 35. *Uzdravování mnohých dotýkáním.*

1. V ten čas uslyšel Heródes tetrarcha pověst o Ježíšovi. 2. I řekl služebníků svým: To jest Jan Křestitel; on vstal z mrtvých, a proto divové se dějí skrze něho. 3. Nebo byl Heródes jal Jana a svázal jej a dal do žaláře pro Herodiadu manželku bratra svého. 4. Nebo říkal jemu Jan: Nesluší tobě mítí ji. 5. A chtě jej zabítí bál se lidu, poněvadž za proroka jej měli. 6. Když pak byly narozeniny Heródovy, tancovala dcera Herodiadina u prostřed a zlíbila se Heródovi. 7. Proto s přísahou připověděl jí dáti, čehokoli by požádala od něho. 8. Ona pak navedena byvši od matere své: Dej mi, dí, zde na míse hlavu Jana Křestitele. 9. I zarmoutil se král; pro přísahu ale a pro spolustolovníky rozkázal dáti. 10. I poslav stal Jana v žaláři. 11. A přinesena jest hlava jeho na míse a dána jest děvici a nesla ji mateři své. 12. A přistoupivše učeníci jeho vzali tělo jeho a pohřbili je a šedše pověděli Ježíši. 13. To pak uslyšev Ježíš odebral se odtud na loďce na místo pusté soukromí, a uslyševše zástupové šli za Ním pěšky z měst.

Sv. Matouš dobu, v níž Heródes slyšel o Kristovi, místněji neurčuje, an pravi toliko všeobecně *v ten čas*; sv. Marek 6, 14. a sv. Lukáš 9, 7. uvodí příběh ten po vyslání apoštolův; ovšem pak apoštolé již tenkrát opět ku Pánu se byli navrátili. Toho tedy času *Heródes uslyšel o Kristovi*. Heródes ten jest Heródes Antipas, syn Heróda dětobijce, za jehož panování Kristus narodil se. Sluje tetrarchou, čtverovládce, čtvrtákem, ač pro moc, jenž podobala se králům, také jej jmenovali králem, jak níže v. 9. a u Marka 6, 25. 26. viděti. Slovo *tetrarcha* značí vladaře nade čtvrtinou nějaké země a z počátku dá-

váno bylo těm, kdož po někom čtvrtou část obdrželi. Později ale slovo to přeneseno bylo na všechny menší vladaře, neohlídajíc se nad kolikou částí kraje nějakého panovali. Antipovi, jak jsme již výše 2, 22. dotekli, dostaly se po smrti otcové Galiléa a Zájordánsko a posud v držení krajin těch byl, jakož i bratr jeho Filipp posaváde vládl v severovýchodních stranách země svaté, totiž nad Batanéou, Ituréou, Trachonitidou a jinými podkrajími. Archelaus ale, kterýž největší díl po otci byl zdědil, a v Idumée, Judée a Samarii vládl, již dávno byl od Augusta císaře vypovědín a do Lugduna v Gallii vyhostěn; krajiny jeho se od Římanův obsadily, kteříž je od prokurátorů či vladařů spravovati dávali. Toho času, když Pán veřejně učil, byl vladařem tím Pontius či jak od dávna u nás sluje Pontský Pilát.

Tento Heródes Antipas uslyšel tehda o Ježíšovi. I táží se přemnozí, kterak se to dalo, že dříve neuslyšel? Přece Ježíš a učeníci jeho zavdy v chotářech Antipových zdržovali se, a toli divů se již bylo netoliko ode Pána, nebříž i od učeníkův jeho stalo, a vsady nad to Pána velicí zástupové následovali. Příčina toho nejedna jest. Nejprve Pán v prvním létě úřadu svého, jak z Jana evangelisty viděti, více v Júdeku, nežli v podkrajích Antipových prodřával. Dále Antipas nedávno před tím při svém v Římě pobytu byl sobě za choť osvojil manželku bratra svého Filipa, a čas nějaký meškal s ní v Zájordáně buď na tvrzi Machéruntě, buď na hradě v Juliadě či Bethamaratě, o níž Jos. Flav. V. 2. II. 4, 2., blíže tvrže oně. Obával se také, jak zdá se, vojny od Arey, krále arabského pro vyhostění dcery jeho, pravě své manželky; ač zajisté vojna později vypukla, myšlénka o ní a strojení se k ní z obojí strany ovšem předcházelo. Nad to zkušenost učí, že velmožové s otázkami náboženskými nehned, když povstanou, se obírají, nebříž že k nim jenom nutkání byvše přistupují. Když ale byl Heródes Jana zahlavil a v sídle svém, kdež byl příkaz o zahlavení tom vydal, pokoje nemaje buď do Tiberiady neb Sefóry se přesídlil, zastala jej tam pověst o Ježíšovi. Nejprve jak di Lukáš 9, 7. 8., dvořané, či jak je Matouš nazývá, tím jménem všechno komonstvo a dvorstvo jeho zahrnujíc, *služebníci* jeho o ní hovořili v jiné a jiné domněnky zabíhající.

Když Heródes Antipas sám o ní uslyšel, tedy, jak týž Lukáš 9, 9. dí, napřed na vábách vězel, co by o Kristu souditi měl, ještě jiní jinak o Ném smýšleli. Někteří zajisté, a dle Matouše 16, 14. netoliko dvořané Antipovi, nébřž i jiní lidé za to měli, že *Elíš* jest, jiní, že *prorok* jest jako jiní prorokové, v tom prozřajíce bezmála k výpovědem proroka Mal. 3, 1. a 4, 5., ve kterých dvou místech připovídá se, že *Elíš* přijde a *že přijde anděl, kterýž připraví cestu Páně*. Ta dvě místa, nerozumějice jim, bezmála tou měrou, jak se dvořané tu pronásejí, tenkrát vykládali učeníci židovští. — Jiní ještě, že Jan to Křestitel jest, jenž z mrtvých vstal, se domněli. Brzo pak Heródes přivtělil se ke zdání těch, jenž v Kristu Jana z mrtvých vstalého viděli; svědomí zlé mu zajisté namítalo, že to Jan jest. Dále o tom nepřemýšlel, divy, jež Kristus činil, odtud odvodě v lehkováznosti své, že se *proto*, poněvadž z mrtvých Jan vstal, nyní od něho dějí; o tom, zda lidé po smrti větší mocí od Boha nadáni bývají, dále nerozvažoval, aniž mu v tom smýšlení vadilo, že za života svého Jan Křestitel (Jo. 10, 41.) divů nečinil. Někteří vykládají domnívají se, že strach a hnětení svědomí Heróda věřícím ve vzkříšení učinily, ještě dříve, jako Saduceové (Mt. 16, 6. Mr. 8, 15), učení tomu odporovali. Ale zdá se, že o věcech takových málo přemýšlel, je o své váze a mře zůstává, aniž sám co o nich držeti věda a tak na počátku svého pro stěti Janovy nepokoje toliko mluvě, až časem a zaměstnáním jiným svědomí jeho se ukojilo. *Neslechetnost zajisté*, vece písmo Sap. 17, 11., *dává svědectví o svém odsouzení*. Že by ale byl Antipas o nějakém duši v jiné lidi přecházení smysli, toho nic tuto není a ovšem se vykládáči ti, jenž toho tuto hledali, nemálo podklesli. Sv. Lukáš 9, 9. dokládá, že *Krista uviděti žádal*, ale žádost ta byla pouhá jalová zvědavost beze mravných úmyslů a následků, jak so i potom později podobně ukázalo, když Pán ode Piláta k němu poslán byl. Luk. 23, 9. 10. 11. Ostatně byl ten Antipas syn Heróda Velk. z Malthaky Samaritky; podle staršího závětu otcova mělo se jemu královského titulu a největší části říše dostati; ale Heródes pět dní před smrtí závět změnil a přednost v postoupenství Archelaovi ustanovil, což od Augusta císaře potvrzeno bylo. Leč o tom již výše praveno.

Sv. Matouš dodatkem a dostavkem vykládá příčinu usmrcení Jana Křestitele. Dotekl již 4, 12. a 11. z mimochoodem o vězení jeho; nyní to pořádně vypravuje, ač

stručně jen a krátce při tom sobě veda. Přišel Jan do vězení pro *Herodiadu*, manželku Filippa bratra Antipova. Byl ten Filipp Heróda Velk. syn, ježž mu zplodila druhá Mariamna, dcera velekněze Šimona a jenž dle vůle otcovy vzal sobě vlastní net svojí, Herodiadu, dceru Aristobulovu; Aristobul byl syn Heróda Velk. z Mariamny první. Filipp ten, o němž tuto mluvíme, byl jiný Filipp než ten, jemuž se vladařství nad Bataneou a příležitými krajinami dostalo a kterýž byl Heródův syn z Kleopatry Jerusalemitky. Filipp, s nímž nám tuto činiti, byl od Heróda Velk. i s matkou vybyt a žil v Římě s manželkou Herodiadou co privátník. Josef Flavius (star. 18, 5, 4.) jej jmenuje Heródem, jménem totiž rodovým, an Matouš jej jménem osobným, Filippem, nazývá; následuje v tom Josef obyčejného zvyku, podle něhož vládnoucí údové vlastními jmény se zvali, nevládnoucí ale rodným jménem se označovali, an právě v tom jméně vyznamenání hledali. O tom prostopášném skutku Antipově Josef (star. 18, 5, 1.) vypravuje, že Antipas příbyv do Říma uhostil se u polu-rodného bratra Heróda (Filippa); tu pojat byl chlipnou láskou k manželce jeho Herodiadě, dcere Aristobulově, sestře Agripově Jos. Flav. V. Ž. I. 28, 1., a navrhnul jí, aby spolu v manželství vstoupili. K tomu ona pod výmluvu, a bysvou posavadní manželku, Aretovu dceru, propustil, přeráda svolila dávno nějakého panování žádostiva jsouc. I zdá se také, že netoliko náruživost k Herodiadě náhle povstala, nébřž také političtí ohledové jej k tomu s Herodiadou nepravému se zasnoubení přiměli, jak toho nejednou svým jednáním dokázal, bezmála se naděje k sobě veškera práva Herodiadův znenáhla potáhneuti: Odtud snad pochází, že Josef (star. 18, 5, 2.) příčinu smrti Janovy v politické obezřetnosti nalezá, že prý Heródes Antipas vida za Janem zástupy se odevsávali a řečmi jeho odjaty ano uchvácený býti, brojž se obával a tudy zbourění zahla-vením Jana predejiti hodlal. Obojí, Matoušovo i Josefovo, vypravování tedy snadno se dá spojit; vlastní příčina smrti Janovy byla ta, již udávají evangelisté, ale příčina postavná, kterou před lidem nastrkovati a rozhlašovati dal Antipas, byla ta, již Josef Flavius na dotčeném místě dotýká, jehož slova také Euseb. h. e. 1, 11. uvodí.

Otázka se též ční, jakým způsobem Jan Křestitel výtku svou Heródu Antipovi vyslovil, že mu podle zákona (Lev. 18, 16. 20, 21.) nesluší míti manželku bratra svého; zdali totiž osobně Jan k Heródovi se odebral, ane-

bo-liž Heródes Antipas k Janovi na poušt přišel tam z úst jeho slova ta uslyšel? O tom nic určitě se nedá; Jan sotva poušt opustil a Heródes Antipas sotva schvalně k Janovi na poušt se odebral; možná, že náhodou někde se svatým poustevníkem sešel se. Zdá se ale, že Jan výtku tu vůbec ve svých kázáních činil a Heródu Antipovi ji po jiných vzkázal. O pokání zajisté nejhlavněji jednal, a tudy nemohl, jak přestoupení manželských věbec, tak ani onoho všem známého a všady rozhlašovaného zločinu Antipova mlčením pominouti.

A což na domluvu tu Antipas? On dal jej jíti a do žaláře vsaditi. Byl sice sám na Jana zanevřel, ale větší záští a hněvem horoucnějším proti němu vzplanula Heródias, jak Marek 6, 19. toho nenezřejmě dotýká. Heródes v tom, že jej dal do vězení, více povolil Herodiádě, nebo Marek 6, 20. praví, že Heródes ctil Jana věda jej býti mužem svatým a spravedlivým, že rád ho poslouchal a mnohé věci podle jeho rady učinil. Leč to jen zpočátku bylo; brzo se Antipas podle nestálosti, vrátkosti a viklavosti své povahy od Herodiady proti Janovi namluviti dal, až tatáž, uviděvši příhodnou chvíli, Antipu k usmrcení Jana přivedla, což by dříve bez pochyby byla vymohla, kdyby se Heródes Antipas nebyl lidu obával, kterýž Jana co proroka u velké vážnosti a úctě choval. Taková příhodná doba přišla pro Herodiadu, když Antipas narozeniny slavil, kteréž u všech králů a knížat, jak tam již u Faraona Gen. 40, 20. slavnou hostinou se slavívaly, ač pak i u lidí nižších se to dalo a zvyk ten se i k Židům dostal. Tehdy také Antipas dal velmožům, dvořanům a vyšším úředníkům a důstojníkům svým slavnou hostinu. A to byla dychtivě od Herodiady očekávaná chvíle, kteréž se tím úsilněji chopila, aby snad práce manžel její se od onoho u lidí za proroka držaného vězné ku propuštění jí přemluviti nedal; toho by zajisté podle své vysokomyslnosti nebylasněsti mohla. Tudy již napřed všechno ustrojila a dceru svou Salómu, z Filipa pravého manžela svého porodilou, všelijak cvičila a jí tanec ten bezmála, jak se domnívají, velmi umělý a mimický, dne toho prováděti poručila.

Tance se u všech národů při slavnostech provozovaly a u východanů obýcej ten posavad panuje; tudy v sobě ta věc nenáležitá nebyla, lečby způsob tance toho byl něco vadného do sebe míval. Římané ovšem přísněji o tanci soudili a znám jest výrok Cicéronův, že nikdo za strážva netancuje;

leč u Řeků a východanů se jinak smýšlelo, a Římané sami za dnů pozdějších nemálo věci té na hostinách svojích pili.

Když slavnost ta vrcholu svého dosáhla, vešla do *prostřed* dcera Herodiadiná, aby slavnost tu ještě zvýšila; do *prostřed*, di Matouš, bezmála do *prostředku hostiv*, nebo jak z Marka 6, 24. 25. vysvitá, ženstvo v jiném sále hostinu mělo nežli hodovníci mužští; tudy se tamže v. 22. o Salóme děvici dí, že *vešla*, totiž do sálu, kde muži stolovali, ač jiní vykládají o *prostředku slavnosti*. Byla ta slavnost bezmála po prvé od té doby držena, co Heródes Antipas sobě Herodiadu připojil, a tudy se vynasnažila Herodias se své strany radost dne toho rozmnožiti, jakož i toho na vzájem se nadála, že žádosti její o smrt Jana již tajemné a utulávané, již veřejně, ale posud darmo projevované, nový ten manžel její tím spíše se propůjčí. I stalo se jí po vůli. Tak zajisté zalíbila se dcera její Heródovi, že, jak Matouš a výslovněji Marek 6, 23. vece, *ji s přísahou stěil ddti, byt i polovici království svého*. Děvice ta bylaby snad ráda něco jiného žádala; avšak starářin, nabádáním a navedením, ponuknutím a popudem matěře své žádala o hlavu Janovu, an této, jak praveno, mnoho na tom záleželo, aby co nejspíše nevhodného kazatele se zbavila. Tudy sv. Marek dí 6, 25., že děvice od matky, čeho žádati, vyslyšeši, s chvátáním šla ku králi a prosila řkouci: *Dej mi hlavu Jana Křestitele na mise*.

Tu se najednou skalila veškera radost té slavnosti; aspoň o Heródovi Antipovi to kladou evangelisté Matouš a Marek. Zdalíž také hosté se zasmutili? Písmo toho nepraví; ale to jisto, že Herodiada právě tenkrát smutku toho, který ji nejvíce tížil, sprostiti se doufala, když král či tetrarcha se žádosti děviny propůjčil. Antipas učinil to nerad; nebyl srdce zlého, prolévání krve nemiloval, a bylo obyčejno při hostinách milosti udělovati, nevšak k smrti odsuzovati; nadto s následky zlymi skutku toho nešlechtného sebe šáliti nemohl. I bylbý rád odepřel toho; ale *pro přísahu*, pro dané slovo, *pro spolutodovnický* domníval se, že ovšem žádosti děvice povoliti musí, ana, jak držel, čest jeho toho na něm vymáhala. Pokládají někteří vykladači, že na bילו a na očistu se zarmouceným dělal; leč co u sv. Marka na dotčeném místě čteme, svědčí, že zármutek jeho opravdový ač nestálý byl.

Jakož ale přísaha jeho nerozvážlivá byla, tak vyplnění slibu toho takovým skutkem hříšné bylo. Sluší zajisté jen dobré sliby

plnití, a nebyla u Antipy leč hrdá pýcha, že proti lepšímu napomenutí svého svědomí přece hroznou žádost tu vyplnití svolil. Ani přísaha zajiště nemohla a nesměla ho přimět k činění vůle děvice, jelikož zlý skutek žádnou měrou dobrým se stát nemůže. Snad mu na mysli tanula přísaha Jeftova Jud. 11, 35., jenž domněv se, že musí plnit, co přisahal, vlastní dceru smrti obětoval; snad též mu připadl na paměť osud pohanských stoiků, tak že za to měl, že nevyhnutelným věcí spojením k tomu skutku mimo svou vůli doháněn jest. Jakkoli jest, věděl on na chvíli toto svědomí svoje uchálohliti, ac brzo se opět, jak u Mt. 14, 2. viděti, mocné a hrozivě v něm ozývalo. Poslal tedy kata, aby Janovi hlavu stal. Kata poslal ze svých vojáků jednoho, tulejníka čili kopínníka, ti zajiště u Římanů a jiných též národů za toho času službu katův zastávali. I donesena hlava pro jistotu, že skutečně již Jana na živě není; *vzávši děvice hlavu tu dala ji mateři.* Což všecko se buď v Machéruntě dalo, kdež Jan v okovech držán byl, buď v Liviadě městě velmi blízkém, kam tedy pro nedalekost tu Janova hlava snadno donesena býti mohla. *I přišli na to učeníci Janovi a vzali tělo mistra svého a pochovali je;* snadno a ráda se jim vydala mrtvola nemoboucí již trestati ústy svými a tím spolu *poněkud* lid dal se uchálohliti; aspoň to byl náhled Antipův. Byl bezmála jemu hrob učiněn v Machéruntě, potom ale mrtvola byla přenesena do Samarie, kde ve čtvrtém století ostatky jeho za císaře Juliána apostaty spáleny byly.

Některým Židům, vece Josef Flavius staroř. 18, 5, 2., vidělo se, že Bůh vojsko Antipovo ve vojně s Aretou, králem arabským, otcem právě jeho manželky, pro zločin ten na Janovi Křestiteli spáchaný docela zahubil. Jakož pak ani v jiných věcech se mu nápotom nestěštilo; byl zajiště právě tehda, kdyžto za návodem Herodiady ovínek královský se u Kaja císaře ucházel a již domněl se královského titulu dostati, i s Herodiadou všech krajin svojich zbaven a na před do Gallie, potom pak do Spanie vyhoštěn. A tak mu táž Heródias byla příčinou pohromy, která mu zavdala podnět k nepravosti.

Převhodna jsou slova sv. Zlatoústa o pokojném, mírném, vši náruživosti prázném způsobu vypravování příběhu toho od sv. evangelistů (hom. 48. in Matth.): Aj jak šetrně a jak vymlouvavě všecko vykládají evangelisté! Ó Heródovi děj, že učinil to pro spolehodovnický a pro přísahu, a žemoutil se; o děvici opět, že byla od mateřestarána a navedena. Ano i o ženě Herodiadě

šetřivě evangelista mluví; nedí zajiště: navedena byvši děvice od krvolačů, zlotřilců žen, nebřž počestným jménem ji jmenuje řka: od matere.

Když Jan již pochován byl od učeníků jeho, *přišli tito* ku Kristovi, aby Mu o tom pověděli. Učinili to dílem pro tu, kterou se ku Kristovi nesli, účtu a přízeň, ac přivnulost ta jejich posud nebyla té výše dostihla, aby docela ku Kristovi byli přišli. Dílem snad také chtěli Krista vystříhati, varovati a k opatrnosti nabídnouti. Na to praví Matouš: *Což když uslyšel Ježíš, odebral se na loďce na místo soukromé.* Táží se vykladačelé: co Ježíš uslyšel? Kam se odebral? A proč se pryč odebral? Některé slova *O čem uslyšev Ježíš* táhnou k slovům Antipy v. 2. proneseným, že v Kristu z mrtvých povstal Jan Křestitel; jiní spojují slova ta s bezprostředně předchozími věcmi, *že uslyšel Ježíš o smrti a pohřbu Jana Křestitele.* Jiným ale vykladačům se vidí, že sv. Matouš k obojím věcem prohlídá, poněvadž pověst obojí bezmála stejnou dobou se v stoupenstvu Kristovu rozšířila a obě věci ty příčinou byly, proč Pán Galiléu ostavil. V tom Pán podle moudrosti své jednal a odešel na druhou stranu jezera nechtěje ještě, ana nepřišla hodina jeho Jo. 7, 30, 8, 20., v nebezpečenství života se vydávati a děle v podkrají Antipovi podrobeném setrati. I odebral se do země Filippových podřízených, kterýžto Filipp nejlahodnější ze všech Herodcův měl povahu. Nad to, jak dí Marek 6, 31. právě učenci jeho zpátky z vyslanství svého, unaveni a umdleni, se vrátili, a tudy Ježíš na soukromé s nimi místo k jich otavení se doplavil a po některou chvíli v samotě s učenci svými na severovýchodě jezera tiberiadského prodlél. O čemž dovědě se lidé, pěšky za Ním se vydali obejdouce oblouk, jímž dvě místa, kde dříve byl, Kafarnaum totiž, a kam nyní přibyl, Betsaida Julius od sebe odrůzněna byla. Oblouk ten nepatrný byl, a mohli ovšem někteří tam dříve než Pán na lodi přijíti. Co se potom dalo, vykládá Matouš v tento způsob:

14. A vyšed užírel zástup mnohý a slitovalo se mu jich a uzdravil nemocné jejich. 15. Když ale se zvečeřelo, přistoupili k Němu učenci Jeho řkouce: Pustě jest místo a hodina již minula; rozpust zástupy, ac odejdouce do vsí nakoupí sobě pokrmů. 16. Ježíš ale řekl jim: Neční jim potřebí odejti, dejte jim

vy jísti. 17. Odpověděli Jemu: Nemáme zde než pět chlebův a dvě ryby. 18. A On řekl jim: Přineste mi je sem. 19. A rozkázav zástupu rozložit se na trávě vzal pět chlebův a dvě ryby a vzhlednuv k nebi dobrořečil a polámanav dal učeníkům chleby, učenci pak zástupům. 20. I jedli všickni a nasýtiti se. A vzdvihli ostatky dvanácte košův drobtů plných. 21. Těch pak, kteříž jedli, byl počet pět tisíc mužů, kromě žen a dětí.

Což tu sv. Matouš vypravuje, u všech jiných evangelistů čte se také, a sice nejenom u Marka a Lukáše, nýbrž i u Jana, ač tento velmi zřídka se s jinými evangelisty stýká. Pro jasnější zážraku pochopení na veškerý čtyry evangelisty ohled bráti musíme, an sebe vzájemně doplňují.

Viděli jsme, že Pán přelavil se na loďce do Zájordání na poušť, aby tam apoštolé Jeho, kteříž právě z apoštolské cesty vrátili se, odpočinuli, poněvadž v Kafarnáu lid ze všech stran valil se, že ani pojísti nemohli Mr. 6, 33. Byla poušť tu dle Luk. 9, 11. blížě Betsaidy. Ale tam za Pánem odevšad se sbíhali zástupové, o království Božím poslouchati chtíce, a poněvadž viděli divy, kteréž Ježíš činil. Jo. 6, 1. 2. Pán, dí Jan, vstoupil soukromí na horu a tam byl s učeníky svými. Ale neustranil se tak lidu ve svém ústupu, aby nebyl opět záhy se k lidu odevšad se hrnoucímu vrátiti a jemu duchovně, a tentokrát i tělesně, dobrodiními se propůjčiti hodlal. Vyšel tedy z ústupu svého, nebo láska nedbá o sebe tak jako o jiné a obětuje se dobru bližního svého; nad to pak všeláska, Kristus! I užřev zástupy lítostí srdečnou se pohnul, že, jak Mr. 6, 34. vece, *byly jak ovce nemající pastýře*, vyučoval je království Božímu anežduží uzdra-voval takto jejich dychtivost (čehož Jo. 6, 1. 2. 3. pomínul) odměně. Vyučování a uzdra-voování to drahnou část dne toho strávil, a již nacyloval se den, jak Luk. 9, 12. aneb jak dí Matouš, se zvečereťo či již bylo k večeru, což ale není nic jiného, než že se nacylil den aneb jak dí Mr. 6, 35., že již mnohá byla hodina; nebo sám Matouš níže o večeru opět mluví, dva večery, dřívejší když se slunce k západu kloní, a pozdější když se stmívá, rozeznávaje. Byl tedy čas, aby lidé pojedli. Tudy přistoupili učenci Mr. 6, 35. L. 9, 12. ku Kristovi a pravili: *Misto to pusto jest, propust lid, at odejdouce nakoupí sobě pokrmu a příkrovu si naleznou.*

Pusté bylo místo, bezbydlé a bezpoiravné, vece sv. Chrysostomus. Ale Ten, jenž obor světa živí a Israelitům na poušti (Z. 77, 19.) potravu poskytl, ten byl tuto na poušti té. Den se schyloval; ale ten, jenž času nepodléhá, ten pečuje, mluví a činí tuto. Z lidu nikdo se ku Kristu neodvažuje, účta je drží ve vzdálenosti a okamžitá nadšenost nedává jim hladu pocítiti. Avšak apoštolé za lid prosí a prostřednictvím zaň — ač nedokonalí ještě jsouce — na sebe přijímají.

Ale Pán chtěl jak lid tak také apoštoly na zážrak, jež učiniti zamýšlil, připravit, aby mysl svou naň pozorněji obrátili. Tudy apoštolům, než ještě, jakým by způsobem se to díti mělo, rozuměti mohli, vece: *Netřeba jim odejít, dejte vy jim jísti.* Mr. 6, 37. L. 9, 13. mluví souhlasně s Matoušem 14, 16. I divíce se učenci povídají Pánu (Mr. 6, 37.): *Máme-liž jíti a za dvě stě peněz chlebů nakoupiti?* Otázku tu pronesli s podivením, že Pán toho do nich se domýšlí, ješto ani dvou set denárů neměli, aniž by, jak Jo. 6, 10. Filipp praví, bylo peněz těch na koupení pro toli lidstva stačilo. Nebo Pán se byl bezmála po slovesch svých: *dejte vy jísti jim* obrátil k Filippovi a on sám odpověděl sice: *Za dvě stě peněz chlebů nebude dosti pro takový zástup* (Jo. 6, 7.), avšak poněvadž otázka Páně nejenom Filippa, než všechněch apoštolův týkala se, také někteří jiní z apoštolů odpověděli v ten způsob, jak na dotčeném místě Mr. 6. 37. praví. Tu pak se táží vykladači, proč Pán tázal se i apoštolů a proč mezi nimi právě k Filippovi se obrátil a jeho se tázal. Odpověď na to dávají tu, že Pán to učinil, aby zkusil apoštolů svých a tudy se tázal a odpovídal několikrát, aby důvěru v nich vzbudil, a jak již praveno, na zážrak zamýšlený je upozornil; kdyby zajisté z nedojípky a nenadále byl Pán zážrak ten učinil, nebyli by ho lidé ani apoštolé pozorovali, poněvadž by ani hlad lidí ani počet jich ani nemnohost chlebů nebyla jasna a na zřeteli bývala. Filippa se tázal raději nežli jiných, poněvadž on bezmála nejvíce potřeboval potvrzení u víře, jak se vysvítati zdá z Jo. 14, 8., kdež se ku Kristu proslovuje: *Pane, ukaž nám otce a dosti nám bude.*

Když pak byl dosti mysl jich na zážrak ten připravil, tedy se jich tázal: *Koli chlebů máte?* Marek 6, 38; tím velel jim, aby mezi lidstvem ohlédlí se a bylo-li by kde něco potrav, aby jemu oznámili. Oni poslechli; a prohledavše zpravili Pána, že není tu leč pět chlebů a dvě ryby Mt. 14, 17. Mr. 6, 38. L. 9, 23. (kterých nejstručněji

vypravuje, a Ondřej, bratr Šimona Petra, dokládá Jo. 6, 9., že chlebové ti našli se u pacholika a že je jedli jsou. Chleby a ryby ty bezmála pacholík ten na prodej měl, ač nebyla-li to zásoba pro tu, k níž přináležel, rodinu.

Na to Pán než přistoupil k tomu zázrazu, jež milordně zamyslel, dvojí věc ještě přikázal; nejdříve, aby mu chlebu pět oněch a ony dvě ryby donesli. Což když se stalo, poručil, aby lidé po kupách se na trávě rozložili, nebo tam mnoho trávy bylo, jak dří Jo. 6, 10.; bylo zajisté z jara, anaf velkonoce blízka byla Jo. 6, 4. I učinili tak učenci a rozložili veškeren lid po hromádách a řadách a vrstvách podle počtu, po stu a po padesáti osobách; to velel Pán dílem, aby apoštolé beze zmatku rozdávatí mohli a nikoho nepřehledli, dílem aby počet celého zástupu snadněji se ozračoval a tudy velikost divu patrna byla. V trávě je rozsádl Pán a tudy vyhlížela věc ta jako svátečná; neměli jísti stojíce, nýbrž sedíce, poněvadž jim Pán pohodlí spolu přál a měla hostina skrovná tato míti do sebeoznak blaženosti spolu jsouci obrazem hostiny té, ve kteréž Pán sám sebe nám poskytl; u Jana zajisté hned po zázrazu tomto Pán slibí dáti své tělo a svou krev za stravu a za nápoj duší lidských k životu věčnému.

Vzal teď Ježíš chleby, a apoštolé očekávali ozvláštní pomoci, ač jakým způsobem by se díti měla dosud nevědouce, celou však nyní důvěru v Pána složice. Nyní pohlédl Pán k nebi a díky činil či raději chvalofečil, modlitbu vykonával, kterou modlitbou moc divotvorná chlebům vzrostla; druhý překládají dobrořečil, žehnal, což na jedno vychodí, poněvadž požehnání to modlitbou se dalo. Pohlédl k nebi a modlil se, aby jak dří Zlatouš, ukázal, že moc zázrazu činí Otce má a aby nám naučení dal, odkud všeliké pomoci žádati máme. Nevezdy Pán hodlaje divy činíti k nebi pohlédal, aby to vezdy konaje nezdal se nemít vlastní moci k činění zázrazů, a toho nikdy nečině, nezdal se Otce neuznávatí.

Požehnav dal chleby a ryby apoštolům, aby lidu předkládali, aby tím způsobem skrze ně se div vykonával, čímž oni makavějšího důvodu o zázrazu nabyli a spolu během obrazným vyučení byli, že jim přísluší bude rozdávatí tajemné dary Boží svěřeným lidem. Naznačeno tím, že co služebníci církve činí posvátného, jenom v rozkaz Kristova činí nejsouce loč rozdávacové darův od Krista udělovanych. Jedli všickni a všickni nasyceni byli, ano dvanácte košů

drobův a odlomkův zbylo na důkaz, že všickni dosyta byli se najedli. Košové ti byli košové na cestách obyčejní, dvanácte jich stálo, poněvadž dvanáctero apoštolů rozdávalo a spolu sbíralo. Co sebrali, nebyli toliko drobův, nýbrž úlomkové, úkruchové; chléb zajisté, jež jedli, byl tenký chléb koláčům, líhancům, pagáčům, oplatkům, pokrutám podobný, který krájetí nedal se, nýbrž lámati se musel. Sebrati drobty velel Pán díleni, aby zázraz v celé své zvici poznán byl, dílem, aby nás šetrnosti k darům Božím a šetrivosti naučil.

Bylo pak lidí, jenž nasyceni byli, okolo pěti tisíců. Jo. 6, 10. slovo to, že okolo pěti tisíců jich bylo, se čte i ve vulgátě; řecký text na jiných místech slůvko jako či okolo čte Luk. 9, 14. Mt. 15, 21.; u Marka v nejnovějších vydáních slovo to vymazáno. Pět tisíc jich bylo, žen a dětí nepočítajíc; počítati se snadno mohli, poněvadž po kupách o stu a padesáti se byli rozsedali.

Nemůžeme tu pominouti mlčením otázky od vykladačů a vesměs od theologů často navrhované. Ptají se totiž, kdež se rozmnožení chlebův dalo, zda v rukou Páně, či v rukou apoštolů, či do konce v rukou jedících? Představují sobě div ten někteří, jako byl onen v Starém Zákoně ode prorokův Eliáše a Eliséa učiněný. Eliáš totiž dří 3 Reg. 17, 14. k ženě v Sareptě, která jež byla pokrmem obcerstvila: *Neubudeš mouky v nádobě, aniž oleje ubude v lahvi, dokavad nedá Hospodin dešt na zemi.* A Eliséus 4. Reg. 4, 5. 6. vdově chudě rozmnožil zázrazem tím olej v nádobě, že z malíčka oleje do přečíslných nádob nalévala a veškero osudí naplněno bylo. Tedy domnívají se, že když Pán lálal a apoštolům dával, že již v rukou Jeho se rozmnožovali chlebové, ale že ani v koších, v nichžto chleby ty nesli apoštolé, chleba neubývalo, až se byli všickni nasýtli. Jiní sobě představují, že toliko v rukou Páně div stal se a že ruce Páně byly jako úrodná země, v níž Bůh z mála semen hojně požitky vyvodí. Ještě jiní za to měli, že veškera moc zázračná záležela v sytnosti či v sytné moci chlebu a ryb jim ode Pána propůjčené, že ač málo dostali, přece nasyceni byli. Loč tito poslední docela proti výslovným výrokům písma se prohlašují, ješto tam dří se, že všechněm toli dáno bylo, koli žádali a o dvanácti koších drobů řeč jest! Ostatně my nevědomě svou vyznáváme; kdož ví, jakým způsobem bylina roste? To ale jisto jest, že zázrazem tím dokázal Kristus se býti Synem Otce, opečovatele veškerenstva a že nám v tom divu

dal obraz prozřetelnosti Boží. Rozmnožil chleby, dí Zlatouš, a nestvořil chlebův z ničeho, aby nezdálo se, že stvoření mou- drosti Boží odporuje a aby dokázal, že ve- škerenstvo dílem Jeho jest.

Jak jsme již toho dotekli, byla celá ta skromná avšak zázračná hostina náznakem duchovně hostiny, sv. eucharistie totiž; v tom zajisté se otcové svatí shodují. Ale neméně se v tom všickni nacházejí, že roz- množení chlebů bylo obrazem toho požehnání, jež almužna sebou nese. Jan Almužník, pa- triarcha Alexandrijský, říkával, že z vlastní zkušenosti ví, že člověk tím více od Boha dostává, čím více almužny rozdává. Sv. Zla- touš (h. 50.) vece, že dávání almužny jest nejvznešenější umělost, jejíž dílna v ne- besích jest. Bůh zajisté, dí Apoštol 2. Cor. 9, 10., *přispívá k tírdou spravedlnosti* (t. j. almužny) *vaši*. A Prov. 19, 17 vece: *Na široky půjčuje Hospodín, kdo se smilovává nad chudým, a hojně odplatí jemu*.

Přidává Jan 6, 14.: *Lidé užřevše div pravili: Tento jest jistě prorok, jenž přijíti má na svět. Ježíš poznav, že Ho chopiti a králem učiniti chtěli, ušel opět na horu sám jediný*. Lidé tedy nad zázrakem žasnouce Ježíše za očekávaného Messiasa drželi a již někteří z nich radovali se těm radostným časům, kteří skrze Něho světem zavládnouti a národ jejich tak nevšlovně oblažiti měli. Již na tom byli, aby Ježíše za krále zem- ského, jehož očekávali, vyhlásili. Avšak Pán ušel na horu. A v tom se sv. Matouš po- tkává s vypravováním Janovým. Vypravuje pak dále sv. Matouš:

22. A hned přinutil Ježíš učeníky vstoupiti v lodičku a předejítí Jej na zámorí, až by propustil zástupy. 23. I propustiv zástup vstoupil na horu sám pomodlit se; a když byl večer, samo- ten byl tamto. 24. Lodička pak u pro- střed moře zmitala se vlnami, nebo byl vítr protivný. 25. O čtvrté pak stráží noční přišel k nim chodě po moři. 26. I užíve Jej po moři choditi ulekli se řkouce: Obluda jest to, a strachem vzkři- čeli. 27. Tudíž pak Ježíš promluvil k nim řka: Dobré myslí buďte, jáť jsem, nebojte se. 28. Odpověděv pak Petr řekl: Pane, jestli Ty jsi, rozkaž mi k sobě přijíti po vodách. 29. On pak řekl: Pojd. I sstoupiv Petr s lodičky šel na

vodách, aby přišel k Ježíšovi. 30. Vída však vítr tuhý, bál se, a počav tonouti vzkřiknul řka: Pane, zachraň mne. 31. Ihned Ježíš vztáhl ruku uchopil jej a dí jemu: Malověřče, proč jsi pochybil? 32. A jak vstoupili na lodičku, přestal vítr. 33. Ti pak, jenž na lodičce byli, přis- toupivše poklonili se Jemu řkouce: Jistě Syn Boží jsi.

Tu nápadno jest slovo evangelisty, že *přinutil* Ježíš apoštoly vstoupiti v lodičku a upřediti jej. Ne učinil toho Pán bez pří- činy. Jak z Jo. 6, 14. viděti, lid uviděv zá- zrak o chleběch jižž Pána co žádaného zemského krále a Messiasa do Jerusalema ku svátku přesnicnému právě nastávajícímu věsti a před národem tam shromážděným vyvolati hodlal. Ale toho se lidu nemohlo dostat bez apoštolů, jejichž pomoci zhla potřebí se lidu býti zdálo, ač měl-li se úmysl jejich podariti a ta, jak ji tuším jme- novali, skromnost Páně přemožena býti. Je- žíš ale tím, za něž Ho vyvolati v triumfu mínili, býti neráčil a předešel počínání ta- kovému tím, že apoštoly od sebe napřed po- slal; tak záměr ten celý zmařen byl a zmat- kův se ušlo, kteří by z toho byli stali se. Druhá příčina toho Páně od apoštolů se od- loučení byla, jak Mt. v. 23. dí, aby se *na hoře modlil o samotě*. Pěkná to protiva a pěkný důkaz o tom, jakým králem byl, ne ovšem takovým, za jakého Jej lid prohlásiti volil. Apoštolé nerádi se ode Pána odloučili, buď že sami v tom s lidem úmyslu souhlasili, buď že za jinou příčinou bez Něho nechtěli býti; avšak uposlechli Pána, v tom nema- lého příkladu nám zanechavše, jak ve všem na Pána pohledati a cest Jím vykázaných držeti se máme, ač bychom, proč něco se děje, nevyrozumívali. A cestami takovými Pán také církev svou vede, často do takov- ých okolností ji přijíti necháváje, kdež se nad myslmi lidskými pomrákává, kdež ale přece Pán ku spasení lidstva prohlédá.

I v tom ke spásě naší prohlídal, když na hoře o samotě modlil se. Což zajisté mohlo u Něho, jenž Pán byl stejné s Otcem byt- nosti, předmětem býti modlitby jeho leč spása lidstva? A poněvadž spása lidstva se hříchové jeho na odpor stavili, což mohlo býti předmětem proseb Páně, leč náměstné odprošování nepravostí lidských a částečné za ně dosti činění? Ovšem pak, jakož také kladou sv. otcové, obcování s Bohem Otcem byl pravý živel Syna Božího, ale pracování

Jeho o spásě lidské, Jeho s lidmi zacházení, jich vyučování byla ustavičná obět a ustavičné se odříkání největšího blahoslavenství. Nad to dal sám příklad, kterak i my na modlitbách trvati a pro lepší k Bohu myslí povznešení na ústraní a ústup ubíratí se máme, poněvadž Os. 2, 14. vece Hospodin: *Na poust' uvedu tebe a tam k srdci toběmluviti budu.* Hora dle sv. otců vyznamenává obvyšnost myslí, která k modlitbám se vymáhá; tudy Pán na hoře modlivá se. Avšak o tom již častěji jsme dotýkali.

Učenici zatím, poněvadž jim Pán hodiny, kdy k nim přibude, neurčil, ač v tom poslušni jsouce že v loďku vstoupili, jednak nedaleko břehu trvali očekávajíce, že snad Pán přece ještě přijde. Lid ode Pána *propuštěný* — jak propuštění to se dalo, nevíme — naděje své bez mála nenechal, nebrž na dobu pozdější, snad na den nejprve příští toliko ji odložil. Leč Pán dlouho na modlitbách prodléval, lodička pak přece při všem váhání apóstolů na své dráze k Bet-saidě a odtud ku Kafarnáu již přibývala na prostřed moře či v prostřed jezera, jenž bylo čtyřicet honů široké; apóstolé zajisté byli dle Jana 6, 19. pětadvacet honův již se plavili. O jezeru tom viz Jos. Flavia V. Ž. III. 10, 7. a vyše 8, 24. 4, 18. Lodička vinami a příboji všelijak zmítána, postrkována, potykována a potrhována byla a apóstolé velmi trápili, soužili a trudili se s ní nemožnou prudkostí větru doti různé odolávati. Pán ponechal jich samotných ač věda, jak se jim děje; před ním zajisté noc svítí jako den a mrákota jasně mu bleskotá Ž. 138, 12. Ale opět se splnilo, že dopustil, ale neopustil. Dopustil zmítání, namáhání, s vlnami se potýkání, lopotování a pachtění; ale neopustil jich, nebrž v dobu *čtvrté stráže na kuropění* k nim přibyl a z veliké nesnáze jim pomohl. Pozdě k nim přišel, aby tím patrnější byla pomoc Jeho a aby v Ném tím zřetelnější něco vyššího než krále zemského spatřili.

Stráž čtvrtá či čtvrté bdění jest doba ode tří hodin do šesti z rána. Židé rozdělovali noc na tři stráže, jak viděti Thren. 2, 19. Jud. 7, 11. 12. Ex. 14, 24. 16, 25. Luk. 12, 38.; leč když přišli pod žezlo římské, tu na mnoze přijali obyčej od nich čtvero nočních pouček či stráží počítati. Římané stráž každou třetí hodinu vystřídávali. Veškerý stráž zahrnuje Pán u Marka 13, 35., an di: *Bděte, nevíte zajisté, kdy Pán přijde, u večer-li, o půl noci, o kuropění, čili ráno.*

Tenkrát tedy teprv, když byli již se

namáhali téměř po celou noc, přibyl Pán k nim chodě po vodě či nad vodami a tím svou nad přírodu povýšenost a mocnost dokazujíc. Měl sice právě hmotné tělo, jako my druzí lidé, avšak božství Jeho všemohutné s tělem spojené učinilo Jej Pánem oprostěným od zákona tížen. Zákonu tomu se jindy podroboval, tentokráte ale vůli svou nad zákon ten povýšil se; dokázal byti se oně moci, o které dí Job 9, 8. *že roztahuje nebesa a kráčí na vlnách mořských a činí věci veliké, nevystižitelné a divné, jimž není počtu.* Ale i to pravda jest, čemuž jiní chtějí, že Pán bezhrášen jsa stav prvopočátečný či stav rájský na sobě nosil, podlé něhož člověk nezhrěšiv byl by dokonalým pánem přírody býval, jak mu to Hospodin na počátku světa připověděl. Gen. 1, 26. 27. K jakémukoli pak náhledu se připojíme, to vidíme, že Pán té moci, kterou sám po vodách chodil, udělil Petrovi, když Pána poznav k Nému přijíti zažádal.

Dříve ale učenici zhlédše Pána, který mimo ně zdál se dále ubíratí, jak klade Mr. 6, 41., nepoznali Ho pro dálku. Mrákota noční šáhlá a klamala učeníky, že nepoznali Pána, jak i nám mrákota duchovní mysl zastírá, že v nebezpečných dobách nezříme Pána nad valy a příboji věku se vznášeti. *I ulekli se náramně a zkrfklí domnějše se, že obluda, přístrach, vidmo, příšera či strašidlo nějaké jest.* U všech zajisté národů domnění takové nachází se (Aug. c. D. 9, 11.), a lidé, kteří se živlem nebezpečným, jako rybáři s mořem, obcují a nehodám všelijakým při živění sebe podléhají, tu ozvláště k věření věcem o příserách a vidmách nad míru náchylni jsou. Strašidly či vidmy se rozumějí duchové, kteří viditelnou nějakou tvárnost na se vzali a v ní lidem se zjevují, buďte již duchové ti duše lidí zemřelých, aneb jiní jakkoli duchové, ač nejvíce o zlých duchách, o démonech či běsech se rozprávělo. Židé či raději rabínové jejich měli o tom zevrubné nauky a rozeznávali noční, ranní a polední vidma, zvláště jimi je jmény nazývajíce. Kristus se o takovém duši a duchův zjevování neproněsl a církev víru tu o své váze a mře zůstává, tomu jednak učit, že bez vůle Boží nížádný nám uškoditi nemůže.

Apóstolé se bezmála domnívali, že to, co se jim ukazuje, vidmo není leč nějaký zlý duch, snad jeden z těch, ježto Pán byl před některým časem na těch stranách z lidů vypudil a kteří potom do stáda věprů vesedše v jezero právě to, jímž se apóstolé plavili, uvrhali se. Nyní pak Pána u nich nebylo;

nemohli-liž za to mlti, že zloch nad nimi větší moc mítí bude, než by se to bylo u přítomnosti Páně dítí smělo? Byli již jednou v bouři na téžde jezeru 8, 24, ale tenkrát Pán, ač spal, přece u nich byl a snadno se Ho dovolali. Nyní ale kdež jest Pán? Tudy můžeme rozuměti vzkříknutí jejich. Ale Pán dle dobroty své nenechal jich ve strachu a nebezpečí, nébrž *ihned*, vece Matouš, volal: *Dobré buďte myslí, nebojte se, já jsem*, aby tudíž strachu pozbyli. Sotva však Petr ohnivý, odvážný a ku Kristu nad jiné apoštoly láskou vřelou se nescoucí, Páně hlas uslyšel, tudíž žádal: *Pane, povel mně k Tobě jiti*. Všady Petra vroucné lásky a víry bytí shledáváme. Když se Pán tázal, kým by Ho lidé býti pravili, vyznal Petr Krista býti Synem Božím. Když hodlal Pán jíti k utrpení, překázal Petr, ač bloudě v myslí, avšak nebloudě v lásce a přivnulosti ku Kristu. Po vzkříšení Petr poznáv Pána, an druží na lodi zůstali, za Ním se do moře vskočiv pustil. Touže horlivost a vroucnost i tu projevuje, an žádá, aby Pán mu k sobě jíti velel. Nevece Petr, dí Zlatouš: *pros za mne, nébrž poruč mi jiti*; nebo věděl, že Kristus Syn Boží jest. Aníž pravil Petr: *Nauč mne choditi nad vodami*, jako okazalosti pfeje, nébrž *povel mi k Tobě jiti*, lásku svou ku Kristu jevě. Když pak povelc Ježíš: *Pojď*, tedy sešel s lodi a krácel po vodách mocí jemu od Krista propůjčenou. Ale když vítr prudčeji dunul, tedy bál se Petr, a jak ho bázeň pojímala, tudíž tonouti počal. A Pán dopustil mu tonouti, aby křehkost svou poznal a nahlédl, že jenom moc Páně zachovála jej. I volá ku Pánu: *Pane, zachraň mne!* Moře a jeho valy nesklomily a nestlumily myslí jeho, ale věc mnohem menší, vítr, srdce mu odjímá, podle čehož člověku jiným se stává, že větší pokusení přemohše menšímu podléhají. *Pán tudíž vztáhl ruku*, uchopil jej a slovy: *proč jsi pochybil, malověrce?* mu pravou příčinu tonutí opověděl, že nebyl totiž vítr, nébrž pochybnost jeho námětkem jeho se potopován. Velka byla víra Petrova, Pán ale jej přece malověrcem nazývá, poněvadž víra jeho, ač vroucí, nebyla posud dosti vkořenehá a hluboka a tudy v nebezpečí se viklala. Když ale byl Pán mu podal ruky a jej uchopil, tedy Pán snad některou chvíli s Petrem na vodách chodiv *na loď vstoupil*, načež *vít tudíž přestul*. Svátý Jan 6, 21. zdá se praviti, že *Pán vztí chtěl na loď*, ale že tudíž loď přistála ku břehu. Leč rozřešení toho v tom leží, co jsme právě povídali;

chtěli apoštolé Pána tudíž vztí do lodi, leč On poněkud šel po moři s Petrem, až pak potom přece do člunu vstoupil a ku břehu s nimi přistanul. A slovo *chtěli* Jo. 6, 21. jest toli co *zvali* Ho, kynuli Jemu, prosili Ho, propůjčovali se tomu.

Tedy ti, co na loďce byli, *přistoupili, poklonili se Jemu*, t. j. padli před Ním na kolena a na tvář aradostným vyznáním, hlubokou přesvědčeností a neskončenou úctou pravili: *V pravdě Ty jsi Syn Boží*. Byli to apoštolé a kteří na loďce s nimi nacházeli se; nebo když se dí v písmě, že *apoštolé sami byli do člunu vstoupili*, Jo. 6, 22., není smysl, že sami a nikdo s nimi na loď nevešel, nébrž že Kristus s nimi na loď nevstoupil. Synem Božím Jej Nathanael Jo. 1, 50., Synem Božím Ho démonové nazývali (výše 8, 29). Tuto ale již apoštolé více význam slova toho pochopovali, neberouce ho pouze za jiné jméno Messiáše a krále israelského, jak tam Nathanael, nébrž již nadpřirodnou božskou Kristovu přírodu nahlédajíce, ač ještě nikoli celé dovahy toho nepronikajíce, anof teprv po seslání Ducha svatého veškeru hloubě a výše slova toho se jim otevřela. Na to názvu toho nepostizení bez mála se potahují slova, jež přidává sv. Marek 6, 51., že *se tím více děsili, an nevyrozumívali zázraků o chleběch*, t. j. nestali se jím rozumnějšími ku považování toho, jakou moc Pán takových zázraků činěním na sobě projevil.

V obvyšném smyslu *lodíčkou* slyší sv. otcové církve a *příboji* nehody a pronásledování. Nad to bouře jest pro člověka žádost jeho, dí Augustin. Miluješ-li Boha, chodíš nad vodami světa a veškeru bázeň světa pod nohama šlapeš. Ale pro mnohé lidi, přidává týž sv. otec, jest blaženost právě největší bouří a velké statečnosti třeba, abys v okolnostech šťastných neklesl, a velikým jest štěstím od štěstí nedati se překonati. — *Čtverem stráží* sv. Tomáš Aquinský slyší čtvero občas, věk před zákonem, věk Zákona Starého, věk milosti v Zákoně Novém a věk nebeský, kdež veškeré příbojové a všechny bouře přestanou. Sv. Augustin ale vece, abychom ještě jednou ho poslyšeli: *Ten, jenž tuto lodníkům břehu dojíti dal, zduž církvě své pokoje věčného nedopřeje?*

Ještě dodati musíme, že v 24. text řecký něco jinak čte než latinský, dvě věty máje, kdež latinské se čte jedna. Čte se totiž v řeckém textu: *Lodíčka pak již u prostřed byla, zmítána jsoucí či zmítající se vlnami*; jež ovšem smyslu čteuť to v nejmenším ne-

dotýká. Co na to dále se, o tom vypravuje sv. Matouš takto:

34. I přeplavivše se přišli do země genezaretské. 35. A poznavše Ho muži místa onoho rozeslali po vši krajině té a podali Mu všechněch zle se majících, 36. a prosili Ho, aby se toliko podolku roucha Jeho dotkli, a kteřížkoli dotkli se, uzdraveni jsou.

Země genezaretská dle Jos. Flav. V. Ž. III. 10, 8. byla jenom malý osek či oddíl nížiny nad jezerem genezaretským k severu a k západu vinoucí se; dosahoval od Kafarnaá do Tiberiady obnášejíc třicet honů zdělí a dvacet honů zšíří. Jméno po městě Genézaru nosila, kteréž město dle Jos. 19, 35. leželo v pokolení Neftalimském a sloulo za stara Khinéret t. j. loutna aneb koryto. Rabíni slovo *genézar* vykládají *zahradou knížecí*, bezmála pro krásné a úrodné položení krajiny té; ale otcové takovému výkladu nevěřili, aspoň Origenes a Jeronym velice litují neznati významu jména toho, kdež Kristus apoštoly k míru přivedl a kdež dříve podobenství oněch sedmero přednášel.

Obyvatelé míst oněch poznavše Pána, když byl z lodi vystupoval, tudíž dali všem po vši krajině věděti. I šelo se mnoho neduživců a ti prosili, by se aspoň podolku roucha Jeho, jak tam 9, 20—22. žena ona, dotknouti

mohli. *A kteřížkoli dotkli se Pána, uzdraveni jsou.* Znamenají k tomu vykladači, že bůl Mojžíšova zázraky činila, plášť Eliášův vody Jordánské rozdělil 4 Reg. 2, 8., kosti Eliséovy člověka mrtvého vzkřísily 4 Reg. 13, 21. Proč by nebyl měl Pán v podobek roucha svého připustiti moci ulčujících? Pán obyčejně uzdravování svá s nějakým vnějším znamením spojoval k tomu prohlídkaje, aby v církvi jeho nikdo zevnitřními milosti Boží znamenání neopovrhoval. K tomu sv. Chrysostomus h. 50. in Matth. praví, že my v eucharistii netoliko podobek, nýbrž celého Krista majíce a netoliko se Ho dotýkati, nýbrž požívati Ho mohouce s tím větší důvěrou a účtou k velebné Svátosti přistupovati máme. I dokládá: Pamatuj, že se dotad táž večere drží, za kterou On sám s apoštoly stoloval. A kdekoli vidíš jí kněze posluhovati, pamatuj, že nevykonává jí kněz, nýbrž že jest to ruka Kristova, která se k tobě prostírá.

Divové Páně zbavovali člověky neduhů a jim ke zdraví pomáhající nemálo zemskou jejich blaženost zvyšovali. A titěž divové také nemálo přispívali k tomu, že čest a sláva Páně rostla a se rozmáhala. Imžeme podle toho, co jsme ve předešlých hlavách slyšeli, souditi, jak nemilo to fariseům bylo, jenžto čím více sláva Páně se roznášela, tím více závistí se rozpalovali. Dávali o tom nemálo důkazů; o jednom ihned vypravuje sv. Matouš.

Hlava XV.

1. O nadužívání lidských stanov. 10. Co člověka poskvňuje. 21. Uzdravení dcery Chananejky 29. a jiných neduživců. 32. Nasycení sedmi chleby čtyř tisíců.

1. Tehdáž přistoupili k Němu z Jerusalema zákoníci a fariseové řkouce: 2. Proč učeníci Tvoji přestupují podání starost? nebo neumývají rukou svých, když chléb jedí. 3. On pak odpověděv řekl jim: Proč i vy přestoupáte přikázání Boží pro podání svoje? 4. Nebo Bůh pravil: Cti otce a matku a kdo zlořečí otci neb matce, smrtí at umře. 5. Vy však díte: Kdož by řekl otci neb matce: Dar, kterýž jest ode mne, tobě prospěje, 6. a neuctí otce svého neb matce své: i zrušili jste přikázání Boží

pro podání své. 7. Pokrytci, dobře pro-rokoval o vás Isajáš řka: 8. Lid tento ústy mne ctí, ale srdce jejich daleko jest ode mne. 9. Ale nadarmo ctí mne, učíce učení a přikázání lidská.

Když Ježíš, jak z předešlého víme, v podkraj genezaretském zdržoval se, přišli někteří fariseové a zákoníci z Jerusalema, poslání byvše od synedria či velerady, aby Krista šetrili a na Něho strážili a všílajak námětku nějakého k žalobám na Něho se domáhali, anot již byli usoudili Jej stůj co stůj skliditi Jo. 7, 1. I přihodilo se, jak sv. Marek 7, 2. dotýká, že učenisky Páně obecněma či neumytýma rukama jísti viděli. Tudíž rozhorlili se nad tím co nad velikým nějakým přestupkem, a Kristu Pánu to vytýkali, pokládajce, že On jim toho trpěti

nemá, aby *podání* či *ustanovení od starších* t. j. znamenitých učitelů jejich a od vysoké rady či synedria, aneb raději podle Hebr. 11, 2. od starých otců na ně *podané* a od dávna zděděná v tak lehké vážnosti měli. Honosili se zajisté Židé, že mimo zákon psaný Bůh dal Mojžíšovi ústná příkázání, jenž postupem času přešla z Josua po prorocích až na Ezdrášu a odtud na ty, co za věku Páně žili, učitele. Právili Pánu: *Proč učenici Tvoji přestupují podání starších?* Jací by to podajové či podatkové byli, dokládá dlesem Matouš slovy: *Nebo neumývají rukou svých, když jedí; mštněji ale je opovídá sv. Marek 7, 3., an dí: Fariseové a všickni Židé nejedí, leč by často ruce umyli, držíce podání starších; a z trhu přišedše nejedí, leč umyjí se, a jest mnoho jiných věcí, kteráž jsou jim ustanoveny, aby je zachovávali, umývání koflíků, zbranů, měděnic i postelí.*

Předpisové takové dání byly od starost či představených židovských, a zvání jsou od nich *ohrady* či *ploty* zákona, poněvadž příkázáními těmi k tomu prohlédali, aby zákon Boží zevrubněji a pilněji se zachovával. Oni na nich sobě ozvláště zakládali a zevrubné jich zachovávání za věc nejdůležitější a i za větší nad zachovávání samého zákona Božího drželi. Zvláště když přišli z trhu, kdež snad se jich člověk levitsky nečistý dotekl, všemožné té neplechoty zbýti hleděli a tudý nejen sami se koupali, nébřž všeko nářadí domové, konve, číše, měděnice až i postele či sedadla, na nichž při jídel seděli či raději dle obyčeje východního leželi, bedlivě čistili a umývali. Učeníci ode mládí vychováni byli v těch ustanoveních a jim docela uvykli a Pán sám se všem obyčejům věku svého podroboval. Avšak učenici přicházeli tytž v nesnáz, museli oběd svůj pro dav lidstva ku Pánu se hrnoucí často spěšně odbyti a umývání těch přeastých a malicherných zanechat. Ani tenkrát sice čistoty nezanedbali, avšak na způsob předepsaný, na čas a na hodinu, jak jim ani nebylo možno, se nevázáli.

Pán nepopírá toho, že učenici předpisův učitelův u nich věhlasných drubdy nešetřili, ale dokládá, že ovšem i fariseové toho zanedbávání se dopouštějí a sice u věci mnohem důležitější. Jejich důvod na ně obrací a ohýbá, nauku jim dává, co tam u Matouše 7, 3. pravil, aby napřed vytáhli břevno z vlastního oka, než drástu z oka bližního se vytáhnouti podejmou. Dí: *Pročpak vy také přestupujete pro podání své zákon Boží, jenž mnohem důležitější jest?* Práví Pán

pro své či vaše podání, nedí, jak fariseové byli řekli, *podání starších*, aby nezdál se staršími pohrdati a aby spolu naznačil, že tyto, jež zastávají, obyčeje nemají toho stáří a té váhy, jaké se oni domněli. Oni již tenkrát, jak se zdá, tu nauku vedli, že vážnější jsou slova starších než slova proroků; jistě pak zákon Boží všelijakými formulám a výklady zatemňovali, čehož jeden příklad tuto Pán uvodí. Bůh přikázal: *Cti otce a matku* Ex. 20, 12. A opět přikázal: *Kdo by zlořečil otci neb materi, ten umřít smrti.* Ex. 21, 16. Takovou má váhu počta, účta a podporování rodičů (neb slovo čest veškeru k rodičům povinnost, ozvláště také jich v nouzi podporování zahrnuje), že ten, jenž by se slovem proti rodičům provinil, tudíž má smrti umřít t. j. ukamenován býti. Ale, pokračuje Pán, kterak tomu přisnému zákonu Božímu rozumíte? *Vy pravíte: Kdož by řekl otci neb materi: Dar, který jest ode mne, tobě prospěje, a neuctí otce svého neb matere své: i zruší jate příkázání Boží pro podání své.* Ten jest smysl slov Páně: Jestli někdo dar, jímž by rodiče své živiti měl, chrámu zasvětit, tedy dle domnění vašeho tím oproštěn již jest od opatrování jich. Zdaliž tou měrou nepřičíte se zákonu Božímu?

V tom, že nejiny tu smysl jest, všickni vykladači nalézají se, jakož i v tom snášejí se, že některá věta tuto zamlčena jest. Ale co by tu vypuštěno bylo, co nahrazeno býti mělo, aby vaza ladna a skladna byla, v tom se dosti různě chovají. O dvou toliko však se zmíníme způsobech, doplniti kusé řícní tuto se nalézající. Jedni kladou po slovích *tobě prospěje* závěti toto ode Pána zamlčené: *ten neumřít smrti*; při tom vypouštějí v předvěti slovo *jest*, jehož bez toho text řecký nečte, a k slovu *dar* přimyslují slovece *buď* v tento způsob: *Kdo dří otci neb materi: darem buď Bohu* či posvěceno buď Bohu, což by tobě k užítu přijíti mělo, ten (dle vašeho výkladu) *neumřít smrti.* Takový zajiště, pokračuje Pán, *nectí otce ani matky* aniž podporuje jich; čímž patrně, že skrze ten váš takový výklad ruší se příkaz Boží, jenž káže, aby každý nectitel rodičů svých smrti umřel.

Jiní takto vazbu strojí, nedostatek věty slovy: *bezvinen bude* po slovíci *prospěje* vyplňující: *Kdokoli řekne otci neb materi: dar, jež Bohu oddávám, tobě prospěje, ten bezvinen bude, aniž buda cttí rodičův svých, aneb ač by nectil svých rodičův.*

Jiní opět domnívají se nic tu nebýti vypuštěno, nébřž dověti či druhý díl věty

praví počínati slovy: *a nechtí otce* atd. tímto způsobem: Vy díte: Kdo řekne Otci: Dar, jež Bohu obětují, tobě s prospěchem jest: tedy *nepoctí* t. j. tedy nepotřebuje cítiti *otce svého*. Poslední výklad či doklad a doplněk nejprůhlednějším jest, poněvadž nejprostějším; leč ve všech třech vloženích stejný smysl vychodí, že totiž fariseové syna, jenž výměnek rodičům dlužný Bohu zaslíbil, od dalšího k rodičům tím závazku osvobodovali, což proti výslovnému přikazu Božímu čelilo.

Poněvadž pak učice učení takové Bohu odporné, přece sobě tvárnost a barvu pobožnosti dávali, tudy Pán pro takové jich Božího zákona zneužívání a přestupování a sebe v bohumilou povahu lícoměrné oblékání je *pokrytci* nazývá a místo Jes. 39, 13. na nich vyplněno býti praví: *Dobře o vás pověděl Isajáš: Lid tento mne jen ústy ctí, srdce jeho ale vzdáleno mne jest.* Slova ta dí prorok co výtku a výslepku lidu věku svého; pokrytstvím tím se celý národ za věku prorokova provinil, veškerá jeho bohoslužba v pouhém zevnějšku se ukazovala a se ztracovala; ret, noha, ruka toliko se účastnila při ní, srdce, mysl, rozum, útroba, vůle bez účastenství ostávala, a říci se dala v jistém smyslu o nich slova Eccli. 38, 28., *že srdce jejich se vydalo ku podobnosti malby*. Ale ta slova, co tam u Isajáše výtkou, žalobou a nářekem byla, ta byla spolu předvěstným proroctvím o povaze téhož lidu za věku Spasitele: ve fariseích zajisté ráz či raději neráz onen vrcholu svého, své náplně a doplnění svého došel. Prorocká povaha slov oněch Páně pak tím více se ozřejmuje nám, když je ve spojení s předešlými u proroka výpovědmi považujeme. *Vylíče na vás Hospodin, čteme tamto, ducha dřímoty, zavře oči vaše, i budou vám vidění proroků jako slova knihy zapečetěná.* Jes. 29, 10 d. Vyplnila se ta slova Boží tehdá, za Isajášova věku; dle Božího slov oněch nastrojení se vyplnila tím více za věku Kristova.

Pán neuvádí doslovně onoho prorocství Isajášova. Co praví *darmo*, v hebr. bible značí toli *co prázdno, ničemno*, což na týž smysl vychodí. Slovy: *Vaše* učení a přikázání lidská dává příčinu, proč daremna a ničemna jest bohoslužba jejich, poněvadž jest totiž učení, ustanovení pouze lidské, od Boha nepotvrzené, ano zákonu Božímu odporné.

Větší díl interpretů katolických tuto jedná o tom, že výrok Páně o podání starších nemůže se obracet na podání či tradici svaté církve katolické; tudy ani my nemůžeme otázky té mlčením pominouti, jelikož proti

veškeré pravdě protestanti druhdy na ta slova Páně se potahují, aby tradici katolické církve daremnou a ničemnou býti prokázali. Pán tupí tradice *lidské, lidské vynálezy na zákoně nezaložené*, ano jemu *protivné*, ješto tradice či podání naše docela jiného původu a rázu se býti shledávají; nad to Zákon Starý na jiných než Nový spoléhal zásadách a základech. Ve Starém Zákoně zajisté nejednou velí se, aby věci, prorocství a příběhové napsání a lidu předčítání byli Deut. 31, 9. a jinde, ješto v Novém Zákoně vyučování ústně Mt. 28, 19. předeek netoliko, nýbrž jedinou vládu drží. Obyčejové židovští za času Páně uvedení nebyli od proroka žádného potvrzení, na jehož soudu konečné podle náhledu samého písmá 1. Makkab. 4, 46. 16, 41. všecko záleželo; co ale církve katolické uvádí, jsou výrodkové, výsledkové a úvodkové uvedení těmi, jimž Pán církve svou krví koupenou Act. 20, 28. ke správě poručil. Co tam za věku Páně podání starších bylo, byl výsledek školy, co v nové církvi stanovuje se, jest výronek Ducha sv., kterýž církvi dán jest a jí ustavičně dál a dále ve hloub poznání Božího uvozuje Jo. 16, 14., tak že netoliko Duchem sv. osvěcována bývá, nýbrž v Duchu sv. bytuje, žije a hýbá se. Tedy církve katolická ničemu neucí a ničeho k zachovávání nepředpisuje, co by od Krista a Ducha sv. jí svěřeno nebylo, a cokoliv toho jest v církvi předepsáno, jenžto se v písmě sv. N. Z. nenalezá, to ne za vynálezek lidský, nýbrž za výsledek božských ustanovení nutně vyplýnulý považovati se musí, a k tomu směřuje, aby zákon Boží snáze, jistěji, radostněji a zevrubněji se zachovával; jakož pak tradice dílem nauku Boží doplňují, dílem písmo Nového Zákona vysvětlují, dílem aspoň novým důkazem potvrzují, co se v Zákoně Novém nachází. Kdyby církve se docela bližších a místnějších náležitostí o pravém smyslu písmá sv. a všeho zevrubnějšího přijatých nauk vysvětlování vzdávala, jak protestanté a církve řecká tomu chce, tu by se nedokázala mfti Ducha svatého, jenžto není duchem němým a nadarmo by od Krista ustanovena byla. A ovšem takové jednání nepřátelů církve dokona povahu lícoměrnosti na sobě nese, z nížto církve viniti chtějí. Proto co od církve se velí, nemůže nijak potýkati se s pravdou Boží v písmě zaznamenanou: ano sami nepřátelé církve katolické bez tradice té jimi nenáviděné obejti nemohou se, a n. p. při nauce o křestu dítěte, o svčném neděle místo soboty, o knihách Nového Zákona a jiných k tradici katolické táhnouti se musejí. Pán

sám nikterak všech podání synagógy nezavrhoval a proti oném toliko, jenž příkázáním Božím se přičila, se zasadil, ostatně Mt. 23, 2. d. uče, že co ti, jenž na stoličce Mojišově sedí, prikazují, zachovávatí sluší. Tudy ti jedině podání církve katolické ku podáním synagógy přirovnávati mohou, kdo rozdíl Starého a Nového Zákona, nadto pak rozdíl školy a církve zhola nedbají a křesťanství sobě co školu nějakou bez církve, bez bytování v ní Krista a bez osvěcování jí Duchem sv. představují.

Předloživ Pán důtklivou onu otázku, proč by příkazy Boží rušili pro svá podání a výrokem prorockým ji potvrdiv, neočekával od nich odpovědi, něbrž k lidu se obrátil a jej o věcech těch dále vyučoval.

10. A povolav k sobě zástupů řekl jim: Slyšte a rozumějte: 11. Ne co vchází v ústa, poskvrňuje člověka, něbrž co vychází z úst, to poskvrňuje člověka. 12. Tehdy přistouplíše učeníci Jeho ději Jemu: Víš-li, že fariseové uslyševše řeč tu zhoršili se? 13. On ale odpověděv řekl: Každé štipení, jehož neštípil Otec můj nebeský, vykořeněno bude. 14. Nechte jich, slepci jsou a vůdcové slepých, slepec ale slepci-li vede, oba do jámy padnou. 15. Odpověděv pak Petr řekl Jemu: Vylož nám podobství to. 16. On pak řekl: Ještě i vy bez rozumu jste? 17. Nerozumíte-liž, že všechno, co v ústa vchází, do břicha jde a do stoky se vypouští? 18. Co ale vychází z úst, to ze srdce jde a to skvrní člověka. 19. Ze srdce zajisté vycházejí pomýšlení zlá, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání. 20. To jsou věci, které poskvrňují člověka; neumytýma ale rukama jísti neskrvní člověka.

Pán fariseů co neschopných nauky Jeho zanechav k lidu mluví, a poněvadž věc ta, již pronést chce, velmi důležitá jest, tedy napomíná: *slyšte, rozumějte a rozvažte dobře to, co vám povím: Neposkvrňuje, nehyzdí, nepokaluje člověka, co do úst přijímá.* Poněvadž o stravu se jednalo, mohl říci Pán: Chléb nebo strava či jídlo neposkvrňuje člověka. Leč nedí tak, aby nezadál se povstávati proti rozdílu starozákonnému, jenž se

mezi pokrmy čistými a nečistými zachovával. O tom zajisté v Starém Zákoně známém rozdíl Pán nemluví tuto, an rozdíl ten od Boha přikázán byl a ustanoven; Pán o lidských toliko nálezech řeč má, jakož i fariseové sami se jenom k sadám učitelů a představených svých táhli. Oni tou měrou nálezy svými jarmo Starého Zákona, již sobě dosti těžké Act. 15, 10., stěžovali, a v těch zámeznostech zabředali, že učili, že i ten vzduch v pohanské zemi člověka žida znečišťuje.

Naopak učí Pán, že ne to, co do úst jde, něbrž co z úst jde, *pokaluje člověka*. Slova ta příhodně a obmezeně k účelu, jehož Pán tu postihuje, se vykládají musejí. I chvály Boží přicházejí z úst, nestídné požívání nápojové a pokrmové člověka bříšným činí, ač do úst vcházejíce, a myšlenky zlé člověka spržňují, ačkoliv z úst nevycházejí. Pán sám udává příčinu, proč věci ty, o nichž mluví, člověka hyzdí, poněvadž totiž *ze srdce zlého* pocházejí. Nemluví tedy Pán v neohraněném smyslu, něbrž dí, že pokrm a nápoj v sobě neposkvrňuje, leč jenom smýšlení skutkem nějakým projevéné.

A v tom shoduje se přikázání církve o nejedění jistých v jistém čase pokrmů. Církve zajisté nezapovídá pokrmu nějakého *v sobě a o sobě*, něbrž jen v okolnostech určitých; víme pak, že okolnostmi přemnohé dobro zlem se stává. Nečiní člověka, jenž v pátek a jiný zákonitý den postný masa požívá, maso přestupcem, něbrž nejprv nepoddávání se zákonům církve, již (Mt. 18, 17.) kdo neposlouchá, pohanem a publikánem jest, a nápotom ono bez ohledu na Krista za nás se zmařivšího věci světa požívání, ješto my ze života Páně také ukřižování Jeho na sobě pronášeti máme. Rom. 6, 3. 4.

Ale právě ten výrok Páně o pokalování se člověka *vnitřními myšlenkami* a nikoliv zevnějšími věcmi tím jak se domnívali fariseové během, právě ten výrok pohoršil farisey. Tudy učeníci o Pána se bez mála bojíce, aby snad ti jeho nepřátelé výpovědí tou rozdráždění tím více nástrahy jemu nestrojili, podali na něho otázku: *Víš-li Pane, že uslyševše řeč tu pohoršili se fariseové?* Uráželi se tím výrokem Jeho domnívajíce se, že snad též rozdíl onoho ve Starém Zákoně poručeného mezi pokrmy čistými a nečistými dotýká. Pán o tom nemluví, poněvadž řeč šla jenom o podání starších, avšak kdo pohoršení hledá, ten slovům dle náruživosti své již užší již širší smysl podkládá, jak toho právě náruživost jeho vymáhá. Učeníci Páně, jak jsme toho již dotkli, báli se

o Pána, že snad vrahům sám zbraň proti sobě do rukou dává a tudy zvěstovali Mu to pohoršení fariseův nadějece se, že snad nějak omluví obtoužná, jak se jim podobala, proti nim slova svoje. On ale nic toho nečiní, nýbrž jiným způsobem od učení neočekávaným upokojuje mysl jejich, an dří: *Každé štipení, jehož neštípil Otec můj nebeský, vykořeňeno bude.*

Co těmi slovy Pán míní, o tom nesnášejí se výkladové, ač různost ta velika není, v tom jediné zřejřejší, že jedni *štipením* farisey, druhí učení jejich rozumějí, podle čehož rozličný poněkud smysl vychází. Kterí štipením nauku fariseův slyší, ti dovolávají se spojitosti, an prý Pán proti nauce farisejské řeč vede a vykládají: Učení toho nestane, nauka jejich nepotrvá, nýbrž vykořeňena bude. Avšak spojitost raději tomu nasvědčuje, aby štipení o fariseech se slyšelo, jakož i obyčej písma potvrzuje toho, kdež lid israelský sluje plodem štipení Božského. Jes. 60, 21. a mužové jůdští plodem jeho. Jes. 5, 7. Podle toho slyšíc jiní slova ona o fariseech samých, pokud taková učení zastávají, smysl kladou tento: Fariseové nesouce ovoce dobrého, zlým naukám totiž učíce, vyfati a na oheň uvrženi budou t. j. nebudou mítí účastenství v království Mesiasově, aneb dle jiných, nebudou moci byliny Boží, štipení Božského, nauky Kristovy přerůstati a jak buřín nějaká udušovati.

Jak viděti smysl nerůzní se mnoho a na jedno vychází, jestli štipením oním farisey aneb nauku jejich rozumíme. Sv. Ignatius Muč. pěkně slov těch Páně proti héretikům obrací. Trall. 11. *Utíkajte zlých oněch výstřelků smrtedlné ovoce nesoucích, jehož kdož okusí, napořád umírá. Nejsou štipením Otce; kdyby jim byli, vydali by ratolesti kříže a plod jejich byl by nehybnoucí. A v listu k Fil. 3. Zdržujte se bylin zlých, jichžto Kristus nepěstuje, an nejsou štipením Otcovo. Jiní sv. otcové štipením, jež člověk má vykořeňovati, značí velikou zlou náklonnost.*

Jakkoli učenci slova Páně brali, vezdy útěchu pro sebe a upokojení z nich čerpali. Tudy Pán dále k většinu jich ukojen dří: *Nechte jich, slepci jsou a vůdcové slepých. Když pak slepec slepec vésti se dává, padají oba do jámy.* Řecký text v tom odchoden jest od latinského, že částice a před slovem *vůdcové* neklade, a tudy znějí ta slova Páně co přísloví na tento způsob: *Slepí jsou vůdcové slepců,* aneb dle jiného čtení: *Vádci jsou slepci slepcův.* Smysl rozdílen není; jakkoli čteme, vezdy fariseové a spolu ti, co se jimi vésti dávají, slepci se ode Pána jmenují. *Zanechte jich,* vece Pán, slepci jsou,

poněvadž k světlu, jenž se jim nabízí, zraku svého odevřítí nechtějí. Slepce nemůže světla snést a světlo ač světlem jsouc neosvěcuje ho. Tak Tit. 3, 10. dří sv. Pavel zcela podle smyslu Kristova: *Člověka bludaře po jednom i druhém napomenutí varuj se, věda, že jest převrácen a vlastním soudem odsouzen.* Pán jindy všelijak vystříhá se pohoršení Mt. 17, 27. a od pohoršení daného varuje 18, 6. d. Avšak kdo, jak tu fariseové, zlovolně sami sobě pohoršení sbírali a vzali o poučení lepší, o napravení srdce, o vyvedení z bludu v zarytosti zhoła nedbající, ano co vůdcové slepých i jiné v záhubu uvozující, tu Pán vzatého pohoršení neodvracuje, poněvadž tu všeliká snaha na zmar bývá. Tudy se, jak dří sv. Řehoř, učíme, že pravda výše stojí nad pohoršení a když se někdo nad pravdou Boží horší a uráží, že v čas potřeby užitečnější bývá dopustiti pohoršení, než pravdy se vzdávati.

Tou odpovědí Páně spokojili se apoštolé, pokud se fariseův týkala rozumějící, že jinak s těmi zarytí nakládati se nedá. Ale průpověď Páně, již byl o poskvrňování člověka vynesl, jim přtemna byla a tudy Petr jménem veskeré tlupy apoštolské (proto Mar. 7, 17. vece, po přílišnosti a vesněs mluvě, že *učení se Pána otázali*) co vůdce jich a nejhorlivější cti Kristovy zastavatel s prosbou se obrací ku Pánu, aby jim *podobenství*, t. j. průpověď onu záhadnou, onu jim nedosti zřejmou sadu vysvětlil. Pán po otcovsku jim výslypek činí: *Zdali vy také, jenž tak dlouho se mnou obcujete, ještě jako jiní lidé nerozumní jste?* Neodpovídá Petrovi jedinému, poněvadž věděl, že Petr jménem všechných se byl tázal. I přidává vyložení toho, čeho nedocháпали ještě.

Dí: *Nerozumíte-li, že všechno, co v ústa vchází, do břicha jde a do stoky se vypouští? Co ale vychází z úst, to ze srdce jde a to skvrní člověka.* Dokazování Páně spočívá na rozdílu tělesného a duchového života, tamten *břichem* se představuje, tento *srdcem*, při čemž potřebí pamatovati, že u orientálů a nadto u Židů *srdce* sídlem jest netoliko citů, nýbrž i úmyslů a vůle. Co se tělesného života a okusu jeho týká, tu člověk podléhá zákonům tělesným, jimž se bez přičítky, poněvadž také nevědomě, podrobuje. V tom tedy oboru tělesném ničeho není, co by člověka na duši pokalovalo, aniž v něm onen rozdíl mezi *čistým* a *nečistým* místa mítí může. Rozdíl ten platnost svou projevuje v oboru duchovním, a srdce, mysl a vůle člověka jej pokáletí může, jelikož přičitatelný skutek jedině z vůle vychází. Pán očividně

za základ důvodění svého nadesílá zásadu tu všeobecně připustěnou, že člověka mravně nic leč co ze samostatné a vědomé činnosti ducha původ má, nemůže hyzditi. A tudy, poněvadž pokrm srdce či obor duchového se netýká, člověka také neposkvrňuje; poskvrnití ho může pokrm jen tenkrát, kdyby se s ním zlá vůle a zlé srdce spojilo, a ovšem by tedy ne pokrm, nýbrž jenom *srdce* čili obor duchovní skutek onen učinil mravně nečistým a znečištěným. To Pán hlavně a vlastně má před očima a slova jeho k tomu se toliko účelu obraceti mohou. Jakož to vysvětlí i z Marka 7, 18. 19. *Nerozumíte-li, že všechno, co ze vnějška vniká do člověka, jeho nehyzdí, anot nevchází v srdce, nýbrž ven skrze střeva se vybývá, vyměňuje a vylučuje?* Aniz tedy lze namítati, že nepochází všechno ze srdce, co z úst se proudí a že podobně také nevšecko. co do úst vchází, také vniká v břicho; Pán újeji smuštnává svou řeč mluvě toliko o tom, co člověka mravně pokaluje. To pak doleji Pán místněji a podrobněji vysvětluje a ozračuje, an vec: *Ze srdce pocházejí zli pomyslové, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivd svědectva, rouhání; sv. Marek 7, 22. přidává: lakomství, nešlechternosti, lest, oko zlé či závist, pýcha, poset; to člověka znečištuje; neumytýma rukama ale jísti neprzní člověka t. j. duše jeho.* Tím posledním výrokem se Pán vrací k výpovědi své prvnější a spolu jako prorocky namítá, že i onen rozdíl zákonitý mezi čistými a nečistými pokrmy konečně přestane, což ale, jak jsme již pravili, *tuto* o své váze ostává, budoucímu církve svojí Duchem svatým osvěcované rozsudku toho ponecháváje Act. 10, 1. d. 15, 1. d.

Svatí otcové tudy dorážejí na to, aby-chom srdce svoje všelijak vzdělávati, šlechtiti, upravovati, ustrojovati, ale i opatrovati, ostříhati a strážiti hleděli, aby nikdá nic leč s vědomím a schvalováním rozumu Kristem osvíceného odtad nevyšlo a v ně nevešlo. Podle čehož již v Starém Zákoně čteme Prov. 4, 23. *Všelikou stráží ostříhej srdce svého, nebo z něho život pochází.*

Ježíš někdy, jak 4, 12. 12, 15. 14, 13. a od jinud viděti, ušel nástrah nepřátelů svých, jelikož nepřišla ještě hodina jeho Jo. 7, 30. I tentokráte o něm sv. Matouš vypravuje:

21. A vyšel odtad Ježíš odebral se do krajin Týrských a Sidónských. 22. A aj, žena chananejská z končin těch vyšedši zvolala řkouc Jemu: Smi-

luj se nade mnou Pane, synu Davidův! dcera moje zle se od zlého ducha trápi. 23. On pak neodpověděl jí slova. I přistoupivše učenici Jeho prosili Ho řkouce: Propust' ji, nebo volá za námi. 24. On pak odpovědév řekl: Nejsem poslán, leč k ovcem zahynulým domu israelského. 25. Ona ale přišedši klaněla se Jemu řkouc: Pane, pomoz mi. 26. On pak odpovědév řekl: Není dobře vzíti chléb synův a uvrhnouti jej psům. 27. Ona pak řekla: Ovšem Pane! Nebo i štěňátka jedí z drobtů, jež padají se stolu pánů jejich. 28. Tehdy odpovědév Ježíš řekl jí: Ó ženo, velika jest víra tvá, staniz se tobě, jak chceš. I uzdravena jest dcera její od té hodiny.

Končiny Týrské a Sidónské značí ono úzké zemístě pomofské, jenž Fénicie vůbec nazývalo se a tenkrát bezprostředně Římanům podléhalo. Kam Pán se ubral, k západu-liž nebo-li k severozápadu, čili k jihozápadu, o tom ovšem, poněvadž místněji evangelistové toho neudávají, vědět nemůžeme. Nejedni z toho, že Pán soukromí býti volil Mar. 7, 24., odvětuji, že se ku Karmélu, hoře krásné a sličné, lesy porostlé ubíral. Leč raději to, co Marek o volení ode Pána soukromnosti vece, potahuje se toliko na volení Jím *domu soukromého* a ode hluku světa vzdáleného, kam žena ona došedši Pána ze soukromí toho prosbou svojí vytrhla. Že Ježíš skutečně do pohané krajiny vešel, tomu nechtěli místa dáti vykladatelé někteří, odvolávajíce se k výpovědi Páně apoštolům dané (výše 10, 5), aby se ku pohanům nedávali. Avšak Pán tím apoštolům na *onen čas* daným rozkazem nechtěl vázati sebe, a ačkoli poslána se býti praví k israelskému národu, nemůže se výrok ten v tom smyslu bráti, jakoby byl neměl hranic Palestiny přestoupiti. Kázati sice nemínil mezi pohany, *služebníkem obrázky* toliko *jsa pro pravdu* Dožl a pro *zaslibení otcům daná* Rom 15, 8. Avšak hodlal nyní, jak tam u sv. Jana 4. u Samaritánův nějaký začátek říše Boží zavedl, mezi pohany pobýdleti pro poukázání apoštolům, že také pohanům zvěstovati budou a pro naznačení toho, že od Židů království Jeho zavrženo budou ku pohanům obráceno bude. Čtěl Pán, jak Mr. 7, 24. praví, aby nikdo nevěděl o Ném, ale poněvadž veřejně cestoval a pověst Jej předcházela, ncžstala

tajna pouť Jeho. Žena jedna Chananejka či Fénicanka, tak zvaná, poněvadž Féniciť chananejského původu a od lidu Chananejky nazýváni byli; Mr. 7, 26. ji zove Syrofénicankou, poněvadž Fénicie byla tenkrát k Syrii přitčlena; a ta tedy žena dověděla se, když v domě jednom byl (Mr. 7, 24.), o Ném a přišla tam za Ním, ač kde se s Ním setkala, neví se. Sv. Augustin (cs. ev. 2, 29.) domnívá se, že v domě tom ku Pánu přišla a na kolena před Ním padla. Poněvadž pak Kristus odpovědi nedav z domu vyšel, tedy žena za Ním šla volajíc: *Synu Davidův* atd. Jiní naopak myslí, že se na cestě s Kristem setkala a volala, potom pak v domě se klaněla Jemu.

Podle podání jmenovala se Justa a dcera její tenkrát posedlá zvala se Berenika a byla pry pro své k Bohu israelskému se obrácení od manžela i s dcerou zapuzena; takto homilie Klem. 2, 19. 20., čehož o své váze ponecháváme, ač raději z toho, že ji Marek na dotčeném místě pohankou jmenuje, opak toho vyvoditi se dá. Z řeči její, v níž Pána Synem Davidovým nazývá, zřejmo jest, že jí, jenž blízko hranic svaté země bydlela, naděje a čáky Israelitův neznámy nebyly, anoť již 4, 24. pověst o Pánu do končin těch se byla roznesla. Z úcty zůstala opodál a prosila: *Smiluj se nade mnou*. Nade mnou dí, poněvadž nemoc dceřina ji více než vlastní bolest dojímalá. Byla útupá dceřina velika, ana od zlého ducha pocházela, kterýžto zvláště mezi pohany Ef. 2, 2. svou kráلكu provodil.

Pán proti všemu obyčejí svému dělal se neslyš a nevida, nic neodpovídaje, a vykladači zacházejí se v domýšlení se příčiny, proč Pán takto počínal sobě. Na tu otázku Pán sám ihned odpovídá, když byli učenici Ho prosili, aby ji odpravil či propustil, ovšem pak aby vyslyšel ji. Ač slovo, jehož užívají, jenom vesměs o obydti ženy jakýmkoli způsobem zní, z odpovědi Páně pozdější a z toho, že prosby žádné ještě neoslýšel, vysvítá, že na Pána, aby se ku prosbě její sklonil, dohlédli. Obávali se bez mála, že obtížnabude Pánu, a že Ho nenechá, až by jí pomohl. Pán ale dí: *Nejsem poslán, leč jedině k ovcem zahynulým domu israelského*. Jest Pán, sice spasitelem veškerého světa (v. 18, 11. Jo. 12, 47.) a dílo spásy Jím provedené na veškerého člověka ze kteréhokoli národu (Col. 3, 11.) se vztahovalo; ale *osobné* působení své chtěl Pán omeziti jediným israelským národem, poněvadž k Židům předně se odnášela úmluva Boží a jim byl zaslíben Mesiáš Rom. 15, 8. Jakož i Pavel Act. 13.

46. pravil k Židům: *Vám napřed se zvěstovati mělo slovo Boží*. To byla první a hlavní příčina, proč ji Kristus hned nevyšlyšel; neměli pohané práva ku bezprostřednému působení Páně, an ze Siona napřed mělo vyjiti slovo a k němu teprv měli hrnouti se národové. Jes. 2, 3. Ale jsou ještě jiné příčiny, pro které Pán ku pohance takto neobyčejně se choval. Chtěl nejprv její víru skoumati a zvýšiti; chtěl dále církvi své příklad a vzor vytvářelosti na modlitbách vystaviti; chtěl před oči položití a biledně ukázati mocnost přímluvy a nauky o svatých obcování v životě ozračiti, že totiž modlitba a přímluva nebývá daremnou a že Bůh, ač usoudil jak tam na poušti lid zničití a Sodomu podvrátiti, na přímluvu a prosbu Mojžíšovu a Abrahamovu všelijak ohled brává. Za těmi příčinami Pán ženě netoliko záporně odpovídal, nýbrž když přišedši k Němu padla na kolena díc: *pomoz mi Pane*, odušil jí: *Neslyší bráti, nehvacovati a jako vydíratí chléb dětem a psům* či jak řecký text má *štěňatům* její *vrhati* a dávatí. Jest to přísluví z domácího života vzaté, podle něhož první a hlavní péče o děti se má vésti, potom v druhém pořadí se štěňátkům propůjčovati mohou. Slovo, jež latínk má *canibus*, zní psetěněji a něžněji v řeckém textě, ve kterém řeč jest o štěňátkách *σκυλας*, tedy nemůže se o nějaké potupé mluvení, s jakou by byl Pán pohany psům (jakož Israelity dětem Božím) přirovnával. Pravda sice, že u všech národův ti psy nazývání bývají, proti nimž pohrdání nějaké na jevo dáti chceme a jmenovitě Židům tak slouli pohané týmž obyčejem, jakým od Řekův jiní národové barbari jmenování bývali. Avšak Pán tuto užívá přísluví o štěňátkách, o nichž nemluvíme s pohrdou, nýbrž s jakousi k nim přivínulostí. Tudy podobá se bezpotřebno, důvody pro tvrdé slovo z úst Páně vyslyšeli provoditi, jesto ovšem tvrdo nebylo. Ano dle Marka 7, 27. Pán ženě té nějakou dával naději, neodbyv jí z tuha, nýbrž pravil k ní: *Necheť nejprvé synové se nasytí*; slovo nejprv, *dříve* nadesýlá, že *později* se také jí přispění očekávaného dostati mělo.

Proto žena ta se nedala odbaviti s práznem, nýbrž v důvěře ku Kristově lásce a milostivosti rostouc odpovídala: *Ovšem Pane! Neboť i štěňátka jedí z drobtů, jenž padají se stolu pánů jejich*. Všickni vykladačové vtípnosti, obezřetnosti, hotovosti a duchaplnosti ženy se obdivují a shodují se ve smyslu vůbec, že totiž žena právě ze slov Páně důvod pro své od Něho vyslyšení bere spokojena jsouc, když se jí dostane podílu toho,

jehož pánové štěňátkům či psíčkům svým propůjčují.

Ale v tom se rozcházejí vykladatelé, kterak by odpověď prosebná její ku předěslým Páně slovům přiléhala a kambyčastice *neboť* v odpovědi její směřovala. O těch, kteří jak Blahoslav a před ním Erasmusci slovece *neboť já, nam,* překládají: *A však a je praví* značiti toli co *přece pak*, jakoby žena byla zhola přísloví ode Pána užitému odpírala, o těch dím vykladačích nebudeme se šířiti, poněvadž proti přírodnímu slova *já, nam,* významu se prohřešují.

Jiní podržují sice význam oné částice *nebo*, ale vsouvají věty pro doplnění vypuštěných, jak se jim zdá, myšlének. Ovšem Pane, a tudy (a to jest jeden vkladek) *tím více se mne ujití a mně přispěti máš*, nebo také psíčkové požívají od tabul pánů svých.

Jiní jiný vkladek vpravují. Ještě jiní, k nimž my se přivtlujeme, žádného vstavku nepřipouštějí, pravíce, že ta žena příslovím podobným mocnost přísloví Pánem užitého vyvracuje. *Oršem, Pane, ano, jest slušno*; ne jakoby proti slovům Páně povstávala, nýbrž ona toliko výsledek Jeho přijmouti se zdárá na jiné přísloví se odvolávajíc. Ano Pane, vece, dobře sluší, dobře jest; nebo zas jiné přísloví zní: Štěňátka drobtý se stolu pánů jejich padlými se živí; kde dětem chléb se krájí, tam nevyčázejí psíčkové s prázem. Aníž se nám přijde urážeti, dí posledního výkladu příznivci, že ona Pánu *poněkud* odpírá se zdá; jest to zdánlivý odpor toliko a všecko přijde na to, jakým způsobem slova svoje pronesla a jakým názvem projádřila, aby před očima našima veškeren odpor zmizel, ona nebyla neskromna prosba její. Pán dí: nesluší synům bráti a cizincům toho udělovati; ona pak plna důvěry vece: Kde nadbývá, tam zbytkové dobré se cizincům hodí, aníž tím vlastní děti skracovány bývají.

Taková důvěra netoliko stálá a neviklavá, nýbrž i mocná. Veliká a hluboká ovšem schopná a hodná byla, aby jí Pán, oč žádala, neodpěl. Tudy vece: *O ženo, veliká jest víra tvoje, staň se ti, jak žádáš. Velika* vece, poněvadž drží, že moc má nevyvažitelná jest a že se neubírá jednomu nic, když se jinému něčeho propůjčuje. A od té hodiny zdárá byla dcér její. *Od té hodiny*, nedí v té *hodině*, poněvadž naznačiti chce spolu, že se posedlost její nikdá již nevrátila.

Již staří otcové a po nich druhzí vykladači a homiletové příběhu tohoto všelijak k vystavení duchovních nauk používali. Znala,

dí Jeronym, volati a nazývati Ježíše synem Davidovým, poněvadž již byla vyšla z krajin pohanských a bludův lidu svého vzdala se. A již vzor víry, trpělivosti a pokory v ní se církvi vystavuje. Víru ukázala, ana důvěrovala se, že dcera její uzdravena bude; trpělivost, ana tolikrát odbyta byvši na prosbách vytrvala; pokoru, ana štěňátkům sebe připodobňovala. O té podivné proměny! Israel byl synem, pohané psíky; nyní podle rozličnosti víry rozličen a proměněn byl pořádek. Pohanům praví Pán jak oné ženě: *Velika jest víra tvá; o Židech ale platí: mnozí psové obklíčili mne.* Žalm. 21, 17.

Ještě dotýkáme, že se v ř. t. v. 25. dvojí čtení nalezá o klanbě od ženy Pánu vzdávané, *προσηύδα* a *προσηύησα*, jedno v času nedominulém, druhé v aoristě. Ješto první převládá, nedobře by se přeložilo: *poklonila se*.

Ale vraťme se k tomu, co se potom dalo, jakož se Pán do země svatě z končin fénických navrátil, aby ukázal, jak mnohem, ano jak neskončeně více náchylen jest svému lidu dobrodiními se propůjčovati. Dí sv. Matouš dále:

29. A přeched odtad Ježíš přibyl k moři galilejskému a vstoupiv na horu seděl tam. 30. I pristoupili k Němu zástupové mnozí majíce s sebou němé, slepé, kulhavé, mdlé a jiné mnohé, a položili je k nohám Jeho a uzdravil je, 31. tak že se zástupové divili vidouce němé mluvíti, belhavé choditi, slepé viděti, a velebili Boha israelského.

Sv. Matouš shrnuje tuto v jeden celek mnohé částečné události a divy, které se u moře galilejského na hoře staly. Bylo to podle Marka 7, 31. na pravém břehu jezera galilejského, když byl Pán po své pokrajím týrským a sidónským vykonané cestě k jihovýchodu se podav tam se octnul. Sv. Marek 7, 32. vykládá obsírněji jeden ze zázrakův těch, o hluchoněmém, an Matouš jenom všeobecně jich dotýká a dí: *Pristoupili k Němu zástupové mnozí majíce s sebou němé, slepé, kulhavé, mdlé a jiné mnohé a položili je k nohám Jeho.* Misto položili stojí vlastně *po-hodili*, *projecerunt*, v ř. t. *ἐπέβαλον*, *povrhli*, *po-metli*. Viděti z toho, jaká byla jich snaha, jaký pospěch těch, kteří ty neduživce ku Pánu přiváděli. Činili tak, buď aby jiné ještě přivedli, buď že se obávali, aby jim Pán neušel. I uzřevše divy ty zástupové a vidouce

némě mluvití, belhavé choditi, slepé viděti vydali se ve zvelebování Boha, anof se před zrakoma jim zrovna a opět vyplňovalo, co tam u Jes. 35, 5. 6. bylo předpovědno: *Báh sám přijde a spásí vás. Tehdáž otevrou se oči slepých a uši hluchých, tehdáž poskočí kulhavý jako jelen a rozvádn bude jazyk němých.* Co tu Matouš nazývá *mdlé, vlllové,* debiles, jsou vlastně ochrnutí, ochromlí na údech, chromoucí, úlomní, neblahorostlí; někteří vykládají o kalekách, okypťencech a mrzácích. Svati otcové na duchovní slepce, chromce a t. d. to obracejí a ukazují, že kdo svých duchovních neduhův oprostěn býti žádá, za Kristem na horu modlitbou vstoupiti a mysl obvýšnou míti musí. Zástupové ti takovým svatým plesáním Boha velebili; ale Kristus Ježíš nezapomíná v tom jásohu obecném na to, že o bladu jsou, a milosrdným způsobem a novým zázrakem jich posiluje. O tom dť sv. Matouš dále:

32. Ježíš pak přivolav učeníky své řekl: *Líto mi zástupu, nebo tři dni již trvají se mnou a nemají co jísti, a rozpustiti jich lačných nechci, aby neustali na cestě.* 33. I řkou Jemu učeníci: *Odkaď tedy vzíti na poušti chlebě tolik, abychom nasýtíli zástup toliký?* 34. A dť jim Ježíš: *Kolik máte chlebě?* oni pak řekli: *sedm a něco rybiček.* 35. I rozkázal zástupu rozložit se na zemi. 36. A vzav sedm chleběv a ryby a díky učiniv lálmal a dal učeníkům svým a učenci dali lidu. 37. I jedli všickni a nasýtíli se. A co zbylo úlomkův, sebrali sedm košův plných. 38. Bylo pak těch, kteří jedli, čtyři tisíce mužů kromě dětí a žen. 39. A rozpustiv zástup vstoupil na lodičku a přišel do končin Magedanských.

Věděl Pán, co učiniti volí s lidem, jenž Ho následoval a svou vděčnost za učiněné blahodárné divy velebením Boha osvědčoval; *povolal ale učeníkův svojich, poněvadž chtěl, jak dť sv. Jeronym, s nimi jako v potaz vjíti, na zázrak příští je připraviti, jich také, jak tam již při prvním nasycení 14, 15. d. při tomto zázraku ku službě lidu použiti, a jim tak naučení dáti, že nejvyšší úkol a čest jejich jest lidem se ve službě propůjčovati.* Zástup již po *tři dni trval* s Ním, všeliká zúsoba již došla, místo, kde se

byli octli, bylo pusto, anof ve vzdálenosti ode hluku nejlépe ve vyučování se vydati mohl, a nakoupiti chlebě tu lze nebylo. Za vzor, dť sv. Otcové, nám sloužití mohou lidé ti, kterak o věci nebeské se starati přijde, jakož pak n. p. sv. Karel Boromejský v čas čtyřicetihodinné modlitby veškeru dobu na službách Božích již modle se již kázaje bez jídla a spánku trval. Pán i tu také splnil, co slíbil, že kdo hledá nejdřív království Božího, věci ostatní mu přidány budou.

Apoštolé tu neradí Pánu propustiti lid, jak tam 14, 15., aby rozešli se po vsích a mestečkách a sobě potrav nakoupili; nebo jak Chrysostom vece, již byli ve víře poněkud postoupili. Pán také nečeká tuto, jak tam v k. 14., až učenci Jej o nedostatku pokrmův zpravili, nébrž sám začátek činí otvíraje učeníkům litoť srdce svého nad nuzným lidu stavem. *Líto mi zástupu, dť, nebo tři dni již trvají se mnou a nemají co jísti a rozpustiti jich lačných nechci, aby neochabli na cestě.* Pán nečeká, až by Ho lidé prosili, nébrž prosy jejich předchází, jak se od Boha v životě lidském neskončenekrát děje. Ptají se sice učenci: *odkaď chleba vzíti pro takový zástup;* ale otázka ta jenom značí nesnáz, ve které se nalezali; povídá jenom, že obyčejným způsobem a přirozeným během pokrmův zaopatřiti nevědí. Aníž pak také nedůvěru nějakou jeví, an naopak Jemu veškeru věci té opatření zůstavují. Proto když byli na otázku, *kolik chlebě mají,* odpověděli: *sedm,* nepřipojují onoho jak dříve 14, 17. pochyblivého výroku: *Což to pro tak mnohé?* K činění zázraků Pána sice nevybírají, v pokorě očekávající, co sám jednati bude; ale ta právě povaha na ně slušela a ta nám rukojemstvím jest, že se nedomnívali ode Pána samých divů a že tudy jim tím spíše víru dáti můžeme. Podobným, jak tam k. 14. způsobem Pán láme, díky činí, apoštolům rozdávatí velí a veškerému zástupu nasycení připravuje; podobně zbývají tuto *odlomky* či úkruchy, kterýmž nadbytkem rovně jak tam značí se s jedné strany, že Báh netoliko dle potřeby, nébrž po hojnosti svých darů uděluje; s druhé strany pak, jak svati otcové dějí, značí se v tom, že v církvi svátosti nikdá se nevyvážá a zvláště že nejsvětější přičasť co živé tělo Kristovo v církvi nikdy vyprázdněna nebude.

V dotčených věcech shoduje se vypravování o nasycení těchto čtyř tisíců s vypravováním o nasytě patera tisíců ve předešlé kapitole, jak ovšem jinak býti nemůže. Liší se ale obojí od sebe časem, ač právě

nevíme, jak daleko dějové ti dva dobami od sebe odstávají; liší se místem, ačkoli podobně nevíme, jak mnoho místo zázraku tohoto od místa onoho zázraku odléhalo; liší se jiným, než tam při divu prvním, apoštolův se chováním, čeho jsme již dotekli; liší se počtem chlebův a ryb, an tuto sedm chlebův a něco málo rybic, tam pět chlebů a dvě ryby se nalézaly; liší se, že tam do trávy sedají, tuto pouze na zemi se rozkládají; liší se konečně počtem košů sebraných, tam dvanácti podle počtů apoštolův, tuto sedmi podle počtu chlebův ode Pána požehnávaných. Ano také košové tu jiného jsou druhu než tamto; tu košnice, tam koše v cyrillici, tu spiridy, tam kořiny se v řectině jmenují, tu větší, tam byly menší.

Kristus opětoval týž zázrak a dvakrát lid nasytil, jak třikrát vzkřísil z mrtvých. Trojí vzkříšení značí dle otcův trojí stupeň hříchu; dvojí nasytění představuje Starý a Nový Zákon podle týchž Otců svatých a sedm košů sedm svátostí, sedm darů Ducha sv. a písmo sv. sedmerou početi zabezpečeno; neurčitý počet rybic pak znamená nescíslnou řadu milostí Ducha svatého v církvi povždy vybývajících a ostávajících. Pán napřed uzdravil nemocné a potom lid nasytil teprv, aby

naznačil, že nikdo nemá přistoupiti k stolu Páně, leč neduhy jeho ze svědomí vybyty byly. Poušť jest svět, kde srdce lidské neustále touží a lační, aniž co kromě samého Boha hlad jeho ukojiti může. Posléze i v tom čtyř tisíc počtu vidí otcové čtyry pásma světa naznačena, t. j. veškeré lidstvo, kteréž celé od Krista k věčné spáse povoláno jest.

Když zástupové byli nasytění, propustil Pán lid, *vstoupil na lodku a přeplavil se do Magedanského zemiště*; jiní čtou *Magdalského*; leč jméno jest totéž a různost povstala toliko záměnou tekutých písmen *λ α η*, kteréž i jinde se zastupují, jak n. p. Sunamit a Sulamit a Arabové říkají a píší Israen místo Israel.

Kladou Magedan místo tam, kde nyní Medždel stojí v prostředku téměř na západním břehu jezera Tiberiadského. Sv. Marek 8, 10. čte Dalmanutha, kteréž místo v týchž moře galilejského končinách hledati se musí, ovšem nedaleko Magedanu.

Hodlal Pán sobě tam odpočinouti. Ale se Mu toho nedostalo, poněvadž nepřátelé jeho všelijak poklidu tomu bránili. O tom jedná dále sv. Matouš:

Hlava XVI.

Odbyti fariseův a saduceův znamení s nebe hledajících. 6. Výstraha před učením ježich. 13. Vyznání Petrovo a přednost jeho. 21. Předpovědi Páně o svém utrpení a z mrtvých vstání. 24. Pravé následovní Krista a jeho odplata.

1. I přistoupili k Němu fariseové a saduceové, pokoušejíce, a prosili Ho, aby znamení s nebe ukázal jim. 2. On pak odpověděv řekl jim: Když se zvečeří, říkáte: Jasno bude, nebo se červená nebe. 3. A ráno: Dnes bude nechrvíle, nebo se červená zasmušlě nebe. 4. Spůsobu nebe tedy rozsouditi umíte, znamení ale času nemůžete poznati? Pokolení zlé a cizoložné znamení hledá a znamení nebude dáno jemu leč znamení Jonáše proroka. A opustiv je odešel.

Podobného něco vypravuje sv. Matouš již 12, 38. a tudy se bezmála dalo, že ně-

kteří ač řídicí rukopisové ze statí té vypustili to, co se s místem oním shoduje. Především musíme ohledati rozdíl, jaký vykladačel některé mezi oním podobným v k. dvanácté položeným a mezi místem našim stanoví. Tam k. 12. žádali nepřátelé Kristovi, aby jim dal Pán nějaké znamení s nebe, aby totiž zjevně učinil zázrak, tuto prý ale nežádají zázraku, nýbrž o takovém s nebe zázraku otázku kladou a se o znacích takového divu Pána otazují. Vykladači ti se opírají o význam řeckého slova *ἐπισημαίνω* pravíce, že to, co jsme přeložili *prosili*, znamená *otázali se*. Leč slovo to řecké neznáčí toliko tázati se, nýbrž také jak 15, 23. prositi, žádati; a tudy nevidí se nám od obyčejného vykladu odcházeti. A to tím méně, poněvadž vykladačel ti v odpor vcházejí s vazbou věty celé a jistě souditi můžeme, že by jinak byl sv. Matouš slova sestavil, kdyby byl jednati volil toliko o znacích, po čem totiž se div pravý s nebe od nepravého a napohledného rozeznává. Nevíme také, proč bychom přijmouti zdra-

hali se, že Pán vícekrát tutéž odpověď na touž otázku dal, kteráž mu od jiných a jiných předložena byla. Dí sv. Marek 8, 12., že Kristus slyše slova jejich *vzdechl*; vzdechl totiž, zarmoutiv se pro zaslíbenost jejich, že ta otázka již po druhé Mu předložena byla. Nebo ač bezmála jiní byli, kteří jemu tu otázku dali, přece předpokládati můžeme, že lidé ti ovšem o prvnějším téže otázky kladení dobře věděli.

Staří již na to ukazovali, kterak fariseové a saduceové, ač vespolek na potýčkách jsouce, proti Kristovi v jeden tábor scházeli se, aby ho tím spíše zkazili; nebo jak dí Tertullián, Kristus vezdy mezi dvěma se ukřizuje lotroma a posavádě vidíme proti církvi katolické sekty ač sobě protivně sbíhati se. Možno ale také slovy *fariseové a saduceové*, poněvadž byli hlavní reprezentanti náboženského u Židů smýšlení, veškeren obor lidu vyššího vzdělání rozuměti, který se Kristu protivil, což na jedno vychodí.

Lid Pána velebil 15, 31., nepřátelé Jeho ale opět jiných s nebe divů dožadují se pokoušejíce t. j. zlým úmyslem to činíce, aby Jej všelijak, ač možná-li, o důvěru a o váznost u lidu připravili a v nesnáz přivedli. Neučiní-li divu takového, tedy že nemůže toho učiniti, u lidu Jej obouzeti a na to co důkaz nepochybný odvolávati se budou, že s nebe není, poněvadž znamení s nebe dáti nemůže. Učiní-li ale, ač o tom, že toho ne učiní, se zdáti přesvědčení míti, vezdy ještě zbývalo toho se zpěčovati, výminky vymyslíti a jak tam ona dábůl vymítání nějakému se satanem spolku připisovati aneb v jednu řadu se skutky oněch egyptských čarodějů pokládati.

Ježíš nedává odpovědi té, kteréž se nadáli, nebrž odvětil jim s výtkou, že znamení přirozená a obyčejná na nebi znají, znamení ale, kteréž Bůh nyní v času tom či během času toho na jevo dává, aniž poznávají, aniž všímají si. Dí jim Pán: *když se zvečeří, říkáte: Pohoda bude, nebo se rdí nebe; a ráno: dnes bude nečivle, nebo se červená zasmušlě nebe. Povrhu nebe tedy rozsouditi umíte, znamení ale času nemůžete rozoznati?*

Žádají zázraků pod záminkou, jakoby věřiti chtěli, a zázraků těch, jenž se staly a stávají na Kristu a skrze Krista, nepřijímají, ano znameními, jimiž na oko se vidí, že On Kristem jest, ne slušně a nešetně pohrdají.

Znamení ta jsou týdnové Danielovi již uplynulí, odháatí berli: od Júdy, svědectví

andělův, osvědčení Otcovo, svědectví Ducha svatého, svědectví Jana Křestitele, divové posud činění, vyplněná na Ném prorocství, nauka Jeho, Jeho povaha. Tyto všechny věci znameními byly a stačiti mohly ku přesvědčení jich; ale jim dobré vůle se nedostávalo. V důvodění Páně leží spolu, že prozřetelnost Boží, jak ve přírodě červánky pošmourné od jasných rozeznávati a tudy o povětrnosti napřed zvěstovati nám propůjčuje, tak v okolnosti *času, doby a věku* známky vložila, jimiž příchod Messiasa na jisto se poznati může. Jsou-liž tedy oni s to věstiti, že červánkové ranní nechvíli a nečas, červánkové ale večerní jasnotu a pohodu předpovídají: tedy také mohou a jako strážcové a hlásní Izraelští Jes. 52, 8. musejí *znamení času rozeznávati*, to jest z věcí té doby stávajících se poznati, že čas onen přibyl, v němž Messias se vyjeví má; a tudy že jiných s nebe divů neřeba, aby se poznalo, že doba ona předpověděná přišla.

Přísliví onoho o povětrnosti se u nás a jiných národů posud užívá a ze zkušenosti vzato jest. Svati otcové potahují červánky večerní na smrt Kristovu, na něž vzkříšení radostné nastalo a červánky ranní jim krev apoštolů pro Krista vylitou značí, po kterých nechvíle desatera pronásledování přišla.

Znamení proroka Jonáše, o němž mluví 12, 39. Pán opětuje, poněvadž největší tajemství svaté víry naší v něm naznačují se. — Viz ostatek výkladu výšeji 12, 39. Převhodně sv. Aug. cís. 5, 3. o hvězdářích a podobných dí: Skoumají důvtipem a domyslem svým a mnoho vynalezli a určili na mnoho let napřed, zatmění hvězd, slunce i měsíce, který den a kterou hodinu nastanou. A podivují se tomu lidé a velebí a vynášejí je; a tito v bezbožné pyše zatímávají se a na tolik času napřed počítajíce zatmění v přítomnosti nepozorují. Leč vizme, jaké naučení Pán z toho fariseů na divy se dobývání pro učenáky vyvodí.

5. A přišedše učenáci Jeho přes moře, zapomenu chlebě vzíti. 6. On pak řekl jim: Hleďte a varujte se kvasu farisejského a saducejského. 7. Oni ale rozmýšleli mezi sebou pravíce: že jsme chlebě nevzali (mluví takto). 8. Věda pak to Ježíš řekl: Co rozmýšlíte mezi sebou, malověři, že chleběv nemáte? 9. Ještě-liž nerozumíte? Aniž-li se pamatujete na pět chlebě pro pět tisícův lidu a kolik košův jste sebrali? 10.

Ani na sedm chlebě pro čtvero tisíců lidí a kolik košíků jste sebrali? 11. I proč nerozumíte, že ne o chlebě mluvil jsem vám? Strčte se kvasu farisejského a saducejského. 12. Tehdy srozuměli, že neřekl chrániti se kvasu chlebě, nýbrž nauky fariseů a saduceů.

Vykladatelé táží se, zda to Páně přelavení jedno jest s oním, o němž 15, 39. se mluví, že se do Magedanu podal? Nebo se některým vidělo toto různiti od onoho, an za to měli, že Pán sám se do Magedanu přelavil napřed 15, 39., načež prý tuto v kapitole naši jej učenci následovali. Ale podle slov Mark. 8, 13. *nechav jich* (fariseů v krajině Dalmanutské) *plavil se přes moře*, zřejmě jest, že se tu o novém přelavení jedná. Kristus totiž fariseům odmluviv zanechal jich a vrátil se na druhý břeh, odkud nedrahně před tím byl se doplaval. Neptíměla Ho k tomu bázeň nástrah od nepřátel Jemu stroujených, jak raději nevole proti těm zarytcům a chtěl odplutím svým pokofiti je a ukázati učeníkům svým, kterék i prach s nohou svých vyraziti druhdy třeba bývá (10, 14). Poněvadž pak Pán náhle odplouti vcel, tudy apoštolé chleba sebou vzíti zapomněli.

Ale tu naléhá otázka, *kdy* byli chlebě zapomněli? Máme-li si věci té pochopit tak představovati, že učenci přelavivše se pozorovali, že byli zapomněli chlebě, tak že zapomenutí připadá v dobu příjezdu na onen břeh? Výklad ten docela přílehlá aoristovému přičestí *ἐσθόντες* . . . *ἐπειλάθοντο* a vulgátě *cum venissent*. Ale jiným se vidí, že výkladu tomu vadí slova Mark. 8, 14., podle jehož slov: *zapomenuli vzíti chleběv a neměli než jeden chléb s sebou na lodi*, ono zapomenutí prý dříve v dobu totiž odjezdu či odplavení-se připadá, tak že by se muselo přeložiti: *A jdouce neb plavíce se učenci jeho přes moře, zapomenuli atd.* Přičestí aoristové *ἐσθόντες* nepřiči se výkladu tomu a vazbě té, ješto spojeno jsou s aoristem indikativu tytýž stejnodobý význam mívá, jak n. př. Act. 1, 24. 24, 22. atd. Leč text Markův nás nenutí odstoupiti od obvyčejného významu minulosti přičestí aoristového a zanechati překladu vulgáty; my jsme tedy přeložili *přišedše*, jak ve starých přeloženích českých i staroslovanských nalézáme.

Pán při tom se přelavování bez mála shledal, co znatel a zpytatel srdcí lidských, že učeníkům nezdálo se ono zázrakův s nebo se dovolávání býti tak lžišuo a že oni v

očekáváních svých s strany Messiaše týmž posud, jakým fariseové podléhají předsudkům. Tudy jim dí, *aby se varovali kvasu farisejského a saducejského*. Kvas někde sice jak tam v podoběnství 13, 33. značení dobré má; ale obyčejně, poněvadž kvas při obětech se za nečistý považoval, se slova kvasu ke značení věcí zlých, špatných a převrácených užívá. Jakož pak tuto značí nauku fariseův, pokud se s Božím zákonem potýkala čili značí převrácenou a nebožskou stránku nauky té jejich. Nedí: *varujte se nauky fariseův*, poněvadž prohlídá jen k tomu, co bludného se přilíplo k nauce jejich, kteréž on, pokud zákon Boží vykládali, následovati přikázal 23, 2. U sv. Lukáše 12, 1. v jiné spojitosti jmenuje kvasem fariseův pokrytství, zde ale rozumí se nauka jejich, pokud bludům povoluje. Sv. Marek 8, 15. přidává: *střeďte se kvasu saduceů a kvasu Heródova*. Jaký kvas to byl ten kvas Heródův či Herodiánů, o tom místněji budeme mluvit níže 22, 16.; byl ovšem kvas ten kvasu saducejskému příbuzen.

Apoštolé slovům Páně nerozuměli, nýbrž se domnívali, že Pán jich těmi slovy vystíhá, aby ani chleba od fariseů a saduceů nekupovali. Přicházeli zajisté do krajiny, v níž mnoho pohanů bydlelo a zanášeli se bez mála myšlénkami těmi, že ve stravování s pohany spolkou všelijak se varovati budou. I slyšev v těch svých myšlénkách Pána jim prikazovati, aby se kvasu fariseův štítili, mysleli, že nejenom od pohanův, nýbrž ani od fariseův chleba kupovati nemají. Proto *rozmýšleli mezi sebou* či jak raději jiná slova řecká vykládají, *rozmlouvali k sobě vespolek*, což lépe jest vyloženo, jak z Marka 8, 16. patrnó. Ježíš ale znaje rozpaky jejich a jejich myšlénky, je kárá: *Malověří! Proč o chlebech pečujete? Ještě-li nerozumíte, aniž se pamatujete na pět chleběv pro pět tisíc lidí a kolik jste košíků sebrali? Ani na sedm chleběv pro čtyry tisíce a kolik se košíků sebralo? I proč nerozumíte, že ne o chlebě mluvil jsem vám?* Domluva Jeho netoliko pokárala jich, nýbrž je poučila a je upokojila. Dí zajisté jim, že darmo stárali se o stravu, ješto ze dvou předešlých zázraků jim patrnó býti mohlo, že té péče u přítomnosti Jeho nepotřebí a že tedy Pán nemluví o chleběch, nýbrž že slova kvasu obrazně o věci jiné, o bludném učení totiž, užívá. Sv. Marek 8, 14. dokládá, že *měli jeden chléb na lodi*; k tomu Pán bez mála se potahuje ve své domluvě mlčky, jako by pravil: Nevíte-liž, že jakož jsem tamto pět oněch a oněch sedm chleběv rozhojnil, i tento

jeden chléb váš rozmnožití mohu? *I poznali a vyrozuměli, že Pán o nauce bludně fariseů, saduceů a Heróda mluví.*

Sv. otcové kvasem takovým, který veškerou hmotu smýšlení lidského proniká, ruší a kazí, bludařství a kacířství rozuměli. Sv. Jeronym praví: Kvas tu mocnost má do sebe, že byv s moukou smíšen hmotu rozmnožuje a ji docela ve svou chuť proměňuje. Tak hérctická nauka, když nejmenší jiskerku v mysl tvou vloží, brzo v plamen veliký vzroste a veškeren majetek člověka sobě podmaňuje.

Následuje vyznání Petrovo v Zájordánsku učiněné.

13. Přišel pak Ježíš do krajin Césaréy Filipovy a tázal se učeníků svých řka: Kým praví lidé býti Syna člověka? 14. A oni řekli: Některí Janem Křestitelem, jiní pak Eliášem, jiní pak Jeremiášem aneb jedním z prorokův. 15. Dí jim Ježíš: Vy pak kým mne býti pravíte? 16. Odpověděv Šimou Petr řekl: Ty jsi Kristus, syn Boha živého. 17. Odpověděv pak Ježíš řekl jemu: Blažen jsi Šimone, synu Jonův, poněvadž tělo a krev nezjevila tobě, nébrž Otec můj, kterýž v nebesích jest. 18. I jáť pravím tobě, že ty jsi Petr (skála) a na této skále vzdělám církev svou a brány pekelné nepřemohou jí. 19. A tobě dám klíče království nebeského a cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi. 20. Tehdy přikázal učeníkům svým, aby nikomu nepřavili, že On jest Ježíš Kristus.

Vyšel Pán z okolí jezera Tiberiadského a z krajin, kde zástupové Ho následovali: aby soukromí a bez vytrhování od lidstva se svými učensky pobýti, jim hlavitou otázku předložiti, o pokroku jejich v poznání pravdy se přesvědčiti a základ církve položití mohl. Tam na soukromé cestě, jak Luk. 9, 18. vece, od učeníkův svojich ustranil se Pán napřed na modlitbu a potrvav po nějakou dobu na modlitbách šel dále v podkrají tom, a na cestě, jak Mar. 8, 27. dí, otázku tu učeníkům učinil. Modlil se dříve a modlitba ta, jakož i to místa zevrubněji, než jinde, udání, ukazují na to, že něco předléžitého se tu konati bude. A vidíme skutečně dvojí hlavitou pravdu tuto se jeviti, že Kristus

jest Syn Boží a že Petr jest hlava církve. Modlil se Pán maje Petra ustanovovati za hlavu, jak se tam, když apoštoly všechny zvolil, podobně modlil Luk. 6, 12. Táž se tedy: Kým praví lidé býti Syna člověka? Aneb dle jiného čtení: Kým mne praví lidé býti? Třetí čtení oboje předešlé v sobě zahrnuje: Kým praví lidé býti mne Syna člověka? Leč čtení vulgáty tu předek má a Maldonat dobře původ těch růzností vysvětluje, že napřed někdo na kraji připsal slovíčko *mne*; potom že slůvko to od jiného písaře, domněvšího se to býti opravou, do textu přijato bylo; posléze ale, že někdo vida nadbytek, slova *syna člověka* docela vypustil.

Město Césaréa Filipova, v jehož okolích se ta otázka ode Pána učinila, příležitosti ku patě hory Antilibanu čili raději velikého Hermonu; dříve sloulo Panéas, leč Filip syn Heróda Vel. je obnovil, okrášlil a kecti Tiberia císaře Césaréou pojmenoval a poněvadž jiná Césaréa ležela na moři pod Karmélem, tedy na rozlišování zvana tato pod Hermonem Césaréou Filipovou. Krajina tam byla krásna a jsouc prameny řeky Jordánu protékána velmi úrodná. Staré jméno však se udrželo dosud a leží na místě, kde město to stálo, nyní ves o stu padesátí domích jménem Bañas. Eusebius h. e. 7, 18. jak jsme již výše toho dotkli, praví, že krvotoká žena Mt. 9, 20. z města toho pocházela a že na památku svého uzdravení zvláštní sochu postaviti dala, kteráž za věku Eusebiova tam ještě se nalezala; potom od Juliána podvrácena byla.

Jmenuje se tu Pán *Synem člověka*, jak tam již dříve 8, 20., poněvadž slovo to v sobě obsahuje důstojenství messiáské a Pán jím své o sobě povědomí vyjádřiti hodlal. Lidmi oněmi, na jejichž o něm úsudek se Pán táže, jsou lidé ti, jenž více méně v Něho věřili, alespoň něco vyššího v Něm vidouce Ho následovali. Lidé ti, jak apoštolé, kteří s nimi se stýkali, tu praví, drželi Ježíše buď za *Jana Křestitele*, buď za *Eliáše*, buď za *Jeremiáše*, buď za jednoho z proroků; jejich tedy o Ježíši zdání v tom se scházela, že jej za předchůdce aneb za spolutchůdce a průvodce Messiáše drželi, ne však za Messiáše samého, ač kým by skutečně byl, se rozcházel. Uráželi se na nejslavněm jeho sobě počínání, v Messiáši se toliko velkého krále naděje, jenž je prvním na světě národem nade všemi vládnoucím učiniti měl. Za Jana Křestitele jej někteří měli, kteří ani Křestitele ani Ježíše nebyli osobně poznali a se domněli, že Jan,

kterýžto sám se předchůdcem Messiáše býti osvědčoval, znovu z mrtvých vstal a opět působí, ač sobě působu, jakým by se to dalo, zhola povědomí nebyli. Ti, kteří Jana a Krista osobně znali, aneb aspoň jich současně působení rozeznávali, ti drželi Pána za Eliáše, kterýž dle Mal. 4, 6. přijíti a srdce otců na syny přenéstí měl Math. 11, 14. Jiní opět Ho drželi za Jeremiáše, ku kterémuž lid israelský co ustavičnému zastupci svému 2 Macc. 15, 14. se s láskou ozvláštní přivinoval a kterýž 2 Macc. 2, 1—12. sám o schované schráně Boží věda sám ji také za doby Messiášovy na jevo měl vynésti. Posléze ho někteří pokládali za proroka, bez mála k 5 Mojž. 18, 15. se táhnouce a místo ono o Messiášovi neberouce, jak se z Jo. 1, 21. vidí, nébrž o některém velkém proroku, jenž spolu s Messiášem přibude, je slyšeti. Pocházeli ti o Kristu náhledově z pletě a z krve t. j. z moudrosti člověcké a důvtipu lidského, a tudy se s pravdou míjeli, kterážto se jenom ze zjevení Otce prýštíti mohla v. 17.

Vyslyšev Pán ta rozličná lidí o Ném mínění, obrací se k apoštolům samým a táže se: *Vy pak, kým mne býti soudíte?* Ke všem se obrací, všech se táže, ovšem tedy ode všech odpovědi očekává, ale odpovědi souhlasné. A tudy jeden z nich jménem všech odpovídati bude. Ten pak nebude jiný leč Petr, jak evangelium nám povahu jeho představuje; on zajisté všady spatřuje se ústem, mluvčím, vůdcem, duší celého sboru apoštolského, on byl nejhodnější a nejsrdnatější z nich, on nejvíce se ke Kristu vinul, ke Kristovi do jezera skočil, Krista při umučení mečem zastával; on *dosud* všady v čele apoštolského sboru předkuj, poněvadž největší ku Kristu lásku má; od této ale chvíle proto předkuj, poněvadž hlavou sboru apoštolského ustanoven byl pro toto Krista vyznání!

Leč kterak zní odpověď jeho, a jaké jest jeho vyznání? Byli apoštolé ustaviční Páně společníci a průvodcové a museli tedy výše o Ném smýšleti než lid, avšak poznání dokonalého nemohli o Kristu dojíti svým vlastním namáháním, aneť nikdo nepřichází k dokonalému poznání Syna Božího leč Otec jej táhne Jo. 6, 44. Poněvadž pak Petr hned na počátku povolání svého Jo. 1, 43. předzřízen byl hlavou církve se státi, tudy milost Boží v něm nejvíce se vyjevila a on na otázku Páně odpověděl: *Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.* Odpověděl sice ve jménu celého apostolstva, jak toho Jeronym, Chrysostom a jiní otcové zjevně dotýkají, ale

neodpověděl z myslí apoštolských, nébrž ze zjevení Božího jemu od Otce propůjčeného. Druzí apoštolé ovšem po vyjevení od Petra pravdy té s ním za jedno byli a v jedno vyznání s ním se sešli; avšak teprv když byl Petr vynesl svoje vyznání, tu teprv se jim vyjasnilo a ozračilo jejich vlastní o Kristu vědomí. Ale začátek učinil Petr, on jim předkoval, on vyslovil pravdu, ku které se priznali potom, ale teprv když jím vynesena již byla. Petrovi tedy se vyznání připisovati musí, jakož pak Kristus jeho blahoslavi a jemu přednost dává, o jiných apoštolech nepřipomínaje. Jiná věc jest vyznání vyřeknutí, a jiná věc jest k němu se přijíati a přiraziti.

Sestává vyznání Petrovo ze dvou částí. *Ty jsi Kristus*, *Ty jsi* zaslíbený Messiáš, nejsi toliko předchůdce Jeho aneb průvodce Jeho. To jedna částka vyznání Petrova, kterou se od domnění lidu ovšem velice liší. Ale větší stupeň jest v druhé částce vyznání jeho: *Ty jsi Syn Boží*; *Syn Boží* v jediném, výhradním, výlučném významu; tudy při slově tom v řečtině jest člen předložen *ὁ υἱός*. *Syn Boha živého* dí, nejsi Synem Božím v onom smyslu, v jakém pohané o synech bohův svojích bájí, nébrž Synem Boha živého, jednoho, pravého, stvořitele nebe i země, v Němž jsme, žijeme a se hýbáme. Máme tedy krásný tuto postup od menšího k většímu. Jednu i druhou část byli také jiní vyznali, jak tam Jo. 1, 41. n. p. Ondřej a Nathanael a jiní u Mat. 14, 33. Ale pronesení ona byla se jako před duchovníma jich zrakoma toliko přemihla, aniž tak hluboká byla, jak tuto u sv. Petra. A proto, poněvadž jenom přítomný smysl slov svojich nahlíždali a poněvadž dosah a dovah slova *Syn Boží* se jim neozračoval jasně, proto Pán neblahoslavl jich tenkrát, jak tuto Petra blahá, kterýž veškeru hloub a výši slov těch pronikal. Pán se jmenoval *synem člověčím* a připomínal jménem tím, v čem se lidskému pokolení propůjčil. Petr nazývá Jej *Synem Božím* a připomíná slávu, ve které Pán bytuje. Snížil se pro nás Pán a tudy spravedlivě jest, abychom slávu Jeho blásali, dí sv. Augustin. — Slyšev vyznání to Kristus blahoslavl Petra a vece mu: *Blážen jsi, Simone synu Jonávi, ana plet a krev nezvestovala toho tobě, nébrž Otec můj v nebesích.* Jmenuje Pán Petra celým jménem jeho, jak to při slavných a vážných promluvách obyčejno. Někteří ve jménech oněch co slovech hebrejských význam svůj majících tajemného cosi hledají, domníje se, že jménem *Jony* či *Jonáše* Pán na holubici co

symbol Ducha svatého a jménem *Šimon* na význam posluchatele naráží, jako by těch jmen vyslovením Pán byl říci hodlal, že Petr v tom svém Jeho vyznání poslušen byl Ducha svatého. Raděj Pán celé jméno Petrovo pozemské klade, aby tím více ozřejmelo nové jméno jeho v říši Páně.

To vyznání, vece Pán, nevychází z *pletě či těla a krve*, nébrž z Boha. Zjevení Boží se tu klade naproti domněnám lidskému, buď z vlastního přemýšlování, buď z přijetí cizých náhledů poslému. *Tělo či plet a krev* vesměs a vůbec značí hmotnou, porušitelnou, přechodí stránku člověka, podle čehož sv. Pavel 1. Cor. 15, 50. dí: *Tělo a krev království Božího nedosáhnou, aniž porušitelná věc neporušitelnosti dojde*. Dále značí plet a krev stránku člověka mdlou, křehkou, slabou a chabou, podle čehož dť tu Pán, že se tomu nevyužil Petr od matných, padkých, kruchých lidí, nébrž ode všedoucího Boha; že mu nepřišlo vědomí to zdola nébrž shora, že to poznání Ježíše co Krista a co Syna Božího nevyplývá z přírody, nébrž z milosti, an Jo. 6, 44.: *Nikdo nepřijde k Synu, leč Otec přitáhne jej*. Milostí té se Petrovi co zaminěnému náměstekovi Kristovu u větších míře než jiným apoštolům dostalo, a Petr milostí té co jistě vdákní se propůjčiv, pletkost či tělesnost překonav a nad věci lidské povýšiv se očima duchovněma Syna Božího poznal a božskou slávu a velebnost Jeho vyznal, jak vece sv. Leo. Odtud, že Pán blahoslaveným Petra nazval, obyčej jest v církvi nástupce Páně papeže Římského zvatí Bláženým čili jak nyní v užívání jest, Svatým Otcem.

Poblahav Pán dí dále Petrovi slova nad míru důležitá: *I já pravím tobě. I já, di. Tys pravil, že jsem Syn Boží, já pak na vzájem pravím tobě, že jsi skála*; tys pravil, co ti Otec nebeský zjevil, já ti pravím, co o tobě Otec nebeský v jednotě se mnou ustanovil: *Ty jsi skála*. Nedí Pán: *Ty budeš skálou, nébrž: ty jsi*; Otec a já jsme ustanovili tebe za skálu církve. Tys vyjádřil mou důstojnost co Syna Božího, já vyslovuji nyní důstojenství tvoje, že skálou církve jsi.

Již sice u Jana I, 43. nalezáme, že Pán hned při prvním s Petrem se potkání jemu onoho jména *skály* či *Petra* udělil; leč tam vece: *Ty budeš zvatí se (Petr) skála*; tam jméno toliko dáno jako nějakým proroctvím toho, co mu tuto poskytnuto; tam naznačeno, nakresleno a navrženo jenom, co tu v plné míře obsahu svého uděleno; k čemu tam Petr vyvolen byl přitěmně a jako v nástině, tuto se plní a potvrzuje a Petr se plnomoc-

nikem říše nebeské ustanovuje. Tam se bral ohled na *naději*, an v naději církev již se budovati měla a v naději přechodně přijat, zvolen a určen byl Petr za náčelníka, prvníka a předníka; tuto prohlídá Pán *k všem* Petrově, již veřejně a slavně vyznává. A k těmto dvěma výjevům druží se převýborně *slib lásky*, jež po vzkříšení Páně po třikráte Petr opětoval Jo. 21, 2. d., jímž trojice ctností dokonána a vina dřívější Petrova již slzami obmytá docela byla vymazána.

My jsme sice přeložili, jak se obyčejně děje *Ty jsi Petr*, ale spojitost žádá, aby se přeložilo: *Ty jsi skála*. Pán v aramejské řeči mluvě užíval slova *Kéfa*, jenž *skálu* znamená a dávalo se co jméno lidem skalným t. j. vytrvalým, stálým, nepodvrtným. Řek a latině slovo to slovem dvojím, Petrus a Petra, dobře přeložiti mohli, jedním mužského rodu jakožto jménem muže, druhým rodu ženského jakožto pojmením církve, anot to duchu jazyka jejich docela přiměřeno jest. Ještě přiměřeněji Francouzi šťastnou v této věci jazyka svého povahou slove *Pierre*, Petra i skálu znamenají. Veškeren důraz tuto záleží na *významu*, nevšak na zvuku, a tudý některá cizá přeložení mají: *Ty jsi Petr a na té petře vzdělám církev*; vzali překladací ti slovo *petra* do svého jazyka, aby smysl výroku Páně tím zevrubněji odbiti a vyraziti mohli.

Slovy na *této skále* udává Pán příčinu, pro kterou na Petrovi vzdělá církev svou. Každý zajisté dům svůj na pevné a nepohnuté skále staví, an jenom pošetilec stavbu svou na písku buduje (Mt. 7, 24—28); tudý taky Pán co věčná moudrota na skále církve svou co chrám Boží veliký ustavěti ustanovil. Skála tato jest Petr, jak již vysvětlá ze samých slov *a na téže skále* a z důrazu, který pro postavení slov těch na předním místě druhé věty a na sloví *téže* spoléhá. Na *téže skále*, jenž jest Petr, vzdělám církev svou. *Vzdělám*, dí budoucně, poněvadž tenkrát se teprv počínala, ano ještě v Kristu zavřina byla, mající z Něho po z mrtvýchvstání teprv vyniknouti, když Duch sv. seslán byv od Krista, tělo Jeho mystické, církve, dechem svým k životu přivede. Nad to ještě užívá času budoucího *vzdělám*, poněvadž se církev ustavičně víc a více buduje a vystavuje, po veškerý věky vzrůst beroucí, až vrcholu svého dosáhne a slávy svojí dojde. Dí Pán *církev* a nedí *království svoje*, již tím slovem chtěje naznačiti, že viditelnou církev na mysli má.

Církev co jednota, co soujem a spolek či úhrnek všechných věřících v písmě se

často budové, chrámu, stavbě a domu připodobňuje a jmenovitě se to stává na dvou místech 1 Cor. 3, 10. 1 Petr. 2, 4. 5., která místa právě s naším místem potýkati se zdají. Df. jistě Pavel, že *nenmže nikdo jiného základu položit, leč který jš položen jest, Kristus Ježíš*, a Petr na dotčeném místě jmenuje *Krista kamenem živým, od lidí zavrhnutým, ale od Boha vyvolným*. U sv. Matouše tuto nalezáme, že Petr základným kamenem ustanoven, u sv. Pavla a Petra v listech Krista základným tím kamenem býti shledáváme. Leč není tu potýčky a odporu a obojí podlé sebe dobře obstáti může. Kristus jest neviditelným, Petr viditelným základem, Kristus samostatným a světlým, Petr odstinným, náměstným, od Krista odvislým základem. Kristus co úhelny kámen Ef. 2, 20. nese, drží, prostoupá, prosahuje a proniká veškeru osnovu církve; ale On chce, aby veškero působení Jeho viditelným během a náměstným, lidstvu přiměřeným způsobem se dalo a veškeren trojí úřad jeho, jímž spása lidského pokolení se vykonává, se vidomé v církvi ozračoval. Jako člověk od vidomých věcí k nevidomým postupá, tak jenom skrze viditelný kámen úhelny, skrze Petra, s úhelnskem neviditelným, s Kristem, spojení a sjednocení býti můžeme. Ku Petrovi jen toliko, ne však ke všem apoštolům pravil Pán: *Ty jsi kámen, skála, základ církve*; a tudý přednost Petrova, a všechných jeho v Římě nástupců od počátku církve se po veškera století uznávala, jak to celá historie církevní dosvědčuje. Ovšem i ostatní apoštolé jsou základní kamenové církve Ef. 2, 20. Ap. 21, 14; ale Petr sám o sobě jím jest, ostatní jenom ve společnosti s Petrem. Podřízenost ta ostatních apoštolů pod Petra za věku apoštolského nemohla býti tak zřejma, poněvadž každý apoštol sám o své ujmě církve zakládati mohl, nadán jsa darem neomylnosti, bezprostředně od Krista povolán a všech skutků Páně a veškerého učení Jeho bezprostředným svědkem byv. Tudý vhodně Řehoř Naz. df. že *skála církve základy církve přijímá*, či že skále církve, Petrovi, základové církve, apoštolé, svěření byli.

Za dřívějších dob protestanti slova: *Na té skále vzdělám církev svou* všelijak obcházel, aby jenom přirozeného významu slov těch ujmí mohli. Tak se jim zazdalo, *skálou* slyšeti vyznání Petrovo, aneb víru Petrovu aneb dokonce Krista, Jehož Petr tím vyznáním svým byl vyznal. Přitom se dokládali i výroky sv. otcův, kteří prý též o Petrově víře, aneb o Kristu, Jehož Petr vyznal, vy-

rok Páně onen vykládali. Leč protestanti novější nahlížejí, že takovýto výklad obstáti nemůže a spojitosti docela odporuje, anof jediným slůvkem na *této* skále veškero to dovozování v nívě se rozpadá. Jestliže někteří otcové pravili, že Pán na víře Petrově církve založil a slovo *skála* o víře vykládali, činili to v docela jiném smyslu, než protestanté to činí, *víru* onu neslyšíce abstraktně a všeobecně, nēbrž víru Petrovu čili Petra, jelikož věřil. Prvenství Petrovo dokonale uznávali; ale zpytující, proč právě Petr přednosti té došel, nenalezali jiné příčiny leč víru Petrovu. Jakož ale prohlašující se, že ne tělo, nēbrž víra Petrova po vodách mořských krácela, nepopírali, že Petr po vodách krácel mocí víry své, tak podobně v našem případě výrok jejich, že víra Petrova jest základem církve, neznačí jiného, leč že Petr skrze víru svou stal se církvi hlavou. Petr jest hlava církve, víra jeho příčinou, proč a nástrojem, jakým se onou stal hlavou; neboť ani církve nesestává z víry, nēbrž z lidí věřících.

Ale Pán udává i způsob, jakou církve jeho bude. Poněvadž bude na skále vzdělána, tudý *brány pekelné nepřemohou ji*. Smysl vesměs průchoden a zřejem jest, že nezahyne a stále bytovati bude církve Páně. Ale když přijde místnější a zevrubnější rozbirati každé slovo, co branami pekelnými se slyší a jaká to nepřemožitelnost církve rozumí se, nesrovnávají se docela vykladaatelé. Někteří za to mají, že *peklo* tu podle písma starého Job. 20, 21. 26. 6, 38. 17, 7. 9, 15. Jer. 38, 10. značí *smrt aneb hrob*, a že se podsvětu, hrobu či peklu připisují *brány*, poněvadž se představuje co hrad nějaký, co obydlí strážné a co žalář, kdež zajištění bývají nepřátelé. Brány ty dle Jon. 2, 7. Job. 17, 16. mají své závory, které zavírají a otvírají se, leč kdo tam přibude, tomu se již neotevrou, jak tam Jonášovi a *nedojde vysvobození odtamtud nikdo*. Peklo to pak se též co mohutná osoba představuje Hab. 3, 5. Job. 28, 22., jenžto má osidla a provazy pro zasažení člověka Z. 17, 6. 114, 3. a kteréžto nikdo odolati nemůže. Dvojí obraz tedy Pán podle těch vykladačů tu spojuje: Peklo představuje co mocnost, an jí namáhání nějaké a zavdější přemáhání připisuje a spolu též, v čemž druhý obraz záleží, se udává, čím toho přemáhání dochází, *branami svými* totiž. Smysl bylby: peklo nepřemůže církve mé a brány jeho jí neobklíčí; anebo kratěji a jednovětně: Církve moje nepřestane, věčně trvati bude, an veškerym mocem porušení a zkázy odolá,

Leč lépe jiný výklad praví, že se *branami* pekla rozumí podle Gen. 22, 17. 24, 60. moc a síla pekla a knížete jeho. Iládes, šeol nejenom podsvětí, nýbrž zrovna místo zatracenců značí. Vidíme to zvláště ze sv. Otců, kteří ve svých dogmatických pojednáních vyrazí písmových užívali. Nebo odtad to šlo, že slovo *ἄδης*, infernum, znamená místo zatracenců. Jakož zajisté v branách se veškerá pevnost města a všechna síla jeho, o zvláště v čas útoku, sbíhá a shrnuje, tak Kristus všelikou moc *branami* a všelikou moc církvi odpornou *branami pekelnými* nazývá. Církev říše nebeská jest; ale proti ní povstává a bojuje říše pekelná a kníže její, kníže a vladař smrti, ďábel Hebr. 2, 14. Tudy dáleji rozumí se *branami pekelnými* veškerá moc pekla a ďábla, kterou se proti církvi potrhuje a ji přesíliti a přemoci usiluje, rozumějí se veškerý strojby, klamy, nástrahy, úklady, lesti, veškero násilí, úsilí, namáhání a stékání hradeb církve svaté a to ustavičné proti ní všelikým způsobem bojeování a se obořování. Slovo *καιοὖσα* značí více než předčítí, überlegen sein, jak Bisping přeložil, jakoby nechtěl Pán víci říci, leč že brána církve bude silna a trvalá, tak že ani brány podsvětí nebudou silnější a trvalejší. Raději značí *καιοὖσα* tolik co přesliti, přemoci odporníka a nepřítel, a to jest co praví Schelling (Philosophie der Offenbarung II. 301): Diese Worte sind ewig entscheidend für den Primat Petri; es gehörte die ganze Verblendung des Partheigistes dazu, das Beweise dieser Worte zu verkennen oder ihnen einen andern Sinn zu unterlegen. Smysl tedy slov: *brány pekelné nepřemohou ji*, jest: Žádná moc, žádné pronásledování, žádné zlosynův usilování, žádná pohoršení, žádné v ní se vyskytlé zbrodně, slovem žádná moc lidská a ďábelská nepřemůže církve od Krista na Petrovi založené. Obojována býti může a bývá, ale přemožena býti nemůže, vece sv. Augustin. Apoštolé podle toho, že proroci Starého Zákona o bojích proti církvi, ale spolu o vítězství jejím řeč vedou Jes. 63, 1., nemohli slova Páně jinak bráti a *branami pekelnými* ovšem nepřátely církve slyšeli.

To očividně spatřujeme. Toliké kacířství, kteréž církev vyhubiti usilovalo, již zahynulo, tolikrát království, jenž svatyni církve zbořiti hrozila, za své vzala: církve katolická nepodvrtně stojí. Ale i duchovně rozumí se to všem zlobám nepřátelským církve odolávání a jich přemáhání, že totižto církev nikdá neodvrátí se ode pravdy a blud žádný nepřeslil ji. Sekty veškery, které se

od církve odstěpily a ji spravovati se odvažovaly, více nebo méně pravd stežejných křesťanstva odpadly; církev římská svěřený sobě od Krista poklad vezdy nepokaleně, ryze a neumalene zachovává, aniž kdy blud nějaký v ní opanovati mohl a ovšem ani nepopuše. Snadnější slunce zhasne, než církev otmí, dí Chrysostom. Ostatně mluví Kristus o nepremožitelnosti církve předpokládá, že ovšem brány pekelné proti ní se potrhovati, vychrlovati, sápati, ji podvracovati budou, jakož pak žádná doba nebyla církev bez nepřátel.

Velké věci Pán Petrovi udělil; ale co byl pravil o moci jemu propůjčené, povšechnými slovy se povahovalo a místnějšího vyřešení a ozvláštňení požadovalo. Tudy Pán dále pokračuje: *Tobě dám klíče království nebeského*. Výklad slov těchto sнадen jest, jasn a nikdy se nic proti němu nenamítalo. U všech zajisté národů jsou klíče oznakem moci a odevzdání klíčův jest odevzdání nejvyšší moci a vlády ve kterémkoli domě, paláci, hradě, hospodářství, kraji a zemi. Jes. 22, 22. Luk. 11, 52. Ve zjevení Ap. 1, 18, praví se Kristus míti klíče smrti a života t. j. vladařem a pánem života i smrti býti. Ozvláště u národů východních úzce spojena bývá moc a vláda s oznaky jejími; kdo ty oznaky má, ten moc drží, kdo jich pozbude, ten moci své pozbývá. Ale i u nás když město některé odevzdá klíče svých bran někomu, hned ví se, že muž ten, jenž klíče přijal, pánem města učiněn jest. Když tedy se tu odevzdávají klíče království nebeského či církve Petrovi, není pochybnosti, že mu nejvyšší moc v ní se uděluje. Pán sám jest klíčnk domu Davidova Ap. 3, 7. Jes. 9, 6. majetník moci a vlády v říši té, kterouž co potomek Davidův vládnouti měl, o níž se 28, 18. pronáší: *Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi* a o kteréž Apoštol Col. 1, 13. dí, že křesťané v ní přeneseni bývají a že se proto veškero stvoření Jemu klaněti má Filip. 2, 9. 10. Tu moc svou v církvi přenáší Kristus zde na Petra, aby ji co náměstek Jeho provodil, když Pán sám vidomou přítomnost svou na zemi dokoná. Proto praví v času budoucím: *Dám*. Klíče království nebeského tedy obsahují moc, aby zavíral a otvíral, přijímal a vylučoval, tak že když zavře, nikdo nemůže otevřítí a když otevře, nikdo nemůže zavřítí, jak Jes. 22, 22: Ap. 3, 7. se praví. Veškera právomocnost tím se Petrovi udělila a co ještě Pán dále Petrovi předpovídá, jest toliko vývodek ze předešlé moci klíčů jemu udělené, aneb jest dalejší dotčené moci výklad; neb ještě se v

moci klíčů zákonodárná a soudná moc zahrnuje a zavírá, nemohou slova ostatní nic nového přičiňovati, nebřž toliko mstněji udávati a blížeji k myslí přičiňovati, co v předběžném slově obsahuje se. Slova Páně tedy: *Co rozvázáš na zemi, bude rozvázáno na nebi, a co svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi*, potvrzují té moci zákonodárné a soudné, jižto Petr se přiučastňuje, a přičiňují výrok, že co se od Petra tu v církvi podle moci ode Pána jemu udělené stane, to u Pána v nebi se přijme a platným zůstane. Zahrnuje podle toho v sobě rozvazování a svazování: 1. moc do církve přijímati a z ní vyobcovati; 2. zakazovati a prikazovati, co k účelům církve patří a tudy za dovolené aneb nedovolené, za pravé a nepravé vyhlášovati; a 3. poněvadž se moc ta spolu vniterného života týká, obnáší sebou moc hříchy odpouštěti a azdržovati. A tak vykladatelé slova *svázati a rozvázati* o svrchované moci vůbec slyšíce a šfeji je berouce ovšem lépe jim rozumějí než ti, kteří význam slov těch zužují a na pouhé zakazování a prikazování aneb na pouhé přijímání a vylučování z církve, aneb na pouhé hříchův azdržování neb odpouštění obmezují. Na to též pozorovati slušno, že nedí Pán: *co na nebi rozvázáno bude, rozvázáš na zemi*, čím by jen pouhé odpovídání a ohlašování se rozumělo, nebřž dí Pán: *co na zemi rozvázáš se, rozvázáno bude na nebi*, z čeho patrné, že moc zvláštní se tuto Petrovi uděluje.

Ovšem také ostatní apoštolé 18, 18. Jo. 20, 23. obdrželi moc vázati a rozvázati, ale teprv když již byl Petr nejvyšší moc v církvi obdržel, čímž na rozum jim dáno, že moc tu jenom v jednotě s Petrem a pod jeho vedením vykonávati mají. *Prvotnost dána Petrovi*, dí sv. Cyprián, *aby ustanovením hlavy roztržkám veškeren námet se odínil a aby jedna církve a jedna stolice Kristova býti se ukázala*. Ostatně samozřejmo jest, že moc ta Petrovi daná na jeho nástupce přešla, ješto Kristus na jediném člověku smrtelném církve nesmrtelné založiti nemohl a moc ta Petrovi daná právě teprv za nástupcův jeho, když byli apoštolé sešli, vývoje svého dosáhnouti mohla; z historie známo, že nástupcové jeho jsou papežové římsí. O tom sněm Florentský se vyjádřil: *Stanovíme, že svatá stolice apoštolská, papež římský, má nejprednější moc duchovní nad celým světem a že jest nápadníkem sv. Petra a pravým náměstkem Kristovým, hlavou církve, otcem a učitelem veskerého křestanstva a že mu ode Pána našeho Jesu Krista v osobě svatého Petra úplná moc dána byla, obecnou církve pá-*

sti, říditi a spravovati podle toho způsobu, jak to v pojednáních církve všeobecné a ve svatých kanonických ustanoveních se obsahuje. Římská církve vezdy nepodvratně stojí, aniž skály té přibojové obraziti mohli; jiné církve od apoštolův založené zaslly aneb tytž bludům se daly přemoci, jediné církve Římské blud netekl se a veškeri valové pronásledování o ni se rozpliznuli, jak již toho výšeji dotčeno.

Podivno mnohým bylo, že Kristus dříve tak pilně ptav se, co lidé o Ném soudí a tak velkou cenu na to pokládav, aby právě a pravdivě o Ném lidé a zvláště apoštolé drželi, když byl toho došel a se očekávalo, že nyní prikáže apoštolům tak o něm vsady hlásati, podivno díme, že právě naopak On svyhrožováním prikazoval, *aby nikomu nepravili, že on (Ježíš) jest Kristus či Messiáš*. Jaká může příčina toho býti? Viděli jsme několi kráte, že divy svoje rozhlašovati zakázal 8, 4. 9, 30. a tam jsme příčiny takového Páně sobě počínání udali. Příbuzna oněm i tuto příčina jest, a Pán opětuje záповěď svou, poněvadž apoštolé po tak slavných výrocích Páně o nehyrulosti církve domnívali se, že tudíž Kristus slávu svou vyjeví a že oni tedy Jej co Krista či Messiáše všemu lidu ohlašovati musejí. Ale jinak Pán; slávu Jeho mělo utrpení předcházeti a po přestálých útrapách a po vykonaném pokolení lidského spáse teprv měli Jej apoštolé co Messiáše prohlášovati, mezi tím, než z mrtvých vstane, se odmlčující. Posud na svých kazatelských výpravách kázali toliko o pokání, o blíží království nebeského, o zázracích Páně, o učení Jeho; ale že on jest Kristem, dosud nekázali, anot to mělo s větším úspěchem tenkrát teprv státi se, když Kristus skutečně vládu ujal na nebe vstoupiv a Ducha svatého seslav. Dříve nebyli ani apoštolé k tomu způsobni, tím méně by byl lid toho chápal a následující utrpení Páně by je bylo u více zviklalo. Nebo, jak dí Chrysostom. co již kořeny pouštělo, když potom vytrhne se. nemůže snadno ke vzrostu přivedeno býti. Jestliže Petr zvikl se při utrpení Páně, což by se bylo dalo jinému lidu, kdyby byli viděli, že ten, jehož za Syna Božho již přijali, na kříži pñiti musí. Ano jak již při zakazování Páně divy jeho rozhlašovati jsme tytž dotkli, obávají se bylo, že by vyjevení slávy Jeho námětek byl ku brojení proti Římanům. Proto Pán v následujících vv. o svém utrpení mluví.

Ostatně ve verši posledním slove *Ježíš* nejsprávnější rukopisové vypouštějí; jest to pouhý vpisek.

21. Od té chvíle počal Ježíš ukazovat učeníkům svým, že třeba jest Jemu jíti do Jerusáléma a mnoho vytrpěti od starost a zákoníkův a od velekněžů a usmrcenu býti a třetího dne vstáti. 22. I pojav Ho Petr počal Mu domlouvati, řka: Odstup to od Tebe, Pane, nebude Tobě toho. 23. On pak obrátiv se řekl Petrovi: Jdi za mnou, satane, pohoršením jsi mně, poněvadž nezamýšlíš věci Božích, nébřž které jsou lidské.

Viděl Pán, že apoštolé utvrzeni jsou ve vře v Něho a že ač jeden toliko víru tu vyznal, ostatní se k vyznání jeho připojili. I ukázali tím, že již schopni jsou slyšeti o způsobu, jakým spasení světa dokoná. A tudy od této doby počal Pán jim vzkazovati či oznamovati, že od židovských náčelníků mnoho trpěti bude, že od nich smrt podstoupí, ale že třetího dne z mrtvých vstane. Dí Matouš: počal, poněvadž dříve o tom nemluvil, dí vzkazovati či ukazovati, jasně a zjevně Mr. 8, 33. o tom mluvit, ne jak tam Mt. 12, 39. 16, 4. kdež v podoběnství Jonáše toho málem dotekl. Ale víme, že člověk ne hned rozumí všem, ač jemu zřejmé ukázaným, jak se to také u apoštolů stalo. Dí že potřeba jíti a trpěti jemu, že nutno, že musí, poněvadž to v radě Boží a v úmyslu Božím usouzeno a předzřízeno bylo a proroci o tom předpovídali, jejichž předvěsti ovšem se vyplniti musely, ač ostatně samovolně z lásky smrt podstoupil Jo. 10, 17. 18. O tom tedy nyní často mluvil apoštolům, aby se jim nevidělo, že snad teď již nějaké založí na světě království a aby čáku jejich o takové říši znenáhla udušoval. Nad to volil je připraviti na smrt svou, aby když přijde Mu trpěti, událost ta jich docela nepřipravených nezachvátla.

Jaké to sestavení dvou Páně se týkajících příběhů, poznání a vyznání Ho od apoštolů co Syna Božího a opovídaní strasti a smrti Jeho! Tam sláva, tu potupa, tam blaženost, tu smutek. Radostně pohlídali apoštolé na Pána, když o moci své a o nepohnutosti a nepodvratnosti církve mluvili; s jakou ale žalostí a s jakým smutkem slyšeli Jej, když počal mluvit o strastech svých a o smrti Jemu od představenců židovských připravené. Oni ale nechápali docela slov těch, jak toho Mr. 9, 31. 32. dotýká, když jim Pán po druhé byl totéž ohlašoval, a ostýchali se tázati se Jeho. Slovem Páně sice

rozuměli, nebo nezakryté o smrti a utrpení mluvil; ale kam by to hlídalo a směřovalo, jak by se to dalo s očekáváním jich a s výroky Páně jinými srovnati, toho nechápali. Čehož divno býti nám nemůže, ješto víme, že proroctvím, teprv když se naplní, vrozuměti se může. *Umříti, vstáti z mrtvých* v písmě tytýž v obrazném smyslu přichodí a rčení *dvů, tři dni* příslovně se užívá. I zdá se, že apoštolé slova Páně obrazně pojímali a tudy nevidno, že jim v čas skutečného utrpení na mysl nepřišla a že teprv když Pán z mrtvých vstal, rozpomenuli se, že jim to předpovídal a uvěřili. Jo. 2, 22.

Ač ale dovalu a dosahu slov Páně nerozuměli, přece věděli, že o trápení a smrti mluví a spolu dokládá, že musí oboje podstoupiti. Jakož tam Petr první radostně byl vyznal vznešenost Páně, tak také první vzpírá se takovému, jak se zdálo, nemožnému, a jelikož strasti znakem pokuty dle jeho náhledu byly, nehodnému Páně, Mesiáše a Syna Božího, osudu. *Tedy pojav Ho počal mu domlouvati*; počal, dí, poněvadž Pán jemu dokončiti nedovolil, přísne oslově jej. Slovo *pojav* Ho nesnáží vykladatelům činí, jak by si to představiti měli. Obyčejně myslí, že Petr Pána soukromí pojal, že ujav jej totiž za ruku s Ním od apoštolů stranou ustoupil, jak toho obyčej mezi přátely bývá, když tajného a důvěrného něco mluvit hodlají; odvedl Ho, poněvadž Pánu před jinými domlouvati se neosmeloval. Jiní, a jmenovitě Maldonat ač jen dohadem, za to mají, že slovo *pojal* Ho příslovně značí toli co *pojal* Ho na domluvu, jak se u nás říká, podávali si ho; aneb vzal Ho t. na domluvu, na káry. Jeronymovi se vidělo, že slovo *pojal* značí: *pojal* Krista v útrobu svou, v lásku svou, v litování svoje. Jiní představují sobě, že Pán skormoucení své učeníkům utajiti chtěje z předu apoštolů krácel o smrti své povídaje, že na to Petr Pána, k němu se přibliživ, ujal a ta slova Mu povídal. Jakkoli jest, jistot, že domluva Petrova, či, chceme-li přeložiti, porok Petřův pocházel z pouhé pro Krista nadšenosti a z útlé k Němu lásky, a dojsa s ním stejné myslí ostatní apoštolé byli. *Odstup to, vece* Petr, anebo *chraň Bože*, nedej Bože, jak se přeložiti může; cyrilský překlad četl: *milosrden buď*, bezmála v týž smysl, t. smiluj se nad sebou a nedej strastem oněm přijiti.

Ale co Pán odpověděl na tu laskavou domluvu Petrovu? Odpověděl Páně přemnohým vývodkům námětěk poskytla, ješto jak zní, dosti příkra býti se vidí. *Obrátiv se Pán, či odvrátiv se od Petra, na učeníky*

pohleděv, jak Mr. 8, 33. *dí, vece jemu: Uhně za mne, satane!* Podivna byla ta matornost Páně hned sv. otčům a tudy sv. Hilarius slovo *satane* di neodnáseti se ku Petrovi, nébrž k ďáblovi, jenž Petrovi ona slova byl vaukl. Nebo dělá světec ten takto slova ona: *Jdi za mnou*, to jest následuj mne raději sám také, než abys mne od podstoupení smrti odtahoval; potom ale prý Pán slova k ďáblu obrátil a jemu, jak tam 4, 12. odejiti a Petra dále nepokoušeti velel. Leč ten výklad strojný jest, nucený a všemu spůsobu mluvení odporný, an vidomé slova ta veskera se ku Petrovi potahují. Petr se ku Kristu přitoulil, Kristus se od Petra odvrátil. Petr pravil: *Chraň Bůh, Pán dí: Odstup satane.* Petr *dí: Nebude nic toho.* Pán *vece: Tys pohoršením pro mne.* Přísná odpověď dána pro velikou důležitost věci, o kterou se jednalo; spása světa jedinou smrtí Páně měla dokonána býti, a té smrti právě se uchrániti Petr Pánovi radí. Není jiný smysl leč: Klid se, odejdi, ustup; nebo slova tvá pochodí ze vnukení satanova. *Pohoršením jsi mně.* Nedí: *ku pohoršení jsi mně*, poněvadž rčením to v sobě zahrnuje již skutečné pohoršení, ješto rčením: *pohoršením jsi mně* toliko možnost takového pohoršení se navrhuje.

Proč Petr pohoršením Pánu jest, dokládá Pán tudyž: *poněvadž nepojímáš, nepochopuješ, neobmyslíš, nezamýšlíš věci Božích t. j. neprohlašáš k záměru a účelům Božím, podlé nichž svět smrtí mou vykoupen býti má; nébrž zamýšlíš a obmyslíš věci lidské, tělesný život můj zachovati usiluješ, ke mně láskou nedosti duchovou zahořev.* Celá vina Petrova leží toliko v hojnosti a nadbytku lásky; v tom zajisté, že mysl jeho se nemohla vpraviti v utrpení a smrt Páně, nebudeme stíhati ho, poněvadž dokud nebyl Duch svatý seslán, mnohé věci apoštolům temny zůstávaly. Proto nám s podivením jest, že ještě za dnův našich někteří protestantští učenci místa toho proti primátu Petrovu užití chtěli, jako by Pán tak slavně Petra hlavou církve ustanoviv nebyl Petra dosti ještě poznal a v tom svém skutku jenom snad se přenášliv nyní byl předešlého ustanovení svého litoval a zpětiti toužil. Primát církevní toho, jenž jím odín jest, nevyjímá z poklesků, a byl-li to první pokus bran pekelných, skálou církve otřásti, věděl Kristus skále té pomocí svou tudyž přispěti. A nad to sv. Jeronym dobře pozoruje, že tenkrát za života Páně Petr hlavou nebyl ještě, maje teprv po Páně vstoupení jí býti, jak již jsme výše z futura slova *uzdělám*

ukázali. Raději z toho nesmírná Páně láska, kterou zahořel pro spasení naše, vysvítá, jakož spolu také nauka z toho plyne, že liché jest přátelství ono, které nás od podnikání pro Boha útrap odvrací.

Potrestav Pán všečnou lásku Petrovu a jí určité meze výkazav obrací se k učeníkům všem před veskerým lidem, aby Mr. 8, 34. věci apoštolům pověděných svědkem byl učiněn a výtku svou a přísný prorok v lahodnou nauku proměňuje. Díť:

24. Tehdy Ježíš řekl učeníkům svým: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne. 25. Nebo kdož by chtěl život svůj zachovati, ztratí jej, kdož by pak ztratil život svůj pro mne, nalezne jej. 26. Nebo co prospěje člověku, byť celý svět získal, ale duši svou ztratil? Aneb jakou dá člověk výměnu za duši svou? 27. Syn člověka zajisté přijde ve slávě Otce svého s anděly svými a tehdyž odplatí každému podle skutků jeho. 28. Amen pravím vám, jsou někteří ze zde stojících, kteří neokusí smrti, až uvidí Syna člověka přicházeti v království svém.

Petr nechtěl, aby Pán utrpení a smrti se podrobil, Pán naproti tomu praví, že ne toliko On, nébrž každý, kdo Kristův býti chce, trpěti musí a že člověk v království Kristově svým choutkám povolovati nemůže, nébrž sebe zapíratí povinen jest. Poněvadž ale ta nauka všech se týká, tudy se Kristus ku všechněm obrací Mar. 8, 34. L. 9, 23. když praví: *Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe samého.*

Ale což jest zapříti sebe? A proč dí: *Kdo chce?* Dí Pán: *Kdo chce*, ne jako by ode člověka toliko záviselo Krista přijíti a v Něj věřiti, ješto milost Boží předcházeti musí, aby chtíti mohl člověk Filip. 2. 13.; ale Pán *dí kdo chce*, aby ukázal, že člověk spolu musí působiti a že v tom spolupůsobení svobodnou má vůli, mohla se, ač se svou věčnou škodou, milosti Boží protiviti. Co *zapříti sebe* značí, praví sv. Zlatoust, nejlépe pochopíme, když porovnáme rčením to se rčením: *zapříti jiného.* Kdo jiného zapře, ten se ho odčítá, zanechává ho, pohrdá jím, aniž kde na něho ohledu bere. Leč výklad ten povšečen, velmi prostranen a neurčit jest, aniž nám praví, co se slovem

sebe rozumí. Místněji praví jiní, že zapřítí sebe jest vysoбити se podle hříšného člověka. Nepraví Pán, vece Řehoř Vel., aby člověk zapřel statek svůj, nébrž aby sebe zapřel, aby pokud hříšen jest a s Bohem nesjednán, vyšel ze sebe, sebe se jakoby odcizil a jiným býti počal. *Lehčeji pak jest odepřít se toho, co člověk má, ale vše velka a obtížna jest zapřítí sebe.* Na to se táže též světec: *Kam ale ze sebe odejiti můžeme?* a odpovídá: Jiní jsme jak jsme se zrodili a jiní jak jsme obrodili se. Zanechme sebe, jak jsme ve hříších zrozeni byli a budme, jak nás milost Boží obtočila. A Viktor Ant. praví: Nevece Pán: Nehov sobě velmi, nepropřčuj se velmi tělu svému, nébrž více žádá a výšeji se nese, an dí: *Zapři sebe samého.* Tudy *zapřítí sebe* není nic jiného leč záležitost Kristovu všem svým jakymkoli záležitostem předkládati a obět všelikou jí přinášeti; není jiného leč čehož nedostatek Pán výše Petrovi vytýká, obmysleti věci Boží a neobmysleti věcí lidských, t. j. při všem jednání svém k Bohu prohlídati a všemu jednání svému vůli Boží a slávu Jeho za účel, za míru a měřidlo položiti; co tomu odporuje, toho všelijak se vystříhati a tudy náhledům, žádostem a citům Božímu zákonu odporným vyhost dáti. *Zapřítí sebe*, dí sv. Augustin, abychom i toho světce slyšeli, toli jest co starého člověka svléci a nového obléci, což ačkoli tvrdo jest, avšak tomu, kdo Krista miluje, snadno a milo přichází. Milují lidé svět a co na světě jest, žádost těla, žádost očí a pýchu života; ty výše miluj toho, jenž veškeren svět stvořil. Velik jest svět, ale větší Ten, jenž stvořil jej; krásen jest svět, ale krásnější jest Tvorce jeho; lžbežným jest svět, ale milostnějším jest Stvořitel světa.

Taková mysl a takový člověka úmysl žádá velikých obětí, a zapírání sebe bez velkých obtíží a bolestí nebývá. Tudy Pán ihned přikazuje dodatkem: *Vezmi kříž svůj na sebe a následuj mne.* Co *kříž nésti* a *užiti na se* znamená, již výše 10, 38. vloženo bylo. Kříž užiti na sebe jest, veškeru příkoří a protivenství, ano i smrt ukrutnou kříže podstoupiti podle příkladu Páně, jenž právě ukrutné smrti v ústřety vycházel. *Kříž nésti* jest mrtviti údy svoje, jenž na zemi jsou, nečistotu, chlípnost, lakomství Col. 3, 5.; jest ukřižovati starého člověka Rom. 6, 6., nebo neprohlédá Pán ku pádlu dřevěnému, nébrž k úmyslu života. Kterí jsou Kristovi, ti tělo se žádostmi a nepravostmi ukřižují Gal. 5, 24. Ukřižování to ustavičně trvá podle Luk. 9, 23., kdež se

čte: *nosiž kříž svůj každodenně, poněvadž boj ten se zlými náruživostmi dokud žijeme nepřestává.* Viz ostatně o brání na sebe kříže 10, 38. a Gal. 6, 14.

Přidává Pán: *A následuj mne.* Mnoho lidí neprávě domnívá se zapřati sebe a kříž svůj nositi svízely a strasti podstoupající; ale kdo nenese útrap z lásky ke Kristu, nenásleduje Krista. Kristus mluvil v předešlých větách o kříži, a tedy *následovat* Krista jest toli co vůli Boží až do té smrti kříže se podrobovati a ji plniti. Nemluví tuto Pán, dí Augustin, o následování Ho do nebeské říše, neboť nepronesl slov těch po z mrtvých vstání, nébrž tenkrát, když se strojl ku potupám, k bičováním, k trnám, ku posměchům, k ranám, k smrti.

Slova Páně: *kdo život zachovati chce, ztratí jej* atd. v. 25. již 10, 39. vložena jsou. Obsahují slova ta důvod, proč člověk sebe zapřítí, kříž nésti a Krista následovati má, poněvadž, kdo by život tělesný aneb cokoli jiného zachovati chtěl zapřením Krista a přestoupením zákona Božího, ten život duše své ztratí, a naopak kdož časného života odváží se, kdož pro Krista hotov jest vše opustiti, ten život duše své zachová. Sv. Řehoř Vel. objasňuje to příkladem semene v zemi hrozeného; kdo símě zachovati chce a tudy ho nevyseje, ten ztrácí veškeren požitek odtad přijíti mohoucí; a naopak kdo se odvažuje a zhoustuje semena rozsev je, ten je opět ualezá.

Pravdu a jistotu toho Pán dokazuje propovědí povšečně uznanou: *Co prospěje člověku, by celý svět získal, ale na duši ztrátu trpěl, a jakou dá výměnu za duši svou?* Slova ta předležitá a od nejstarších otcův doslovně uvozaná (n. p. Klém. 2 Cor. 6. Ign. Rom. 6. Justin 1 Apol. 15 a jinde) samozřejma jsou. Již tělesný život má cenu vyšší nade všechno jiné, a pro zachování jeho se lidé všech jiných věcí zhoustují, tím více ale život duchovný vyniká hodnotou svou nade všeliká jiná jakákoli dobra. A jakož kdo život tělesný ztratí, nemůže ho nijak žádnou výměnou a výplatou vykoupiti a opět dostati, tak kdo duši, kdo život věčný promrhá a utratí a duši škoduje, ten nikdy výplaty a výkupu pro opětné života toho nabyti nalezne. Všecken ostatní majetek opět dá se získati, ale ztráta duše nabytina jest. Z čehož odvozují otcové, s jakou pilí o duši svou a o spasení její starati se a jak si jí vysoce vážiti přijde, anať větší cenu a hodnotu než veškeren svět do sebe má. Velká věc jest duše, dí sv. Bern., ana krví Kristovou vykoupěna byla. *Těžký jest pád duše, an ne-*

mohl leč křížem Krista napraven býti. Když pak opět padne až k smrti, která opravu nabude? Jest-li jiný Kristus? aneb má-li opět za ni ukřižován býti?

Ale aby člověk tím spíše k následování Krista a ku podnikání kříže se vydal, přičinuje Pán jinou ještě pohnutku, an dť: *Syn člověka zajisté přijde ve slávě Otce svého s anděly svými a tehdy odplatí každému dle skutků jeho.* Chce Pán očividně říci: Podle toho, jak kdo se zapíraje a kříž svůj nesa mne v dočasných skutcích následoval, podle toho odplata jemu se udělí, když přijdu k soudu já Syn Boží a sice v té slávě, kteréž následovce svého příučením. *Sláva Otcova* jest zevnější výjev odvěčné a neobsáhlé velebnosti Boží, vněšný viditelný oblesk veleby, kterou Bůh věčně obdán a jako oblečen a oděn jest. Ž. 103, 1. 2. Přijde pak Syn Boží s anděly, aby ukázal slávu svou, která mu dána od Otce za vykoupení lidstva a kterou podle božství již odvěčně stejně s Otcem měl J. 17, 5. A když přijde, souditi bude podle skutků, aniž se kdo bude moci vyplatiti a duši svou vyměnit.

Avšak nejenom vůbec o soudu slavném mluví, než aby se někdo nedomníval, že odplata ona teprv po uplynutí přemnohých věků se lidem dostane, a aby mohutnější pohnutka ta na mysl poslouchajících dorážela, poukazuje, že *mnozí z této přítomných* ještě se životně slavného Páně příchodu dožijí, anot *neokusí smrti, až uvidí přicházeti Syna člověka v království jeho.* Co těmi slovy místněji se rozumí? *Okusiti smrti* znamená toli, co smrt podstoupiti, anaf se smrt co částka na člověka případná a jemu jako kupiti určená a podávaná představuje. *Království Kristovo* značí oslavu jeho, královskou vládu a důstojnost jeho, jak z v. 27. patrné jest. Smysl vůbec již udán, že mnozí slávu Kristovu před smrtí svou spatří. Ale jaký způsob spatření slávy této Pán na mysli má?

Někteří vykladači písmu již za nejstarší doby církve slávu tu slyšeli o proměnění Páně, o proslavě jeho na svaté hoře a jeho tam osvědčení od Otce. Výkladu tomu nemálo stejná u veškerých tří synoptiků posloupenost nadržuje; ale však mu souvislost odporuje. Ve verši před. 27. Pán mluví o příchodu svém k soudu a odplatě; leč ojasnění a proměnění Páně nebylo takové k roz-

suzování a odplacování přísti, aniž také andělé se při tom Páně projasnění projevíli. Také sv. Marek na paralelném místě 8, 19. slov užívá, která na tu proslavu Páně potahována býti nemohou. Dít: *až ušší království Boží přijíti v moci* t. j. s mocí vítěznou nad nepřáteli, s mocí vniternou k rozvinutí se slavnému po všechny časy a na všech místech. Tudy ani slova s. Matouše nemohou vzata býti o té na hoře slavné proměně Páně. O nějakém soudu tedy nutné slova ta slyšána býti musejí. Již pak písmo o dvojím soudu Páně mluví a o dvojím k soudu příchodu, o soudu nad Jerusálemem a o soudu všeobecném. O soudu všeobecném sotva Pán mluví, poněvadž Mr. 9, 32. o něm praví, že ani andělé ani Syn Boží sám o přibytí jeho neví. Nezbyvá tedy leč mysliti, že Pán tu mluví o soudu nad Jerusálemem, a to tím více, poněvadž soud ten byl náznakem, obrazem a předvěstí soudu všeobecného, posledního a světového. Kristus zajisté v kap. 24. soud nad Jerusálemem a soud poslední co dva výjevy jednoho děje a co dvě částky jednoho celku představuje, jak v k. 24. zevrubněji se doličuje. Ovšem odestává částka od částky drahně časů ba věků, leč tisíc let u Pána 2 Petr. 3, 8. jest jako den jeden. Víme pak, že Jan ev. žil bezmála třicet let ještě po zkáze města Jerusálema; on tedy viděl den soudu nad městem tím. Bez pochyby že také jiní se záhuby oné dočekali, nebo Pán ne k samým apoštolům to mluvil, nýbrž k zástupu přítomnému, jak z Mr. 8, 34. patrné a jak jsme již svrchu dotkli.

Ještě jiní, abychom toho nepominuli, a jmenovitě sv. Řehoř Vel. vykládají sadu tu o založení a rozšíření církve sv. a o slavném vítězství jejím nad pohany. Leč výklad ten jakož ještě ten, dle něhož se přísti to Páně o seslání Ducha sv. slyší, se spojitostí potýkají se.

Pán několikrát již o smrti své mluvil; leč dříve než ji podstoupiti a se světu ve svém největším ponížení ukázati hodlal, chtěl ještě aspoň vyvoleným učeníkům svým některým slávu svou v nějakém aspoň nástině vyjeviti, aby jevem tím ti apoštolé a s nimi druží u víře utvrzeni byvše se neviklali, když Pána v trudech, strastech a útrapách uvidí. O tom jedná dále evangelista Matouš.

Hlava XVII.

Přepodobení Páně. 10. Otázka o Eliáš. 14. Uzdravení náměšičníka. 18. Mocnost víry a postu. 21. Pán opět smrt svou předpovídá; 23. za sebe a Petra ku chramu platí.

1. A po dnech šesti pojal Ježíš Petra a Jáko a Jana bratra jeho a vedl je na horu vysokou soukromí. 2. I přepodobil se před nimi a zaskvěla se tvář Jeho jako slunce a roucho Jeho stalo se bílé jako sněh. 3. A aj, ukázali se jim Mojžíš a Eliáš s Ním rozmlouvající. 4. Odpověděv pak Petr řekl Ježíšovi: Pane, dobře jest nám zde býti; chceš-li, udělejme zde tři stánky, Tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden. 5. Když on ještě mluvil, aj oblak světlý obstínil je a aj, hlas z oblaku říkající: Tento jest Syn můj milý, v Němž se mi zalíbilo, toho poslouchajte. 6. A uslyševše to učeníci padli na tvář svou a báli se velmi. 7. A pristoupiv Ježíš dotekl se jich a pravil jim: Vstaňte a nebojte se. 8. Pozdvihě pak oči svých nikoho neuzřeli leč samého Ježíše. 9. A když sstupovali s hory, přikázal jim Ježíš řka: Žádnému nepovězte vidění, dokud Syn člověka z mrtvých nevstane.

Co tuto sv. Matouš vypravuje, to druzí dva synoptikové v témž pořadí vystavují a Jan toliko mlčí schválně o tom, právě, jak uvidíme, pro vznešené události té ode tří evangelistů vykládání jí vynechav. Stala se šest dní po předešlé rozmluvě, nepočítajíc dne rozmlouvání onoho a dne události. Kterážto dva dni spolu zahrnující sv. Lukáš osmero dní klade Luk. 9, 28., při tom spolu slůvka jako či téměř užívaje a tudy s Matoušem se nijak nepotýkáje. Sv. Marek 9, 1. s Matoušem stejně počet dní udává. Den tak určitě jmenují, poněvadž rozmluva Páně předchozí, událost, jenž se po Páně přepodobě stala, nad to pak samo to Páně oslavení a přepodobení jim hluboko v mysli utkvělo; předcházel významně Petra před onou oslavou, po ní následovala pouť rozbohná do Jerusáléma k nevýslovným otřepám,

mukám a přiskořím, kteroužto cesty Páně výučně se skonaly.

Toho tedy šestého dne pojal Pán Petra, Jáko a Jana, tři nejprivinulejší a nejpřítnější učeníky své, co tři svědky svého na hoře té proslavení, podle toho, že v St. Zákoně z úst dvou nebo tří svědků všeliká pravda se dosvědčovati měla Deut. 19, 15. Jako přístí sláva Kristova tři svědky na nebi, tři svědky na zemi má podle slov Jana Evangelisty 1 J. 5, 7. 8, tak i tato předchozí oslava jeho tři svědkův s nebe, Otce, Mojžíše a Eliáše a tři svědků ze země Petra, Jáko a Jana dosáhla. Nevzal jich tudy více, poněvadž chtěl, jak z v. 9 vysvitá, aby oslavení a přebrození Jeho přede vzkříšením poněkud ukryto bylo. Nevzal jenom tři také proto, že jako v St. Zákoně třem patriarchám Bůh v slávě svojí se zjevoval, Abrahamovi, Izákovi a Jakobovi, sloupům úmluvy St. Zákona, tak i třem sloupům Nového Zákona podobně sláva Syna Božího odkryti se měla. Tudy již patrně, proč právě tři tito a ne jiní ode Pána k osvědčování slávy Jeho na horu tu pojati byli. Jsou to patriarchové církve nové, Petr silou víry své rovná se Abrahamu pro víru ospravedlněnému a Jakób apoštol rovná se jmenovci svému boj s Jchovou podniklému (Gen. 28, 14.), ješto první z apoštolův v boji pro Krista vítězství dosáhl. (Act. 12, 1.) Tichému, rozjímavému Izákovi posleze rovná se Jan milostný Páně, vzor života zirávého a mystického. Tři vzati, aby v nich ozračily se tři božské ctnosti, jimiž člověk spatřování slávy nebeské dochází, v Petru víra, v Jakobu naděje, v Janu láska. Tito a ne jiní tři proto také vzati byli, poněvadž již u věcech nebeských nade druhy svoje dále pokročili. Tak i tuto naplnilo se: *Kdo má, tomu dáno bude*. Odkad i plyne, že dušem vyvoleným udává se okusiti věcí takových, jenž jiným zadržní se. Jsou to titěž apoštolé, které Pán nápotom co svědky pojal při svých na hoře olivetské sotnách, jakož již dříve oni tři toliko při vzkříšení z mrtvých dcery Jairovy přítomni byli.

Dle Lukáše na d. m. Pán na boru tu vstoupil, aby modlil se, což několikráte nalazáme. Nechtěl toliko příklad častých modliteb apoštolům dát, nýbrž obcování s Otcem, jak jsme již toho dotkli, pravý žive Jeho byl; tuto pak to duchovně pozdvížen mysl bylo nějakou jako přípravou k oslavení

Páně, naznačujíc spolu, že chválení a velebení Boha největší oslavencův jest rozkoš.

Která ta vysoká hora byla, na kterou Pán apoštoly uvedl, o tom před Jeronymem neděje se zmínka; po tom otci teprv za to jméno, že svatá hora ona (2. Petr 1, 16.) byla Tábor, vzdálená dvě hodiny od Nazareta, o sobě stojící a okrouhlou sličnou svou podobou oku mile lahodící. Vrchol hory té jest korytovitá vysočina, na níž teď zříceniny předešlých staveb se spatřují. Výhled s hory té líbezně zrak dojmá a hora ač samosobně vysoká není, pro nízká údolí, jenž ji obklopují, podobu hory dosti vysoké obdrňuje. To jest dle podání ta hora slávy Páně, vyniklá nad hory veškery, jako zlato nade vše kovy, podobná krůpěji rosy na růžovém lupení, v nížto slunko a blankyt zrcadlí se, anýť věci na ní stálé nade všechen lesk slunka a nade všelikou krásu blankytného nebe v rosné krůpěji předčí. Za dob novějších ovšem mnozí vykladači a znamenití geografové proti podání tomu všelijaké námitky činí, zvláště odtud vzaté, že hora Tábor byla již za nejdávnějších časův, již za Antiocha Vel. 218. př. Kr. a potomně téměř napořád, na vrcholu ohradami obstatena a že tudy sotva se za svatyni samoty a nebeského míru hodila. Nad to uvádějí, že Pán po svém přepodobení se v Kafarnáu octnul, dříve (jak jsme v 16. k. viděli) v Césarée Filipově pomeškal, že tedy přirozeněji jest horou tou pokládati horu Hermon pod Libánem aneb jiný chlum mezi Kafarnáem a Césaréou Filipovou. Leč důvody ty, ač slibné, nepostačují k vyvrácení onoho podavku do čtvrtého století padajícího; Pán nekonával cest prostopřímých, něbrž ponejvíce oběžně putoval, jak kde se mu potřebovalo býti vidělo. A obrada dotčená sotva všekneru prostor na vrcholu hory zajímala, aby nebylo samotného místa pro výjev tento převznešený zdůstalo. A kdož ručí nám za to, že také v *tu dobu* na hoře té stavba nějaká se nacházela? Za sv. Jeronyma již valně poutě se dály na tu horu a sv. Paula, jak týž světec o ní svědčí, totiž na horu Tábor proto vstupovala, že na ní Pán přeměněn byl. Proto zatím zůstaneme při oné staré tradici. Viz ostatně Jos. Flavii Válk. žid. 4, 1, 8. (str. 346. našeho vydání.)

Leč kdekoliv se to stalo, jisto, že *vysoká* to hora byla, jakož místo k oslavě té nejvíce vhodné. Na hoře Pán ponejvíce se modlíval, poněvadž již výsost hory v sobě oznam obvyšlé myšléně, poněvadž se tam větší samota a tichost a tudy větší příhodnost k obírání se věcmi věčnými nachází a poněvadž ten

volnější na nebe pohled člověka blížeji k nebeským věcem přivádí. Proto, jak jsme již toho podotkli, na horách se Bůh v Starém Zákoně zjevoval, v čemž i ta pro nás ležící nauka, že nízkým a podlým žádostem výhost dání a v obvyšných záměrech bytování máme,

Na hoře té Pán před učeníky svými *přeměnil* se či jak v řeckém a lat. stojí *přepodobil*, přebrazil, přeonacil se; nejenom světlo a nebeská záře pronikala, prostoupala a propylávala jej, něbrž tělo jeho jinou, vyšší na se podobu přijalo; osoba sice a podstata její ostala, ale tvárnost osoby, zevnější její pohled a úkaz přeměnil a proměnil se; podstata osoby ostala, ale jinak se obdržela. Zmizel nízký způsob a podobnost služebníka pomínulo, a ukázala se podoba Syna Božího Filip. 2, 6. 7., an přijal na se onu tvárnost, ve které na nebe vstoupil a na pravici Otčové se posadil. Probleška vnitřní Páně záře na zevnějších a to jeho skrze smrt zasloužené oslavení (dánat mu oslava ta od Otce 2 Petr. 1, 17.) nějakým předjetím vně se ukázalo, jak toho potom mnohým světcům a světicem Božím dostalo se. Poněvadž v Kristu božství se člověčenstvím spojeno bylo, duše Kristova hned od první doby života přiučastněna byla patření Božího a blaženosti nebeské, a ovšem pro tuhou duše s tělem vazbu též tělu přednost ta se uděliti mohla; avšak za účelem Božím zadržána byla, při zvláštních toliko příležitostech se jeví, když se toho potřeba viděla. Tak se dalo, když Pán po moři chodil, tak se tuto rovně dalo při onačení Jeho. Obecný Páně život a zevnější Jeho se zjevování bylo ustavičné zevnějšímu vnitřní slávy Jeho výjevu zabraňování, ať Synu Božímu přirozeno bylo, ve slávě, kterou do sebe měl, ukazovati se a tělo Jeho oblaku okolo slunka rozestřenému se podobalo. Viděli apoštolé ti tři Pána v té způsobě, ve které Jej Štěpán a Pavel spatřili a ve které přijde soudit živých i mrtvých.

Jaká ta oslava byla, vykládá sv. evangelista slovy: *Zaskvěla se tudíž Jeho jako slunce a roucho Jeho stalo se bílé jako sníh*. O tváři a rouchu, o zevnějšíku vidomém jen mluví, poněvadž vnitřné oslavení těla Páně se nespatořovalo a jenom vnější lesk se viděti mohl. Sláva Boží nemůže jinak lidskému oku, leč co nepřehlédná a nedozračná záře se jeviti. Roucho skvoucí bylo a bílé jako sníh, či jak lepší ř. čtení má jako *světlo*; čtení *jako sníh* z Marc. 9, 3. do Matouše, zdá se, vploužilo se. Záře z těla jeho výchozí totiž pronikala oděv tak, že se stal podoben oblaku průsvitnému, paprsky slunečnými proniklým. Podle Luk. 9, 29. stalo

se to přepodobení Páně při modlitbě, jenž dle výroku sv. Jana Damaského sama jest nějaká ducha blyskavice; což teprv modlitba Boháčlověka! Tím se namítá ona modlitby s oslavou nebeskou přibuznost, jakož čteme o světcích a světicích Božích, že při modlitbách předtuchu, ano předchut blaženosti a rozkoše nebeské pocítovali a ji okoušeli.

Namítá se bezděky otázka, proč Pán oslaven, přeměněn či přepodoben byl? Otázku tu již nejstarší otcové kladli a veškeren věk na ni odpovídal a mnohé toho příčiny nalezal. My jsme příčin těch něco dotkli, leč místněji o nich mluvití potřebí. Sv. Leo Vel. ser. 94. vece, že chtěl pohoršením kříže odniti od apoštolův, aby, když Mu trpěti nastane, to samovolně se ponížení neoblomilo jim víry, an byli velebnost ukryté důstojnosti Jeho poznali. Ale neméně se to proto dalo, díť též světec dále, aby tělo církve poznalo, jaká blahá přeměna očekává údův, ješto hlava takové slávy účastna učiněna, jak sám Pán Mt. 13, 43. dí, že druhdy *spravedliví blyšeti se budou jako slunce v království Otce nebeského* a jak Prov. 4, 18. se již praví, že *stezka spravedlivých jest jako světlo skvoucí, rostoucí až v den dokonalý*. A 2 Cor. 3, 18. dí sv. Pavel, že *proměnění budeme od světlosti ve světlost*. Chtěl tedy potěšiti nejenom apoštolů, nébřž všechněch křesťanův pro veškerý čas budoucí. Dále chtěl, jak Jeronym dí, ukázati slávu, ku které člověčenství Jeho strastmi a utrpením podneseno bylo Hebr. 2, 9. d. a ve které na svět co soudce přibude.

Avšak ještě jiná jest příčina, proč Pán oslaven byl. Jakož tam při křestu Otec zjevně Ježíše co Syna svého a co toho, jehož nyní svět poslouchati má, vyhlásil (3, 17.), tak i tuto před umučením též Otec na Ježíše ukázal co toho, jehož řeči ve všem člověčenství má následovati, anof v něm Zákon i proroci vyplnění svého došli. Proto se *ukázali Mojžíš a Eliáš* co představitelé a zástupci Starého Zákona a ve přítomnosti jejich hlas od Otce vydán byl, aby lidé ne již Mojžíše a prorokův t. j. staré úmluvy, nébřž Krista základce nové úmluvy poslouchali, anof v Ném všecko se splnilo a zdokonailo, k čemu Zákon Starý prohlídal. *Mojžíš a Eliáš* a nejinš se *ukázali*; to jde odtad, že v osobách těchto, ze Starého Zákona nejslavnějších, veškeren Zákon Starý spatřoval se; Mojžíš zajisté byl zákonodárce, Eliáš byl největší z prorokův, více pak, že slovy *Zákon a proroci* veškerá úmluva stará se znamená. V Mojžíši naznačen začátek říše Boží

na zemi; v Eliáši konec její, poněvadž Eliáš před druhým Páně příchodem (níže v. 10.) opět přijíti má; i mělo tím spolu se vyjevití, že Kristus jest střed říše Boží a pramen všeho života jejího, an u prostřed Mojžíše a Eliáše se projevil. Nad to již oba na Sinaji hoře Ex. 24, 9. d. 34, 30. 3 Reg. 19, 9. oblesku Božího a blíže Páně přiučastněni byli a tudy tím spíše nad jiné svědčiti mohli, že ten, jenž nyní se ve slávě ukazuje, též jest, který slávu svou jim již tam na oné hoře Sinaji byl odekryl. Ještě ukázati se mělo, že Kristus Eliáše a Mojžíše, tohoto jenž zemřel, onoho jenž nezemřel přivolal, páнем jest života i smrti, jakož i v obou *znamení s nebe* učenstkům dáti se mělo, čehož fariseům Pán odepřel.

Mimochodem se zmiňujeme o otázce, po čem apoštolé Mojžíše a Eliáše poznali? Mohli je nejedním způsobem poznati. Především toho dověděti se mohli z rozmluvy, již s Pánem vedli, aneb po některých oznacích a přívlastcích, na př. Mojžíše po tabulách, Eliáše po voze ohnivém; aneb oznámeno jim to ode Pána, aneb raději světlo a sláva ta velebná otevřela apoštolům vnitřné oko, že o obou velemužích a velesvětcích, kdož jsou, na jisto se dověděli.

Ale jakým způsobem byli tuto ti dva světcové a svědkové Starého Zákona přítomni? Že to nebylo pouhé vidění, patrné již ze skutečného Páně přeměnění, jenž nemohlo napohlednými a pomyslnými, nébřž skutečnými jen svědky potvrzeno býti. Všickni tři evangelisté oslavení to co skutečnou a makavou příhodu vypravují. Aníž možno říci, že apoštolům pohled toliko do říše duchův udělen, jímž Eliáše a Mojžíše v říši své zůstale uviděli; to potýká se s vypravováním sv. evangelia. Skutečně tedy přítomni byli Mojžíš a Eliáš a sice tak, že v bytosti své dobře mohli spatřiti a poznání býti. Eliáš, který neumřel tělesně, přibyl z místa, kam na voze ohnivém vzat byl 4 Reg. 2, 11. Ale Mojžíš, jakou měrou, jakým během ten ukazal se tuto, ješto Deut. 34, 5. 6. se o něm píše, že umřel a pochován byl? Zдали jej Pán vzkřísil z mrtvých? Čili máme přijíti domněn sv. Tomy Aquin., že mu tělo nějaké jako andělům, když se lidem ukazovali, přičiněno bylo? Čili, jak někteří z Deut. 34, 6. ve srovnání s listem Judy v. 9. odvětuji, Mojžíš sice umřel a pochován byl, ale nespráchnivěl, nébřž tělo jeho od Michaela pojato a všelikého setlení uchráněno bylo a to přede spráchnivěním uchováno naznačuje se oním Mojžíše od Boha pohřbením? Leč buď dosti na těch otázkách,

poněvadž odpovédi *jisté* na ně nemáme, nébrž nevědomost svou tuto vyznati, aniž v pouhé a ješitné dohadování vydávati se přisluhujeme. Ostatně sv. Lukáš 9, 31. říká, že se zjevíli *ve slávě*; sláva ta na ně o I Ježíše vyplývala. Snázěji a s jistotou dá se odpověděti na otázku, o čem tam na hoře ti dva světcové s Pánem mluvili, poněvadž sv. Luk. 9, 31. o tom praví, že *mluvili o vyjití Jeho, kteráž měl dokonati v Jerusalemě*. Vyjítím oním rozumí se smrt jak očividno; a podivno nám, že ve slávě svojí o smrti řeč vede. Ale opět podivno nám býti nemůže, povázíme-li, že smrt Páně jest střed veškeré spásy lidské, k níž Zákon Starý obřady, oznaky a prorocstvími prohlédal, a že i Pánu podle svrchované lásky Jeho k lidem smrt ta, abychom tak řekli, nejvíce na mysli a srdci utkvěla. Ale i apoštolé měli z toho poučiti se, že smrt a utrpení nepotykuje se se slávou Páně, nébrž že jiné cesty ke slávě není, leč právě cesta útrap a strastí.

Podle Luk. 9, 32. apoštolé *snem* či spánkem *obtiženi* byli; spánek je bez mála pro umdlenost ovládl na malou chvíli, an byli po celou noc s Pánem na modlitbách trvali, světloba je opět obudila. Dř. zajiště sv. Lukáš 9, 32., že *byli obtiženi spánkem* (dřímalo se jim); ale že probudě, pobdíce nebo probděvše spánek či dřímavost docela vyrazivše a tudy nijak neusnuvše *spatřili slávu Jeho*. Sv. Chrysostom domnívá se, že spánek ten pošel ze světlosti oné náramné, kterou oči apoštolů stíženy byly na ni patřiti nemohouce a bezpřemnosti její nesnesše. Jiným se vidělo, že spánek ten byl úzus nějaký a nějaké vytržení mysli, kterýmž prý sjednáno, že apoštolé způsob a dobu přeměny Páně, jakož i způsob a dobu příchodu dvou světců starozákonných nespatri, nébrž jenom skutečnou oslavu Páně a skutečnou přítomnost Mojžíše a Eliáše uvideli. Vnější prý ústroj zraku zavřel se, ale vyšší vidění a horovné patření nastoupilo, jistější nade všechno vidění vnějším zrakem, ale spolu nevyslovitelné a vzhytové. Leč jak o vidění exstatickém tu řeči býti nemůže, tak ani o exstatickém spánku mysliti nesmíme, an by Lukáš byl toho připomenouti nezanedbal.

Ta oslava Páně Petra a dva ostatní apoštoly nebeskou rozkoš prodechnula a takměř vytržením naplnila. V takovém oplnutí slasti Petr *odpovídá* t. j. projádrňuje se: *Pane, dobře či blaze jest nám tuto*. A vida, že Eliáš a Mojžíš odebrali se hodlají, pravil: *Chceš-li Pane, udělejme tři stánky, Tobě, Mojžíšovi a Eliášovi*; tím domníval se, že

dva oni světci mohou zadržáni tu býti a jejich tu zůstáním že i ta oslava a ta jeho a druhá blaženost prodlouženého trvání dostane. *Chceš-li*, říká t. j. dovol, aby se to státi mohlo, aneb jak druzí dva evangelisté čtou: *učiněmež*. To se Petrovi zdálo býti onen stav, jehož se do Messiasé domýšlel; velké a smělé bylo očekávání jeho, ale větší nade všelikou naději svou vyplnění skutečné tu nalezal. Tudy to jeho zvolání. *Nevěděl*, praví Luk. 9, 33. a Mr. 9. 5., *co praví*, neprohlídal k tomu, co Pán dříve pověděl, že trpěti a umříti musí a zhola zapomenul na předpověď tu, slasti unesen byv, ač Mojžíš a Eliáš právě také o smrti Páně byli mluvili. *Nevěděl*, poněvadž slávu míti chtěl před utrpením, korunu před zásluhou, vítězství před bojem; nevěděl, ješto jakýmsi bláhupudem více než rozumem povodín jsa ona slova pronášel. *Nevěděl co praví*, zapomněv, že světcové s hůry ku Pánu přišli žádných stanů nepotřebovali. Leč, vece sv. Ambrož (in Luc. c. 9.), nebyla to lehkovážná svévole, nébrž předčasná pobožnosti vyjevenost. Nevědomost jeho pocházela ze křehkosti lidské, ale nabídnutí a slib jeho vyplýval z lásky ku Pánu. Nevěděl, dř. Rehoř Vel., co praví, ale miloval to, co viděl, a spatřoval dobro veliké, jenž nemilováno býti nemohlo (in 2 R. 3.). Na sebe tenkrát zhola zapomenul, jsa mimo sebe uchvácen; volil tu službu i pracovatí, stany rozkládati a metati příbytky, aby jenom světcové ti k neodcházení příjmní byli. Na licho a s nepravdou někteří vykladači nevědomost Petrovu připisovali ospalosti jeho; povstala vada ta z nedorozumní slovu *διακοινοῦ* a evigilo u Luk. 9, 32., jež přeložili *prociťti*, majíce raději slovem *probdíti*, *pobdíti* překládati.

Kristus, Mojžíš a Eliáš představují církev vítěznou a Petr značí církev bojovnou, která tu stany Kristovi připravovati má v srdcích lidských, aby tam s Otcem se ubytovati mohli Jo. 14, 23. Sv. otcové slávu tu Páně spatřují na oltářích našich, kdež Kristus se ukrývá sice, ale pravý stánek má, kdež manna Mojžíšova a andělský chléb Eliášův se poskytl, kdež tedy blaze býti, an jest to Tábor mystický a tajemný.

Jest ještě přemnoho rozjímání, jež tuto vedou svatí otcové a jichž aspoň dotknouti se nám vidí. Neodpovídá Pán na to Petrovo se nabídnutí, poněvadž z řeči, již s Eliášem a Mojžíšem měl, dovědětí mohl se, že netřeba vní stánek k slávě, nébrž trpělivosti ku podnikání strastí a svízeli a že tudy ne o slávu, nébrž o trpělivost prositi potřebí. Petr,

praví svatí Otcové, krůpěje blaženosti nebeské okusil a již rozkoší jako mimo sebe vytržen byl, ani ji sněsti nemohá; což bude, když se vyplní slovo prorocké Ž. 35, 9., když totiž opojení budou hojností domu Božího a *proudem rozkoše* Pán je napájeti bude!

Když Petr ještě mluvil, aj *obstínil je světlý oblak* a z oblaku hlas slyšán nad Kristem: *Tento jest Syn můj milý, toho poslouchejtež.* Oblak světlý jest oznak přítomnosti Boží Exod. 16, 10. 34, 5. a j. Bůh činí oblak *stupněm svým* Ž. 103, 3. a Kristus v *oblacích nebeských* s mocí a velebností k soudu přibude Mt. 24, 30. Tudy obstínění to oblakem bylo největším Páně oslavením, an Bůh přítomen byl či raději zvláštní přítomnost svou v oblak zahalil. Světlý oblak okryl Krista, Mojžíše a Eliáše, když Petr slova dotčená pronášel Luk. 9, 34., tak že apoštolé vně oblaku se nalezali, a když stal se *h/as* ten, tedy dle Luk. 9, 36. Ježíš sám byl toliko tuto, an dva světci již byli odešli, čímž jak Chrysostom vece, pochybnost odňata, že nejiného leč Krista poslouchati mají. V oblaku byli Kristus, Mojžíš a Eliáš, když se apoštolům Otec zjevil, jak slávu Jeho svatí v nebesích spatřují; oblak ale zastíňoval apoštoly co znak přítomnosti Boží u lidí, ješto lidský zrak Boha v slávě za života viděti nesnese. Tudy dí sv. Matouš, že oblak *světlý* byl, a opět, že *zastíňoval je*. Světlý byl, že probleskovala jim záře od Krista se proudící, *zastíňoval* ale t. j. mirnil záři tu, kteréž by jinak oko apoštolův bylo nesneslo. Slova ona Otcova již nade Kristem co Synem Božím při křestu jeho se ozvala 2, 17. a tam jsme pravili, v jakém smyslu Kristus Synem Božím jmenován byl. Tuto přidává Otec ještě slova: *Toho poslouchejte;* ne již Mojžíše a Eliáše, nébrž Krista, jemuž Mojžíš a Eliáš svědectví jsou vydali, poslouchejte. Slova ta na smysl uvodí slova Deut. 18, 15, kdež čte se: *Proroka vzbudí tobě Hospodin, toho poslouchejte buděš.* Výrokem tím tedy Kristus výslovně co ten byl ukázán, k němuž veškerá proctví prohlédala, jak se to již přítomností zástupcův Starého Zákona symbolicky označovalo. Sv. Petr v. 2 l. 1, 16. 17. odvolává se na to Páně přijetí slávy od Otce a na hlas: *Tento jest Syn můj milý, toho poslouchejte,* jež byl sám na sv. hoře slyšel a viděl.

Tento jest Syn můj milý. An otec řekl, dí sv. Leo v řeči o přepod. Páně: Tento jest Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil, toho poslouchejte, zdaž tím nebylo slyšáno: Tento jest Syn můj, jenž má bytnost ze mne

a se mnou a to bez času? Nebo není ani ploditel zplozence prvníjší ani zplozenec ploditele pozdější. Tento jest Syn můj, kterého ode mne nevzdaluje božství, nedělí moc, neodlučuje věčnost. Tento jest Syn můj milý, ne za Syna přijatý, nébrž vlastní, ne odjinud stvořený, nébrž ze mne zplozený, aniž z jiné přirozenosti mně podobným učiněný, nébrž z mé podstaty roven mně zrozený. Tento jest Syn můj, jímž všecko učiněno jest a bez něho nic není učiněno, který všecko co já činím, se mnou spolu také činí, a vše co já působím, nerozlučně a nerozdílně se mnou působí. Toho tedy, v němž se mi zalíbilo a jehož učením osvědčen jsem, jehož pokorou oslaven, toho bez zdráhání poslouchejte, ješto on sám jest pravda a život, on sám má moc i moudrost.

Ale jaký dojem učinila slova ta a ta Boží přítomnost na apoštoly? Sv. Matouš vece: *Uslýševše* (řeč Otcovu) *padli na tvář a báli se velmi.* Slávu Kristovu s radostí, s rozkoší, s vytržením spatřovali; řeči z úst Božích a přítomnosti Boží sněsti nemohou. Nestatečná zajisté člověka povaha té, již ještě do se má, statečnosti a síly skrze přítomnost Boží docela pozbývá. Tak Daniel 8, 17. 10, 8. zhroziv se vidění padl na tvář, nezůstalo v něm síly, až jej dotekla ruka andělova a tím ho posílila. Rozdíl ale tuto jest, že u apoštolů nebyla, jak tam u Daniela úplná mdloba, aniž jim bázní tou vědomí odňato bylo. Ale jako tam Daniel 8, 18. 10, 10. dotknutím anděla opět síly nabyl, tak apoštolé tuto dotknutím Páně. Dí Pán: *ustavte se* a dává jim k tomu sílu, an dí: *Nebojte se* a veškeren strach od nich zapuzuje. Oni *prohlédše*, jak dí dále sv. Matouš, *neviděli leč samého Ježíše*, jenž jim, když s hory sstupovali, velel *žádnému o tom, co viděli nepovídati, leč až vstane z mrtvých.* I zdá se, že ani devět ostatních apoštolův o tom se nedovědělo spíše než po vzkříšení Páně. Příčina jedna, že Pán slávy svojí nehledal Jo. 5, 41. a tudy chtěl, aby se to zatajilo, byl zajisté čas ten Páně zde pobytu, čas ponížení a pokoření Jeho a doba vzdání se všelike přírodní velebnosti svojí. Židé ale o tom věděti neměli, poněvadž obávají se bylo, že Pána, jak tam Jo. 6, 12. chtěli, v triumfu by za krále pozemského byli vyvolali. Snad někteří také mezi apoštoly nemohli netoliko náhledu o pozemské říši Messiasově, ale ani té veliké nedočkavosti zbaviti se, která klopotem již chtěla ony sny nadějí svých ve skutek uvedené viděti, a tudy i jim nemělo se ničeho pověditi; nad to mohla snad nějaká zárlivost, revnivost a závist a podobné

mezi nimi (nesnáze povstati, pro jichž uva-
rování Pán ono poručení vydal. Apoštolé ti
také v skutku žádnému o tom nepověděli,
jak Mr. 9, 9. a Luk. 9, 36. výslovně dějí,
že zadrželi slovo to u sebe a žádnému v
těch dnech ničehož z toho, což byli viděli,
nepravili.

Leč povstal v myslí jejich rozpak o
Eliášovi a tudy jej na Pána vznášejí:

10. I otázali se Ho učeníci řkouce:
Což tedy zákoníci praví, že Eliáš má
prvé přijíti? 11. On pak odpověděv
řekl jim: Eliáš sice přijde a opraví
všecky věci; 12. ale pravím vám, že
Eliáš již přišel a nepoznali ho, nébrž
učinili na něm, což se jim zachtělo. Tak
i Syn člověka má trpěti od nich. 13.
Tehdy vyrozuměli učeníci, že o Janu
Křtisteli mluvil jim.

Otázka tří apoštolův oněch, svědkův
přepodoby Páně, povstala odtad, že tam na
hoře viděli Eliáše, který jen nedráhnou do-
bou se ukázav opět zmizel a nadto ještě po
Kristu se vyjevil, an (podle Mal. 4, 5. d.)
měl *před* Kristem přijíti a Jemu všechno
přistojiti. Tází se tedy ti tři apoštolé, v ja-
kém poměru se onen Eliáš přichod, jež
viděli, odnáší k tomu, o němž prorok dotčený
řeč vede? Nad to mluvil Pán o svém z
mrtvých vstání a tudy oni se domnívali, že
za krátkou dobu Eliáš opět přijde; nápadno
a divno tedy jim bylo, že Eliáš nezůstal s
Kristem při nich, nébrž opět se pryč ode-
bral. Praví apoštolé: *proč zákoníci* povídají
o Eliášovu přichodu, a nepovídají, jak by-
chom očekávali: *proč prorok* nebo: *proč*
písmo praví; poněvadž co Malachiáš před-
povídá, o tom oni od zákoníkův ve sbor-
nících dověděli se. Domněli se bez mála
zákoníci, že Messias od podsvětí stoupí,
kteréž se mu tudíž otevře a veškeru svou
loupež jemu co vítězi vydá. Mezi tím co
Messias v podsvětí jest, domněli se bez mála
zákoníci ti, Eliáš veškeru tvárnost země
obnoví a pro Messiasě připraví, což oni z
Mal. 4, 6. (a Sir. 48, 10.) odvětovali. Takto
souditi můžeme z některých návěstí, ač v tom
jistoty nemajíce.

Pán na otázku tří apoštolův oněch od-
pověď dává, ve kteréž dílem onoho o Eliá-
šově přichodu domnění potvrzuje, dílem ale
je napravuje. *Eliáš ovšem přijde před ukon-
čením časův a obnoví všechny věci*, jak o něm
prorok Mal. 4, 5. prorokoval, praví Pán, čímž

výrok a výklad prorocký zákoníkův po-
tvrzuje. Ale, vece Pán dále a opravuje vý-
rok učitelův židovských, ale *pravím vám*,
že Eliáš již přišel, a nepoznali ho, nébrž
učinili na něm, což se jim zachtělo. Chce
Pán říci: V tom zákoníci na omylu jsou,
že jakož jediný příchod Messiasě kladou,
tak i jediného předchůdce jenom znají a
tudy předobraznému oně prorocké předvěsti
smyslu a dvojité její povaze nevyrozumí-
vají. Nebo Eliáš, ne sice osobně, ale po-
dle povahy, moci a horlivosti své rovně před
prvním Messiasě příchodem přijíti měl a již
skutečně v osobě Jana Křestníka Luk. 1, 17.
Mat. 11, 14. přišel; ale se zle k němu za-
chovali a velice proti němu se prohřešili
podle svých zlých chťtův nespravedlivou na
něm vůli provodivše, poněvadž ho nepoznali
t. poznati, jeho kázání přijíti a se napravití
nechtěli. *Tak i Syn člověka má od nich*
trpěti, dokládá Pán ode předchůdce na sebe
samého přecházej. Podobně oni se Synem
člověka učiní, nepoznají Ho, přijíti Ho ze-
prou se, ano zlobu svou proti Němu vych-
lovati budou; nepoznají předchůdce táhne
za sebou neuznání a zavržení Syna člo-
věkova.

Opět tedy Pán tu zahýbá k umučení
svému a nevyhnutelnost jeho představuje
učeníčkům svým, poněvadž právě ve pravdu
o smrti své je vpraviti věc nad mřu pracna,
ale nad mřu potřebna byla. Slova: *Opraví*
všechno táhnou se k výroku Starého Zákona
Sir. 48, 10. a znamenají, že Eliáš všechno
odstraní, což by závadou bylo příchodu Mes-
siasovu a všechno, jak tam Jes. 40, 3. 4. míst-
něji doličuje, upraví a ustrojí, co ku přijetí
Páně potřebno. Jmenovitě prorok Malachiáš
na dotčeném místě vece, že Eliáš *obráti srdce*
otcův k synům a srdce synů k otcům, což
vykládá se podle Rom. 11, 25. 26. o obec-
ném Židův obrácení, jímž synagoga s církví
se sjedná a křesťané se Židy židovstvím ne-
pravým pohrdšími se spojí, a tak ona mezi-
zeď Ef. 2, 13 d. docela se oboří.

I vyrozuměli, vece ev. dále, že *Kristus*
o Janu Křtisteli řeč vede, ač jestli ten-
kráté, před sesláním Ducha sv. obojí ty
předchůdce a obojí Páně přísti od sebe do-
stí různili, slušně pochybovati můžeme. Ja-
ko totiž jest dvojitý příchod Páně, jeden
když vtělil se a církev založil, druhý když
co soudce v slávě a velebnosti přibude, tak
též dvojitý jest předchůdce; Jan předcházel
před prvním, Eliáš přijde před druhým př-
stím Páně. Tím výkladem svojím také Pán
naskytá, příčinou nevěry u Židův nebýti to,
že dosud Eliáš nepřišel, nébrž vlastně zary-

tost a zlobu Židů. Takto rozmlouval Pán na cestě s apoštoly vyvolenými; avšak již ho pod horou lidé očekávali, o čemž dříve sv. Matouš:

14. A když přišel k zástupu, přistoupil k Němu člověk a poklek na kolena před Ním řekl: Pane, smiluj se nad synem mojim, nebo náměsíčen jest a zle strádá, často zajisté padá do ohně a častokráte do vody; 15. a přivedl jsem jej učeníčkům tvým a nemohli uzdravit ho. 16. Odpověděv pak Ježíš řekl: O pokolení bezvěrné a převrácené, dokudž budu s vámi? dokudž trpěti budu vás? Přiveďte jej sem ke mně! 17. I pohrozil mu Ježíš a vyšel od něho zloduch a ozdravěl pacholík od té hodiny. 18. Tehdy přistoupivše učeníci k Ježíšovi soukromí řekli: Proč jsme my nemohli vyvrhnouti jej? 19. Řekl jim Ježíš: Pro nevěru svou. Amen, zajisté pravím vám, budete-li mfti víru jako zrno horčičné, řeknete hoře této: přejdi odtud tamto a přejde a nic nemožno nebude vám. 20. Tento pak rod nevyมိတံ se leč skrze modlitbu a půst.

Všickni tři synoptici v téměř pořádku zázračný příběh tento vypravují, nejnáročnější a nejobšírnější svatý Marek; pro lepší té události vyrozumění na veškerý ty výčleby ohled bráti budeme. Divno to. Po ukázání slávy lidského těla jeví se největší skleslost jeho pod moc zloducha, aby tím rozmanem rozdíl obojí povahy, již jest schopna příroda lidská, tím více se naskýtal. Když Pán na hoře se třemi hlavními učenskými svými za svého přeměnění se nalezal, ostalo devět ostatních apoštolů pod horou s lidem očekávající návratu Páně. Byl v zástupu tom také muž, jehož syn jak zní slovo řecké *αἰμαῖσις* měsícovał ci náměsíčen byl. Sv. Marek 9, 16. praví, že byl ním a hluch a že hluchoněmota ona, jak i Luk. 9, 39. dosvědčuje, od ducha zlého pocházela. Ze všech těch ukazů těch, jež evangelisté udávají, patrné, že padoucnici měl, hluchoněm byl, že nemoc ta pocházela z posedlosti zlým duchem a že měsíc veliký vliv měl na pohoršení a polepsení se neduhu jeho. Měsíc činí měrou nějakou částku země naší a víme, že na odliv a příliv mořský jako na jiné

věci působí a že působení jeho se ve zvláštní síle tam ukazuje u lidí, kdež osobný, samovolný a vědomý život se v obecném životě přírody ztrácí. O posedlosti jsme již výšeji mluvili (8, 16.) a viděli jsme, že nevědy mravná vina příčinou její bývá, nebrž tytéž také zrušená síl duchových a tělesných rovnováha zloduchu příležitosti poskytl, těla člověkovu zmocniti se a vládu svou nad ním provoditi; spolu jsme poznali tam, že za Páně na zemi pobytí ten nepřítel veškeru sílu a moc svou sebral, aby věda čas svůj již nedrahen býti, všeljak ještě králku svou prověsti, lidem škoditi a Kristu protiviti se mohl. U pacholíka toho se to zvláště spátuje, na němž zdá se veškeru zlobu svou často vychloval a vysoptoval; nebo nevezdy v něm bydlel, nebrž jak z Mr. 9, 25. viděti tytéž opouštěval jej, opět s větší mocí naň napadaje. Ač ale velkou moc nad ním provodil, nad životem jeho vlády neměl. Otec nešťastníka toho u Pána pomoci hledal, ale nenaleznuv Pána, ješto na hoře namodlitbách a při přeměně celou noc tam bez mála strávil se zdržoval, obrátil se k oněm devíti učeníčkům, naděje se, že snad také oni, byše ode Pána dříve (10, 4.) divotvornou mocí nadáni, syna jeho uléčiti mohou. Tudy dříve: *Přivedl jsem syna svého k učeníčkům Tvojm.* Apoštolům se nepovedlo syna člověka toho uzdravit i když otec právě zarmoucen byl nad neulčením syna svého, tu přibyl Pán s hory svatě k zástupu. Lid, vece Mr. 9, 15. *uviděl Pána podivil se a šel Jemu vstřety.* Užasnutí ono lidu pocházelo z nenadálého vyskytnutí se Páně právě, když Ho nejvíce pohřešovali a tedy když přemnohým zvláště otci nešťastníkovu převhod přišel, ač jiní pro nemoudrost svou v hádce dotčené projevenou Pána ulekli se. Ale podivení lidu pocházelo také z toho bez mála, že z oslavy jeho na hoře nějaké ostatky v obličej Páně se ozračovaly a je svatou bázní naplňovaly. Pán nalezl učeníky své se zákoníky hádati se. Z toho, co potom otec dotčeného neblažce praví, domýšlejí se vykladatelé, že hádka ta týkala se neduhu pacholíkova a že z nemožnosti apoštolův, uzdravit pacholíka zákoníci vývodky Kristu nepřiznivé a křivdivé činili. Na otázku zajisté Páně, proč by se hádali, odpovídá otec na tvář před Pánem padnuv: *Pane, přivedl jsem syna k Tobě, má ducha němého, kterýž jej v čas jistý o řeč a sluch připravuje, ano jim péro o zemi, až slíná a zubami škřípí a zcela umdlévá; často jim na oheň a do vody metá, aby jej zahubil, a to hned od dětinství se mu děje. A učeníci Tvoji nemohli uzdravit*

ho. Neď slov těch, jakoby učensky obviňovali volil, kteří snad ani slov jeho neuslyšeli dáleji od Pána ještě jsouce, nébrž navrhují nesnadnost případu toho.

Pán přičinu neuzdravení pacholskova praví nevěru býti, an dí na slova podobná Deut. 32, 20. 21. *narážejí: O pokolení bezvěré! jak dlouho vds snášeti a s vámi přebývati mám?* Ale komu Pán nevěru tu vytýká? Ze slov otcových u Mark. 9, 21.: *Můžeš-li, pomoz nám, ze slov Páně k otci pravených: všechno věřicimu jest možno a z toho, že Pán slovy: O pokolení bezvěré se k otci tomu obrátil Mr. 9, 18. patrně, že domluva ta, ač ve své obecnosti k celému, z něhož otec pocházel, národu židovskému se odnášela, zvláště otce se týkala a že Pán jemu a nevěře jeho neuzdravení synovo přičítal. Avšak poněvadž Pán, když se ho apoštolé soukromí otázali, jim odpověděl, že úspěchu v uzdravení pacholska pro nevěru dojiti nemohli, tedy ovšem v oné výtce svojí také apoštoly zahrnoval. Ač ovšem převeliký rozdíl byl nevěry otcovy od nevěry apoštolův, kteříž za nepřítomnosti Páně hádáním se zákonsky snad na rozpaky nepatrně na chvíli přivedeni byli, jimž Pán ale nevěru či nedověru vytýká, poněvadž u nich s Kristem obcujících svrchované víry a důvěry úplné nadíti se bylo. Slova Páně nezněla trpce, ale bolestivě. *Miluj, vece sv. Augustin, a mluv, co chceš, nebude řeč trpká, ačby trpce zněla.* — Netoliko pak nedověru, nébrž spolu převrácenost vytýká jim Pán. Převrácenost v tom záležela, že věci nepravé za pravé a na obrat pravé za nepravé drželi a podle náhledu toho jednali, naděje se a se obávající, kde opak toho činiti měli. Pro tuto lidsu povahu dí Pán: *Jak dlouho s vámi bydliti a vás snášeti mám.* Slova ta nevyjadřují tužbu po smrti a po dokonání spásy, nébrž raději z laskavého srdce se vyproudila a jak dí sv. Jeronym vynořovala povahu milovaného lékaře, kterýž nad tím želí, že nedolůžník dobrou radou pohrdáje smrti v náručí pýchá. Tudy velí: *Přiveďte mi jej sem.* Tedy přiveden pacholík a tu právě když přicházel, provodil na něm zlý duch poslední sflu svou, *porazil ho a lomcoval jím, jak na dotč. m. Marek a Lukáš dokládají, vlády své s tíží jenom a s nesnadou se vzdávaje, tak že pacholík na zem padna slině se válel.* Otec na otázku Páně, o níž jsme zmínili, pravil, že stav ten bídný od malíčnosti pachotele trvá a znova prosil Pána, aby, může-li pomohl. Pán dříve ho lahodně pro nedověru dotýká, an dí: *Můžeš-li věřiti, nebo věřicimu všechno možno jest, netoliko ta**

věc, již ode mne teď prosíš, ale i jiné věci, jichž by se člověk nedomýšlel, věřicimu možno jsou. Žádá tedy od otce výminku, kteréž jinde od samých těch, co uzdraveni býti chtěli, vyhledával na důkaz, že ovšem člověk za člověka a jak tu otec za syna tytýž zastoupati může. Otec vece na to: *Věřím; ale boje se, že snad víra jeho oně výše nedosáhla, již uzdravení synovo vymáhá, s plácem přidal: pomoz nedověře mojí.* Tedy Pán povelil duchu nečistému Mr. 9, 24: *Hluchý a němý duchu, velím tobě vyjdi z něho a nevejdi více do něho.* Jmenuje se ďábel hluchým a němým, poněvadž hluchým a němým pacholska činil; ač některým se vidí, že němými a hluchými duchy ozvláštní rod zloduchů se rozumí, jenž lidi němými a hluchými činil, čehož o své váze a míře necháváme. Slova Páně musel zloduch poslechnouti, ale poslední vůli svou ještě nad oním ubožákem provodil tak sápap jim, že zdál se mrtev býti. Dopustil mu toho Pán, aby velikost bdy opatrně a víra v otci a v jiných se zbudila, povýšila a zdokonalila. Na to Ježíš ujav pacholska za ruku navrátit jej otci. *A dělali se lidé, přidává Luk. 9, 44. nad velikostí Božskou tuto projevou.* Ostatně nemůžeme tuto nepřipomenouti, že sv. otcové v pacholsku tom spatřují obraz člověka zlou náruživostí a navyklostí pojatého, již do ohně vášně, jimž ohráá, již do vody, do netečnosti a chladnosti k věcem Božím padajícího a všelijak od náruživostí, pohnutí a zlých chťiců zmítaného, sápaného a lomcovaného; kterýž spolu obluchá k slovu Božímu a oněmuje k vyznávání hříchů, k odprošování vin a k chválení Boha. V tom pak, že právě před očima Páně pacholska sápal, vidí obraz toho, že člověk právě tehda, když na pokání dává se rozhodl, největším pokušením podléhá.

Když apoštolé později po odchodu zástupu s Pánem soukromí byli, otázali se Ho: *proč jsme nemohli démona onoho vyvrhnouti?* Bylo jim zajisté podivno, že an jim Pán moci nad zlými duchy udělil, s onoho zloducha býti nemohli. Odpovídal Pán dvojnásobně; jedno že to pro nevěru jich se dalo, druhé že bez modltby a postu k vymítání ďábla přistoupili.

Ale odpověď ta Páně není bez nesnáze k vyrozumění jí dokonale. Při první části odpovědi té dokládá totiž Pán: *Jestliže máte víru jak zrno hrochové, řeknete hoře té: přejdi odtud a přejde a nic nemůže nebude vám.* Protiva ta zrno hrochové a hory přendášení obtíž nemalou činí. Věrou, již Pán tuto vyhledává, očividně nerozumí se víra, již

všecko věříme, co nám k věření se představuje, nébrž rozumí se důvěra v pomoc Boží, že se jistotně stane, čehož ode Pána žádáme. Ale tu právě podivno jest, že má víra tak nepatrná, jak nepatrné jest zrno horčice, tak veliké skutky vyvoditi, jakým jest hory přenášeti. Tudy všelijak smysl slov Páně natahováno. Větší díl interpretů domnívá se, že Pán neprohlídá k malíckosti zrna horčičného, nébrž ku působivosti a ostrotě jeho a dí tak měř: Jestliže máte víru tak mocnou, silnou, výdatnou, účinnou a tak dějnou a působivou, jak zrno horčice jest, tedy divy největší činiti až i hory přenášeti budete moci. Ale Maldonat dorývá, že výkladem tím ruší se protiklad zrna co maliny a hory co veličiny, an Kristus právě říci volí, že věc nejmenší skutky největší vyvodí; že tedy není řeč o účinnosti víry, nébrž o malosti a velikosti její. Nad to prý všekera věta tak rozuměná svou silou, ostrotou, vznešeností a živostí ztrácí. Tudy Maldonat a po něm jiní kladou býti tu nadsázku a upříslnění ve rčení Páně, aby tím zřejměji a mocněji vyslovila a jako zveličila se ta snadnost, s níž člověk, má-li dokonale v Boha důvěru, všecko u Něho, by pak i hory přenášeti přišlo, obdržeti může. Příslušnosti podobné ve rčení také my tytýž užíváme v obyčejném životě, když něco živě a mocně vyjádřiti chceme. Říkáme zajisté druhy: kdybys jen trochu rozumu měl, musel bys pravdě té vyrozuměti, nepokládajice toho, k němuž to povídáme, bezrozumna býti, nébrž toliko oně bystrotě nemíti, která se k vyrozumění věty oně vyhledává. Tak Kristus nechce říci, že by apoštolé neměli žádné víry a důvěry v Něho, ješto byli Jej v k. 16, 16. za Syna Božího vyhlásili, nébrž že té obvyklosti v ní nedosáhli, které by na nich se pohledávati mohlo a kterépro uzdravení pacholíka potřebí bylo. Chtěl Kristus apoštoly o neodoladelné působnosti víry, smíme-li tak říci, přesvědčiti a tudy v hyperbole mluvit.

Ačkoli poslednější výklad dopadněji zdá se k slovu Páně přiléhati, co se smyslu týká, nerůzní se o ba ti výkladové od sebe, a dobré volno každému buď onoho buď tohoto držeti se. To jisto, že Pán ozvláštního stupně víry a důvěry požaduje, která spolu se zvláštní milosti Boží člověku jistotu dává, že záraz ten, jehož se člověk podjímá, skutečně se.

Hory přenášeti klade se příkladně a příslovně za věc velmi obtížnou, nesnadnou a téměř nemožnou, jak patrné z protikladu, jímž jak již řečeno Pán zrovná proti hoře klade. Ale také podlé litery se to tytýž vyplnilo,

jak o sv. Řehoři Divotvorci čteme, že když neměl pro vystavení chrámu dosti prostoru, poněvadž hora vadila jemu, na prosbu jeho přenesla se hora dále a mupro budovu uprosranila. Totéž se čte o sv. Nonnosovi a o biskupovi armenském, kterýž na dorážení Kalifa Babylónského l. 1205 horu přesadil. O apoštolech sice podobného nečteme, ale dílem není všecko napsáno, co apoštolé konali, dílem nečinili apoštolé všeho seč byli, nébrž co potřebno bylo, kterážto potřeba seslávalou Boží spravovala.

Vymáhal Pán od apoštolův k činění divů ozvláštní důvěry; vymáhá dále kromě toho ještě modlitby a postu. Díť: *Tento rod nevymítá se leč modlitbou a postem.* Pravě *rod* tento více rodův a druhů démonův rozeznává. Říše zloduchů má řády a třídy své a stupně zloby, chytrosti a klamnosti a tudy vaiterů mezi sebou pořádek drží, sic jinak by se rozpadlo království jejich, jak dí Pán 12, 25. 26. Z druhů těch někteří pouhým zvyváním jména Ježíšova Luk 10, 17. vycházejí, druhí ale, úrupnější, úrupnější a mocnější nemohou leč — kromě důvěry a zvyváním jména Páně — spolu přistoupením k tomu modlitby a postu vyvržení býti. Nejsou věci ty dvě, *modlitba a půst*, jenom nějaká víra křídla a jich posila a nějaké pro slabou víru toliko podpory, tak že by víra silná se jich dobře lišiti mohla, nébrž jsou spolu pro toho, jež od církve povolán byv jme se duchy vymítati, vlastnosti potřebné. Víra co předmětná výminka tu nestačí; potřebí, aby předmětné také výmětce vlastnosti k ní se přidružily, *modlitba a půst*. Slovy těmito se vnitřně posvěcení vyrozumívá, kterýmž moc od církve daná jistěho působení dochází. Nesmí zajisté míti exorcista do sebe ničeho, čímby jej zloduch zachytiti a působnost jeho zničiti mohl. *Postem* tělesnost dokoná se duchovností podporuje, *modlitba* duchovnou tu nadvládu síly, utajené v duchu lidském vyšší moci probuzuje a s mohutností Boží ve spolek vniká. Odtud patrné, že modlitba a půst jsou skutekové dobf a že jim ode Pána moc nad duchy zlými se přičítá.

Sv. otcové horou, již přenášeti má víra naše, po mravní vykládání náruživosti a obzvláště pýchu, které když u člověka se ustálily a horu nad ním berou, nemohou leč pokračováním a umrtvováním se a ustavičným od Boha pomoci se doprošováním přemoženy býti. Když sv. František Assiský v pokušení nalezal se a s plácem na modlitbách aby odstoupilo prosil, uslyšel hlas: Františku, máš-li víru jako zrno horčice, řekneš hoře ujdí a

ujde. Ó učiň Pane, jak pravíš! modlil se dále a úsilně v slzách sv. František, a odešlo ho pokušení. Tolikéž žádají toho otcové na knězi zpovědníku, aby maje hříchy z člověka vyváděl, na modlitbách a postech se tužil a sílil. Pýchou a požívou hříchů na svět přišel, pokorou a odříkáním se přemáháti se musí, postem tato, modlitbou ona se dociluje a jeví. Ale i na to také otcové odkazují, že ta veliká, o nichž v historii čteme, obrácení nejsou menší divové oněch, jenž nad duchy provozeni byli, zvláště při obrácení celých národův, kdežto tisícové zloduchů slovu Páně se podrobili a vlády své se vzdáli museli.

Již byl Pán předních tří apoštolů posílnil, od nichžto nemalý vliv na ostatní apoštoly vycházel, a veškeren sbor apoštolský upraven byl, že mohl slyšeti o smrti Páně. Mluvil Pán o ní výše 16, 21., ale bylo potřeba, aby vícekrát se o tom pronesl, jestli věci té apoštolé nehněd vyrozuměti a s ní se spřízniti mohli. Tudy vypravuje sv. Matouš:

21. Když pak se zdržovali po Galileě, řekl jim Ježíš: Syn člověka bude vydán v ruce lidské, 22. a zabijí Jej a třetího dne vstane. I zarmoutili se náramně.

Opětuje těmito slovy Pán, co u Césaré Filipovy 16, 21. o svém umučení mluvil, aby jak jsme pravili apoštolé Jeho se na tu rozhodnou, ale všelikému jich očekávání odpornou dobu připravili. Ještě jak praveno *docela* nevyrozumívali Mr. 9, 32. Luk. 9, 45.; ale poněvadž Pán již podruhé o tom mluví, tušili, že řeč Jeho nebude jinotajitelná nějak a obrazná, nýbrž že opravdové a ve vlastním smyslu mluví. Tudy jiný byl tuto než tam dříve 16, 21. té předvěsti účinek; tam poprvé se velice rozhorlili a téměř popudili, tentokrátě zármutek je opanoval. Řčením *Syn člověka* klade proti říčení: v *ruce lidské* či v *ruce člověka*, poněvadž prohlídá k slověům (Mich. 7, 6.) prorockým, že *neprátelé člověka jsou domácí jeho*; dává tudy na um, že ve přívlastku *Syn člověka* již obsahuje se protivní, že v ruce člověkův vydán bude. Ovšem pak také tím nehodnost lidskou naznačuje, že ten, jenž synem člověka stal se, ode člověkův za lásku a zmaření své důstojnosti takovou odplatu obdržel.

Ačkoliv pak fariseové již podtají přípravy činili k té, kterou Pán předpovídá, smrti Jeho, a nenávisť jejich proti Němu ne-

ukojitelná byla, lid obecný, ano i mnozí výše postavení lidé k Němu s velikou úctou se měli, tak že nepřátelé nijak nepřijemné o Něho zaváditi se neosmélovali. Vidíme to z toho, co nyní Matouš vypravuje:

23. A když přišli do Kafarnáa, přistoupili berníci dvojdrachmy ku Petrovi a řekli jemu: Učitel vás neplatí dvojdrachmy? 24. Vece: Ovšem. A když přišel domů, předstihl jej Ježíš řka: Což se tobě zdá, Šimone, králové zemští od koho berou clo nebo daň? Od synů-li svých čili od cizých? 25. A on řekl: Od cizých. Řekl jemu Ježíš: Tedy svobodní jsou synové. 26. Abychom ale nepohoršili jich, jdi k moři a vrhni udici a rybu nejprve vzešlou vezmi a otevra ústa její nalezneš statér: ten vezma dej jim za mne a za sebe.

Když stánek úmluvy ozdoben měl býti na poušti, tedy uložil Mojžíš berni na každého Israelitu přes 20 let stárí, aby půl siklu stříbra obětoval. Exod. 30, 12. d. Jinde o tom nečteme, aniž víme, jestli by, což pochybné, byl z toho se vyvinul obyčej a z tohoto povinnost, takovou daň každoročně k stánku a potom ku chrámu platiti. Jen jednou ještě před zajeťím Babylónským zmínka se o sbírce na chrám děje 2 Par. 24, 6—4. Reg. 12, 4. jež za Joasa krále na opravu chrámu předsevzata byla; leč ani tu neděje se řeč o nějakém toho zákoně, nýbrž písmo zdá se o dobrovolných příspěvcích toliko mluvit. Ale po navrácení ze zajeťí Babylónského uveden zákon, aby každý svobodný Israelita za prvnějších časů třetinu 2. Esdr. 10, 33. později ale půl siklu ku chrámu odváděl, kterýžto zákon, jak z Jos. Flavie (Staroz 18, 9. Vál. Ž. 7, 6, 8.) viděti, za věku Krista a apoštolů vůbec průchod měl a s velikou bedlivostí a zevrubností se zachovával. Před velikonočí obyčejně se daň ta vybírala a v minci svatě hebrejské se odváděla a tudy penězoměncové v ten měsíc před velikonočí stoly svoje postavěli a za některý nádatek běžné peníze za hebrejské sikly vyměňovali. Půl siklu činí dvě drachmy, dvojdrachmu či didrachmu, asi našeho půl tolaru stříbra, a vybíral se peníz ten všady po židovských obyvatelích, ač nám způsob, jakým se to dalo, dokonale znám není. Pán Ježíš bydlel v Kafarnáu a tudy výběrci, an snad

již doba vybírání docházela, obrátil se na Petra, co předního z apoštolův, v jehožto domě Pán se byl ubytoval, samého Ježíše o tom tázati se neosměliv, buď pro účtu k Němu, buď že pochyboval, zdali Pán již jinde snad neplatil, an zřídka v Kafarnáu se zdržoval. Aneb snad dokonce obával se, aby Kristus daně té docela neodepřel, ješto se s velikou a protizákonnitou tvrdostí vybírala a tedy z oněch případů byla, o nichž Pán, jak tam výše 15, 3. říci mohl: proč přestupujete příkazy Boží pro stanovy svoje, při vybírání platu toho chudému proti zákonu Ex. 22, 26. Deut. 24, 6, 12, 13. i ten plášť a žernov prodávající? Petr odpověděl na otázku výběrčího nezakrytě a přímě: *Ovšem že mistr náš didrachmu platí, buď že Pána již dříve plat ten odváděti viděl, buď že o vůli Páně takové zhola nepochyboval, buď že z nějaké choulivosti a z bázně tu odpověď dal, aby nezdál se Pán nepřáti chrámu. Ale ukvapena byla odpověď ta, pokud předpokládala nějakou povinnost se strany Páně, platu tomu každoročně podrobovati se. Tudy když Petr domů přišel a Pána na ten poplatek upamatovati chtěl, Pán znaje úmysl jeho upředčil čili předešel jej a vyučil jej o právu Syna královského. Co se ti zdá, vece, berou-li králové daně od synů svých, čili od poddaných? A když Petr odpověděl, že od poddaných, tedy, dí Pán, synové prosti jsou. Synové královští — tak vede Pán řeč svou — neplatí daně královské; podobně od Syna Božího nelze daně vybrati pro Boha. Ale poněvadž o božské jeho bytosti lidé nevěděli, aniž dosud k tomu vědění dospěli, tedy byli by se velice horšili nad tím, kdyby Pán poplatek ten ku chrámu se byl dáti zpěchoval. Tudy velel Pán Petrovi udíci vzíti a první, která vzejde a uvázne, rybě ústa otevřítí, z úst jí statér tam se nalézající vyníti a za Pána a za sebe daň zapraviti. Statér, peníz řecký, téměř toli co židovský šekel či sikl platil, totiž čtvero drachem, čímž právě dvojit daň chrámová zapravila se. Pán chud býti vole (2. Cor. 9, 9.) neměl, kde by hlavu sklonil*

(výše 8, 20.) a ovšem nebylo po lidsku řečeno odkud vzíti poplatek onen. Ačkoli ženy bohobojné posluhovaly Jemu ze statku svého Luk. 8, 3, nehodlal tentokrát od nich něčeho žádati, nebrž ukázati chtěl, že chudoba jeho dobrovolna jest, an jinak maje všechno v moci bohatě sobě vésti mohl. Ukázal, že mu jest i moře poplatno, dť Chrysostom. Záznak pro sebe učinil, čehož jinde nikde nespátujeme, aby ukázal, že ve všem jednání svém nejvyšší svobody užívá, aniž domněným svým člověk jemu předpisovati může. Ale činil záznak ten také pro Petra a ozračil jím budoucí stav náměstků svých v církvi, že totiž králům světa nebudou poplatni, an je Kristus oproštěním od daní obdařil, říši světskou jim uštědře, kterouž by od takových obtížností a nehodných nesnází na věčné časy osvobození byli a mocnost oslavy něho nyní Pána na sobě projevovali mohli.

Velel Pán Petrovi, první, která uvázne, rybu vzíti, aby snad, kdyby pomešní na udici vzešla, jí nezahodil, jak druhy rybářové činí. Kterak peníz ten v ústech rybě uvázl, kdož nám to poví? Jest to záhada a tajemství, jakých netoliko při jiných divech, nebrž v obyčejných tytých světa běžích docházíme. Proč, abychom tu otázku ještě jednu položili, proč jenom pro Petra zaplatil a ne také za jiné učeníky? Snad proto, poněvadž ti jinde byli domovem a v rodišti a bydlíšti svém daň tu zapravili; snad a bez snadu, že Petra vyznamenati chtěl co toho, jenž jeho místo zastupati bude, a poněvadž chtěl v Petru co representantu církve ukázati, že církev všech Páně dober účastnou učiněna bude. Avšak v dotčeném oznaku prorokově, že v udalosti té se zračila předvěst o neodvislosti nástupců Petrových ode světských králův a císařů, hlavitá věci té příčina hledati se musí.

Ale ten Petrovi opětně udělený předeek nějak myslí apoštolů pobouřil; aspoň to, co hned na to klade svatý Matouš, něco podobného namítati zdá se, jakož ihned uvidíme.

HLAVA XVIII.

Kdo velik v království nebeském. 5. Výstraha od pohoršení a 10. od potupení maličkých. 12. Podobenství o ztracené ovci. 15. Řád kázně. 18. Moc vázati a rozvázati apoštolům udělena. 19. Modlitba společná. 21. Odpuštění bližnímu v parabolě o dlužnících vysvětluje.

1. V tu hodinu přistoupili učeníci k Ježíšovi rkouce: Kdo medle větší jest v království nebeském? 2. I přivolav Ježíš pacholátko postavil je u prostřed nich 3. a řekl: Amen pravím vám, neobráťte-li se a nestanete-li se jako pa-

cholátka, nevejdete do království nebeského. 4. Kdožkoli tedy poníží se jako pachole toto, ten jest větším v království nebeském.

Hned první slovo mešká vykladače a otazují se, *kteřá hodina* či *doba* (nebo to značí slovo *to*) by se rozuměti měla? Nemůže se očividně jiná doba slyšeti, leč ta, když Pán se vrátil do Kafarnáa. Sv. Marek 9, 32. praví, že Pán se *jich tázal*, o čem *na cestě rozmlouvali*, že oni ale mlčeli, ješto byli jednali o tom, kdo z nich větší jest. Sv. Lukáš 9, 47. ale naopak tvrdí, že *vešla myšlénka do nich*. Pán vida *myšlénky* jejich aniž *jich otázel* se postavil pacholátko u prostřed a jim o pokore a dětenčí mysli kázal. Odkud nesrovnalost ta a jak jí možno vyhověti? Sv. Chrysostom urovnává ji v ten způsob, že apoštolé několikrát věci ty mezi sebou rozbírali, nejprve na cestě, potom doma, když byli viděli, že Petr jim při zaplacení daně předložen byl, posléze když Pán se jich tázal, o čem na cestě mluvili; tehdy pak vidouce své myšlénky a pomysly prozrazeny býti, otázali se Krista, o čem dříve se otázati neosmělili se, *kdo z nich nad jiné větším jest*. A tím spíše o té věci rokovali, dokládá sv. Zlatoúst, poněvadž Pána již po dvakrát o smrti mluviti slyšeli. I můžeme na té vývadě ovšem přestat. Ale pozorovati také přijde, že dvojí otázku apoštolé pojednávali, jednu *kdo z nich větším jest* u Luky, druhou *kdo v království nebeském vůbec větším ještě bude* u sv. Matouše. U Matouše jest otázka theologická, u Lukáše a Marka subjektivní.

Táží se: *Kdož medle větším než jiní* t. j. největším v *království Božím jest*, t. j. bude, poněvadž věc, o kterou jim šlo, teprv v budoucnosti vyskytnouti se měla. Podle toho rozumí se *královstvím Božím* církev od Ného ustanovená, čili říše ta, již Kristus na zemi zakládal a jejíž dalejší provedení apoštolům poručil. Přihodilo se apoštolům tu něco lidského, jakož ještě později o nich čteme, že se nejprvnějších u Pána míst domáhali 20, 20. Mr. 10, 35. Na otázku jejich Pán neodpovídá z přímá, což by málo bylo prospělo, ano ještě více je ve hledání zevnějších předností utvrdilo; nébrž podle obyčeje svého zahýbá k světu vnitřnému uče, v čem velikost ducha záleží. Učí pak tomu ne slovy, nébrž označným a obrazným činem. Nejprv jak Mr. 9, 34. klade: *Posadil se jako soudce*, aby soud vynesl a tím způsobem učům namykl, že se tu o věc důležitou jedná; sedával Pán obyčejně při vyu-

čování svém Mt. 5, 1. 13, 2. Mr. 4, 1. atd. *Povolal* na to k sobě blíže apoštolův odmísliv je od jiných, jenž v domě byli, aby k nim nejdlive a předně řeč věsti mohl. Napotom *postavil pachole u prostřed* apoštolův a popěstovav je Mr. 9, 36. pravil: *Neobrátíte-li se a nebudete-li jako malířti, nevejdete do království nebeského*. Nicefor h. 2, 35. dotýká domněnky některých, že pachole to byl sv. Ignatius, čehož při své nejisté váze necháváme. Ze slov *jestli se neobrátíte* nemůžeme ničeho odvětovati jiného, leč že se té dětině mysli, již Pán vyhledával, u apoštolův v dostatečné míře nenacházelo. Slovo *obrátni se* naznačuje napravení, co obrácení se na cestě, na které člověk jde; apoštolé hleděli hodnosti a důstojnosti v církvi, a to byla cesta, kterou šli, Pán káže, aby smyslu toho zbyli a zpátky se dali, bažení takového zanechavše. V tom Pán dle předpisu písma Gal. 3, 8. k časům budoucím a příštím potřebám prohlédati zdá se, tak že v kárání svém již *více* budoucí v církvi ctižádostivce než apoštolé na mysli chová.

Z toho patrné, v čem děti za příklad vystavuje a v čem dětinost mysli pokládá. Jest to neosobivost, přitulnost, přivlnost, skromnost, cit vlastní nedostatečnosti a tudy cit potřeby k mocnějšímu a silnějšímu připojit se; jest to pokora, oddanost, sloven to, co Pán výše 5, 2. *chudobou ducha* jmenuje. V tom záleží dětinost mysli a ovšem zřejmo, že bez ní vnímavosti pro říši nebeskou a dychtivosti po dokonalosti není a že tomu, jenž ctností oněch prázen jest, dvéře do království neotevírají se. Člověk soběhrdý a sobědostatečný nehledá spasitele, domněje se ho nepotřebovati; člověk osobivý a po důstojnostech baživý ztrácí se v zevniternostech, aniž ku středu proniká a dětině mysli zhola nerozumí za hloupotu ji pokládaje. Ze skutečně Pán především ku pokore a neosobivosti prohlídá, ihned z verše 4. vysvítá, kdež dí: *kdož se pokorí jako to pacholátko, ten velkým či největším bude v království nebeském*. Pán sám pokoren byl, a tudy jenom kdo Jemu podoben, ten jenom milosti Jeho účasten býti může. Kdo velik chce býti v nebesích, buď mal na zemi, lidi jiné nad sebe za lepší považuj, Filip. 2, 3., na stránku jich dobrou prohlídaje, sobě ale zevšedňuj a umenšuj se, ku pokleskům svým především pozíraje.

Avšak dítě také s jiných stran považováno býti může, jichž na lidech nelze thváleti; tudy nalezáme, že se písmo také v jiných příčinách k dětem táhne, je za příklad nebo za výstrahu vystavujíc. Tak 1. Cor.

14, 20. vece apoštol: *Nebývejte rozumem maličtí, nébrž ve zlobě maličtí buďte* (sr. Rom. 16, 19.). A otec Hermas mluví podobně o lidech, kteří v tom dětem podobají se, že zloby nepoznali III. 9, 29. Podle téhož potom jiní sv. otcové homileticky veškerý dobrou vlastnost na dětech za příklad vystavovali, tím nemíníce slova Božího vykládati, nébrž na upravení a ušlechtnění mravův obracet.

Přijde pak poznamenati, že tím výrokem svým v oblékání dětinné povahy Pán bíledně zevnějšího řádu církve a stupňův důstojenství církevních rušiti nevolil, an o tom tuto zhola nemluví, ke vniterné myslí toliko prohlédaje. Ano Pán i v říši mravné rozdíl důstojnosti připouští, an toho, jenž pokorou dítěti se rovná, na první místo klade.

Od potřebnosti povahy té dětinné přichází Pán na potřebu zachování jejího. Vece:

5. A kdož by přijal jedno pacholátko takové ve jméno moje, mne přijímá. 6. Kdo by ale pohoršil jedno z maličkých těchto, jenž ve mne věří, lépe jemu, aby zavěsil se žernov oslíci na hrdlo jeho, a on pohřben byl ve hlubokosti mořské. 7. Běda světu pro pohoršení; nutno zajisté jest, aby přišla pohoršení, ale běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází. 8. Jestliže pak ruka tvá neb noha tvoje pohoršuje tebe, utni ji a vrhni od sebe; lépe tobě jest do života vejíti komolému neb kulhavému, nežli dvě ruce aneb dvě noze majícímu uvrženu býti do ohně věčného. 9. A pak-li oko tvé pohoršuje tebe, vylop je a vrhni od sebe; lépe tobě jest jednookému do života vjíti, než obě oči majícímu uvrženu býti do ohně pekelného. 10. Vizte, abyste nepohrdli některým z maličkých těchto; nebo pravím vám, že andělé jejich v nebesích vezdy patří na obličej Otce mého, jenž v nebesích jest.

Nejedni vykladači ta slova Páně o přijímání maličkých slyší o přijímání apoštolů, když je Pán vyše po svém ze světa odchodu, jak je tam výše 10, 5, 15, 42. vysílal. Jako by Pán chtěl praviti, že apoštolů nevyše s nádherou a slávou, nébrž s neokázalostí a skromností, a že jejich všeliká

sláva v dětinnosti a pokoře záležel. Avšak Pán zde nemluví o přijímání apoštolů toliko, nébrž vůbec o *pacholátech* a těch, jenž jich v dětině myslí následují.

Přijíti pacholátko ve jméno Páně značí, ujíti se jeho, starati se o ně, aby dle těla a dle ducha nezahynulo, pečovati o vychování jeho, slovem všelijak mu dobře činiti a jemu se propůjčovati. Takový dobrodějce přijímá Krista samého a samému Kristu věnuje, co malým věnuje, poněvadž, jak Pán dí, na *jméno Kristovo* přijímá je. Na jméno Kristovo přijímá jest nejprve z lásky ku Kristovi někoho přijímá, potom pak jest přijímá jej proto, poněvadž jméno Kristovo nosí, jemu připsán jest a tudy jako Krista představuje. A z toho patrné, že smysl netoliko dětí a pacholat, nébrž též všechných oněch týká se, kteří povahu dětinou na sobě nesou. Podobně dí také níže 25, 40: *Co jste jednomu z nejmenších bratrů mojih učinili, mně jste učinili*, a podobný výrok jsme již výše měli 10, 40, 41, 42. Podle toho se v církvi katolické ústavy a školy pro vychování od jakživa zarážely, dětem zvláštní vezdy péče a úcta se dala a vezdy učilo se tomu, že Pán Bůh prostotou miluje. Mocí toho výroku Páně ústavy pro chudé a nuzné sprostě se zakládaly a králové a kněžata, královny a kněžny chudým a nuzným sloužiti sobě za zvláštní potěchu, ano za milost od Boha pokládali. Obojí sv. Eližběta, Turinská i Portugalská, toho důkazem jest, kteréž lidi nemocné a nakažlivou nemoc sklíceně obsluhovati za velikou radost a rozkoš měly, jak jsme již výše toho dotkli.

Ale též naopak pokračuje Pán: *Kdo by pohoršil jednoho z malých, lépe jemu, aby žernov se mu o hrdlo uvázal a aby se on vhořel do propasti mořské*. Pohoršiti znamená opak toho, co se slovem přijímá slyší; tedy netoliko nepřijímá, nébrž všelijak působiti, aby ta povaha, pro kterou se maličtí Bohu líbí, z nich vymizela. Což se rozličnou měrou stává, jakož Pán níže hned jednoho spůsobu místněji dotýká, vystřihaje, abychom nepohrdali malými a neuhlednými, prostými, pokornými a tichými, jak se obyčejně stávalo a posud i u křesťanů se děje, ačkoli Pán tak přísně o tom mluví. *Lépe jemu, vece Pán, či užitečněji jest jemu, aby vhozen byl do moře*. Užitečněji, že netoliko za spravedlivo se mu stane, nébrž že tou pokutou jediné duši svou spasiti může, poněvadž Bůh dvakrát netrestá Nah. 1, 9, 12. Nad to se odjmá jemu možnost, dále tím spůsobem hřešiti a tedy na větší trest se dobývati.

Jiní vykladači: užitečněji a prospěšněji

by se jemu bylo stalo, kdyby byl *dříve* než dopustil se toho, raději největší pokutu snášel, moha aspoň duši svou spasiti. Leč první výklad dopadnější jest. Připomínají tuto právek vykladatelé, jestliže jedině pohoršení pacholeti dané takového trestu zasluhuje, jaké pokuty sobě dobývá ten, kdo celé město, ano celý národ spisy zlymi, obrazy neudnými a jinými spůsoby pohoršuje?

Žernov osliči jest žernov, či kámen větší, užíván při žerně od osla pohaněné, ovšem větší, než který od děvečky otáčen býval. *Do propasti mořské házeti* za starých časů v Židů obyčejno nebylo, aniž o pokutě té se v Zákoně Starém zmínka děje, kterýžto zákon jenom čtvero poprav zná, oheň, ukamenování, meč, pověšení; ale později Židé s mluvením tím se od jiných národův obeznámili a v přísloví je vzali, jím velikou pokutu znamenajíce.

Poněvadž pak Pán pohoršení připomenul, tedy přirozeně přechází na škodlivost jeho, ana se zrakům Jeho veškera řada zla z pohoršení povstala představovala. S bolestí vece: *Běda od pohoršení světu* t. lidem na světě bydlejícím. *Běda*, že tolik lidí jimi ve zkázu přichází! I ti, jenž pohoršení dávají, i ti, kteříž jimi k věčnému orazu přicházejí, ode Pána výrokem *běda* se zahrnují, čímž nejenom velikost a přísnost pokuty, něbř i cena a hodnota duší lidských se navrhuje. Nedobře někteří slovo *svět* jenom o lidech pohoršlivých vykládají, čímž pouhá tautologie vzniká a všelike dovození zachází a misá.

Pohoršení ovšem přijíti musí, vece Pán dále. *Musí*, dí Pán, ne jako by pravil, že člověk pohoršitel pohoršením nevinen jest, nebo hned přidává: *běda tomu*, skrze koho pohoršení jde, kteréžto slovo *běda* na poslednějším místě jest znak hrozby, jinaké než ono, jenž předchází, jímž Pán lítost a bolest vyjevil. Od doby té, co Adam zbežší, trvá ta povaha světa, že zlo s dobrem na něm přebývá, ale se značnou převahou zla, kteréž se způsobem tohoto světa spojeno jest a ustavičně pohoršeními zarozuje. Ale ta povšechná nutnost pohoršení neodjímá viny od člověka, kterýž pohoršení dává, ač ovšem vina již větší již menší býti může. Nevynutitelnost, o které Pán tu klade, není prostozatá, něbř vztažita, vztahem totiž pokazenosti lidské. V tom smyslu i sv. Pavel 1. Cor. 11, 19. praví: *Musejí rozkolníci býti*, totiž podle hříšnosti a svěmyslnosti lidské, která přerádá slovo Boží podle náhledů, žádostí a chťích svých natahuje a domněnky

svoje ráda jiným vnučuje, tím ukojení svého docházejíce.

Poněvadž pohoršení ode člověků vně pskytáná na člověka toliko prostředkem smyslů dorážejí, tudy Pán pro uvarování se pohoršení vniterných učí vystřihati se pohoršení zevniterných. Vecet: *Jestli noha neb ruka horší tebe, utni ji; a jestli oko horší tě, vylup je; lépe bez ruk, bez noh, komol a bezok vjíti do nebeského království, než do-cela zdráv jsa uvřžen býti do ohně věčného*. Rukou, nohou, okem rozumí se všechno, co člověku nejbližší, nejdražší, nejmilejší jest. Chce Pán říci: kdybys tak s někým spřizněn, skrevněn a sprátelek byl, že by k srdci tvému byl přirostl, jako ruka přirostlá jest v těle, ano že by částkou jeho byl z něho samého vyrostlou, a kdyby věc některá tak byla tobě milá a tak potřebná, jak oko ve hlavě, přece se jí odříci máš, kdyby tebe ke hříchu popouzela. Ostatně již slova ta 5, 29. d. přicházejí a tam místněji byla vykládána.

Nechce Pravda věčná, vece sv. Augustin, abychom neostražiti byli, něbř báti, strachovati, třásti se máme, *bědovati Pána slyšíce*. Ale kterak možno ujíti pohoršení a úrazů? Písmo učí tebe, an dí Ž. 118, 165. *Pokoj mnohý těm, kteříž milují zákon Tvůj Bože, a ti jsou bez úrazu*. Ukázal Pán nepřitele, ukazuje nyní ohradu tobě. Slyše slova: *Běda světu od pohoršení*, přemýšlel jsi, kam bys utéci se měl mimo svět, abys pohoršení a úrazu znikl. Kam tedy utečeš se mimo svět, leč k tomu, jenž svět učinil? Ale kterak k tomu, jenž svět učinil, dostihneš, leč milovati budeš zákon Jeho? Proto tebe bezpečna činí písmo Boží, ano dí: *Pokoj těm, kteříž milují zákon; nedí: kteříž znají aneb slyší zákon, něbř kteříž milují zákon*. Tak sv. Augustin; a sv. Jeronym (in c. 18. Mt.) dí: Bratr, sestra, chť, děti, přátelé, přítulnost a přízeň nemá nikdy tebe ode Pána a říše Boží odloučiti. Každý věřící ví, co Jej uráží, dráždí a pokouší; lépe jest život samotný provoditi, než pro potřeby života tohoto život věčný ztratiti.

Dále Pán udává obyčejnou a takořka všední příčinu, ze které pohoršení a úrazové pocházejí, an dí: *Vizte, abyste nepohrdli některým z malýchých*. Nevšímání sobě malých, pohrdání jimi, nebrání na ně ohledu, neštítění a nestydění se jich, jak by před nimi všechno se mluvíti a dělati dalo, jest pramen, z něhož přemnohé pohoršení se prýští. Tudy Pán pro zamezení úrazů velí vystřihati se onoho potupování a pohrdání. Čehož jednu příčinu již tam výše

dal, tu totižto, že jest jeich království nebeské; nebo zajisté nemůže se tím pohrdati, jenž královstvím vládnouti bude. Ale Pán ještě jinou nad to příčinu onoho malými nepohrdání přináší, vzatou od chování se k nim Boha. Bůh tak vysoko je cení, a tak sobě jich váží, že k jich obraně nejvyšší svoje anděly ustanovil. *Pravím vám, dí, že andělé jeich v nebesích vždy patří na obličej Otce mého, jenž v nebesích jest. Andělé jeich, vece, t. j. těch malých.* Malými rozuměj malé ve smyslu širším výšeji udatým. Slovy *jeich andělé* něco zvláštního vytýká, což hned dokládá, an dí, že ustavičně patří na tvář Otce v nebesích. *Patřiti na tvář* značí blízek býti, *tvář* znamená oblesk přítomnosti Boží. Řčením tedy *patří ustavičně na tvář Boží* klade se nejbližší při Bohu přítomnost a nejužší k Němu přivinnost, a tedy zvláštní přednost nad anděly jiné. Vzato jest ode dvorů královských na východě, kdež krále ne všickni, nýbrž jenom nejvyšší služebníci *každodenně* či *ustavičně* spatřovati mohou. Tak královna Sabejská vece k Šalomounovi III. Reg. 10, 3.: *Blážení muži ti, kteří ustavičně stojí před tebou a moudrost tvoji slyší.* Tak o sobě praví Gabriel Luk 1, 19., *že stojí před Bohem t. j. nejbliže Jeho jest.*

Nedobře někteří vykladači ze slov *ustavičně patří* odvětováli, že někteří andělé strážní nevidí tváře Boží ustavičně, nýbrž jenom někdy, totiž ti, kterým se dostalo ostříhati lidí, jenž pokorou a podobnými vlastnostmi povahy malých neodblíejí. Než již jsme pravili, že ustavičným na tvář Boží patřením nejvyšší důstojenství andělů těch se namítá. Všickni andělé spatřují v zrcadle moudrosti Boží, kterak dílo svoje konati mají, a kdekoli se anděl nalezá, obnáší sebou blaženost svou a v tom, kterýž všady přítomen jest, se pohybuje, v Bohu, Jehož patření jemu nebem a blažeností jest.

Z místa tohoto průvodno, že Bůh lidem anděly za strážce ustanovil Hebr. 1, 12. Nauka ta již v Starém Zákoně se nalezá, kdežto netoliko o andělích strážcích nad krajinami ustanovených Dan. 10, 13. 10, 20. 12, 1., nýbrž také o andělích jednotlivým lidem dávanych se dočítáme. Ž. 33, 8. Tobías, Jákob patriarcha a jiní jsou zračiti toho důkazové. Nauka ta za věku Krista Pána vůbec průchod měla, a Kristus ji tu předpokládá a ovšem ji potvrzuje. Jak veliké jest důstojenství duše, dí sv. Jeronym, že každý člověk anděla za strážce dostává; jak nebezpečno jest malým pohrdati, jehož prosby anděl k trůnu Boha nejvyššího donášá. Ale ani ty jím ne-

zhrzej, nýbrž ho poslouchej a následuj. A sv. Bernard o slovech Ž. 89. *andělům přikázal ostříhati tebe vece*: Jakou tě má naplniti úctou slovo ono, jakým vděkem, jakou důvěrou! Úctou pro přítomnost anděla strážce, vděčností pro dobrodiní, důvěrou pro ostříhání! Chod ostřážitě, an tebe andělé přítomni jsou na všech cestách tvých a svému andělovi na každé hospodě a při každém ústraní úctou se propůjčuj.

Ale Pán uvodí ještě jeden důvod, proč nemá se pohrdati malými, kterým spolu přístup sobě činí ku podobenství o ovcích.

11. Nebo přišel Syn člověka spasit, co zahynulo. 12. Co se vám zdá? Kdyby měl někdo sto ovec a zabloudila by jedna z nich, zdalíž nenechá devadesátí devíti na horách a nejde hledat zbloudilé? 13. a udá-li se jemu naléztí ji, amen pravím vám, že se raduje nad ní více než nad devadesátí devíti nepobloudilými. 14. Tak není vůle před Otcem vašim, jenž v nebesích jest, aby zahynul jeden z malých těchto.

Ten jest důvod ještě, proč malými pohrdati nemáme. že tak Syn Boží je cení a tak si jich váží, že s nebe sestoupil, aby vykoupil je od zahynutí. Ovšem tedy pohrdání malými vrací se na Krista, kterýž je miluje co pastýř své stádo a nechce, aby nejmenší z nich zahynul. Mluví Kristus vesměs a vůbec, ale spolu prohlídaje k malým a pokorným, kteřížto poněvadž hodni jsou, tím spíše spasení dojdou. Jde z toho zřčitě, že veškeri lidé ve hříchu se nalézají, ješto ani těm malým Páně by se nebylo událo záhynu věčného ujití, kdyby nebyl Pán spasit je přišel. Podobně Pavel Rom. 14, 15. praví: *Nepřivozuj k zahynutí pokrmem toho, za něhož Kristus umřel.* Ostatek poznámenati přijde, že verš tento v některých rukopisech nenachází se, byv bezmála proto vynechán, že nezdá se dosti vazby mítí s předešlými výroky Páně. Avšak nejenom vulgáta, nýbrž i přemnozí otcové a rukp. je čtou a že slova ta i ke spojitosti přiléhají, výšeji praveno jest; jsou zajisté úvod ku podobenství, jež Pán, aby novým důvodem potřebu a zásluhnost péče o malé a pokorné potvrdil, učeníčkům předkládá.

Podobenství o ovcích a pastýři je života vzato a každému rozumu a citu přístupno jest a tudy se s ním v Star. Zákoně nejednou shledáváme. Pasec nechce, aby

jedna ze sta ovec jeho zahynula: Bůh nechce, aby jeden byt sebe menší a neuhlednější malický se spasením se minul. Pastýř hledá té, jenž odešla a zbloudila ovečky, a tím dokazuje, že pravým pastýřem jest a své stádo miluje. Bůh poslal Syna, aby hledal a spasil, což zahynulo, a tím dokázal, že lidi miluje, a že duše každá a tudy ozvláště duše malických Jemu předražená jest. Nebo již u proroka Ezech. 34, 16. pravil: *já pastíř budu ovce své a bezpečně rozložím je, co se potratilo vyhledám a co se rozptýlilo navrátím.* Sto ovec zanechává na borách a jedné hledá pastýř; tím nechce říci, že Bůh těch opouští, kteří nezbloudili, aby našel tu zbloudilou jednu ovečku, nebřž tím jenom učí, že Bůh tak draho cení spasení lidí, že kdyby jenom sto lidí bylo a z nich jeden zbloudil, Pán by devětaadvadesáte ostavil, aby ztraceného našel.

Ostatné v tom, že pastýř ovec svých na borách zanechal a že se z nalezené ovečky radoval, ana věc přirozená jest, tajemství hledatí nepotřebí. Ale v počtu, že sto měl ovec a jednu ztrativ ji hledal, opustiv ostatní, v tom počtu sv. otcové tajemný smysl býti sledávali, devětaadvadesátem andělstvo dobré počtem mnohem ličnější berouce, a ztracenou ovcí člověčenstvo rozumějce, pro kterouž jednu ovcí pastýř a opatřitel duší lidských I. Petr. 2, 25. s trůnu slávy sešel a drahou krví svou ji vykoupil.

Pán podobenství to předloživ dokládá, kam jím směřoval říká: *Tak není vůle před Otcem nebeským, aby zahynul některý z malických.* Slova, vůle před Otcem nebeským namítají vůli Boží co nějakou radu a co náleží věčně platný a nepodvrtný. A ten jest, že Bůh jak o celé člověčenstvo tak i o člověka nejmenšího se stará, aby spasení svého dosáhl.

Že ostatné někteří rukp. čtou před otcem *mojím* místo *vaším*, smyslu zhola nemění.

Toli Pán o poboršenských již podruhé mluvil, vystřihati se jich nabádaje. V násl. vv. dále Pán vystoupá a vyučuje, kterak zlu opráti se máme a sice tomu nejprvé, které již přítomno jest a potom tomu, které vjev vyjítí usiluje. Dít:

15. Jestli pak zhřešil proti tobě bratr tvůj, jdi a pokářej ho mezi sebou a jím samým; tebe-li uposlechně, získal jsi bratra svého. 16. Pakli tebe neuposlechně, pojmi s sebou ještě jednoho nebo dva, aby v ústech dvou neb tří svědků stálo všeliké slovo. 17. Jestli

oslechně je, pověz církvi, jestliže pak církve neuposlechně, budiž tobě jako pohan a celník. 18. Amen pravím vám, cožkoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi. 19. Opět pravím vám, jestli dva z vás shodnou se na zemi o jakoukoli věc, o níž by prosili, stane se jim od Otce mého, kterýž v nebesích jest. 20. Nebo kde jsou dva neb tři shromážděni na jméno moje, tu jsem u prostřed nich.

Slova ta všechna zdají se zřejma býti; ale když blížeji k nim přistoupíme a místněji rozbíráme je, dosti zádrhlů do sebe mají. Nemalou nesnáz hned prvá slova činí *zhřešil-li proti tobě, urazil-li tebe, tedy pokářej ho mezi sebou a jím samým* a co dále v postupu tom praví. Nebo tu se naskýtá ihned otázka: Proč jenom v případě urážky vlastní má člověk bližnímu domlouvat? Nestojí-liž výše urážka Boží a nemělby člověk domluvy té ku bližnímu zvláště tehdy užiti, když Bůh uražen bývá? Nesnáze té zbývají někteří vykládají, an praví, že Kristus v jednom případě všechny jiné zahrnuje a chce, aby rozuměly byly, že tedy způsobu chování-se tuto vypsaneého nejen při proviněních proti sobě, nebřž také při vinách proti bližnímu, nad to pak zvláště při hříších proti Bohu se užívati má. Příčinu pak, pro kterou Pán tuto jenom urážky proti bližnímu činěné dotýká, udávaj tu, že lidé vlastní urážku nejvíce cítí a tudy nejvíce k vytýkání a káráni způsobni a sklonni jsou. Kristus, praví ti vykládají, sám přemoudře uzdu přičiňuje, kdež se nejvíce bátí bylo, abychom v pomstu se nevyřítili; avšak že pod jedním tím druhem hříchů všekeren rod, jak praveno, se vyrozumívá.

Jiní a jak se zdá lépe berou slova *hřešil-li proti komu* ve smyslu *pohoršil-li někoho*, uraziti, ublížiti duši některého člověka tím způsobem, že k úrazu, ku pádu a ke zkáze přichází. A tudy ovšem řeč jest o veškerých hříších, jimiž bližnímu podnět aneb námět ku hříchu jakémukoli, ku hněvu, prchlivosti atd. se dává. Dí tedy Pán, abychom v tom případě všelijak zlo odvarovati hleděli, nejprv způsobem lahodným, potom přísnějším, avšak vezdy soudi sami se vzdávajíce a církvi ho nechávajíce. Prvý stupeň jest, abys neočekávaje příchodu urazitelova šel k němu a mu soukromě beze svědků a tudy bez zahanbení lahodně domlouval. Velí Pán jdi

trasy, neváhej k němu jít, nečekej až přijde sám, poněvadž člověk ten buď pro stud přijít odkládá, buď pro zarytost svou vady své neuznáváje přijít se zdráhá. Takové se vši lahodou předcházení podobno mocně působiti bude, z úmyslu dobrého a z lásky pochodic; nadíti se jest, že on vida, jak se k němu v lásce, šetrnosti, lahodě a shovívavosti schyluješ, usmyslí sobě a na pokání se dá. A tu získáš bratra t. bližního svého. Získáš jej Bohu, jehož se hříchem odcizil a s Nímž jsi jej opět napraviv ho smířil. Získáš jej pro něho samého, poněvadž tím sobě usmyslením pokoje vnitřního nabyl a naděje věčné spásy opět došel. Získán pak pro tebe rovně bude, an se tobě přítelem stane a ty nad to v takovém jednání spásu svoji jsi opatřil. S velikou výhodou tedy tím během chovati se k němu budeš.

Ale možná, že tebe oslyší a domluvě tvé se zepře, vadu svou uznati se zdráhaje a tudý o napravení a smíření zhola slyšeti nechtěje. Což tuto činiti? Pán velí vzíti jednoho nebo dva k sobě nebo s sebou, aby tak v ústech dvou nebo tří svědků stálo všeliké slovo t. j. aby výrokem či vyrčením dvou neb tří svědků veškerá věc potvrzena, rozhodnuta a ustavena byla. Řčením tím se Pán táhne k výroku Deut. 19, 15., kdež (jakož dříve Deut. 17, 6.) přikazuje Hospodin, aby na výpovědi jednoho svědka nikde a nikdy se nepřestávalo, nébrž vždy a všude aby dvou nebo tří svědkův se postihovalo. Výrok ten starozákonný vešel ve přísloví, jak II. Cor. 13, 1. Jo. 8, 17. viděti. Slovo značí podle hebrejského záležitost; v ústech t. j. na výpovědi, znamená základ, na kterém věc spoléhá a důvod, jakým rozřešena býti má; svědecktím dvou nebo tří svědkův má utvrditi a ujistiti se každá věc, o níž činiti jest. Svědky dva nebo tři čítá Pán, poněvadž domlouvatele, kterýž svědky k sobě bere, k těm svědkům přiráží; je bráti a jich volati přikazuje netoliko, aby vinník společným těch svědků přimlouváním svou vinu spíše uznal, nébrž aby nechtěje polepsiti se, ani hříchu svého ani činěných jemu domluv a napomenutí zapřítí nemohl.

Jestliže ale svědkové ti ničeho u něho vyříditi nemohou, tedy, velf dá Pán, řekni církvi t. j. představenému, přednostovi církve, nebo o těchto hned dále mluv, an dí: Cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno na nebi 18, 19. Podle místa, jež člověk žalovanec v církvi zastává, přednostu církve, u něhož žalovati přijde, buď vyšší buď nižší jest, buď totiž správce, farář, buď biskup, buď dokonce papež; ti zajisté jsou orgány

či nástroje církve, jimiž ona soudy svoje pronáší. K církvi odkazuje a ne k soudu světskému, poněvadž o správu duchovní a o polepsení člověka jedná.

Dalejší postup v jednání tom Pán vykazuje slovy: Jestližeby ani církve neuposlechnul, buď tobě jak pohan a mýtník t. j. považuj ho za člověka od církve a pravdy docela vypadlého, jenž zarytostí, nekajcností a úplnou v bludech a nepravostech zabředlostí a zabředlostí z církevního obecenství docela vyšel a se vyloučil a jak žid se pohana a publikána či celného štítíl, tak i ty dále i děle s ním bližěji a stoupeneji obcovati se zpěčuj. Židé zajisté s pohany neobcovali, ani chleba s nimi nepožívalce. Tím Pán uděluje církvi či představenstvu jejímu moc z církve vylučovati lidi nepodajné a zhola úrupné, kteříž proti církevním řádům a zákonům všelijak odpor staví. S takovým člověkem, velf sv. Pavel I. Cor. 5, 11., ani stravovati se nemáme, ano nemáme ho ani pozdravovati 2. Jo. 10. způsobem takovým, z něhožby na bližně stoupenstvo se zavírali dalo. To pak odlučování přikazuje Pán, aby nevystřčením ovce neduživé jiní křesťané se nenakazili a vyobcovanec od těla církve oddělena se vida usmyslil sobě a na pokání dal se I. Cor. 5, 5. 6. Tit. 3, 10. 2. Jo. 10. Kdo církve neslyší a ji za matku nemá, nemůže Boha za Otce míti. — Jsou tedy tři stupně bratrského kárání a napomínání. Jeden soukromý, když sami a sami člověka ubližitele napomínáme, druhý doličný, když svědkův k tomu potřebujeme, třetí veřejný. Ostatně povinnost napomínati bratra podle toho, co tuto Pán vece, ovšem povšechna jest, ana láska křesťanská nedá nám býti lhostejnými k spasení bližního, nébrž nás všelijak nabádá k napomínání, aby když vně se domluva ezyvá, Bůh v útrobach nevidomě chtění působil, jak sv. Augustin vece. Toho žádá sv. Jak. 5, 19. 20: Jestliže kdo pobloudí a někdo obrátí jej, ten vysvobodí duši od smrti a příkryje množství hříchů, a sv. Aug. civ. D. 1, 9. příčinu, pro kterou dobří lidé zlými tu na světě skličováni bývají, nalézá v nedostatku bratrského napomínání a napravování. Povinnost, napomínati bližního všelijak tedy uznává se nevyhnutelnou býti. Avšak povinnost ta s velikou opatrností a obezřetností vedena býti musí Gal. 6, 1. vždy k tomu prohlídkajíc, možná-li cile dojíti, jenž nejiny jest, leč napravení padlého a jiných před pádem zachování. Když nadíti se úspěchu žádného nelze, ano naopak báti se přijde, že by co horšího z toho povstalo, tedy radno raději napomínání opustiti. Mnozí předpisové

Páně zajisté více dle ducha nežli dle litery slyšání a vykládání býti musejí. Sr. 5, 39, 41.

Abý to z církve vyobcování, o němž Pán mluví, ukázalo se skutkem býti veledůležitým a všelijak neprázdným, dává Pán apoštolům moc rozvazovací a svazovací: *Cožkoli svázete na zemi, bude svázáno na nebi, a co rozvázete na zemi, bude rozvázáno na nebi*. Slovy těmi na rozum se dává, že nikdo vyobcování z církve za malíckost a nepatrnost považovati nemá, poněvadž soud církve soudem Božím potvrzen bývá. *Svazovati a rozvazovati* obšírného jest významu, o čemž viz 16, 19. a znamená zákony vydávati, hříchy zadržovati neb odpouštěti, do církve přijímati a z ní vylučovati. Uděluje Pán moc tu apoštolům, ale dříve ji byl Petrovi 16, 19. uštědřil a jej předním v církvi učinil; tudy moc onu apoštolé jiní nejinak leč ve spojení s hlavou církve Petrem vykonávají mají. A řád ten církevní, aby apoštolé s Petrem hlavou, a tudy biskupové pod dohládkou papeže církve spravovali, pro všechny věky ustanoven jest, až veškeren svět sběhne v jednotu víry a dospěje ku plnosti věku Kristova Ef. 4, 13. Viz výše 16, 16. d. Ze ten smysl mají slova *rozvázati a svázati*, a že mocnost církevní se jimi uděluje, to za novější doby i nepřátelé církve katolické připouštějí. A tudy jestli někteří otcové slov těch ke smíření se s nepřitelem, urazitelem neb uraženecem odnášeli, to se dalo toliko za potřebami homiletickými, čehož svoboda každému se dává. Pán právě když byl schválil apoštolům pokoru povahou svou obnáseti, jim důstojenství to a moc tu uděluje. Dálo se to za dvojí příčinou, jednou, poněvadž pro vyvýšenost důstojnosti té nositel její zvláště pokory potřebí má, aby snad jiným nebes bránu otvíraje z ní vyloučen nebyl I. Cor. 9, 27.; druhou, aby nikdy se nežádalo moci církevní pro provedení vlády a ukázaní pánovosti, nýbrž toliko pro lásku k bližnímu a pro spasení duší.

Věta, jenž nyní následuje: *Opět pravím vám, jestli dva shodnou se na zemi o věc, o jakou poprosí, stane se jim od Otce, jenž v nebesích jest*, věta či sada ta nemálo do sebe má nesnadu, ač slova ta na bládní se zdají býti. Nesnadu působí spojitost s předešlými. Někteří vykladači drží, že slova ta stupňování nějaké slov předchozích do sebe mají. Což prý již ze stejné vazby vysvítá, an jak tam, tak i tuto země a nebe proti sobě kladou se, a zvláště patrné prý jest ze rčení: *Opět pravím vám*, kterýmž Pán takměř vece: Kde dva shodnou se o věc, tedy každá věc (a nejenom ta předešlá záležitost) v nebesích

potvrzení a vyslyšení dojde. A odtud prý Pán odvětovati nechává důvod, jak mu říkají, od menšího k většímu v ten způsob: Když Bůh dvěma, oč ve shodě žádají, uštědřuje, čím více usouzení církve své potvrdí. O prosbě pak tu mluví, poněvadž chce, aby představení církve moci své rozvazovací a svazovací nejinak než po předešlé modlitbě užívali. Přidává: *na zemi*, aby tím patrněji mocnost modlitby se zračila, že ač na zemi děje se, v nebesích účelu dosáhá. Slova: *očkoli prositi budou* ohrazení a omezení svého dosahují v následujících verších ve slovech *jméno moje*, z čehož jde, že jenom prosbám těm se vyslyšení slibuje, jenž ve jméno Ježísovo se vykonávají. Tak věc svou vede výklad jeden.

Podle jiných veršem 19., totiž dotčenými slovy: *Jestli dva z vás shodnou se na zemi, očkoli by prosili, stane se jim*, Pán předkládá opak toho, co byl v. 18. pravil; totiž v. 18. hrozné následky, jež vyobcování z církve ze sebe vyvodí, představí. v. 19. na obrat blažené následky pospolitosti církevní vystavuje. V církvi a ve spojení s ní se všechny modlitby od Otce v nebesích vyslyšají, mimo ni se nevyslyšají. Tak vykladačelé ti druží. Podlé toho výkladu neleží důraz na slovcí *dva*, nýbrž Pán užívá slůvka toho pro stejnou konstrukce, a o dvou mluví, poněvadž již shora byl o dvou svědcích dotýkal; také sada vyrčená v. 19. se k předešlému nepotahuje a tudy netoliko o samých apoštolech, nýbrž povšechně o všech lidech vůbec ano o jednotlivcích se slyší, anot i jeden člověk, jestliže s církví stejnou modlitbu vykonává, vyslyšán bývá. Nebo výminka bytelná takového modlitby nějaké vyslyšení jest pospolitnost církevní. *Dva* dí Pán, že spolek nejméně ze dvou sestává; ač by jen dva byli, přece neminou se s požehnáním Božím, an naopak modlitby těch, byt jich více bylo, kteří odlišně od církve modlí se, jako lupení od větru odvívány bývají. Mocnost ta modlitby se jeví zvláště při požehnáních a posvěceních církevních, jimiž osobám a věcem bytelná síla se uděluje.

Výklad tento druhý k spojitosti celé hlavy mnohem lépe přiléhá, závěrku celé řeči Páně v této kap. provedené obsahující, an o výminkách (3. 4.), o nebezpečích (7. 8. 9.), o hodnotě (10. 13.) a ztrátě (15—18.) života církevního a o Božím nás jeho účastenství (v. 12—14) předchází. Podobně sličně se připojuje výklad ten k následujícím slovům, která, jak již spojka nahoře naznačuje, důvod obsahují, proč Bůh řečené modlitby vyslyšá. Příčina jest, že kde dva nebo tři

ve jméno moje shromáždění jsou, tam, vece Pán, jsem já mezi nimi. Církev totiž Krista v sobě chová, duchem Jeho se řídí a s Ním nejužší spojena jest; pro toto se Synem Božím spojení církev na jisto vyslyšení se naděje, a tudy doufanlivě modlitby svoje vysílá skrze Ježíše Krista.

Ale což znamená rčení: *Ve jméno Ježíše shromážděnu býti*? slova *shromážděn, sebrán býti* (tak se přeložiti musí a nedobře přel. stará mají *sberu se*) značí shromáždění či sbor církevní, tak že již v samém řeckém slově *συνῆλθεν* církevní spojení se vyjadřuje; kde dva nebo tři shromážděnci, sborníci jsou neb nalezájí se, Act. 20, 7. 8. sr. Act. 14, 37. tam jsem mezi nimi. Spojka *ve* či *na* (jméno moje) značí záměr, cíl a konec shromáždění toho; *shromážděn býti na Krista* jest, shromážděn býti na Něho co základ a spojido, bez něhož se stavba rozpadne, an jest Kristus kámen úhelný Ef. 12, 20; shromážděn býti na jméno Kristovo jest tedy toli, co v církevním spolku státi. Kde v tom smyslu se lidé sestoupili, tam jest *Kristus mezi nimi* svým duchem, jímž církvi přistojí, ji vede, řídí, učí a spravuje, aniž kdy jí opouští. Tudy sv. Cyprian (unit. eccl.) vece: *Kterak může druh s druhem shodovati a sjednávati se, nesjednávaje se s tělem církve? A kterak mohou se dva nebo tři ve jméno Kristovo shromážditi, o nichžto se ví, že ode Krista a církve Jeho odloučení jsou? Pán v církvi své mluví a k těm, jenž v církvi jsou, mluví, že budou-li shodni a sjednání, od Boha čeho jim potřeba obdržeti mohou. Aby pak někteří nenatahovali slov těch ke bludným smyslům, pokračuje týž světec: Když Pán velí a slíbí, že kde dva nebo tři sebrání jsou ve jménu Jeho, tam On přítomen jest, tedy neodlučuje lidi od církve, ještě sám církev založil, nébrž schvaluje jednotu myslí a ukazuje, že více shodnou modlitbou několika lidí od Boha vyprosíme, než nesvornými modlitbami velkého množství. Velí tedy, abychom pokojní a svorní byli v domě Božím a kteří jedním jsme napojeni duchem (vece týž sv. Cyprian or. dom.), abychom též jedné myslí byli.*

Leč v posledních větách sv. Cyprian již přechází od výkladu ku praktickým potřebám a užitkům slov Páně, jak zhusta i u jiných otců nalezáme, kteří ve slovech těch Páně mocnost svorné modlitby a blažené následky svorné myslí shledávají. Tak Origenes praví: Jako při hudbě není-li shody a souzvuku, posluchaatel nebere kochání, tak Bůh na modlitbách, nejsou-li z myslí svorné, zalíbení nemá. Tudy dí sv. Jan Křížný: Po-

korná duše tu má do sebe povahu, že se nepovažuje sama s Bohem jednati a bez rady a přispění jiných jistou býti se nedomnívá. Pán toho žádá; nebo nepravil: kde jeden jest, tam jsem já, nébrž kde alespoň dva jsou, tam jsem já. Tím vyjevil nám, že nikdo sám o sobě bez rady a správy církve na darech od Boha obdržení sobě zakládá nemá. Podobně i jiní světci; mezi nimiž sv. Jeronym allegoricky vece: *Když duch, duše a tělo se shodují, aniž různou vůli od sebe se dělí, tehdá obdrží člověk to, čeho ode Pána žádá; nebo není pochybnosti, že prosby ty dobry jsou, kdež tělo téhož co duch žádá.* Odkazují pak při tom sv. otcové na výrok písmá svatého Eccli. 25, 1. kdež čteme: *ve třech věcech má zalíbení duch můj, kteréžto schváleny jsou před Bohem i před lidmi; svornost bratrů, milování bližních a muž a žena dobře se snášející.*

Poněvadž ale Pán tak svornost poroučel a schvaloval, výšeji pak v. 16. o urážkách mluvil, bez jichžto odpouštění svornost obstáti nemůže, tedy Petr vznáší na Pána otázku:

21. Tedy přistoupiv k Němu Petr řekl: Pane, kolikrát zhrěší proti mně bratr můj a odpustím jemu? Zdali do sedmikráte? 22. Dí jemu Ježíš: Nepravím tobě do sedmikráte, ale do sedmdesátikráte sedmikrát. 23. Protož podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž chtěl počet klásti se služebníky svými. 24. A když počal počet klásti, podán jest jemu jeden, jenž byl dlužen jemu deset tisíc talentů. 25. Když pak neměl čím zaplatiti, rozkázal jej pán jeho prodati i ženu jeho i děti i všecko, což měl, a zaplatiti. 26. Padna ale služebník ten, prosil ho řka: Poshvěj mi, a všecko zaplatím tobě. 27. I slitovav se pán nad služebníkem tím propustil jej a dluh odpustil jemu. 28. Vyšed ale služebník ten nalezl jednoho ze spoluslužebníků svých, kterýž byl mu dlužen sto denárů a uchopil jej řka: Oplat, cos dlužen. 29. I padna spoluslužebník jeho prosil ho řka: Poshvěj mi, a všecko oplatím tobě. 30. On ale nechtěl, nébrž vsadil jej do žaláře, až by zaplatil dluh. 31. Uřevše pak spoluslužebníci jeho,

co se dálo, zarmoutili se velmi a šedše pověděli pánu svému všechno, co se bylo stalo. 32. Tehdy povolav ho pán jeho dí jemu: služebníče nešlechtný, veškeren dluh odpustil jsem tobě, poněvadž jsi prosil mne. 33. Zdalíž jsi tedy neměl také ty smilovati se nad spoluslužebníkem svým, jakož i já nad tebou smiloval jsem se? 34. A rozhněvav se pán jeho odevzdal jej mučitelům, ažby oplatil veškeren dluh. 35. Tak i Otec můj nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte každý bratru svému ze srdcí svých.

Jak jsme pravili, povstala otázka Petrova rozvážením, jak by svornost při urážkách zachovati se dala. Jiní ale jinou souvislost nalezají a odkazují na slova Páně u Luk. 17, 4., kdež Pán sám učí: *Zhřeš-li bratr tvůj sedmkrát proti tobě a sedmkrát-li se za den obrátí k tebe: Želim toho, odpusť jemu.* Praví tedy ti vykladatelé, že Petr uslyšev nauku tu a ujav se řeči Páně tudíž klade na Pána otázku, zda, co dí Pán *sedmkrát*, slovně se brátí má? Rabínizajisté času toho počet odpouštění urážek za den na tři ustanovovali, podle toho co se čte o trojím počtu Am. 2, 1., kdež o trojí nešlechtnosti, Job. 33, 29., kdež o trojím vysvobození řeč jest, se v tom řídíce. Pán odpovídá: *Ne sedmkrát, nýbrž sedmdesátkrát sedmkrát.* Podle obyčeje u Hebreů, že v určitých číslech mluvíc, když počet zvýšiti a zvětšiti chtěli, týž počet umocňovali, očekávali bychom ode Pána: Nedím sedmkrát, nýbrž do sedmkrát sedmkrát. Leč to Pánu málem býti se zdálo a pro větší důraz desetinu přidává k tomu: *sedmdesátkrát sedmkrát*, či čtyřstadevadesátkrát odpustiti máme za den uražení byvše t. j. ovšem po každé, kdy jsme uražení byli. Nebo jak dí sv. Aug. (serm. 15. dv. d.): *Jelikož Kristus tisícíma hříchy našed, veškerý odpustil, nemá ani ty milosrdenství ukracovati, an apoštol vece (Ef. 4, 32.): Odpouštějte jak i Bůh ve Kristu odpustil vám.*

V čísle *sedmkrát sedmdesátkrát* naráží Pán na týž počet pokut, kterými se hrozí těm, jenžby Lamecha usmrtili Gen. 4, 24., čímž jak sv. Hilarius doličuje, namítá se pravda tak Rom. 5, 20., že kde rozhojnila se nepravost, tam se rozhojnila i milost.

Samou sebou zřejmo jest, že se jedná tu o soukromých urážkách a jich odpouštění a že není tu řeči o veřejném v státě a církvi řádu, kterýž by ovšem obstáti nemohl,

kdyby zločincové a přestupníci neměli trestání býti. Což vysvítá již z toho, že Pán maličko výše právě byl apoštolům moc onu trestati, pokuty ukládati a z církve vylučovati udělit.

Ale slova, kteráž sv. Lukáš na druhém místě přidává, nesnáž nějakou působí. Dí zajisté: *Jestli sedmkrát zhřeší proti tobě a sedmkrát se obrátí k tebe: Želim toho, odpusť a promiň jemu.* Vidí se tu, že odpustiti jenom tehdy přijde, když urazitel urážky své pyká, ješto přece písmo všady k tomu vede, abychom bez takové výminky odpouštěli, jak výše Math. 6, 12. 15. Uhodíme tu na pravou cestu, ujmeme-li za to, že Pán výminku onu u Lukáše klade toliko pro vylíčení toho, co žádouco a čeho na uraziteli vyhledává se, má-li mu také u Boha promínuto býti provinění jeho, že ale nevolí přidáním té výminky staviti naši hotovost, nesčíslněkrát odpouštěti, jakověž právě od nás vymáhá. Nad to sluší rozdíl činiti mezi odpouštěním soukromé urážky, a odpouštěním urážky veřejného řádu. Tamto odpouštíme, když se láskou ke člověku urážci nakloníme, na urážku nezbájece a mimo paměť ji pustíce; a takové odpouštění se nám od Pána všelijak a na prasto přikazuje. Odpouštění ale ono druhé záleží v nežalování na vinníka, v nedávání ho, v nevydávání na něj trestu; a tím způsobem promiňte tenkrát máme, když ubližitel pyká toho, v čem byl se provinil; nebo tam Pán směřuje, aby člověk bratr nebyl církvi co přestupeč donášín, lečby soukromé a pak mezi dvěma nebo třemi svědky *kárán* byv zarytý ve hříchu ostával. Velením svým sedmdesátkrát sedmkrát odpouštěti nevyzdvihuje Pán domluvy a káry či kázně oné, již na hoře v. 15. poroučel, nýbrž jí v celé platnosti nechává, aby bratr napraven a jiní před uražením ochráněni byli. Zapomeň na urážku, vece sv. Augustin, ale nezapomeň na ránu bližního; tu zajisté zahojiti a uléčiti vynasazují se.

Podobenství, jímž Pán nauku o vin a urážek ochotném odpouštění vysvětluje, o sluhovi totiž, jemuž král nesmírnou sumu peněz odpustil, ale užrev jej se spolusluhou svým pro nepatrný dluh tvrdě nakládá, do vězení jej vsadil, podobenství toto máme, jak překrásno jest, tak dle smyslu na bládní se vyskytá, že výkladu téměř můžeme lišiti se, zvláště an Pán ku konci sadou: *Tak Otec vám učiní, tak vás potrestá, neodpustíte-li ze srdce ubližitelům svým, výklad naskytá. Zřejmo jistě tudy jest, že král jest Bůh, služebník, jenž mu náramnou sumu peněz dluhem byl, jest člověk hříšník, jenž*

pro hříchy své nekonečnou vinou proti Bohu jako nějakým nesplatným dluhem se obtěžuje, a ovšem příčinu má, aby prosil (Žalm. 142, 2.): *Neuchdzej v soud se služebníkem svým, nebo před Tebou nebude nikdo spravedliv nalezen.* A Žalm 39, 13. *Obklíčily mne zloby bez počtu a nepravosti uchvátily mne, aniž jsem jich přehlédnouti mohl; rozmnožily se nad vlasy moje.* Spoluslužebník jest bližní, jenž urazil jej, která urážka ale nepřirovaně malá jest, přilícíme-li ji k dluhu, jenž pánovi onen sluha dlužen byl. Což znamená, že veškerý urážky, jenž se nám od lidí dějí, nemohou nijak v přirovnání vejítu surážkou, která se od nás Bohu stává.

Hlava toho jest, že Bůh neodpustí nám, jestliže my ubližitelům neprovineme, což tím spíše, lehčeji a ochotněji od nás dáti má se, poněvadž hříchové naši proti Bohu nesčíslni a nekonečné velici jsou, an naopak urážky ode bližních nám učiněné jsou nad míru levny a nepatrný. To jsou hlavní tahové, jenž ke smyslu odnášejí se; ostatek přidává se pro lepší věci dotčených vytknutí a hlubší pravdy dolččení, aniž na význam jich dotírati a oň hádati se potřebí. Ač zajisté k vyličení a upravení celku parabely to *ženy a dítěte dlužníkových prodání* patří, přece při výkladě nemůže a nemá se to obracet na nějakou nauku, jakoby pro hříchy otcovy žena i děti odbývati musely; něbrž tím se jediné velikost pokuty naznačuje. *Dovidní se ode služů* podobně na Boha vševědoučho nepřipadá; ale však dobře to, co se o *zármutku spoluslužů* dí, vzato jsouc ze života, může svou měrou u výkladu obráceno býti na služby t. j. anděly a svaté vnebeských, nebo jakož oni se radují nade hříšníkem pokání čincím a za něj orodují, tak nad nepravostmi zarmoucení jsou a Bohu stíží pro ně bývaj a tudý takměř žalují na ty, kteří se ubližitelům odpouštěti zdráhají.

Toli vůbec o smyslu té nevyrovnané parabely. Leč přijde nyní podrobněji některé věci rozbrati. Začátek podobanství slovem *Protož* úzce nauku parabely pro předešlému pojí: *Proto* t. j. pro tu svrchovanou povinnost smířlivosti děje se v království nebeském tak, jako se v parabole, kterou předložím vám, dalo. Připodobňuje se říše královí, věc osobě ve smyslu, o němž 13, 24. Že pouze *služebníci* v parabole se jeví naproti králi, jde odtad, že lidé všickni bez rozdílu k Bohu nejsou než sluhové; ač jiní smýšlejí, že v tom Pán prohlídal k řádu v říších východních obyčejnému, kdež veškeri i nejvyšší státníci nejsou leč sluhové despoty.

Dluh, jež dlužen byl první služebník,

deset tisíc talentů (kteráž suma přichází Esth. 3, 9.) jest náramný, nechť již talent *starohebrejský, syrský* aneb *attický* rozumíme; mezi vykladateli nesnáší se, který ze tří těch tuto bráti se má. Podle toho, že v následujících verších Pán o *denárech*, tedy o penízi attickém a ne o siklích mluví, ovšem i tuto o *talentu* attickém slyšeti přijde; hebrejské talenty již vyšly z užívání a syrské nebyly již známy. Talent má 60 min, mina sto denárů, tedy měl talent 6000 denárů, a deset tisíc talentů činí šedesát milionů denárů. Vezmeme-li denár po dvacetníku stříbra, tedy činil dluh ten asi dvacet milionů zl. stříbra našich peněz. Dluhu toho sluha ten podle slova feck. *dáviov* v. 27. půjčením nebo nějakým uložením nabyl, máje pánu svému veškerý potřeby co ménec nebo peněžník jeho opatrovati. Když ale měl počet klásti a peníze vrátiti, nalezene jest nedostačen. Prosí tedy na kolenou a slíbí, že všechno zapraví, ač dobře věda, že mu to nebude možno; slíbí ale naděje se, že časem svým skrze přátely pána obloží. *Leč pán kázal jej, ženu a děti jeho a veškeren statek jeho prodati a zaplatiti.* Pokuta ta se řídila dle starodávých právních poměrův, podle kterých dlužníci s rodinou i se statkem z dluhů svých věřitelům právi býti museli, mohouce pro zapravení dluhu prodání býti. I sám zákon mosaický Lev. 23, 39. dovoľoval věřiteli dlužníka sobě za otroka či služebníka vzíti, ačby dluh odsloužil, a Exod. 22, 3. se dovoľuje zloděje prodati a ztrázenými penězi náhradu sobě učiniti. A příklad tvrdého toho zacházení spatřujeme 4. Reg. 4, 1. 7., kdež vdova touží prorokovi Eliseovi, že věřitel dva syny její sobě za služby dluhem ujíti chce. Nad to pak jiná mnohem přísnější práva, zvláště ve východních krajinách za dob starších panovala. Leč přece přes to všechno pokuta ta bezpřemna byla, povážímeli obzvláště, že člověk ten, jenž takovou sumou zadlužil se, velmoh byl, který vychován byv ve vši hojnosti a všem pohodám života navyknuv nyní všemu tomu výhost dáti a za otroka i s rodinou, což tím bolestnější, prodán býti měl. *Protož padna klaně* se pánu svému (tak text fecký *προσκύνησεν* ač lat. m. adorabat stoj orabat) prose ho, aby poshovení s ním měl, *načť Pán dluh odpustil jemu.* Dlužník jenom poshovení prosil, chtěje všechno (ač nevěda odkad a kterak; nebo zajisté na svou nemožnost zloha zapomenul) zapraviti: Pán více ve své lásce a milosrdnosti učinil, a nemožnost tu jeho poznávaje všechno prominul jemu.

Ale nevďčník ten zatvrzelec potkav sq

se spolumužníkem, jenž mu sto denárů, asi sto dvacetníků čili asi třiatřicet zl. stří-
našich peněz, dlužen byl, tudíž na něm pe-
nize ty násilně vymáhal, a když on zaplatit
nemohl, přese všechnu jeho prosbu do vězení
jej vsadit poručil, či raději, jak evangelium
pokládá, do vězení jej sám vsadil, zhola ne-
šetře práva veřejného římského, podle něhož
třicet dní hojemství dlužníkovi se dávat
mělo, načež teprv věřiteli dlužníka uchvátiti
a v okovy položit se dovovalo. Srovnáme-li
dluh první s dluhem druhým, nalezneme, že
tento k onomu se má co jeden krejcar asi
k desíti tisícům zl. stří.; byl tedy asi šestkrát-
stotisíc díl dluhu prvnějšího, holá a pouhá
balatka u přirovnání s ním, a tudy tím spíše
dluh ten prominut býti mohl a měl, zvláště
za čerstvé paměti milosrdenství ode pána
uděleného. Proto Pán jeho dověděl se toho
rozhnuval se a osupiv se naň dí: *Neměl
jsi, an jsem těl prominul tobě, též balatku*
a šarapatku onu spolumužnícímu odpustiti? I
vydal jej katanům a mučitelům, až by za-
pravil dluh. Tím nerozumí se, jakoby Bůh
jednou odpustiv za totéž provinění na člověka
znova pokuty uvaloval, ana vina jednou od-
puštěná pro vezdy odpuštěna zůstává a bez-
želní jsou darové Boží Rom. 1, 29. Ale hřích
ten služebníkův nový, ta tvrdost a ta nevděč-
nost jeho byly tak veliky a náramny, že vina
především nadvažena byla. Poněvadž pak ten
služebník nešlechtný v okovách trváje zá-
dnou měrou dluhu svého zapraviti nemohl,
tudy mu naděje, žeby kdy z vězení propu-
štěn býti mohl, vymizela; pravdivý to obraz
pekla, jehož oheň nezhasíná a jehož červové
neumírají Mark. 9, 47. A tu pozorují svatí
otcové, že člověk tak nekolný a nekajný ne-
může jinam ocnouti se, lásky a božnosti či
podobnosti k Bohu nemaje; výminky k Bohu
se dostati zbaven jsa, nemůže nikdy vyni-
knouti z okruhu věčné bídy, svému smýšlení
a své povaze docela přiměřeného, podobně
jak ryby ve vzduchu a ptáci v moři žiti ne-
mohou.

Přísný to to trest ale spravedlivý, a každý,
v němž dost málo citu spravedlivosti nalezá
se, chválí jej. Ale hrozněji pro nás znějí

slova Páně závěrečná, jimiž nám vyhrožuje,
že *Otec nebeský stejně přísně naloží s námi,*
jestliže neodpustíme ubližitelům svým z toho
srdce. Hrozná slova! vece sv. Augustin; kdo
hromem tím obuditi se nedá, ten nespě, ten
na věky mrtev jest. Bylo však hrozby té
potřebí netoliko pro pravdu Boží, aby nám
zjevena byla a nám spolu patrné se stalo,
jak Bůh stará se o bližního a o smíření jeho,
nebrž pro tvrdost srdce lidského, jenžto se
urážky odpustiti zpouzí a všelijak tomu se
protiví; tím jenom hromovým zvukem tvr-
dost srdce našeho oblomena a zrušena býti
mohla.

Ostatné smířlivost jest ctnost právě
křesťanská a Kristus jí toliko s nebe přišel
vyučoval co dříve ode světa nepoznané. U
starých něco toho bylo, ale stín toliko pravé
ctnosti se u nich vyskytá. Vítěz přemoha
nepřátely a je docela zbraně a zbroje zbaviv
v tom pýchu svou kladl, že nepříteli tak pře-
moženému odpustil a se v lásce k němu na-
klonil; ale odpustiti dříve, než jsi nepříteli
překonal a ponížil, toho u pohanů nenalezáme.

Jestě povážení hodno, že Pán dí: *Otec*
můj a nedí otec váš, poněvadž kdo neod-
pustí bližnímu a bratrem ho nemá, nemůže
miti Boha za Otce. Posléze dí: že ze srdce
odpustiti máme, čímž na rozum dává, že na-
pohledné a postavné smíření, při němž ně-
jaký záluks vezdy v srdci ostává, u Boha
neplatno a bezcenné jest.

Někteří parabolu tu obracují na celé člo-
věčstvo, pokud od Boha odpadlo a smrti
se vydalo a nemá čím by se vykoupilo;
ovšem ale Kristus zapravil dluh ten a tudy
lidstvu milost Boží vymohl a vyzískal.

Různočení i tuto nepatrná jsou a prá-
vem jich pominouti můžeme. V 28. řecký text
místo *ti*, *ti* čte *ti* *ti* doslovně, *jestli co dlužen*
jsi; leč rčení to vyšlé ze zdvořilosti postupem
času dostalo významu slova čti což, a tudy
vulgátě vykládá je dobře quod.

Byla ale již docházela doba pobývání
Páně v končinách galilejských, ana se blí-
žila chvíle ta, v níž Pán měl za lidi umřít.
Tudy se podával do Judě cestou, o níž dále
jedná svatý Matouš.

HLAVA XIX.

Cesta Páně Zájordáním do Júdsku. 3. Otázka
o nerozlučnosti manželského stavu, 12. po-
vzbuzení ku panictví. 13. Požehnání dětem
dané. 16. Odpověď mláďenci bohatému o
cestě spasení a 21. o dokonalosti. 27. O
odplatě věčného života.

1. I stalo se, když dokonal Ježíš
řeči tyto, odebral se z Galiléje a při-
šel do končin Júdských z Zájordáním. 2.
I následovali Ho zástupové mnozí a u-
zdravil je tam.

O cestě této Páně nemalá otázka zabíhá, která však na štěstí ani veliké váhy do sebe nemá, ani tak nesnadná, jak se některým vidí, není. Nejprve jisto jest, že cesta ta není tožná s cestou, o níž Luk. 9, 51., ani s onou Luk. 7, 11., nébrž s Matoušem tu pokračává se Lukáš teprv 18, 31. při slovech: *Pojal pak Ježíš dvanáctera a vece jim: Až vstupujeme do Jerusalema atd.* U Jana evangelisty nalézali někteří cestu tu v kapitole 10, 40., ale na oce jest, že Pán pouť onu do Zájordání u Jana na dotčeném místě kouá z Jerusalema a sice na čas nedrahý, na našem místě ale u sv. Matouše cesta ona se z Galiléje stává. S jediným Markem 10, 1. sbíhá se tu sv. Matouš, od něhožto ale také místo naše světla dosahje, ač jestliže běžného čtení řeckého následovati chceme. Toto zajisté má Mar. 10, 1.: *A odtud povstav přišel do končin júdských skrze Zájordání dva toů pégru toů Iopodávu.* Novější kritikové kladou místo skrze slůvko *a*, čtouce dle nejlepších rukopisů: *καὶ πέραν* atd., tak že přeložiti přijde: *přišel do končin júdských a do Zájordání.* Ale jakkoli o pravosti čtení soudíme, to vezdy jisto jest, že ode dávná věc tu sobě tak představovali, že Kristus netak do Zájordání, nébrž skrze Zájordání do Júdstva se odbíral, tak že spojka *a* jest částicí vykladnou značíc toli co: *a sice*; přišel Pán ku končinám júdským a to do Zájordání, Samarie na pravo zanechav. On totiž tentokráte do Júdske krajiny se nebral skrze Samarii jak jindy, na př. Luk 9, 51., nébrž cestoval Zájordánskou krajinou do Jerusalema, při níž jak druží poutníci dvakráte Jordán probřisti musel. Byla to předcházka před cestou k utrpení předevezatou, o níž Matouš nížeji 20, 17. mluví. Slova *do krajín* či *končin Júdských* cíl a konec cesty Zájordáním ale směr udávají, ve kterém cestu dotčenou konal.

Podlé jiných vykladačů by se byl Pán bral do končin Júdských a do Zájordání, což prý k Jo. 10, 40. těsněji přiléhá. Leč ať jistoty v té příčině sotva lze dojít, poněvadž sv. Matouš jenom vesměs a neurčitě okolnosti místa a času udává k otázkám důležitějším prohlédaje, přece s posledními vykladači nemůžeme souhlasiti, čehož příčinu jsme malíčko výšeji právě udali.

Obyčejně chodili za Pánem zástupové a tudy čteme i na tomto místě, že *Ho následoval* lid mnohý, že nemocné jejich uzdravoval a spolu že je vyučoval, jak sv. Marek 10, 1. dokládá. Příslowce tam potahují někteří na Júdsko, jiní na Zájordání, což se bližším a místnějším zdá býti. Kdo Pána

následoval, nikdá bez odplaty mu to nevyšlo a dosahoval toho na duši i na těle, čeho se jemu nedostávalo. Tak i tuto; za Jordánem se Pán tím spíše propůjčoval, že se tam žádného nadužití a žádné kramoly obávat nebylo, jak jsme již výše byli dotkli. Byla však i tam v tom Páně zátiší a ústupu nástraha jemu činěna. Nebo jak evangelista dále vykládá:

3. I přistoupili k Němu fariseové pokoušejíce Ho a řkouce: Sluší-li člověku propustiti manželku svou ze kterékoli příčiny? 4. On pak odpovídaje řekl jim: Zdali jste nečetli, že Ten, jenž učinil člověka, z počátku mužským a ženskou je učinil, 5. a řekl: Protož opustí člověk otce a matku a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle. 6. A tak již nejsou dva, nébrž jedno tělo; což tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuj.

Otázku předkládají Pánu o manželském rozvodu, poněvadž otázka ta ve školách tehdejších Židů zhusta přetřásána bývala, k denním a tak říkáje k horoucím otázkám patříc. Dvě strany sobě protivné a na rozmiškách mezi sebou se povahující o té otázce povstaly, obě na slova písma svatého Deut. 24, 1. se odvolávajice. Pravi tam Mojžíš, aby mu, jenž propustiti manželku hodlá, poněvadž na ní nalezl nějakou ostudu, mrzkost či šered nějakou, jí dal propustný list. Nesnáž veškerá se pohybovala o slovo *mrzkost* či *hanebnost* a jedna strana, škola Hillelova totiž, rozpustné slovo to berouc velkého práva manželovu udělovala libovůli jeho všelikou uzdu prostranněji a ženu pro jakoukoli neolibost propustiti dovolujíc. Přisňející a ostražnější sobě vedla strana druhá, škola Šamajova, která hanebností onou cizoložství rozuměla. V takovou nesnáž, za kterou se mezi sebou vespolek hašteřili, chtěli fariseové také samého Pána uvéstí a tudy na Něho tu otázku vznesti za to majíce, že, jakkoli odpoví, přece vezdy buď onu buď tamtu stranu urazí. Ale jakkoli strojena byla jejich nástraha, Pán podlé moudrosti své z těch lécek vynikl. On se totiž táhne ku pávodnému založení stavu manželského v ráji a tím úskoky jejich v niveč uvodí. Pravi totiž: *Zdali jste nečetli, že Stvořitel člověka hned na počátku stvořil ne jednotlivce, nébrž mužského a ženskou a pravil: Proto opustí člověk otce i matku a přilípne k manželce své*

a budou jedno tělo. Nejsou tedy dva, nýbrž jedna plet či jedno tělo jsou. Odpověď svou počíná se domluvou nějakou: *zdali nečetli jste*, nevíte-liž vy, jenžto se známostí písma tak velice hoností? Sv. Marek sice odpověď jinou udává, an píše, že Pán otázkou touto se pronesl: *Což vám Mojžíš přikázal?* Avšak v tom se nepotýká Marek s Matoušem, nýbrž za to mti sluší, že Pán obojí otázku za opověď dal fariseům. Nejprv se tážal dle Marka: *Což vám přikázal Mojžíš?* když ale oni odvětili, že Mojžíš dovolil list propustný ženě dáti, tedy Kristus přidal to, co Matouš má: *Nečetli jste atd.* Načež fariseové opět namítali: *Proč tedy Mojžíš velel dáti list propustný?*

Trojí věc zahrnuje se v té Páně odpovědi. Jedna jest ten pŕběh o vzniku a původu stavu manželského; druhá jest následek téžoh původu hned na začátku v ráji poukázáný; třetí jest vývodek ode Pána na dvojí předeslané věci osnovaný.

Původ manželství spolehá na ustanovení Božím, že Bůh nechtěl, aby jedním ostal Adam, aniž mu více žen přistvořil, aby jedné se nabaziv druhou sobě vyvolil, nýbrž stvořil je dva, z jednoho Adama druhou Evu vyvodiv; stvořil je mužského a ženskou co dvě k sobě patřící a sobě vespolek náležíté a ovšem nikoli dva jednotlivce, kteří by se jenom náhodou byli sešli, opět podle libovůle sebe ostavití mohouce. A proto již Adam pravil vytržením nějakým prorockým nadchnut jsa: *Tedy ostaví člověk otce i matku a přilne k manželce své.* Slova ta, jež Gen. 2, 34. od Adama pravena býti čteme, tuto Pán od Boha řečena býti praví, poněvadž jak již Augustin (gen. lit. 9, 19.) vece, Adam to proročím duchem od Boha jemu uštědřeným mluvil, an mu Bůh zázračným způsobem zjevil, k čemu ten skutek Boží moci, stvoření totiž Evy ze žebra jeho, cíl a směřuje. Tak úzký a těsný jest svazek manželský, že se jím vazba jinak nejtělejší a nej-přirozenější, poměr mezi dětmi a rodiči, trhá, poněvadž by se jinak účelu nedosáhlo, pro něž stav manželský ustanoven jest. Tudy se praví k nevěstě či choti té Ž. 44, 11.: *Slyš dcero, zapomeň na rod svůj a na dům svůj a požáď král slíbenosti tvé.* Jsou zajisté jedno tělo; tím jsou ne proto, že byla žena vzata z boku Adamova — neboť vece budou jedno tělo, aniž ohledem dítek z otce a matere zplozených, kteréž ohojho rodiče účastni jsou; nýbrž pro sloučenost jejich tělesnou a duchovnou. Tělo či plet u Hebréů klade se nejednou místo člověka či místo osoby; dí tedy výrok ten,

že již nejsou a nemají býti dva člověkové, nýbrž člověk jeden, jehož tělem takměř manželka a duší manžel jest. K tomuto sjednocenému životu směřovalo hned to vynětí žebra z těla Adamova a ustrojení ho v tělo ženské; k tomu směřuje uspořádání Boží hned na počátku uvedené, že ani Adam sám ani sama Eva k zachování rodu lidského nestačí, nýbrž obou potřebí jest a tak ona původná těla jednota, již žena povstala, se neustále opakuje. Z toho již samozřejmě vyplývá vývodek, jímž Pán onen prvotný účel manželství znova vytýká, že totiž: *Nejsou dva, nýbrž jedno tělo.* Z toho zase nevyhnutelně jde, že manželský stav nerozlučitel, nerozvatědlen jest, což Pán ještě zvláště vyjadřuje an dŕ: *Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj;* nedŕ: *Ty, jež Bůh spojil v plurálu, nýbrž; to co Bůh spojil v singuláru, poněvadž nadesýlá, že nejsou dva, nýbrž jeden člověk.* Co Bůh, vece, sloučil, toho člověk nerozlučuj; rozlučuje ale ten, kdo ženu svou po jiné báze propouští.

Takto Pán vyhnul úškokům jejich, přímé odpovědi neuděliv, ale důvody navrhnuv, z nichž odpověď jeho sama plynná byla tou měrou, že proti ní výmluvy nebylo, anof na sporádání Božím a na slově jeho spolehála. Propuštění manželky jest proti přírodě, an jedno tělo roztrhává, a jest proti zákonu Božímu, poněvadž Bůh přikázal, aby člověk rodičů zanechav manželky se přidržoval.

Mohli a měli na té odpovědi přestávati fariseové; ale taková byla již doby té rozpásanost a rozešlost mravů, tak zavládl obyčej manželky po libovůli propouštěti netoliko u pohanův, čehož nám ohledem na cizoložné jejich bohy a bohyně ovšem divno býti nemůže, nýbrž i u lidu Božího, že, zdálo se, i sama ta idea o prvotné manželského stavu jednotě, ač v písmě zřejmá a zhusta i v obrazech opakovaná, téměř byla vymizela. Tudy se ani fariseové nespokojovali s odpovědí Páně, nýbrž novým dorýváním naléhali, aby netoliko nemravný obyčej svůj zastávali, nýbrž aby v novou nesnáz Pána uvedli a Jemu snad také u Heróda Antipy, jenž propustiv manželku cizoložně Herodiadu pojal, protivensství a nepřízeň způsobili; zdá se zajisté, že otázka ta v zemšti jeho na Pána vznesena byla. Praví tedy fariseové ku Pánu:

7. Dějí Jemu: Což tedy Mojžíš rozkázal dáti lístek rozvodný a propustiti? 8. Vece jim: Mojžíš pro tvrdsrdí vaše dopustil vám propustiti man-

želky své, z počátku ale nebylo tak. 9. Pravím pak vám, že, kdokoli by propustil manželku svou, leč pro smilství, a jinou by pojal, cizoloží, a kdo by propuštěnou pojal, cizoloží.

Proti očitým důkazům Páně stává fari-seové vážnost Mojžíšovu, podle něžto rozlučování manželství zákonitě povahy došlo. Popíráti věty Páně nemohouce přece namítají, že podle Mojžíše výjimky některé býti a někteří odchodkové od onoho příkazu o nerozlučnosti připustiti se musejí. A ovšem že právě proto mu otázku předložili, aby vysvětlil, kdy a jaké výjimky o věci té by dle soudu Jeho zabíhati měly. *Proč tedy, děj oni, Mojžíš přikázal propustný listek dати? Příklad, praví oni, poněvadž Mojžíš o věci té zvláštní výše dotčený předpis vydal, ač toliko v něm propuštění manželek předpokládá a je obmezuje. Tudy Pán ve své na to odpovědi vece, výrok jejich opravujíc: Pro tvrdost srdce vašeho dopustil, dovolil Mojžíš ženu propustiti; z počátku ale nebylo toho.* Stala se, vece Pán, výjimka, ale ta výjimka učiněna a dovolena toliko pro odvrácení horšího zla, aby totiž žena, kdyby ji nijak zlý muž odbyti nemohl, smrti aneb okypťením či zmrzačením nějakým toho zaplatiti nemusela. Mojžíš zajisté nemrav ten ženy propouštěti již u lidu nalezl, avšak jej odvarovati nemoha takovými aspoň jej předpisy obmezil, aby libovolné ukrutnosti mužové všelijak přítrž činěna býti mohla. On tedy jen *dovolil* a *dopustil*; takové dovolení a prominutí co výjimku vezdy na čas jenom trvati má, dokud totiž stav méně dokonale vládně a dokud se obyčejové lidu na větší výši nepovznegli. Ovšem tedy stav ten nyní, an fari-seové domnívali se skutky nabytelné provozovati a zákon svatostí svou převyšovati, přestati a onomu stavu, jenž na počátku Bohem ustanoven byl, ustoupiti měl. Proto dí: *na počátku stvořena nebylo takto*, aniž bylo v účelu Božím, aby se to díti mělo; to nějakým jenom nadužitím zavedeno či raději fici proměněno bylo co zlo menší, aby sice toho beze hříchu užili, ale přece vezdy pamětlivi byli, že stav ten jenom dopuštěn a ovšem nepravdivý jest, jehož co nejspíše zbýti a nad něj se povýšiti potřebí. Ze jenom dovoleno bylo manželku propustiti a že i to dovolení všelijak se obmezovalo, patrně jest ze způsobu, jakým list propustný, vybitý, odbytný, odpudný či západný se vyhotovoval. Museli se dva nejméně svědkové na něm podepsati,

tři kolena mužova a tři ženina kolena se v něm musela vyjádřiti; musel zřetelnými od sebe odstávajícími a k sobě nepřiléhajícími literami psán býti, aby žádný omyl nezaběhl: nesměl žádnou kaňkou pokálen, ani vyškra-báním nějakým opravován býti; papír naň delší než širší se vzíti musel a všickni přítomní svědkové vlastní pečeti ho potvrditi museli. Nač té zvláštní formulou od muže manželce doručen býti musel. Kde jedné neb druhé z těch výminek se nedostávalo, neplaten byl list ten.

Odvola se na prvopočátečné manžel-skélo stavu založení přistupuje Pán dále, od výkladu Starého Zákona ku svému vlastnímu přechodu, an dí: *Já pak pravím vám, že kdo ženu propustí, leč pro smilství, a jinou pojme, cizoloží.* Slova ta: *Já pak pravím*, zřejmě dosvědčují, že Pán o zákonu svém mluví. Trojího zajisté stavu dotýká. Nejprv v. 6. prvopočátečného; potom přechodné té výjimky (7. 8.); posléze obnovení a navrácení stavu prvotního v Novém Zákoně.

Avšak to jest to místo, o něž nemalá nesnáze se vede a které přemnoho práce a trudu vykladatelům zavaluje. Nesnadnost vlastně činí jenom slova ta vkladná: *leč pro smilství*, kterých u jiných dvou evangelistů, jenž o té věci dotýkají, Marka totiž a Lukáše není, aniž také sv. Pavel 1. Cor. 7, tam kde o stavě manželském po přednosti mluví a všechněch poměrův stavu toho dotýká, o tom se zmiňuje. Tudy vkladek ten zdál se mnohým kritikům zbytečen nebří i závađen býti a vzali jej netoliko v podezření, že se nějak nevhodné a nedopatřením nějakým vplížil, nebří zhoia jej vypustili, čímž ovšem najednou snadným a lchikým chodem všeliké nesnáze zbavili se. Ale poněvadž všešři rukopisové a všechna přeložení slova ta čtou, nelze tou přivázcivou měrou jich se sprostovati, nebří podržena býti musejí a jiný způsob vyhledati potřebí, kterým by závada veškerá zmizela. O mnohých cestách, jakými vykladači z nesnáze té vyniknouti snažili se, jednali jsme výše 5, 32., kteréž místo našemu místu podobné jest. I můžeme se tu s kratšími postřehami spokojiti.

Někteří slyší tazáhadná a závađená slova: *leč pro smilství* o manželství napohledném, o konkubinátě, o zakázaném manželství, tak že smysl jest: Kdo manželku svou, leč by s ním ani řádně spojená nebyla, propustí a jinou pojme, ten cizoloží. Byl by ten výklad prostý a slibný, ale namítají proti němu nejeden důvod či odvod. Nejprv dovodí, že staří otcové nikdy místa tohoto tou měrou

nevykládali, potom dějí, že slovo *propustiti* skutečný manželský svazek předpokládá; posléze praví, že protiví se mu druhá polovice verše, v níž by se slovo *propuštěná* ovšem též o manželce napobledně slyšeti muselo, tak že by ten cizoložcem býti se pravil, kdož tu za manželku pojímá, kterážani manželkou pravou nebyla. Ta pak nauka nelychána v církvi Boží.

Jiní překládají *leč na základě cizoložství* a vysvětlují to v ten smysl, že se cizoložstvím manželství rozpadává, poněvadž na cizoložství smrt se klade, a tedy manželství to bez toho smrti se rozvazuje. Ale z toho výkladu by následovalo, že Kristus Pán v církvi pokutu časné smrti na cizoložství ustanovil, o čemž církev svatá ničeho neví.

Ale nač máme hromaditi výklady, k nimžto se nám naskrze přidati nelze? Ze všeho toho, co jsme zde při tomto místě a co jsme v páté hlavě 5, 32. o záhadných slovech výjenných pověděli, patrně vysvítá nejlepší výkladem ten býti, jenž slovo *smilství* vlastně bera výjimku slyší v tom případě, když ta, jenž za muže jde, od jiného těhotnou se býti shledává. Při tom se musí všelijak za to míti, že výjimka dotčená o sobě stojí, aniž k větě druhé potahována býti může, ana i druhá ta věta absolutně a bez ohledu na předešlou větu zásadu nerozlučnosti stavu manželského vyjadřuje. Očividně nemůže výkladu tomu slovo *propustiti* závadou býti, ješto případnost ta jiným způsobem *zkrátka* vyjádřiti se nedá.

Leč o tom jsme již 5, 32. mluvili a co jsme tam pravili, a co nadto ještě zde přednesli, ovšem postačí k tomu přesvědčení, že nemůže stav manželský se rozvésti. Nejinak také výroku tomu rozuměli učenci, nebo jak z další řeči jich znamenati, nemálo se výpovědi té Páně ulekli. Praví zajisté sv. Matouš:

10. Řkou jemu učenci Jeho: Jestliže taková jest správa člověka s manželkou, není dobře ženiti se. 11. On pak řekl jim: Nevšickni chápají slova toho, nébrž kterýmž dáno jest. 12. Jsou zajisté panicové, kteří z matčina života takto se narodili, a jsou panicové, kteříž učiněni jsou od lidí, a jsou panicové, kteřížto se sami spaničili pro království nebeské. Kdo může chápati, chápej.

Vyrozuměli učenci slovům Páně, že to-

tiž pro jedinou toliko příčinu, pro smilství, nuanželé se rozloučiti či raději odloučiti mohou, že však žádnou měrou a nikdy do druhého manželství vstoupiti nesmějí, dokud jeden z nich na živě ostává. To se jim ale velmi přísnou býti zdálo, tak že zvolali plní podivení a uleknutí: *Jestliže taková jest správa člověka s manželkou, není dobře ženiti se.* Chtějí říci: Takto-li se má pře či věc s manželkou, že jí člověk nezbude leč smrti, a že byt se i od ní odloučiti mohl, přece úvazku s ní zhola nikdá se nesprostí a tudy také do nového manželství za živobytí jejího vstoupiti nesmí: takto-liž, dějí oni, jest s manželstvím, tedy není prospěšno ani užitečno v stav manželský se vydávati. Lépe zajisté prázen býti ženy, než spojití se nešťastné a nápotom pro nerozlučnost stavu svého nijak nešťastí svého zbýti nemoci. Apoštolé tu pronesli svůj pohled, jehož dosahu tenkrát sami ještě nepronikali, avšak brzo z odpovědi Páně k vyrozumění mu přivedeni býti majíce. Pán v odpovědi své slov jejich se chopiv výšeji mysl jejich podnáší a to, čeho nedosti chápající vyřekli, jim vysvětluje a potvrzuje, spolu výjimku připomínaje, pode kterou toho dosíci lze. Ona výjimka jest s jedné strany milost Boží (v. 11.) a povolnost i směr vůle s druhé strany. *Nevšickni*, vece, *chápají toho*. Chápati značí netoliko rozuměti, nébrž spolu ve vůli přijmouti; značí celé duchovné osvojení. Nevšickni osvojují sobě té vznešené mysl, vece Pán, o níž jste vy apoštolé zavádili. Příroda člověka k zasluhování vede a v žádosti po sňatku s jiným pohlavím mocnost přírody se jeví; ale ta mocnost a vlada může milostí Boží, která mocnější nade přírodu jest, překonána býti od těch, kteří k milosti té vůli a sflu ducha spojují. Dí, že jenom ti chápou věc tu, *kterýmž dáno jest*. Dává to však Bůh, od Něhož všeliká dobrá dání pocházejí (7, 9. Jac. 1, 17.), každému, kdož o tu milost žádá, buď samovolně stavu bezženného přileje, buď okolnostmi k téměř pohnán jsa. Jest zdržlivost panická ozvláštní dar milosti Boží. Tudy dí Klement Ř. 1. Cor. 38: Kdo zdržliv jest podle těla, nechlub se věda, od *koho* ten dar jemu se udeľuje. Proto dí Pán: *Komu dáno jest*. To církev vezdy na paměti má a zvláštním způsobem to projadřuje při pozeňhávání a posvěcování těch, jenžto se k čistotě ustavičně zaslibují. Modlí se zajisté biskup sliby ty odbíraje: Slušno a spásedlné Tebe chváliti, Bože, jenž v tělech čistých přebýváš a srdce nepokálená miluješ; jenž přírodu lidskou obnovuješ a ku předcítí nebeských dober a rozkoší uscho-

ňuješ, a lidi smrtelné ku podobnosti andělů povyšuješ! Od Tebe přijala služebnice ta podnět k slibům těm. Ty dary svými všem národům se vyléváš a ze studnice hojnosti své také ten dar jsi vylil, aby některé duše obvyšnější popudu k manželství neposlechly, nébrž to zamilovaly, čehož manželství oznakem a obrazem jest atd. A tudy není v církvi Boží nikoho, jemužby nemožno bylo v bezženství cudné žítí, poněvadž nikoho není, komu by Bůh milosti té nepropíchoval.

Pán pak hned místněji udává, o jakých lidech zvláště říci se dá, že jim dáno jest pochopiti slova toho o bezženství. Dí: *Jsou panicové, kteří z matčina života takto se narodili, a jsou panicové, ježž učiněni byli od lidí, a jsou panicové, jenžž se sami spaničili pro království nebeské.* Smysl jest: Jsou někteří od přírody k vedení stavu manželského neschopní; o těch tuto nemluví Pán. Jsou jiní, ježž takovými od lidí učiněni byli, kleštěmí stavše se, což zhusta na východě se dalo; ani těch Pán nemíní, když praví: *kteřížž dáno jest.* Obojí zajisté mimovolně pro vedení stavu manželského neschopnými jsou a tudy žádné zásluhy při tom nemají, ba ti, jimž se to od lidí dalo a kteříž k hanebnému, v Starém již Zákoně zakázanému skutku vniterně svolili, nemalou z toho na sebe vinu potáhli. Deut. 23, 1. Ještě ale jsou jiní, kteříž panici ostávají *pro království nebeské*, a ti jsou to, o nichž Pán mluví řka, *že jim dáno jest, že totiž sběry od Boha jim uštědřena jest milost ta ku provedení bezženského stavu ve vši cudnosti a čistotě.* Dvoji věc při těchto Pán vytýká. Nejprv, že *sami se spaničili* (aneb pokleštěli), a tedy o své vůli stav ten vyvolili, čímž jim zásluha vyrůstá; za druhé, že to učinili *pro království Boží* co účel úminku a předsevzetí svého a tedy ne pro pohodlnost života tohoto, pro chválu lidskou, pro nějaké nesličné učení na př. gnostikův, kteříž pokládali látku veškeru co ze zla pochodilou. Co se královstvím Božím rozumí, již jsme 3, 2. pověděli. Běře se výraz ten v širším smyslu, a zahrnuje veškerý bohumilý ohledy a úmysly, ježž ke spáse buď svojí buď jiných se odnášejí. Pán vůbec mluví o všech lidech, ježž k církvi jeho patří, o všech křesťanech a *netoliko* o těch, jenžž se církvi ke zvláštní službě propíchnu. O všech praví, že jim možno z lásky k Bohu, ku spasení svému neb k spasení bližních svých manželství se odříkati, vítězstvím tím nad nejtužším smyslným pudem k větší dokonalosti dospěti a slávu Boží bezzávadněji rozmnožovati. Tím

výrokem dává Pán přednost stavu panickému přede stavem manželským, kterýž sice svat a bohumil jest, avšak ve přírodě, ve světě a v pozemsku kořeny své má, ješto naproti tomu bezženství pro Boha podniknuté v Bohu a v milosti Jeho se vkořeňuje. Pokládá zajisté Pán, že člověk takový s Bohem ve zvláštní milostnou jednotu, ježž odleskem a náznakem jest manželské spojení, se sdružuje a sjednocuje, která jej přebíleným činí a jednotu onu manželskou a ty v ní rozkoše tisíckrátě nahraňuje. U všech národů nalezáme ozvláštní účtu ku panickému stavu. Vestálky u Římanův, abychom jeden příklad uvedli, svaty, posvátny, ctihodny se nazývají. (Hor. od. L. 2, 27. Liv. I. 10.) Byly neporušitelný a přítomnost jejich netoliko před násilím chránila, ale i smrti oprošťovala zločince, kterýž s nimi se potkal; nadto veliký vplyv přímluvou u nejvyšších úřadův vyvíraly. Co u pohanů ve cti bývalo, nemohlo beze cti býti ve křesťanské církvi a Pán tuto církvi dal poukázání a příměr, jakým se po veškeren čas bytování svého řídí a spravuje. Tudy vece již Jan Ap. 14, 4., že ti nejbližší Beránka Krista bydlíš, ježž panicové zůstali a žen se nedotýkali; rovně podle toho výroku Páně apoštol Pavel 1. Cor. 7, 25, 35. stav panenský nad stav manželský vyvyšuje. Nejinak otcové svatí hned od dob apoštolských se propírají a již sv. Ignatius M. v listu ku Polykarpovi k. 5. vece: *Může-li někdo ke cti vtěleného Pána Jesu Krista v čistotě ostávati, ostávaje bez chlouby.* Pomějšce jiných výpovědí přitácíme toliko výrok koncilie církevního v Tridentu držaného sess. 24, 8., kde dí: „Řekne-li někdo, že stav manželský předkuje stavu panickému a že není lépe a spasitelnější ve stavu panenském a panickém a v bezženství ostávati, nežli vdávati a ženiti se, vyobcován buď.“

Příčiny, kterými se církev povojuje, aby přede stavu panickému a panenskému dávala, jsou kromě dotčených zvláště dvě. Jedna že člověk v bezženství a bezmužství Bohu lépe sloužiti může, o čemž sv. Pavel 1. Cor. 7, 25. nn. místněji dotýká. Druhá, že se člověk připodobňuje Kristu, matce Jeho a církvi Jeho, neposkvrněné to a panenské choti Jeho. Život Jesu Krista v obětovnosti, v oddání sebe a v nebeské vznešenosti nápodobí jenom ten dokonale, kdo panického stavu pilen jest, an nějakým předjetím tvárnost života, ježž po z mrtvých vstání nastane, na sobě ukazuje, a blahost nebeskou na zemi zaštěpuje (nize 22, 30.).

Avšak přidává Pán: *Kdo může pocho-*

pítí, pochop. Slovy těmi Pán namítá, že nevolí bezženství a bezmužství poroučení a prikazování, nébrž že jenom radí je a schvaluje těm, kdož k tomu povolání vnitřné a vnější cítí. Kdo tak bojovati může, vece sv. Jeronym, ten bojův, vítěz a korunován buď. Df Pán: *Kdo může pochopiti* a tudy církev nařídila, aby nikdo tím závazkem nepoutal se za let nedošlosti. Df Pán: *Kdo může*, ne jakoby někdo nemohl. nébrž pro vyznačení toho, že to jen rada jest a že bezženství věc těžká jest a bez velikých bojů ctnosti té vznesené se nedochází. Tudy df sv. Chrysostomus: *Proto všickni chápati nemohou, poněvadž nechťejí.* Církev svatá právem pokládá, že vezdy budou v ní lidé obojího pohlaví, kteří onen výrok Páně v celém významu a v celé hloubi i výši pochopí. A proto hned od počátku svého vezdy k tomu prohlížela, aby ti jenom na kněžství i n posvěcovali se, kteří onu obětovnost, onu odřeklost světa a pochoti jeho, onu obvyšnost myslí a onu nebeskou po Kristu a Bohu tužebnou povahu do sebe mají. Jenom tam, kde pro časné závady nějaké toho dojíti nemohla, dovolovala, ač neráda, aby ti, jenž již ženatí byli, oltáři posluhovali; kdež ale plně svobodu svou rozvřeti mohla, tu zvláštními předpisy poručila, aby jenom muži bezžení úřady v církvi zastávali. Nečiní ona žádnému člověku násilí, aniž toho neb onoho člověka ke zdržlivosti nutí, nébrž jenom projádruje, že toliko ti, *kdož pochopili tuto řeč Páně*, jí k obzvláštní službě přivtělení býti mohou. A to vůbec nyní průchod má, aniž se v tom církev mylí dá, vezdy jsouc té jisté naděje, že Ten, jenž tento evangelický výrok učinil, vzbudí jí takové panické a panenské duše, jenž pro vždy hloubi a výši onoho Páně výroku pochopují. Stáj tu ještě výrok svatého Justina z první jeho apologie k. 15.: Přemnozí obojího pohlaví sedmdesátníci, jenž od mládí Kristovy nauky následovali, v neporušenosti a čistotě ustavičné u nás žijí a radují se, že ve všech stavech u našich takové ukázkou mohou. Sv. Augustín pak takto panny a panice oslovuje (l. de s. virg. c. 26.): „Vytrvejte panny a panice, vytrvejtež do konce. Chvalte Pána sladčeji, o Němž hojněji přemýšlíte; doufejte v Něho šťastněji, Jemuž šťastněji sloužíte; milujte Ho vroucněji, Jemuž se bedlivěji zabýváte. Vy přinesete Beránkovi píseň novou, již budete housti na cítarách svých, ne takovou, jakou celý svět obor pje, nébrž jakou nikdo kromě vás nebude zpívati moci. Vy následujete Krista, kamkoli jde. Kam však domníváme se, jde Beránek ten, kam

ho nikdo kromě panen následovati nemůže? Ovšem na báje a luhy, kdež nerostou radoští jiným světcům a světicem společně, nébrž vyšší a od jiných odličné... Patří na vás zástup věřících a raduje se z toho, že ve vás má, čeho v sobě nemá.“ Ostatně Pán o spanicím čili kleštění sebe samého v duchovním spůsobu mluví a církev ztratila ten skutek Origenův, jímž veliký a hluboký duch tento sebe tělesným násilím okypil.

Vyloží sv. Matouš o pokoušení Krista předložením otázky o manželství a o Pána z toho povstalé předležitě odpovědi, uvádí jiný příběh a sice o požehnaní dítek, kteréž jestli tehdy anebo jiné doby se zběhl nevíme. Lukáš zajisté některé věci tu prokládá; Marek ale v touz dobu tu událost s Matoušem klade. Jest pak ta:

13. Tehdy přivedeny jsou Jemu dítky, aby ruce na ně vložil a se pomodlil; učenci ale domlouvali jim. 14. Ježíš však df jim: Nechte dítek a nebraňte jim ke mně přijíti, nebo takových jest království nebeské. 15. A vloživ na ně ruce odešel odtud.

Dítky ty, jenž Pánu podány byly, různého stáří bezmála byly, nebo Luk. 18, 15. je nemluvíaty zove. Matky vidouce, že všickni, kdo se o pomoc ku Kristu přiblížili, dobrodiní od Něho dosahují, počaly také děti své přiváděti a Jemu ku požehnaní podávati, aby také ony dle pochopnosti své dober ode Pána nějakých dosáhly. Děti samy tolikéž žádaly spočinouti u toho, o jehož lásce již byly toli slyšely. Žehnati a ruce při tom vzkládati byl nenečastý obyčej u Židů jakož i u jiných národů; právem jmíno za to, že od toho, kdo žehná a se modlí — nebo bez modlitby nebylo žádného požehnaní — zvláště milost se převádí na toho, kdo požehnaní přijímá, any ruce již v obyčejném životě udělovaly věcí smyslných slouží a zvláštní sílou nadány jsou. Tudy v písmě zhusť se o žehnaní zmínka děje, Gen. 48, 14., kdež Jákob ruce křížem položiv Efraimovi a Manassovi, synům Josefa, požehnal. A Eccli. 3, 11. df: *Požehnaní otcovo domy utvzrjuje.* Život duchovní dítek těch pučů měl tím požehnaním posily dojíti. Takto Kristus Pán obřad vzkládání rukou v církvi své při svátostech zavedl a zvláštní svátostné moci mu udělil. Zde ovšem o svátosti řeči není, ale nemohlo požehnaní to na prážno splynouti.

Pán tehdy právě unaven byl, jak se zdá, a učenci Jeho ušetřiti Ho chtějíce brá-

nili matkám a dětem ku Pánu přistoupati; anebo snad se domněli neslušetit, aby Pán s nemluvnaty se obíral. Pán ale netoliko láskou k dětem veden jsa, nýbrž chtěje spolu na nich co na nějakém obrazu ukázati, čeho se v království Božím vymáhá, odpověděl: *Nechte dítek a nebráňte jim ke mně jítí, nebo takových jest království nebeské. Dí takových a nedí: těchto, poněvadž prohlídá k těm povahám, jež děti na sobě nesou a jejichž obrazové jsou, ku pokoře totiž, poslušnosti a nevinnosti. Chce Pán říci: Ti lidé, jež z vlastní svobodné vůle povahu na sobě pronášejí, kterouž děti přirozeně na sobě mají, ti jediné království Boží děditi budou. Tudy přidává u Luk. 18, 17.: *Kdo nepřijme království Božího jak pacholet, nevejde do něho.* Sv. Marek 10, 15. vece: *Tedy Pán vloživ na ně ruce, odešel odtud.* Nepřidává: *pomodliv se nad nimi*, poněvadž se to samo sebou rozumělo, jakož pak za touž příčinou také Lukáš jenom o vzkládání rukou mluví, o modlitbě nedotýkáje. Za to ale Marek přičinuje, že Pán děti objímal v náruč svou je zav. Prokázal se býti spasitelem všeho věku a všeho stáří, a učil tím, že i nemluvnata, ač toho rozumem nechápajíce, ke Kristovi vedena býti mají, aby milosti Jeho se přiučastnila. Tudy v církvi Boží i dětem křest se udučuje, a tudy spasitelnou, děti záhy k náboženství věsti. Praví se, že mezi dětmi těmi, jež Pán na lokty vzal, a jimž pozhnání udělil, byl sv. Ignatius M., čehož jsme již výše dotekli. O dětinnosti praví Viktor Antiochenský (in Mr. 10.): *Všech vášní prosta jest duše malíčkových; kdož je urazili, těm nehrozí oni pomstou, nýbrž brzy na to zapomínajíce k nim co ku přátelům se touli. Čím více od matky bití dostávají, tím více ji hledají a všem jiným předkládají. Byť královna s korunou a oší slávou jim se naskýtala a nablžela, nedávaly by jí předek před vlastní matkou, ač by snad v roztrhaném rouchu se ukázala; nebo co vlastním a co cizím jest, nerozeznávají podle hojnosti a nedostatku, nýbrž podle přízně a lásky. Až nadbytku hledají, nýbrž s mlékem mateřským se spokojujíce jak mile hlad a žízeň ukojí, hned od prsou se odvracují atd.**

Děti odešly, odvedeny aneb odneseny byvše od matek. Ale přistoupil ku Pánu mládenec rodu zámožného a jakož Pán u příležitosti daného dětem pozhnání dal nauku, kdo království Božího dojde, tak při mládenci vyučoval, jak těžko bohatým království nebeského dojíti. Dí o tom sv. Matouš:

16. A aj jeden přistoupiv vece Jemu: Mistrě dobrý, co dobrého mám či-

niti, abych měl život věčný? 17. On pak řekl jemu: Co se mne tážeš o dobru? Jeden jest dober, Bůh. Chceš-li ale do života vejti, ostřífhej prikázání. 18. Dí Jemu: Kterých? Ježíš pak řekl: Nezabiješ, nezcižoložíš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví. 19. Cti otce svého a matku svou a milovati budeš bližního svého jako sebe samého. 20. Dí Jemu mládenec: Všeho toho jsem ostříhal od mládí svého; čeho se ještě mi nedostává? 21. Dí mu Ježíš: Chceš-li dokonale býti, jdi, prodej co máš a dej chudým a budeš míti poklad v nebi; a pojď a následuj mne. 22. Uslyšev pak mládenec slovo to, odešel smuten, nebo měl mnoho statku.

Při oddílu tomto mnohá jsou čtení, tak že zvláštní pojednání kritické o něm Tischen-dorf vydal a tudy by se zdáti mohlo, že snad čtení ta spolu smyslu velice dotýkají. Leč vulgáta čtení lepších se drží až na některé malíčкости, kteréž později do ní přijaty byvše zachovány jsou, ač podle pravidel kritiky se čísti nemajíce. Tak slovo *dobrý* hned na začátku při rčení: *Učitelé dobrý* nadbývá; tak slovo *Bůh* v. 17. a co ještě malíčností oněch jest, jimiž ale smysl nejnačí se.

Mládenec tento byl vznešeného rodu, což vysvítá ne tak z toho, že, jak v. 22. Matouš dí, bohat byl, nýbrž zvláště z vypravování Luky, jenž 18, 18. knížetem či popředníkem jej nazývá. Nemálo vykladačův ustrnulo na tom, že on v nedobřem úmyslu přišel a ač snad Krista nechtěl pokoušeti, jak onen zákonník Luk. 10, 25., jenž Pánu stejnou otázku předkládá, že přece aspoň nějak přišel se vychloubat. Avšak patrně to smýšlejí proti výslovnému písmu. Sv. Marek 10, 17. zajisté dí, že pro úctu ke Kristu před Ním na kolena padl a otázky svoje mu přednesl, čehož by jistě nebyl učinil, kdyby nebyl s nejlepším úmyslem ke Kristu přibyl. Evangelisté také nic toho, žeby jen byl pokoušeti chtěl Krista, nedotýkají, ač jindy to připomínajíce; naopak praví, že odešel smuten, k čemuž by nebyl měl příčiny, kdyby zlým povožován byl úmyslem býval. Zdá se raději, že Krista docela následovati a Jemu dokona náležeti hodlal, avšak že jenom se ošťádal zrovna se Pánu nabídnouti. Viděti to již i z otázky té Pánu Ježíši upřímně kladené a hned z té jeho dychtivosti, již za Pánem běžel. Jiní pro do-

sažení dobra nějakého za Ježíšem chodili, mládec nás jenom touží nejbližší dokonalosti býti. Také dokládá Marek 10, 21., že jej *Pán zamiloval*.

Otázka, kterouž předložil, tehda se zhusta mezi učenými přetřásala a jiné a jiné odpovědi nalézala, an jiný to, jiný ono přikázání za to kladl, jehožto zachováním nezavádně života věčného člověk dojde. Vedla ty muže bezmála ta myšlénka nenepravá, že každý člověk mimo všeobecné povinnosti také zvláštní závazky má, a že Bůh nežádá všeho ode všech, nébrž že některé lidi k vyšším věcem také ustanovil. Táž se on Pána: *Co dobrého mám činiti, abych měl život věčný?* Na jeho otázku Pán zrovna neodpovídá, jak bezmála jinoch očekával, nébrž domluvu nějakou přičiňuje, an dí: *Což se mne tážeš o dobro?* Tak znějí slova Páně podle čtení nejlepšího u sv. Matouše, ač u jiných dvou evangelistů Pán odpovídá: *Proč mne zoveš dobrým?* Obojí odpověď dal Pán. Nejprv když ho byl oslovil jinoch: *Učitelé dobrý, vytýká mu: Proč mne zoveš dobrým?* pouhého člověka ve mně toliko vidá, jesto bys obvyšněji o mně smýšleti měl. Druhá odpověď Páně: *Což se mne o dobro tážeš?* říká k otázce jinochově, kterouž byl předložil: *Co dobrého činiti mám, abych došel věčného života?* První odpověď: *Proč mne zoveš dobrým,* neodřká se Pán božského důstojenství, jak druhdy Ariáni z toho místa odvětovali, nébrž dává podnět, aby jinoch svým chováním se ku Pánu, jímžto v Něm cos vyššího spatřovati na jevo dával, až k samé pravdě postoupil, a v Něm toho viděl, jenž skutečně *dobrym* jest, ne podle titulu toliko, nébrž podle jistotné povahy. Jmenuješ-li mne *dobrym*, vere Pán, toliko pro umluvitý obyčej, jenom člověka ve mně spatřujíc, nemobu názvu toho přijíti, an tak slavně mne titulem tímto ctíš přede mnou pokleknuv. *Jedin dobr jest Bůh.* I vynikni a povýš se k témuž o mně nahlédnutí, jehož chováním svojím ve mně tušíš a ovšem potom onen titul přijmouti mohu. To jest pravý onoho výroku Páně výklad, jímž Pán *věru* jinochovu výšeji povznéstí hodlal.

Druhá ta odpověď Páně, o níž s pomitnutím první otázky mluví Matouš, týká se *mrvného* povýšení jinocha toho. Pán slovo *dobry* ujav hned k nejvyššímu cílu jinocha povyšuje, an dí: *Což se mne o dobro tážeš?* *Jedin Bůh dobr jest.* Chce říci: Není více dober, leč jedno, a to jest zachovávání příkazů Božích, a to proto, poněvadž Bůh *jedin dobrým* jest, z Něhož všeliké dobro se prýští a k Němuž se všeliké dobré spolu od-

náš. Jest jeden dobr a jedno dobro, aniž jest jinébo. Avšak abych tobě místněji vyjádřil a na um vystavil, co výrokem tím rozumím, tedy pravím: *Chceš-li vejíti do království nebeského, zachovávej příkázání.* Takto spojuje Pán obojí stránku, dogmatickou a mrvnou, ana obojí ku spáse potřebna jest, aniž zajisté víra bez zachování příkazů Božích, ani zachovávání příkazů těch bez pravé víry člověka spasiti může.

Slyšev to jinoch táže se Pána, *kteřá* by příkázání zvláště měl zachovávat, domnívaje se, že mu Pán nějaké zvláštní jmenovati bude, jenžby se jemu nejvíce hodilo a jímžby oné dokonalosti došel, po kterém tak toužil. Ale Pán nic toho, jehož se jinoch nadál, mu nepraví, nébrž jej odkazuje na desatero Boží, aby za *první* na um vystavil, že marno jest sháněti se po vyšším duchovním životě, nezachovávas-li příkázání Božích; a *druhé*, aby jinocha k dokonalému a zevrubnému poznání otázky učiněné přivedl. Pánmu pak uvádí některá příkázání z druhé tabuly či desky, ne podle pořádku, jak se tam nalezejí, nébrž jak se právě hodilo; nejednalo se o to, aby všechna příkázání vyčetl, nébrž aby smysl svůj jemu vysvětlil. Dí: *Nezabíješ, nesesmíláš, nepokradeš, nepromluvíš krivého svědectví; cti otce svého a matku svou.* Že právě těchto a ne jiných dotýká, jmenovitě že nedotýká těch, jenž se k Bohu odnášejí, může míti příčinu buď v tom, že od lehčějšího k těžšímu a od nižšího k vyššímu postupuje podle výroku sv. Jana 1 Jo 4, 20.: *Kdo nemiluje bližního, kterého vidí, kterak bude milovati Boha, kterého nevidí?* Aneb jest příčina toho v samém jinochu, na jehož povahu a okolnosti Pán zřetel máje ta a nejiná příkázání uvodí. Dodává *milovati budeš bližního jako sebe* co krátký soujem či soubor všech příkazů ke bližnímu se potahujících. Vzata slova z Lev. 19, 18. Mládenec ten Pánu odpověděl: *Všechno to jsem zachovával od mládí; čeho mi ještě nedostává se?* Podle toho, co jsme výše pravili, nemůžeme pochybovati, že jinoch náš všelijak a vši silou k tomu prohlídal, aby příkázání Boží vyplnil, a že skutečně, což na něm bylo, tomu dostál. Ale snaha jeho šla výše; tušil, že jsou stupňové dokonalosti a cítil se k něčemu většímu povolána býti. Bylo tušení to temné, jak obyčejné na začátku u lidí bývá, ale Pán přijímá je a k vědomí jasněmu je přivéstí a ustáliti hodlaje vece: *Chceš-li dokonalým býti;* jmenuje tedy žádost jeho cestou dokonalosti, vyšší nějakou a nadbytečnou, některým lidem určitou úlohou, k níž každý člověk zavázán býti

nemůže; a tudy praví: *Chceš-li té dokonalesti dojíti. Nesnadna jest dráha ta a tudy se také nepředpisuje, aniž ku příkazům patří, nébrž co rada se radí oněm, kdož v sobě ozvláštní povolání k ní sledávají. Radí pak mu Pán: Jdi, prodej jmění a rozdej chudým a budeš mítí poklad, a pak přijď následuj mne.* Snad jinoh ten s úmyslem tím ku Kristu přišel, aby apoštolem jeho stal se, v tom jsa domněn, že Pán, ač jinak sám chud jest a apoštolé jeho rovně chudi byli i nejmenšího statku se zbavivše, přece nějakou pro něho cestu najde, kdežby apoštolem býti a přece statek svůj podržeti mohl. Buď jak buď, ze slov a pojd vysvitá, že Pán nemluví o obyčejném duchovním, nébrž o tělesném spolu následování, jakýmž apoštolé a sedmdesatero učeníků s Ním chodili. Nemohlo také jináče býti, a ten, kdož statku z lásky k Bohu a bližnímu nevzdal se, ten nebyl hoden, aby Kristovi co apoštol sloužil; měli zajisté apoštolé do celého světa jíti a národy pro víru Kristovu získati. Neklade mu toho Pán za povinnost, jak praveno, nebo dí: *chceš-li*; ale poněvadž náležal, tudy mu praví: *prodej, rozdej, následuj mne.* Jest to výminka potřebna pro dobu onu všem, kdož apoštolovali; jest to rada všem, kdož povolání k ní po všechny doby církve cítí!

Také ve slovech: *Budeš mítí poklad* cosi vyššího leží, nežli ve slovech: *dojdeš života věčného.* Kristus naráží na obyčej kupců, jak dí Maldonat, kteří na jednom místě menší sumu peněz dávají, majíce na místě jiném větší obdržeti. Vělf mu tedy vzdáti se tu pokladu menšího, aby na onom světě většího nebeského dosáhl 6, 20. Spolu ale vyučuje, že ten, kdo netoliko příkázání Boží zachovává, nébrž kdo více činí nad ně, také rady Páně následující, větší odměnu a vyšší stupeň blaženosti nebeské obdrží; a jestli život věčný podoben jest penízi (nize 20, 9. 10.), tedy vyšší ona blaženost podobna jest pokladu velikému. Odřici se přílnulosti k zemským statkům každý křesťan povinen; ale samého majetku oddísti se nepadá v obor povinnosti obecné, nébrž činí radu evangelickou. Rada nevztahuje se k účelu, nébrž ku prostředkům. Příkázání jsou nutna, rady jsou svobodny; příkázání všecko v sobě zahrnují, co k dosahnutí života věčného co účelu potřebno jest a nevyhnutelné; rady prohlídkají k cestám, jakými člověk snáze, kratěji a jistěji cíle svého dosáh. Člověk, vece sv. Tomáš Aquinský, povahuje se uprostřed mezi věčnými a dočasnými dobry, tak že čím více k jednomu

se navazuje, tím více od druhých se vzdaluje. Kdo svou mysl a žádobou svojí docela v zemských dobrech zaniká, ten se věčných zboží a tudy, což jedno jest, věčné blaženosti zbavuje. Aby se to nedálo, tomu zabrahují příkázání, jejichž zachovávaním člověk jistěho dochází spasení. Nežádá se při tom, aby časných dober neužíval a se jich dokona odřekl, nébrž jenom aby v nich nezabředal a při jich užívání na vůli Boží se ohlédal, tak ovšem spásy dojiti moha. Avšak lépe, snáze a jistěji opatří blaženost svou, kdož se dober časných docela odřekne, an se najednou sprostí vabidel a vnadidel ke hříchům ponoukajících. Příkázání Boží zanechávají mnohá jednání člověku na vůli, chce-li je položiti čili nie, a mnohá zdržování se svobodně mu propouštějí, aby mohl avšak nemusel těch neb oněch věcí skutečně se odřikati. Kde příkázání Boží nevelí, tam člověk plnou jedním svého má svobodu. Ale taková bývá druhdy horoucnost lásky k Bohu u člověka, že se toho vzdává, co dovoleno jest, a to čím, co se žádným příkazem Božím nevelí. Taková přesazítost, jakož u všech národův či raději říci ve všech náboženstvích se nalezá, v církvi křesťanské uspořádána a v jisté omezena byla koleje, aby nevážně neubujněla a více zla než dobra nenatropila. Těmi pravidly a řady jsou rady evangelické, kteréž plápolu svaté oně lásky směr k nebi dávají, aby nežehla vůkol sebe, nébrž zrovna a přímo vzhůru se nesla. Tři jsou podle toho rady, jak i život světský ozvláště třemi povozován bývá vášněmi, žádobou bohatství, požívatosti a pýchou života 1. Jo. 2, 15. Prvé vášni chudoba, druhé vášni ustavičná čistota, třetí vášni dokonalá poslušnost odpovídá. Tři cesty ty nepředpisují se žádnému. Ale i to pravda jest, že člověk, jemuž se zvláštní povolání toho od Boha vniterným puzením a vnukáním dostává, nevezma jich na sebe, méně než slušno o spasení svoje starostliv jest, ačkoli za břich se mu to pokládati nemůže. Jsou zajisté povahy lidské, kteréž stíží jinak leč prostředkem evangelických rad spasení své opatřiti mohou, ano jim snáze bývá docela něčeho se odřici, než při užívání jistou míru držeti. Možna, že i ten jinoh povahu tu na sobě nesl a že Pán dokonale jej prohlédaje radu onu o vzdání se všeho majetku jemu dal, poněvadž jemu jinak těžko bylo nástrah bohatstvím činěných ucházeti.

Pozorovati, že ve slovích, jež Pán k jinohovi mluvil, také kromě chudoby jiná rada evangelická se nalezá, totiž ustavičná poslušnost, an Pán vece: *Následuj mne.* Takovým

spůsobem ve předešlých verších všechny tři hlavní rady evangelické se nacházejí: čistota ustavičná v. 12. ve slovech: *Jsou, kdož se spaničili pro království Boží*, dokonalá chudoba v. 21. ve slovech: *Prodej všechno*, a dokonalá poslušnost v. 22. ve slovech: *Následuj mne*. To jest trojice ona vyššího života a spolu základ veškerých slibů, jenž řečnými slují a v církvi katolické se chovají, sličný to výkvět a vrcholek života křesťanského. Spasitel nás v tom nejlepším příkladem nám slouží. Všeho se odčetl, tak že neměl, kde by hlavu svou položil, a ani roucho, do něhož svaté tělo jeho zavínato a hrob, v němž složen byl, nebyly jeho vlastní; tak zachovával úplnou chudobu. Z čistě panny se narodiv panenský život vedl; a posléze úplně vůli svou až do vypuštění ducha Bohu Otci podroboval i dokonalé poslušnosti vzoru nám zanechav. Podle příkladu Páně pokračovalo tisícero křesťanských duší po svrchovanosti křesťanské se rozotouživše a Krista i v tom, co přikázáno není, následující. Tudy dí sv. Bernard: „Slova Páně: *prodej, dej chudým a následuj mne* namluvila lidi pohrdati světem a dobrovolnou chudobou držeti. Slova ta naplňují kláštery mnichy a pouště poustevníky; tať jsou, jenž Egypt obklupují a nejlepší jeho nádoby uchvacují. To jest řeč živá a účinná, ta obrací duše blaženým řevněním svatosti.“ „Kdo něco ze svého,“ dí Řehoř Veliký, „Bohu a chudým dává, ten obět přináší, kdo ale všeho se odřídá, ten celopal obětuje Bohu.“

Mládenec onen ale, ač po vyšším stupni ve ctnosti dychtěl, na řeč Páně a na radu jemu danou nezachoval se takto, jak bychom se do jeho dobré vůle nadíti mohli. Neznal sebe, neznal své zemským statkům přivinnost, neznal toho, že tato přílnulost závadou jest na cestě k dokonalosti, kterouž jíti prahnuhl. Ukázal, že zdání a domnění snadné mysliti může a že snaha po dokonalosti, neopírá-li se na lásku Boží, nébrž spoléhá-li na samolásku, člověkově účelu nepomáhá. *Nebo uslyšev slova Kristova*, vece Matouš, *odešel smuten, nebo mnoho měl statku*. Čím větší byla majetnost jeho, tím větší závaží jemu působila. Nevím, dí sv. Augustin, čím to jest, že majetek zemský člověka více poutá, když jej má, než když po něm dychtí. Jiná věc jest nežádáti toho, čeho nám se nedostává, a jiná věc jest majetku se vzdáti; oním člověk může pohrdati co stravou, tento ale odseknutí třeba co úd těla. Neznal jinoch své ke jmění náklonnosti, kteráž vypukla či raději ukázala se a v povědomí přišla, když jej Pán k oné, po níž toužil, dokonalosti po-

volal (ep. 43. ad Paul. Teras.). Ostatně nevíme, v jakém smyslu by to, co evangelista o něm praví, že *odešel*, se bráti mělo: jestli totiž Krista opustil, na Kristu se *docela* rozpáciv, a neboli toliko apoštolství a bližšího a stoupenějšího Páně následování se odřekl. Ani k tomu ani k onomu nevede nás písmo a tradice rovně tu mlčí. Avšak z příběhu toho odvětvují se pro nás naučení, o nichž Pán hned mluví, an vece:

23. Ježíš pak řekl učeníkům svým: Amen pravím vám, že bohatec nesnadně vejde do království nebeského. 24. A opět pravím vám: snáze jest velbloudu děrou jehly projíti, nežli bohatci vejti do království nebeského. 25. Uslyševše pak to učeníci užásali se velmi řkouce: I kdož bude moci spasen býti? 26. Pohleděv pak Ježíš řekl jim: U lidí to nemožno jest, u Boha ale všechno možno jest.

Béře Kristus od události té s jinochem námětek, aby zvláštní nauku o nebezpečí, jež bohatství člověkově zavaluje, učeníkům svým přednesl. Nemíní Pán, že by jediné bohatství člověkově nebezpečno bylo, an raději v parabolě o pozvaných nížeji 21, 1. nn. jasně dí, že trojí žádost člověkově v získání spásy vadí; nébrž Pán o bohatství mluví, poněvadž právě se příležitost o tom mluvití vyskytla, a poněvadž vezdy k tomu prohlídal, z každodenních příběhův a z obyčejných příhod nauky spasitelné vyvoditi. Bohatství samo o sobě není sice zlým a přivádí na člověka nutného pádu, ale naskytajíc prostředků k oddání se pochotem, člověka všelijak ukojujíc a jemu touhu po věcech nebeských odbírajíc, nemalou překážkou mu bývá při dosahování věčné spásy. Obzvláště to bylo u Židů, kteří jak jsme toho nejednokrát dotkli, docela ve pozemsku zatonuli od Messiáše časných a nynějších věcí a dober se toliko nadějece. A tudy Sirach 31, 7. vece: *Dřevo úrazu jest zlato* — a vůbec statek; ač ostatně u všech národův přísloví se nacházejí, kterými se nebezpečnost bohatství vytýká. Bohatý jest rohatý; bohatec bývá rád skupec, bohatství přibývá, ctnosti ubývá. Tudy apoštolé nejednou o tom se pronášejí, že kdo chtějí zbohatnouti, upadají do léček satanových a pobíhují se v žádosti, jenž jim zatracení způsobují. 1. Tim. 6, 9. Podobně Jak. 5, 1. nn. Neméně sv. otcové o tom ve stejném smyslu se prolašovali a hned otcové apoštolští mnoho výroků sem se potahujících poskytají. Hrmás

I, 3, 6. mluví o lidech, jenž pro milování bohatství Pána se odpírají; a III. 9, 20. vece, že bohatci s tíží vejdou do království nebeského, jako bosýma nohama zle a těžko se po trní chodí. Pro tu příčinu Pán po druhé a *opět* pravil, tím nebezpečnost onu stížeje: *Opět pravím vám.* A sv. Marek dří, že přednášeje výstrahy ty *pohleděl* na učeníky své pro vzbuzení jejich pozornosti, a že za touž příčinou s podivením mluvil: *Ó jak těžko jest, aby ti, jenž bohatství mají, vešli do království nebeského!* Pro tu příčinu také Pán opakoval slova ta a se stupňováním pravil: Netoliko dím těžko býti, aby bohatce vešel do království Božího, nýbrž více pravím, tak těžko to býti, že *snadněji projde velbloud ouškem jehly, nežli bohatč do říše nebeské vejde.*

Rčení toto podivné mnoho interpretův rozpakovalo, a domnělí se, že místo slova *velbloud* nějaké jiné snad ode Pána praveno bylo, anot se jim nemístno a nemožno zdálo, aby frásy té: *projíti uchem velblouda* někdo užiti mohl. Tudy hned starí mněli, že slovo *kamél* netoliko velblouda, nýbrž také lano značí, což se blíším ku povaze řeči býti vidělo. Jiní za to měli, že *kamél* značí malá dvířka, jenž spolu s většími vraty se při některých domech nalézala, jimižto člověk stíží a shýbaje se projíti mohl. Avšak takových výtoček potřebí není. Nenesličné velbloudu se přirovnává bohatce, jesto bohatstvím jak velbloud břemenem obtížen jest, a úzká cesta Mt. 7, 11. dobře se připodobuje oušku jehly. Jest to úsloví, jímž nemožnost aneb náramná nesnadnost věci neb skutku nějakého se projádruje, jakoby pravil Pán: jak velbloud nemůže projíti derou jehly, tak nemůže bohatce vejti do království Božího. Při tom víme, že přísloví tytéž nemožným býti praví, což toliko nepodobno a velmi těžko jest. A tudy nesluší docela ustrovnati na tom, jako by Pán byl chtěl říci, že zholo nemožno, aby spasen byl bohatce; Pán přísloví obvyčejného užil a známo jest, že přísloví lidu se přilíšenosti neostýchají. Takto podobným upřílišněním se praví u proroka Jer. 13, 23.: *Může-li moucha změnití plet svou aneb leopard peřestost svoji, i vy budete moci dobře činiti, zle činiti se naučíte.* Byli někteří přísníci, náramníci a bezpřemníci, kteří slov těch zneužívali je z hruba vykládajíce, jako by skutečně bohatství se křesťanstvím se neshodovalo. Nadržovala domněni tomu povaha první církve v Júdsku, kdež majetníci prodávali zboží svoje a stržené odtud peníze k nobám apoštolům kladli, a spolu ta okolnost nemálo váhy tomu přičinila, že dokad láska prvotná ve své vrou-

nosti v první církvi vládla, lidé věci své pokládali za věci také jiným společné a obecné. Také nepřátelům církve Boží se ují. výroku toho a odvozovali z něho, že křesťanství zholo pro svět nehodí se, poněvadž rády státné ruší a přelamuje. Ale již v druhém století Klément Alexandrinský vydal o tom spis, kdež domněnku oných přílišníků a posměch nepřátelů dotčených jasně a vítězně poráží a ukazuje, že bohatství netoliko s křesťanským náboženstvím nepotýká se, nýbrž že tomu, kdož ho dobře užívá, právě prostředkem k spasení býti se prokazuje; od Zachéa Pán nežádal, aby se všeho jmění odřekl, aniž také od jinocha té věci postihoval, leč když byl nalehal a výše nad jiné ve ctnosti vynikati zatoužil. Proto také pro uvarování bludu a pro vysvětlení toho dí Pán u sv. Marka 10, 24., *že ti, kdož naději skládají* v penězích, nevejdu do království Božího; ovšem tedy ti bohatci, jenž naději v Bohu kladou a bohatství svého dle vůle Boží užívají, u výroku tom se nezahrnují.

Apoštolé uslyševše slova ta, ježto Pán s takovým důrazem pronesl, *užasli* či ulekli se nad nimi. Pocházelo podivení jejich, jak sv. Chrysostom praví, z kázne o spásu jiných lidí. Nebo soudili, jestliže tak těžko lidem, jenž k statkům svým přílnuli, do království nebeského vejti a jestliže lidé tak velice, jak na tomto spatřovati mládenci, se přivínují ku svému majetku, *i kdož bude moci spasen býti?* Kdož odhodlá se na cestu spásy a kdož království nebeského skutečně dosáhne? Sv. Marek dří 10, 26., že to *soukromí* mezi sebou povídali. Avšak nezůstala řeč jejich Krista Pána tajna, nýbrž *pohleděv na ně Pán* pro dokázání, že skutečně také srdce a mysl jejich prohlídá, choulostivou mysl jejich povzněl a potěšil, an pravil: *U lidí sice to nemožno jest, ale u Boha dobře to možno jest.*

Jiní vykládají domnějí se, že učeníku bohatství prohlídajíce a je za dobrý ku spásu prostředek majíce slovy: *Kdož spasen máz býti* od většího k menšímu zavírají. Takovýto prý jest úsudek jejich: Jestliže bohatce, jenž toli dobrého činiti může svým statkem, jenž pro poznání nauky tvé tebe Kriste následovati může, jestliže bohatce nevejde do království nebeského t. j. jak vykladači ti drží, nepřijme víry tvé: což teprv lid chudý, který ničím nemůže jiným se propůjčovati, aniž tebe Kriste tak následovati, aby dokonalého poznání a dokonalé víry došel! Kterak lid ten chudý s bídou se loptě království Tvého dojde? Ale místnější jest výklad první, jak patrně se býti zdá

Odpověď Páně zní: *U lidí nemožno, ale u Boha možno jest.* Neodpovídá přímo na jejich podivení, nebřz jim potěchu strojí a uvádí jim na mysl, odkud by všeliká možnost k věci té plynula: Lidé sice toho vlastní silou nemohou dojiti, ale Báh podivně sílu jim dá, aby k vyvedení a osvojení sobě spásy ostatečněli.

Že Bohu všechno možno jest, tato pravda ustavičně v ústech a myslí křesťanů bývala a divy u nich provozovala, an jim sílu dávala činiti, čeho lidská křehkost nikdy nemůže, že oděkše se důstojenství, bohatství, jmění a slasti i radostí života stali se sluhami chudiny a neduživců, koruny slávy zaměnivé na trnovou korunu Páně. Sv. Jeronym praví, že sv. Paula a Pamachius bohatství svého z lásky a pro rozdání mezi chudé se oděkše, ouškem jehly prošli a naplnili na sobě, že co u lidí nemožno, u Boha ovšem možno jest.

Pán byl pravil, že když mládenec oděkne se statku zemského rozdáje ho chudým, že nalezne poklad v nebesích. Apostolé všeho se oděkli z lásky ku Kristovi; mohli tedy sobě tušiti, že se jim toho pokladu v nebesích dostane. Ale rozcházele je, že chudí byli a bohatství neopustili. A tedy Petr otázku klade na Pána; činí to nebezpečně, an dosud jen předpovědi o strastech z úst Páně slyšal.

27. Tehdy odpověděv Petr řekl Jemu: Aj my jsme opustili všechno a následovali jsme Tebe, což tedy za to bude nám? 28. Ježíš pak řekl jim: Amen pravím vám, že vy, kteří jste následovali mne, v obrození, když sedne Syn člověka na stolicích dvanácti soudce dvanáctero pokolení israelských. 29. A každý, kdož opustil dům neb bratry neb sestry neb otce neb matku neb manželku neb děti neb pole pro jméno moje, stokrát více vezme a život věčný zdědí. 30. Mnozí pak budou první posledními a poslední prvními.

Divili se otcové svatí Petrovi, že tak směle ku Pánu přistoupil a otázku tu na Pána vzněl. Nebo nebyl-li to chudý rybář, jenž rukou svých pracováním sobě živnosti dobýval? Kterak tedy praví: *Všecko jsme opustili?* Ale hned dávají odpověď tuto: Kdo vůli něco mítí opustil, kdo se náklonnosti k

majetku vzdal, ten ovšem všechno opustil, ač byl statek jeho jenom mal a skroven. Opuštěli apoštolé všechno, co jim nejmilejšího bylo, pro Krista, aby Ho neustávajice následovati mohli, opustili otce, matku, manželku, děti (v. 29). Veskeren svět opouští, jenž to, co má a co by mítí žádal, opouští. Říše Boží dává se za to, co máš, Zachéovi za polovic statku, vdově za dva šarty. Důraz hlavitý vezdy spočívá na následování; neboť byli jsou mezi mudrci, jenž všeho se oděkli pro chloubu, avšak Bohu se neoddavše nemohli se se mzdou a odplatou, již Kristus tuto slibuje, potkat. Krates z Thébý, když se odevzdal filosofii cynické, všeho bohatství svého velikého odětel se za to maje, že bohatství a mudrctví spolu obstáti nemohou. Byl to jeden z nejhorlivějších stoupencův Diogena, byl přísných mravů a vyznamenal se čistým, statečným a pevným rázem; jmenovali jej otvorem či otevřitelem dveří, poněvadž do všech domů vejiti a lidi napomínati se mu poštětilo. Praví se o něm, že vzdávaje se svého zlatá a je do moře vházejе zvolal: Ponořím tebe, abych od tebe ponořen nebyl. — Leč důraz jak praveno leží na slově *následovati*, a tudy vidíme, že Pán v odpovědi své ku Petru nejbliže dotýká jenom toho následování, o zanechání všeho hned místněji nemluve ač ovšem je spolu rozumí, nebo ve větším dobru se dobro menší zahrnovalo, jak dí sv. Jeronym. Sv. Paulin vece, že potýkati se mu potřebí, aniž také plovatel pouhým svlečením šatův reku přeplyje, nebřz celou údě silou a všelikým způsobům snažením téhla, házením nohou, veslováním rukou, zapadáním a výnikáním bokův proudy překrájati musí.

Ježíš apoštolům slibuje, že s ním souditi budou dvanáctero pokolení israelských v dobu obrození či obrodu. *Amen pravím vám, že vy, kteří jste následovali mne, v obrození, když sedne Syn člověka na stolicích dvanácti soudce dvanáctero pokolení israelských.* Co značí obrod? Proč mluví o dvanácti pokolení israelských? V jakém smyslu apoštolé souditi budou s Pánem? To jsou nezbytné otázky, které se tu namítají. Obrozením či obrodem, či oplozením, oplodem se rozumí obnova přírody, obzvláště ale obnova člověčenstva a navrácení stavu prvotního, v němž se svět v ráji nalezal. Obrodí, znova zrodí, přerodí se, obnoví se tu příroda, podlé 2. Petr. 3, 13. Ap. 21, 1. 5. Jes. 65, 17; 66, 22. R. 8. 21. obnoví se tu také člověčenstvo 2. Cor. 5, 4, Fil. 3, 21. Kdy se to obnovení stane, ur-

čuje Pán, an dí: *když Syn člověka na soudné stolici sedět bude*. Po z mrtvých vstání lidstvu stav onen vznesený, v němž svět od Boha stvořen byl a v němžto se přede hříchem Adamovým nalezal, navrácen bude co konečné ovoce spásy Kristem dobyté (Jes. 65, 17.) a stvoření veškeru v onu se obleče tvárnost, která idee Boží a námyslu Božímu docela odpovídá. Tenkrát teprv, když veškeru příroda dojde oslavení synů Božích Rom. 8, 21. nn., odplata úplná se lidem Božím dostati může. Proroci předvístovali, že za vládařství Mesiášova věci veškery obnoveny budou, jak z míst výše uvedených patrné, a podobně místa dotčená z Nového Zákona tolikéž namítají. Chiliastická očekávání některých svatých otců na nich spoléhají a světcové ti, jako sv. Justin, Irenéus a jiní v tom jenom ode pravdy vyvinuli, že příliš doslovné výroky ony slyšeli, v čem jich četnější otcové nenásledovali, a Klement Ř., Polykarp, Ignatius M., Athenágoras, Theofilus a jiní docela čáky té přázní a prosti jsou.

Než ke druhé otázce přistoupíme, dotknouti musíme toho sporu, jenž mezi vykladateli o tom se nalezal, zda to, co Kristus tuto v. 28. o zasednutí na stolicích a souzení dvanáctera kmenů slibuje, k apoštolům toliko, či ke všem lidem se odnáší. Avšak spor ten snadnou měrou se uklizuje, an očividně Pán o apoštolech mluví, teprv v následujících verších k ostatním vůbec lidem přechodě. Mluví tedy Pán o přednosti, kteréž se apoštolům co knížatům církve dostane, jak již z čísla *dvadeti* vidět jest. Apoštolství představuje královskou Krista důstojnost a ovšem ji až do z mrtvých vstání představovati bude. I sluší zajisté, aby tito nositelé a držitelé královské hodnosti Kristovy tenkrát, když zasedne na trůně velebnosti své, s Ním zasedli co království otcové, co rododávčové a kmenovládčové na trůnech sobě určených, a aby jak na zemi královské, tak tam soudné důstojnosti Kristovy účastníky byli. *Dvanácte pokolení*, dť Pán, *souditi budete*. Dvanácte jest určité číslo a klade se na místo neurčitého čísla, aneb raději se klade za celek, poněvadž lid israel'ský, kterýž místo všech jiných národů zastoupá, ze dvanáctera pokolení zastával. Mytickým významem číslo to značí celek, v jehož prostředku Bůh se nalezá, nejsouc než ztrojnásobená čtverka; podle číselné mystiky trojka jest známka Boží a čtverka známka tvorů. Dvanáctým pokolením israel'ským se veškerost vyvolených Božích známá a chce říci Pán, že apoštolé ve-

škeré vyvolené lidstvo souditi budou. Veškerí národové kladou se co všípení v národ israel'ských kmenové či roubové Rom. 11, 17. 19. 24., jak patrné z toho, že sv. Jan ve Zjevení svém počet vyvolenců a spasenců 7, 5. a počet i nápis dvanáctera brau nebeského Jerusalema 21, 21. podlé oněch israel'ských pokolení určuje. Bylo sice třináctero pokolení israel'ských, ale pokolení levitské co zvláště oddělené a místo prvorozenců jiných kmenů přijaté se nečítá. O dvanácti apoštolech pak mluví podle stavu důstojenství a úřadu jejich, ne podle osoby a její povahy, ovšem věda, že Jidáš iskariotský na stolicí soudné sedět nebude.

Tím odbavena jest druhá otázka, jenž se čísla týkala. *V jakém smyslu* ale Kristus Pán praví, že *souditi* budou apoštolé? I tu se rozcházejí vykladateli domnívají se někteří, že *souditi* jest toli co výrok Páně ohlašovati. Výklad ten jest podobnější než ta jiných vykladaců domněnka, že *souditi* jest toli co *odsuzovati*. Odsuzovati prý budou apoštolé pro nevěru ty, jenž věřiti nechtěli; což docela se protivno býti vidí záměru Páně. Raději bychom řekli, že vykázaním míst a dedictví spasencům a uvoděním jich v držení a sedění blaženosti *souzením* oním slyšano býti má. Podle jiných naráží Pán toliko bez dalšího významu na onen oběť, podlé něhož kolem krále nejvznešenější osoby při soudě jeho zasedají a v soudu králově účastenství berou. Ostatně rádi připouštíme, že nám způsob ten, jakým apoštolé souditi budou s Kristem, ovšem zakryt jest, tak jakožani o trůnech, jací by byli, ničeho místnějšího říci nemůžeme.

Od apoštolův přechází Pán k těm, kteří, ač ne všecko, přece nějakou částku pro Krista opouštějí, a těm slibuje tolikéž určitý podíl a jistou odměnu. Df: *Každý, kdož opustil dům neb bratry neb sestry neb otce neb matku neb manželku neb děti neb pole pro jméno moje, stokrát více vezme a život věčný zdědí*. Vůbec tím vece Pán, že Bůh hojným odplatitelem jest a že žádné oběti, kterouž se kdo službě Boží propůjčil, bez přiměřené odplaty nezanechá. V tom není rozchodu mezi vykladateli. Ale což značí se onou *stetou náhradu*? Zdáli jiná jest nežli ten život věčný? A kterak mluví Pán o zanechání ženy, ješto svazek manželský nerozvazným býti pravil? Co posledního se týče nemíní Pán, aby svazek manželský rozpojoval se, něbřž toho žádá, aby každý člověk Krista a vůli Jeho výše kladl nade všelikou lásku k manželce, a ovšem hotov byl raději manželky nežli Krista zanechat,

Co se steré té odplaty dotýče, v tom sná-
šejší se vykladači veškerí, že číslo se tlačiti,
hnísti a hmožditi nemá. Ale se různí v tom,
že někteří *sterou náhradu a život věčný* za
víc tožnou kladou, jak již Jeronym činil, a
tudy spojku *a* za výkladnou mají, jako by
toli co *totiž* značila. Leč výkladu tomu
přičí se, že Marek 10, 30. a Lukáš 18, 30.
o dvojí odplatě mluví, o časné, jízto se na
zemi člověku takovému obětovnému dostane,
a o věčné, jenžto mu na onom světě při-
padne. Tudy také u sv. Matouše tu na m-
stě našem dvojí odplatu rozeznávati přijde,
ana slova Markova a Lukášova co výklad
slov u Matouše se nalezajících považovati
sluší.

Ale jaková jest ta sterá náhrada? Kte-
rak bratři, sestry, otec a nejvíce ženy sto-
krát nahrazeny budou? Již v obyčejném
mluvení nebéfeme *náhradu* v tom smyslu,
že by věc tatáž se nám dávala musela, nebříz
spokojujeme se, když se nám dostane věci
rovnoplatné. I říká se, že ten a ten otec a
matef onomu sirotku nahradil a tytýž že
stokrát je nahradil, když se ujal bohatce si-
rotka, jenž rodiče ubohé měl. Tak se i
tuto odplata ta slyšeti má, ne že by zaje-
dnoho otce sto otcův a podobně se dotčeným
lidem dostati melo, nebříz stokrát se jim na-
hradí, co svým otce pro Krista opuštěním
ztratili. Podobně i o jiných tu jmenovaných
věcech se rozuměti má. Tudy nám nemůže
k tomu slovu přiléhá, an výklad dobře
stane se za to pozbytí, jež kdo opuštěním
ženy ve smyslu výše vyloženém utrpěl. To
se nám prostým a nejbližším výkladem
býti vidí.

Jiní určitěji vykládající rozumějí o ně-
jakém obecenství dober, že totiž člověk ten
křesťan nalezne za ztrátu domu svého pro
Krista podniklou příbytek u jiných křesťanů,
že místo bratra toli křesťanův duchovními
jeho bratry se stává, jenž dle lásky křesťan-
ům společné a velené všelikým zbožím
svým s ním se sděliti neopomenou. Obco-
vání svatých poskytl křesťanovi novou vlast,
četné bratrstvo a sesterstvo, dává mu cír-
kev za matku, uděluje mu nevyšlovných po-
tých, slovem nabraňuje mu již tu na zemi
stonásobně, či jako čte Lukáš, *mnohonásobně*,
ovšem pak po smrti uštěďruje život věčný.
Ještě jiní na př. Maldonat vykládají to vše-

ccko duchovně o Kristu, jenž jest nám otcem,
matkou, bratrem, jenž nám nade všecko
jest a jenž nám mnohonásobně veškery ztrá-
ty potěchami a milostmi svými vniternými
nahraňuje.

Přidává a dodává Ježíš: *Mnozí první
budou posledními a poslední prvními.* Slova
ta o důstojenství a o času slyšeti se dají.
Podle důstojnosti těmi slovy předně rozlič-
nost soudu Božího od soudu lidského a roz-
díl i proměna postavení mnohých lidí tu na
zemi i tam na onom světě se projádrfuje.
Kteří tu jsou předními, z těch mnozí tam
posledními budou v postavení a hodnotě své,
anoť zde někdy náhoda, tam ale spravedl-
nost Boží rozsuzuje. Dále slova ta povšechná
a obecná praví, že divu není, že apoštolé, ač
nepatrní jsouce tuto, tam co knížata nad ji-
nými soud vynášeti budou, poněvadž tam
jiní poměrově nastanou a ovšem se státi
může, že kdo zde jímým předkoval, tam po-
sledkovati bude a naopak.

Kromě toho mohou slova ta také o času
slyšána býti. A tu mají v sobě výstrahu
pro apoštolu, aby první byvše povolání ne-
hned smysleli, že za tou příčinou jedinou na
oněch trůnech osednou, nebříz že na nich zá-
leží vytrvati až do konce, ač nechťejí-li vy-
padnouti jak Jidáš iskariotský. Posléze prů-
hlídá slovy těmi Pán k Židům a pohanům a
klade, že Židé, jenž prvními byti měli, pro
nedbu a odpor svůj posledními budou a po-
hané je ovšem předběhnou; tudy dle Rom.
11, 25. teprv až vejduou pohané, také Židé
ke Kristovi přihlásí se. Leč slova ta ještě
v následující hlavě 20, 16. přicházejí a celá
parabola, kterouž Kristus na počátku hlavy
té klade, k vysvětlení slov těchto směřuje.
Tudy raději k samé té kapitole pristoupíme.
Toho jenom ještě pominouti nemůžeme, že
Pán dí *mnozí* a tedy *ne vsickni*; ovšem tedy
některým se dostane tuto i tamto předko-
vati, jak skutečně mnoho svatých králův, cí-
sařův, papežův, knížat a jiných vznešenů
církev Boží počítá.

Ku čtení podezřelému patří slovo *man-
želky*, jež ale vulgata ovšem má; možná že
se slovo to sem z Marka dostalo, anoť v
řeckých nejstarších rukopisech Matouše se
nenalézá. Ještě čtou vzácní rukopisové *mno-
hokrát* místo *stokrát*. Leč toho a jiných
malíčností mlčením pominouti můžeme, an
smyslu se docela netýkají.

Hlava XX.

Podobenství o dělnících na vinici 8. a o mzdě jejich. 17. Kristovo smrti své předpovězení. 20. Matky Zebedeově spokojení. 29. Dvou slepých uzdravení.

1. Podobno jest království nebeské člověku hospodáři, kterýž vyšel na úsvitě najmout dělníků na vinici svou. 2. Smluviv pak s dělníky z denáru na den odeslal je na vinici svou. 3. A vyšed okolo hodiny třetí uzřel jiné státi na trhu zahálějící. 4. A řekl jim: jdětež i vy na vinici mou a co spravedливо bude, dám vám. 5. Oni pak odešli. Opět pak vyšel o šesté a deváté hodině a učinil tolikéž. 6. O jedenácté ale hodině vyšed nalezl jiné státi a řekl jim: Co tu stojíte celý den zahálějící? 7. Řkou jemu: Žádný nás nebral. Dí jim: Jdětež i vy na vinici mou. 8. Když pak se zvečerilo, řekl pán vinice správci svému: Zavolej dělníků a dej jim mzdu, počna od posledních až do prvních. 9. Tedy přišedše ti, jenž o jedenácté hodině přibyli, dostali po denáru. 10. Přišedše pak i první, domněli se, že více dostanou, ale dostali také oni po denáru. 11. A dostavše reptali proti hospodáři řkouce: 12. Tito poslední jednu hodinu dělali a rovně jsi je nám učinil, kteříž jsme nesli břímě dne i horka. 13. On ale odpovídaje jednomu z nich řekl: Příteli, nečiním tobě křivdy; zdali jsi z denáru nesmluvil se mnou? 14. Vezmi co tvého jest a odejdi; chci pak i tomu poslednímu dáti jakož i tobě. 15. Aneb nesmím-li co chci učiniti? Čili oko tvé zlostno jest, že já dober jsem? 16. Tak budou poslední prvními a první posledními; nebo mnoho jest povolanych, ale málo vyvolených.

Parabolou touto Pán Ježíš větu verše předešlého t. j. posledního verše předcháze-

jící kapitoly vysvětluje; a tudy v řeckých čteních nalazáme slůvko *rág*; *zajisté, neb*, na začátku kapitoly naší, jímž se výrok verše prvního ku předešlému váže. Jest zajisté poslední verš před. k. jako nápis podobenství toho, jež Pán tu předkládá.

Parabola ta sama v sobě dosti jasna jest, aniž mnoho vysvětlovati přijde pro vyrozumění slovům jejím; přece ale o smyslu a směru jejím něco položití potřebí. Co se slovního významu dotýká, některé maličkosti k jasnějšímu vytknutí přivéstí musíme. Nejprvé samozřejmo jest, že se *královstvím nebeským* církev Kristova míní a že se nepřipodobňuje s ní hospodář ve vlastním smyslu, nýbrž že Pán záležitost a nakládání s věcmi království nebeského přirovnává a přilicuje k nakládání a chování se hospodáře při najímání dělníků a jim výplaty dávání. Nádeníci, jakéž tu nalazáme, jak nyní, tak tím více tenkrát na tržištích v městech se shromáždžovali a tam za jistý peníz najímání bývali. *Denár* se obvykle překládá v naší řeči penízem, ale vlastně má státi denár, což jest čtvrtý díl seklu či čtvrtý díl tolaru, po našich penězích asi dvacet krejcarů stříbra. Mzda ta vysoká tehdy a neobvyčejná, a tudy ochotně vidíme dělníky na vinici do práce odcházeti. Obvyčejně se strava dělníkům dávala, kterouž ve vinici samé přijímali. *Hodiny* se čítají od východu do západu slunka; i odpovídá hodina *první* naší šesté ráno, hodina *třetí* naší deváté, hodina *šestá* naší dvanácté, hodina *devátá* naší třetí po poledni, hodina *jedenáctá* naší páté k večeru. Na tržišti po celý den se zdržovali nájemníci, jak z této paraboly viděti a jak ze života starožitého víme, mohouce každou hodinu najati býti. S prvními dělníky smlouvu učinil hospodář o denár na den; těm, jež později volá, mzdy neurčuje, nýbrž vůbec slíbí jim, co spravedливо a slušno bude, jim dáti. Posledním ani toho neslíbí, leč jenom jich do vinice svojí posílá. Předpokládá se, že hospodář znám byl dělníkům, a že se všeliké spravedlnosti do něho nadáli. Ještě připomínáme, že oko *zlé*, neslechetné či zlostné značí toli co *závistivé*, a že *správce* či vladář byl vrchní služebníků, kterýž dohlížel na čeled a pána zastával v těch věcech, jichžto se on sám podjíti nevolil, jakovým n. p. již u Abraháma Gen. 24, 2. Eliezer byl. *Různých čtení* také něco se zde nalazá, jež ale toliko pro text řecký váhu

více mají než abychom je tuto přitáčeti měli.

Povázíme-li parabolu tuto o sobě bez ohledu na spojitost, bez ohledu zvláště na poslední verš kapitoly předešlé a na v. 16. kapitoly naší, totiž na slova: „*první budou posledními,*“ zdá se smysl a rozum její přejasně vysvítati: nevidí se totiž jiného značiti leč tu myslénku, že Bůh podle dobrohlíbezné moudrosti své jednoho dříve, jiného později volá a že každý, kdo volání toho ač pozdě došedšího poslušen jest, spasením svým jist může býti. A skutečně tak vykládají někteří, slov v 16. v. zhola nešetříce aneb k jinému smyslu je natahující; kladou totiž slov těch „*první budou posledními a poslední prvními*“ tento smysl: Mezi prvními a posledními nebude žádného rozdílu. Poslední pak slova: „*Mnozí jsou povoláni, ale nemnozí vyvoleni*“ slyší v ten smysl, jakoby Pán pravil, že od toho srovnání posledních s prvými a na obrat nemnozí toliko vyjmuti budou, k vyššímu stupni blaženosti povolání jsouce.

Avšak výklad ten očividně nepřiléhá ke spojitosti a tudý od něho právem odstoupiti potřebí. Což také větší část vykladaatelů činí, ač mezi sebou se různíce. Jedni — a to nejnověji s velikým důrazem — celou parabolou na církev zde a na lidi různých do ní povolání obmezují, pravíce parabolu tu význam historický máti a toho příčinu dávati, proč ze Židovstva toli jich nevěří a proč první z nich — fariseové — posledními budou t. docela odloučení od církve a tudý ode spásy jí dosažitelné zůstanou. *Prvními* podle toho výkladu slovou ti, jenž do království Božího přijati jsou, a *posledními* ti, jenž z něho vyloučení byli; mluvením způsob ten vzatý od úkolu nechce prý říci, leč že mnozí úkolu a cíle svého nedojdou. *Denár* jest církev Boží, *denáru* dostati čili *denár* užiti jest v Krista uvěřiti a do církve Jeho jíti. *Vinice* jest Zákon a na *vinici* *pracovati* jest život dle Zákona Starého pořádati. *Trh* jest svět nevěřící, *zahálka* a *prázeň* jest život hříšný; *najímání do vinice* jest volání k víře: *hodiny* jsou čas rozličný, v němž kdo k víře jest povolán, an jiní dříve, jiní později povolání bývají. *Dvanáctá hodina*, v níž se denárem podělují pracovníci, jest přítomnost Krista a Jeho do království Božího volání. Tu fariseové a jiní domněli spravedlivci vidouce, že se jim vyššího něčeho nad jiné ode Krista neposkytne, než těm, jenž později přišli t. j. hříšníkům jako Magdaléně, Zachaeovi atd. denáru si nevsímalí; a hříšníci dotčení, jenž poslední byli, prvními se stali, jakož víme,

že Kristus sám pravil, že přišel, aby spasil, co bylo zahynulo a aby hříšníků hledal.

Slibný to výklad; ale mu vadí, že *přijeti denáru* toli jest v něm co povolání Kristem od církve a že tudý toto přijetí nedostí od najímání různí; kromě toho svazuje výklad ten parabolu tu s tím, co Matouš o bohatém mládenci byl pověděl v předešlé kapitole, na to, co Pán blížeji k apoštolům a ku Petru praví, méně ohled bera. Tudý se nám vidí ostatí při starém výkladu svatých otcův, kteříž parabolu tu o Židech a pohanech vykládali.

Hospodář jest Bůh, jenž Jo. 15, 1. vinařem sluje; *vinice* jest církev, jak v Starém Zákoně již nenečasto nalezáme Jes. 3, 14. 5, 1. 27, 2. 32, 12. Jer. 2, 21. 12, 10. Ezech. 18, 6. Joel 1, 7. 12.; *dělníci* jsou lidé zarze víru do církve povolání, do níž nikdo leč skrze jedinou milost Boží přijíti nemůže; *hodiny* jsou věkové rozličné, a sice *první* hodinou znamená se čas předpotopný; *hodinou třetí* se rozumí občasí odtud do Abraháma uplynulé; *hodinou šestou* čas do Mojžíše, ana *devátá* hodina odtad do Krista a *jedenáctá* odtad až do posledních světů věků sahá; nebo věk Kristův poslední hodinou sluje v písmě 1. Jo. 2, 18. Za té poslední doby děje se povolání ku pohanům, posud toliko k Židům čelivší. Pohané odpovídají: *Nikdo nás nenaujal* t. j. žádný prorok ani učitel Boží k nám poslán nebyl, aniž nás kdo cestám Božím vyučil. Nebo jak sv. Pavel Act. 14, 15. vece: *Bůh dopustil národům pohanským po vlastních svojích cestách choditi*. *Večer* jest konec světa; *denár* jest věčná blaženost, jejíž lesk rozdíljen jest, anž hvězda ode hvězdy se v záři odlikuje, ač v tom, že svítí, jedna druhé se rovnají. *Prvníjší povolání* t. j. Židé reptají vidouce, že posledkové t. j. pohané stejně do království Božího povolání a stejně s nimi mzdy a odplaty příúcastněni byli, a to reptání je činí posledními. Jakož i vidíme, že v církvi Boží nyní pohané předkují, an Židé tvrdosijně Krista přijíti odírají, majíce ale v posledním věku dle Rom. 11, 25. do církve Boží vejti. Ten jest výklad obyčejný.

Ale tím výkladem, ač nejprůpadnějším, se nevyčerpává veškerá podobnoství toho nauka a jestli kde, jistě zde se potvrzuje stará pravda, že písmo sv. jest drahokam, jenž na vše strany záři svou a blesk svůj vylévá. Jelikož zajisté slova Páně vůbec pronešena jsou, zvláštnosti žádné se netknouce, také na mnohou jinou záležitost obrácena býti mohou. Slovo: *První budou posledními a poslední prvními* může o apoštolech, jenž

z nízkého stavu byvše knížetství v církvi došli, rozuměti se, an fariseové a jiní velmoži a učenci židovští posledními zůstali, až se velmi připozdili. *Hodinami rozličnými* rozumějí sv. otcové také rozličný věk člověka, an někdo v mládí, ano hned v životě materském jak Samuel, Jeremiáš, Jan Křtitel, jiný v jinošství, jiný v mužství, jiný v stáří povolán bývá.

Leč dosti o směru a účelu celé paraboly. Přístupně k jiným, ještě neméně důležitým naukám, které z této paraboly samodem plynou.

Nejprve parabola ta nám praví, že od Boha všeliké povolání a vyvolení naše pochází a že v jeho moci jest, povolati člověka, kdy se mu zalíbí. Nežby nechtěl některých lidí spasiti, an I. Tim. 2. 4. všecky lidi k spáse přivesti hodlá a tolikrát, bychom mluvili slovy paraboly, vychází na tržiště světa, aby lidi do vinice volal; nébrž pro dokázání svrchovanosti své a toho, že všeliká spása od Něho jde, aby kdo se chlubil, v Bohu se chlubil I. Cor. 1, 31. Tudy vece: *Chci tomu poslednímu toli dáti co tobě; a ptá se: Zdáli nemohu s majetkem svým činiti co chci?* Nečiní ovšem ničeho Bůh bez příčiny, avšak člověk krátkozraký nevystihá svrchovaných záměrů Božích. Nebo *nevypytatelní jsou Boží soudové* Rom. 11, 33.

Za druhé učí parabola ta, že odplata u větším životě nezávisí od toho, jak kdo dlouho Bohu sloužil, nébrž s jakou horlivostí k službě této stál. Mnohý zajisté, jak vece písmo Sap. 4, 13. *dokonav v krátku vyplnil časy mnohé* t. j. ač krátký maje život učinil toli dobrého, jakoby byl mnohé a předrahné časy živ býval.

Za třetí ze slova *mzda*, odměna, odplata, na jisto se odvětjuje, že skutkové dobří záslužní jsou.

Za čtvrté, že pán s prvními dělníky smlouvu učinil, nepak s druhými a ostatními, přiléhá k výkladu, dle něhož se prvými povolanci Židé rozumějí, se kterýmiž Bůh do mnoha úmluv hned od dob Abrahámových vnikal a jimž odplatu zřetelně slíbil, an pohané jen vůbec a bez jistých úmluv na vinici Páně povoláni byli. Avšak že z toho Židům žádná přednost nevzešla, ze samé paraboly jisto jest, an právě oni posledními z prvních se stali.

Za páté z toho, že *všechněm dělníkům stejný denár dán byl*, nesluší za to tufti, že odplata v nebesích pro veškerý světec a svěřice stejná jest, jak Jovinian vykládal. Jeden denár, dť jemu sv. Jeronym, není stejná odplata, nébrž jeden život věčný a jedno od pekla osvobození. Všickni svatí

spasení dojdou a to jest ten denár; ale podle zásluh rozličných bude také rozličen stupeň slávy a spásy jejich. A sv. Augustin (s. 57 d. v. d.) vece: *Nebude tam život jedného delší než druhého, nébrž život věčný všem společen bude.* Ale jinou mzdu tam panenská čistota, jinakou utrpení mučnické a jinakou jiné zásluby obdrží. I. Cor. 15, 41.

Za šesté reptání, jakým nespokojenci v parabole vzdorovali, potahuje se toliko na ono reptání Židův, o němž se dť Act. 11, 2, jímž tito pohanům stejného práva v církvi Boží odpřáli; ovšem pak v království Božím místa nemá. Patří to raději k vyslechnutí a odobře paraboly, ana parabola vzata jest z obyčejného života, v němž přihoda ta ovšem se stává; pro výklad samého záměru paraboly významu to reptání nemá, leč jediné má lidi od závislosti vystříhati a to namítati, že tak velika jest láska a milost Boží k lidem podějí povoláním, že ti, jenž dříve povoláni byli, nad tím žasnou, trnou, zárlivými a řevnivými se stávají. *Nebude od místa to, co sv. Basilej vece o závislosti, tuto podati:* Není v duších lidských nepravosti horší nad závist, ana těm, proti nimž se chová, nic neškodí, nejvíce a vlastně toho hubí, jenž ji v srdci pěstuje. Jako rez ocel, tak závist duši sežírá, ano co tam lidé pravili o ještěru, jenžto život materský prozírá, to činí závist hlodajíc duši, jenž ji zplodila. Urodný-li jest statek bližního, dostává-li se mu všeho, co srdce ráčí, jest-li kdo udaten, jest-li sličnějšího obličeje, vyniká-li kdo dary duchovními jsa obdivován a slaven, skvěje-li se kdo poctami a oplývá-li chválou pro dobra jiným udělená — to vše jsou závisnému člověku rány a bolesti, tak že se v ničem neliší od člověka, jenž za naha odevšad raněn bývá. Závist jest uměním pekelného hada, jeho vynálezcem a semenem; jest závdavkem věčného trestu, překážkou nábožnosti, cestou do propasti pekelné, loupežníkem království nebeského. Podivným způsobem protestantský vykladač reptání to i na onen svět klada z toho dovodil, že jest místo mezi nebem a peklem prostřední, kdež člověk pro domnělou sobě učiněnou krivdu takovým reptáním na Boha se dobývá.

Za sedmé slova dokladná: *Mnozí jsou povoláni ale nemnozí vyvoleni* nauku z předešlé paraboly rozšiřují. Netoliko první budou posledními a na obrat, nébrž někteří z povolanců právě žádné odměny nedojdou, poněvadž povolání svému zadost neucinili, na vinici ku práci neodšedše, aneb tam zhola nepůsobivše a tudy o všelikou mzdu samo-

chtíce se připravivše; jak to na Židech za Krista spatřovati, kteří všickni byli povoláni, ale jak druhá parabola níže 22, 8. učí, hodův nebeských hodnými se neučinili a tudy vyloučení byli. Slovem *mnozí* tu rozumějí se veškeri, jak doleji v parabole o pozvaných na svatbu vysvětlá v. k. 22. a z jiných míst průvodno jest, kdež se říká, že Kristus *za všechny umřel* II. Cor. 5, 15., že přišel, aby hříšníků volal ku pokání Mat. 9, 13. všickni lidé ale hříšní jsou. *Mnozí* se naproti kládou *nemnohým* a tudy raději slova *mnozí* nežli slova *všickni* Pán užívá. Všickni jsou mnozí, že všechněch mnoho jest.

Leč sv. Matouš pokračuje vypravovati o cestě poslední do Jerusáléma a píše:

17. A vstupuje Ježíš do Jerusáléma pojal dvanácte učeníků soukromí a řekl jim: 18. Aj vstupujeme do Jerusáléma a Syn člověka vydán bude veleknězům a zákoníkům a odsoudí Ho na smrt 19. a vydají Ho pohanům ku posmívání a k bičování a ukřižování a třetího dne vstane z mrtvých.

Po dvakrát již Kristus o svém utrpení mluvil výše 16, 21. a 17, 21. Poprvé několik apoštolů slovům Jeho nerozuměli, nébrž téměř ani o tom slyšeti netrpěli. Po druhé Pán něco místněji mluvil o tom, v Galileě jsa ještě; ale i tu ještě o smrti a o vzkříšení jen vůbec mluví, ano také o vydání svém v ruce lidské vůbec jen dotýká, ač dříve o velekněžích a zákonících byl připomněl. Na místě našem blížeji a určitěji se projádruje, a netoliko *velekněze a zákoníky*, nébrž *pohany*, ovšem pak, jak rozuměti mohli, Římany, uvodí, v jejichž ruce od velekněží vydán a zrazen bude. Spolu také způsob smrti udává, že posmívání, bičování a ukřižován bude. Dálo se to na cestě, jak někteří rkp. ř. přidávají, když *vstupoval* do Jerusáléma k oné přесmutné události, o kteréž nyní po třetí apoštolům mluví. *Vstupovali*, říká, poněvadž Jerusálém město na horách leželo údolmi obklopeno jsouc a odevsad se do něho vstupovati, vzestupovati, vystoupati muselo. Jak sv. Marek 10, 32. praví, *předcházel* Kristus, oni pak *divili a báli* se. Předcházel Pán na důkaz, že se neliknuje a se nezdrahá smrt podstoupiti pro spásu lidstva, nébrž že raději s radostí a zmužile jí v ústřety kráčí. Tak říká u Luk. 12, 50. *křestem mám pokřtěn býti a kterak skličěn jsem, dokud nedokond se!* Dí za-

jisté prorok Jes. 53, 7.: Obětován byl, *že sám volil*. Tudy se učenci *divili* té odhodlanosti Páně a spolu *báli* se pro Něho i pro sebe, poněvadž tak jasně byl mluvil o tom svém utrpení. Předcházel pak i pro příklad jejich, aby ukázal, jak statečně také oni k mukám a útrapám kráčetí mají; jak o sv. Pavlu čteme Act. 21, 13., že hotov byl netoliko svázán býti, nébrž i smrt podstoupiti pro jméno Pána Ježíše. Pojal je *soukromí* nehodlaje o smrti své jiných, leč toliko apoštolů uvědomiti, kteří o tom věděti měli, aby svědkové byli, že smrt ta Pánu se náhodou nedála. Zástopu ostatním toho Kristus nezjevil, an toho schopen zhola nebyl a byloby mu to jen ku pohoršení sloužilo. Ano sami apoštolé, jak dokládá Luk. 18, 34., *nerozuměli tomu, což jim pravil*. Slověmu sice rozuměli, k čemu by smrti té zapotřebí bylo; snad také poněkud posud slova Jeho v obrazném významu brali, an jim očekávání jejich o slávě Messiasové nemálo vadilo. Co Pán o zmrtvých vstání přidal, mělo jich spolu potěšiti; ale také o tom jenom temného nějakého tušení nabývali. Utrpením (dí Aug. civ. 18.) ukázal Pán, co pro pravdu snášeti, vstáním z mrtvých, čeho od Boha očekávati máme.

Tehdá na cestě oné se přihodilo, co hned dále vypravuje sv. evangelista.

20. Tehdy pristoupila k Němu matka synů Zebedeových se syny svými klaníc se a prosíc něčeho od Něho. 21. On pak řekl jí: Co chceš? Vece Jemu: Řekni, aby seděli tito dva synové moji jeden na pravici Tvé a jeden na levici v království Tvém. 22. Odpovídaje pak Ježíš pravil: Nevíte, oč prosíte. Můžete-li píti kalich, kterýž já píti budu? Řkou Jemu: Můžeme. 23. Dí jim: Kalich sice můj píti budete, seděti ale na pravici mé aneb na levici není má věc dáti vám, nébrž kterýmž připraveno jest od Otce mého. 24. A uslyševše to deset rozhněvali se na dva bratry. 25. Ale Ježíš povolav jich k sobě řekl: Víte, že kníždá národův panují nad nimi, a kdo velmoži jsou, moc provodí nad nimi. 26. Ne tak bude mezi vámi, ale kdož chce se mezi vámi velikým státi, buď služebníkem vašim, 27.

a kdož chce mezi vámi prvním býti, bude vaším sluhou; 28. jakož Syn člověka nepřišel, aby Mu poslouženo bylo, nýbrž aby posloužil a dal život svůj na výkupení za mnohé.

Tehdáž, dí evangelista; totiž na cestě do Jerusalema. Urcíteji některé spojitost také vniterně stanoví pravice, že se to stalo právě tehdáž, poněvadž domněla se máti Zebedeovcův spolu se syny svými býti teď čas nejprůhodnější a nejsvrchovanější ku předložení té prosby, an jižijí v Jerusalemě Pán království svoje vyzdvihne. Slyšeli, jak jim byl 19, 28. pravil, že zasednou na dvanácti trůnech a národy souditi budou. I kdo má nejbližší Pána seděti? Ovšem přednost již 16, 18. Petrovi dānu býti věděli; ale přece matka i synové její neméně přesvědčení byli, že Jan jest učencík ten, jež Pán miloval a že Jákob Větší bratr jeho nemensho vyznačení ode Pána požíval. A čeho se srdce mateřské nenaděje a nepodejme k vůli synů? Podle sv. Marka 10, 35. sami synové prosbu tu Pānu předložili; ovšem tedy musíme za to mlti, že máti jejich Salōma netoliko vlastní svou k synům láskou, nýbrž také a ponejvíce synův oněch doléháním puzena byvši vejměnu jejich žádost tu nice klanějíc se na Pāna sepatýma rukama vznesla. Podobně výše 8, 5. Matouš praví, že setník ku Pānu přistoupil, an Luk. 7, 3. vece, že skrze přátele svoje Krista prositi dal. To také z odpovědi Pāné vysvitá, která nebyla matce, nýbrž učeníkům, synům jejím dána. Aníž nám té věci divno bude, povázíme-li, že učeníci ještě duchem svatým osvíceni nebyli a že nejbližší milovaného Pāna býti ovšem za největší blaženost pokládati museli. Sv. Ambrož o Salómě pováziti dává, že matkou byla a ovšem tedy ode přírody o slāvu synů svých pěci vedla, za Kristem chodila a synům svojim, ačkoliiv snad jich podpory potřebujíc, Krista následovati dopustila; a jestliže chybila, tedy chyba její z lásky povstala. Tolikéž se o synech jejich říci dá.

Nejprvé, jak u Marka na dotč. m. viděti a jak také Matouš tuto klade, *vůbec* jenom žádala o něco (Mt.) t. j. aby, jak Marek má, se prosbě její Pán již napřed propůjčil, nežliby ji pronesla: Prosim, *abys mi dal, čehokoli žádati budu*. Když pak Pán se jí hned nepropůjčil, nýbrž otázku na ni vložil, co by žádala, tedy určitou měrou prosbu svou vyjádřila: *dej seděti synům mojim na pravici Tvé jednomu a na levici Tvoji druhému v království Tvém*. Samozřejmě jest,

že na pravici a levici králově seděti nejvyšší po králi důstojenství znamená 3. Reg. 2, 19. Ž. 28, 10. 109, 1. I. Cor. 15, 25. Pán dobře věda, odkad prosba ta vlastně pochází, neodpověděl, jak praveno, matce, nýbrž synům: *Nevíte, oč žádáte*. Neznáte povahu království mého domnějíc se, že nějaká světská říše plná slāvy a nádhery mnou založena bude; ješto říše má duchovná bude a panování v ní nebude nic jiného leč sebe obětování, sloužení, trpění. Aníž také znáte výminku, pode kterou prosba vaše vám vyplněna býti může, an triumfů žádáte před vítězstvím a odplaty před bojem. Jestě i v tom mýlíte se, an se domníváte, že od libovůle nějaké závisí udělování důstojenství v království Božím, an to docela od řízení Božího se stanoví. Pán nepovstává a neodpírá zpřima, aníž jim stroho pro jejich domnění domlouvá, nýbrž, jak obyčejně Luk. 14, 15. 16, omyl ten podáním pravdy z nepřima podbírā. Avšak dosti zřejmē ač přelahodně se blud jejich ode Pāna porāží, an jim za výminku tē s Ním vlády a slāvy útrapu a svízely klade, čímž ovšem v nich idea o duchovnosti říše Jeho se namítala. Tāže se jich: *Můžete-li kalich píti, kterým já píti budu?* Kalich píti značí podle Jer. 49, 12. Jes. 51, 22. utrpení, strasti a souzení podnikati. Vůbec znamenā kalich určený člověku od Boha osud Ž. 15, 5. 22, 5. a vzato jest mluvení od občeje, podle něhož hospodār každému přístolnému částku nápoje mu náležitou do kalicha vlēval. Na našem místě, poněvadž Pán právě na prahu svého utrpení o smrti své mluví, nemůže kalich leč traplivý osud, trápení a souzení značiti. Sv. Marek dokládā, že se spolu také Pán jich tázal: *Můžete-li křestem pokřestěni býti, jakým já pokřestěn budu?* (10, 38.) kterēžto rčení týž smysl dāvā, an křestem utrpení a smrt se znamenā. Luk. 12, 50. Ale jest v tom stupňování, an kalich píti značí vůbec trpěti, *křestěn býti* ale znamenā v útrapách ponořen býti, jich plnou měrou zakouseti; jak se v písmě di: *vzešly vody až k duši mé; al mne netopí proudové vody* Ž. 68, 2. 16. Rčení to o křestěnf křestem z Marka vklouzlo také do některých řeckých rukopisův na místo naše a tudy protestantská přeložení — ač neprávě — čtou slova ta, na př. bibla bratrská.

Na otázku Pāné odpověděli apoštolé jednoduše a kvapně: *Můžeme*. Byli zajisté hotovi s Kristem všecko podstupovati, jako Petr když pravil: *Bych měl i umřiti, nezapru těbe* 26, 35. a jako Tomáš Jo. 11, 16. když pravil: *Pojďtež a umřeme s Ním*. Na

to dí Pán: *Kalich sice pítí budete*, toho se vám propůjčiti může, ano toho se vám také dostane. Slova ta nejenom připouštějí, ale spolu předvštěují, an Ježíš slovo jejich *Můžeme* co přívověď, smrt pro Něho podstoupiti přijímá a potvrzuje. Jakob starší první mezi apoštoly smrtí mučnickou sešel Act. 12, 2. a Jan do nádoby vroucím olejem plně vhozen a na ostrov Patmos vyobcován byl; tudy jej Polykrates biskup Efeský v. l. k Viktor. Řím. pap. mučnickem nazývá Euseb. h. e. 3, 31. Potvrzením tím Pán jim vůbec a všeobecně i sezení na trůně, o němž 19, 25. potvrzuje, poněvadž kdo příučen jest smrti a útrapy Kristovy, také se ve slávě Jeho příučen jest Rom. 8, 17; ale na prosbu jejich, aby se jim přednosti před jinými dostalo, Pán zápornou odpověď dává, an dí: *Sedět ale na pravici a na levici moji není má věc vám dáti, nýbrž těm, jimž od Otce ustanoveno jest. Není má věc, praví v tom smyslu, jak tam pravil Jo. 7, 16: Učení moje není moje, ale toho, jenž mě poslal, Otce. Kristus mluví co Spasitel světa od Otce na svět poslaný a jelikož menším jest než Otec Jo. 14, 28. tudy všechno dílo své k Otci odnáší Jo. 6, 36. 17, 4. 5, 19. Díla zevnější, jak je theologové jmenují, jsou sice všem třem osobám Božským společná, avšak přece některá jisté osobě se zvláště připisují. Stvoření veškerenstva, zvláště ale vyvolení a předustanovení se v písmě Otci přikládá. A tudy neměli příčiny Ariáni se k tomuto místu potahovati, an nad to neděje se porovnání mezi Otcem a Synem, jakoby Otec mohl a Syn nemohl, nýbrž příjemcové slávy a cti se vespolek přílicují a dí Pán, že ten jenom přijme přednost dotčenou, jemuž od Otce určeno jest. Což sv. Chrysostom a po něm jiní vykladaatelé příkladem krále vysvětlují, kterýž drže korunu zlatou praví, že tomu se dostane, kdo první k metě doběhne. Již pak král ten tomu, kdoby neběž korunu tu mít chtěl, právem říci může nebyti v moci jeho, aby mu ji dal, nýbrž že se dostane jen tomu, jemuž určena jest. Vylučuje Pán veškerou libovůli, učí, že Bůh vsady podle nejsvětějších ohledů jedná, a dává všem přednostům příklad, aby též oni toliko na zásluhby zřetel brali, na náklonnost, přízeň, příbuznost a podobné necisté ohledy žádné váhy nekladouce. Poznamenání činí ještě sv. otcové, že ti, jimž ustanovena pravice a levice, byli Petr a Pavel. Ostatně též Pán u Luk. 22, 29. sám odkazuje apoštolům místo v království nebeskem.*

Když byli ostatní apoštolé uslyšeli nejen oči oni dva prosili, nýbrž také co jim

Pán byl domlouvou ač lahodnou odpověděl, *rozhněvali se na dva bratry* nevolí v srdci proti nim pojeti byvše, jak se přibíhá z nedojetí také myslm šlechtným, když vidí, že jiní uchvacují, co všem přísluše. Pro takovouto neostřížitě v ně zašlou žárlivost *rozhněvali se na ně*; ale právě pro tu příčinu také Pán všechny své apoštoly svolal, aby jich místněji a zřetelněji o rozdílu království svého a království světských poučil. *Víte, že knížata národův nad nimi panují a velmožové jimi vládnou. Netak jest u vás, nýbrž kdo z vás velmožem býti žádá, ten buď služebník váš, a kdo z vás prvním chce býti, ten buď vašim rohem.* Ze slova *povolal* dobře se odvětuje, že to, co se se syny Zebedeovci a matkou jejich dále, nějak stranou se přihodilo, tak že apoštolé druhí teprv ze slyšené místněji odpovědi Páně domyslili se více než doslyšeli, oči byli oni dva s Pánem jednali. A tu pro podtětí kořenův žárlivosti a ctižádosti klade Pán proti sobě povahu a obyčej říší světských a povahu své říše. Velmožové světských panují; velmožové v říši mé slouží; kdo tedy v mém království velmožem býti žádá, ten stanež se služebníkem druhých. Ovšem i v církvi křesťanské vrchnostenstvo a představenstvo nějaké býti musí, jakož Pán Petra 16, 18. a ostatní apoštoly 18, 18. byl k řízení církve ustanovil; ale účel vlády církevní není *panování*, nýbrž služba, propůjčování se k dobru svěřenců, obětování sebe a vzdávání se sobětných úmyslův z lásky k Bohu a bližnímu. V domě nebeského města, dí Aug. civ. D. 19, 14. také rozkazovatelé slouží těm, jimž na pohled rozkazují; nebo nerozkazují ze žádosti po panování, nýbrž z povinnosti raditi, aniž toho činí z pýchy nad jiné se vynásceje, nýbrž z milosrdného opatrovnictví. Podle toho jmenují se papežové Římsí sluhami sluhův Božích.

V tom pak Pán sám sebe jim za vzor vystavuje, an praví: *Jako Syn člověka nepřišel, aby mu slouženo bylo, nýbrž aby jiným sloužil*; nebo dosti jest učeníkovi býti jak učitel jeho 10, 25. Slova ta Páně tisícům a tisícům světův a světců za světlo sloužila, jehož se drželi, a za vzor, jehož následovali. Sv. František Xavský legátem již papežským jsa nejnížší služby vykonával a když mu povídali, to neslušeti se na takové důstojenství, odpověděl: *Není důstojenství většího nad to, ve kterémž si Kristus sám líboval a pravil: Nepřišel jsem, aby mně slouženo bylo, nýbrž abych jiným sloužil.* Ale netoliko sloužit přišel Pán, nýbrž přišel život svůj dát za výkup místo mno-

hých. Jest to stupňování a vrchování lásky, jakou se představení církve skvíti mají, an dobrý pastýř rád dává duši za ovce svoje Jo. 10, 11. 14. Df *výkup*, výplatu, poněvadž člověčenstvo bylo zaprodáno pod hříchem Rom. 7, 14. a podmaněno knížeti světa, mohou toliko smrtí Kristovou vyplaceno býti I. Petr 1, 18. 19. Krev Kristova jest ten výplatný peníz či ta výplata a ten okup, jímž z okovů a poddanosti satanovy vybavení jsme byli I. Tim. 2, 6. Výplata dána Otci t. j. z poslušnosti k Otci a pro odvrácení spravedlivého hněvu Jeho umřel Kristus za nás smrtí náležitou. Df Pán: za výkup za *mnohé*, což jest dle I. Jo. 2, 2. toli co za *veškerý* lidi; přece však nevece *všecky*, nébrž *mnohé*, poněvadž chce tím *množství* těch, jímž se spasení dostane, dohlédnouti, naproti domněni židovskému, *jenž* pohany od spásy vylučovalo a ohledem těch, kteříž skutečně se spásy přiučastní s milostí Boží spolu působíce. Ohledem vůle Kristovy jsou *všickni* v té výplatě zahrnuti, ohledem ale ovoce a prospěchu smrti Jeho jsou *mnozí* obsaženi v ní, poněvadž ne všickni ze smrti Páně kořistí hodlají. Člověk dlužen byv Bohu sloužiti a ve všem Jemu se obětovati, nejenom toho neučinil, nébrž Bohu se protivil a smrti propadl, nemoha velebností Boží za urážku svou dost učiniti. A co člověk nijak nemohl, to na místě jeho vykonal Kristus, dav se za nás na smrt kříže způsobem náležitým a zástavným, *místo nás* totiž umřev a podstoupiv smrt tu, která na nás náležela. Pravda ta, že člověk smrti zasloužil, ode všech národů uznána byla a stanovila hlavítý poklad bohoslužby u všech národů, pohanů i židů. A tudy veškerý ty oběti všechněch národů byly předvéstí a předobrazem oné svrchované oběti, kterou Kristus za nás na kříži přinesl a člověčenstvo ze stavu smrti do stavu života vrátil, milost smřfením u Otce zjednav a dluh proti nám svědčící setřev a smazav Col. 2, 14.

Jestže znamenáme, že co jsme přeložili *život* v ř. a latině stojí *duši* co působkyní života. Slovem *duše* namítá se, že netoliko ve smrti své, nébrž v celém životě Bohu se obětoval, ac obět ta ve smrti Jeho vrchovala a horovala. Řčenf: *dditi duši za někoho* sluje svou vlastní smrtí člověka od smrti zachrániti. Což v obětech netoliko lidu Božího obrazeno, nébrž i v pohanských tušeno bylo podle toho, co Fast. 6, 161. df Ovid:

Srdce za srdce, prosím, a za žilky si vezmete žilky;
Za epanilejší vám tuble skytáme duši.

Naučenf to dal Pán apoštolům na cestě; cesta ta byla skutečná služba a byla chůzi k svrchované službě, k smrti. I propůjčil se znova na ní dvěma slepým, o nichž mluví Matouš:

29. A když vycházeli z Jericha, následoval Jej zástup mnohý. 30. A aj, dva slepci sedící podle cesty uslyševše, že Ježíš tudy jde, vzkřikli řkouce: Pane, smiluj se nad námi, Synu Daviddů! 31. Zástup pak žehral na ně, aby se odmlčeli; oni ale více křičeli řkouce: Pane, smiluj se nad námi, Synu Daviddů! 32. I zastaviv se Ježíš zavolal jich a řekl: Co chcete, abych učinil vám? 33. Řkou Jemu: Pane, ať se otevrou oči naše. 34. I slitovav se nad nimi Ježíš dotekl se očí jejich a hned prohlédli a následovali Ho.

V příběhu tom není, co bychom vysvětlovati měli. Otázka jen povstati může, v jaké srovnalosti se událost tuto vypravovaná povahuje k tomu příběhu, jež druhí dva synoptikové kladou Mar. 10, 46–52., Luk. 18, 35. Nemůžeme pochybovati, že příběh, jež klade Lukáš na dotčeném místě, jiný jest od příběhu, jež tuto sv. Matouš vypravuje; Lukáš klade o slepci *předě vycházením Páně do Jericha* zrakem obdařeném, druhí dva synoptici mluví o zázraku, jenž *při odchodu Páně z Jericha* stal se, s tím rozdílem, že Marek o jednom, Matouš o dvou řeč vede. Držíme se při tom sv. Augustina, který ve spisu o *srovnalosti evangelií* kn. 2, 65. dva tuto příběhy, jeden u Matouše a Marka, druhý u Lukáše rozeznává. Víme sice, že vykladatelé na slovo vzati, jak i Maldonat, jeden příběh to býti kladou, domnívajíce se, že slepec ten, jenž dle Lukáše před vejitím Páně do Jericha ode Pána uzdraven se býti praví, přede vchodem do Jericha jistě sice Pána o milosrdenství prosil, že ho ale Kristus neulčel, poněvadž víru a naději jeho povýšiti hodlal, uloživ u sebe při svém těžd dne odchodu z Jericha dva na jednu uzdravit. Onen slepec pak prý, zhoben před městem nebyv, opět k druhé bráně města zasedl, kterou Kristus vycházeji měl, a se slepcem druhým, jenž tam sedal, při této bráně spolu zrakem obdařen byl. Slibná to sestava, ale v tam vadna, že sv. Lukáš nicméně neprozrazuje, že by Pán byl uzdraven slepce přede vchodem do Jericha Mu

v cestu volajícího na svůj z Jericha odchod odložil. Tudy lépe jest a srovnaleji se věc má, když dvojce uzdravení ode Pána zázračně nade slepci vykonané rozeznáme, jedno přede vchodem do Jericha, druhé při odchodu z Jericha; o onom Lukáš, o tomto Matouš a Marek vypravují.

Leč kterak ta věc býti může, ješto Matouš o dvou slepících mluví, Marek ale jednobo toliko připomíná? Na to týž sv. Augustin odpovídá, že dva slepci ovšem byli, jak tu Matouš vypravuje, ale že z nich jeden byl známější a znamenitější; a o tom jediném sv. Marek dotýká, a také jméno jeho a jméno otce jeho udává, nazýváje ho Bartimajem t. j. synem Timajovým. Podobně jsme již výše viděli 8, 28., že Matouš o dvou ode Krista uléčených básencích mluví, an Marek 5, 2. a Luk. 8, 27. jednoho toliko dotýká.

Nepotýká to mezi sebou, že dle Marka slepec slyše, že jej Kristus volá, oděv odvrhnuv ku Kristu běžel, o čemž Matouš mlčí, aniž to vadí, že na obrat Marek o tom se nezmiňuje, co zas klade Matouš, totiž o tom dotknutí se očí slepého ode Krista. Víme zajisté, že nenečasto jeden evangelista těch okolností pomíjí, jichž druhý dotýká, což jim ovšem svobodno činiti bylo.

Proč Pán očí jeho dotekl se, výšeji jsme 8, 3. pravili. Marek na d. m. přidává, že Pán jemu pravil: *Víra tvá těbe uzdraví*, kterýchžto slov význam od nás již výše 9, 2. vyložen. Ze se Pán zastavil, toho příčinu dává sv. Jeronym, že se to stalo proto, poněvadž v Jerichu mnoho děr a doupat, mnoho srážů, útesů a skal jest, kdež tedy pro slepce těžko bylo ku Pánu jíti a tudy

Pán sám zastavil se, vřídností vzor nám zanechav. Táže se jich, *co chtějí*, aby žádost tím více v nich vzbudil a lidi přítomné na zázrak upozornil. *Otevření očí* značí navrácení zraku, jak o tom již výše řeč byla 9, 27. Proč se na slepce *zástup obořil* či *na ně žehral*, ani jeden ani druhý evangelista neklade, a toliko domýšleti se můžeme, že se snad nestalo ze záští, nébrž aby obtíže Krista Pána ušetřili; ač ostatně dost možno v tak hluchém zástupu, že se někteří lidé z nelibosti proti veřejným žebrákům na slepce dobývali; časté vidění lidí takových zajistě cit nás otupuje. Tím větší důraz spočívá na slovech: *Slitovav se nad nimi Kristus*; kdež toliký zástup slitování neměl a slepčům toho, čeho jim ani dáti nemohl, nepřál, tam Pán nás pln jest smilování. Ostatně město *Jericho* t. j. město balsámové leželo padesát honův t. j. asi sedm hodin od Jerusalema. Poloha města a úrodnost půdy přeznamenita byla. Ale již v sedmém století byla zašla znamenitost města toho, a za dnův našich stojí na místě tom mizerná ves Ericha či Richa zvaná v kraji spustlém ač k úrodám všelikým spůsobilem.

O čteních různých nepříjde nám tuto mluvit, poněvadž všechna malicherná jsou a smyslu netýkají se. O tom, abychom mravného výkladu dotekli, mnoho mluví svatí otcové, že mysl také dvou slepčův spolu otevřena byla, an Krista následovali, jakž i o tom, že celý život náš k tomu směřovati má, aby zrak duchovní v nás uléčen, zhojen a uzdraven byl. Leč o tom dosti buď dotknutí toto a vize, kterak Pán sobě při vchodu svém do Jerusalema počíná. O tom sv. Matouš mluví ve hlavě následující.

Hlava XXI.

1. Vjezd Páně do Jerusalema, 12. vyčištění chrámu, 14. uzdravení slepých a chromých. 15. Nevole fariseů pro oslavení Páně. 19. Usušení figy. 23. Nesnáž s kněžími uklízena otázkou o křestu Janově, 28. podobenstvím o dvou synech, 33. a o vinici vinařům pronajaté. 42. Kámen od stavitelů zavržený.

1. A když se přiblížili k Jerusalemu a přišli do Betfagy k hoře olivetské, tehdy Ježíš poslal dva učenníky, 2. řka jim: Jdětež do vesnice, kteráž proti vám jest a hned naleznete oslici přivázanou a oslátko s ní; odvažtež a

přiveďtež mně. 3. A řekne-li vám kdo co, rcete, že Pán jich potřebuje a hned propustí je. 4. Toto pak všecko stalo se, aby se naplnilo, co povědino jest skrze proroka řkoucího: 5. Povězte dceři Sionské: Aj král tvůj běfe se k tobě tichý, sedě na oslici a na oslátku mláděti podjařmenice. 6. I šedše učenníci učinili, jak přikázal jim Ježíš. 7. A přivedli oslici i oslátko a vložili na ně roucha svá a Jej na ně posadili. 8. Premnohý pak zástup prostřeli roucha svá na cestu, jiní ale sekali raťo-

lesti se stromův a postýlali po cestě. 9. Zástupové pak, kteříž předcházeli a kteří následovali, volali řkouce: Hosanna Synu Davidovu! Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně! Hosanna na výsostech. 10. A když vjel do Jerusáléma, pohnulo se všechno město řkouc: Kdož jest tento? 11. Lidé ale pravili: Toť jest Ježíš, prorok z Nazareta galilejského.

Sv. Matouš mnoho tu vypustil, o čemž jiní evangelistové mluví. Chceme-li v pořádek děje veškerý uvéstí, posloupnost tato se nám vyskytne: Pán z Jericha Luk. 19, 6. došel k večeru dne druhého v pátek do Bethanie, kdež u Šimona trdovátce Jo. 12, 2—8., Mr. 14, 3—9. potrval po celou sobotu a od Marie pomazán byl, kteroužto poslední událost sv. Matouš později dostavuje (26, 6.), poněvadž byla předjetím utrpení Kristova a předchozím posvěcením k smrti Jeho. Tam Ho mnozí navštívili z Jerusáléma, aby spolu také s Ním i Lazara viděli, ježž byl nedávno vzkřísil. Zatím nepřátelé Kristovi v radě veliké smrt Jemu osnovali (Jo. 12, 9.). V neděli vjel Pán do Jerusáléma na oslátku z Betfagy sobě přivedeném; na cestě té vítězné vzplakal Pán nad Jerusálémem a téhož dne odpoledne do chrámu se ubral Luk. 19, 45. Mr. 11, 11. a odtad opět šel na noc do Bethanie. V pondělí ráno šel zas do Jerusáléma a na cestě nad stromem fíkovým klatbu vynesl a z chrámu prodavače a kupce vyhnal od pacholat jsa veleben, od pohlarův vysoké rady židovské nenáviděn. Mt. 21, 12—17. Mr. 11, 11—19. Luk. 19, 45. Mr. 11, 37. Nocoval zas v Bethanii, načež ráno v úterý jda okolo fíku nyní uschlého apóstoly o mocnosti víry vyučoval, v chrámě se zákony nesnáš měl Mt. 21, 20—44. Mr. 11, 27. 12, 11. Luk. 20, 1—18. a podobenství jim přednesl. Večer opět město opustil. Ve středu a čtvrtek poslední řeči svoje držel; večer ve čtvrtek po večeri vydal se na utrpení. Tak po sobě sledovali příběhové Páně.

Když se přiblížil k Jerusálému, vypravuje Matouš, přišel do Betfagy. Betfaga, po česku asi Fičany, dům fíků, nepatrnaves, jenž se k městu Jerusálému počítala; ležela však vně zdí městských k západu od Bethanie na Olivetské hoře. Přes tuto horu, která 2556 stop nad hladinou mořskou, 416 nad korytem potoku Cedronu leží, vedla cesta z Jericha, odkud Pán přicházel; oddělena

byla ta hora od Jerusáléma potokem Cedronem a jméno měla od oliv, jimiž co lesem pokryta byla, z nichž ale nyní málo pozůstalo. Betfaga jest také ta vesnice, o níž Pán dále vece: *Jděte do vesnice, jenž proti vám jest*, ač jini jinak soudí, buď Bethanii buď jinou vesnici nějakou slyšce. O té Betfaze sv. Marek mlčí a toliko Bethanie dotýká, poněvadž Římanům, pro něž psal, neznáma byla; rukup. někteří přece také u Marka ač nepravým připskem Betfagu kladou. Sv. Lukáš o Bethanii i o Betfaze spolu klade a jedno druhým vysvětluje. Vjezd Páně nedal se z Bethanie, nýbrž z Betfagy, po níž teď není stopy více, a o Betfaze té dí Ježíš: *naleznete hned*, t. j. na konci vesnice té vám nejbližším, *oslicí s oslátkem*. Marek, Lukáš i Jan oslátko jen dotýkají. oslice opomíjejíce, poněvadž Ježíš toliko oslátkaužíval; Matouš ale zevrubněji a místněji praví, že s oslátkem také oslice šla a že takto předpověď proroka Zachariáše o oslátku i oslici mluvícího se vyplnila. Lukáš slovy: *na němž* (oslátku) *ještě nikdo neseděl* tolikéž namítá, že oslice spolu s oslátkem šla, poněvadž oslátko nebývala od oslic oddělována, leč když břemena počala nositi; bylo potřebí, aby, an Pán Ježíš seděl na osleti, oslice při tom oslátko svoje vedla a bujnost jeho chodem svým skrocovala. Nikdo neseděl ještě dříve na oslátku tom, a proto se převhodně ho užití mohlo k velebnému a posvátnému vjezdu, jak to obyčejem zobecnělo 1. Reg 6, 7. Num. 9, 2. Deut. 21, 3.

Odešli učeníci a učinili tak; přimlouvali jim sice lidé: *Co činíte odvažující oslátko?* Ale když řekli, že ho *Pán potřebuje, tudíž propustili je*. Mr. 11, 6. Luk. 19, 33. Lidé ti znali bez mála učensky a v Krista věřili a tudy hned se k službám jich propůjčili. Dokazuje to moc Páně nad srdci lidskými, kterou by byl veškeren svět sobě podmaniti mohl, kdyby nebyl smrt podstoupit přišel. Sličně se to shoduje, že Kristus co král žádá a neprosí od svých poddaných a že žádá k vítěznému slávo vjezdu svému nepatrného oslátko, ale jehož potřebno bylo pro označení královské moci jeho a povahy říše jeho. Osel jest na východě statné zvíře, jehož se obyčejně k jízdam potřebuje; ozvláště ale za dob dřívějších Židé téměř výhradně oslův užívali, koní mnoho nemajíce. Pán pak tím spíše na oslátku a nikoli na hřbíti vjezd mlti ustanovil, aby jím spolu symbolicky povahu vlády své naznačil. A to byla první příčina toho do Jerusáléma vjezdu. Sv. Matouš dokládá: *To všechno se stalo, aby se naplnilo proroctví*. Tím druhá příčina toho

vjezdu Páně se udává. Třetí dokládají sv. otcové, že chtěl nás také pokoře učit; leč ta s prvním důvodem dopadá v jedno. Příčina pak hlavní vjezdu Jeho byla, aby před smrtí svou se co král projevil a slavně co kníže do města královských předkův svých podle těla vešel, an byl celý život svůj v pokoře a skromnosti strávil. Avšak takový způsob slávy sobě vyvolil, že spolu jím vytknul, jak rozdílna jest povaha říše a vlády Jeho od vlády světské; a tudy k výsosti nízkost přičinil a královskou nádhru nuznou prostotou přitlumil. Světští králové jezdí na kobercovaných a čalouněných cestách a nádherných koních; Král králův Kristus jede na oslátku a místo čalounů postýlají mu roucha svá a utínají haluzi se stromů. Takový vjezd připadal na knížete pokoje Jes. 9, 6. Podle starého zvyku soudcové israelští a synové knížecí při slavnostech na oslech jezdili Jud. 5, 10, 12, 14. A tamž 10, 4. čteme o Jairu soudci, jehož třicet synů na třiceti oslátkách jeli. Ježíš neměl sice oslátku vlastního, ale je přijal z rukou lásky lidu svého, kterýž Mu toužil pužen láskou slávu tu při vjezdu ustrojil.

Slova prorocká, jež přitáčí Matouš, jsou ze dvou proroků vzata a v jedno proroctví spojena. Hlavní předpověď přijata jest z proroka Zachariáše 9, 9. jehož slova se ku Kristu odnášejí a vchod toliko do ní z Isaiáše 62, 11. přitočen. Při tom Matouš volně slova ta, více smyslu než slov drže se, uvodí a tudy dokona ani s hebrejským textem, ani s textem sedmdesátcův nesrovnává se, ač odchodnost jeho velice neopatrná jest. *Dcera Sionská* jest Jerusálém a obyvatelé jeho; rčení to, jenž v proroků zhušta se nalézá a na sstopenosti města sobyvateli spolehá. Sion jest hora, na níž větší část Jerusáléma vybudována byla; proslynula hora ta zvláště od času, když David archu úmluvy byl na ni uvedl a když tam sláva Hospodinova spočívala, což se až do vystavení chrámu, sedmého léta Salomounova kralování dalo. Tenkrát, jak Ž. 49, 2. vece, krásná záře Boží se Sionu bleskotala a veškerá sláva Jerusáléma na Sionu sesoustředovala. Od doby té jest Sion reprezentantem teokratie a církve Boží a tudy se bere za střed říše Boží a značí také církev křesťanskou. Také již 1. Macc. 4, 37. *Sion* se místo *Jerusáléma* klade a tudy jméno *Sion* vůbec zastoupá jméno *Jerusálém*.

Aj král tvůj, dť. Pohled! to jest ten, jehožto jsi tak očekávala a tak toužebně vyhlížala. Přichází tobě t. j. k spáse tvůj,

tichý, vlídný, dobrotivý, ne urputný, ne přísný, ne ku trestu, něbrž k útěše a spáse. Jeda na oslici a oslátku tahounice. Pán jel na oslátku, jak jsme pravili výše; spojku a (na oslici a oslátku) přijde tu za výkladnou částici bráti a stupování přijímá v ten způsob: *sedě na oslu a sice na oslátku*, na oslu mladém. Věc ostatně samozřejma jest a často vidíme v písmě klášti číslo množné za jednotné Gen. 8, 4. *Spočinul koráb na horách armenských* t. j. na jedné z hor těch. Gen. 23, 6. *Ve výborných hrobech našich pochovej mrtvého svého* t. j. v jednom z výborných hrobův. Oni dva učenci dovedše dobytce i oslice prostřeli šaty své svrchní či pláště na ně a Krista na ně *posadili*, při sedání Jemu pomáhajice, ač jiné čtení místo *posadili* Jej zní: *posadil se na ně*. Na ně t. j. na ty šaty. Jiní za to mají, že se plurál místo singuláru klade, jak se to děje, když něco jen vůbec označiti, nepak ve zvlátnosti své vylíčiti chceme, což plurálem rodu sluje. A ti vykládají na ně t. j. na oslátku. Leč prvníší výklad jest případnější.

Svatí otcové vidí ve dvojím dobytku dva národy ke Kristu povolane, jeden starožitný již dávno zapřahaný pode jho Páně, Židy, druhý neupřahaný a jarma sladkého Božího neznající t. j. pohany.

Když pak lid viděl Pána, an takto jede, tanula mu na mysli předpověď ona proročí Zach. 9, 9.; i zmohlo se ho božské nadchnutí a co jindy činvalo se králům, na příklad Jehuovi 4. Reg. 9, 3., to tuto věčnému králi s čistějším, slušnějším, božským nadšením se provodilo. *Přemnohý zástup prostřeli roucha svá na cestu, jiní sekali ratolesti a posýlali po cestě. Zástupové pak předchozí i následovní volali: Hosanna Synu Davidovu.* Zástupem tím mňí se lidé, jenž došli do Jerusáléma pro slavnost velikonoční; především pak ze Zájordánů a z Galileje byli ti, kteříž tu slávu Pánu provolávali Jo. 12, 12. Ti byli zajisté z Jerusáléma do Bethanie přišli, aby netoliko Ježíše, jenž jim nejvíce po tti léta kázal, něbrž také Lazara uviděli. Jiný zástup přicházel z Jerusáléma Pánu vstříc s palmami Jo. 12, 13., an ti, kteří s Ním od Bethanie cestovali, ratolesti s oliv, s myrt, s vrb a jiných keřův, jenž jim po ruce byli, jak Mr. 11, 8. text řecký čte, na dráhu postýlali. Tito všickni poznajíc krále a spasitele svého prokmitem proročím a pro bleskem radostného nadchnutí volali: *Hošiana* — t. j. zachovej Bůh Ž. 117, 25. *živ buď*, aneb jak u nás obýcej *sláva!* Bylo to volání královské, králům odbývané a přinášvané při uvítání jich, a tudy ač vlastně

značí co: oprost, zbav ho Bůh, zachovej Bůh, ochraň, spasiž Bůh, přece během časů širšího a obecnějšího významu nabylo a uznán veleby a vůbec oslavování značilo, právě jak naše *sláva* aneb latinské *vivat*, kteréž se nově uváděnému králi přináší. Tudy sv. Jan, jenž i slovo *Messiáš* vykládá 1, 41. slovo naše bez výkladu podržel 12, 13. Co *Syn Davidův* znamená, nejednou jsme pravili. Domněla se větší část, že Ježíš nyní zarazí království svoje a byl to v skutku počátek říše Jeho, leč ta byla jiného než se nadáli způsobu. Slova, jimiž Kristus oslavován, *hosanna Synu Davidovu, Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně, hosanna na výsostech*, slova ta vzata ze Ž. 117, 25. 26. Ten Žalm k *Messiáš* se v obvyklém smyslu odnáší, jak doleji 21, 42. od samého Pána se praví a jak sv. Petr Act. 4, 11. k tomu smyslu se potahuje. Zpíval se Žalm ten na výroční svátky, na velikonoce, na letnice, na svátky stanů a bez mála v národní píseň vešel, že jej každý Israelita dobře z paměti věděl, tuše, že smysl jeho k *Messiáš* se odnáší, ač ho docela ovšem nepochopujíc. *Požehnaný, jenž ve jménu Páně přichází*. Slova *jenž přichází* pojí se se slovy ve jménu *Páně* či *Božím* jak 23, 39. viděti a smysl jest: Jenž netoliko poslán jest od Boha, něbrž také osobu Boží zastává; On požehnaný buď, všeho dobra se Mu v plné míře dostaň, šťastně krácej a kraluj! Ž. 44, 5.; nebo jeho příchod jest příchod říše Boží na svět. Tudy Mr. 11, 10. dokládá, že voláno bylo také: *Požehnaný, jenž přichází království otce našeho Abrahama. Hosanna na výsostech* t. j. na nebesích, jest opětování a opakování slávy, jak se to při nadšení stává, že oslavování a provolávání zhusta se děje. Smysl není: přijď pomoc s nebe, od Boha, jak se některým vidí, něbrž: i nebešťané velebtež a oslavujte Jež, an skrze Něho nebesům nové slasti vzrostou. Luk. 2, 14. 19. 38.

Tak zástupové, jenž Krista z předu i zadu obklíčovali, hlasitě volali. Když pak Pán do města Jerusáléma vešel, *pohnulo se celé město*; jiní citem radosti, jiní nenávisti, závisť a hněvu se pohnuli, vidouce, že Kristus s takovou slávou do města přibyl. I sebrali se v ulicích, vylezli na střechy, dívali se z oken a tázali se, *kdož jest to?* Kdož jest ten, jemuž se to děje? A obdrželi za odpověď: *Ježíš z Nazareta prorok* t. j. ten prorok všeobecně známý; nebo slovo prorok má člen v řeckém textu *ὁ προφήτης*. Odpověď plynula od lidí, jenž Krista následovali, a tudy slovem *prorok* toli co *messiáš* říci chtěli. Jo. 6, 14. *Z Nazareta* sluje, že tam vychován byl.

Tak slavně, avšak skromně při tom a ne bez žalosti nad městem Luk. 19, 41. konal Ježíš vjezd svůj do Jerusáléma a dopustil králem a *Messiášem* se nazývati a co takového se velebiti, ač jindy vezdy se tomu vyhýbal Jo. 6, 15. Nyní již na té době bylo, aby se národ pro něho anebo proti němu, což se více podobalo, rozhodl. A tudy veřejně za *Messiáše* uznán býti volil. Obmyslel jen spásu a mělo by se očekávati, že celý národ se slastí k Němu se přivine. Leč ty slzy na Olivetské obvyšnosti vůči Jerusálému prolité již pravily, co se skutečně stane.

Ostatně vchod *Páně* do Jerusáléma jest oznakem vcházení Jeho do srdcí lidských, v nichž mu hosanna se ozývati má.

Královskou slávu okázal Ježíš při vjezdu svém do Jerusáléma; královskou moc ale ihned ve chrámě provodil. O tom píše dále sv. Matouš:

12. I vešel Ježíš do chrámu Božího a vymítal všechny prodavače a kupovače ve chrámu a stoly penězoměnců a stolice prodavačův holubův zpřevrátil, 13. a dí jim: psáno jest: Dům můj domem modlitby slouiti bude, vy však jste učinili jej peleš lotrovskou.

Obyčej sebou to přinášel, že poutníci, jenž k svátku připutovali, nejpříze se do chrámu podali. Tím více to učinil Kristus, an to byl dům Otce Jeho. Luk. 2, 49. Ale vyčistění chrámu, jak zevrubně Mr. 11, 10. udává, dále se dne následujícího. Matouš, jak již jsme několikrát pozorovali, na okoličnosti času a dob i míst méně ohled bere. Také již k večeru táhlo, když Pán do chrámu přišel, tržba ale všelijak více ráno než odpoledne se odbyvá. Tohoto dne, dne vjezdu svého dle téhož sv. Mr. 11, 11. Pán *Ježíš všecko ohlédal* a na to do Bethanie se odebral. Ohlédal chrám, jež byl ve dvanáctém roku posvětil Luk. 2, 49. přítomností svou a na počátku svého úřadu Jo. 2, 15. vyčistil. Nyní obzírá co soudce a Pán na Sionu Ž. 2, 6. n., jak se Israel ve svatyni, v domě Otce jeho chová. Dne druhého ráno pak šel opět z Bethanie do Jerusáléma a vynesev klatbu nad neúrodným fíkem vešel do chrámu a vyvrhnul prodavače a kupovače. Byla to sň pohanův, kde totiž pohané přístup měli; tam se kramáři ti rozkládali se zbožím svým a prodávali rozličné věci k obětem náležité, sůl, víno, mouku, holuby, telata, ovce atd. Tamtéž penězoměnci stoly

své měli a za obvyčejné běžné peníze vyměňovali peněz posvátný, jež každý dvacátého roku došly Israelita ke chrámu odváděti musel, jak jsme již o tom 17, 23. pravili.

Pán ve svatě horlivosti (Jo. 2, 17.) podjal se tu skutku, jež sv. Jeronym mezi divy počítá. *Mezi všemi divy, dí světec, ten mi podivnějším se býti spatřuje, že člověk jeden na pohled nepatrný a vnějším veřejným postavením nevyneslý a tak malovážný, že Jej potom ukřičovali, že tento člověk mohl pouhým biče sledáním takové množství lidí vyhnati, stoly zpřevraceti a stolice zpolámati a jiné činiti věci, jichž by se ani nestišlné vojsko nebylo podjalo. Ovšem z očí Jeho moc nějaká ohnivá a hvězdná bleskotala a velebnost božská v obličej Jeho svítla.* Tu dokázal se býti Synem Toho, jehož chrám jest Luk. 2, 49., dědicem Davidovým, Panovníkem, jehož oni hledali a andělem zákona, jehož oni žádali Mal. 3, 1. Židé věděli o té příповідi Boží Jes. 56, 7.: *Dám můj bude modlitebnici pro veškerý národy slouiti; ale oni ač pro pohany sín ustrojivše zhola nedbali, aby pohanům ta síně byla skutečně tím, čím jim měla býti, totiž úvodníci k dokonalému poznání Boha a zákona Jeho.* Tudy zasloužili docela té výsličky, kterou jim Pán praví, že ze chrámu učinili *peleš lotrovskou*. Tak vece, poněvadž mysl, jakou oni při prodávání a kupování projevovali, od myslí, jakou lotrové v peleších se shromáždíjí, se nelišila, an sobě tím, že v chrámě aneb aspoň v síních a předstnicích chrámových se nalézají, ve hřísném počínání svém nijak překážeti nedali. I mohla všim právem se jim ode Pána vytýkati ona prorocká Jer. 7, 11. slova: *Zda-liž se dám ten peleš lotrovskou stal?*

Bylo to po druhé, co Pán takovou chrámu Božím očistu před sebe vzal, jak jsme již pravili. První dala se na začátku Jo. 2, 12., druhá na konci veřejného života Jeho. Při první povídal: *Nečinite domu Otce mého domem kupeckým* Jo. 2, 16. Při druhé praví: *Vy jste dům modlitby učinili domem netoliko kupeckým, nýbrž peleš lotrovskou.* Obojí se má k sobě jako slova: *Čiňte pokání* a slova: *Vy jste pokání nečinili* a tudy od vás království Boží odjato bude. Po prvé Ježíš co výstražný učitel a prorok se tam ukázal; při druhém vymítání zjevil se co přísný soudce. Vůbec poslední chvíle Páně ode vjezdu povahu soudcovskou na sobě mají, a všechno, co činil a co mluvil, rázem tím značeno jest, kletba nad fíkem vyřčená, prorocství o zkáze Jerusáléma, běda nad farisey a zákoníky pověšená. Zasedl, přeháněl stříbro a vyčistoval zlato Mal. 3, 3. zlomil berlu

lfbzností, an lid byl zlomil berlu úmluvy Zach. 11, 10. 11. Obojí očista chrámu symbolická byla. První značila překážky a závady, pro které lidé Pána nepřijali; druhá označovala, co se tím dostane, jež přese všechno kázání Páně v zarytosti ostali. Obojí označovala, že Pán přibyl na svět, aby duchovní chrám, lidská srdce, ode plam a poskvrn očistil. Druhá spolu označovala soud a oddělení těch, jež druhy po druhém Páně přišli od vyvolenců odrůznění budou. Co dí: *Psáno jest: Dám můj* atd. vzato, jak jsme pravili z proroka Jes. 56, 7. Jer. 7, 11.; nechce Pán říci, že to nějaké prorocství bylo, které by jen o vrstevnících Jeho platilo, nýbrž dí, že co tam za časů Isajáše a Jeremiáše se dalo, to se posavad děje, aniž pak u věci té vyššího stupně došli. Ostatně dotýkáme, že rukps. místo *učinili jste* čtou: *činite*; leč o tom nehodí se pro nepatrnost děle nesnadniti.

Poslyšme raději ještě, jak se o vymítání tom prohlásil sv. Běda. Vece: *Jestliže Pán z chrámu vyhnal lidi, jež prodávali v síních jeho věci k službě Boží potřebné, což myslíte by učinil, kdyby viděl ve chrámě smáti se, rozmlouvati a jiné tropiti neslušnosti?*

Tak sv. Běda. Leč vize, co dalo se ve chrámě.

14. I přistoupili k Němu slepí a chromí ve chrámě a uzdravil je. 15. Uzřevše ale veleknězi a zákoníci divy, kteréž činil a pacholata, ana volají ve chrámě a praví: *Hosanna Synu Davidovu, rozhněvali se* 16. a řekli Jemu: *Slyšíš-li, co tito praví? Ježíš pak řekl jim: Ovšem. Nikdy-liž jste nečetli: Z úst nemluvnat a ssajících dokonal jsi chválu?* 17. A opustiv je vysel ven z města do Bethanie a tam zůstal.

Veřejně v chrámě uzdravuje Pán, aby všemu národu tu shromážděnému zřejmo bylo, že On jest ten, o Němž psáno Jes. 35, 5. 6. *Tehdáž se otevrou oči slepců, uši hluchých, poskočí chromec jako jelen a rozřešen bude jazyk němých.* Vede sobě Pán všelijak právě po královsku. Dřívěji co *Panovník* (Mal. 3, 2.) palác svůj očisťuje, nápotom v něm mešká a královskou štedrotou dary své rozdává. Ale ta Páně štedrota, ti divové, ozvláště pak ta skrze divy a zázraky projevená a provoláváním lidu a dětí uznaná moc Jeho mrzela radu vysokou, velekněze

tož a zákonky, a velikou nevolí jim působila. Lidu napomínati a jim mlčení poručiti se oni neosmíleli bojíce se bez mála, že nemnoho pořídí a že by to provolávání tím více sesílelo a stuželo. Tudy s přetvářenou tichomyslností jenom Krista oslovují řkouce: *Slyšíš-li, co praví tito?* Proč neokřikneš jich a jim té neslušnosti nebránuš? Ale Pán na to odpovídá, že Mu ovšem čest a sláva ta patří, anot již v žalmech o ní předpovědino bylo. Čili vám neznámo, vece, vám, jenž písma jiným vykládáte, co tam. 8, 3. se praví, že Bůh z úst nemluví a kojenců sobě chválu připraví?

Žalm osmý opěvá v nejbližším smyslu velebnost Boží v přírodě rozlitou, pro kterou i ta nemluví a kojenčátka ve chválu Boží se vylévají. Ve smyslu obvyšném odnáší se žalm ke skutkům nadpřirody skrze Krista vykonaným v ten způsob, že i ta nemluví a pacholata podle nepředpojatosti svojí ve skutečích těch spatřují prst Boží a moc tutéž stvořitelskou, jenž v přírodě se jeví. *Vy ale*, vyslápá a vytýká Pán fariseům, zákoníkům a velekněžům, pro zamřelost zraku svého duchovného slávy té spatřovati zloha nemůžete. Ješto žalm ten o chvále Bohu zjednané mluví a Pán ve své odpovědi za toho se pokládá, k němuž ta chvála se odnáší; tedy ovšem se za toho vystavuje, jenž veškerenstvo stvořil. Slova *kojenec a nemluvně* nesmějí se hnísti a tlačiti; vůbec pacholata se jimi naznačují, a víme, že matky hebrejské do tří let kojily 2. Mach. 7, 27. Byla to snad pacholata, jenžto s rodiči na pouť do Jerusalema přišla anebo to byla mládež ve chrámě vychovaná a k službě Boží oddaná, a to jejich vyvolávání nějaký ráz liturgický do sebe mělo. A tudy otázka zákoníků: *Slyšíš-li, co ti praví*, měla ozvláštní význam, jakoby řekli: snad-liž chápeš, s jakou ctí až božskou se tito Tobě vylévají? Z čehož vidíti, že Pán slovem *ovšem* podobně za toho se prohlásil, k němuž se žalm ten odnášel. *I zanechal* jich co nehodných prohlídaje k tomu, aby před časem neuchopili Ho a v hádku toho dne s Ním nevešli. Odebral se do Bethanie asi hodinu od města vzdálené, jenž ležela pod horou Olivetskou a posud se vidí, jméno El Azariah nesouc na památku, že tam Lazar ode Pána vzkříšen byl. Jak děti tenkrát Pánu slávu provolávaly, an velmoži a učenci Jej zamítali, tak posavad zamítají a popírají moc a slávu Jeho lidé zarozumělí, pyšní a na učenost svou hrdí, an duše dětině přirozenou silou a vnadou se k Němu vábeny cítí a povinnou čest Mu dávají.

Na noc Pán sice ostal v Bethanii, ale ve dne se opět a to hned z rána do Jerusalema odebral, ve chrámě učiti hodlaje. O tom čteme dále:

18. Ráno pak navracuje se do města zlačněl. 19. A uviděv fíkový strom jeden vedle cesty šel k němu a ničeho nenašel na něm leč lupení toliko. I dí jemu: Nikdy z tebe ovoce nerod se na věky. I usechl hned fik ten. 20. A uviděvše to učenici podivili se řkouce: Kterak jest tak hned usechl? 21. Odpovědv jim Ježíš řekl jim: Amen pravím vám, budete-li mítí víru a nepochybovati, netoliko tu věc na figu učiníte, ale kdybyste i hoře této řekli: Zdvihni se a vrhni se do moře, stane se. 22. A všecko, čehokoli prositi budete na modlitě věřice, obdržíte.

Ježíš člověkem jsa skutečným také skutečně lačněl a netoliko napohledně. Často se posíval a po celé noci modlival se úsilně i nemohlo jinak býti leč že to namáhání, připustíme-li skutečnost a opravdivost člověcké přírody Jeho, lačnost následovati musela. Vyšel ráno z Bethanie, ale nedí nám žádný evangelista, žeby byl ráno již jedl, naopak z lačnosti jeho můžeme souditi, že dne toho ničeho nepožival, jakož také před hodinou třetí t. j. naší devátou u Židů se ničeho nepoživalo Act. 2, 15. Někteří vykladatelé za to mají, že Pán toliko postavným lačněním lačněl, anebo, což ovšem zní lépe, že ohladněl lačněním samovolným; ale nevidíme, proč bychom o *přirozeném* hladu mluvit nemohli. Ve zlačnění svém spatřil fik podle cesty (bylo to v pondělí ráno) jakož fíkové nestěpní rádi u prašnatých cest se dařili a blíž Bethanie a Betfagy fíkové rostli, jak již ze jména Betfagy viděti. Fík napřed nasazuje plod hruškovitý a dutý a v dutině té leží květ, potomně teprv lupenově vyráží. Když tedy listí bez ovocného násadce na něm se nalezají, jest to znamení, že neúroděn jest, jak při stromech jiných, když nemají květu. V krajinách svaté země třikrát ovoce fíkové zraje, z jara, v letě, na podzim; jarní fíkové dozrávají dříve než strom se docela olupení, podzimní přezimují od jara na stromech, nebyla-li velmi krutá zima. Jos. Flavius vece Vál. Zid. 3, 10, 8., že po deset měsíců ovoce na fíkovém stromě při genezaretském jezeru se udržuje. Pán

lačněji hledal fíkův buď ozimých buď raději raných, tak řečených bokorů; nebo ač *nebyl čas fíků*, jak vece sv. Mr. 11, 13. t. j. ač ještě všeobecně fíky nedozrály, přece strom tento máje listí dělal naději, že již má fíky zralé taky. Marek výrokem *nebyl čas fíků* příčinu dává, proč Pán k jiným stromům fíkovým se neobrátil, ana krajina ta jich toli měla; poněvadž totiž fíkové jiní pro nebytí času fíkův neměli také žádných lupenů a tudy arci naděje nevzbuzovali, že by se na nich fíkové nacházeli. Fík tento *jeden*, jak o něm evangelista Matouš dokládá, stál bez mála na zistnějším a úrodnějším místě a jiná léta snad o mnoho dříve na něm fíkové zráli. Buď jak buď, lupení to jeho dávalo nějaké právo, také ovoce a plodu od něho vyhledávati. A právě pro tuto zvláštnost svou fík tento vyznačoval národ israelský, kterýž tak ozvláštní péče Boží užíval a zvláštní skvěl se okrasou, an ostatní národové neúrodní, bezlistí a lysi byli. Zákon Boží jeho, služba Boží jeho převelbná, knihy jeho prorocké, historické a poetické, nauky jeho, ano i ty sbornice jeho byly mu zvláštní ozdobou, kterou nade vše jiné národy předěl jak onen strom nad jiné stromy fíkové. I mohlo se ovšem očekávati, že národ ten ovoce hojně dobrých skutkův nésti bude. Avšak se jinak býti shledalo, strom ten chor a zkažen byl a listí máje přece žádných plodů neměl, ovoce nevydával, lid ku Kristu se neznal a všecko stromu toho t. j. lidu toho opatrování a vzdělávání bylo marno a ješitno. Došla však doba dlouhočekání Božího, ať všecko jistý čas má. A tudy pro oznámení přelého a pomínulého již bojemství a shovívání Pán stromu tomu t. j. v podobizně jeho Židovskému národu laje, zlořečí a jej proklíná, tou měrou osud lidu toho, jenž jej za Tita zastihl, předkem prorocky a výstražně na odív vystavuje. Df: *Nikdáž tebe ovoce neroď se na věky!* Že tím prokletím fíkového stromu zavržení lidu israelského se označovalo, to nejprvnější otcové církve zřejmě znávali. Aniž potřeby bylo, aby Pán učeníkům to nyní vykládal, an nyní dílem jinam mysl obrácenu míti měli, dílem nyní význam ten podle podobných v Starém Zákoně příchozích porovnání tušiti mohli Jer. 24, 1. n. Os. 9, 10., dílem ale ozvláště věc ta, jak tam ta o chrámě těla Jeho Jo. 2, 21. 22. jim později ozřejmíti měla. Měli Židé listí, okrasu stromu, měli totiž přednosti před jinými národy; ale pro ty přednosti jim od Boha udělené měli právě v Krista uvěřiti a bohulibým životem dosvědčiti, že přednosti

ony jim nadarmo uděleny nebyly. Kromě toho, jak sv. Zlatoust klade, chtěl Kristus mocnost svou soudnou a trestnou ukázati a dolíčiti toho, že ovšem, kdyby sám nechtěl, Židé by ho ukřižovati žádnou měrou nemohli. Spolu to bylo také potvrzení učeníkův u víře, jak z násl. viděti. Slova na *věky* (neplod ovoce) potahují se jenom k stromu, nepak k národu Židovskému, o němž Rom. 11, 25. sv. Pavel uložení Boží projevuje, že na konci věků, až pohané do církve vejdou, také se ku Kristu obrátí a tak ovoce ponese. Dokládáme, že hlad Páně dle sv. otců symbolicky onu touhu a snahu vypodobňoval, se kterou Pán spásy lidu israelského hledal.

Když učeníci spatřili, že fík usech, což se stalo dne druhého, jak Marek přičiňuje 11, 20., podivili se velice a pravili, buď otazně, buď s voláním a jevením svého podivení: *Kterak na kvap usechl fíken!* Apoštolé ostávají toliko při podivnosti věci té státi, ku příčině a významu tentokrátě ještě nepronikajíce. Dojem nemohl jinaký leč veliký býti. Tak krásný a bujný strom a přes noc, kdež jiní stromové zotavují se rosou, sprahnuh a usechl! Tím více divili se, an Pán jenom o neplodnosti, nepak o uschnutí stromu v kletbě své byl mluvil. Ježíš na otázku aneb na podivení jejich z přjma neodpovídá, nebo ve svých odpovědích obyčejně neostával při jednotlivém případě a jednom ději; on raději obecnou nauku jim předkládá. Df: *Budete-li mítí víru a nepochybovati, nejenom věc na fíku učiníte, nýbrž kdybyste i hoře této řekli: Zdvihni se a vrhni se do moře, stane se. A všecko, očkoli poprosíte na modlitbě, obdržíte.* Praví tedy, že nic není nemožno tomu, kdo víru má a ve jménu Ježíše něco k spáse lidí a k slávě Boží náležitě s důvěrou žádá. Takový, df Pán, netoliko bude moci to co se dálo na fíku vykonati, nýbrž také věci mnohem větší činiti bude moci, jak Pán ve stupňování ode fíku k hoře a ptenesání jejímu do moře vysvětluje. Očkoli poprosí s vírou a důvěrou v Krista (nebo slovo *věřice* ku Kristu se táhne) všecko obdrží. Leč věty ty již 17, 19. 20. 7, 7. 18, 19. vyloženy byly a tudy se jimi meškati nebudeme. Mocnost víry se jimi vytýká a když víra pramenem modlitby jest, tenkrátě stává se, oč člověk se modlí. Ctnosti bez víry, df Ambrosius, jsou listové, znají se zelenati, ale nemohou prospěti; okláceny bývají větrem, nemajíce základu. V hoře symbol pohanstva, ve fíku Židovstva se spatřuje; obojí mají odkliditi t. j. obrátiti ku Kristu. Ostatně, zdá se, Pánu tanulo

na mysli prorocství Mich. 7, 1. *Běda mně, neb učiněn jsem jako ten, kterýž sbírá na podzim paběrky vína, není hroznu k jídlu, raných fíků žádala duše má.* A máme-li přidati allegorický či tropologický výklad: lační Pán spásy naší a na den smrti naší přijde ohlednout, zda strom života našeho plody nesl; u koho nenalezne plodů, nad tím vynese soud podobný soudu nad fíkem neúrodným vyneseneému.

Šel ale Pán, jak již bylo povědíno, do chrámu. I vizme, co toho dne se tam přihodilo.

23. A když přišel do chrámu, přistoupili k Němu, an učil, velekněží a starostové lidu řkouce: Jakou mocí ty věci činíš? a kdož Tobě dal tu moc? 24. Odpovídaje Ježíš řekl jim: Otáží se vás i já na jedno slovo, kteréž povíte-li mně, i já vám povím, jakou mocí toto činím. 25. Křest Janův odkud byl? s nebe-li či z lidí? Ale oni rozmýšleli řkouce: 26. Díme-li: s nebe, řekne nám: Proč jste tedy nevěřili jemu? Pakli dime z lidí, bojíme se zástupu; nebo všickni měli Jana za proroka. 27. I odpovídajíce Ježíšovi řekli: Nevíme. Dí jim také On: Aníž já povím vám, jakou mocí toto činím.

Vysoká rada židovská nemohouc posávé proti Kristovi nepřímým zakročováním ničeho poríditi a poslední vítěznou Páně cestou se pobourívši, z přímá otázku na Něho skrze některé zástupce a posly svoje vložila: Jakou by mocí *toto* t. j. ty věci činíš, kteréž Ho nejnověji činiti spatřovali. Synedrium co nejvyšší stolicí soudnou v věcech náboženských domnívalo se tu ve svém právu býti, aby se jim Kristus zpravil a vyměřil z počínání svého. Práví oni: *toto, ty věci činíš*; věcmi těmi nerozumějíc toliko vyučování jeho, ve kterém Ho právě postihli, nebo vyučoval již déleji dvou aneb tří let a ne učinili té otázky na Něho. Něžrů rozumějící oni spolu veškerý děje posledních dnů, vjezd ten slavný, očistění to mocné chrámu, ovšem pak také přede vším to vyučování jeho. I zdálo se jim, že přímá odpověď nějaká ode Pána dáti se musí, odkud moc onu k vyučování a k osoboování sobě tak nad lidem i v síncích chrámových vlády obdržel? Dí evangelista *velekněží a starší lidu*, ač ač jiný ve-

lekněže a zákonfky klada, poněvadž zde autoritu vyjádřiti chce.

Pán odpovědi přímé nedal, dobře věda, že synedristům poslaným jakož celé té radě nejde o to, aby pravdu poznali, nežrů aby nějakých prostředků došli, jimiž by Ho v nesnázi uvéstí a na Něho žalobu zosnovati mohli. Však ta odpověď Jeho dostatečná byla pro ty, jenž dobrou vůli měli, a mohli ovšem jistoty v té věci dojíti, kdož jí dojíti volili. Ale ani s přímou odpovědí se neoštlal a ji hned později (níže 33–40.) v podoběnství pronesl, dříve zpětnou otázkou zlovůli jejich zkrotiv a uklidiv, aby poznání pravdy na závalu nestrčilo, nežrů aby jim pravda samozřejmě a z vlastních vývodků jako do rukou a dlaní vešla. Táže se: *Což smýšlíte o Janovi? Odkad byl křest jeho* t. j. celá jeho úloha, celý úřad, celé počínání, kázání, vyučování, působení jeho; tak se slovo *křest* šířeji běře, jak na př. slovo *obřízka* v písmě tytéž celý Zákon Starý vyznamenává Gal. 5, 3. *Oni ale rozvažovali u sebe: Řekneme-li: z lidí, báti se nám přijde lidu, an veškerí za proroka jej mají; řekneme-li: z Boha, tedy nám řekne: proč jste mu neuvěřili?* Viděti, v jakou nesnáž je přivedla otázka Páně, do jámy, kterouž Pánu kopali, nyní sami upadli a jak vyvážnouti nevěděli. Kdyby byli vyznali, že Jan měl poselství od Boha, tu by byli také vyznati museli, že to, co o Kristu pravil, Jej Messiasem býti kázaje, pravdivá pravda jest, a byli by ovšem Krista uznati a v Něho uvěřiti museli. To však zaryté pýše jejich se docela přičilo. Jana Křestitele ale za pouze ode člověkův poslaného, za neproroka, za samozvance vysloviti, což by ze záští proti Kristu přechootně byli učinili, to jim bylo s pomyslením, poněvadž veškeren lid by byl proti nim povstal. I museli tu za luhem držeti svou nevěru o Janovi pro strach lidu, kterýž Jana Křestitele všeobecně za proroka a za předchůdce velikého lidu Božímu připravovaného spasecí nějakého držel. Odpověděli tedy v zarytosti a lživě nestydatosti své: *Nevíme.* Tak doufali nejlépe a nejlépeji i nesnáze svojí zbýti. Ježíš sice mohl i z této jejich odpovědi je do veliké nesnáze a v záští lidu uvéstí a aspoň jim veřejně říci, jak tam soukromě pravil Nikodémovi Jo. 3, 10: Vy jste učitelé v Izraeli a nevíte věcí těch? Ale nechtěl z té jich nesnáze tou měrou kořistiti, nežrů toliko jim odpověditi odepřel, ovšem ale pokládaje, že oni sami se odpovědi pravé z toho, nač se jich otázal, domysliti museli.

Všickni tři synoptičtí evangelisté sho-

dují se v tom způsobu, jakým vyslanci vysoké rady *mezi sebou rozvažovali*. Tito ovšem varovali se myšlenky své projevit, ale netoliko Pán je dobře prohlídal, nýbrž tentokráte i sami apoštolé myšlenek jejich se dohádali mohli, anof povšechně známo bylo, že vysoká rada o božském Jana Křestitele posláním žádně víry neužala.

Ale Pán než přímou onu odpověď oblenou v parabolu předkládá, napřed podobstvím zlobu srdce jejich tak jim odhaluje, že se k ní sami přiznati musejí. Vece:

28. Ale co se vám zdá? Člověk jeden měl dva syny a přistoupiv ku prvnimu řekl: Synu, jdi dnes, pracuj na vinici mé. 29. On pak odpovídaje řekl: Nechci. Potom ale rozželev se šel. 30. Přistoupiv pak ke druhému řekl podobně. Ten pak odpovídaje řekl: Půjdu, pane, a nešel. 31. Který z těch dvou učinil vůli otcovu? Řekli jemu: První. Vece jim Ježíš: Amen pravím vám, že celníci a nevěstky předejdou vás do království Božího. 32. Přišel zajisté k vám Jan cestou spravedlnosti a nevěřili jste jemu, celníci ale a nevěstky uvěřili mu, vy pak uviděvše ani jste se nekáli potom, abyste uvěřili jemu.

Podobenství to zjevno a zřejmo jest. O *vinici pracovní* jest království Božího skrze víru v Krista se přiúčastniti. *Člověkem*, jenžto šel na vinici, rozumí se Bůh; *synové* ti dva jsou lidé israelští dvojí povahy, jedni volní, druzí nevolní hlasu Božího poslechnouti; jsou to ti, o nichž hned Pán dokládá, celníci a nevěstky s jedné, fariseové a zákoníci s druhé strany. Tamti, když na ně došlo kázání Janovo, aby na pokání se dali, v Krista uvěřili a tak říše Boží účastnými se stali, tamti díme odpírali se toho napřed, na pokání se dáti nechtějící a tudy ani říše nebeské údy se státi nemohouce. Slyšíce kázání Janovo nedbali života svého polepšiti, ač posláním s nebe Janovi neupřajíce. Ti druzí, zákoníci totiž, měli za heslo Bohu sloužiti a vůli jeho plniti a ti napřed s radostí Jana uvítali nadějíce se, že nyní zamilovaná myšlenka jejich o světské říši mcsiášské se uskuteční. Tak ovšem napřed tamti s nevolí a záštm, tito s nadějí a radostí Jana při vystoupení jeho přivítali. Ale bryzo se u tam oněch i u těchto proměna

dála. Oni jdouce do sebe dali se na pokání, šli a pracovali úsilně o spásu duší svých, a z nevěstek staly se světky, jak Magdalena Luk. 7, 37. světci jak Zachéus Luk. 19, 2., ano z hříšných celníkův jak Matouš (výše 9, 9.) apoštolé. Fariseové ale v zarytosti, zarozumelosti a v domnění o svojí svatosti zůstali, Janovi nevěřili a ku Kristu se nepřivínili. Ano ani potom, když viděli, že je předstihují a upředčují hříšníci t. j. jich příkladem svým k následování ponoukají, neusmyslili sobě, aniž své zaslepenosti zanechali, nýbrž vně říše Boží ostanouce vyplnili výrok Páně: *první budou poslední*. O Janu, jehož kázání tamti uvěřiti zpěchovali se, praví Pán, že *přišel cestou spravedlnosti* t. j. cestou, kterou spravedlnost vyžaduje a předpisuje t. j. že šlechetný a bezúhonný život vedl, tak že ani fariseové mu ničeho vyslípati nemohli. Ovšem pak také k spravedlnosti napomínal již tím svým přísným životem, nad to pak výše kázáním svým; ale rčení: *cestou spravedlnosti jiti* více k obcování než k vyučování prohlídá.

Sv. otcové spatřují kromě onoho nejbližšího výkladu ještě jiné v té parabolě naučení. Dle nich se jí poměr pohanův a Židův ke spásě Kristově vylučuje. Pohané povolání byli skrze zákon přirozený, ale zdráhali se přijmouti jej a k vyplnění jeho stáli; když ale Jan a na to Kristus a po tom apoštolé jich ku pokání a k vejiti do říše Boží napomínali, tu želejíce usmyslili sobě, víru v Pána ujali a království Božího se přiúčastnili. Zidé ale dostavše Zákon od Boha slavně sblíbili Exod. 19, 8. 24, 7.: *Všecko, co Bůh od nás žádá, učiníme*, ale slova ta a vůle Boží ustavičně na rtu majíce Krista přijmouti a království Božího se přiúčastniti odepřeli. Ještě svatí otcové obracují podobenství mravným způsobem, je o sprostém lidu a o kněžích představených a učitelích lidu vykládajíce. Lid sprostý zabřednuv do hříchů na pokání se dává, což ale zřídka u poslednějších se děje. Tudy sv. Augustin conf. 8, 8. vece: Což jest? Neučení povstávají a království Boží uchvacují; a my v učenosti své plouháme se v těle a krvi! Či snad, že oni předešli, stydíme se jich následovati a nestydíme se, že již za nimi nejdem?

Ale Pán ještě zřejměji zlobu nepřátelských těch Židů jim vypisuje a přímou o své moci, na kterou se výše v. 23. tázali, odpověď uděluje v následující parabolě.

33. Jiné podobenství poslyšte: Byl člověk hospodář, kterýž štípl vinici a

plotem ohradil ji a vykopal v ní lis, ustavěl věž a pronajal ji vinařům a odcestoval. 34. Když pak se čas plodů přiblížil, poslal služebníky své k vinařům, aby vzali plody jeho. 35. A vinaři sjímalvše služebníky jeho jednoho zmrskali, jiného zabili, jiného pak ukamenovali. 36. Opět poslal jiných služebníků více než prvnějších, a učinili jim tolikéž. 37. Posléze pak poslal k nim syna svého řka: Budou ostýchatí se syna mého. 38. Vinaři ale užfve syna řekli mezi sebou: Tento jest dědic; pojďtež, zabijme jej a budeme mít dědictví jeho. 39. I chopivše jej vyvrhli ven z vinice a usmrtili. 40. Když tedy přijde Pán vinice, což učiní vinařům oněm? 41. Řkou Jemu: Zlé zle zatratí a vinici svou pronajme jiným vinařům, kteří by dávali mu užitek časy svými.

Parabola tato se především týká představenstva starozákonného, a tudý k *farižům a zákoníkům* praví ji poveděnu býti evangelista Matouš. Ale poněvadž vškeren lid, jenž kolem Pána obhrnoval, ji slyšel, tudý sv. Lukáš 20, 3. ji k *lidu* řečenu býti povídá. Užívá Pán podobenství vzatého od vinice, poněvadž podobného již Jes. 5, 1. 2. užil Jcsajáš a tudý těm, k nimžto se odnášela, řeč jeho známější, přístupnější a působivější byla. Lis, lisice či pres ze dvou dílů sestával, z čerenu t. j. nádoby, ve kteréž broznové tlačení byli, a z kádě, tuny či stoudve v zemi zaražené, do kteréž mest vytlačený odtékal; tuna ta pro chladnutí nečasto do skály ve vinohradě se vydlabovala. Lis střechem se obyčejně pokrýval, aby před deštěm chráněn byl; proti zvíři zas a zlodějům chránila vinici zeď a věž, ve kteréž poslední obývali hlídači či hlásní, v čas vinobraní ale i pán a držitel vinice s rodinou svou se tam ubytovávali. Obyčejně lis, jak z paraboly viděti, ve vinohradě se nalezal. Majetník vinice buď ji dal pro sebe obdělávati skrze nádenníky, buď ji dělníkům či vinařům za jistý peníz aneb za určitý díl úrody, buď také za jistou část obojího pronajímal, což se tuto v naší parabole dále. Vinati ti přijali obdělávání vinice; ale když pán od nich skrze sluhy své žádal užitku, tedy oni schápvavše sluhy je pobili a kamenovali; což i jiným později po-

slaným služebníkům učinili. Příčina tohoto jejich sobě potínání se neudává, ale bez mála prosvitá, že pro sebe požitky vinohradu podržeti mínili; anebo byla-li vinice jim toliko k odělání vydána, jak se některým vykladačům vidí, tedy snad docela zanedbána a zapustlá byla. Ale prvnější důvod nejen bližší jest, něbrž vinaři sami jej udávají. Nebo když k nim poslán byl syn, tedy na místo, aby se ho, jak pán doufal, ustyděli a do sebe šli, oni zabili ho nadějíce se tak vinici tu k svému majetku potáhnouti.

Co se významu paraboly dotýče, shodně se veskeri vykladaelé v tom mají. Pán vinice jest Bůh, vinice jest církev Boží Starého Zákona Z. 79, 9., kterouž štípl Bůh, když byl ji na Sinaji zákon vydal. Věže, lis, zeď *značí vůbec*, že Bůh lid svůj v Starém Zákoně vyvolený všim zaopatřil, čehokoli mu k dobrému prospívání potřeby bylo podle toho, co vece Bůh Jes. 5, 4.: *Což jsem měl činiti ještě vinici svojí, čeho bych ji byl neudělal?* Na jednotlivých slov vyklad náležitě nesluší, an víme, že v parabolách a podobenstvích mnohé věci pro ozdobu toliko se praví, zvláštního významu nemajíce. Přece však vykladaelé někteří *zeď* smýšlejí býti zákon Boží, *věž* ochranu andělů atd., ac v tom neshodují se. *Odejití pána* vinice jest, ac má-li podobně se vložiti, vrácení se Boží do sídla svého nebeského ze Sinaje, kamž s nebe jako přibyl, aby vinici svou vštípl a všelikým přislušenstvím ji zásobil, anob jest to čas prošlý přede vtělením Božím. Čas ovoce jsou rozličné doby v historii lidu Božího; neměl zajisté lid ostávat na stánovisku od Mojžíše vytknutém, něbrž měl znenáhla pokračovati, až by se ustrojil ku přijetí svrchované nauky Kristovy. Vinaři jsou představení církve starozákonné, učitelé lidu israelského, soudcové a kněží jeho, jenž Isaj. 62, 6. se strážci Israelovými jmenují a jimž církev onu ke cti Boží opatrovati, ovšem pak požitky a požitkami opatrování toho se žičiti se dostalo. Ovoce či *plody*, jež oddávati měli, jest čest a sláva Boží, Mal. 2, 2. vděčnost, láska a udržování lidu v zákoně Božím Ez. 34, 2. *Služebníci*, jež Pán vyslal ku požádání podatků či užitku, to jsou proroci Jer. 7, 25. Na těchto se vyplnilo to, co dí Jer. 1, 19., že se právě oni vinaři, představení a stavitelé církve, králové, kněží a rádcové proti nim spikl, jině jak Eliáš vyobcovali, jině ubili jak Micheáše 3. Reg. 22, 24., jině zabili jak Isajáše, jině utrýznili jak Jeremiáše, jině ukamenovali jak Zachariáše 2. Chron. 24. 21. a Jerusálém okryl se krví prorokův 3. Reg. 18, 13. Podle dlouhoč-

kání svého Bůh s lidem svým shovával a několikrát posly svoje k nim posílal; dlouhočekání to vypisuje se slovy *opět poslal*. Poslal jsem k vám, dí u Jer. 7, 25. všechny služebníky své proroky přes den, povstávají na usvitě a posílaje. Ano s každým postoupením zlosti vzrostala milosrdnost Boží a vzrostáním milosti Boží podnášela se zloba Židův. Když pak *plnost věku* dozrála, tedy poslal Otec svrchovaného Syna svého. *Vinaři*, pohlavaři či přední lidé národu israelského a kněží jeho poznali ovšem podle divův a zázraků Jeho a podle výplně všechněch proroctví na Něm, že tím jest, kým se býti pravil a koho právě té doby lid israelský očekával; avšak se pro pýchu k Němu znáti nechtěli. I zachtěli přes tu velikou svoji úrupnost přece lidem Božím býti, či dle parabol, *zůstati v držení vinice* a všech jim v Starém Zákoně zamluvených dober a práv užívati; avšak sami ke svým zamluvám nijak státi nevolili. Tudy se uradili Jo. 11, 47. nn. Syna Božího na smrt přivést. A Krista z okolí Jerusalema vyvrhouce vně města ukřizovali Jej Hebr. 13, 12.

Předložil jim Pán parabolou tu, vznesl na ně otázku: *když přijde Pán vinice, což učiní vinařům těm?* A oni všetečně sami úsudek na sebe vynesli, bez mála v překvapení svým dosahu a donosu své ku Pánu odpovědi neznamenajíce. *Zlé ony lidi zle zahubí*, pravili o sobě samých, jak tam 2. Reg. 12, 1—7. David sám proti sobě soud vynesl. Sv. Marek 12, 9. a Lukáš 20, 16. povídají, že slova ta Kristus pronesl a Lukáš klade, že kněží odpověděli Pánu: *Odstup to*, nestaníš se to. Ten napohledný odpor uklízí sv. Zlatoúst, an vece, že napřed slova ta pronesli kněží, jak to Matouš oznamuje, potom že Kristus toho jim potvrdil, jak Lukáš a Marek dodávají, načež oni poznavše, že tu o ně běží, pravili, jak Lukáš doložil: *Odstup to* . . . Leč Pán zřetelněji na ně obrácení činí, an dí:

42. Dí jim Ježíš: Nikdá-li jste nečetli v písmech: Kámen, který zavrhli stavitelé, ten stal se hlavou úhlovou; ode Pána dalo se to a jest podivno v očích našich. 43. Protož pravím vám, že bude odjato od vás království Boží a bude dáno lidu přinášejícímu plody jeho. 44. A kdož padne na kámen ten, rozrazí se, na kohož ale by padl, potře ho. 45. A uslyševše velekněží a fariseové podobenství jeho, porozuměli, že

o nich mluví. 46. A hledajíce Ho uchopiti báli se zástupů, nebo za proroka Ho měli.

Potvrzuje Pán toho fariseů a jich stoupenců o sobě samých výroku a dává jim na rozum, že neodstoupí osud ten od nich, jež na sebe sami vyflekli byli, ač byli se ho dle sv. Lukáše odřikali. Potvrzuje pak toho slovy písmovými, vzatými ze Ž. 117, 22. Proměnou metaforou Pán církev, již dříve vinicí jmenoval, nyní k stavění přirovnává, jak i Pavel praví církev svatou býti stavbou Boží 1 Cor. 3, 9. 2 Cor. 13, 10. Ef. 2, 21. 4, 12. Jež dříve nazýval *vinaři*, ty nyní jmenuje *staviteli*, a ten jenž dříve sloul synem, tuto zjinačeným ale v písmě zhusta užívaným podobenstvím Jes. 28, 16. Dan. 2, 34. Zach. 3, 9. slove kamenem, poněvadž jest pevným a jediným základem církve 1 Cor. 3, 11. Ef. 2, 20. Kristus slova Žalmu 117, 22. k sobě potahuje, odkad vidno, že ten žalm k Němu ve smyslu vyšším se odnášel, jak o tom již výše v. 9. povědno a jak Židé místu tomu vesměs vrozumívali. Jej, kámen úhelný, jenž celé stavění a celou budovu udržuje, a bez něhož se tudyž budova v nivec rozpadá, zavrhli stavitelé či budovatelé, představení totiž církve a náčelníci lidu Božího; to však předpovědno bylo, aniž tím záměrové Boží zmaření býti mohli. Nebo kámen ten *stal se kamenem úhlovým či hlavou úhlovou*. Tak nejenom tuto nazývá sebe Kristus, něbrž tak jej i apoštolé jmenují Act. 4, 11. Ef. 2, 20. 1 Petr. 2, 7. 8, poněvadž dvojí církev, ze Židův a z pohanyv sešlou, v jednu budovu spojuje a dva národy, Židy i pohany, Ef. 2, 14. činí jedním národem, mezidví rozbořiv; na něm spolehá celá budova spásy, an není jinak leč ve jménu Kristově spásy dojíti možno Act. 4, 12. Nad to za druhé sluje Kristus úhelným kamenem či kamenem úhla, poněvadž slovem *úhlav* mocnost, vláda a veleba se označuje, jak Jud. 20, 2. knížata israelská úhly slovou, Jes. 19, 13. knížata egyptská, 1 Reg. 14, 38. náčelníci národu podobným jménem se nazývají; a Jerem. 51, 26. vece o Babylóně, že z něho se již nebude bráti kámen *pro úhel a pro základ*, t. j. že nápotom veškeré moci zbaven bude. Chce tedy žalmista také říci, že Kristus duchovnou vládu ujme nade všemi národy.

Ale v obraze tom také ještě to leží, že se mnozí na Kristu pohorší a v záhubu padnou, jak o kámen nárožný se mnohý uhodí a potkne, jenž nepozorně a hrdě sobě okolo něho kráčí; na to zajisté urážejí místa

apoštolská svrchu uvedená, ohlédajíce se při tom na prorocství Isajášovo 8, 14.: *Aj na Sioně položím kámen urážky a skálu pohoršení.*

Smysl jest, jako by jim Pán pravil: Dobře jste odpověděli, království Boží vám odejmuto bude a na lid jiný se přeneseno, poněvadž jste kámen zavrhlí; nebo vy, vy jste oni stavitelé a vy jste oni vinaři, jenž se proti Pánu spiklíte.

Od Hospodina se to dalo, vece žalm a Pán z něho; nestalo se to lidským zaměřením a snažením, že Israelité zavržení a na jich místo pohané vzati jsou, a že Kristus kamenem úhelným učiněn jest; a tudy jest to s *podivením* patřiti celému pokolení lidskému. Židé tehdejší zajisté nenadáli se toho, že by pohané na místo jejich nastoupili a oni z říše Boží vyloučení býti měli, an ještě mnohem později sami apoštolé, když do nebe vstupoval Ježíš, o založení israelického světského království snili. *Podivno* to zvláště jest od té doby, co se to vyplňovati začalo, ode vzkříšení Páně totiž, jímž Kristus za kámen úhelný skutečně ustanoven byl, načež odjato bylo království Boží od Židů a dáno pohanům, jenž by, jak vece, *činili ovoce* či přinášeli plody jeho. Neří, že *činí* a přinášejí, aniž opisuje nějaké pohanův zásluhy, něbrž vytýká záměr a účel povolání všeho pohanstva. Tím ale nepřímě vyslípá Židům, že oni ovoce žádného nenesli a tudy výhod a blahot lidu Božího zbaveni byli; nebo *ulomeny jsou ratolesti stěpné té olivy pro nevěru jejich*, jak jiným obrazem dí sv. Pavel Rom. 11, 19. 20.

Židé kámen *dotčený* sice zavrhlí, ale beze vší veliké s ním styčností nijak nemohli zůstat. Tudy Pán jim nyní udává, jak se k tomu kamenu nyní povahovati budou; čímž spolu pokutu, kterou jim negativně byl vylíčil v odjetí Božího království, nyní pozitivně vypisuje. Mohli ovšem zavrhnouti kámen, ale bez

něho nemohli se obejít. A tu dvojí věc toliko možná u nich byla, poněvadž již kamene se byli odčteli; buď totiž zavadí oni o kámen aneb kámen je přihrne a přikvačí. O obém mluví Pán a v tom sobě nějakým stupňováním počíná, an menší trest označuje potknutím se o kámen, větší trest ale přikvačením od kamene znamená. Kdo o kámen zavádí padne, ovšem urazí se, ale takové škody netrpí jako ten, na nějž kámen padne. Neblah jest ten, kdo se na Kristu uráží, Jím pohrdá a tudy víru v Něho ujíti se zpěčuje; ale ten snad může se ještě na víru dáti a tak spasení svoje opatřiti, jak ten, který zavádil a padl, opět se zdvihnouti může, nebyl-li pád jeho smrtelný. Ale mnohem nebláhším a docela ztraceným jest ten, na nějž kámen padne, na nějž se svalí a se oboří a přikvačí jej t. j. jehož Pán na soudu odsoudí a na věky zatratí, jakož se tuto již soudem návěstným a náznačným dalo při Jerusalemě. Naráží při tom Pán na Dan. 2, 34., kdež se dí o kameni s hory bez rukou lidských odtrhlém, kterýž potřel zlato a stříbro, měď i železo; kamenem tím jest Kristus, jehož vláda všechny národy sobě podrobí, všechny říše opanuje a vše vrahy prutem železným říditi bude.

Poznali tu fariseové a zákoníci, že o ně tuto jde a hledali Krista všelijak chopiti; ale ostražitě a bojácně při tom si počínali, aby o tom lid se nedověděl, kterýž Krista *za proroka měl*, a tudy by veřejným Krista uchopením celý národ byli na sebe zbudili, shlukli a zbouřili.

Avšak Pán sám nedal se nástrahami svých nepřátel odhroziť od dalejšího viny jejich jim vytýkání a od výstrahy, aby nějak usmyslivše sobě sami záhubou svojí vinými se nestali. Předkládá jim tudy ještě jiné podobnosti, v němž jim vylíčuje, že jenom zarytou jejich zlobou se to stane, jestliže je pohané v říši Boží předstihnou.

Hlava XXII.

Parabola svatby krdlevicovy o povolání křesťanů a 11. rouchu nesvatebním; 16. otázka o dani na Pána vzložená; 23. o vzkříšení z mrtvých; 36. o největším přikázání; 41. o Messidši synu a spolu pánu Davidovu.

1. I odpovídá Ježíš pravil opět v podobnostech jim řka: 2. Podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž učinil svatbu synu svému. 3. I poslal služebníky své povolati pozva-

ných na svatbu, a nechtěli přijíti. 4. Opět poslal jiné služebníky, řka: Pozvězte pozvaným: Aj oběd svůj připravil jsem, volové moji a pickové zbiti jsou a všechno hotovo, pojďtež na svatbu. 5. Ale oni zanedbavše odešli; jiný na popluzí svoje, jiný pak po kupectví svém; 6. ostatní ale zjímavše služebníky jeho a zhanobivše je zabili. 7. Král však uslyšev to rozhněval se a

poslav vojska svá zahubil vražedníky ty a město jejich zapálil.

Odpovídá Pán ne na otázku nepřátelů svých, nýbrž na záměr a úmysl jejich zlý, za kterýmž Ho lapiti chtěli, jenom pro strach před lidem se toho neodváživše. Parabola tato o svatbě králevicovi strojená stejný má směr jak předešlá o vinařích; chce zajisté Pán nepřátelům svým předpověditi, co jich očekává, a nedaj-li se na jiné smýšlení a nepřijmou-li Ho za toho, jímžto se býti prokázal. Příbuzna jest této parabole parabola u sv. Luk. 14, 16—24., ale tožna nikoli není, ana tamta u Lukáše jinou dobou a jiným směrem, ač podobným, předložena byla. Parabolu sv. Luk. zajisté pronesl Pán v domě náčelníka nějakého farisejského při večeři, když byl jeden z hostův učinil to zvolání: *Blaze, kdo jísti bude v království Božím.* A tu se toho ujav Pán předložil jim o svatbě parabolu, v níž jim nebudnost pozvaných k ní Židův a povolání místo nich pohanův vylíčil. V naší parabole u sv. Matouše ale Pán spolu praví napřed o tom, jenž Židy pro nevěru zastihne, zlém osudu v. 6. a 7. a nadto se od v. 11. nová myšlenka přidružuje, že také mezi pohany pozvanými nehodní od hodných odloučení budou. Jest tedy naše parabola přese všechnu dotčenou podobnost jiná, než tamto u sv. Lukáše. Ostatně již v Starém Zákoně Prov. 9, 1. o Moudrosti Boží praví se, že přistrojila stůl a dala volati na zděch městských: *Pojďte, jzte chléb a pijte víno, jež jsem nalila vám.* Tatáž pravda musí vícekrát přednášena býti, podle toho, jak kde a kdy toho potřeba káže.

Co se nejprv zevnějšku a obalu paraboly týká, nebude od místa na některé obyčeje východních národů: pro lepší smyslu pochopení poukázati. Provádání dcer a ožnění synův v orientě obstarává otec a synovi manželku a dcere nanzela ustanovuje. Svatba za doby Páně se držela v domě otcovském, do něhož nevěsta od příbuzných a přátelů se slavně uvedla. Obvyčejné se za to má, že hosté skutečně v životě dvakrát se na svatbu pozývali, nejprv vesměs a vůbec, potom určitěji s ustanovením dne a hodiny; po prvé sice se jim oznámilo, že bude svatba, vlastní ale k svatbě povolání se při pozvání druhém dalo. Avšak toho o své váze nechajce přidáváme se k význačné příčině druhého hostův v parabole povolání, že to dalo se pro doložení nauky, že Bůh všechno činí, aby lidi k poznání pravdy a tudy ku spasení přivedl. 1. Tim. 2, 4. Zdráhali se hosté ovšem přijíti na první pozvání; ale

doufal král, že usmyslí sobě, a tudy po druhé a důrazněji volati jich poručil a pro ochotnější jich přibytí udává, že oběd již připraven a pro večeři, kdež teprv pravá hostina se držívá, všechno přihotoveno jest. Ale pozvání nedbali na to opětované volání, ano někteří z nich tak se zapomněli, že služebníky pro ně poslané zhaněli a zbili, bez mála se svatbou tou se nesrovnávajíce a ji za sobě protivnou a domnělým právům svým újemnou pokládajíce. Nepřišli jedni tedy pro zisk tělesný, druhí pro dumu a pýchu; těch vad odřeknouti se nechtějíce raději cti a svatbě výhost dali. Tudy král tu hanobu a příkoru sobě učiněnou potrestal, poslav vojsko, jenž město těch buřičův zapálilo a je samy na smrti pokutovalo. Nebo, vece, nebyli hodni svatby té.

To jest první díl paraboly, který o sobě zavřítý smysl dává a ve kterémž Pán onu pravdu na oči vystavuje, že mnozí povoláni jsou do církve Boží, ale že jich málo přichází, an málo vyvolených jest, jak nížeji završí. *Král* v parabole jest Bůh, jenž králem sluje pro velebnost svou, jsa Král králů 1. Tim. 6, 15. a pro nádhru svatby, kterouž Synu svému přistrojiti dal. *Syn* jest Kristus, kterýž nezřídka chotěm sluje, jak svrchu 9, 15. již viděli jsme sr. Jo. 3, 29. *Chat* jest církev Ef. 5, 32., kterou sobě zasnoubil, pro kterou člověkem stal se a na kříži umřel. *Svatba* jest čas putování Krista na zemi, kázání Jeho, Jeho ku pokání napomínání; jest oplývání to církve milostmi ode Krista zaslouženými a nadáváním ji slastmi a mocnostmi věku budoucího Hebr. 6, 6. Pozvání jsou Israelitě, kteřížto záhy, dříve nežli se svatba počala t. j. nežli Kristus církev svou zakládati počal, k vejřiti do ní povoláni byli. *Nebo služebníci Královi* jsou proroci, kteříž lidu Božího napomínali, prosili, jemu hrozili, a čím více se blížil příchod Páně, tím doléhavěji lidu toho volali. Když pak již na té době se svatba ocitnula, t. j. když již Kristus přibyl a církev zakládal, tedy poslal jiné sluhý, apoštoly svoje, aby je na svatbu již přivedli, předložice jim bohatost milosti a darův Božích a svrchovanost dober, jichžto dojtí mohou uposlechnutím svým a svým ke Kristu se přivinitím. Nebo dobyt看m krmeným a voly bohatost milostí a darův Božích a ta Boží ochota a milosrdnost se rozumí, kterou nechce, aby některý člověk se spasením minul se. Ale Židé neuslyšeli hlasu sluhův Králových; někteří z nich zůstali neteční, nedbajíce na volání Páně, nýbrž po věcech zemských se rozptylujíce a toliko o popluzí

a kupectví spahu vedouce t. j. toliko a jedinou o věci tělesné pečující, a spasení duše, nauku Páně, milosti Boží v ní propůjčované za nic kladouce, ana jim ta v tělesnosti, pýše a lakomství zabředlost svrchovanou cenu povolání toho poznati bránila. Druzí ale ještě dále pokročili, a pozvání to opěťované za zasahování do svých výsad kladouce vychrlili se s hněvem na apoštoly a úkoru a pohanění Act. 4, 3. 5, 18. 40., ano i smrt spůsobili jim, jak Štěpánovi, Act. 7, 52. nn. Jakobu apoštolu Act. 12, 1. n. Ale tu se proměnila Boží láska v hněv proti zlostníkům tím a Bůh poslal vojska svoje, aby zahubila vražedníky. Vojsky Božími jsou všechny věci, jimiž Bůh trest svůj spravedlivý nad člověkem, národem nebo lidstvem v skutek uvádí, na př. kobyly Joel 2, 25.; zvláště tak slují vojska ta, jimiž Bůh nad lidem israelským trest vynášel, tak na př. vojska assyrská Jes. 7, 8., chaldejská Jes. 13, 4. 5. Tuto se očividně rozumí, že Bůh na Židy posle vojsko Římské, aby trest a pomstu nad lidem tím bezbožným vykonalo, načež Jerusaleml spálen a lid rozprášen. To se jim dalo, že nehodnými se býti prokázali povolání toho, jak Pán v podobenství vece a jak Act. 13, 46. Pavel Židům vytýká, že se nehodnými života věčného býti soudí, t. j. býti dokazují řeč obživnou od sebe odmršťující.

Tou prvou částkou paraboly, jak praveno, dokazuje Pán, že jen ti, jenž hodni jsou, svatby dotčené se příučníci mohou, a ovšem ti, jenž jakýmkoli způsobem se jí neuhodnili, se vylučují a trestu podléhají. Ale Pán v druhé částce paraboly dáleji pokračující učí, že sami ti, jenž pozvání přijali a na svatbu přibyli, pro nehodnost z ní vyloučení býti mohou. Nebo vece dále:

8. Tehdy vece služebníkům svým: Svatba sice hotova jest, ale ti, co pozvání byli, nebyli hodni. 9. Jdětež tedy na rozcestí a kteréžkoli naleznete, pozvěte na svatbu. 10. I vyšeďse služebníci jeho na cesty, shromáždili všechny, kteréž nalezli zlé i dobré, a naplněna jest svatba hodovníky. 11. Vešed pak král pohledět na hodovníky, uzřel tam člověka neoděného rouchem svatebním. 12. I dí jemu: Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebného? On pak oněměl. 13. Tehdy řekl král služebníkům: Svázavše ruce i nohy jeho uvrzte

jej do tmy vněšné: tam bude pláč a skřípot zubů. 14. Nebo mnozí jsou povoláni, ale nemnozí vyvoleni.

Vyšli svatební poslové dle velení na východy cest čili na rozcestí, kdež nejvíce lidstva se sbíhá a sbírali všechny, jenž se jim tu nahodili bez rozdílu, zlé i dobré, hodné, nehodné, bohaté i chudé, blížeji Boha i vzdálenější od Něho naukou i životem. Pozývali, vece, dobré i zlé. Tím na um se dává, že Bůh nečiní žádného rozdílu, že přijímání osob u Něho není a že všecky k věčnému spasení přivéstí hodlá. Vyšjeji v k. 13, 47. do sítě dobré i nedobré ryby přijaty byly a na poli Božím mezi pšenící také burěň a plevel se nalezá Mt. 13, 24. 38.

Když pak již všickni stolovali, přišel král na ně se podívat, zřel již všickni v tom se náležitě nacházejí, čeho se pro účtu k svatbě na nich pohledávati může. I shledal hosta, jenž neslušně sobě tu vedl, nezavaz se roucha svatebného. Praví se, že na východě při svatbách obyčej panoval od Peršanův vzaty, že hosté od toho, jenž jich pozval, spolu svatebnými rouchy podělování byli. Jestli to pravda (nebo prokázati se věc ta nedá), tedy by hněv králův ovšem tím snáze se vyložití dal. Avšak ačkoli bychom, co se u dvora nádherného v Peršanech stávalo, na parabolu, v níž svatba ode krále se dělá, přenéstí mohli, přece nikde toho potřeba nevymáhá; mohl krále hněv pojití, poněvadž se domu jeho neúcta stala tím v lepší a čistější oděv se obleknouti zanedbáním. Obyčej zajisté, mrav a slušnost sebou to přinášejí, aby člověk k hostinám vznesenějším jinak než co nejmožněji ustrojen nevcházal. Co jsme přeložili hodovníky či stolovníky jest původně ležitele či ležící, a slovo to upomíná na obyčej toho času také u Židů zavládý, při hostinách na poduškách lžati; přijal se obyčej ten bez mála ode Peršanů Esth. 1, 6. 7, 8. a neví se, kdy u jiných národů přijat byl. Avšak u Židův obyčej seděti při stolení nevymizel tím docela, ač lžání na poduškách se dělo zvláště při slavných příležitostech. Ženy vezdy jenom sedíce jídaly.

Vida tedy král člověka nedosti slušně oděného, nad čím bez mála druží stolovníci již se horšili, oslovil jej: Příteli, kterak jsi sem vešel nemaje roucha svatebného? Chce říci: Kterak jsi vejti se osmělil v rouchu tak osmělím? Čili neměla tebou vládnouti úcta k synu mému, ke mně a posleže k samým těm hostům? Nazývá jej přítelem, poněvadž Bůh aui když člověka odsuzuje, z

lásky své věrně nevypadá. On ale oněměl, neměl totiž, co by odpověděl, sám k sobě povídaje, že tím vinen sám jest, aniž na jiného vinu svou skládati může. I poručil král ve hněvu svým svázati ruce a noze jeho a vyvrhnouti jej do vnějších temnot, kdeš pláč a skřehot zubů jest. Co pláč, co skřepot zubů, co tma zevnější značí, o tom jsme již výše pravili 8, 11. 12. Temnost vnitřní, vece sv. Řehoř Vel., jest slepota myslí, temnost zevnitřní jest noc věčného zatracení. Tuto se svazuje spolu na rukou a na nohou, aby se vyjádřilo, že bezbranným a bezmocným odsouzenec jest a pokuty té hrozné nijak zmiznouti moci nebude.

Toli postací poznamenati o zevnějšíku a obalu druhého dílu parabolý této a musíme již k významu a smyslu přihlídnouti.

Při vysvětlování tomto můžeme přestávati na výkladě o rozcestích, o vchodu králově a šatu satebném. Rozcestími se rozumějí rozliční způsobové života, pověr, služby boží pohanské a nauky mudrců jejich. Nebo Bůh za předešlých dob, vece sv. Pavel Act. 14, 15. dopustil národům vlastními cestami kráčet, neposlav k nim totiž prorokův. Pohané volání byli do církve, když Židé vešli do ní se zpěchovali. Ale ač s radostí přišli, neproto také všickni hostiny se příúčastnili. To jest, čemu Pán tuto učiti chce, že i mezi povolanci nevšickni vyvolení Božího dosáhnou a že víra bez skutků člověka spasiti nemůže. Nebo, vece dále Kristus, veselí král, aby spatřil, kterak se upravili a ustrojili pozvaní hosté oni. Vchod krále jest skoumání na den soudný, v němž kdo nalezen bude s rouchem satebním, připuštěn bude do slávy nebeské, an ten, kdo postizen bude bez něho býti, z komnaty nebeské se vyvrhne. Roucho satebné, bez něhož na svatbě nikdo obstáti nemůže, není víra; víra jest vejítí na svatbu, an nikdo do církve bez víry se nepřipouští, a ti, jenž zpěchovali se, pro nevěru svou přijíti se zdráhali. Rouchem tedy satebním rozumí se láška a dobří skutkové z víry posíl, což i velmi shoduje se s parabolou. Kdo zajisté na svatbu vejde, roucho satebné musí nésti; kdo do církve vejde, ten života nového pilen býti musí. Vůbec v písmě svatém rouchem život se vyznamenává Ap. 3, 17. 18. Ef. 4, 24. Col. 3, 9. 10. Byli sice, poněvadž větší díl Židů pozvaní na svatbu nepřijal, pohané bez rozdílu osoby povolání; ale kdož pozvaní přijali, to jest kdož do církve svaté jsou vešli, ti roucho satebné obléci t. j. starého člověka s nepravostmi svléci a nového člověka Krista obléci měli, sprave-

dlivosti a svatosti života pilní jsouce. Ef. 4, 24. Kdož toho se odpírá a v šat nový spravedlivosti a života svatého se neobláčí, ten ze satebnice t. j. říše nebeské a z radoostí jejich vyvržen a na věky vyobcován bude při soudu posledním. A svázán bude t. j. nebude již o své spasení pracovati moci.

Zavírá Pán parabolou slovy: Mnozí jsou povoláni, ale nemnozí vyvoleni. Propovědí tou k celé parabole, ale zvláště ku první části její se táhne, ač ona ovšem i ke druhé části přísluší. Mnozí vece v protivě nemnohých. Ovšem ale 1 Tim. 2, 4. všickni lidé do církve a k věčnému blahoslavenství se od Boha požývají; ale nevšickni, něbrž jenom někteří volání a pozvu toho poslušni jsou. Potud zavírka týká se prvé polovice parabolý, jak již praveno bylo. Ano i z těch, kteří volání tomu povolili, nevšickni hodnými se prokazují, nevšickni totiž satebného roucha nevinosti a zdoby dobrých skutků mají, a tím se táhne závěrka ke druhé polovice parabolý. Takto se děje, že ač počet těch, jenž povolání byli, náramný jest, přece těch, jenž skutečně povolání dojdou a blahosti satebné se přiúčastňují, jen toliko skrovné jest stáde.

Někteří vykladatelé první povolání počínají od Jana Křtitele a druhé od Krista Pána i apoštolů a celou parabolou o jedincích Židech vykládají, těmi, jenž nechťeli přijíti, rozumějíce pohlavary a náčelníky židovské, a těmi, jenž přijali povolání, lid sprostý slyšící. Leč užší a těsnější jest výklad ten nad slušnost a tudy předešlý námi uvedený místnější jest.

Svatí otcové obrazejí právem parabolou tu na každou duši křesťanskou a na volání jí ku pokání, zvláště pak na tu, kterou Bůh často volá, ale která se zdráhá volání toho uposlechnouti, ana starost o věci vezdejší jí brání. Zdráhají se ale zvláště lidé učení, bohatí, zámožní a vysoce postavení na svatbu Páně jíti. A tudy se zvou lidé nízkého stavu, jak již tam výše 11, 5. bylo praveno, že chudým se evangelium zvěstuje. Ale ne hned každý, jenž do církve vešel, blahoslavenství již účastným bude, aniž všickni údové církve svatí jsou a církve ne ze samých vyvolenců, něbrž z povolanců jenom sestává. Kdo netoliko na svatbu zván býti, což první částka svatby jest, něbrž i hostiny přiúčastniti se žádá, v čem část svatby druhá záleží, ten roucho, jenž mu na křestu svatém obleceno bylo, roucho nevinosti zachovati, aneb když je pokálel, v krvi beránka skrze pokání spráti a smýti musí.

Fariseové řečmi těmi uraženi se cítili a a tudy, jak dle dále sv. Matouš:

15. Tehdy odšedše fariseové v radu vešli, jakby polapili Ho v řeči. 16. I posílají k Němu učeníky své s Herodiány řkouce: Mistře, víme, že pravdomluven jsi a cestě Boží v pravdě učíš a nedbáš na žádného, nebo nepatříš na osobu lidskou. 17. Pověz tedy nám, sluší-li daň dáti císaři čili nic? 18. Poznáv pak Ježíš zlobu jejich řekl: Co mne pokoušíte, pokrytci? 19. Ukažte mi peníz daně. Oni pak podali Mu denár. 20. I dí jim Ježíš: Či jest obraz tento a nápis? 21. Řkou Jemu: Císařův. Tedy dí jim: Oddejtež tedy co jest císařovo císaři, a co jest Božího Bohu. 22. A uslyševše to podívali se a nechavše Ho odešli.

Předešlá podobnoství byl Pán odpověděl na onu 21, 23. úředně předloženou otázku, jakou by moci vykonával vládu svoji. Jímí zášť nepřátelů bezdůvodnou býti dokázal, ale spolu předpovídáním o zavržení jich nemálo je rozhořčil. Nyní rozdráždění a rozjítí jsouce všelijak Pána zahladiti a skliditi usilovali. I uradili se zůstatí na tom prozatím, aby v řeči Ho popadli skrze vznesení na Něho otázky, ve kterých, jak domněli se, jim nijak odjítí se a jim nijak vyniknouti moci nebude. Nešla otázka ta úředně, jak ona předešlá, nýbrž ji položili fariseové co strana, jak viděti ze slova *učeníci* a z toho, že se s jinou stranou, Heródovskou, spojili. Jednali opatrně v tom, že sami nešli, nýbrž učně své poslali; báli se zajisté, že Pán by lest jejich odekrýti a tudy veřejně je zahanbiti mohl. Nad to se spojili s Heródovci či Herodiány, podobně nepřátely Kristovými, aby tím důrazněji otázku učiniti a odpověď tím více osvědčenou odněsti mohli. Obě strany ty, farisejská a herodiánská, nenáviděly se vespolek a protiviny sobě byly. Fariseové za to měli, že lidu israelskému co vyvolenému národu Božímu ovšem naprostá neodvislost a svoboda přísluší a že bezprávím se to děje, když Římané od nich daní a poplatkův žádají; a tudy nenáviděli co nejvíce římského panství nad sebou. Heródovci či Herodiáni ale byli přívrženci rodiny Heródovy, která pomocí Římanův nad Israelským lidem vládu ujala a jejížto nyní panující členové, Anti-

pas a Filip, tvorové římských císařů byli. To jest jediné pravý náhled o Herodiánech. Dřívejší o nich přerostlé domněnky tuto šířeji uváděti a porážeti zbytečno jest, an větší díl jich se stanoviska teď přemoženého pochodí. Bratří králíčtí s nimi zápasí a kladou, že to byli buď dvořané Heróda Antipy, buď lidé, jenž Heróda Vel. za messiáše měli, buď výběrčí Heródovi, buď dokonce nová sekta Herodem Vel. založená, saduceům podobná. Nic toho s pravdou neobstojí, aniž také Skarič dobře o nich praví, že to vojáci Heróda Antipy byli, jenž daň od lidí vybírali. Nebyli ti Heródovci jiného leč přívrženci Heródovy rodiny, jak pravěno. Tam u těch, u fariseů, zájem či interest církevný převládá, u těchto, u Herodiánů, vrchoval směr a interest politický; ale jakož se přihází v životě, že lidé sobě odporní proti společnému nepříteli se spolkují, tak i tuto nalezáme. Možná sice, že také Herodiáni římskou vládu v nenávist pojali a tudy na ten čas, ano tajně napořád, k Římanům odpornou mysl chovali, ale proto se přece ty dvě strany, farisejská a herodiánská, na sporech povahovaly; fariseové nemohli sněsti toho rodiny Heródské k Římanům až k zapření bohoslužby židovské se lísní a pochlebování a nejeden kramol z toho obojetného Heródovců sobě počínání povstal. To jisto, že Herodiáni s farisey nestáli, nýbrž jim všelijak se protivovali, tak jakož i tito proti nim se vzpírali.

Ti tedy se spiknůvše proti Kristovi a zálohy Jemu klásti se jmouce, aby Ho nějak v řeči polapili, vznesli na Něho tu otázku o daní, zdaliby ji císaři dáti slušelo? Napřed ale Pánu pochlebovali, moudrost, svobodomyšlnost, nezávislost a nestrannost Jeho chválíce, jakoby od Něho samého pravdy v té věci dověděti se žádali, an jiní lidé zhola pro stranictví svoje právě odpovědi schopni nejsou. Při tom jisti se býti domnívali, že jim Pán nikterak vyniknouti nemůže. Odpovědi, že daň dávatí potřebí, tedy Jej v nenávist uvedou u lidu a ukáží Jemu, že Krista marně a neprávě za proroka mají, ješto z bázně před Římany učí věc jim odpornou, že vláda římská právem nad nimi panuje, an daň dávatí příkazuje. Naopak-li ale rozhodne, že Římanům daň dávatí nesluší, tedy nadáli se tím spíše se Ho sprostiti, an Římané k takové odpovědi neteční nezůstanou, nýbrž odpovědátelé co odpovědného nepřítelé svého zajmou a dle přísného práva svého s ním naloží. Otázka ta v skutku choullostiva byla pro nesnosné břemeno daní, platů, cla a jiných podatkův od Římanův

na šiji národa židovského uvalovaných a od nájemníků tvrdě vybraných. Nadto se, jak pravěno, Židé za lid královský považovali, jenž ku panování povolán jsa žádnému podléhati, ovšem pak daň platiti nemá. Tudy nezřídka horlivci či zelóté jednotliví povstávali a lid proti Římanům bouřili daně jim dávati zbraňující, jakým byl Theudas a Judas Galilejský, o nichž Act. 5, 37. a Josef Flav. vál. Židov. 2, 8, 1. Zdálo se nezbyti pro Pána.

On prozraje lest jejich pravil: *Co pokoušíte mne, polkrytci?* Tak je nazývá, že tvářice k Němu účtu záměr záhubný proti Němu zosnovali. Nebo jak Luk. 20, 20. vece: šetřice a číhající poslali úkladníky, kteříž by se *spravedlivými býti stavěli*, aby Ho podelstili v řeči a vydali vrchnosti a moci vladařově. Otázku jejich jmenuje Pán *pokoušením*, poněvadž ji nepředložili ze snahy po poučení, nýbrž ze žádosti Krista zatratiti. Otázka jejich, zdali mají platiti daň, byla dogmatická a právní i náboženská spolu a zahrnovala v sobě otázku, zda vládu Římanů vůbec přijíti a s ní se snášeti mají a zda to jejich Římanům poddanství neprotiví se zásadám náboženským, podle nichžto buď Hospodin sám nad nimi králem jest, aneb jestliže krále již mítí mají, jenom národovce jejich nad nimi panovati může. Deut. 17, 15. Pán přímé odpovědi nedává na doléhání jejich, nýbrž poklidně pokračuje s nimi a činí to, z čehož se ovšem odpovědi jistě domyslití přesvědčně mohli. Okažte mi peníz *daně*, jímž totiž platy své a cla zapravujete. I podali mu peníz, denár, čtvrtý díl stateru, podle ceny naší asi dvacetník stříbra, viz 20 2. I otázal se nyní: *Či obraz a nápis nese denár tento?* Císařův to jest obraz, a nápis tolikéž jeho jméno nese, odpověděli oni. Z toho již Pán odvětjuje všeobecnou větu: *Dejte císaři, co jest císařovo.* Peníz ten splatný máje nápis a obraz Římského císaře, osvědčoval, že země jejich Římanům podrobena jest; kdo pak komu podroben jest, ten jemu co vrchnosti své od Boha dané cla a poplatky dávati povinen jest. Rom. 13, 1 nn. V tom, že Židé Římanům poddanými stali se, nepanovala náhoda, nýbrž Božím řízením a dopouštěním se stalo, že berla od Júdy vzata a cizincovi dána. To řízení Boží mají Židé uznávati a podle toho poznání také jednati a tudy cla a daně Římanům spláceti. Přířká tedy Kristus Římanům právo panovati či raději Židům přičítá povinnost, Římanům poddanu býti a na důkaz poddanosti té také daň dávati.

Avšak poddanost ta, jelikož řízením Bo-

žím povstala, také na rádech Božích meze a opravu svou nalézati, aniž absolutnou a bezvýminečnou býti, nýbrž toliko až k oltáři, jak říká se, sahati měla. Mohl císař Římský žádati takovým způsobem průkazů poddanosti, s nímž počta božská spojená byla, mohl platu a daně žádati co nějaké strážné božství. Tu již přestávala podrobenost ta, a přišlo horliti pro zákon a život za úmluvu otcův dáti 1 Mach. 2, 50. Tudy Pán pro obmezení, ohraničení a lepší ustanovení oněch k císaři a státu náležitých povinností přidává: *A dávejte co je Božího Bohu.* Nejprve Pán tímto druhým dílem objasňuje myšlenky fariseů a vůbec těch, jenž se domněli službu Boží býti nespojitelnou s poddanstvím císaři; odpovídá Pán, že se ovšem oboje spojití dá a že netřeba opouštěti poddanství pod císaře, abys Bohu sloužil. Dále udává ředidlo a pravidlo, jakým se služba císaři nejenom obmezuje, jak jsme pravili, nýbrž i spolu posvěcuje a povahu služby Boží na se bere. Nenevhodné také někteří vyklada-telel smyslí, že Pán přidat tu část o Bohu pro Herodiány a pro všechny, kteříž smyslí, že pro sloužení pánům Boží službu zanedbávati se dovoluje. Místo *dejte* císaři stojí vlastně *vratte* (*ἀποδοτε* reddite), v čemž dle sv. otců leží, že dávati daň jest jako dluh oplatěti, za tu totiž, již vladař vede, péči a starost. Také na slovu *obraz* nějaký důraz od otců sv. se spoléhati praví; věci, jenž obraz císaře nesou, zlato, stříbro, měď atd. máme dávati císaři; věci, jenž obraz Boží nesou, sami sebe totiž, duši a mysl svoji, máme Bohu obětovati. Duše naše zajisté dle obrazu Božího stvořena byvši Boží jest obraz, a nápis její, ježž obdržela na sv. křestu, jest *Otec, Syn a Duch svatý*. Jemu tedy, Bohu trojjedinému, ji oddávati máme.

Odpověď Páně moudra, opatrná a hluboká spolu byla a toho zdánlivou oklikou jistě dosáhla, čeho by přímou otázkou: *Není-liž císař pánem země vaší?* s tíží se bylo dostihlo, poněvadž hrdá mysl Židů by se k tomu nebyla znáti chtěla. Mincovné právo spojeno bývalo se svrchovanou mocí a jenom s dovolením nejvyšší vrchnosti některým městům n. p. Alexandrii mincovné výsady či privilegie mincovné se dostalo. Židé neměli vlastní mince berné a veřejně splatné, a tudy neměli ani samostatnosti stojíce pod poslušností Říma, jenž jim co podrobeným svým mince svoje vnutil. Tou měrou Pán ušel všech nástrah a záloh sobě činěných. Uznána ode Pána vláda císařova, avšak nad ní výše býti vycněna vláda Boží, která však i při těch proměněných nyní okolnostech

ovšem obstátí může, an lidé dávající císaři, což jeho jest, mohou vezdy Bohu dávatí, co jest Božího.

Odpověď ta Páně také veleplodná a dalekosáhlá byla, an v ní dvojnásobně na světě řád, světský a církevní pojádren a vytčeno, že jeden ve druhý splývati nemá, nýbrž že obůj o své vlastní mře a váze bytovati povinen, ovšem pak kdeby řád světský skutečněřádu Božímu protivovati se usvědčen byl, tento onomu předkovati má, an Act. 5, 29. více Boha než lidí poslouchati sluší.

Jestě pozorovati, že slovo *císařovo* v řeckém textu beze členu stojí, poněvadž císař po císaři postoupá a slovem císař vůbec všeliká vrchnost nejvyšší se vyslovuje. Slovo *Boží* ale v ř. t. se členem se pojí, poněvadž Bůh vezdy týž a týž ostává jedin a věčen.

Když byl Pán nesnáž tuto ku podivení nepřiznivých fariseů dokončil, tedy přišli jiní lidé ku Kristovi, mnohem větším zástím proti Němu pojmáti, soupeřové a nepřátelé fariseů, saduceové totiž a také se strany své otázku Mu položili. Vece o tom evangelista:

23. V ten den přistoupili k Němu saduceové, jenž praví nebýti z mrtvých vstání, a otázali se Ho 24. Řkouce: Mistře, Mojžíš pověděl, umře-li kdo nemaje syna, aby pojal bratra jeho ženu jeho a vzbudil símě bratru svému. 25. Bylo pak u nás sedm bratrů. A první ženu pojav umřel a nemaje semene zůstavil ženu svou bratru svému. 26. Podobně i druhý a třetí až do sedmého. 27. Posléze pak po všech i žena umřela. 28. Při vzkříšení tedy či bude z těch sedmi manželkou? nebo všickni měli ji. 29. Odpověděv pak Ježíš dí jim: Bloudíte, neznajíce písem ani moci Boží. 30. Při vzkříšení zajisté ani ženiti ani vdávati se nebudou, nýbrž budou jak andělé Boží v nebi. 31. O vzkříšení pak mrtvých zdali jste nečetli, co povědíno jest od Boha, jenž dí vám: 32. Já jsem Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův? Není Bůh mrtvých, nýbrž živých. 33. A uslyševše to zástupové divili se nad učením Jeho.

U všech tří synoptických evangelistů událost tato po předešlé se vypravuje a ovšem tedy otázka tato téhož času a téhož, jak dí Matouš, dnc Pánu předložena byla, jako předešlá otázka od fariseů. Několikrát již saduceové fariseům bez mála ji předložili, a tudy věděti chtěli, jak Pán Ježíš se jim v té otázce vyměří. Byla i tato otázka pokušlivá a chtěli Pána nějak v nesnáž uvéstí; aspoň pro poučení a napravení svoje otázky té na Pána nevznесли. O saduceích jsme již výše 3, 7. pravili. Případ, jež saduceové přednášejí, bez mála vymyšlen, avšak chytré volen byl; zřídka se ovšem státi mohl, avšak přece možnost jeho upříti nedala se. Smýšleli oni míti zbraň nepřemožitelnou, když se odvolali na zákon Mojžíšův, jehož by tam po z mrtvých vstání zachovávatí možno nebylo. Zákon Boží nezměnný jest a ovšem vezdy průchod míti musí; ale na životě posmrtném provéstí se nedá, tedy ani toho života stávatí nemůže, nebo cokoliv se z Mojžíšovým zákonem potýká, obstátí a bytovati nemůže. Tudy ani vzkříšení těla není, anby jinak tam žena více bratrů za manžely najednou míti musela, což se se zákonem Mojžíšovým přičí. Takto oni rozumovali a chtěli případem tím dokázati, že nauka o vzkříšení zákonu Božímu odporuje, že protimyslná a nemotorná jest a tudy doufali svou otázkou Pánu nemalou nesnáží způsobiti. Odvolávají se přitom na zákon Mojžíšův Deut. 25, 5., kdež se dí: *Kdyby umřel bezdětek muž máje bratra, má bratr pojíti ženu vdovu po bratru a vzbuditi símě, či potomstvo, bratru svému.* Nezávedl Mojžíš zákona toho, an již dříve zachovávan býval, jak ze zločinu Onanova Gen. 38, 8. viděti. Ale poněvadž Mojžíš obyčej ten podržel, tedy se jemu připisuje, ač byl on jej zmínil tak Deut. 25, 7., že aspoň k tomu bratr zemřelého přinucován býti nemohl, moha se od toho, levirátem či devertstvem jmenovaného zákona, ač ne bez úkoru a hanby oprostiti.

Pán dvojnásobně se nad otázku tou rozprostírá, jakož také dvojnásobně otázka saduceů v sobě zahrnovala. Dí: *Neznáte písma a neznáte moci Boží.* Dí nejprv první část odpovědi klada, *že moci Boží* neznají, popírajíce Bohu moc, člověka na z mrtvých vstání v tom způsobu vzkřísiti, aby v jisté mře andělům se podobal. Bloudili, za to majíce, že na onom světě poměrově pohlavní zůstanou právě v tom způsobě, v jakém se tuto nalezají, a že by tam ženiti a vdávati se směli. Pán ale jim na rozum dává, že poněvadž tam nebudou lidé odmírati, také nebude potřeby, aby se plodili a rodili, an po-

čet těchto tvorů Božích doplněn a časové a doby lidstva odplynulé již budou. Budou, vece Pán, jak *andělé nebesí*, pudu pohlavního zloha přenesou, jiné lidi a tvory veškerý v Bohu milující. A tedy tam nebude potřeba, aby vzbuzoval bratr zemřelému bratrovi směl.

Saduceově tedy v tom bloudili, že Bohu moc popírali, lidi v tom stavu vzkřísiti, v němž duše s tělem spojena jsou nad pochotě tělesné povýšena a k životu oslavenému a andělskému podnesena bude. Nežijí zajisté lidé po vzkříšení beztělesně, nébrž v duchovním těle I. Cor. 15, 43. nn. Co se pohlaví při vstání z mrtvých týče, pravili sice vykladači mnozí, že všickni lidé v mužském pohlaví povstanou, nebo Bůh prý samého muže učinil z hlíny a ženu z muže. Ale vece sv. Augustin (o městě B. 22, 17.): Mně se zdají lépe smýšleti, kteříž o z mrtvých vstání obou pohlaví nepochybují: tělům vady se odejmou a příroda se zachová. Není pak vadou pohlaví ženské, nébrž přirozenosti, kteráž potom bude prázna tělesného obcování a rození dítek. Dokládá týž světec doleji na témž místě: Ačkoli Kristus saduceům říci mohl, že ta žena, o kterou se Ho táží, mužem bude a ne ženou, neučinil toho, ale pravil: *hodon jak anděl v nebi*, rovni andělům v nesmrtelnosti a blaženosti, ale ne v těle, jakož ani vzkříšení jim rovni nejsou. Tudy sv. Luk. 20, 35. přidává: *A jsou synové Boží, poněvadž jsou synové vzkříšení* t. j. blaženci budou Bohu v tom podobní, že již neúmorní, večíti, duchovní, oslaveni budou co synové ze vzkříšení povstali a znovuzrození k věčnému a blahoslavenému životu.

Při výkladu místa toho otcové svatí zhusta se ve chválu panství vydávají, je předujetím života v nebi nazývajíce. Velká věc jest panství, že v sobě podobu Boží co v zrcadle nosí a Boží milost co přesladký nějaký paprsek v sebe pojímá. Slova sv. Basilia virg. 79. A sv. Bernard ep. 42 vece: Což jest krásnější nad čistotu panenskou, jenž z člověka činí anděla? Jediná ctnost tato nám povahu života budoucího zpřítomňuje. A jině týž světec dí (serm. 2.): Obejměte tu perlu převážnou, jenž vás přátely Božími činí, nebo čistota člověka Boha blízkým postavuje Sap. 6, 20.

Druhá část odpovědi Páně týká se druhého a toho vlastně pravého a v případnosti této jednoho bludu saduceův, jimž vstání z mrtvých zloha nemožným býti kladli. I vece Pán, že *bloudí neznačíc písem* o z mrtvých vstání nezakryté mluvících a dokazuje,

že náuka ta netoliko v písmě svědectví má, nébrž že právě dějiny zjevení Božího na ní bytují. Bůh sluje, slouiti chce a na věky slouiti hodlá Bohem Abrahamovým, Izákovým a Jákobovým, jak vidíme z písma, kdež slavně se pronášá o věci té Exod. 3, 15. *Jdi a řekni lidu*, vece Bůh k Mojžíšovi, *Hospodin Bůh otců vašich, Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův posílá mne k vám. Tot jest jméno moje na věky*. Již pak Bůh není Bohem mrtvých, nevchází v srovnalost, ve společenství, úmluvy, a poměry s mrtvými t. j. nejsoucými; an tedy nazývá se po smrti arciočedv Bohem jejich, jejich ochráncem a pomocníkem, ovšem je živými býti klade, a oni tedy po smrti své žijí. Jestliže ale žijí v šeuu, v podsvětí, tedy jistě vstanou; čehož ale Pán dále nerozvínuje, poněvadž o tom nesnáž nezabíhala, ješto všeliký odpor proti nauce o vzkříšení z mrtvých na zapírání posmrtného osobného života spoľehal. Dokládá sv. Lukáš: *Všickni zajisté Jemu živi jsou* t. j. lidé při smrti těla neumírají, nébrž tělo co roucho nějaké svlékají, majíce jiného lepšího dostati; tak výše 9, 24. pravil o zemřelé dceři Jairové: *Neumřela děvče, ale spí*. Ti, jenž nám na zevnějšek jen hledicím zdají se umrlými býti, žijí Bohu, jenž duše jejich spatřuje a těla jejich druhdy vzkřísí. U člověka tělo a duše nerozdílnou jednotu činí a rozluka jich při smrti děje se jenom na čas; člověk ani pouhá duše ani pouhé tělo není, nébrž duch tělem oděný a tudy duše druhdy opět tělem svým přiodíná bude.

Jestě se táží tu vykladatelé, proč Pán, moha jiná svědectví z písma starozákonného uvéstí muoheh výdatnější a zřetelnější, toho neučinil? Udávali kdysi příčinu toho tu, že saduceově toliko patero knih Mojžíšových přijímali, ostatní písma Starého Zákona zavrhující. Avšak ta věc průvodna není, a ovšem raději to činil Pán proto, poněvadž důvod ten, jež uvádí, nejprádnější, nejbližší a nejdolehlivější byl pro všechny Židy, u nichž Abraham, Izák a Jákob v největší vážnosti byli, jsouce ta skála, z níž veškeren národ israelský vyťat byl Jes. 51, 1.

Jest také něco různých čtení, ale na smysl zloha vplyvu nemají a tudy je poznámenati opomíjme.

Nad velemoudrou odpovědí Páně divili se zástupové; ale jinak fariseové se měli, jak hned dále vykládá.

34. Fariseové ale uslyševše, že byl k mlčení přivedl saducey, sešli se spolu. 35. I otázal se Ho jeden z nich,

zákona učitel, pokoušeje Ho: 36. Mistře, které jest přikázání veliké v zákoně? 37. Dí mu Ježíš: Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši myslí své. 38. Toť jest to největší a první přikázání. 39. Druhé pak jest podobno tomuto: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. 40. Na těch dvou přikázáních celý zákon visí i proroci.

Odpověď, kterou Pán saduceům dal, je docela odzbrojila. Tudy vece Luk. 20. 39. 40., že na onu saduceům danou odpověď jeden ze zákoníků pravil: *Dobře jsi odpověděl a že nikdo t. j. nikdo ze saduceův již dále Krista otazovati se neodvážil.* Ale fariseové za lidi moudřejší, důmyslnější a učenější sebe majíce nedali se tím odstrašiti, nébřž tím větší srdnatosti nabyl, domnějíce se, že když Krista v nesnáz uvedou, tím větší slávou se zaskvějí. I sešli se a navedli jednoho ze středu svého, učitele zákona v písmě dobře zběhlého, jenž by na Krista otázku tu vznesl, *kteří přikázání zákona by největším bylo.* Zákon zahrnuje v sobě 613 přikáz; i nesnadili se učitelé, kterýby z těch přikázad nad jiné vynikal, poněvadž zákon se o tom nijak nevyslovuje, aniž učitelé ti nějakého ředidla a pravidla či nějaké zásady měli. Tudy se vidí vykladatelům mnohým, že netáží se vlastně, *kteří přikázání největší jest ze všech těch šesti set v zákoně obsažených, nébřž že táží se, jaké přikázání v zákoně má za veliké, jaké za malé, ovšem pak jaké za největší držáno býti?* Že tedy otázka jejich směřuje poznati *znak a ráz*, jímž velikost a malost příkazu nějakého se stanoví a určuje, jestli totiž čas aneb způsob, jakým vydán příkaz, aneb-li předmět tu rozhoduje. Leč lépe zůstati při užším výkladě otázky, an ovšem, kdyby věděli, které jest největší přikázání, měli by již potom měřít, podle něhož by jiná přikázání posouditi mohli. Otázku tu vznesl na Pána učitel zákona, *νομικός, νομοδιδάσκαλος*, jenž při tu s Pánem nejlépe si prověsti doufal. Nebyl to, jak některým vykladatčům se vidělo, člověk a muž jinaký než jsou ti, kteří jinak zákonici *νομικαίταις* se zvou, leč že snad nějakého vyššího mezi nimi stupně dosáhl, jak druhdy u nás bakaláři a doktoři stupněm se dělili. Učinil otázku tu z úmyslu dvojitýho, nejprv aby sám poznán v té věci nějakého došel, druhé aby Pána v té otázce podstoupil a do choboty uvedl. Ač pak někteří vykladatelé n. p. sv. Augustin za to

mají, že slovo *pokoušeje Ho*, tuto se v lepším smyslu bere a značí toli co vyzvídaje od Něho; jak již z toho patrně, že odpověď Páně sobě opakuje pravil, milování Boha býti lepším nežli oběti zápalné Mr. 22. 33. a z toho, co Pán jemu pravil, že není daleko království nebeského, tamže v. 34.

Pán odpovídá, že první a ovšem veliké a největší přikázání jest: *Miluj Boha z celého srdce* a druhé s oním podobně veliké: *Miluj bližního jako sebe samého*; na těch přikázáních dvou závisí a záleží veškeren zákon, aniž třetího stává, jenž by stejné s těmito dvěma váhy bylo, nebo celý zákon se všemi 613 předpisů zahrnuje se ve dvou přikázáních těchto. To jest, co praví: *závisí*; jako by řekl: Cokoli předpíšu se v zákoně a v prorocích dočítáme, to v těch dvou jistoty a pevnoty své dochází, v nich se zahrnuje a k nim směřuje. Pán nerozsuzuje mezi jednotlivými přikázáními, nébřž zásadu dvojit, jenž ale v jedno splývá, udává, podle níž hodnota veškerých příkazů a veškerých skutků měřiti a rozsuzovati se může. Kdyby byl Pán v rozdělování příkazů jednotlivých dle hodnoty se vydal, byli by se svého stanoviska proti Němu povstati a Jej nějak v potupu uvéstí mohli. Tím ale, že Pán jmenuje přikázání, dle nichž jiní prikazové váhy své dosahují, přivedl k odmlčení farisea toho, jenž se Ho tázal, a s ním všechny stoupence školy této. Dvojitá ona zásada o lásce k Bohu a o lásce k bližnímu jednu činí zásadu; nebo láska Boží tehda teprv jest pravá, když s láskou k bližnímu spojná jest I. Jo. 4. 20. a láska k bližnímu není pravá, nevychází-li z lásky k Bohu, jenž jest poslední cíl a konec všeho jednání našeho.

Báň pak má milován býti z celého srdce t. j. z celého citu, z celé duše, t. j. celou vůlí a ze vši myslí t. j. z celého rozumu, tak že všechny mohutnosti duše lidské k lásce Boží se sbíhati a spojovati mají. Tak vykládají se jednotlivá slova ta, ač jiní právě téměř opak výkladu toho drží, slovo srdce o mohutnosti myslné, slovo duše o citu a vůli, slovo mysl o úmyslu a úsilí slýšící, podle psychologie písma sv., jenž jen dvojit, jak vykladači ti tvrdí, mohutnosti u člověka rozeznává. Nebude ale co do smyslu velikého rozdílu, k tomuto-li či ku předešlému výkladu se přidáme, ač nevolíme-li raději s Maldonatem říci, že všecka ta jména: srdce, duše, mysl vesměs totéž značí, že totiž Boha nade vše a svrchované milovati máme. An vece, dí sv. Augustin (doct. chr. 1, 22), *celým srdcem, celou duší, celou myslí, neponechává žádně části života našeho, jenž by*

tu prázdniti mohla. Avšak i tu na jedno vychází, tam-li onoho neb tohoto-li výkladu následujeme, vezdy láska Boží co přikázání: svrchované, co plnost zákona Rom. 13, 10. se vystavuje. Přidává Luk. 10, 27. *ze všech si svých, čímž na um dává, že všechny skutky naše z lásky k Bohu vycházejí a jí co znakem znamenání býti mají.* Člověk, vece Viktor Antiochenský, má takovou k Bohu láskou hářati, aby ničemu do útroby své vejíti a vkrásti se nedopustil, co by jeho lásku k Bohu zmenšiti a jinam odvrátiti mohlo, nébrž má snažiti se, aby vezdy více a více Bohu se zaliboval, tvůrám ale toliko pro Boha líbiti se usiloval. Jest láska k Bohu nejvzácnější cit a ovšem výše stojí nežli všeho světa obdržení. Duše svázaná láskou k věcem pozemským má lep na křídlech svých a nemůže vzletati; vybyvši láskou zemskou a vzhárajíc láskou k Bohu zbývá lepu onoho, osvobozuje a uprostrňuje křídla, vzlétá a spočívá v Bohu, v stanech Jeho. Ž. 54, 7. Lásku tu jen Bůh sám dáti může a žádný milovatel Boží neví, jak vece sv. Augustin confess. 13, 8. koli mu schází ještě, aby se do klínu Božího ukrýti mohl a jenom to ví, že mu zle jest kromě Boha, netoliko vně sebe, nébrž i uvnitř sebe a že všechna hojnost mimo Boha jest holá nouze.

Při slovech bližního jako sebe dlužno přidati *milujes*. Tudy také sebeláska ovšem se tu zahrnuje, avšak láska ta k sobě, majíc městkem býti lásky ku bližnímu, musí se lásce Boží podřizovati a podle ní spravovati, má-li oním ředidlem lásky bliženské býti. Podobně výše 7, 12. pravil Pán: *Čeho nechcete, aby se vám dalo, toho jiným nečítejte, a co chcete, aby vám lidé činili, také vy činite jim.* Nemá jalova a neupřímná býti láska naše k bližnímu, nébrž máme bližního tak milovati, jak bychom sebe milovati měli, máme všeho toho, čeho sobě, také jemu dobrého žádati, ve všem se mu propůjčovati a jemu udělovati, což tělu a duši jeho prospěšno jest. Avšak výminka ta sama sebou jasna jest, anot láska k Bohu co princip povšechný všemu našemu dychtění, sňazení, smýšlení, jednání za princip a zásadu sloužiti má. Tudy vece sv. Aug. civ. D. 10, 3. *Aby poznal člověk, jak má sebe milovati, vyřčen jest mu cíl, ku kterému by činy svými směřovati měl, aby mu blaze bylo. Tento pak účel jest, přidržovati se Boha.*

Jestě poznamenati sluší, že sv. Marek hned na počátku odpovědi Páně uvodí slova z téhož místa Deut. 6, 4.: *Slyš Israele, Bůh tvůj Bůh jeden jest, kteráž Matouš vypustil,*

an psal pro Israelity, jimž slova ta přeznáma byla a pro něž významu toho neměla, jako pro Římany, pro kteréž nejprve sv. Marek evangelium napsal, pro něž bylo vytknouti to, že přede vším víra v jednoho Boha musí předcházeti, dříve nežli osvrchované k Němu lásce řeč býti může.

Na těch dvou přikázáních celý zákon visí i proroci, dokládá Pán. Mluvení to vzato bez mála od hřebů, na nichžto rozličná předmětová se věší, od nich závisíce, v nich oporu svou majíce, v nich osnovu, základ, princip svůj nalezajíce, ana láska jest vyplnění zákona Rom. 13, 10. Podobným mluvením praví se u Jes. 22, 23. o Eliakimovi: *Vteknú jej co kolik na místě pevném a závisne na něm všechna sláva domu otce jeho.* Jestliže tedy, vece sv. Augustin, nemůžeš všechno písmo čísti, všechna jeho tajemství rozvinouti a skrytosti jeho proniknouti, zachovávej lásku tu, na níž veškeró písmo závislo. Nebo znaje lásku, znáš to, od čeho závisí také to, čeho neznáš; v tom, čemu z písmá nerozumíš, láska se jeví, a neměš v tom, čemu z písmá nerozumíš, láska se kryje s. 330. A na jiném místě vece týž světec (ep. 137.), že žádná nauka mudrců, žádní zákonové zákonodárců s téma dvěma přikázáními nemohou porovnáti se a že veškerý vědy se v nich sbíhají. Jako tkadlec, vece sv. Řehoř R., roucho tká na dvou vratidlech, horních a spodních, podobně láska na dvou přikázáních Božích se zakládá, z nichž jedno velí milovati Boha, druhé bližního. Druhdy poručil Hospodin kolbry vyšívatí červcem dvakrát barveným. Kolbrami stánku jste vy, bratři, an v srdcích svých nebeská tajemství věrou křesťanskou zastráté. Červec v kolbrách musel býti dvakrát barevný a takový podobal se plamenu; a co jest láska nežli plamen? A ta láska musí býti dvakrát barvená, jednou milováním Boha, druhé milováním bližního.

Poněvadž pak Pán právě nejdůležitější přikázání a tudy základ a kořen veškeré mravouky v zákoně Božím obsažené vyjádřil, tudy námětku toho uchopiv se předkládá jim otázku, na níž všeliké pravé vyzkoušení zákonu Božímu záviselo. Vece sv. Matouš:

41. Když pak byli shromážděni fariseové, otázal se jich Ježíš řka: 42. Co se vám zdá o Kristu? Či syn jest? Řkou Jemu: Davidův. 43. Dí jim: Kterak tedy David v Duchu nazývá Ho Pánem řka: 44. Řekl Hospodin Pánu mému: Sed na pravici mé, až položím

neprátele tvé za podnož nohou tvých? 45. Jestliže tedy David nazývá Jej Pánem, kterak synem jeho jest? 46. A nikdo nemohl Jemu odpověditi slova, aniž osmělil se kdo od toho dne Jeho se více otázati.

Fariseové shromáždili se, jak z 34. v. víme, když na Krista předslohu otázku o největším přikázání vznésti hodlali. Dálo se pak to podle Mr. 12, 35. ve chrámě. Druzí dva synoptičtí evangelistové kratěji té věci dotýkají, otázku Páně opouštějíce a toliko námitku Jeho kladouce. Že Kristus či Messias vůbec za syna t. j. potomka Davidova držán byl, již na začátku výkladu tohoto evangelia jsme poznamenali 1, 1. Tim ale, že za potomka Davidova Ho uznali, nepovznegli se ku pravé o Messiasii představě, ano naopak na bezcestí se ocitli, jelikož za to měli, že teprv tehdy se Davidovým synem býti osvědčí, když národ židovský od nenáviděného jha Římanův vysvobodí a velevládným je učiní národem. Bylo tedy potřebí na vyšší stanovisko je postavit, aby ať ho nedostoupice aspoň tušili, že myšlenky jejich ku pravdě docela nedopadají. Namítá jim tedy Pán na to: *Kterak Messias synem Davidovým býti může, an Pánem svým jej David nazývá v Duchu v žalmu 109, 1. řka: Řekl Hospodin Pánu mému: seď na pravici mé. Žalm ten opěvává vládu a věčné panství Kristovo a messianská povaha jeho za věku Páně tak uznána byla, že se Pán pro odbytí nepřátelů svých prostě jenom na slova jeho odvolati mohl; kromě toho sedmkrát v Novém Zákoně se výrokův jeho svatopiscovské dokládají. V Duchu, vece Pán, mluví v něm David o Messiasii t. j. od Ducha sv. osvícen, nadchnut a unešen jsa. Žádný otec nenazývá pánem syna svého, nýbrž naopak syn otce pánem nazývá; tuto pak Messiasie pánem svým jmenuje David král ten nejslavnější a to ještě v duchu t. j. osvícen jsa od Ducha svatého! Chtěl Pán jím na pomyslenou dáti, že kromě poměru přirozeného, podle něhož Kristus potomkem Davidovým jest, ještě jiný poměr býti musí, nadpřirozený, podle něhož Kristus pánem Davidovým jest. Obzvláště ale dalejší slova: *Seď na pravici mé*, povýšenost a vznesenost Kristovu doličují. *Seděti na pravici* značí u králův tolik co účastniti se panství a vlády, a stejného práva s králem užívatí. Toli*

tedy plyne ze sedění toho, že Božské vlády Kristus účasten jest a že Mu všechno se podrobí má. Totéž právě Bůh ve slovech následujících projáduje, an dří: *až položí nepřátele tvé za podnož svou*. Trůn jest oznam vlády, podnož jest oznam podrobenství; rčení za *podnož položení* bez mála vzato od nelidského obyčeje králů východních, nepříteli zmoženému na šíji nohou našlápnouti, jak viděti z Jos. 10, 24., kdež čteme: *Jděte a vložte nohy na hrdla těch králů. I šli a nohama šlapuli na hrdla ležících*. Dří tedy slovy těmi, že všickni nepřátelé Kristovi podmaněni budou a že tudy panství Jeho bezvýmínečno bude. Slovo *až* nedí, že by napotom, když nepřátelé podmaněni budou, panovati neměl, an naopak právě tenkrát panství Jeho svrchovanosti dosáhne; nýbrž slovo *až* znamená, že jistě veškeri nepřátelé se Jemu podrobí musejí, aniž z panství Jeho se vytáhnouti mohouce. Dotýká Pán toliko začátku ze žalmu, ale ovšem k celému obsahu žalmu toho se táhne a Židům veškeru činnost Messiasovu v tom žalmu vystavenou před oči postaviti hodlá. Neb celý žalm o slávě Messiasově jedná a slova obzvláště: *Ty jsi kněz na věky dle řádu Melchisedechova*, která sv. Pavel Hebr. 6, 20, 7, 1. nn. vykládá, k doličení velebnosti Kristovy patří; z nich vyniká, že Kristus důstojenství královské s velekněžským spojuje a to sice způsobem nevystihlým a nadlidským, jakož i slova z útroby před jitřenkou zplodil jsem tebe věčnost Jeho opisují. Pán nerozvínuje dále ani toho žalmu ani jiných míst Písma sv., kdež Messiasie se božská důstojnost přiřiká, poněvadž jim toliko námetek a námysl dáti chtěl, aby svou o Messiasii představu bellivěji v úvahu vzali a podle písma opraviti se snažili. Byla to výstraha a napomínka, aby v zarytosti a v zarozumělosti své nezůstali, aniž jí k zavření Toho se zavěsti dali, Jemuž věčná vláda a věčné panování nad nimi dle zřejmého písma přileží. Ale oni nedali se vystřici, aniž sobě usmysliti hodlali, nemohouce ale odolati důvodům Páně a jsouce zaraženi se odmíteli, aniž více proti Pánu vystoupiti se osmělili.

Poněvadž ale tolikráte byl Pán stouli ústa zákoníkům, fariseům, učitelům a představeným Starého Zákonu, aby nepadla docela vážnost jejich a aby lidé věděli, v čem je následovati a v čem jich nenásledovati mají, tedy se obsírně o tom poměru v následující hlavě rozprostraňuje.

Hlava XXIII.

O následování nauky, ne však života fariseů a zákoníků. 5. O jich pokrytství a marnosti. 13. Osmera béd na ně pronešená. 34. O prolívané od Židův krvi pro rocké. 37. O zkáze Jerusáléma.

1. Tehdy Ježíš mluvil k zástupům a učeníkům svým 2. řka: Na stolici Mojžíšově zasedli zákoníci a fariseové. 3. Všecko tedy, cožkoliby řekli vám, zachovávejte a činite, ale podle skutků jejich nečinite, neboť praví a nečiní. 4. Svazují zajisté břemena těžká a nesnesitelná a vzkládají na ramena lidská, ale prstem svým nechťejí jimi pohnouti.

Proti Pánovi se byly spikly veškerý strany židovské, ač mezi sebou nesnadily se, fariseové, herodiáni, saduceové; avšak odolala božská moudrost Jeho všem dorážkám jejich. Jakož pak na počátku svého učitelského úřadu hornou řečí svou byl slavně úřad ten otevřel a zaslétl, tak nyní ku konci slavně zavírá a dokonává jej a tudy níže osmero výtek či kleteb přičiňuje na ty, kteří nejvíce působení Jeho se protivili, jak 5, 2. byl osmerým blahoslavenstvím žehnal ty, kteří by ctností tam dotčených pšleli. Ti, proti nimžto nyní mluví, byli učitelé, náčelníci a přednčí lidu, od nichžto lid visel a podle nichžto se spravoval, za světce svrchované je pokládaje. I bylo potřebí, aby Pán tu nebožnou jejich pobožnost a tu napohlednou a pokryskou svatost jejich odekryl a tak nejenom jim samým, proti nimž ta výtká šla, k sebepoznání přispěl, nébřž i lidu ku pravému těch svých vědců ocenění pomohl a škody z nejasných tuto přestav plynoucí ho zbavil. Mluví Pán co pravý soudce nad těmi, kteří se za obžalovatele a sudí nad Ním vydati jali a jichž dosud podle slov Mt. 12, 20. šetřil. Zamítá způsob, k jakému život starozákonný přičiněním vůdcův oněch se byl zvrhnul, pravdu veřejně osvědčuje a svoje k těm dosavadním vůdcům chování před lidem ospravedlňuje, ač ovšem On sám toho potřebí neměl. Učinil to pro lid a ne pro ně samy, ješto nikterak ku poznání vad a nedostatkův svojich přijíti nechtěli, odpor Páně proti nim za záští a závist vydávaje.

První výslička jest obecná věta čisada, hlavitou vadu jejich obsahující: *Na stolici Mojžíšově zasednou zákoníci a fariseové. Všecko tedy, co řeknou vám, zachovávejte a činite, ale podle skutků jejich nečinite, neboť praví a nečiní*, t. j. učí ale nečiní. Čemu oni učí, to činite, ale co činí, toho varujte se. *Zákoníci a fariseové*, vece Pán, to jest zákoníci či učitelé zákona ze sekty fariseův pošlí; co jiných zákoníkův ještě bylo, ti u veliké vážnosti nebyli, aniž mnoho vplyvu na lid vyvířali. Slovem *fariseové* se místněji určuje předešlé slovo *zákoníci*. Saduceové více rozkošného života než učení zákona pilní byli, herodiáni v tom se jim rovnali, a o eseech, jenž u moře mrtvého žili, obyčejný lid israelský nemnoho věděl a nemnoho na ně dbal.

O oněch praví Pán, že *zasedli na stolici Mojžíšově*. Stolicí sluje důstojenství, úřad, moc učitelská, a ovšem s ní spojená moc zákony stanoviti o věcech náboženství Starého Zákona se týkajících, jížto se strany lidu poslušnost odpovídala. Dopouští Pán, že důstojenství, jež zastávají, nepravě nedošli, ano velí, aby lid, kdykoli oni zákonu Božímu úřadně učí, jich ovšem poslušen byl, toliko dle příkladu jejich se nechovaje. S podivením jest, kterak Pán praví: *Všecko, co dějíte vám, zachovávejte*, ješto několikrát jim vytýkal, že pro podání svá zákon Boží přestupují a vůdcové slepi jsou, výše 15, 3. 14. Ale Pán tu je považuje z té strany, z jaké se jim práva, lid zákonu Božímu vyučovati, dostalo; považuje jich přílnulost k zákonu Mojžíšovu a horlivost jejich v zastávání zvláštností jeho. Cokoli od nich na základě slova Božího určeno a ustanoveno, to lid měl a mohl bezpečně držeti, aniž jiných vykladačů vyhledávati; v tom, co učili, nebyli oni žádnému leč jedinému Bohu odpovědni a jen vyšší autorita Nového Zákona mohla se stolice, na níž byli zasedli, je oddáliti a vykladům jejich konec učiniti. To činil Pán předběžně slovy a vyučováním svými, až pak skutečně na den seslání Ducha svatého, jakožto narozeniny nové církve, úřad onen jim zastaven byl.

Mluví Pán o učitelích vesměs a vůbec co o tělu jednom, co o ústavu Starého Zákona a tomu chce, že ve svém učení a jednání soudi lidi nepodléhali. K vadám, odchylkám a odchodnostem nějakým učení jejich Pán tu neprozírá, poněvadž vesměs mluví; sic jinak proti domněnkám některých z nich

ovšem povstal a je káral, jak výše jsme viděli a jak hned doleji v této hlavě činí. Naproti tomu pak ovšem osobně jejich chování a jejich svatoství lidu odkryti musel, aby lid tam svatosti a spásy nehledal, kde lícemnost a pokrytství se toliko nalezalo. Slovo *všecko*, co *káže*, tedy neběře se v plném smyslu, jakož také druhá sada Páně *podle skutků jejich nečinite* v plném smyslu a do podrobná bráti se nemá, an fariseové a zákonci *ve všechněch a jednotlivých skutcích* svých zholá a dokona pokažení nebyli. Mluvil nad to k těm lidem, jenž dobré vůle byli a věděti toužili, zda by ustanovení od vysoké rady vyšlá zachovávatí měli.

Právě tedy Pán, že ovšem mohou a mají ustanovení jejich zachovávatí. Avšak dle skutků jejich, vece dále, nemají činiti, a u vodí příčinu a dávod toho slovy: *poněvadž oni učí, káže, hlásají ale nevykonávají*. A důvodu toho ještě dalejšími slovy potvrzuje, an dí: *Svazují břemena nesnesitelná a ukládají na ramena lidská, ale sami ani prstem jimi hnouti nechtějí*. Svazují, dí, t. j. předpisují; břemena svazují se a příkazy předpisují neb poroučejí se. Jiní myslí, že *svazovati* jest toli co shromáždovati a přidávati břímě ku břemenu. Nebo *břemena* rozumějí se výklady, podání a předpisy malicherné, jimiž zákonci zákon Boží co plotem nějakým ohražovali pod záminkou, aby zákon Boží tím lépe a jistěji k vyplnění přicházeli, čímž ale zákon ten právě nesnesitelným břemenem se stával, jak na př. již svěcení soboty bylo, na kterouž ani uzdravovati ani kladu vymínati nedovolovali Mt. 12, 2. A stával se zákon tím nesnesitelnějším, poněvadž ti, jenž příkázání k zákonu přistavovali, jich *prstem se nedotkli*, t. j. jich zholá nevykonávali, aniž o vykonávání jejich náležitou péči vedli, leč tenkrát, když jim to k rozmnožení cti a slávy před lidem sloužiti mohlo. Sv. Augustin vece: Zachovávatí a plniti sluší, co oni velejí; nebo tehda, když učí, ne oni vás pasou a živí, nýbrž Bůh. *Jenž hlásá nekrádeži, sám kraděží*, vece sv. Pavel Řom. 2, 21. o těch, jenž věci dobré mluví a zlé věci činí. Ty slyš, an káže a hlásá nekrádeži; nenásleduj však kradoucho; an káže, poskyťá ti chléb, an koná opak toho, poskyťá tobě jed. Jsou mnozí z nich tvrdí jak skála, ale Bůh med a vodu na poušti z nejtvrdší skály vyvodil, aby lid svůj nakrmil. Tak Augustin.

Vykladateli obracují slova ta k Novému Zákonu a činí porovnání ku kněžím jeho. Bylo-li již v Starém Zákoně přikázáno, nauk

zákoníků následovati, tedy v Novém Zákoně tím více povinnost ta naléhá, ješto zjevně vece Pán: *Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá*. Luk. 13, 16. Mat. 10, 40. Ovšem ale jak nyní kněze jenom pokud církevně učí, poslouchati, avšak opustiti jej sluší, kdyby něco učil proti církvi Boží; tak samovidně nechtěl Pán toho, v čem od zákona Božího odcházeli, potvrzovati, čehož příklad výše 15, 1. máme, jakož i 16, 12. Pán praví, aby učeníci jeho varovali se kvasu farisejského. Mohli pak všelijak lidé poznati, co se s Mojžíšovým zákonem srovnává a co se nesrovnává, jak u nás každý sprostý křesťan pozná víroukatolickou tu nebyti, která sedmero svátostí a primát římského papeže popírá.

To vůbec a vesměs o povaze fariseů a zákoníků předeslav přistoupá k jednotlivým výslipkám a vece:

5. Veškery pak skutky své činí, aby uzření byli od lidí; rozšiřují zajiště ovázky své a zveličují odolky. 6. Milují pak přední místa při hostinách a první stolice ve sbornicích 7. a pozdravování na trhu a nazývánu býti od lidí rabbi. 8. Vy však nedejte se zváti rabbi, nebo jeden jest mistr váš, vy pak všickni bratři jste. 9. A otce nenazývejte sobě na zemi, nebo jeden jest Otec váš, jenž v nebesích jest. 10. Aniž se nazývejte mistry, poněvadž mistr váš jeden jest, Kristus. 11. Kdo větším jest z vás, bude služebníkem vašim. 12. Kdož pak se povýší, ponížen bude, a kdo se poníží, bude povýšen.

Lícemnost a pokrytství fariseů a zákoníků vypisuje Pán některými příklady větu všeobecnou nadeslav: *Veškery skutky své činí, aby vidíni byli*. To vůbec a vesměs praví a i hned rozbírá některými případy. Poněvadž činí všecko *pro odív* lidstva, proto pro odív ten, pro divání se lidí na ně, vsady se derou na *první místa* při hostinách po domech i při nábožných shromážděních v synagógách, a žádají od lidí velebení a významění býti zvláštními a znamenitými názvy a tituly. Ovázky pak a odolky větš nesou než lidé ostatní. Ovázky a odolky nositi bylo Židům v Starém Zákoně přikázáno a jimi se Židé od jiných národů rozeznávali. Přikázal Bůh Israelitům, aby v srdci svém chovali slova zákona, *je na ruce uvázali a aby*

mezi očima se jim hýbala. Exod. 13, 9. Deut. 6, 8. Chtěl ovšem tím říctím Bůh, aby na příkázání Jeho tak pamatovali, jako by je na čele a na rukou napsána měli, a spolu aby je skutkem plnili, ješto ruka v písmě ke skutku se táhne a dílo vyznamenává. Ale Židé výroku tomu také doslovně dost učinili hleděli, a tudy nosili blánky s výpisy nejvýznačnějších míst zákona na rukou a na čele přivázané. *Odázky*, ostrážky, ochránky, fylakteria či chranidla byly blánky neb proužky pergamenové, na nichžto napsána byla slova nejznamenitější Deut. 6, 5. 11, 13—21, o jedinství Boží, o milování Boha nade všechno a podobná. Takové proužky na památku nosily se na levé ruce jakož k srdci blíží, a na čele mezi obočím; slouly fylakteria po řecku jako by chranidla, poněvadž Židy přestupův zákona Božího chrániti měli, ač po tom také ku chránění se přede vším zlem tělesným co amuletů se těch listkův užívalo. Odolky, obruby, lemy, prýmysou tršně, tršně, třepení či třapce, kteréž podle Num. 16, 35. na krajích plášťů nositi měli, tkanicemi modrými je přišijíce, pro rozpomínání se na všechna příkázání Hospodinova. Obě ty věci fariseové širší a větší nosili, aby se projevovali jako ti, jenž nade vše jiné zákona Božího pamětlivi a pilní jsou. Nevytýká Pán, že takové nápisy a obruby na památku nosí, an Pán sám přemy či tršně na rouchu svém nosil 9, 20., ale vytýká jim, že blánky a tršně oněch neužívají ku pobožnosti, nébrž ke ctižádosti. A tudy v katolické církvi agnustky, škapulíře, růžencové v užívání jsou, majíce duši k větší pobožnosti, k větší ku Kristovi lásce, k ochotnějšímu Božího zákona poslouchání a poslušenství roznítiti. Nynější Židé takové blánky při modlitbách přivazují.

Dali se zváti také *rabbí*, t. j. mistry, učitelé, jak jim Pán dále vytýká; byl to titul, jenž značí toli co pán, náčelník, muž přední: dával se učitelům zákona a tudy zcizňala význam učitele obdržel. Žáci nikdy nejmenovali učitele po jmenu, nébrž titul rabbiho mu dávali, jak se podobné všudy děje. Bylo při tom nějaké stupňování a dáván titul *rab*, *mistr*, *rabbí*, můj mistr a *rabbon* či *rabboni* podle větší neb menší vážnosti, ve kteréž se učitel který nalezal. Poněvadž apoštolé učitelé světa býti měli, tudy Pán je vhodné od těch vad vystřihá, ježto fariseům vytýká, od bažení totiž po vyznačování, od marnivosti a od ješitné ctižádosti. Dí: *vy pak ne zvete se rabbi, nebo jeden jest mistr, a otce nenazýváte na zemi, nebo jeden jest Otec váš, enž nz nebesích jest*. Samozřejmě jest, že

Pán vystřihá jenom od toho, co vadu nějakou do sebe má a nemravno jest. Titul *učitele, otce, vůdce* (nebo řecký text má v. 10. *καθηγητής* místo lat. mistra) v sobě nic zlého nechová a tedy výstraha *Pán se netýká titulu pouhého jména, nébrž se táhne k bažení a shánění se po titulech*, k zakládání sobě na nich, a k honosení se jimi. Sám Pán dal se nazývati *rabbí*, Jo. 1, 38. 20, 16. a Pavel se nazývá učitelem národů I. Tim. 2, 7. a otcem I. Cor. 14, 15. Sv. Petr jmenuje Marka synem svým duchovním, což předpokládá, že se za otce jeho považuje. Takto výstraha ta prohlédá s jedné strany k fariseům a ctižádosti jejich.

S druhé strany ale běře Pán při té výstraze ohled na Boha a na sebe, a dí, aby nejmenovali se učitelé a mistry v tom smyslu, jakoby nějaké nové učení zaraziti měli, ješto *mistr jeden jest Kristus*, aniž může kdo jiného položiti základu mimo Krista I. Cor. 3, 11. Dále velí, aby nejmenovali se *otci*, totiž duchovními mimo Boha. Ti zajisté, jenž učitele nějakého následovali, syny jeho slouli a otcem ho nazývali, a v tom jménu větší důstojenství než ve jménu *učitele a mistra* se spatřovalo. Očividně nezapovídá pouhého titulu, nébrž žádá, aby nepřisvojovali sobě toho jména proti církvi, o své újmě a pro svou slávu otcovství si osobující a rodinu církevní zakládající. Příkladně mluví Pán a nechce doslovně, jak patrně, slyšán býti, jak i výše 5, 40—42. jsme pozorovali. Také v tom, když praví: *Vy pak mezi sebou jste bratři*, nechce Pán všeho rozdílu v hierarchii (a tím méně v státě) zrušiti, ješto i mezi bratřími prvorozenec jeden jest, jemuž se dvojnásobného údělu dostávalo.

Ale Pán důvody udává, pro kteréž té ctižádosti se varovati mají. Praví: *Kdo větším jest z vás, bude služebníkem vašim; kdož pak se povýší, bude ponížěn*. Důvod první vzat z povahy církve, v níž větší sloužití má a vědět, že není leč služebníkem a všeliká ctižádost v tom se povahovati má, aby člověk větším služebníkem Boha a lidí býti skutkem se prokázal 20, 26. Druhý důvod běře od bytnosti Boží, která *pyšným* se protiví a je ponižuje, naproti tomu ale ponížen a pokorně a cti nežádostivě povyšuje. Nemají tedy po cti marně se sháněti, aby spásy své nepoběhli. Nebo všeliké svatosti základ jest pokora a slyšeli jsme slova Augustinova, že čím světlejší a pobožnější někdo býti žádá, tím více má o základ pokory starati se. A již písmo Starého Zákona Prov. 18, 12. vece: *Srdce člověka dříve pádu se povyšuje a před oslavením ponižuje se* 29, 23. *Za pyšným jde*

ponížení, ale pokorného přijme sláva. V domě Boha spravedlivého také rozkazovatelé slouží těm, jimž na pohled rozkazují. Neboť nerozkazují, aby svou žádost po panovnictví ukojili, nýbrž aby v rájích povinnost plnili, aniž toho činí z pýchy nad jiné se vynášející, nýbrž z milosrdného opatrovnictví; s. Augustin civ. d. 19, 14.

Přičinuje Pán dalejší nářek:

13. Ale běda vám, zákoníci a fariseové pokrytci, kteří zavíráte království nebeské před lidmi, nebo vy nevcházíte, aniž vcházejícím dopouštíte vejti.

Od lidu a od učensků svých obrací se Pán k fariseům a ono osmeré hoře proti nim vylévá. Doráží Pán přísně na ně, dílem pro jich napravení, dílem pro lidu od nich vystřhání. Zavírali, vece o nich Pán, království Boží a jak Luk. 11, 52. praví, *vzali klíč umění* t. j. tak sobě umění zákona přivlastnili, takovou moc a vládu si v říši Boží osobili, že bez jich povolení se nikdo ku pravé moudrosti, ku Kristu, blásliti, k Němu se přiznávati, ovšem tedy spasen býti nesměl. Činili to, písma, v nichž o Kristu řeč, k jiným smyslům natahující, učení Páně a divy Jeho obouzejíce a ostouzejíce, těm, jenž v Krista uvěřili, kacířův obrážejíce, aneb na ně kletbu vydávajíce. Jo 9, 22. Královstvím nebeským jest církev a přirovnává se ku *paláci s otevřenými vraty* a fariseové tu stojí a nedopouštějí vjíti. Ano majíce klíče k zavírání a otvírání t. j. mohouce lidi příkladem a naukou vzbuzovati ku vjíti do říše Boží, do církve Kristovy napomínati, nejenom toho nečiní, nýbrž zavírají vrata ona. Já jsem dvěře, vece Pán Jo. 10, 9., *kdo skrze mne vejde, ten spasen bude.* Pán jim tedy vytýká, že lidi od obrácení-se na viru zdržují. *Před lidmi* zavírají, dí, t. j. před očima, když právě vcházejí, před hubou, jak se po prostu říká.

Jiní vykládají ono zavírání v ten smysl, že sami zákona Božího neostřhávají a nad to jiným lidem nesčíslnými přívěsky a nálezkami svými záradu kladou, aby zákon zachovávat nemohli. Ale raději Pán prohlídá vůbec k tomu, že majíce prostředkem Starého Zákona co pěstouna Gal. 3, 24. ku Kristu lid vésti, opak toho činili, útrubu svoji víře v Krista zavírajíce, Pánu všelijak se protivíce, lidi v Něho uvěřivší pronásledující Jo. 9, 34., divy Jeho ďáblu připisující a nejednou posly pro uchvácení Ho vysílající Jo. 7, 22. ají.

Ostatně dobře Augustin pozoruje, že *běda* ta dotýká se zvláště představených církve, jenžto zlým příkladem svým lidu ku pohoršení slouží zapomínajíce na slova Páně Mt. 7, 13: *Vcházíte branou těsnou.*

Dalejší verš v některých rukopisech chybí a zdálo se některým kritikům, že v Matoušě z Luk. 20, 47. a z Mar. 12, 40. vklouzl. Avšak veliká část rukopisů čte slova jeho a ve vulgátě opouštěna nejsou. Jsou pak tato:

14. Běda vám, zákoníci a fariseové pokrytci, že zíráte domy vdov modlitby dlouhé říkajíce, protož těžší ponese te soud.

Zákoníci a fariseové zírali domy t. j. statek a majetek vdov tím, poněvadž tyto domnějíce se do nich obzvláštní svatosti, k nim o modlitby se utíkaly a přimluvy ty jejich draho platily. Slova *modlitby říkajíce* udávají příčinu, pro kterou majetnosti vdov strachují, a tudy v ř. čteme místněji a určitěji *a to pod záminkou*, pod zástěrou či pod zámyslem *προφάσει* dlouhého modlení; kterýmžto čtením řeči moc a síla přirůstá, ale hřích fariseův se stěžuje, že modliteb k vydírání statků vdovám zneužívají. O vdovách mluví, poněvadž vdovy bývají nábožnější a snadněji se pohledem a zdáním pobožnosti obloudiví dají, jakož i proto, že větší hřích jest vydírati statek takovým lichotným a lichým způsobem vdovám, jenžto raději podporovány a proti podobným dráčkům hájeny býti mají. Tudy vece, že *těžší soud* ponese. Dalejší hoře:

15. Běda vám zákoníci a fariseové pokrytci, že obcházíte moře i zemi, abyste učinili jednoho novověrce a kdyžby se jím stal, činíte jej synem pekla dvakrát více než vy jste.

Slova toho verše úzce se pojí se slovy v. 13. a tudy v některých rukopisech a vydáních v. 14. před 13. se klade. Moře a suši či zemi obcházelí fariseové, všeho možného se podjímali, trudů, práce, podniků, peněz, cest, nesnáží se neštítali, aby pohany na viru v jediného Boha dárce Starého Zákona obrátili. Ač se to nestávalo vezdy a napořád, jak v církvi křesťanské, přece někdy od nich se dalo. Ale jaký byl toho výsledek? Nestávalo se to z lásky ke spáse lidské a k rozmnožení slávy Boží, nýbrž pro marnou schloubu a aby větších vzátek, podatků, darů a obětí chrámu a tudy také sobě vy-

mohli, an větším počtem vyznavačů také příjmové jejich se zmáhali; sic jinak by nebyli tēm, jenž do království Božího vcházeli, vrata zavírali. Takoví z pohanstva na víru israelskou obrácenci slouli proselytē, přichozí, příselci, že od pohanstva k náboženství pravému přišli. Byli dvojího stupně, *proselytē brány*, kteří jenom takměř ku prahům židovského náboženství dostihli a *proselytē spravedlivosti*, jenž v celou spravedlnost náboženství židovského vešli, veškera jeho příkázání zachovávali se podvolivše. Tito docela k národu israelskému vstípeni byli, an tamti se toliko k zachování tak řečených sedmi příkazů Noemových zavázali, že totiž a) rouhání proti Bohu, b) modlářství, c) vraždy, d) krevného snilství, e) loupeže a krádeže, f) brojení a g) jedení masa surového se zdržovali. Netupí Pán toho, že cesty podstoupali a všelikou práci sobě dávali, aby pohany víře v jednoho Boha získali; výtka Jeho se týká toho jich v té vznešené záležitosti nechvalného sobě počínání a tudy zlého a nad míru neblahého výsledku. Dí: *Cíníte jej synem pekla dvakrátě více než vy jste*. Chce říci: Člověk obrácenec skrze vás horším stává se, nežli za pohanství svého byl a dvakrátě pekla hodným či raděj peklu propadlým (neb to značí rčení *syn pekla*) učiněn bývá. Dvakrátě či dvojnými syny pekelnými se ti proselytové stávají, poněvadž ku přirozeným pohanským vadám a nedostatkům ještě také pokrytství a lícoměrnost farisejskou přibírají podle zkušenosti toho, že více dle příkladu zlého, než dle dobré nauky se lidé spravují. Židům ode mladší pobožnost, účta k Bohu a k zákonu jakož i známost téhož zákona se vštěpovala a tím vším se v kázni udržovali, ačkoli zlý příklad na zákonících a fariseech viděli. Toho ale základu nebylo u proselytů, jimiž se zde míní oni, jenž docela k národu židovskému přestoupili a ovšem jeho předpisům se podrobili, obrázku přijavše. Takoví lidé základu zbožnosti nemajíce a jenom k lícoměrnosti učitelů svých prohlídky, když ve svých dřívějších nepravostech zůstali, nyní pro jasnější o Bohu vědomí větším hříchem vinnými se stávají. Sv. Justin Tryf. 122. píše, že novověrcové židovští dvakrát hůře nežli sami Židé jménu Krista Pána se rouhají. Následuje běda třetí:

16. Běda vám vůdcové slepi, jenž říkáte: Kdokoli přísahá chrámem, nic není, ale kdo přísáhne zlatem chrámovým, povinen jest. 17. Pošetilci a

slepci! nebo co větší jest, zlato-li čili chrám, jenž posvěcuje zlata? 18. A kdo přísáhne oltářem, nic není, ale kdo přísahá darem, kterýž jest na něm, povinen jest. 19. Slepci, nebo co větší jest, dar-li čili oltář, kterýž posvěcuje daru? 20. Kdo tedy přísahá oltářem, přísahá jím a všemi věcmi, co na něm jsou. 21. A kdokoli přísahá chrámem, přísahá jím a Tím, jenž přebývá v něm. 22. A kdo přísahá nebem, přísahá trůnem Božím a Tím, Jenž sedí na něm.

Ježíš byl pravil, že fariseové dvěře do království nebeského zavírají, což mezi jiným po přednosti činili tím svým nedopádným a odhodným učením Božího vykládáním. I uvádí nyní toho příklady některé a zamítá je co Božímu zákonu protivně. Všecko to mluvil v chrámě k Israelitům vůči těch náčelníkův lidu, jichž se to nejvíce týkalo, tím co učitel národu israelského (Joel. 2, 23.) se vystaviv, synagógu tehdejší pro nescislná písma výklady odsoudiv a tak nad těmi, jenž Ho nápotom nepravě odsoudili, soud jistý a pravý vynešev. Nejprve nauku jejich o rozdílných přísahách potírá. Již 5, 33—36. jsme viděli, že přísaha tenkrátě místo má, když se Boha dokládáme a že v případech, kdež se člověk Boha nedokládá, přívověď jeho pouhým slibem jest. Ale fariseové chtějíce býti za zbožnější jmíni, rozšířili učení o přísaze, také sliby a zámluvy věcmi stvořenými učiněné za přísahy pokládajíce, a to především o ujišťování zlatem chrámovým a oběťmi či dary na oltáři tvrdíce, ale na obrat od povahy přísah zámluvu chrámem, oltářem, nebem učiněnou vyjímajíce. Důvod, za jakým rozdíl ten činili, udává sv. Jeronym a po něm jiní vykladaatelé, a sice lakomost jejich Luk. 16, 14., kteráž činila, že jim přísahy ty zdály se nejdůležitější, jimiž jim nějakého důchodu se dostalo. A tudy sliby zlatem chrámovým a dary na oltáři stvrzené za nezlomné přísahy měli, anto sliby chrámem, oltářem a nebem upevněné za nevázící vydávali. Jiným zdá se příčina ležeti v povaze dotčených věcí, podle toho totiž, jestli věci ty odloučené od Boha o sobě sto aneb nutné-li toliko a jediné v odnášení se k Bohu se mysliti dají. Dar na oltáři nemá jiného významu, leč aby Bohu obětován byl; zlato ve chrámě rovně proto se nalezá, aby pocta se Bohu dala, ozvláště rozuměli zlatem zlato, z něhož ve svatyni a velesvatyni

nádobí uděláno bylo, kteréžto věci všem pozemským potřebám nepřístupny a očím lidským nevidomí byly. Oltář ale, chrám a nebesa mohou také v jiných než k Bohu potazích považována býti. Poněvadž pak vedlé Boha stvořitele také nebe a země o sobě bytují, tudy prý jisto jest, že kdo nebem a zemí přísahá, nepřisahá stvořitelem, nēbrž stvořenými věcmi. Tak jiní vykladatelé v tom k talmudu Židův se táhnouce, jenž v traktátě o přísaze tolikéž učí.

Pán takové důvtipečné rozdíly zamítá, poněvadž se jimi pořádek věcí podvrací a veliká vážnost přísahy jimi v nevážnost se převrhá. Co posvěcuje, vece Pán, musí větším býti než to, co posvěcení přijímá; chrám posvěcuje zlato a oltář posvěcuje daru, a přísaha zlatem a darem nemůže výše státí nad přísahu chrámem a oltářem potvrzenou; sic jinak by přísaha něčím nižším učiněná více platností měla, než přísaha skrze věc větší, což odporно a nemístno jest. Dovodí Pán, když člověk přísahá chrámem, přísahá i zlatem jeho, poněvadž se zlato ke chrámu co část jeho odnáší; tolikéž platí o oltáři, k němuž darové či oběti nutně patří, an oltář jedině pro obětování darů vzdělán byl. Přísaha ale skrze část nemůže býti větší a závažnější než přísaha skrze celek. A mimo to, vece Pán dále, kdo skrze chrám, oltář, nebesa a podobné věci přísahá, ten věci ty považuje v potahu a poměru tom, kterým se nutně k Bohu odnášejí a tudy ovšem podle nauky samých fariseů by přísahy ty závažnými a povinnými se jmiti měly. Viz ostatně výše 5, 33—33.

Následuje jiné hoře.

23. Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, kteříž desátkujete mátu, kopr a kmín a opustili jste co těžšího jest v zákoně, soud a milosrdenství a věrnost. Tyto věci měli jste činiti a oněch neopouštěti. 24. Vůdcové slepi, jenž cedíte komára, velblouda však polykáte.

Vyslípá Ježíš malichernost fariseům, jízto věci malých a nedůležitých šetřili, vážnějších ale a jediné důležitých zanedbávali. Desátek dávali i z těch nejnepatrnějších věcí, bez nichž se ovšem život obejiti může, za tak svaté a nábožné setím vystavujíc, jakoby povinnosti své k Bohu ani v nejmenších věcech nezadržovali. Při tom ale zákon lásky bliženské opouštěli, a tudy jim vece Pán, že cedí komára a polykají velbloudy. O de-

sátku Lev. 27, 30. vůbec se praví, že všickni desátkové země buďte z obilí neb z ovoce stromů Hospodinovi jsou. Byl desátek dvoji, jeden, jenž Levitům se dával ze všeho, co země nesla, aby levitě všemi potřebami podělení byli, jiného majetku nemajíce. Z těch devíti dílů pozůstalých odlučoval se druhý desátek, avšak jen z obilí, vína a oleje Deut. 14, 22, 23. Nehem. 13, 5. 12. a ten měl býti na hostiny v chrámu držané, v nichž rodina celá podíl brala; a to po dvě léta se s tím druhým desátkem diti mělo. Třetího roku měl též druhý desátek dán býti chudým. Tento desátek chudých léta třetího dávány od některých zván nevhodně a zmatečně třetím desátkem, jesto třetím desátkem nebyl, nēbrž druhým. Zákonitým ustanovením tím byli Židé již dosti obtíženi; k tomu ale přišly daně vezdy větší a větší od času Pompejova uvedené a co veliké břemeno na ně nalehající, a nad to velekněžství podkupno bývalo. Tudy není divu, že horlivost desátek v zákoně určených dávati ochabla a předpisové zákona do podrobná se nezachovávali. Za to ale fariseové tím zevrubněji desátky až do nejmenších věcí dávali, jak z tohoto místa našeho a jinde viděti. Toho jim Kristus nehaní, ale nad tím ubolévá, že drobností přejíce věci důležitých a svrchovaných zanedbávají, totiž *soudu, milosrdenství a věrnosti*. Tři ctnosti tyto se táhnou k bližnímu; *soud* záleží v tom, abychom žádnému což jeho jest nebrali; *věra* či věrnost v tom, abychom každému což jeho jest dávali a *milosrdenství* jest ta ctnost, kterou člověk bližnímu, bíd jeho citeden jsa, více dobra činí, než věrnost a soud vymáhají. Ve mluvě prorocké dvěma slovy, *soudem a milosrdenstvím*, obyčejně se veškerý povinnost k bližnímu zahrnují Mich. 6, 8. Zach. 7, 9. a j. Kterž těchto ctností nedbají, ale o chatrnostech a nepatrnostech se zasazují, o těch užívá Pán běžného přísloví, že *komára cedí a velblouda polykají*. Podobně činíte, vece jim, jako kdyby někdo nápoj pro komára doň vpadlého procezoval, velblouda ale oblo polykal. Vzato přísloví to ze života oněch krajin horkých, v nichžto pro nesčíslné množství mušek, komárů a mšic do nápoje snadno nějaká ta noplecha padnouti může a tudy se u lidí choulostivějších před pitím procezuje. Komár zastoupá věci chatrné a malicherné, velbloud věci důležité a vážné. *Máta, kmín, kopr* jsou také zastupitelky věcí nepatrných, an žít bez nich ovšem obejiti může. A proto, poněvadž na podrobném výčtu věcí nezáleží, má sv. Lukáš 11, 42. *roustu* místo kopr.

Dalejší hoře.

25. Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, poněvadž čistíte zevnějšek konvice a misky, vnitř ale plní jste loupeže a nečistoty. 26. Farisee slepče, vyčistí prvé vnitřek konvice a misky, aby i zevnitřek stal se čistým.

Fariseové a zákoníci s nápoehledností, zdánlivostí a tvárností se spokojovali, přestávajíc na tom, když je někdo za hodné držel, ač tím uvnitř skutečně nebyli. Toho příklad uvádí Pán o číších a mísách, jejichžto vněšný lesk má býti odlesk od čistoty věcí těch, jenž v nich se obsahují. Podle vulgáty, která čte *vnitř jste plni nečistoty*, přirovnává Pán z přímka k mísce a konvě člověka; *zevnitřek* jest tělo, *vnitřek* duše. I dí, že oni o čistotu zevnější těla svého se ovšem starají, ale o čistotu vnitřnou duše a myslí svojí málo dbají. Podle čtení řeckého tatáž nauka sice se ve slovích Páně zahrnuje, ale není tak zpřímá vyslovena, něbrž nejprředněji se ku konfliktům a mlsám a pak ovšem přenosně k člověku odnáší. Místo čtení: *vnitř ale jste plni loupeže*, čte se podle řeck. textu: *vnitřek ale jest pln loupeže a nečistoty* či raději dle téhož textu *ř. pln loupeže a nezdřelivosti*. Chce říci: Čeho z konev a mís, čeho na mlsách a konvách požíváte, to, čím je naplníváte, to jest majetnost nepravě nabytá, páchne cizým mozelem a *nešťídmostí* či *nezdřelivostí*, any nezdřelivostí se mlsy naplňují a k nešťídmosti slouží. Aneb dle jiného čtení: mlsy a konvice jejich jsou vůbec plny hřísnosti a nečistoty, poněvadž hřísné se od nich věci těch užívá.

To o povaze jejich předeslav napomíná jich ku vnitřné čistotě, an vece: *Očisti vnitřek konvice a misky a tedy také zevnějšek čist bude*, aneb jak doslovně stojí, *aby také zevnějšek čist stal se*; tenkrát totiž teprv zevnějšek čistým stane se, když ode vnitřku žádná neřest a nečistota na venek se vylévá, prosáká, dobývá a jakkolivě vyčázeti nemůže. Všeľiká píle a veškeré namáhání o čistotu nádoby na znuar vychází, jestliže zevnějšek toliko čistí se a vnitřek se zanedbává; tím způsobem nikdy nenabude nádoba lesku, an vnitřek a zevnějšek spolu jeden celek působí a na vzájem se povahou svou podělují. Fariseové pravili, že nečistým zevnějškem se obsah znečišťuje, ačkoliv se spolu nestýkají; z toho se ovšem odvětjuje, že nečistým obsahem se i zevně-

jšek nádoby zpržňuje. Očisti vnitřek, vece Pán, aby potom zevnějšek netoliko čistým zdál se, něbrž skutečně čistým byl. Vůbec učí Pán, aby člověk tvárně bez pravdy před Bohem se nestavěl a nábožnosti své na samé a pouhé tvárnosti nezakládal, něbrž očišťování své od srdce začal, tak aby z čistého již srdce dobré řeči a skutky pocházely a vnitřná čistota čistým vnějškem se pronášela. Očištěním srdce, t. j. žádostí, myšlének, účelů a úmyslů teprv skutkové také očištění docházejí.

Dalejší hoře podobné jest.

27. Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, že podobáte se hrobům obíleným, jenžto vněšně se zdají lidem sliční, ale uvnitř jsou plni kostí umrlčích a vši nečistoty. 28. Tak i vy zevnitř sice zdáte se lidem spravedliví, ale vnitř jste plni pokrytství a nepravosti.

Ode příkladů přechází tuto Pán ku podobnostem či porovnáním, jimiž lícoměrnost či pokrytství fariseů a zákoníků na odiv vystavuje. Každého roku hrobové v březnu se oliváči či ovápnováli, aby ti, kdož okolo jdou, zvláště pak ti, jenž do Jerusáléma do chrámu ve svátky výročné putují, zdaleka je vidouce k nim se neblížili a tudy pokálení nebyli. Ješto se to právě nedávno znova bylo stalo, tedy Pán o tom mluví. Vně se tudy stávali hrobové ti pěknými, sličnými a vábnými, vnitř ale byli plni puchu, spuchřelosti a nečistot; tak fariseové vně ladní, sliční, zbožní se býti zdají, ale vnitř jsou plni nepravosti, an všeliký hřích ze srdce pochází 15, 19. Podobného cosi jim již dříve byl Pán pověděl při soukromém obědě Luk. 11, 44. *Běda, že jste jak hrobové nezájemní, neznační, neobílení, neznamenání, a tudy lidé se vás vystříhati nemohou; něbrž chodí po nich a nevědí, že na hrobec se nalczejí a tudy se poskvrňují*. Tak s vámi se děje, lidé se do vás nic těch nectností nedomýšlejí, jimiž naplnění jste, ješto s nepravostmi svými pokryté se máte. Co tehdá soukromě pověděl, to nyní jim veřejně vytýká. Ostatně známo, že kdo hrobu, mrtevce, neb kostí umrlčích se dotknul, po sedm dní nečistým býval Num. 19, 16. Ode hrobův obílených přechází k hrobkám, an dí:

29. Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, jenž vzděláváte hroby proro-

kův a ozdobujete památky spravedlivých 30. a říkáte: kdybychom byli za dnů otcův našich, nebyli bychom účastníci jejich v krvi proroků. 31. Tedy svědčíte proti sobě samým, že synové jste těch, jenž proroky usmrtili. 32. I vy naplňte míru otcův svojich. 33. Hádové, plémě zmijové, kterak utečete před soudem pekelným?

Poslední to hoře a poslední běda, již na farisey vynáší, nejpršnější a nejdoléhavější. Hroby okrašlovati, náhrobky vzdělávati, památky či památníky mužům zasloužilým stavěti u všech národův obyčejno bylo, ovšem pak rodina mužův takových nejvíce o provedení takového monumentu a mausolea zasazovala se. Nynější andělský hrad v Římě není leč posmrtný bezpřemný památník či náhrobník Hadriána císaře. V knize první Machabejské 13, 27. vypravuje se, že Šimon v Modině na hrobech otce a bratrův svojich vysokou budovu ustavěl, sedm pyramid vzdělal a okolo nich postavil sloupů veliké. V Jerusalemě mnoho náhrobků skvělých ano nádherných bylo, jakož hrob Heleny královny, hrob Huldy prorokyně atd. Pán nehaní a netupí toho obyčej vrozeného přírodě lidské, ale to fariseům vytýká, že hroby prorokův ozdobující větších vražd podnikáti se hotoví jsou, nežli byly ony od otcův spáchané na prorocích a na *spravedlivých* lidech t. j. na těch, jenž proroky právě nebyli, avšak právem mezi světe Starého Zákona se počítali, jako Naboth, Abiathar, Godoliáš.

Ozdobování to záleželo v obnovování zášlých náhrobkův a v okrašlování jich věnci a stužkami, jakož tam u Řekův; ano také Židé k hrobům svěřcův svojich na př. obzvláště k hrobu proroka Ezechiela putovali. Oni sice, vece Pán, při tom dějí: *Kdybychom byli za dnův otcův svojich, nebyli bychom se dopustili vražd oněch*; ale již to slovo *otcův našich* namítá, že oni v tom smýšlení nejsou odrodkové jejich.

Sv. Luk. jiný důvod zdá se udávati, an dť Luk. 11, 47. 48. *Jistě osvědčujete, že přivolujete skutkům otcův svojich; oni zajisté je zabili, vy pak vzděláváte hroby jejich.* To jest: Stavějce hroby prorokův, dokonáváte díla otcův svojich, oslavujete skutky jejich vražedné a tyto skutky jejich jako nesmrtnými činite. Pokládá Kristus, dobře srdce fariseův a zákoníkův znaje, že nebudovali hrobův těch z úcty ku prorokům, nébrž v

jakémśi pudu dítěte, jenž dokonává, co otec počal a nedokonané zůstavil. Táž vražebnost, která v srdcích otcův proudila, také ve vašich koluje myslích a vy ovšem se v té příčině docela s myšlením otcův svých shodujete. Ten jest smysl slov sv. Lukáše, jež Kristus také spolu se slovy od Matouše položenými pronesl.

A jimi se vysvětluje také výrok Páně u sv. Matouše, leč že tento netoliko ze skutkův, nébrž také z řečí fariseův shodu úmyslů jejich s vražebností otcův vyvozuje. Skutky i řeči jejich jeví, že budování a obnovování památníků oněch nestává se z úcty ku prorokům, nébrž naopak svědčí, že posaváde tatáž zlá mysl v nich bytuje, která v otcích jejich vládla. Při svém důvodu Pán prohlídá k úmyslům vražedným jejich, an již byli Krista ano i Lazara usmrtiti ustanovili. Tím smýšlením ale právě dokázali se býti *plemenem zmijím a ještěřím* (jak tam 3, 7.), z jedovatých hadů jedovatými zmijemi. A ovšem, vece Pán dále, může-li jinak býti, leč že v soud pekla propadnete, nijak ho ujíti nemohouce? Může-li jinak býti, leč že zlý strom na oheň uvržen bývá? Slovy těmi Pán nechce, jak očividno jest, říci, že by pokáním svým osudu toho změnití nemohli, ale to praví, že toho učiniti dle své zarytosti zloha neschopni jsou.

Ale proč jich napomíná: *Naplňte míru otcův svojich*? Jest to ironické řeční, opačný smysl majíc; a jest to prorocké přepovídání toho, co v skutku oni učiní. Naplní oni míru otcův, učiní to, čeho se těmto nedostávalo, Krista nejprv a potom ty moudré proroky a učitele, o nichž hned níže mluví, vraždí. Podobně pak hlubokou a osudnou ironií pravil k Jidášovi: *Co čineš, číň spěšněji.* Jo. 13, 27.

Mírou se rozumějí jistě meze a hranice hříchům a nepravostem ustanovené, jichž Bůh bez vidomého a časného trestu nechává. Milosrdenství Boží ustanovilo míru milostí, spravedlnost Boží uložila míru a meze hříchů, a ovšem báti se přijde, aby ona se nevyčerpala a tato se nedovršila. Myšlenka ta velebná byla Židům a nejednou v písme přichází, jak na př. Gen. 15, 16. se praví, že nepravosti Amoreů se dosud nedoplňily, že ještě Bůh hned jich nevyplní, nébrž teprv po čtyrech stech letech. Nebo Bůh milosrden a shovívavý jest a očekává, ažby se člověk obrátil a ovšem jak přísloví sprosté praví, nevyplácí každou sobotu, aniž kdy pozdě přicházej. Zlý člověk bývá kárán a trestán dílem tuto, větším dílem ale teprv na věčnosti; ale národové zlí tuto na zemi

pokutu od Boha odbírají, poněvadž na věčnosti národův není již více, nýbrž člověčenstvo vůbec či raději jediná církev obrozená v Kristu na věky Boha oslavující.

Vyslípáť fariseům vražednou mysl; již pak prorocy předpovídá, kterak ji budoucně ano brzo jevití budou. Df:

34. Protož aj já posílám k vám proroky a moudré a zákoníky, a z těch (některé) zabijete a ukřižujete a některé z nich bičovati budete ve sbornicích svých a pronásledovati budete z města do města, 35. aby přišla na vás všeliká krev spravedlivá, kteráž vylita jest na zemi od krve Abela spravedlivého až do krve Zachariáše, syna Barachiova, kteréhož jste zabili mezi chrámem a oltářem. 36. Amen pravím vám, přijdou ty věci všechny na pokolení toto.

Slova tato prostá v celku srozumitelná přece nemálo nesnáží zavalovala. Hned první slovice: *Protož* obtíž působí. Protož, df; proč? kam se táhne spojka ta? Některí z přímá a bez ohledu na jinou písma, od našeho mluvení odchodnou, povahu vykládají: *proto*, abyste neušli pekelného soudu, aneb poněvadž ho jistě neujdete, *pošlu k vám* atd. A tak v přímém smyslu a podle našeho mluvení slyší spojku *aby* v. 35., jakoby Bůh neb Kristus *proto posílal* kazatele, aby doplnila se míra nespravedlnosti Židovské, aby všeliká krev vylitá na ně přišla a oni tím větší pokutou zastíjeni byli. Ale příkré a tvrdé jest takové spojení a kalvinismem zavání. Tudy lépe jiní spojku *protož* táhnou k slovům *plemeno ještěrté* a skladbu praví býti od obyčejného způsobu pro tragičnost a živost řeči odchodnou, tak že věty, jenž podřadny jsou, co souřadné se pronášejí; nebo podle mluvení biblického, jak již dávno otcové poznamenali, výsledek či následek tytýž v podobě věty příčinné se proplácá. A tudy jest jakoby Pán pravil: Protož, pro tu vaši povahu ještěrtí, vy také proroky zabijete, jež k vám pošlu, a tím stane se, že za všechny nepravosti a zbrodné předkův svých odbývati budete. Aneb protož, pro tu vaši zlou povahu, já přece pro odvrácení následků z ní pocházejících a pro napravení i spasení vaše pošlu k vám apoštoly, ač předvídaje, že je zavrhnete, zabijete, míru nepravosti naplníte a tudy poku-

tou postižení budete. Takto-li souvislost čí-níme, pomíjí tvrdost řeči.

Vece Pán: *Já posílám*, poněvadž moc k tomu má a mluví o Messias a co Pán; jako zajisté On byl poslán od Otce, tak poslal apoštoly své Jo. 20, 21. Tudy u Luk. 11, 49. vece: *Moudrost Boží praví aj já posílám*; moudrostí Boží sám Kristus jest; Lukáš bez mála doslovně řeč Páně uvodí, Matouš toliko podle smyslu. Slovy: *Moudrost Boží praví*, nepotahuje se Pán k nějakému výroku starého písma, nýbrž mluví co sychovaná moudrost a vyslanec a vykladatel vůle Boží, jak praveno.

Posle pak Pán proroky, moudré a zákoníky t. j. apoštoly, jak sv. Lukáš praví. Zve apoštoly těmi starozákonnými názvy dílem, aby rozuměli ti, k nimž řeč tato se odnáší, dílem aby moc svou projevil; nebo apoštoly t. j. vyslance vyslati také jiný může, ale proroky jenom Bůh posílá, a jest to bez mála narážka na 2. Paral. 24, 19., kdežto řeč se vede o posílání proroků k odvratilým po Jojadově smrti od Boha Israelitům. Jmenuje apoštoly svoje *proroky*, že skutečně prorokovali; jmenuje je *moudrými*, že moudrostí Boží slylní a se skvěli, jako druhdy Job, Sirach; jmenuje je *zákoníky* a učiteli, poněvadž zákonu Kristovu lidstvo učili. Tu se ale pohled Páně rozšiřuje a ve slovech, kteráž se k Židům v Palestýně nejprve táhnou, vylučuje Pán osudy apoštolův, jež od nich mimo Palestýnu podstoupili. Jiné, praví Pán, *usmrtí* či odpraví t. j. jak v obyčejí odpravovati u nich bylo, ukamenují; kamenování zajisté byla odprava židovská. Jiné, df, *ukřižují*. Ukřižování byla odprava římská, a té Pán tolikéž dotýká, aby dvěma téma smrti způsoboma všechny domáci a cizé spůsobu mučení vytknul, jimiž Židé doma ve své zemi i vně v cizině proti apoštolům a nástupcům i náměstkům jejich se potrhovati budou. Kamenovali Štěpána Act. 7., ukřižovali Simeona či Šimona bratra Jáкова Ml. a nástupce jeho na stolič biskupské Jerusalemské, an již byl v stáří přes sto let (Eus. h. e. 3, 32.), bičovali několikrát apoštoly Act. 5, 40., tak jako je z města do města pronásledovali. Act. 17, 13. 14. a j. Tím ale počínáním naplnili míru nepravostí a dále se, co Pán praví: *aby přišla na vás všeliká krev spravedlivá, jenž vylita byla na zemi od krve Abela až do krve Zachariáše syna Barachiova, jež jste zabili mezi chrámem a oltářem*. Chce Pán říci, že Bůh usoudil Židy tak trestati, aby na ně krev od počátku lidstva vylitá přišla, t. j. že za zbrodné od předkův tropené oni

odbývat i a pokutu podstoupiti musí. *Krev* se tu zosobňuje a co živá považuje, jenž k Bohu o pomoc a pomstu volá, až trestem příšlým na vinníka opět rovnováha ujednána jest. Pokolení lidské jedno plémě a jedno tělo organické působí, a vadou jednoho úda také druhí údové trpí. Ozvláště pak ta závaznost a souvislost platí, jak tuto, o národu a o rodinách, že totiž jeden za druhého práv bývá, jako ratolet citedlna jest osudu celého stromu. Podle rozdílné závaznosti nestojí žádný člověk a žádné pokolení samo o sobě, nébrž jest jako větev později neb dřívěji z kmenu vyniklá, a hříchové, jichž předkové se dopustili, na potomky se přenášejí. Když mra nepravostí se doplní, tedy Bůh s trestem přikračuje a postihá na potomcích také toho, v čem zavinili předkové, acť jestliže upřímným a dokonalým pokáním hříchův a vin předků svých neodčinili. Tento způsob pak průchod má jenom ohledem trestův tohoto věku, a v tomto jenom životě pro souvislost rodin a národů potomci zapředky odbývají vesměs; nijak ale závaznost a kázeň a kára ta nesahá za hranice tohoto života. Na onom životě zajisté každý člověk svoje skutky ponese. O posmrtném životě platí Ez. 18, 20.: *Každý ponese skutky své*, o tomto časném však platí Deut. 5, 9.: *Syn ponese hříchy otce svého*. Nejpatrnější toho příklad a důkaz spatřujeme na Zidech, na nichž, jak Pán tuto vece, při zboření města Jerusalema veškeren hněv Boží, jehož předkové jejích vyvolali, se vyléval. Neméně to na jiných národech, ozvláště vyhynulých, pozorovati; jakož i rodiny, jestli nezbudou postupem času zbrodů a vad a nedostatkův u nich zavládlých, jistě na mizinu přijdou.

Praví pak Pán, že odbývatí budou za všechnu krev nevinně prolitou *od Abela do Zachariáše*. Kdož Abel jest, víme a zřejmo, že Pán přední a počátečné meze jménem tím vyznačil. Ale kdo jest Zachariáš? Nemalé hádky o něm mezi učenci zaběhly a nemálo traktátův o něm napsáno a pojednáno. Jedni — ta domněnka již ale dávno jest odstraněna — mněli jej býti otcem Jana Křestitele, kterýž prý dle apokryfů Pannu Marii zastával ve Židů takovou, jak se tu praví, smrti sešel. Jiní za to mají, že mluví Pán o proroku Zachariášovi, jehož proroctví sepsána v písmě se nalezají, jenž po zajetí Babylónském žil a skutečně synem Barachiášovým se zve. Zach. 1, 1. Ale poněvadž o tom, žeby byl ve chrámě od Židův zabit býval, zhola nic neví se, tedy domněnka ta se též opustila od učencův. I přidrželi se jině, na oko slibné a nověji šťastně jak se jim zdálo

vynalezené. Josef Flavius v knize o válce židovské 4, 5, 4. vypravuje o Zachariášovi muži spravedlivém, jehožto Zelotové či horlivci pro tuto jeho k ctnosti a pořádku přivinnost nenáviděli a tudy jej nedráhne přede zkázou města Jerusalema l. 70. po Kr. usmrtili. Ta domněnka se ale držeti nedá; nejenom že Kristus o věci minulé a nikoli o věci budoucí mluví, nébrž ani jméno otce Zachariáše toho nedolipá, ještě se Baruch, nepak Barachiáš nazýval. Jistě by Kristus byl nemohl říci, jak i u Lukáše čteme — *jehož jste usmrtili*. Nezbyvá tedy leč vrátiti se k domněnč jedině pravému, že to byl Zachariáš, o němž písmo 2 Chron. 24, 19—22. vypravuje, an ovšem pokládati musíme, že Pán se k věcem písma sv. a k věcem vůbec známým táhne. O Zachariáši tom čteme na d. m., že velením krále Joasa ukamenován byl v síni kněžské, kdež oltář zápalný stál, což se dokonale s místem našeho slovy shoduje. Ale jedna závada tu v rozpaky uvádí; Zachariáš ten nesluje synem Barachiášovým, nébrž synem Jojadovým. Závady té učenci všelijak zbýti podjímali se. Jedni pravili, že též Jojada také nosil příjmení Barachiáše. Druží tvrdí, že jména Jojada a Barachiáš stejného jsouce významu se zastoupati mohou, a skutečně evangelium Hebrejských četlo podle svědectví Jeronyma *Jojady* místo *Barachiáše*. Jiným se vidí, že slova *syna Barachiášova* nejsou leč příspělek pozdější ruky do textu vklozuly a odvolávají se na sv. Lukáše, u něhož toho přídavku není. Ještě jiní za to mají, že skutečně byl synem Barachiáše, syna Jojadova a že sluje v Starém Zákoně na d. m. synem Jojady podle obyčeje písma svatého, kteréž vnuky a vůbec potomky syny nazývá, jak jsme to při první hlavě toho evangelia viděli a jak písmo matkou Asy, krále to žúdského jmenuje Máchu, acť nebyla matkou, nébrž bábou jeho. 3 Reg. 15, 10. Kteroukoli z těchto domněnek posledních ujmeme, na tom mnoho nezáleží, vezdy ale při Zachariáši Jojadovci musíme ostati, poněvadž Pán toliko *biblické příklady* Starého Zákona, jakožto u Židů těch, s nimiž měl činiti, jedině platné, uvoditi hodlal. O tom pak vražedném skutku a ne o jiném se Pán zmiňuje a jej ku vraždě Abelově přičiňuje, poněvadž skutek ten veliký dojem učinil u celého národa a tak událost ta vešla do mysli národa toho, že podle legendy krev jeho nikdo setřítí nemohl, až po 250 letech Nabuzardan vojvoda Nebukadnezarův Jer. 39, 9. na místě tom více než devětkrátstotisíc Židův usmrtil a tudy krev tu smřil. V tom krev ta byla

přepodobna krvi Abelově, o které písmo Gen. 4, 10. praví, že o pomstu volala. Byl on prorok, kněz i soudce v Israele, vražda stala se v chrámě, stala se dle podání v sobotu a v den smíru; to všecko činilo, že ta smrt jeho v paměti lidu dokonale utkvěla.

Oba příkladové ti případní byli ohledem Židů. Abel sice k židovskému národu nepatřil, ale písmo historii celého zákona za jeden celek organický a celé pokolení lidské za jedno tělo klade, a nad to Pán toliko příkladně mluví, aniž do slova slyšán býti žádá, a jak někteří vykladači praví, měla z toho, že Pán Abela přitáčí, Kainovská Židů povaha se označiti. Pro větší důraz Pán ještě opětuje výhrůžku svou, an dří: *Amen jistě přijdou všechny věci ty na pokolení toto, aniž to změněno bude, poněvadž ani povaha jeho nezmění se.*

Pán sice to opakuje, ale ne bez bolesti; nebo vece dále:

37. Jerusálême, Jerusálême, jenž zabíjíš proroky a kamenuješ ty, jenž k tobě posláni jsou, kolikrát jsem chtěl shromáždit děti tvé, jako slepice shromáždí kuřátka svá pode křídla a nechtěl jsi. 38. Aj zanechá se vám dům váš pustý. 39. Nebo pravím vám, neuzříte mne od té chvíle, až řeknete: Požehnaný, Jenž se běře ve jménu Páně.

Zavírá Pán řeč svou s bolestným provoláním. Předvídal jasně, co na národ a město jeho přijde a kterak veškera ta láska, snaha a obět Jeho pro lid ten na darmo byla, an pro zarytost a nezbožný smysl Židů všechno na zmar vyšlo. Tudy od výslipek a výtky přechází v žal a v usedání, jakž při matce pro ztracené dítě bývá. *Zabíjel Jerusálém proroky* netoliko Starého Zákona jak Isaiáš, Jeremiáš a jak toho, o němž byl Pán zmínku učinil Zachariáš, nébrž, a tam Pán podobně prohlídá, také netoliko Ho samého, než i veškery ty zabiti hodlal, kteříž jméno Jeho vyznávali. *Kolikrát, vece Pán, chtěl jsem shromáždit děti tvé, jako slepice kuřátka.* Byl Pán — jak také slova ta dosvědčují — několikrát v Jerusálémě, o čem sice synoptikové nezmiňují, ale Jan přece něco o tom vypravuje, a ovšem při každém svém tu přebýváním tam veškera péče Jeho šla, aby národ poznal, co z předpovědí prorockých poznati mohl a měl, že říše Messiášova jiná jest, nežli se oni domněli a

že nadarmo se ohlížejí po Messiáši, an toho, jenž jím skutečně jest, zamítají. Pán při tom veškere národ na myslí má, an *Jerusálém* celý národ zastupoval, hlavitě jsa město a chrám v sobě maje, v němž veškera sláva národa se sbíhala. Jiní šfeji berou slovo *kolikrát* a potahují to také na Starý Zákon, an On, Pán, v Starém Zákoně co Slovo čili Logos veškere správu řídil, proroky posýlal a národa po veškere čas co věčná Moudrost ostřihl Sap. 10. Každý prorok, každé napomenutí, každá událost po veškera století, za nichž lid trval, bylo takové volání a shromáždování Páně, a on byl ten orel Deut. 32, 11., jenž národ svůj na ramenou nesl. *Jako slepice shromáždí kuřátka*, dří Pán. Sbírá a svolává k sobě slepice kuřata v čas nebezpečí, nechvíle, v čas noci. Jes. 31, 5. Nebezpečí již očividně se blížilo a konečná ztráta celého národa ve dveřích stála. Prostřel Pán ruce, volal pod obranu křídla svých, napomínal usmyslíti sobě, uvěřiti v toho, jenž tolikými divy a zázraky synem Božím a Messiášem býti se dosvědčil. Přirovnává se slepici, poněvadž žádný pták s takovou láskou a ostražitostí o mláďata svá nepečuje, jako slepice, jenž pro ně i chorou a chabou se stává, že nezřídka hlas jí ochřpí a zaspí, až i celé tělo její se drastí a chlípí jí křídla a peří jí líná. Matka naše, vece sv. Augustin, věčná Moudrost Otcova vtělením svým oslábila a při smrti ochabla, ale slabotu naši sílí proti jestřábu, ďáblu, aby nám uskoditi nemohl.

Na čem ale veškere důraz spoléhá, jsou slova: *nechtěl jsi.* O tom již Bůh v Starém Zákoně skrze proroky stěžoval sobě do lidu israelského, že nepovoľoval zákonu a napomínáním jeho opomíтал. Jes. 65, 2.: *Rozprostíral jsem, vece Hospodin, ruce své celý den k lidu nevěřícímu, kterýž krádež po cestě nedobře za myšlenkami svými. 12. Volal jsem a neodpovídali jste, mluvil jsem a neslyšeli jste. Protož, praví Hospodin, zaháněti budete, pro bolest srdce křičeti a pro setření ducha kvíliti budete. A zabije tě Pán Bůh a služebníky své nazve jménem jiným.* Podobně Jer. 7, 13. nn. *Volal jsem a neslyšeli jste; i zavrhu vás atd.* Prov. 1, 24. Jako Bůh u prorokův, tak nyní Pán vylicuje zlé následky zarytosti lidu, an vece: *Aj zanechá se vám dům váš pust.* Dům ten jest chrám, o němž se domněli, jak tam za věku Jeremiášova (Jer. 7, 4.), že ovšem nemůže podvrácen býti a opět, že dokad chrám bytuje, ani lid israelský co zvláštní mocný národ zahynouti nemůže. Byl ovšem oslaven chrám ten nový podle slov proroků

Agg. 2, 8. Mal. 3, 1. přítomností Páně, ale hrozí Pán, že pust ostaven bude.

Jiní slovo *dům* šfeji vykládají o městě, ano o celém Júdstvu či Židovstvu, kteréž nyní ostaveno a od Boha zavrženo bylo. Leč blíže leží první výklad a pust bude zanechán chrám, poněvadž, když Pán odejde, veskeren účel chrámu a jeho bohoslužby zmařen bude. A to značí částice *neboť* ve slovech: *Nebo pravím vám, neužíté mne, až řeknete: Požehnaný, jenž se bře ve jménu Páně.* Pust bude chrám, poněvadž já odejdu, jenž jsem pravdou svou stíny a názny jeho naplňoval; když pak obyvatelé dům opustí, nastává domu rozpadnutí a oboření. *Neužíté mne od nynějška, vece; tím předpovídá nejbliže jenom, že jim dále milosti své odepré; ale v tom ovšem i to co následek zahrnuje se, že je Bůh zavrhuje a že ku konečné zkáze dozráli.*

Ale co znamenají slova: neuvídlíte mne, až řeknete: *Požehnaný, jenž se bře ve jménu Páně?* Slova ta vzata jsou ze Z. 117, jak

jsme již 21, 9. viděli a Pán tím naskýtá, že i oni, nepřátelé Jeho, jak tam ti lidé a ta pacholata, druhdy Jeho vítati, Jemu klaněti se a Jej oslavovati budou. Ale kdy se to má státi? Některým vykladatelům zazdalo se, že Pán vůbec jenom vece, že oni mimo všelikou vůli svou Krista za Messiaše uznati budou museti, tak jak král odbojníkovi dí: nevyjdeš z vězení, až uznáš mne králem býti. Avšak lépe a bibličtější vykládají ti, jenž slova ta co předpověď a prorocví považují a táhnou ke smyslu slov Pavlových Rom. 11, 25. 26., že totiž na konec věku, až vejde již do církve plnost pohanů, také Israel usmyslí sobě a ku Kristu se obrátí. *Od nynějška, od smrti mé, neužíté mne, až podruhé přijdu k soudu; po z mrtvých vstání se Pán neukázal leč svědkům k tomu předurčeným Act. 10, 41. Zach. 12, 10.*

Tak končí bédování Páně a postoupá místo k tomu, jenž nyní následuje prorocví o zkáze města a o tom, co zkáza ta naobrazovala.

Hlava XXIV.

O zkáze města Jerusáléma, o příchodu Páně a konci světa, a sice 1—3. o námětku či přičině řeči té, 4—8. o vzdálenějších, 9—14. o bližších předznacích, 15—20. o utikání zla toho, 21—22. o velikosti trápení toho, 23. o lichých messiádech, 29. o povaze a jistotě trápení, 36. o nepeřivosti lidí, 42. o potřebě ku bdění z příkladu hospodáře a 45. služebníka.

1. A vyšel Ježíš z chrámu bral se odtud. I přistoupili učenci Jeho, aby ukázali Mu stavby chrámové. 2. On pak odpovídaje řekl jim: Vidíte-li ty věci všechny? Amen pravím vám, nebudete žstaven tuž kamen na kameni, kterýž by nebyl roztrzen.

Ježíš v chrámě učil po celý den až do večera; bylo to v úterý před utrpením, když dokonav učení svoje se navždy odtad odebral, zanechav národ osudu, jehož ujiti moha nechtěl. Nechtěli věřiti ve světlo Jo. 12, 35. 36. a tudy odebráno jim světlo to a ukryto před nimi, oni pak ve tmou upadli. Nastala tu doba, že od nynějška zapustati měl chrám, poněvadž lidé slávy té větší Agg. 2, 10., kteroužto se byl zaskvěl, sobě nevěřili.

Pohrdnul-li Pán chrámem, nač již stávatí mělo chrámu?

Odešel Pán a bral se do Bethanie na noc, kdež nápotom také celou středu meškal v okrese svých učeníkův a přátelů. 26, 6. Když odcházel, šli učenci Jeho s Ním, na mysl dojari jsouce slovy Jeho, jež byl mluvil o konečném rozboření chrámu. Nebo což mělo býti ono zapuštění, o němž Pán byl mluvil na konci předešlé kapitoly? Nerozuměli tomu docela, poříce sice, že o rozboření mluví, ale tomu u sebe místa dání nevolice. Tudy přistoupili k Němu a jeden, jak Mr. 13, 1. vece, oslovil Pána aneb raději na slávu a nádheru toho chrámu poukázal; což poněvadž jménem a se srozuměním všechněch učeníků učinil, u sv. Matouše o všechněch učenících praví se. Byla otázka ta spojena s bolestí a s prosbou, aby jim ty věci, o nichž byl mluvil, vysvětlil a jich snad radostnějším věci objasněním potěšil.

Chrámu, jak nyní od Heróda obnoven byl, dle Josefa Flavie V. Ž. 5, 5, 6. přesáhal všelikou krásu jiných po světě stavení a příslovím bylo, kdo chrámu toho neviděl, neviděl krásné věci ještě. Vnější způsob chrámu, dí Josef na dotčeném místě, všechno do sebe měl, co mysl a oči vytržením naplniti

mohlo. Pláty zajisté hustými ze zlata se všech stran okryt jsa zářil při ranním slunku ve skvoucím obni a oči těch, jenž naň patřili, jak sluneční paprskové oslepoval; lidem přichozím se podobal býti horou sněžnou, nebo kde pozlacen nebyl, bíle se skvěl. Mnozí kvádřové jeho měli zdělí pětáčtýřcet, zvýší pět, zšíří šest loktův. I není divu, že to nebylo učeníškům po myslí, aby stavba taková měla zahynouti a ti kvádřové tak sliční a podivně velící měli stroleni a zdrceni býti. Na otázku jejich Pán odpověděl: *Viďte-liž ty věci, jenž vám tak krásny se býti vidí? Pravím vám, že nezustane kámen na kameni, aby rozdrčen a roztolen nebyl. Dálo se ukazování na cestě k hoře Olivetské, jenž k východu od města, jak již praveno, za potokem Cedronem se podnášela a s nížto překrásný pohled na město se otvíral. Nezustane, vece Pán, kámen na kameni t. j. rozbořen bude. Neohlédne se Bůh na to, že v tom městě Melchisedek mne předobrazoval Gen. 14, 18. Žid. 7, 1., aniž na to, že zvláštní sliby nad městem tím vynesl Ž. 132, 13., aniž tím sobě překazí, že jsem já učil a divy činil v tom městě a že odtad pravá nauka na veškeren svět se rozejší má, nébrž zavrhuje je tak, jako druhdy byl Silo zavrhnul. Ž. 77, 60. Slova Páně: kámen nezustane na kameni značí dokonale zpuštění a celotnou zkázu města; ale literně se nemají brátí, tak jakoby nebylo ani kouska zdi ze starého města zůstatí mělo, aneb jako by Pán býti říci chtěl, že nikdy z rumů a klamů svých nepovstane více. Jak ta předpověď Páně léta 70. po Kr. dokonale se vyplnila, o tom svědčí Josef Flavius o válce Židovské, kterýž o dokonale chrámu zboření skrze Tita v knize 6, 4. nn. vypravuje. Třicet let po katastrofě té Jerusálém znova zbořen a docela vyhlazen a na místě jeho město nové vybudováno, Aelia capitolina, v němž ale bydleli Židům pod hrdlem zapovědino bylo. Místo, kde druhdy stál chrám, stromy osázeno bylo, v jejichž prostředku socha Jupitera Kapitolského postavena. Později ale opět se zmáhalo město to a l. 361 Julián Odpadlec chtěl z něho učiniti město židovské a chrám židovský předpovědi Kristově na vzrory opět vystavěti, v čem se mu ale ohněmi ze země vyniklymi a zemětřesením překážka stala, jak sám pohanský spisovatel Ammian Marcellin 23, 1. svědčí.*

Leč na těch Páně slovech nepřestávali apoštolé, nébrž místněji o tom slyšeti hodlali.

3. Když pak posadili se na hoře

Olivetské, přistoupili k Němu učenci soukromí řkouce: *Pověz nám, kdy věci ty budou? a které znamení příchodu Tvého a dokonání světa?* 4. A odpovědv Ježíš řekl jim: *Vizte, aby vás nikdo nesvedl. 5. Nebo mnozí přijdou ve jménu mém řkouce: Já jsem Kristus a mnohé svedou. 6. Budete zajisté slyšeti války a pověsti o válkách; vizte, nekormuťte se; nebo musejí věci ty býti, ale ještě není konec. 7. Nebo povstane národ proti národu a království proti království a budou morové a hladové a zemětřesení po místech. 8. Ale ty všechny věci jsou začátkové bolesti.*

Na cestě z Jerusáléma byla povstala ta otázka o rozboření města a chrámu; Pán nyní s učenci přišel na horu Olivetskou posadil se, aby sobě po lopotách dne a horka odpočinul. A tu přistoupili k Němu učenci Jeho; byli, jak vece Marek 13, 3. n., učenci ti Petr, Jan, Jakob starší a Ondřej. Ti pravili Pánu: *Pověz nám, kdy věci ty budou a které žes znamení příchodu Tvého a dokonání světa?* Dvojí tedy otázku na Něho vznesli; jednu o čase, kdy Jerusálém rozbořen býti má, a druhou, kdy příchod Páně a dokonání světa nastane. O tom, že věc ta jistě se stane a že veliké zajdou převraty, o tom přesvědčení jsou, a toliko na čas a na posloupnost událostí se táží. Také vysvítá z otázek jejich, že příchod Páně a dokonání světa v jejich myslí docela v jednu dějinu splývá; neměli zajisté ještě toho jasného náhledu do věcí Božích, jenž se jim později skrze Ducha svatého otevřel. V myslí veškerého lidu israelského utkvěla byla myšlénka, že se slavným příchodem Messiáše spojen bude soud nad národy pohanskými, po němž veleslavně králování národa Božího na světě nastane. Sof. 3, 8. 9. Ovšem slávu tu předcházeti budou soužení, davy a strachy co býle Messiášovy, jak útrapy ty nazývaly se. O všem tom věděli apoštolé, v těch myšlénkách vychování byvše; ale doba, kdy ty věci diti se mají, jak po sobě následovati budou a jakými znameními se vyznačí, to jim neznámo bylo. Činí tudy otázky dvě, jenž ale v jednu splývají, poněvadž právě *znameními čas a doba se oznámí, ve kteréž se to diti bude. Protož Pán o znameních a sice bližších i dalejších mluví, kteráž onen veliký*

obrat všech věcí předcházeti mají. Učinili otázku svou *soukromí*, a Pán rovně odpovídá *soukromí*, t. j. oněm čtyřem učenským obzvláště, jenž ku Pánu stoupení se majíce na ty věci se ptali, domnělce se bez mála, že se jim *soukromí* o věcech těch spíše pronese, než kdyby veřejně přede všemi věci ty pověditi měl. A bylo jistě nebezpečno o zkáze Jerusáléma mluvit, jak to z ukamenování sv. Štěpána vysvitá, jemuž zvláště to vyčítali, že o zkáze chrámu a města mluvil. Act. 6, 14.

Jakož apoštolé zkázu města Jerusáléma se zkázou či raději s dokonáním světa za děj jeden kladli, tak i Ježíš týmž způsobem oba obraty v jednu pohlídku staví a nedobře ti vidí, kteří určují, že co Pán do v. 23. aneb, jak druzí do v. 29. praví, k vyvrácení města Jerusáléma se potahuje, zbytek ale až do verše 44. ke skonání světa zří. Lépe ti vykladači soudí, kdož myslí, že Pán obojí věc spolu a najednou apoštolům přednáší, ne tak k době, již ty dvě katastrofy od sebe odstavají. Jako raději ku podobnosti jejich a bohozřízené vzájemnosti hledě. Nečinil Pán jiného, leč co všickni prorokové od Něho vysláni činili, soud nad lidem israelským se soudem nade světem spojující, na př. Jes. 24. atd., an první druhého obrazem, podobou a náznakem jest a věbec lid Starého Zákona veškeré člověčenstvo představuje a zastoupá (19, 28.). A tudy dějiny a osudy jeho mírou a podobou jsou dějin člověčenstva veškerého, aniž se na člověctvu co děje, aniž může jiné se dít, leč co již tam na předobrazném lidu se dalo. Tam jest počátek, tu dokonání téhož děje; tam stupeň první, tu poslední. Tudy Pán o zkáze obojí mluví, a sice tak, že co v *nejbližším* smyslu patří k Jerusálému, to ve smyslu *dalejším* ke skonání světa zří, a na obrát co ve smyslu bližším o světa skonání se praví, to v dalejším smyslu se o zkáze města Jerusáléma slyšeti má. Soud nad Jerusálémem — jsou ranní červánky a soud nad světem — jest konečně přibýti slunka. Jest to nějaká perspektiva prorocká, nějaká s vysoké věže pohlídky Ez. 3, 17., při níž mysl proroka k věcem nejbližším a nejzazším pohlídká a od těch k oněm a na obrát skokem jako lyrickým přechází. Co tu srovná, shodno a shodno, to v jeden obraz, v jednu skupu splyvá, ač snad jest tisícletí — jenž v očích Páně a na stanovisku prorockém dni jednomu podobá se Ž. 89, 4.; 2. Petr. 3, 8.; což mezi oběma ději jest, ač mezerou jsouc velikou, mizí a v nic se pokládá, poněvadž mysl prorokova toliko

k období jen předmětům prohlídá. Souvislost obou dějův není prostorna, něbrž věčna, a nelze tu ptáti se, kde o Jerusálému a kde o soudu posledním řeč jest. Ostatně prorocství o Jerusálému ode tří synoptiků, jenž před zkázou psali, naznamenáno, od Jana ale, jenž po zkáze psal, vypuštěno bylo, aby nevěra neměla příčinu pochybování; a za touž samou příčinou vyplnění té věci napsáno řízením Božím od Žida Josefa Flaviana.

Ke znamením těm, o nichž mluví Pán, zří slova Jeho: *mnozí přijdou ve jménu mém řkouce: Já jsem Kristus, a mnohé svedou.* Počítá tedy k znamením Pán přijít a vyskytnutí se mnoha lichých prorokův a lžekřtův, jenž snadně lidi svěsti mohli, anť všemi vlastnostmi se zdáli býti nadáni, jichž se na Messiáši od Židův pohledávalo. I vystříhá Pán učensky své od takových lžekřtů, an dť: *Vizte, aby vás nikdo nesvedl.* Takoví lichokřtové skutečně vyskytli se nejedni a naplnila se řeč Páně Jo. 5, 43. *Já jsem přišel ve jménu Otce, a nepřijali jste mne, jiný přijde ve jménu svém, samodek, o své ujmě, nebyv od Boha poslán, a toho přijmete.* Tak i tu předpovídá. Před obořením města Jerusáléma vydával se nejeden šmejdíř za Messiáše, jako byl Theudas Act. 5, 36., Egyptan, o němž Act. 21, 38., Šimon čarodějník Act. 8, 10., a přemnoží ti za posledních dnů při obležení města Jerusáléma od Tita. Ti nejednoho svedli a nesčíslných útrap a zádat příčinou byli. Jakož pak také později po zkáze města Jerusáléma u Židův lžimessiášové přicházeli téměř každého století, u veliké části lidu toho víru nalezající, jakým byl v druhém století Barkochba za Hadriána císaře, a v řadě pozdější Sabataj Zebhi ve století sedmnáctém. Avšak jako jsme pravili, předpověď Páně hlavně se odnáší k časům posledním před skončením světa a o té době dť, že tenkrát přijdou mnozí klamači, ošemetníci a podvodníci, kteří za proroky se vydávají a lid od Boha sváděti budou, až posleze přibude antikrist, člověk hříchu, syn zatracení, to jest, v němž veškeren podvod, lest veškerá a všechna ošemetnost a ochaletnost horovati bude. Ten se vydávati bude za toho, od něhož veškerá spása závisí a na stoličce Boží protiviti se bude všemu, což sluje Božího 2. Thess. 2, 4. Ale netoliko v posledních před příchodem Páně dobách ukáže se antikrist, něbrž 2. Th. 2, 7. tajemství nepravosti již nyní působí a antikrist má předcházce svoje a jak vece Jan 1. Jo. 2, 18. jsou *mnozí protikřtové,*

an poslední hodina t. j. poslední věk jest, s jehož dokončením již nenastane nová doba, nébrž věčnost přibude. Jsou to učitelé lži, podvrátitelé řádu Božského, jsou to bludaři, jenž od časův apoštolských od Simona čarodějníka, Cerintha a Mikuláše až na nejnovější mudrochy v církvi Boží povstavše všelijak ji podvrátiti a zničiti usilovali.

To jest jedno znamení Páně, ti totiž bludařové a lžeproroci za Messiasše se vydávající a za ty, jenž by přede všemi slyšení a následování býti měli. Nyní udává znamení jiné, an dí: *Budete slyšeti války a pověsti o válkách. Vizte, nekormutte se . . . Povstane národ proti národu a říše proti říši a budou morové a hladové a zemětřesení po místech.* Jsou tedy druhým tím znamením války, boje a vojny a pověsti o nich, národa proti národu povstání, hlad a nouze a žádava taková, že i sama příroda viklati a z kolejí svojích vymykati se bude. Díl toho patří ku předchodům zkázy Jerusáléma. Římané proti Římanům potýkali se v městských válkách, v nichžto čtyři císařové právě přede zkázou města Jerusáléma zahynuli. Neméně Římané a Židé drahý čas spolu bojovali, Vitellius proti Aretovi, Jos. starož. 18, 5, 3., Parthové proti Izetovi, králi Adiabenskému (t. 20, 3, 3.), Židé pod Asiém a Aliném s Parthy vojnu vedli tt. 18, 9, 1. Římané s Parthy Tac. an. 12, 13, 13, 6. atd. Nad to Židé proti Židům, měšťané proti měšťanům v Palestýně téměř v každém městě potyčky měli, na př. v Césarée, Skythopoli, jak o tom Jos. Flav. V. Ž. mluví. O nouzi, o bídě, hladu a moru, jsme z hladem obyčejně spojen bývá, čteme Act. 10, 28.; zemětřesení na Kretě, v Milétě, Smyrně, Laodicee, Kolosách a jinde se dalo, a bez mála mnoho těch věcí se dalo, jichž nám nikdo nenaznačoval, aneb zaznamenal-li, nás zpráva o nich nedošla. Avšak nejlépe a v literárním smyslu se potahují věci ty ku předchodům druhého příchodu Páně dobám, kdež v plné míře vyplněny budou a vojny, bojové, brojení, hlad, mor, náказа a zářaza a jiné žádavy na ubohé člověčenstvo se shluknou a je přikvačí. Dí Pán, že věci ty dítí se musejí, poněvadž z nepravosti lidských nemohou leč hrozná pokuty vzejíti, jako ze semene strom vzhází. Nestanou se věci ty náhodou ani bez vědomí a připuštění Božského, jako by jimi řízený Boží se podvracovalo a mimo vůli Boží jinačilo, nébrž věci ty předvídaný, dopuštěny a připraveny jsou onou prozřetelností Boží, která spravedlivě lidem pomstu vyměřuje, když nepravostem navrch vzešlo. Proto napomíná

Pán: *Vizte, abyste se nekormoutili*, aneb jak lépe přeložiti obě slova oddílně: *Vizte, nekormutte se.* Chce Pán, aby učenci se na pozoru měli, mysl sebrali a na jisté míře ustavili, aniž se zvíklati, uboniti a ustrašiti dali.

Ač ale věci ty hrozný budou, jednak přece budou jen začátkové bolesti t. j. ohledem a porovnáním k těm věcem, jenž budoucně přijíti mají, budou, ač v sobě náramny, přece jenom nepatrný. Mluvení vzato od rodiček, jimiž před bůlemi porodu předchází bolesti, avšak neveliké u přirovnání s bůlemi při porodu. Písmo svaté od porodu žen nejednoho vypůjčuje obrazu Ž. 47, 7. Jes. 13, 7. atd., a Spasitel sám Jo. 16, 20. 21. vece: *Žena když přišel čas porodu, ubolévá a kormoutí se, ale když porodila, zapomíná na bolest pro radost, že člověka porodila.*

U mnohých vykladačů, jak jsme výšeji toho podotkli, zmínka se děje o bůlech Messiasše, o těch totiž protiveneštích, jenž přibytí Messiasovo předchází; ale zmínka o bůlech těch u Židů teprv ve čtvrtém či raději pátém století povstala, bezmála pozdějším slov Dan. 9, 26. nn. výkladem; a Pán tudy na ně tuto neběhu ohledu, an domněnky té za věku Jeho mezi Židy nebylo.

Přechází ku bližším znamením, an vece:

9. Tehdáž vydají vás v soužení a zabijí vás a budete v nenávisti u všech národů pro jméno moje. 10. A tehdá budou horšiti se mnozí a vespolek se zrazovati a nenáviděti se vespolek. 11. A mnozí lžeproroci povstanou a svedou mnohé. 12. A že se rozmnoží nepravost, ustydně láska mnohých. 13. Ale kdo setrvá až do konce, ten spasen bude. 14. A bude hlásáno toto evangelium o království po celém světě na svědectví všem národům a tehdá přijde skonání.

Neměli apoštolé slyšeti toliko vůbec o žádavách a svícelech, jenž na svět přijíti se strojily, nébrž jim potřebno bylo především dovědět se, co jich samých při tom všem očekává. A to jim právě povídá Pán slovy dosti jasnými. *Tehdáž, vece, vydají vás v soužení a zabijí vás a budete v nenávisti u všech národů.* Dí: *Tehdáž t. j. když přijdou ty žádavy, když národ proti národu po-*

vstane, tenkrát zmůže se nepřítel proti učitelům náboženství jakožto těm, v nichž veškerá pravda Boží, jenž se světem co řeka blahodárná rozlévala, výtoky a přítoky svoje chová. Z toho pak povstane či s tím spojenou bude troje zlo. Nejprv se *horšíti budou mnozí a zrazovati se vespolek* t. j. mnozí odpadnou z víry do nevěry. Za druhé *povstanou lžepřoroci a zavedou mnohé*, a tím se miní bludařství. Za třetí u jiných *ustydne láska* k Bohu a bližnímu a opanuje mysl jejich studenost, lhostejnost a nevšímavost u víře. Trojí to zlo, nevěra, bludařství a lhostejnost ve víře se celým pásmem historie církevní provijí a předchůdce jest onoho mnohem horšího zla, jenž za posledních věků zajde.

Láskou, o jejímž ustyzení Pán mluví, rozumí se láska k Bohu, Kristu a církvi, a ustyzením slyší se náboženská lhostejnost či nevšímavost; ač jiní lásku ku bližnímu vykládají, poněvadž při odpadu ode pravdy víry také sobětnost povstává, jenž lásku moří. Ale první výklad dopadnější jest. Avšak *nevšickni* odpadnou, něbrž *mnozí*, ač slovem tím *mnozí*, poněvadž v řečtině se členem stojí, *ο πολλοί*, větší díl dotčených lidí se rozumí. Tudy vytrvalosti potřebí, aby se člověk nedal zmásti a zviklati a nebral pohoršení na tom, že víra na světě klesá, domněje se, že Kristus od církve odstoupil. Proto praví Pán: *Kdo vytrvá až do konce, ten spasen bude.* Dokládá to, aby nedal se nikdo tím svěsti, že lžepřoroci vejmnou jako by Božím a s velikým nadšením, avšak nikoliv od Duchu svatého pocházejícím, vystoupí a zdáti se bude, že již docela veta jest po církvi a že jinou víru užití přijde. To se ovšem z části vyplnilo přede zkázou města Jerusáléma, ale plnění vyplní se za dnů posledních přede příchtem Páně.

Táž pohledka a též dvojhled či dvojvid také panuje ve slovech následujících. *A hlásáno bude evangelium po celém světě*, díl k času před zkázou Jerusáléma, díl k době před soudem posledním se vztahující. Ačkolí také svízely a útrapy, taká souzení a pronásledování nastanou, přece přese všechny ty nehody úmyslové a záměrové Boží vyplní se musejí. Hlavní záměr Boží pak jest spasení lidstva skrze evangelium, a tudý evangelium to hlásáno bude po všem světě. Dálo se to již za apostolské doby Rom. 1, 8, 10, 18. Col. 1, 6. any všekery tehdejšího známého světa krajiny slovo o Kristu slyšeti mohly. Ale u větší míře a ve vlastním smyslu děje se to po veškeren čas tak, aby dříve než poslední soud nastane, všickni ná-

rodové hlásání evangelia se příučasnití a k němu se přízuati mohli.

Díti se to bude, jak Pán dále praví, *na svědectví všechněm národům. Jaké svědectví Pán rozumí tuto?* Odpovídáme, že dvojí věc při tom na mysli měl. Nejprv *svědectví lásky Boží*, která tak milosrdně spásu lidstva obmyšlí; za druhé *svědectví viny těch*, jenžto se nedali obrátiti a k víře v Krista přivésti, an nebudou moci nějakou měrou se vymluvit, že by se strany Boží bylo něčeho k jejich spasení se nedostávalo. A teprv *tehdy přijde skonání*; nepřijde dříve, než evangelium se všem lidem ohlásí, aby všeckí národové spasení býti mohli. Negativně jenom Pán dobu soudu stanoví, že dříve nepřibude, než se všechněm národům možnost naskytne, ku Kristu obrátiti se; pozitivně toho Pán zhora neurčuje, ano raději vece, že o dni soudném nikdo neví leč Otec sám.

Tím způsobem sice Pán apoštolům odpověď dal na otázku v. 3. vyslovenou, ale odpověď takovou, jaké jim potřebí bylo, aby úmysly Boží prohlédli a s myšlenkou tou, že všechněm národům evangelium kázati budou, se více a více seznámili. Neurčitým oním výrokem svojím chtěl Pán všemu vy počítávání, kdy den soudný přibude, konec učiniti. *Všec* a *vesměs* Pán mluví; některých ale věcí podrobněji dotýká v dalejšku. Dí:

15. Když tedy uzříte ohavnost spustění, pověděnou od Daniela proroka, státi na místě svatém, kdo čte, rozuměj, 16. tehďáž ti, jenž jsou v Júdsku, utecte na hory; 17. a kdo na střeše, nesstupuj, aby něco vzal z domu svého; 18. a kdo na poli, nevrat se zpět vzít roucha svého. 19. Běda pak těhotným a kojitelkám v ony dni. 20. Modlete se pak, aby nedál se útěk váš v zimě aneb v sobotu.

K utíkání Pán tuto napomíná čas udávaje, kdyby se to díti mělo. Dí: *Když uzříte ohavnost spustění.* Ale což jest ohavnost spustění? Pokládá Pán to známo býti učeníkům, an se k tomu co k věci samozřejmě táhne. Prozírá slovy těmi ku proctví Danielovu 9, 26. n., kdežto se čte: *Po týdnech šedesáti a dvou zabít bude Kristus a město a svatyni rozmecí lid s vévodou příchtem. A v polovici téhodne přestane žertva i obět, a bude v chrámě ohavnost spu-*

štní až do skonání. Podobně se praví u též Dan. 12, 11. Pán necituje slov prorokových zevrubně a doslovně, nýbrž jenom na ně ukazuje a na proroctví jeho naráží. Bylo proroctví to vůbec známé a proslulé, jak také z Josefa Flavia (Staroz. 10, 11, 7.) vidíti.

Otázka, co se ohavností onou rozumí, tím, že jsme na proroctví Danielovo ukázali, rozřešena ještě není, nýbrž právě tím více se odpovědi své domáhá. Nahlédneme-li k místům paralelním, nalezneme, že sv. Marek 13, 14. tolikéž slovo má: *ohavnost spustění*, jako Matouš, ale sv. Lukáš 21, 20. zaměňuje onu frasu rčením: *když uříte Jerusálém od vojáka obležený*. A ta slova nám ukazují, co ohavností onou rozuměti. Má se totiž rozuměti vojsko římské, kteréž Jerusálém oblehlo. Což výborně připadá k řeči následující o utíkání. Když zajisté válka s Římany vypukla léta 66. p. Kr. a Cestius Gallus město Jerusálém obléhal, brzo přinucen byl od zelóta či horlivce Šimona Giorovce od Jerusáléma odtáhnouti. A tenkrát křesťané Jerusálémští užili nedrahného pokle toho, opustili Jerusálém a odebrali se do města Pelly za Jordán, jak Euseb. h. e. 3, 5. vypravuje. Ano mnozí ze Židův, ozvláště ti, jenžto se školy Hillelovy přidrželi, Jerusáléma zanechali co korábu tonoucího, z něhož se lidé plováním ochraňují. *Ohavností* jmenuje Mt. vojsko římské pro jejich obrazy na praporech, jež Židům ohavností byly.

Ale jakkoli slibný zdá se býti ten výklad, vadí mu, že vojsko římské nerozložilo se a *nestálo* na místě svatém, na místě, *kdežby státi nemělo* Marek 13, 14. t. j. ve chrámě, kamž teprv ku konci vojny po dobytí a zapaštění města se rozložilo, a tudý nemohlo býti znamením budoucí zkázy města a chrámu. Proto vykladači jiní o jiné výklady se ohlédali. A převhodně se jim naskýtalo to, co Josef Flavius o válce Žid. 4, 6, 1. 3. o zelotech či horlivcích praví, že totiž chrám osadili, jej sobě za hrad učinili, v něm voj svůj rozložili, z něho ukrutnými útoky na protivníky svoje vypadali a svatyni zbrodění a krveprolitím pokáleli.

Jiní slova ta *ohavnost spustění* všeobecněji berou a o zkáze Jerusáléma slyší; ohavnost spousty jest jim ohavným spustěním či zpusťšením. Ale k tomu výkladu nedopadá, že *spustění* nemohlo znamením předvěstným spustění býti, nadto *ohavnost spustění* není toli co ohavné spustění, nýbrž raději, jak to povaha jazyka hebrejského nese, pustá ohavnost, ohavnost, jež plna jest pustoty, jež

všady pustotu činí, všechno pustoší. Někteří vykladačelé slyšeli slova ta o postavení sochy Jupitera kapitolského za Hadriána v chrámě vykonaném; leč tomu očividně čas odporuje, an Pán o pustotě a ohavě mluví, jež se dále přede zkázou města Jerusáléma skrze Tita. Leč by někdo řekl, že oboje vyvrácení, za Tita i za Hadriána, v jeden pohled u Pána splyvá. Ze všech těch výkladů, jak viděti, nejmístnější jest druhý, jež totiž slova dotčená vykládá o zbrodnech tropených od horlivců. Ve vzdálenějším smyslu se ta slova ku posledním veškerého světa dobám před soudem posledním potahují.

Slovy: *Kdo čte, rozuměj*, Pán k rozvažování věcí těch u proroka řečených nabízá, jak 13, 9., an vece: *kdo uší máš, slyš*.

Těhdáž ti, vece dále, jež v Jidsku jsou, utecte na hory. Jest to dověta ku slovu předěslým, jež činila předvětu. *Když uvidíte, tedy utecte.* Na hory a do hor obyčejně utíkání se děje, poněvadž hory nepřístupnější a tudý bezpečnější jsou. *Ochraň se na horách*, pravili anděl Lothovi, když Sodomě a Gomoře zkáza nastávala. Podobně Júdás Machabej ustoupiv z Jerusáléma před Antiochem Epifanem na horách žil 2 Macc. 5, 27. Hory křídové, jaké se v Palestýně nacházejí, mnoho jeskyň mají a tudý se v nich lidé dobře ukrýti mohou.

Jak veliké svízele a jaký dav nastati měl, naskýtá se slovy, jimiž Pán k útěku napomíná. *Kdo na střeše, neslizej, aby něco v domě vzal, a kdo na poli, nevrat se pro plášť a roucho.* Takový spěch bude a taková spěchu toho potřeba, že člověk kdekoli ho pověst ta o dotčené ohavnosti zastane, všeho nechaje a o nic dáleji leč jenom o život nedbaje na útek se vydati má. Střechy byly položité 10, 20. a na nich Židé jídali a se procházeli. I napomíná Pán, aby, zastihne-li koho ohavnost dotčená, když na střeše sobě vede, neslízal dořů domů, snad peníze aneb jiné drahotiny sebou vzíti hodlají, nýbrž aby jakýmkoli činem tudž se na útek dal, buď skočiv se střechy, buď běže se střechy na střechu a tak nejkratší cestou z města se bera, buď též schody vnějšími se střechy kvapil na ulici odtad v útek se daje, nevešed do vnitřku domu svého. *Kdo na poli jest, vece Pán, nevrat se pro plášť a roucho.* Na poli rolník toliko spodní roucho nosil, plášť, roucho vrchní, odloživ. I vece Pán, aby nevracel se pro ně, an tak náhlá potřeba útěku nastane. Obojím rčením *kdo na střeše atd. a kdo na poli jest atd.*, Pán kvapnost a spěšnost útěku doličuje a mluvením tím příslovným zna-

mená, že tudyž bez bavy a stravy útěku pojdí se přijde, jak tam Lothovi přikázáno bylo, aby se na útěku svém neohlédal nazpátky, t. j. aby ničím se nemeškal. Gen. 19, 17. Takový spěch a kvap naléháti bude, že i ten plášť, ač snad toliko na druhém konci role se nalezá, ostaviti a ho zanechati přijde.

Tím se ale také vidí, jak zle se povede těm, kteří nějaké překážky na útěku svém zakusí. Tudy Pán pln milosrdenství lituje těch, jenž *kojí a těhotny jsou*, poněvadž jim stav jejich vaditi a překážeti bude. Mohl jmenovati lidi chromé, neduživé, kypťáky, komolé a podobné, ale jmenuje ženy kojné a těhotné, poněvadž nenadállost a neblahost tím očitěji zrať se, any také ty, nad nimiž se lid nejvíce slitovává Thren. 2, 11. 4, 4., beze slitování ostanou. Proto také velí *modliti se*, aby *utíkání* nepřišlo v *zimě* anebo v *sobotu*. V zimě pro prsky a čas ploštivý a blátivý těžko utíkati; a v sobotu pro příkaz Exod. 16, 29. nebylo dovoleno dále než dva tisíce loktů cestovati, což asi šest hodin činí. V nebezpečnostech sice také rabíni dovozovali života útěkem ochrániti, avšak přece vezdy Židé tak přísnému svěcení soboty navyklí za dvojnásobné zlo považovali, když něco v sobotu, v den odpočinku zasvěcený, před se bráti měli. Tudy čteme 1. Macc. 2, 32. n., že se zprvu v sobotu také nepřátelům brániti zdráhali, raděj zabíjeli se dadouce, až pak potom ustanoveno, že ovšem života hájiti a proti útokům nepřátelů se brániti dovoluje. Obyčejové obřadní skrze smrt Kristovu sice vyzdvižení a zrušení byli, ale dokad národově pohanští valně a povšechně do církve přijati nebyli a dokad Židé svatyní honositi se mohli, měli také anebo aspoň mohli křesťané ze Židovství pošli předpisy ony zachovávat. Přidává Pán: *Modlete se*, aby vám nepřišlo utíkati v den ten sobotný a v zimě, abyste sobě ani zimou ani necestou ani svátkem v utíkání nepřekáželi, tím na rozum dávaje, že modlitbou nesnáší těch zniknouti možno.

Ostatně již víme, že věci ty v dalejším smyslu se potahují také na dobu před soudem posledním a sám Dan. 12, 11., zdá se, táhne se rčením *ohavnosti spuštění* k oněm časům, kdež antikrist vystoupí a křesťané se toliko útěkem budou zachováti moci. A v tomto dalejším smyslu rozumí se ohavnost spuštění antikrist, o němž 2 Thess. 2, 3. 4. se dí, že jest člověk hříchu, jenž se ve všelijaké hříchy vyleje a jim vsady průchod vyjedná, *syn zatracení*, jenž božským věcem všemožně se protiví a sám sobě co Bůh po-

činati hodlá. V následujícím Pán udává příčinu, proč by utíkati měli.

21. Nebo bude tehda souzení veliké, jakéhož nebylo od počátku světa až dosavad, aniž kdy bude; 22. a kdyby ukrácení nebyli dnové ti, nebyloby zachováno žádné tělo: ale pro vyvolené ukrácení budou dnové ti.

Slova tato samozřejma jsou a jak předešlá dvojím směrem zří netoliko k dobám zkázy města Jerusalema, něbrž také ku poslédním dobám před soudným dnem. Národ žádný se neprohřešil tou měrou, jakou národ židovský Messiasé svého pohanům kukřižování vydav a vinu tu plným hrdlem na se svoláváje. Proto také zvláštní pokuta naň dopadla; jedenáctkrát sto tisíc lidí v Jerusalemě zahynulo, sedm a devadesát tisíc zajato bylo Jos. Flav. V. Ž. 6, 9, 3. a takovými svízely, strastmi a hořemi sklíceni, přikvačení a přitlučení byli Židé, že v celé historii málo podobného se nalezá. O tom se pronášá Židovský dějepisec o válce Žid. 5, 10, 5. v ta slova: Abych zkrátka pověděl, domnívám se, že nikdá město nějaké toli nepřetrpělo aniž který národ kdy toli za paměti lidské snášel. A již dříve v řeči své k Jerusalemanům 5, 9, 4. tolikéž praví.

Slova Páně: *od počátku až dotud takého souzení nebylo* příslovně se praví, jak to z podobných výroků prorockých vysvítá Joel. 2, 2. Dan 12, 1. a tudy na ně naléhati nepřijde. Ovšem ale doslovně se vyplní při poslední katastrofě, jenž se na celý obor vyleje té doby, když antikrist na zem přibude. *Kdyby nebyli dnové ti ukrácení* totiž *od Boha*, jak Marek 13, 20 dokládá, vece Pán; nedí, kdyby se *neukrátili*, poněvadž Pán v absolutné pohlibdě věci ty nazírá, a spolu na vědomí dává, že Bůh v milosrdenství svém již napřed ty dni ukrátil, aby nevěcka, něbrž částečně toliko pokuta lidí zasáhla. Zkrácení to v odvěčné radě Boží ustanoveno jest pro *vyvolené*; vyvolenci jsou ti, kteříž se za zkázy aneb po zkáze Jerusalema ku Kristu obrátili, bludnost výkladu svého prorockých o Messiasí předpovědi poznavše a ku křesťanské církvi se přidavše. K nim čítají také ti, jejichž potomci později na křesťanskou víru se poddali a ti, kteří na dobu poslední Rom. 11, 25. se ku Kristu přiblíží. Těch zajisté obrácení předvídané bylo, a tudy předkové jejich při životě chránění, anby jinak jich obrácení umožněno nebylo. Dí zajisté Pán,

žebý jinak *nebyla zachována žádná plet*, t. j. žebý byl *veškeren člověk* zahynul. *Plet* či *tělo* jest obšírnějšího obsahu, než člověk a veškerý živočichy značí; naráží Pán na zkázy při potopě a při podvrácení měst Gomory a Sodomy, kdež všecko, což živo bylo, spolu s lidmi zahynulo. Opětoval se ten způsob ovšem častěji, a víme, že za Decia císaře veškero pronásledování křesťanů tak osnováno bylo, žebý křesťanstvo bylo vyhnouti muselo, kdyby Bůh nebyl dobu tu pro křesťany zkrátil tím, že Decius v bitvě proti Gotům (251) padl. Nejinak bylo za Diokleciána a spolucísařův jeho, kdež nápisové již hlásali, že jméno křesťanů dokona již vyhazeno jest. V plné míře se to potahuje ku posledním časům církve před soudným dnem a zří k časnému zachování těla vyvolenců těch při životě, nevsak, jak se některým vykladačům vidí, k věčnému blahu a k vytrvání jich při víře; nebo při *vyvolení* samozřejmě jest, že také milosti vytrvání se jim dostalo a že se tudy o nich není obávati, aby drahotou a déli zlých a protivných věcí od víry a od spasení se odvrátili mohli.

Avšak při takových svízelech nastane touha po Božím z nich osvobození a tudy mnozí se za takové oprostitele a zbavitelé vydávati budou. Proto vystřihá Pán dále.

23. Tehdy někdo-li vám řekne: Aj tuto jest Kristus aneb tamto, nevěřte. 24. Nebo povstanou lžekristové a lžepřoroci a vydají znamení velika a divy, aby v blud uvedli se, kdyby možno bylo, také vyvolení. 25. Aj, předpověď jsem vám. 26. Řeknou-li tedy vám: Aj, na poušti jest, nevyjděte, aj, ve skryších, neuvěřte. 27. Nebo jako blesk vychází od východu a ukazuje se až na západ, tak bude i příchod Syna člověka. 28. Kdežkoli bude tělo, tam se shromáždí také orlové.

Již v. 5. vystřihál Pán od lžepřoroků a lžekristů. Opétuje totéž nyní, poněvadž v časech, k nimž prohlídá, výstahy takové svrchovaně potřebí bude. Povstali obłudníci přede zkázou města Jerusalema a zavádějí národ všelijak jej od Boha a ode Krista odluzující. Ale více jdou ta slova předvěstná k dobám věku posledního, kdež antikristové povstanou a tajemství zlosti a nešlechtnosti působiti budou. 2. Thess. 2, 9. Spojí se pak to oblužování a svádění s na-

pohlednými divy a zázraky a ti budou tak obłudni, slibni a svodliví, že, kdyby v tom zvláštní milost Boží nezakročila, *také vyvolení by svedeni býti mohli*. Divové ti se dítí budou mocí satanovou 2. Thess. 2, 9. Apoc. 13, 12.; ten zajisté duch jsa, rozumem nad lidi vynikaje, síly přírody pronikaje a všeliké lesti a veškerého klamu nad míru schopen jsa veškero moc a lest svou napne, aby lidi obłudil a svedl, ovšem i v anđela světla se přestroje 2 Cor. 11, 14. Duchovní ti svízelo se shrnou s oněmi tělesnými v jeden svazek a tím krutěji lidi obtěžovati budou. Budou časové ti ovšem horší a nebezpečnější než byl onen věk pronásledování po tři století: tenkrátě ďábel odkrytou a odhalenou tváří se proti Kristu a církvi Jeho postavil, málo někde slibných klamův a šmejdův užívaje. V ony doby ale veškero svůj on sebe, aby lidí také pod zástěrou pobožnosti do bezbožnosti a pod zámyslem světla do tmy za sebou potáhl.

V čem se *lžepřoroci a lžekristové* liší, Pán nepovídá a tudy snad jenom ten rozdíl mezi nimi bude, že *lžekristové* jsou jako přední lžepřorokův náčelníci. O tvárných, slibných a svodných lžedivech čteme již ve Starém Zákoně, když Jannes a Mamres vzepřeli se Mojžíšovi 2. Tim. 3, 8. Saul dal sobě vyvolati Samuela 1. Reg. 7, 11. 15. o magu Simonovi a o jiných mužech kteří pohany a heretiky proslulých vypravují se divové, jimiž se lid užasal. *Nezáleží* na tom, zda skutečně to byli divové, něbrž na tom veškera váha spočívá, že lidé jimi mámeni, klamáni a svedeni byli. Čím větší pak svízel a žádava bude, tím větší také touha po divích, tím větší lehkověrnost bude. A ovšem náramné nebezpečenství svodu nastane, ješto Pán i vyvolencům divy tvárné ty nebezpečnými býti klade, an vece: *aby v blud uvedli se i vyvolenci*. Ale slovy, *kdyby možná bylo*, Pán spolu předpovídá, že to možná nebude, něbrž že Bůh zvláštním způsobem vyvolencův svojich hájiti a je strážiti bude; ovšem by sami sobě zůstaveni byvše a milostí Boží zvláště hájení nejsouce se zavěsti dali.

Pro to veliké nebezpečenství opakuje Pán: *Aj já předpověděl jsem vám*, tudy se na pozor mějte a kdyby vám řekli: *na poušti jest neb ve skryších jest, nevěřte a nechoďtez tam*. Poušt co veřejně a vzdálené místo stavi se spolu se skryší místem blízkým, ale tajným ve srovnalost, poněvadž obojí hledání vymáhá a cosi tajemného a lákavého do sebe má. Dály se věci takové hned přede zkázou města Jerusalema, čímž

naobrazeno to, co se přede dnem soudným dítí bude; na poušti se zajisté sbírali ti, jenž lid israelský od Rimanův co messiášové osvoboditi chtěli, avšak mizerně zahynuli: jindy zas roztrušovali pověst, že messiáš tam a tam *skrytý* žije, očekáváje toliko příhodnější doby, v níž by s větším prospěchem vystoupiti mohl. Skryš a poušť zvědavost lidí zvyšuje a tím také domnění všelijaké roste. Origenes allegoricky slova ta dvě rozkládá, an vece: když bludaři se odvolávají na skrytá a neobecně přijatá písma, tu zdají se praviti: aj na poušti jest slovo pravdy; když ale na písma svatá bludy své staví, tu volají: aj ve skryši jest slovo pravdy. Ale my jim nevěříme, aniž vycházejme od podání církevního, aniž přijímejme u víru, leč co a jak se na nás poslušností církve Boží doneslo. Tak Origenes.

Pán udává příčinu, proč by se lidem těm, když lžekrista na poušti aneb ve skryši hledati povelší, věřiti nemělo: dí: *jako blesk od východu vychází a ukazuje se až na západ, tak bude příchod Syna člověka*. Nebude příchod Páně druhý tak nepatrný jak byl příchod Páně první, nébrž zjevný všem a slavný: bude tak veřejně, jasně a všem zračen, že hledání žádného naprosto potřebí nebude. Nebo když slunko vzešedší nepotřebuje, aby kdo ukazoval a ohlašoval východ jeho, čím více to o Kristu tvůrci slunka platiti bude. Nepotřebuje, vece Chrysostom, blesk žádného posla a žádného hlasatele, ani pro ty, jenž v domích a komnatách se nalézají, nébrž sám se ohlašuje a oznamuje; takový bude příchod Páně, zřejmý všem svou jasnotou a velebou.

Slova následující: *kde tělo jest, tam sberou se orlice*, všelijakých došla výkladů také rozdívných. Řčení to jest příslovně a přichází též Job. 39, 30, *Kdežkoli jest mrcha, tam i orlice jest*. Nejblíží smysl ve spojení s předešlými jest: Jakož není potřebí orlicem či kánem, jestrábům a supům těla padliny ukazovati, tak nebude potřebí o příchodu Páně mnoho důkazů shledávati, an samozřejmý bude a sám každému na um přijde.

Leč druží domnívají se, že se nepoužívají slova ta s bezprostředně předešlými úzkým svazkem, nébrž že zavírají tu část řeči Páně a ke všemu předešlému hledí. Tudy kladou smysl: Kde tělo či umrlina, mrtvina jest, kdež bezbožnost a zlost šmejdý tropí, tam soud a trest zakročí; kde zkáza, mravná, tam pokuta, a ta pokuta tak jistě bezbožce zasáhne, jak jisto luňák mrtvoly čenichá. Tělem či mrtvinou rozumí se, co

dle ducha mrtvo a umrlé jest a orlem či orlicí (aneb supem a luňákem, nebo slovo řecké širšího jest obsahu) slyší se pokuta či slyší se poslové pokuty a trestu Božího. Když lidstvo ve zlobě dozrá, když antikrist vrcholu zlosti své dosáhne, tu přibude Syn člověka s pokutou. Na výkladě tom bychom spíše přestati mohli, ač příslovně to mluvení jest a tudy nelze se tázati, kdo orlem, kdo či co umrlinou se slyšeti má. Hůře ale sobě vedou vykladači, jimžto se zabahlo svatě a svěťce, jenž s Kristem přibudou, orlům a orlicem připodobovati Ž. 102, 5. Jakoby pro vznešenou a k nebi obrácenou mysl jménem tím slouli. Ještě méně slušno, Krista, že za nás umřel, mrtvině přirovnávati, k němuž svatí se hruou a jehož lidé ve svátosti požívají; těm výkladům přičf se obyčej, člen srovnávací a náhled tehdy běžný.

Ještě jiní vykládají: kde schladne láska a víra, tam lžeporoci povstanou, jakoby Pán pravil: Nežáte se, kterak tolik lžeporoků bude moci povstati? Povstanou ovšem, nebo kde víra utuchla a pravda nepřijímá se, tam blud vládně, kde umrlina, tam supové. Ještě poznamenati musíme, že mnozí slova *orlice* o orlech římských praporů vykládají a umrlinou Židy k smrti jižijí odsouzené slyší. Ze všech ale výkladů první nejlépe se zdá k souvislosti přiléhati a proto jiným předčiti.

Přechází Pán ke druhé části předpovědi své, an vece:

29. Hned pak po soužení oněch dnův slunce se zatmí a měsíc nedá světla svého a hvězdy budou padatí se nebe a moci nebeské se budou hýbati. 30. A tehdy se ukáže znamení Syna člověka na nebi, a tehdy budou kvíletí všechna pokolení země a uzří Syna člověka přicházeti na oblacích nebeských s mocí mnohou a velebností. 31. A pošle anděly své s troubou a hlasem velikým; i shromáždí vyvolené jeho ode čtyř větrů, od končin nebes až do končin jejich.

Hned po soužení oněch dnů, vece Pán t. j. po trápení onom, o němž předešlo, po soužení skrze proroky lživě ustrojením; když totiž svízelové ti, o jejichž delším neb kratším trvání Pán ničeho nepraví, konec vezmou, tedy již nic nebude moci rozvitek udá-

lostí zastaviti. Co do času, veškery předpovědi Páně měřítkem věčných rad Božích měřiti dlužno, podle něhož ten jeden před Pánem jest jak let tisíc. 2. Petr. 3, 8. Prohlídá tu k dobám světa posledním a jen nevlastně, nuceně a přenosně slova ta ku zkáze Jerusálema se táhnouti dají. Užívá slov prorockých, jak se s nimi u Jes. 13, 9. nn. 34, 2. nn. Joel. 2, 30. n. Zach. 14, 5. n. potkáváme; a to nám na um dává, že slova Páně v témže smyslu máme slyšeti, ve kterémž u proroků dotčených přicházejí. Tudy nám divno nebude, že Pán mluvením prorokům dotčeným obyčejného užívaje nadsazeně mluví a doslovně rozuměn býti nehodlá. Df tedy Pán, že ovšem na nebi — o zemi, v jaké postati ta se povahovati, jaký vliv z těch na nebi proměn přijímati bude, docela mlčí — na nebi, dí, veliké pohyby, úřesy, přejinačení, proměny dfti se budou a novířádové nastanou; avšak o padání hvězd doslovněm tak málo jak tam u prorokův řeč býti může. Jaké to *zatmění slunce a měsíce* bude, jakou povahu k nám hvězdy na se vezmou, v jakém smyslu to všecko slyšeti máme, to nejraději budoucnosti zůstaviti musíme. To jisto zdá se býti, že *padání hvězd* pouhé jich zatmění rozuměti se nemůže. Jdou, jak jsme pravili, v jisté míře slova ta také ke zkáze Jerusalemské a tu přejinačení a proměny veliké značí, jenž tenkrát v Palestýně nastaly.

Ty však proměny, dí dále, budou spojeny s *hýbáním se mocí nebeských*. Nesnáz tu zabíhá a různí se vykladači o významu *mocí nebeských*. Povídají jedni vykladaatelé, že *mocí nebeské* jsou totéž co *vojsko nebeské*, poněvadž sedmdesátci místo *vojsko* často *mocí* překládají. Vojsko nebeské pak v písmě toliko dvojit věc znamená, buď hvězdy, buď anděly; jelikož ale tu o andělech řeči není, tudy *mocmi nebeskými* hvězdy slyšeti přijde, tak že řečením tím ty předesláš tři věci, slunko, luna, hvězdy v jedno shrnujise. Hýbání a otřesení jest právě příčinou toho, že slunce zatmí se, luna se odsvětí a hvězdy padati budou; při obnovení veškerého tvorstva, kdež nová země a nové nebe nastane Apoc. 21, 1., budou veliké bule předcházeti, tak že slunce, měsíc a hvězdy jako předěseny se chvítí a takměř strachem trásti se a tudy světlo své zadržovati budou, jak i lidé v strachu blednou, an veškera krev od vnějška do vnitřka ubíhá. Tou měrou otmělo slunce, když Pán na kříži umřel. A nápotom po bulech skutečná skrze oheň obnova 2. Petr. 3, 5. n. nastane.

Jiní *mocmi nebeskými* rozumějí stěžeje

nebes Job. 22, 14. Čili moci ty, jimiž veškerenstvo se v podstatě udržuje, tak že smysl jest: tenkrát základové a osnovy veškerenstva chvítí a trásti se budou. Avšak proti tomu vykladu stojí, že v celém písně svatém o takových abstraktních mocích a silách řeči není a vezdy moc ta, kterou všecko stojí a v jistotě trvá, konkrétně prst, ruka neb Duch Boží se klade. Předkuje tedy vyklad první.

Nemenší nesnáz vykladatelům — ač tuto marně — činí slovo *znamení Syna člověka*, o němž Pán praví, že po dotčených hrozných převratech předeslých nadejde. Slyšeli zajisté znamením tím někteří, jak Origenes, slávu Kristovu, slávu, která Krista zahálí a z níž nápotom u větším ještě světle vystoupí; jiní slyší hvězdu, která dle Num. 24, 17. ukázati se měla a již také při narození Páně se zjevila; jiní znamením tím příchod samého Krista rozumějí. Ale příchod ten teprv podle následujících slov později nastane a hvězda Num. 24, 17. sem se nepotahuje. Otcové svatí větším dílem a právem znamením tím slyší kříž a církev vykladu toho v liturgii své se drží. Znamení syna člověka jest znamení, jímž se On zvláště poznati může, v němž se povaha jeho sbíhá, jímž se lidem představuje, jímž svět přemohl a sobě soudcovství nad pokolením veškerým získal. A to znamení jest kříž, kteréžto znamení, jak df církev v hodinách 3. máje, na nebi se vyjeví, když bude Kristus k soudu přicházeti. Sv. Augustin serm. tp. 130. vece: *Zdali jsi rozvažil moc znamení toho, to jest kříže?* Slunce otmí, měsíc nedá světla, ale kříž vybleskne a zatemní světla nebeská: hvězdy s nebe padati budou, kříž pak sám bleskotati se bude. Jako krále, když do města vjíždí, vojsko předchází, prápory a znaky a stroj vojenský nesou: tak když přicházeti bude Pán, předběhne ho zástup andělský, nesa kříž na ramenou, prápor to vítězství Jeho a všem bydlitelům země příchod Páně opovídati bude. Takto sv. Augustin.

Když pak se ten kříž ukáže, tedy, df Pán dále, *vzplátní všechna pokolení země*, strachem a lítostí nade břichy svými; dosud zajisté se lidé mohli domnívati, že poměry ty zajdou opět a pominou a starý pořádek veškerých věcí zase nastane. Když ale ukáže se kříž na nebi, tedy všem zjevno bude, že konec veškerých věcí nastane. A tu kdož by nechvěl se? Nebo co má říci o oné době, an i ctnostní budou v mdlobě? I uzerí, vece Zach. 12, 10. *toho, kteréhož bodli a kvíliti budou jako nad jednorozencem*. A Ap.

1, 7. *Aj běže se v oblacích a užíí Jej všeliké oko i ti, kteříž Ho bodli, a budou kvílití nad sebou pro Něho všechna pokolení země.* Slávu pak Páně opisuje týž Jan věstec Ap. 19, 11. nn. Bude se trástí poněkud i dobrý, ač třesot jeho brzo pomine a pláč jeho v nevyslovnou radost promění se. Ovšem pak tím více lidé zemského smyslu trástí se a kvílití budou, aniž kvílení jejich konec nastane. —

Syn člověka tehdy přibude na oblacích; na oblacích jistě vyzdvížen byl do nebes a na oblacích že přijde, od andělův přivstoupení Jeho na nebe hlášáno bylo Act. 1, 9. 11. Oblaka také a hromová mračna nejvhodnějším znakem soudu Božího jsou; tudy i Bůh na oblacích jeví se, kdekoli soud nějaký se vykonává Ž. 17, 10. 12. Jes. 19, 1. Exod. 19, 9.

I vyšle tehdy anděly s troubou a hlasem velkým; spojka a tu značí toli co *totiž*, an právě z trouby onen silný, hluchý a zvučný hlas vycházeti bude. Recký text čte s *troubami hlasem velkým*, což očitivně se smyslem nerůzní. Otázka jest, jaká trouba se tu slyšeti má, skutečná-liž trouba, čili jenom récní to obrazem jest povolání a povelení Božího a neznačí jiného leč toliko hluchý, silný hlas, jakýž byl Jan Ap. 1, 10. 4, 1. 19. 6. slyšel a jak Jes. 58, 1. silný hlas k hlasu trouby se přirovnává? Poněvadž všady v písmě o troubě řeč jest, kdež se o povolání k poslednímu soudu mluví, 1. Thess. 4, 15. 1. Cor. 15, 52. atd., tudy zdá se, že trouba skutečná, ač jaká nevíme, rozuměti se má. Co se na Israelovi dále, že hlasem trouby svolán býval Num. 10, 2. Exod. 19, 16. 19. Joel 2, 1. Jes. 27, 13., to se také na celém pokolení lidském odbývati bude. Hlas ten, ježž vydají andělé, sluje hlasem Kristovým Jo. 5, 25., poněvadž na povelání Krista Pána se anděl v to svolávání lidstva vydá.

Na vyzvání to veškerého lidstvo se ode čtyř větrů shromáždí od konce jednoho do druhého konce nebes. Čtyři větrové tu považují se co nějakí mocnářové, ježž *vyvolení* Boží pro víru a pro vyznání již rozptýlené v zajetí mají. Vyvolení jsou ti, ježž za osudných dob oněch Pánu a víře věrní ostanou, jak samozřejmě jest. O zlých tato Pán mluvíti pomíjí, poněvadž o soudu nemluví, ješto otázka učeníkův šla toliko ku znamením příchodu Jeho. Avšak níže v k. 25. dostavuje to, čeho tu dotýkati nevolil. Věci ty přímo se ku posledním časům potahují a nevlastně, nepřímě a vzdáleně jenom o věcech a událostech přede zkázou města Jerusa-

léma se slyšeti dají tou měrou, že buď vesměs, jak jsme pravili, veliké proměny se jimi rozumějí, buď podrobněji *zatmění* o slepotě židovské, *znamení Páně* o vítězství křesťanské víry, *pokolení země* o kmenech židovských nad zkázou Jerusalema: kvílití, *andělé* o apoštolech a podobně *vyvolení* o křesťanech se slyší. Tropologicky všechna světla tenkrát (v poslední dobu) zahasnou lidem bezbožným, Kristus slunce milosrdenství nesmiluje se nad nimi, Maria, ježž krásnou co luna se v písmě býti praví, neuje se jich přímluvou svojí, svatí, ježž hvězdám nebeským se připodobňují, se jich odcetou.

Pán nyní podle způsobu svého předpovědi z oboru přírody vysvětluje, an vece:

32. Ode stromu pak fíkového naučte se podobenství; když ratolest jeho již ojemněla a listí vypučilo se, víte, že blízko jest léto; 33. tak i vy, když uzříte věci ty všechny, vězte, že blízko jest u dveří. 34. Amen pravím vám, že nepomine pokolení toto, až se všechny věci ty stanou. 35. Nebe a země pominou, ale slova má nepominou. 36. O tom pak dni a hodině nikdo neví, ani andělé nebesí, leč jedině sám Otec.

Strom fik se tu ode Pána jako za učitele vystavuje, kterýž v příslovích a podobenstvích člověka vyučuje. Aneb raději vůbec Pán toliko vece: Podobenství od fíku vzaté vám věc tu vysvětlí. Z vypučelých listů, dí Pán, se vidí, že *léto* blízko jest. Na východě jen dvojí doba roku se rozeznává, zima a léto, čas orání a čas žní; a tudy žeň a léto jedním a týmž slovem se značí, tak že bychom i tu mohli přeložiti: víte, že blízky jsou žně. Pučení listův a lupenův ukazuje blíží léta; podobným způsobem znamení ona, o nichž mluvil Pán, ukazují, že *ve dveřích*, to jest, že blízky jsou věci ty, o nichž se učeníci Pána tázali, t. j. příchod Páně. Na důvod neomylné jistoty dokládá Pán: *Nepomine pokolení toto, až se věci ty stanou.* Pokolením nemůže se, jak se některým vidělo, vůbec člověčenstvo rozuměti; poněvadž by veškerá řeč Páně váhu ztratila, an nikdo nepochybuje, že při příchodu Páně lidé na světě budou; sic jinak kterak by mohla *veškerá pokolení země kvílití*, co přeeo tvrdí Pán sám? Aníž také slovem tím, jak tomu jiní chtějí, *církev Kristova* se rozuměti může; nebo církev jinými, sličnějšími se naznačuje jmény a není místa v písmě, kdež by tak

sloula, ač ostatně samozřejmo, že do konce vytrvá a nikterak nepomine, aniž mocí antikristovou se zkazí. Nejlépe slyší se ta slova o Židech, an o nich v obojím ohledu platí. Vrstevníci Ježíšovi ovšem dočkali té zkázy, již zachvácen a podvrácen Jerusaleml po sedmatřiceti letech za Tita; ale i tehdy, když přibude Kristus k soudu, národ ten bude bytovati, an vidíme, že jiní národové zahynuli, on ale u prostřed tolika davův a tísni o své povaze tělesné i duchovně zůstává. Avšak tím nepovídá Pán, žeby veškerého národa ještě tenkrát státi mělo; dosti na tom, že veliká část ještě za časů antikristových lidu toho bude s tím nepřitelem Kristovým spojena, ač drahná část a větší díl se byl právě v doby poslední ku Kristu obrátil Řom. 11, 25.

K doličení větší jistoty, že skutečně se věci ty diti budou, přidává Pán nad to ještě výrok: *nebe a země pominou*, jim zajisté veliká proměna nastává a způsob a trvanost jejich přejímena bude 1 Cor. 7, 31. 2 Petr. 3, 13. *ale slova má nřpominou*, aneb jak řecký text má: Slova má nepomíneš, t. j. slova má zajisté vyplní se v celé míře obsahu svého. Ale ač jisto jest vyplnění předvěsti Páně, hodina a doba, ve které se to stane, zhola nejista jest. A jediný toliko Otec o dni tom a o hodině té ví. Nevědí andělé, ano jak dokládá Mr. 13, 32. a jak někteří rukopisové neprávě čtou i na místě našem tuto, *neví ani Syn Boží*, pokud člověkem jest; ovšem ale Ho co druhou božskou osobu doba ona tajna není. Přejde, jak písmo jinde praví, den ten na lidstvo jak zloděj v noci, nenadále a neočekávaně 1. Thess. 5, 1.

Předslav předpověď svou o zkáze Jerusalema a o dobách světa posledních přichází Pán ku způsobu, jakým sobě v dobách těch osudných, zvláště pak v dobách přede druhým Páně příchodem lidí počínati budou. Vece:

37. Ale jakož (bylo) za dnův Noemových, tak bude i příchod Syna člověka. 38. Nebo jako za dnův před potopou jedli a pili, ženili se a vdávaly až do toho dne, v němž vešel Noe do korábu, 39. a nevěděli, až přišla potopa a zachvátila všechny: tak bude i příchod Syna člověka. 40. Tehdy dva budou na poli, jeden bude vzat a druhý zanechán; 41. dvě budou mlíti ve mlýně, jedna vzata, druhá zanechána bude.

Porovnává Pán doby poslední s dobou potopy, poněvadž tam za Noema také soud Boží se dál, jak se za dob posledních díti bude. 2. Petr. 3, 5. 7. Povaha lidí za obou dob stejná se prokáže; jako tam před potopou nedbali na vyhrážky Boží, aniž na pokání se dali, nebřž dle světa žili, jakoby ničeho se obávati nepřicházelo: tak se to i za dnů posledních přede všeobecným soudem díti bude. Bezpečně, nedbale a bezstarostně žíti budou lidé, jakoby všechny věci jejich v nejlepší míře se povahovaly, aniž tušíce, že skutečně již mra nepravostí plna jest, že kmen lidský ku podtětí dozrál a že náhlá je příkvačí pomsta znenadala. Nepředpokládá Pán, jak se některým vidělo, žeby nějaká doba míru, poklidu a pokoje za dob posledních přijíti měla, za které by se lidé ve zbrodně vydali; toho Pán tu neklade, prohlásaje toliko k tomu, že lidé na všechna ta předvěstná znamenání dbáti nebudou, že sobě nedají v obyčejných radovánkách jimi překážeti a že je tedy soud Boží nenadále zastihne. Bezmála má Pán na mysli ty lidi maholné, o nichžto vece Jes. 22, 13.: *A aj, radost a veselí, zabíjení telat a skopů, jeden masa a pítí vína; jeze a pijine, zitra umřeme*. Tudy dí apoštol 1. Thess. 5, 2. *Sami výborně víte, že den Páně přijde jako zloděj v noci. 3. Nebo když budou říkati pokoj a bezpečnost t. j. když nejméně se nadějí, když ve své otupělosti a duchové ochrnutosti jistotou a poklidem se bezpečí budou, tehdy přijde na ně zahynutí*. Učí tomu bohužel každodenní zkušenost, že člověk druhdy pravdě tím více odpírá, čím úsilněji na něho doléhá a že ovšem tedy k více podobno jest, že lidé tím méně spasení svého dbáti budou, čím více znamenají ona se rozhojní. Lidé budou obyčejné práce svojí a obyčejných radovánek hleděti, aniž se mylíti dadouce; ale když znenadala příkvačí je soud Páně a smrt je zastihne, tedy osud přátel těch, jenž stejný život provodili, stejný nebude, aniž také času ku pokání a usmolení sobě nějakého se propůjčí. *Dva budou na poli, di Pán, jeden bude vzat, druhý zanechán; dvě budou mlíti ve mlýně, jedna vzata, druhá zanechána bude*. Smysl jest: Kdo připraven bude, ten bude přijat od Boha na milost a do království nebeského; kdo nebude připraven a ustrojen, ten opuštěn, *nechán*, ostaven bude zkáze a záhube. To Pán dvěma příkladoma vysvětluje vzatýma z obyčejného života; jedním mužem na poli pracujícím, druhým žen meloucí. Při druhém příkladě naráží na řád života tehdejšího, když strojních mlýnův nebylo, né-

brž na žorně či samotřných mlýnech kame-
nem se obilí ode služek melávalo, kterážto
práce velmi obtížná od nejnižších otrokyní
se odbývala Exod. 11, 3. Pán tedy vece:
Jak koho den soudný zastane, takového
osudu se mu dostane. Aniž pak z toho, že
Pán o dvou mluví, z nichž jeden spasen,
druhý zavržen huče, odvětovati sluší, že po-
lovice člověčenstva k zátatě, polovice ku
spáse přijde, poněvadž Pán příkladně toliko
mluví o počtu vyvolených a nevyvolených
ničeho nepravě.

Přidává u sv. Lukáše 17, 28. nn. třetí
příklad: *dva budou na loži, jeden vzat, dru-
hý nechán bude*, v též smysl se stupňová-
ním namítaje, že tenkrát nejstoupnější lidé
a přátelé od sebe rozdělení budou podle
toho, jak kdo z nich žil, osudu dosáhnouce.
I na to vykladatelé ukazují, že Pán o mel-
kyněch a otrokyních mluví na důkaz, že
ovšem i z nejnižších lidí, jenž žádných
zvláštních vědomostí nabyti nemohli, mnozí
pro život svatý spasení dojdou. Z toho pak
Pán odvodí výstrahu a napomenutí, jak dále
vece:

42. Bdětež tedy, poněvadž nevíte,
ve kterou hodinu Pán váš přijde. 43.
To pak vězte, že kdyby věděl hospo-
dář, ve kterou hodinu zloděj přijde,
bděl by zajisté a nedal by podkopati
domu svého. 44. Protož i vy budtež
hotovi, nebo ve kterou hodinu nevíte,
Syn člověka přibude.

Sličně poutá spojka *tedy* věty tyto s
větami předešlými, jak to Pán pro lepší na-
hlednutí opětuje: *Bdětež tedy, poněvadž ne-
víte, ve kterou hodinu Pán přijde*. Poněvadž
vědí, že věci ty se stanou, ale hodiny a dne
nevědí, kdy přibudou, *tedy* ovšem potřebí
jest, aby bděli, aby jich den ten nepřipra-
vených a nehotových nezastihnul. Den ten
soudný ještě může vzdálen býti, ale pro
každého člověka nastane soud obzvláštní
hned po smrti, kdež osud jeho věčný se roz-
hodne. Soud člověků jednotlivých obrazem
jest soudu povšechného a osud celého spol-
ku lidského v jednotném členě se ozračuje.
Nad to soud Boží v dějinách člověčenstva
často propukává, an Říš sílu a velebnost
svou tytýž okazuje, ve zmatcích světa věci
své průchod a vítězství nenadále objedna-
je. I ty předchozí soudy mají své předběžné
lýžproroky a předvěstná znamení 1. Jo. 2,
18. 22., jež ovšem pozorovati a jimi k bedli-
vosti a ostražitosti se vzbuditi dají nálež.

Soud jednotlivých lidí a smrt jejich jistě
sice jsou, ale čas jich nejist a nevěsten;
tudy vezdy bdíti potřebí, aby nás smrt ne-
hotových nezasáhla, nebřž všechnm k tomu
přijde prohlídati, abychem těmi ctnostmi, o
nichž Pán doleji mluví, se zaskvěli, totiž ví-
rou, oddaností, poslušností. Odkazuje Pán
na příklad hospodáře, kterýž, kdyby věděl,
ve kterou stráž, jak čte text řecký, či ve
které bdění přijde zloděj, ovšem by bděl, a
pozor dával, aniž dopustil prokopati domu
svého. Zavírá Pán od menšího k většímu;
hospodář-li pro statek zemský bdí, čím více
člověk bdíti má pro spásu duše svojí. Tudy
jinde vece: *Blažen, kdo bdí a roucha svá*
opatruje, aby nebyl nah nalezen a nebyla
hanba jeho spatřována. Ap. 16, 15. A ovšem
nám celou noc t. j. po celý život bdíti ná-
leží 1. Thess. 5, 4., až zableskne den života
věčného a koruna slávy naší v bezpečnosti
se ocitne Ap. 3, 11. 1 Petr. 5, 4.

Řecký text od latinského v konstrukci
se poněkud liší; latinský text případ co
možný, řecký co skutečný vystavuje. Avšak
co do smyslu rozdílu nestává žádného, čte-
me-li buď: hospodář kdyby věděl (o zloděje
přibytí) bděl by, aneb-li čteme: hospodář
kdyby byl věděl (o zloděje přibytí), byl by
ovšem bděl. O bděních či strážech nočních
co částkách, na něž se noc rozpadala, viz
výše 14, 25.

Origenes allegoricky vykládá o vcházení
zlé nauky do domu duše lidské a o potřebě
stráže rozumu, proseb a milosti Boží, aby
zlodějkyne ta nepodryla stavby a nepohře-
bila hospodáře v sutinách přibytku jeho.

Pán napomenutí svých ku bdění parabo-
lami vysvětluje, z nichž první má zvláštní
zřetel k apoštolům a jejich v úřadě nástup-
cům. Vece:

45. Kdož medle jest věrný služé-
bník a opatrný, kteréhož ustanovil pán
jeho nad čeledí svou, aby dal jim pokrm
v čas? 46. Blažen ten služebník, kte-
réhož přijde pán jeho nalezne tak či-
niti. 47. Amen pravím vám, že nade
všm statkem svým ustanoví jej. 48.
Pakliby řekl zlý služebník ten v srdci
svém: Prodlévá Pán můj přijíti; 49.
a počal by bíti spoluslužebníky své, jedn
pak by a pil s opilci, 50. přijde pán
služebníka toho v den, ve kterýž se
nenaděje a v hodinu, ve kterou neví:
51. I rozdělí jej a část jeho položí

s pokrytci; tam bude pláč a skřípot zubů.

V konkrétním případě Pán bedlivost poručí spolu vysvětlující, v čem opatrnost a bedlivost záleží. Zamožní lidé, jenž mnoho čeládky měli, ustanovili zvláště při svém na čas delší někam odcházení jednoho z čeledínův za opatrovníka, aby nad čeládkou bděl a všem práci a stravu vyměřoval. Když Pán jeho navrátil se nalezá, že opatrovatel *tak činí*, jak mu byl poručil, *blážen služebník ten*, dí Pán. Netoliko dojde on chvály, něbrž, dí Pán, *nade vším domem* či jméním *ho pán ustanoví*, na důkaz uznání svého a odplatu za věrnost a opatrnost jeho.

Otázka Páně, která k těm naukám úvod činí: *Kdož medle jest věrný služebník a opatrný*, má do sebe povahu želačí a provolací, aby takových sluhův v hojnosti se nalezalo. Pořádek slov: *věrný služebník a opatrný* naschvál volen, aby důležitost druhého přímětku (opatrný) ozeřejněla. Lukáš místo *pokrm* či *stravu* klade (12, 42.) *míru žita* či *pšenice*, což na jedno vychodí; za dob oněch netak v penězích, jako raději v potravách mzda se dávala. Prozírá těmi věcmi Pán, jak jsme pravili, k apoštolům a jich nástupcům, rozdávacům tajemství Božích 1. Cor. 4, 1. k opatrnosti a bedlivosti jich napomínaje a slibuje, že služebník ten, jenžby dle vůle Boží lidem dle potřeb jejich chléb slova Božího lámal (1. Cor. 9, 22. Luk. 12, 42.), věčné slávy účastným učiněn bude, nebo očividně ustanovením *nade vším statkem* věčná sláva se vyrozumívá.

Tak dobrého vystaviv služebníka a odměnu jeho vyličiv přichází k opaku a obratu jeho, k služebníku zlému. *Pakli by řekl zlý služebník ten: Prodlévá pán můj a počalby bití sluhů a jedl a pil by s opilci*. To jest: Když ale *služebník* — tuto jej pro zlé počínání *služby* nazývá — ten zanedbal by služby své a mysle u sebe: *Mešká pán a nepřijde tuk brzo*, začal by s čeládkou zle nakládati, ji trýzniti a soužití, sám ale malohle a rozkošně sobě věsti: tedy Pán překvapí jej a *přijde* právě tehdy, když nejmeně se nadá; ve slově *počel* by namítá se opovržlivost toho počínání takového. Dvojí vadu nalezá pán na tom sluhovi svém, prvou nadužití vlády jemu propáčené a druhou

zlé se chování. Bezpečil se sluha tím, že buď později teprv buď docela nepřijde pán jeho, jak i o dni soudném již za dob apoštolských si lidé zlí a posměvači pravívali 2 Petr. 3, 4. *kde jest příchod Páně atd., veškerý věci tak trvají, jak od počátku byly* atd.

Ale takového sluhu zlého zastihne dvojitý trest: *rozdělí* ho Pán a *část* mu dá s *pokrytci*. Rozdělí slovo není toli co *oddělí, odloučí* či *vyloučí* t. j. ze spolku služebníků svých; slovo řecké přísnější trest namítá: *rozdělí, rozpálí, rozsekne, rozetne, protne*, protože je 1 Reg. 15, 33. Dan. 2, 5. v kusy ho mečem rozseká aneb prořeže jej 2 Reg. 12, 31. a pilou přetře Hebr. 11, 36. Značí se tím úsudek hrozný smrti, a prohlídá Pán ku pokutám pekelným. Druhá pokuta jest, že mu dá *část* a díl, jenž mu náleží s *pokrytci*, to jest, odsoudí jej tam, kam lico-měrci a pokrytci odsouzení budou, totiž k věčným v pekle pokutám odpraví ho. *Část či díl* značí osud Eccl. 2, 10. Job. 20, 29. Ž. 72, 26. Ap. 20, 6. 21, 8, kdež dí se, že *část jejich jest v jezeru*, jenž ohněm a si-rou plaje. *Pokrytce* zove lidi zlé, neslechtné a nad míru zaslí, nevěrné Bohu a Jemu zpronevěřilé, tudy Lukáš 12, 46. dí: s *ne-věrci* díl mu udělí. Hříšníky po přednosti Job. 13, 16. Jes. 33, 14. *pokrytci* slují a na poslední místo zdá Pán se narážeti, an tam pokrytcové s ohněm věčné šířajícím se spojují. Trest to hrozný! Proto napomíná Petr. 5, 2. n. *paste stádo vám svěřené ne pro mrzký zisk, ani jako panující nade dědicvím atd. A když se ukáže kníže pastýřů, vezmete neporušitelnou korunu slávy*. O skřípotu či skřehotu zubů 8, 12.

Ostatně z posledních veršův otcové svatí povinnosti představených církve vyvodili. Nejprve aby od Boha povolání byli, jak tam Aron Hebr. 5, 4. Druhé aby se za služebníky, ne za pány církve měli 1. Petr. 5, 3. Třetí aby věrní, čtvrté aby opatrní byli, páté aby v čas rozdělovali a rozdávali potravu Boží.

Tak Pán Ježíš ku bedlivosti a opatrnosti ve službě Boží napomínal. Aby ale napomenutí ono tím hlouběji v mysli učení-kův Jeho utkvělo, přičinil překrásné paraboly, o nichž v následující hlavě svatý Matouš jedná.

Hlava XXV.

1. Podobenství o desíti pannách. 14. O podělení služebníkův hřivnami a 19. o počtu s nimi činění. 31. O pořádku posledního soudu, 34. o odplatě za dobré, 41. o pokutě za zlé skutky.

1. Tehdá podobno bude království nebeské desíti pannám, kteréžto vzavše lampy své vyšly v ústřety ženichovi a nevěstě. 2. Pět pak z nich bylo pošetilých a pět opatrných. 3. Ale pět pošetilých vzavše lampy nevzaly oleje s sebou, 4. opatrné ale vzaly olej v nádobách svých s lampami. 5. Když pak prodléval ženich, zdřímaly všechny a zesnuly.

Jest to druhé podobenství, jímž Pán k bedlivosti s strany spasení napomíná. Prvé podobenství byl vzal v předešlé hlavě od hospodáře a domostroje či domořádce; druhé toto běře od panen na svatbu pozvaných. V onom i v tomto podobenství mluvívá o nenadálosti příchodu svého; ale nad to v druhém tomto podobenství běře důvod k bedlivosti a ostražnosti odtad, poněvadž tehda t. j. za příchodu Páně člověk nížadný toho, čeho zanedbal, nebude napraviti moci. Vzata parabola ta z obyčejů svatebných oné doby, avšak se docela podle nich neřídí, ješto Pán tu nemluví o svatbě obyčejné, nýbrž o ideálné a vidinné. Ženich obyčejně večer s přátely svými či družkami Jo. 3, 29. šel pro nevěstu, kterážto s družkami svými u rodičův na něho čekala; obyčejně bývalo družic těch deset. Pán pokládá, že družice ty šly naproti ženichovi, a že, an ženich prodléval, pozdřímly či spodřímaly a spoklímaly, bezmála v předsíni u dveří, kdežto stolice k sedění se nalezaly. Došel ženich vzal nevěstu s sebou, jenž ode družek vedena jsouc za ženichem do domu jeho se ubírala, kdež hostina svatebná ustrojena byla. Lamp či svítidel bylo potřebí, an svatební ti obyčejové v pozdní večer se odbyvali. Domnívají se vykladači, že se lampy, o nichž řeč jest, na ralnech či prutech v miskách nacházely; čehož o své váze necháváme. To však ovšem se pokládá musí, že družice nádoby s olejem spolu při sobě nesly, aby sobě oleje přilíti mohly, kdyžby potřeba toho vymáhala; a v tom neopatrnost a pošetilost

oněch nemoudrých pěti panen se spatřuje, že nížadné zásoby oleje sebou nevzaly. Co vulgáta čte, že šly naproti ženichovi a nevěstě, v tom dvě poslední slova jsou pozdější nevhodný přípisek, anaf se v lepších rukopisech řeckých nenalezají. Pospaly obojí i moudré i nemoudré, jak to běh lidský a příroda člověcká s sebou vede. Avšak při stejném zdřímnutí, nebyl stejný u obou následek, jak z dalejška paraboly vysvítá.

6. O půlnoci ale křik stal se: Aj, ženich jde, vyjděte v ústřety jemu. 7. Tehdy vstaly všechny panny ty a ustrojily lampy své. 8. Pošetilé pak opatrným řekly: Udělte nám oleje svého, poněvadž lampy naše hasnou. 9. Odpověděly opatrné řkouce: A snad by se nedostalo nám ani vám: jděte raději ku prodavačům a kupte sobě. 10. Když pak šly kupovat, přišel ženich, a které hotovy byly, vešly s ním na svatbu a zavřiny jsou dveře. 11. Posléze pak přibýly také ostatní panny, řkouce: Pane, Pane! otevři nám. 12. On ale odpověděv řekl: Amen pravím vám, neznám vás. 13. Bďtež tedy, nebo nevíte dne ani hodiny.

Když byly ty družice panny pozdřímly, stal se o půl noci, t. j. v hodinu velice neobyčejnou, pokřik, že se ženich blíží, ač ještě bez mála dosti dalek byl, že se díl panen mohl odstraniti, aby sobě oleje nakoupily. Nedálo se zvláštní poselství ku pannám od ženicha, ani blize jeho opovídaná, aniž toho potřeba bylo, an svatebný hluk a zvuk od dál již slyšeti bylo a svatba slavně, nádherně a hřmotně se u Židů odbyvala. Při blížení se ženicha zvedly se panny, a pošetilé nedosáhše oleje od moudrých odběhly, aby sobě u kupcův olej objednali. Bylo sice pozdě, ale kupecké sklepy otevřeny byly kupovateli se nadějící; a ostatně ideálná povaha paraboly takových všedenních ohledů šetrnosti nepotřebuje. Lampy bývaly také trojknuté a tudy nediv, že olej v nich tak záhy stráven. Ostatním slovům vyrozuměti věc snadna jest, aniž se baviti s ní potřebí.

Tím více nalehá na nás, abychom směř

a smysl překrásné té parabolky krátce vyjádřili. *Podobno bude* t. j. při posledním soudu lidem věřícím se to stane, co se pannám přihodilo. *Ženich* jest Kristus, *nevěsta* jest církev, kteráž tuto po tom snažně touží, aby choť Kristus ji přijal z údolů pláče do satebných komnat nebeských. Ap. 22, 13, *Pannami* se rozumějí všickni křesťané neporušené víry; *lampa* víru značí podle Zl. 118, 105. *Svíce nohám mým jest slovo Tvoje*. Všecky ty panny pozvány na svatbu, jak očividno jest, přijaly, an lampy přistrojily a v ústřety ženichovi vyšly. Tím se rozumí, že se tu v parabolce jedná o křesťanech t. j. lidech, kteříž víru v Krista ujali. *Lampy* dostal každý na křest, jakož se také při něm táže kněz křesťance *čeho žádáš?* A křesťanec odpovídá: Víru. Ta víra a spojená s ní milost Boží činí lidi pannami a chotěmi Kristovými 2 Kor. 11, 2., ana se každá duše na křestu Kristu zaslubuje. *Deset* jest panen, poněvadž číslo deset určitě celek znamená Gen. 31, 7. 41. Lev. 26, 26. Proto přikázání Boží desatero jest co obsah vůle Boží, proto desátek v Starém Zákoně předepsán, an v něm takměř veškerý plody zemské Bohu obětovány; proto v chrámě Šalomounově desetsvícň místo jednoho stánkového postaveno bylo. *Ólej* jsou dobří skutkové, jež člověk s milostí Boží působí. Moudrost a opatrnost záleží ve spojování dobrých skutků s vírou, naopak neopatrnost a pošetilost v tom se spatřuje, když člověk víru dostatečnou býti se domnívá pro dosažení věčného spasení. *Beze skutků víra mrtva jest, jako tělo bez duše*. Jak. 2, 26. *Prodáván ženicha* jest čas, kteréhož se od milosti Boží člověku propůjčuje, aby pokání činil a dobře čině zásluhy sobě shromáždil, což každému člověku se do smrti uštěďuje. *Pozdrámnutí* značí, že druhdy také dobrým, moudrým a opatrným vyvinouti se udá, an duch sice hotov, *ale plát chaba* 26, 40. jest; vlastně ale značí zesnutí toli co úmrtí, an jinak leč skrze smrt nebeské svatby dojiti nemůžeme. *Ženich* pak co choť o *půlnoci* přichází t. j. v dobu, kdež se člověk nejméně nadá, nastane mu smrt a nastane světa skonání. Tudy v církvi o půlnoci přibude, jak právě tenkrát také vysvobození z Egypta o půlnoci se dalo Ex. 10, 4. Sap. 18, 14. *Právodci* ženichovi jsou andělé, jenž s Kristem k soudu přibudou, lidi zvukem a blaholem trouby a pozaučiv z mrtvých zbudí a ku Kristu na

soud shromáždí. *Křik* ten, jenžto vznikl při příchodu ženicha, značí právě onen hlahol trub, jímž lidé obuzeni budou, jakož pak obuzením tím se povstání z mrtvých naznačuje. *Přestrojování lamp* jest skoumání svědomí svého a ohledávání duše své, nějaké-li v něm jsou potraviny světla věčného. 1 Cor. 4, 5. *Moudré panny*, t. j. lidé, jenž s vírou dobré skutky spojití hleděli, tenkrát s důvěrou v ústřety soudci a choti Kristu vyjdou, spatřující, že *dosti oleje* mají t. j. dosti dobrých skutků z lásky k Bohu vykonaných. Ale ti, kteří nemoudřími a pošetilými pannami slují, poznají, že víry své nechali bez okrášení, ustrojení a oživení jí dobrými skutky, a že tak bez vnitřní svatosti k soudci a choti svému předstoupiti nemohou. Ale co má znamenati to, že se tenkrát nemoudré panny ve své nesnázi k moudrým pannám obrátí, oleje od nich žádajíce? To znamená nesnáž jejich a hledání pomoci v cizích zásluhách, aby jak tu na zemi za života Bůh pro zásluhy jiných člověku milostivým se prokazuje (Gen. 18, 24.), tak také tam nějak pláštěm zásluh jiných světcův nahotu a holost jejich přikryti ráčil. Ale odpovědi moudré panny: *Abý snad nám i vám nedostalo se oleje, jděte raději ku prodávacům a kupte sobě*. Slova aby snad nám i vám se nedostávalo nemají se doslovně bráti, nébrž značí, že nemoudrým pannám pomoci nemohou. Ovšem pak v den onen hrozný, kdož bude msti do sebe té chlouby, aby řekl, že skutkové jeho postačí jej spasiti? Dokonce pak že ze zásluh svojích také by jiným uděliti mohl? Běda životu i chvalitebnému, kdyby jsi Bože jej bez milosrdenství ohledával, vece sv. Augustin. Hla-vitý ale smysl odpovědi té jest, že není teď již času nových zásluh jakýchkoli se přičastniti, an již doba nastala, o níž platí ona slova Eccl. 11, 3. *jak strom padne, tak ležeti bude*; smrt zavírá bránu k zásluhám, aniž kdy více brána ta se po smrti člověku otevřítí dá, praví sv. Augustin. Tenkrát nemůže člověk, čeho tu zanedbal, nadraditi, ana zašla ho noc, ve kteréž člověk nemůže dělati Jo. 9, 4. Nemůže tenkrát druh druhovi oleje zásluh uštěďiti, nébrž každý podle toho, co tuto dobrého neb zlého sám činil, souzen bude 2 Cor. 5, 10.

Tudy se těm nemoudrým pannám stane, co dále vypravuje Pán. *Když odešly kupovat*, přišel ženich, moudré panny vešly na svatbu, a zavřeny byly dvěře. *Posléze přišly také ty ostatní, nemoudré panny a pravily*: Pane, Pane, otevři nám. Přišly, když již brána zavřena byla, přišly pozdě již t. j.

nehodnými se býti prokázaly toho, aby do nebeské slávy přijaty byly. Nebo ačkoliv od té doby, co Kristus na kříži umřel, otevřely se dveře spasení věčného (8, 11.), přece, když dokonán a doplněn bude počet vyvolenců Božích a když vejdou ti, kteří tam vejítí mají, opět zavře se brána, aniž nápotom ti, jenž vhlásili, budou vejítí moci. Dí sice písmo Ap. 21, 25., že se vrata nebeského Jerusalema nezavřejí; avšak to se vece jenom na označení, že tam jistá bezpečnost panuje, aniž nějakého nepřátelského útoku jest obávati se. Proto hned na to vece v. 27., že nic nečistého tam vejítí nemůže.

Ale netoliko dveře zavřeny budou, nébrž také Kristus hlásitě jim otevřítí odeře: *Neznám vás*, odpoví jim. Podobná odpověď již výše 7, 23. přichází a smysl její naočít jest. Chce Pán říci: neuznávám vás za své následovníky, ješto jste dobrých skutků nepřeli: neuznávám vás za své syny nevida na vás znaku Ducha sv. a pečeti té, kteráž od Ducha Božího dušem naznačena jest 2 Cor. 1, 22. Ef. 1, 3, 4, 30.

Z toho pak všeho již odvětjuje Pán: *Bdětež tedy, poněvadž nevíte ani dne ani hodiny*. Bůh, vece sv. Augustin, přislíbil každého dne pokání naše přijíti, avšak nezaručil nám zjeřtejšího dne, a milosrdenstvím Božím se děje, když nevíme posledního dne svého; skryt jest nám den ten, abychom každého dne šetřili.

Sv. Chrysostom rozdíl této paraboly ode předešlé o hospodáři klade stupňování býti; v parabole předešlé služebník zlý a zpro-nevěřilý trestu podpadá, v parabole o pannách panny v pokutu nepadají pro nevěru, neboť olej měly, nébrž pro nedbalost a neopatrnost, ješto se dostatečným olejem nezaopatřily. A známa jsou slova sv. Řehoře Vel. v breviáři o tomto evangeliu na svátek panen, kdež dí: Často vás napomínám zlých skutkův se stříci a poskvrn světa utíkat, ale dnešním čtením puzeza se cítím napomínati vás, abyste i dobré skutky své s velikou opatrností vykonávali, aniž v nich přízně a libosti lidské vyhledávali, a tím o vniternou chválu skutkův těch se připravili. Nebo ejhle, veškeru desatero panen byly panny a přece jenom pět z nich do království nebeského vešlo atd.

Jesté připomenouti dlužno, že se celá ta parabola o pannách přisně a úzce o vlastné tak řečených pannách, jenž panenství Kristu zasílily, vykládá, čehož, poněvadž samozřejmě jest, tuto pomíjíme.

Ku dvěma parabolám předešlým o slu-

žebníku totiž 24, 41. a pannách 25, 1–14., přičinuje Pán novou parabolou o talentech, kterouž podobně nás k bedlivosti, ostražitosti, pilnosti a k úsilnému spasení svého se ujímání napomíná. Vece :

14. Jako zajisté člověk odcházeje povolal služebníků svých a odevzdal jim jmění svoje (tak jest v království Božím). 15. I dal jednomu pět talentů, jinému pak dva, jinému pak jeden, každému podle mohutnosti jeho a odcestoval ihned. 16. Odešel pak ten, kterýž pět talentů obdržel, těžil jimi a získal jiných pět. 17. Podobně i ten, jenž dva obdržel, vyzískal jiné dva. 18. Kterýž ale jeden obdržel, odešel zakopal jej v zemi a skryl peníze pána svého. 19. Po mnohém pak čase přišel pán služebníků těch a skládal účet s nimi. 20. I pristoupiv ten, jenž pět talentů obdržel, přinesl jiných pět talentů řka: Pane, pět talentů jsi odevzdal mně, aj jiných pět nad to získal jsem. 21. Řekl jemu pán jeho: Méhoděk služebníče dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věren, nade mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého. 22. Pristoupiv pak i ten, jenž dva talenty obdržel, řekl: Pane, dva talenty odevzdal jsi mně, ejhle jiné dva vyzískal jsem. 23. Vece mu pán jeho: Méhoděk služebníče dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věren, nade mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého. 24. Pristoupiv pak i ten, jenž jeden talent obdržel, řekl: Pane, vím, že jsi člověk tvrdý, žneš, kdež jsi nerozsel a sbíráš, kdež jsi nerozsypal. 25. I boje se odešel jsem a skryl jsem talent tvůj v zemi; aj tu máš, co tvoje jest. 26. Odpověděv pak pán jeho řekl mu: Služebníče zlý a lenivý, věděl jsi, že žnu, kdež jsem nerozsel a sbírám, kdež jsem nerozsypal; 27. měl jsi tedy dáti peníze moje penězoměncům a přišel já byl bych vzal, což moje jest, s užitekem. 28. Vezmětež tedy od něho talent, a dejte tomu, kterýž má deset talentů. 29. Nebo každému majícímu

bude dáno a oplývati bude; tomu pak, kterýž nemá, i co se zdá míti, bude odňato. 30. A neužitečného služebníka vrzte do tmy vněšné, tam bude pláč a skřehot zubů.

Smysl slov parabolý té na bládní jest a netřeba se meškati s vykládáním. Věta první (v. 14.) nedovětna jest; dověta však takorka ze předešlé parabolý sem zaznívá a my jsme hned v textě v závorce ji přičinili. Snad lépe takto by se dala kratší měrou věta doplniti: *Nebot jest křdlovství nebeské podobno člověku, jenž odcházeje* atd. Parabolou tou Pán nový důvod k bedlivosti a ostražitosti uvádí a tudy spojka *zajisté* či *nebo* parabolou tu ku předešlému napomenutí váže. Dí Pán, že hospodář člověk sluhům *jměni* odevzdal t. j. hotovost svou či hotové peníze, jež chtěl, aby za nepřítomnosti jeho v obchod uvedli. Rozdal sluhům podle *možnosti*, *moci*, *možnosti*, *sly*, *spůsoblosti*, *schopnosti* každého. Rozumí se netoliko schopnost duchová, nčbrž také veřejné postavení služebnickovo, kteréž ovšem velmi na větší anebo menší těžení a zisk vlivá; jiné *zajisté* potřeby má velekupec a jiné sprostý řemeslník, a tam ten se sumou, jenž tomu-tohle dobře pomáhá, zhola nic začítí nemůže. Místo *hřívný*, kteréžto slovo širokého a neurčitého jest významu, také u Luk. 19, kdež jiné slovo se nalezá, v českém překladě přicházejíc, překládáme raděj tuto u Mat. *talent*, původní slovo podržující ve všech jazycích zobyčejnělé a ve všech přeloženích slovanských položené. Talenty byly mnohé a hodnotou od sebe rozdílné; tudy také rozdíl ten, že jedni vykladatelé udávají hodnotu jednoho talentu čtyry tisíce, jiní toliko čtrnácte set tolarů stříbra (v. 18, 24.). Práví se v parabolě, že odevzdáv pán peníze sluhům svým *tudyž* a *ihned* odestoval, o způsobu, jakby těžiti měli, nepronesev se, nčbrž to svobodnému každého služebníka uznání zřstaviv. Toho velkého zisku, že z pěti pět, ze dvou dva talenty získali, nebudenám divno, když povážíme bohatost tehdejšího života v říši římské; úrokem předepsaným bylo tehda dvanácte ze sta, penězomenci athenští brali šestatřicet ze sta; ovšem tedy okolnosti takové býti musely, že muž přičinlivý ještě jednou toli vytěžiti mohl. Z té chvály, které se sluhům dostalo, můžeme pokládati, že všelikou snahu při vytěžování svém vynaložili. Třetí ovšem výslipky místo chvály zasloužil, zakopav místo těžení talent páně. Místo *zakopal jej v zemi*,

čte řecký text *prokopal zemi* a skryl, ovšem bez přejínaceni smyslu; *zakopávati* peníze a drahotiny nebylo tehdaž neobčejno a pořekadlo o lakomci znělo, že sedí nad zakopaným zlatem Virg. georg. 2, 507. Aen. 6, 610. či že na zabráném zlatě líná. Slovo *měhoděk* značí pochvalu služníkovi udělenou, jako by řekl: Dobře to! Že pán *dlouho meškal*, dalo se proto, aby služebníci tím lépe těžiti mohli; a výtěžba jejich tudy nebyla náhodou nějakou nabytá, nčbrž dlouhým vynasnažováním došla. *Nešlechtný služebník*, jenž ničeho nezískal, viní pána z tvrdosti a přfkrosti, jak to tehda ovšem bývalo, že otrokové vinu svou na pána strkali, výmluvu svou na pomluvu pána zaměňující a každou žádost jeho za nadužívání moci vydávající. Příslavné rčení: *žnouti*, *kdes neseš*, *sbíráti*, *kdes nerozptýlil* značí přílišné, neslušné a nespravedlivé požadování. Chce říci ten zlý sluha: *žádáš více nežli tobě přísluší*, an jsi muž tvrdé mysli. Pán tuto hanu, již sluha jej haněl, obracuje v žalobu na sluhu samého a z vlastního vyznání a jednání jeho jej odsuzuje. Věděl jsi, že já tvrd a přfkř jsem? Tím více jsi měl prohlédati k tomu, abys žádostem mojim vyhověl. Při dobrém a shovívavém pánu sluha někdy si uvolňuje, ale tvrdého pána se štítí a bojí, aniž sobě jak tento služebník líný hověti a dokonce zaháleti dovoluje. Lenost jeho zvláště otdat vysvítá, že peněz pánových ani *penězoměncům* nezanese, kteříž za půjčení hotových peněz veliké úroky spláceli.

O významu a záměru parabolý té není potíže; vesměs se v ní zavírá ta nauka, že každý člověk podle sil sobě od Boha udělených o spasení svém či o říši nebeské pracovati a působiti má, sic jinak kdo toho nečiněné možnosti a vlohy své od Boha udělené zakopává jich neužívaje, ten velikou odpovědnost na sebe uvaluje a velikých trestů sebe hodným činí. Bůh *zajisté* na soudu jenom snažné a dělné sluhý odmění, líným ale a zahálivým tresty veliké uloží a věčnými pokutami je soužiti poručí. Tudy se naše parabola liší a různí od té, kterou Luk. 19, 12. klade, kterážto sice naší parabole podobna jest, ale s ní není tožna, byvši jinou dobou a jinými okolnostmi povědlna a jiný záměr majíc. U Mat. řeč jest o darech přirozené a nadpřirozené, ale rozličným lidem rozličně od Boha uštědřených, jakož také jeden pět, jeden dva, jeden jediný talent obdržel; u Luk. řeč se vede o nadpřirozené milosti Boží, o obrození skrze víru a křest; a ta milost všechněm lidem společna,

jelikož všem potřebna jest; tudy u Luk. každý sluha jednu jenom minu obdrží, a všickni stejně se podělují. Okolnosti také jsou jiné u Matouše než tam u Lukáše. Parabolou u Lukáše Pán pravil v Jerichu, dříve než do Jerusáléma vjížděl. Parabolou u sv. Matouše přednášel po dotčeném slavném vjezdu; i v jiných věcech se různí paraboly ty vespolek. Ač různosti nepatrný jsou, přece hlavitý významem paraboly obě od sebe odlišny a odlišny jsou.

Pán, kterýž odputovati hodlá, jest Kristus, jenž do nebeské slávy odešel a odtamtud se opět k soudu poslednímu vrátí, bude se člověky účty klásti; *služebníci* jsou lidé věřící a zvláště představení církve, spolupracovníci Páně 1. Cor. 3, 9. a správcové pokladu jeho 1. Cor. 4, 4. *Talenty* jsou, jak již zmíněno, darové přirození i nadpřirozené, ješto Kristus co výplyv bohatství svého Ef. 3, 8. služebníkům dotčeným uděluje, darové tak řečené darem daní. Darové ti dávání bývají podle *moci* t. j. spůsobnosti a schopnosti každého služebníka, k čemu patří okolnosti a postavení zevnější, ve kterých se člověk řízením Božím nalezá. Zvláště postavení v církvi rozumí se, je-li totiž kdo apoštolem, učitelem, prorokem atd. Ef. 4, 11. Bůh přirozené vlohy i nadpřirozené milosti člověku odměňuje, avšak tím nijak v obor svobody a vůle lidské nesáhá, nýbrž dokonale okus činnosti vůli lidské a tudy pole zásluh člověku volně zanechává. Praví v parabole podvakrát Pán služebníkům, prvním totiž a druhému: *že jsi nad málem byl věren, nade mnohem té ustanovím*. Talentové sluhám udělení málem slují, poněvadž veškery věci, jichž se nám tuto na zemi z milosti Boží dostane, u přirovnání s budoucími dobry Řom. 8, 18. nepatrný jsou. Odpověď či pochvala Páně stejně zní i k tomu, jenž pět, i k tomu, jenž dvě talentů získal, poněvadž Bůh nehledí na zvůli zisku, nýbrž na snažnost a věrnost; oběma tudy stejná se tuto uděluje odplata, totiž vejít do radosti Páně či blahoslavenství věčné. Ovšem blahoslavenství není u všech stejného stupně a stejné míry, nýbrž také podle zásluh a pochybnosti jest rozličné; o tom ale tuto Pán nemluví, nýbrž tam v podobné parabole u Luk. (19, 17. 19. atd.) V tom sobě všickni rovni budou, že všickni té blaženosti, kteréžto se uschoptí, dosáhnou, ať každý tvor blažen jest, když se míra tužeb jeho vyplní. Dí: *Vejdi v blaženost Páně*, čímž svrchovaná blaženost se značí II. Petr. 1, 4. Nesmírně menší by blaženost ovšem byla, kdyby byl

Pán řekl: *vejdi v blaženost svou*, ač i tu by přece blaženost ta velika byla. Jaká teprv se blaženost připovídá slovem *blaženosti Pána svého*! Bude, jak Písmo jinde ji vylicuje, neuvadlá a neporušitelná I. Petr. 1, 4., již oko nevidálo, ucho neslychalo a jenž na mysl nikomu netanula I. Cor. 2, 9. Radost ta jest náplň oslavy, jenž člověka zvelebí. Na zemi radost nás navštěvuje co paprsek slunka na krátko do tmavé komory padší. Tam ale nevejde v nás radost, nýbrž my do ní, tak že naším živlem bude a jí co vodami a co vzduchem obdání budeme. Zlému sluhovi i tu jednu hřivnu odňal. *Vezměte tedy, velel, od něho talent a dejte tomu, kterýž má deset talentů*. Podobně se v životě stává, an Bůh ty, kteří s dary a milostmi ke své a jiných lidí spáse netěžili, těchto darů a milostí zbavuje. Tudy ona přímluva Páně. Ap 3, 11. *Drž co máš, aby nikdo nezal koruny tvé*. Naobrat, kdo darův Božích dobře a svatě užívá, tomu zas vezdy více a více milosti Boží se rozhořňují tou měrou, v jaké snaha a věrnost jeho postoupá, tak že se zdá, jako by Bůh veškery ty milosti a blaženosti, jichž nevěrníci pozbyli, na něho vyval. Tudy se praví v parabole: *Dejtež talent sluhý lenivého tomu, jenž deset talentů má*. Proto Pavel Řom. 11, 12. 15. praví, že zavržením Židů dostala se spása pohanům. Ovšem pak, vece sv. Tomáš, právem dostává ten, jenž měl již deset hřiven, také tu jednu, poněvadž světcové a svěťice Boží netoliko z vlastního dobra radují se, nýbrž ze všeho dobra, kteréž kdy lidé provedli a ze vsí blaženosti, kteréž jiní přátelé Boží požívají. Ostatně podobný výrok viz 13, 12. Na místo *co se míti zdá*, čte text řecký prostě *co má*, tak že slova latinského překladatele již výkladem řeckých slov se býti shledávají. Kdo zajisté něco má, ale toho neuvžívá, ten toliko zdánlivě a napolhedně věc tu má, skutečně tak žijíc, jakoby jí zloha neměl. — O zevnějších tmách a skřípotě zubů co obrazu pekelných muk již výše 8, 12—22., 13, 13. 42. praveno bylo.

Svatý Řehoř Veliký vece, užitek z talentů vytěžený k zásluhám o nebeské království obracujíc: Dojde tehda ku Pánu Petr veda sebou Judeu, kterou obrátil. Přivde Pavel sebou tak říká veškery svět, jež ku Kristu přivtělil, Jan Asii, Tomáš Indii atd. Když tedy dojde toli pastýřů se svými stády před obličej Páně, což řekneme my bídni, jenžto se ku Pánu vrátíme prázní? — Origenes spůsobem svým allegorickým parabolou o talentech tuto vykládá o dobřání

se smyslu písma svatého. Jeden talent jest vyrozumění literárního smyslu; dva talentové namítají již nějaké zdání o skrytém pod literou písmovou hlubokém smyslu; pětí hříven kdo dostal, ten ve veškeru hloub písma svatého a ve všechna jeho tajemství vniká.

Také se připomíná ode starých výrok Páně naší parabole příbuzný: *Budte dobrými penězomělci* t. j. těžte dobře s hřívnami vám od Boha propůjčenými.

Poněvadž pak ta odplata veřejně se při posledním soudu dítí bude, ač ostatně osud každého člověka při soukromém soudu hned po smrti se rozhodne, tudy Pán ku poslednímu soudu přechází a jej místněji opisuje.

31. Když pak přijde Syn člověka ve velebnosti své a všickni andělé s Ním, tedy se posadí na trůnu velebnosti své 32. a shromáždění budou před Něj všickni národové. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů 33. a postaví ovce sice na pravici své, kozly ale na levisi. 34. Tehdy řekne král těm, jenž na pravici Jeho budou: Pojďte požehnaní Otce mého, vládněte připraveným vám královstvím od ustanovení světa. 35. Nebo jsem lačněl a dali jste mi jísti, žíznil jsem a napojili jste mne, hostem jsem byl a přijali jste mne, 36. nah, a přidělili jste mne, churavěl jsem, a navštívili jste mne, v žaláři jsem byl a přišli jste ke mně. 37. Tehdy odpovědí Jemu spravedliví řkouce: Pane, kdy jsme Tě uzeři lačného a nakrmili jsme Tebe? Žíznivého a napojili jsme Tebe? 38. Kdy pak jsme Tě uviděli hostem a přijali jsme Tebe? aneb nahého a přidělili jsme Tebe? 39. Aneb kdy jsme Tě uviděli nemocného aneb v žaláři a přišli jsme k Tobě? 40. A odpověď král řekne jim: Amen pravím vám, pokud jste to učinili jednomu z těchto bratrů mých nejmenších, mně jste učinili. 41. Potom řekne i těm, co na levisi budou: Odejďte ode mne zlořečenci do ohně věčného, kterýž připraven jest ďáblu a andělům jeho. 42. Nebo jsem lačněl a nedali jste mně jísti, žíznil jsem a nenapojili jste mne,

43. hostem jsem byl a nepřijali jste mne, nah a neoděli jste mne, nemocen a v žaláři (jsem byl) a nenavštívili jste mne. 44. Tehdy odpovědí i oni Jemu řkouce: Pane, kdy jsme Tebe uviděli lačného neb žíznivého neb hostem neb nahého neb nemocného aneb v žaláři, a neposloužili jsme Tobě? 45. Tehdy odpoví jim řka: Amen pravím vám, pokud jste toho neučinili jednomu z menších těchto, ani mně jste neučinili. 46. I půjdou tito do trápení věčného, spravedliví ale do života věčného.

Mluvil Pán 24, 31. o příchodu svém, avšak místněji ho nevykládá, nýbrž tří paraboly položiv, jimiž k ostráživosti, k bedlivosti a připravování se na to druhé přísti svoje vybízí. Již pak paraboly ty předeslav vrací se ku přísti svému a učí, že to slavné přísti Jeho dítí se bude k soudu, kterýžto soud místněji a takorůzka životně a živopisně vykládá. Přijde ve *slávě*, jak již na dotčeném místě pravil, v té slávě a velebnosti, kterou měl dříve ustanovení světa Jo. 17, 5. a kterou sobě utrpěním svým získal Filip. 2, 8. 9. Nebude příchod Jeho takovým, jakým byl první, nepatrným. Při prvním přísti božství člověčenstvem zastíněno bylo, při druhém ale bude člověcká nízkost takměř od božství pohlcenou se zdáti. Andělé přibudou s Ním co stoupenstvo slávy Jeho (Jes. 6, 1.) tihnouce bez toho k Tomu, jenž věčná jest láska a věčná spravedlivost, kteréž se nyní při soudu objeviti mají. Přijdou andělé, aby svědky byli skutků lidí, jenž souzeni budou, *poněvadž jsou služební duchové, posláni ku pomoci těm, jenž spasení obdrží* Hebr. 1, 14. Ovšem pak soud, ježž Pán vynese, andělé provedou ve skutek a spravedlivce do sídel nebeských uvedou 13, 49, 16, 27.

I budou shromáždění k stoličce Jeho soudné a převelebné *veškeré národové země; nedí všickni lidé*, abychom se nedomnívali, že snad všickni lidé toho neb onoho pokolení toliko se před soud Jeho dostaví. Všeka pokolení lidská, netoliko křesťané, nýbrž všickni všech národův lidé před soudnou Jeho stoličkou státi budou 1. Cor. 15, 52. Nebude také tenkrát žádného národa, kterýž by nebyl slyšel kázání o evangeliu Kristovu 24, 14. Rom. 11, 25. Jakož druhdy pokolení israelská na dvě části se rozdělila a díl na hoře Garizimě, díl na hoře Ebalu

se postavil Deut. 27, 12., aby tam požehnáni nad dobrými, tuto zlořečení nade zlými vysloveno bylo: tak soudce světa tenkrát oddělí a odrůzní zlé od dobrých, jenž tuto na světě společně bydleli. Dobří slují *ovce* pro skromnost, poddajnost, nevinu, trpělivost a prostnost; zlí se připodobňují *kozlům* pro nečistotu, neplechtu a zvláštní vzdorovitost. Obyčejné barva ovec bílá, kozlů a koz černá jest na východě a zvláště ve svaté zemi; černá barva jest oznakem zlosti, bílá znakem ctnosti. *Dobří* budou na pravici, *zlí* pak na levici postaveni. Pravá strana u všech národů za lepší, levá za horší se klade, a pohané již obydlí nebláženčů na levou stranu kladli Virg. Aen. 6, 540. *Na pravo* v *elysium* *půjdem*, *v levo* pak se *přechází k bezbožných pokutám*. A pravá také strana dobrou, levá zlou v písmě sluje Eccl. 10, 2. *Pravice*, dí sv. Tomáš Aquinský, značí vznešenější a povýšenější stanoviště, bez mála vzdušné místo okolo Krista I. Thes. 4, 16. *Levice* značí místo neúhlednější, dolejší, a snad zemi, se kteréž napotom zlořečení se v pekle octnou.

Když to odrůznění se bylo stalo, vece sv. Augustin, tedy se každému dobrí nebo zlí skutkově samoděk namítati a na paměť přicházeti budou a myšlení ta vespolek je buď viniti buď zastávati budou Rom. 2, 15. 16., tak že každý již napřed sám soud nad sebou vypoví, jehož napotom věčný Súdí potvrdí. Proto (enarr. in ps. 66.) týž světec vece: Vstup na soudnici mysli svoji a buď sudím svým, stěsni tebe strach a vynikni z tebe vyznání, a řekni Bohu: *Poznávám nepravost svou a hřích můj přede mnou jest vždy*. Súdí se *krádem* zove tuto, kteréhož slova Kristus o sobě dříve neužíval, poněvadž již tehda věčné království zařídí.

Rozmluva, kterou nyní Pán mezi sebou a těmi, jenž souzení budou, dobrými i zlými, uvádí, nemá se doslovně bráti, jak se tuto čte, nýbrž Pán mluví příkladně, jednu toliko věc a jednu část z celku vole; není však to žádná parabola ani allegorie, ana slova také věc samu v sobě zahrnují. Příkladně mluví ty skutky milosrdenství přivodě co příčinou odplaty neb odsudku, které se k okolnostem života obyčejným ale bolestným a pomoci potřebným odnášejí. Tyto ale a ne jiné skutky uvádí, nejprve aby důstojnost skutkův těch ukázal; druhé aby lidí ku proukazování skutkův těch povzbudil; za třetí aby těch svých učenských potěší, jimž byl taková pronásledování předpověděl a ukázal, jak vysoce jich sobě váží. Ukazuje, že lidé všickni dle skutků souzení budou 16, 27. a že je-

nom ti skutkové u Boha cenu mají, jenž se z lásky k Němu stávají. Ale učí také, že i samo zanedbání dobře činiti postacuje, aby člověk odsudku zlému propadl; nestačí zajisté v Krista věřiti a náboženství Jeho vyznávati, ješto ani ti, jenž na levici jsou v. 44., nemohou popírati velebnosti a pravdy Jeho. Pravá víra pravou láskou ustrojená jest ta cesta, kterou k hradu věčné slávy kráčetí dlužno. Tudy církev katolická ani v nejhorších bojích o víru dobročinné ústavy zakládati nezapomínala, ano čím horoucnější byla pátka o víru, tím vroucněji se dobrodějných skutků a ústavů ujmala.

Obrátí se napřed k těm dobrým a blaženým, jenžto stanou po pravici Jeho, poněvadž jim předek pro zásluhy patří a poněvadž Bůh vezdy jest sklonnější k odplatě než k odsudku. Nazývá je *požehnanými*, poněvadž dědičného požehnání se účastní Gal. 3, 14. a všemi milostmi obmyšlení a opatření jsou. Nazývá je *požehnanými od Otce*, poněvadž všeliké požehnání od Boha pochází. *Vláděte*, vece, *královstvím od ustanovení světa vám připravěným*. Oni na světě činili království Ap. 5, 10. 22, 5., ale nekralovali; nyní *kralujte*, řekne jim, a čeho jste naději měli, to skutečně ujměte. Dí: *královstvím od ustanovení světa t. j.* když svět ustanoven či stvořen byl, tehda také připravena byla blaženost ta, jenž se blaženčům dostati má. Ustanovena a předřízena ta blaženost byla již *před* ustanovením světa od věčnosti, ale připravena byla, jak níže v. 41., neblaženost teprv se stvořením světa, jak slova Páně tuto znějí; není zajisté od ustanovení světa toli co *před* ustanovením světa, a ovšem kdyby Pán byl o předřízení a předurčení či predestinaci mluvil, jenž odvěčno jest Ef. 1, 4. 1 P. 1, 20. byl by také jiné předložky *t. před* užil. Leží ve slovech těch myšlenka netoliko všeobecné přípravy království nebeského, nýbrž zvláštního říše té pro ně připravení 20, 23. Rom. 8, 29.

Důvodem blaženosti uvodí, jak již praveno, skutky milosrdenství z lásky ke Kristu provedené; nedí: lidé lačněli a dali jste jim jísti, nýbrž *lačněl jsem já* a dali jste mně jísti, poněvadž, jak praveno, jenom skutkové z lásky k Bohu činěné věčnou do sebe povahu mají a tudy věčné odplaty zasluhují. Nad to Kristus co hlava těla církve skutky jednotlivým údům téhož těla učiněné tak považuje, jakoby Jemu samému se byly dály; Kristus žije v údech těla církve I. Cor. 12, 12. Tudy se zachoval nepsaný výrok Páně u Origena (in Math. 21, tom. 3.): *Pro nemocné nemocen jsem byl, pro lačné jsem lač-*

neř, pro žiznivě jsem žiznil. Přijítí hosta či cizince jest počtiti, počastovati, pohostiti jej a všim jej zaopatřiti, čeho mu potřebě jest, aby dalejší cestu vykonávací mohl. Navštívení nemocné sluje se jim všelijak ke službám propůjčovati; tudy přátelé Jobovi, ač k němu přišli, ale poněvadž ani té nejmenší potěchy mu nedonesli a naopak hořkost stavu jeho bídneho ještě zvětšili, nenavštívili vlastně toho, jak pravili, přitele svého, aspoň nedostáli povinností, jež k němu byli měli.

Když se obrátí k těm na levici, tedy dí: *Vejděte do ohně, jenž připraven dleblu a stovpencům jeho.* Nevece: do ohně, jenž vám připraven jest, poněvadž Bůh lidem věčných muk nepřiřadil, nýbrž věčnou blaženost jim ustrojil, ale člověk si je sám svým hříchem připravil. *Bůh neucínil smrti,* vece písmo Sap. 13., a chce, aby *všickni lidé spaseni byli* I. Tim. 2, 4. Tedy nedí: připraven od Otce, ani nevece *od ustanovení světa,* an peklo teprv co zalál pro odpadce od Boha ustanoveno jest. Zlo a pokuta za zlo nejde z Otce a z rady Jeho věčné, nýbrž z díla lidí zlých a zlých andělů připraven oheň ten *dleblu a stovpencům jeho.* Ostatně jaký oheň to jest, že jím i ďáblové a duchové netělesní jsouce utýráni bývají, Pán neurčuje; víme pak, že mimo obyčejný oheň také jiných ohnů stává, n. p. ve slunci, ve vzduchu, ano i v těle našem se vzněcuje tytéž oheň, jímž tělo chřadne a hyne. Ač pak oheň bude jinaký než náš tento obyčejný, přece ovšem ohněm bude žravým, ale nesžírajícím.

Zdráhají se i dobří i zlí uznati, že Kristovi sloužití mohli, poněvadž k osobě Jeho jediné prozřají, aniž jim na mysl tane, že činíce neb nečiníce bližním, Pánu samému činili neb nečinili. Dobří budou se *diviti,* že Bůh skutky jejich nepatrné tak cení, zlí ale budou se *vymlouvat* a vinu od sebe odstrkovati. *Do ohně věčného,* vece, jak tam do *života věčného;* obojí věčno jest bez konce Luk. 1, 33. Rovnoměrnost vymáhá, aby jak život či blaženost věčna jest, také táž věčnost o mukách věčných se rozuměla, jak i jiná místa písma svatého toho naskýtají 3, 12. Jo. 3, 36. Ap. 20, 10. Aug. C. D. 21, 23. Jestliže Pán, vece Řehoř Vel. dial. 4, 44. mor. 34, 16. 35. lichými věcmi vyhrozoval pro odvedení lidí od nepravosti, tedy také liché věci připověděl pro vzbuzení jich ke spravedlivosti. Ztracenci, nečinivše tuto za dne, kdež člověk může pracovati Jo. 11, 10., tam kdež noc jest a nikdo pracovati nemůže, kdež milosti Boží se jim neuděluje, an hněv

Boží na nich zůstává a neodchází od nich, ovšem pokání činiti nebudou; aniž také oheň pekelný jich k dobrému povzbudí, jakož žádný oheň z trusek zlato nevyvodí. Církev všady a vezdy učila a učí, že pokuty pekelné věčně trvají, posléze na synodě Trid. 4. sez., 14. a 6. sezení can. 2. 5. Dokad člověk vně pekla se nalezá, může pekla ujeti, ale kdo jednou tam vešel, ten musí vzdáti se všeliké naděje, žeby kdy odtad mohl vysvobozen býti. Pro zbytky pekla, vece sv. Bernard, nejlépe jest často za života v myšlénkách tam vstoupati a z považování trestů těch na pokání se dáti.

Životové svatých a světic Božích nám svědčí, jakou sílu a mocnost vyvírala slova ta Páně, že *co nejmenšímu učiníme, Jemu činíme;* ano každodenně slova ta divy činí milosrdenství a lásky. Kristus jest lačen, Kristus churav, to magickou a spolu nebeskou měrou na mysli působilo a všechny línosti a protivnosti ve sloužení chudým a nemocným přemáhalo, tak že králové, královny a císařovny sobě za milost pokládali nejobtížnější a nejošklivější práce při nemocných zastávají moci a světu příklad síly duchové nikdy nespátřované a netušené dali. Pán často lačněl na zemi, ale v evangelia tohoto slovesch praví, že ještě lačný; On svázán byl ukrutnou měrou, ale tu traví, že posavad cítí pouta ve všech, jenž uvěznění jsou; trpěl a unýval a chřadl, a svědčí nám, že dosud trpí ve všech nemocných. Ano jak Salvian dí, *Kristus jediný jest žebrák,* kterýž ve všech žebrácích žebře. Přesvědčení to tak vládlo srdci lidským za věku sv. Františka Assiského, že posílaje bratry svoje na žebrání jim pravil: Běžte, rozmiř synové, o almužnu, nebo tím poskytáte vyvolencům příležitost, aby někdy na soudu slyšeli: Co jste nejmenším učinili, mně jste učinili. Také čte se, že když mnich Martyrius šel cestou a malomocence sebrav jej do kláštera stěží donesl, opat kláštera toho všechny bratry svolal. Pojdte, pojdtež, bratr Martyr donesl nám Jesu Krista nemocného.

Ta byla poslední veřejná vyučování Páně větší a souvislá; nyní již dokonál prorocký úřad svůj a nastoupil úřad kněžský, jal se totiž podstoupiti přehořkou smrt za veškero člověčenstvo. Ale než trpěl, předěšly jiné věci ještě, kterými ta obět Jeho zasvěcena dílem, dílem předobrazena byla. A to v následující hlavě vypravuje svatý evangelista Matouš.

Hlava XXVI.

1—2. Předpovídá Ježíš smrt svou, o níž 3—5. Židé se radí a k níž 6—13. vylítní drahé masti připraven byl. Jidáš 14—16. zraditi jej slibuje. Pán ustanovuje po jednění velikonočního beránka 17—29. nejsvětější svátost. Předpovídá 30—35. zapření Petrovo, odchází do Getsemany 36—46, kdež se modlí. Jidáš 47—50. jej zrází. Kristus jat nevěčně 51—56. a veden ku Kaifášovi, kdež 57—68. vyslychán a potupen. Petr 69—75. jej zapírá a z toho se kaje.

1. I stalo se, když dokonat Ježíš řeči tu veškery, pravil učeníkům svým: 2. Vite, že po dvou dnech veliká noc bude, a Syn člověka vydán bude, aby byl ukřižován. 3. Tehdy sešli se velekněží a starostové lidu na síň velekněže, jenžto sloul Kaifáš, 4. a uradili se, aby Ježíše lstivě jali a usmrtili. 5. Právili ale: Ne ve svátek, aby se snad rozbroj nestal v lidu. 6. Když pak Ježíš byl v Bethanii v domě Šimona malomocníka, 7. přistoupila k Němu žena mající nádobu alabastrovou masti drahé a vylila ji na hlavu Jeho, anstoloval. 8. Vidouce pak to učeníci, rozhněvali se řkouce: K čemu jest útrata takhle? 9. Nebo mohlo se to prodati za mnoho a dáti chudým. 10. Věda pak to Ježíš dí jim: Proč nesnáž činite této ženě? dobrý zastítě skutek učinila na mně; 11. nebo vždy chudé máte s sebou, mne však nevždy máte. 12. Nebo pustivši ona mast tuto na tělo mé, ku pohřbení mému to učinila. 13. Amen pravím vám, kdekoli kázáno bude to evangelium po celém světě, bude praveno i o tom, co učinila ona na památku její.

Když Pán, vece sv. Matouš, dokonat řeči ty veškery; všemi řečmi těmi rozumějí někteří veškera poučení Jeho a praví, že nyní složí takměř — smí-li takto říci se — úřad učitele počal se co velekněží lidského pokolení připravovati k dílu spásy a o tom učeníky svoje uvědomovati. Jiní sice slyší veške-

rymi řečmi jen nauky za posledních dnů vydané, jmenovitě řeči o slávě Jeho, v níž přijíti má, od nížto obrací se nyní k té, která Ho při smrti čekala, hanobě a potupě; ale výklad předešlý zdá se lépe se spojitostí srovnávati a obecnější jest. Dálo se to, jak sám Pán slovy: po dvou dnech velikonoč bude naskytá, dva dni před paschou ode všech Židů slaviti se mající t. j. dvanáctého nisana, měsíce židovského, ješto čtrnáctého, když ku konci den ten se chýlil a patnáctého nastávalo, se pascha slavila. Poněvadž Ježíš v pátek umřel, předešlého pak čtvrtku s učeníky paschu slavil, tedy se to, co tu Matouš klade, stalo v úterý. S tím shodují se i jiná udání synoptiků, kterých druh druhá doplňují; v neděli Pán vjel do Jerusalema 21, 1., v pondělí fíku zlořečil, v úterý dokonat učitelský úřad a téhož dne také pravil věci tu, o němž nám tuto běží. Co přeloženo jest slovem velikonoč, sluje v řeckém, latinském a staroslovanském jazyku *pascha*, jenžto jsouc slovo aramejské značí přechod Exod. 12, 11., památku totiž toho, že anděl zhoubee přešel a minul Izraelity tenkrát, když veškero proročenstvo v Egyptě pohubeno bylo. Slova toho i Poláci užívají a ovšem také v starém českém překladě se nalezá; aniž my se ho tu docela odvětovati budeme. Trval svátek ten sedm dní, a čítáme-li k tomu také den předchozí, den přípravy, tedy po dnů osm dálo se slavení jeho.

Na den, o němž mluví tuto Matouš, v úterý, Pán obnovil předpověď svou, kterou byl dříve řek 16, 21. 18, 21. učinil o smrti svojí, aby učeníci nenašli jí zastižení nebyli a snad nějak u vše svojí se nepomátli. Jindy vůbec o smrti své předpovídal času neudaje, nyní určitě praví po dvou dnech, ve čtvrtk. Místo času budoucího bude čte řecký text v praesentě *jest pascha a vydán jest Syn člověka*; přítomného užívá Pán času místo budoucího na dolčení jistoty, jakoby se to již skutečně dálo. *Vydán jest* nepřátelům na *ukřižování*, to jest vydán jest od Židů Pilátovi Římanu, ješto tenkrát Židé, jak to po nových o tom pochybách jasné provedeno, již pravomoci hrdelné zbaveni byli. Tážeme-li se: *Od koho* vydán býti má, nedocházíme odpovědi, ješto Pán vesměs mluvil; ale ovšem Jidáše i Židy a z těch ozvláště velekněžstvo na mysli měl. Praví se sice jinde Rom. 8, 32., že *od Otce byl vydán*, jinde Gal. 2, 20. Ef. 5, 2. 25., že sám

sebe vydal, avšak tu ani jednoho ani druhého nedotýká, nébrž jak patrně o vinném a hříšném vydání mluví. Ostatně zřejmo, že věta *a vydán bude Syn člověka* nezávisí ode slova *víte*, nébrž samostatně se povahuje.

Pán věci ty domluvil. I praví sv. Matouš: *Tehdy sešli se velekněží a starostové lidu na dvoře knížete kněžského Kaifáše. Tehdy, téhož úterka a snad též hodiny, když Kristus věci ty na hoře olivetské k učeníkům pravil. Sešli se ku poradě o té záležitosti pro ně tak důležité po druhé již nyní: po prvé Jan. 11, 47. uzavřeli smrt Jeho, nyní také násilně jeti Jeho. A hodlali co nejdříve skliditi Ho, ale jim vadily svátky. Proto pravili: Ne ve svátek, aby se rozbroj nestal. Svátkem či dny svátečními zovou celé to osmádnácté, kterýmž se pascha slavila. Na svátky mnoho lidstva zevšad se do Jerusalema scházelo, mezi nimiž Kristus Pán měl mnoho přátel, ozvláště pak mezi Galileány, kteří každé doby Jej zastati a hájiti Ho byli hotovi. Tudy se obávati bylo, že by se jim ta věc zvrhnouti mohla a Ježíš pomocí lidu z rukou jim mohl vyniknouti. Později, zrádce nabývše, opět úmysl svůj proměnili. Sestávala rada nejvyšší z velekněží t. j. přednost rodin kněžských s veleknězem v čele, ze starost národa a ze zákoníkův; posledních tuto Matouš pomíjí, ač někteří rukopisové řečí slovo to čtou z Lukáše 22, 2. a Marka 14, 1. je přejavše. Řídl to Bůh, že právéna velikonoce Kristus za lidi umřel, aby množství národa a takřka celý národ byl svědkem Jeho smrti, a aby Židé poznali, že be-ránkem velikonočním od Starého Zákona naznačeným byl Kristus Ježíš.*

Schůze ta, ve kterou se nyní velerada shromáždila, byla mimořádná a tajná se sešli rádcové, avšak nebyla to, jak se někteří domněli, privátná a soukromá porada, nebo se dí, že ustanovili se, *uradili se*, že *zůstali* na tom, aby Krista jali. Také spatřujeme je tak jednati, jakoby o věcech těch byli v obvyčejném sezení ustanovili. Usnešení to bylo usnešením veliké rady, jak Matouš bíledně namítá a tudy nemohlo býti vplyvem pokoutného nějakého jenom sezení. Aniž také na návštěji z zprávy rabinů a thal-mudistů, na něžto se tu vykladatelé, jenž o soukromém a privátném usnešení mluví, odvo-lávají, co dáti můžeme, poněvadž z pozdějších dob pocházejí, když chrám již dávno zbořen byl a poněvadž sobě vespolek od-porny jsou. Ve dvoře či síni *velekněžové* sešli se, jesto asi přede čtyřiceti lety, když jim právo hrdelně odjato bylo, z obvyčejného radiště odstěhovali se a nejiz ve čtverhranné

u chrámu kobce, nébrž v městě se k radě sbíhali, na místo vázání nejsouce. Tudy ví-díme, že se tentokrát v paláci velekněže Kaifáše shromáždili. Kaifáš, jenž celým jmé-nem Josef Kaifáš sloul, od Valeria Grata, vladaře palestýnského, ok. l. 25. veleknězem učiněn, an Anáš či jak jej Josef Flavius nazývá Ananus s důstojenství toho složen byl. Kaifáš biskupoval po všechna léta Pi-látova ve svaté zemi vládaření, ale nedrahně po odchodu jeho skrze Vitellia leta 36. p. Kr. s úřadu složen byl. Byl Anáš tento tchánem Kaifášovým a z toho se dá vysvětliti, proč za Kaifáše ještě u veliké vážnosti byl a jméno velekněze nosil.

Tak velerada o bezživosti Páně se zasá-zela. Sv. Matouš ji ale mimo pustiv vypra-vuje o sličném skutku, o pomazání Páně v *Bethanií v domě Šimona malomocence*. O té mazbě nemalé zabíhají otázky. Nejprve co do času Marek 14, 3. n. sice se s Matoušem shoduje, ale Jan. 12, 1. praví, že se dala šest dní před paschou, ješto Matouš a Marek dva dni před oněmi svátky j. kladou. Avšak již sv. Augustin a po něm jiní pozo-rovali, že Matouš a Marek úhrnkem a su-movně si vedou, k času neprozřajíce. Dříve o tom pomazání nekladli, poněvadž se jim do osnovy jich potřebným býti nevidělo; po-tom ale dostavkem a dodavkem to, co se dříve již stalo, kladou, poněvadž přiběhu toho do-tknouti k označení příležitosti, jakou Jidáš ke zrádě povozen byl, potřebno se jim býti vidělo.

Druhá otázka jest, kdo byl ten *Šimon malomocný* a byla-li to stejná s oním u Lu-káše 7, 26. Šimonem fariseem osoba? Jisto jest, že Lukáš 7, 36. o jiném pomazání mluví, jenž mnohem dříveji se stalo a tudy otázky té se docela tu lišiti můžeme. Avšak přece zdá se nám, že Šimon, o němž Matouš mluví, byl příbuzen Lazarovi, Martě či Marii, an Lazara za stolem seděti spatřujeme. A tudy také ta žena, jenž pomazání konala, byla bez mála Maria Magdalenská, sestra Lazara a Martina, dříve sice hříšnice byvši, ale již dávno se na pokání davši a v skroušenosti skutek ten činíc. *Malomocným* Šimon sluje, že druhdy malomocným byv snad od Krista zdraví obdržel; tudy právě u něho jakožto u muže sobě oddaného Ježíš se zdržoval. Někteří ale se domnívají, že někdo z předků jeho malomocenstvím poražen byl a že odtad přijmení to na rodu potom utkvělo.

Třetí otázka týká se té rozličnosti, že Matouš a Marek o pomazání hlavy, Jan ale o pomazání toliko nohou mluví. Dí zajisté Jan 12, 2.: *Maria vzavši libru drahé masti po-mazala nohy Ježíšovy*. Ale tu sv. Augustin

poukazoval na tu nám z předešlých kapitol známou povahu evangelistův, že jeden jednu, druhý druhou část klade, aniž tím popřítí chtějí části té, které byl pominul. Jan hodlají ozvláštnit té ženy k Ježíšovi účtu a lásku osvědčiti vypoustí obyčejné pomazání hlavy a praví jen o tom, co zřídka se stávalo, o pomazání nohou. Matouš a Marek ale chtějíce toliko o příležitosti Jidášovi k zradě dané mluvit, řeč vedou toliko o pomazání hlavy, poněvadž k věci jejich nezáleželo na tom, jestli hlava neb nohy pomazány byly, na tom ale všechno záleželo, že mast drahá byla, což také přidávají, an tím právě lakomství Jidášovo podněceno bylo. Pomazání dalo se od nejzřetelnějších služek, kteréž napřed ruce a nohy vlažnou vodou umyše na hlavu, bradu a druhdy také na nohy mast vylily, nádobu ovšem napřed roztlouknuvše; načež se údy pomazané utíraly, aby čalouny po zemi rozprostřené se neposkvřily. Dálo se pomazání takové obyčejné, když se zasedalo k stolu, dříve než jídla se donášela. Praví evangelista, že přistoupiвши žena vylila nádobu alabastrovou masti drahé na hlavu Páně. Alabastr či úběl jest kámen bílý perlového lesku a nádoby na masti byly ovšem z počátku z alabastru, nápotom ale každá nádoba s drahým olejem *alabastrovou* sloula, až vezdy pravý alabastr měl největší cenu, poněvadž se domnívalo, že v úběle se mast ta nejpřesněji zachová. Sv. Jan 12, 3. vece, že celou libru masti vylila a on i Marek 14, 3. praví, že byla mast ta z *nardy* právě veledrahé. *Narda* jest bylina o dlouhé jemné, duté, přímé, na hoře nahé lodyze, jenž na vrchu pupeny vyhání a v klasy žene, ze kterých vzácná mast, mast tená klasová se vydobývá; mast, která se z listů dochází, méně vzácná jest.

Jak vidíme, vzala žena z účty k Ježíšovi mast nejvzácnější. Zamrzela ta velká útrata některé učeníky Páně. *K čemu ta útrata?* pravili; *nebo mohlo se to prodati za mnoho a dáti chudým.* Vlastně díle Jana 12, 4. rozmrzel a rozreptal se nad tím Jidáš lakomstvím poseden jsa, načež i druží učenci domnějíce se, že věc ta Pánu obtížna jest a prostému, nedrahému, nenákladnému životu jsouce navýklí, s ním snad, ani zlého nepomyslíce, nébrž o chudé skutečnou péči pojiati jsouce, shodovali se. Ovšem nepohlédali ani špinavého lakomství Jidášova, aniž pochopovali symbolického děje toho. Když ale Pán jejich nesnadnění se poznal, pravil jim: *Proč obtížní jste ženě té?* proč jí ka-liby děláte? proč jí znepokojujete? *Ona dobrý skutek učinila pro pochování mne.* Mrt-

voly u Židův a jiných národů mastmi se upravovaly a teprv potom pochovávaly Gen. 50, 2. 26. Marek 16, 1. Lukáš 23, 56. 24, 1. Jan 19, 40. Dí Pán, že smrt Jeho tak jista jest a tak blízka, že žena ta jako tušíc a předvídajc ji Ho byla pomazala pro pohřbení Ho. *Což mohla, to učinila; předešla pomazat těla mého ku pokřvení.* Ona sotva věděla, proč tuto účtu právě nyní Kristu Pánu prokazuje, ale se puzena cítila Duchem svatým ji vykonati. Kristus nádheru tu sobě učiniti dopustil neproto, že nádherou a slávou byla, nébrž poněvadž jí účta a láska se projevovala. *Chudé máte vezdy mezi sebou, vece Pán, ale mne nevezdy máte. Nemáte mne totiž takovým způsobem mezi sebou, abyste mně osobně zevnějšími věcmi se propůjčovati mohli.* Očekával by člověk, že Pán řekne: Chudé má ona vezdy okolo sebe a vezdy jim sloužití může; ale Pán obrací slova na apoštoly, poněvadž oni domnívali se, že se jim odhala příležitost dobře činiti, an mast ta za tři sta denárů, asi sedmdesát tolarů Marek 14, 5. prodána a peníz odtad stěžený chudým dán býti mohl. Pán učeně své se ženou tou v jednotu slučuje, an se oni mimo Jidáše umyslem svojím skutku jejího přidůstali. Lásku svou k chudým, dí Pán, může ona vezdy a po celý svůj život provozovati, ale účtu a lásku ke mně ne vezdy t. j. jenom tentokráte prorocím a náznačným způsobem na jevo dáti může. Tou odpovědí Pán spolu svým učenskům něžné návštěvi uštědřil, že již jisté smrt Jeho se blíží, an Maria Duchem svatým vedena jsouc ku pohřbu Mu službu poslední prokázala. Co Jidáš haněl, to Pán chválí, ano ještě nad to vece, že *skutek* ten po celém křesťanském světě se ohlašovati bude. Vyplňuje se ustavičně předpověď tato Páně; všady čte se o ženě té a o lásce její ku Pánu. O mnohých velikých skutcích králův, knížat a vojvodů nemluví se, vece sv. Chrysostom, že ale žena tato mast na Pána u přítomnosti dvanáctera učeníků v domě Simona trudovce vylila, to všickni po světě velebí. Po tolika stoletích nezahasla památka její; Persané, Skytové, Britani, Mouřenáni, Indové a Sarmaté ohlašují a rozšiřují, co žena ta soukromí učinila. Tak haně jednoho Jidáše naproti staví Pán chválu všech národů a všech věků. Skutek ženy té v církvi svaté veliký vliv ozvláště na okrasu chrámů, kapel a obřadů vyvírá; sic jinak by mnohý blouznivec mohl křičeti, že všeliká ozdoba věcí svatých a těch, kdež Kristus ve svátosti bydlí, chrámů zbytečna jest a že ovšem raději člověk veskeren majetek,

jehož se vzdání může, toliko na chudé má vydávati o okrasu domu Božího zholá se nestaraje. Ještě vidí vykladači v reptotu Jidášovu naznačenu povahu světa, jenž člověku, když pobožného života se podjímá, toho všelijak zabraňuje. Leč obrátíme zřetel k dramě té světodéjně, jenž zradou Jidáše počíná.

14. Tehdy odešel jeden ze dvacíti, kterýž sloužil Jidáš Iskariotský k velekněžům 15. řekl jim: Co chcete mně dáti a já vám Ho vydám? Oni pak ustanovili jemu třicet stříbrných. 16. A od té chvíle hledal příležitosti, aby Ho vydal. 17. Prvního pak dne přesnic přistoupili učeníci k Ježíšovi rkouce: Kde chceš, abychom připravili Tobě paschu? 18. Ježíš ale řekl: Jděte do města k jednomu a řekněte jemu: Mistr praví: Čas můj blízko jest, u tebe slaviti budu paschu s učeníky svými. 19. I učinili učeníci, jak přikázal Ježíš a připravili paschu. 20. Když pak byl večer, stoli se dvanácti učeníky svými. 21. A když jedli, řekl: Amen pravím vám, že jeden z vás mne vydá. 22. I zarmoutivše se velmi počali každý z nich říkati: Zdali já jsem, Pane? 23. On pak odpověděl řekl: Kdo omočí se mnou ruku v míse, ten mne vydá. 24. Syn člověka sice jde, jakož psáno jest o Ném; ale běda člověku tomu, skrze něhož Syn člověka vydán bude; lépe by bylo jemu, by se byl nenarodil člověk ten. 25. Odpovídaje pak Jidáš, jenž Ho vydal, řekl: Zdali já jsem, Mistré? Dí jemu: Ty jsi řekl.

Tehdy, když totiž byl Jidáš viděl, že mu peníze ušly, po nichžto dychtěl. Avšak nesmíme slůvko tehdy velmi tlačiti a na ně naléhati, poněvadž, abychom věc tu znova opětovali, sv. Matouš časův a dob méně šetrn jest, vezdy více k věci prohlídkaje. Snad také chce jenom poukázati na protivu, že žena cizá pro Krista toli vynakládá a jeden ze dvanácti vyvolených jeho apoštolův, domácí a čeledín jeho jej za sumu mnohem menší než ona mast stála, zrazuje a prodává. Nebo vece písmo Žalm 54, 13.: Kdyby nepřítel se byl proti mně pozdvihl, snesl bych to o-

všem; ale ty člověče jednomyslný, vůdce můj a známý můj, který spolu se mnou sladkých požíval krmí.

Příčinu a příležitost ke zradě dalo Jidášovi pomazání Páně, vykonané od Marie Magdalské a to jí proti nářkům Jidášovým ode Pána hájení. Nebo vece Jan o Jidášovi 12, 6., že *byl zloděj*. Odešel on k velekněžím, zůstav v Jerusalemě, když Pán do Bethanie se odebral. *Co mně chcete dáti? vece*. Viděti z těch slov, že lakomství byla ta příčina, za kterou se k zradě uchýlil. Záhada psychologická. Je se Jidáš až k samolibé zradě Páně zavěsti dal, mnohé výklady nalézala. Domněli se někteří, že tou zradou chtěl Pána k založení království přinutiti; jiní, že se jenom ubezpečiti hodlal pro budoucnost, aby jist byl ochrany od vysoké rady, kdyby věc s Kristem na choboty vyšla. Jiní opět si to vykládají, že již tolikrát Pána bezesce Páně jak se mu zdálo vědomí, ano i tušení osuliv, i tentokrát klam svůj skrytě provéstí nadál se; k lakomství se přivtělila jakási pomsta i hněv pro naděje svoje zklamane, an slyše několikrát Krista o smrti mluvití musel vzdáti se čáky, že by Pán tříši velikou světskou ustanoviti a on, Jidáš, nějakého důstojenství v ní dojiti měl. Tudy se v zaslepenosti a zarytosti své jako oprávněná cítil — jak každý hříšník výmluvy a vytáčky svoje chová — aby zrády Páně se podjal. A bez toho — jak zas jiní mu podkládají — mysl, že Pán toli divů a zázrakův učiniv a tolikrát nepřátelův lécek a úkladův ušed i tentokrát ze záloh strojních snadně vynikne. Mohl pak tím nepozorovaněji k radě ujíti, poněvadž *měsíc nosil* a obstarával věci k živobytí všech apoštolů potřebné a velikonoční slavnost mnoho péče vynáhala. Sv. Lukáš 22, 3. praví, že *satan vešel v Jidáše*, nevěsel tak, aby i tělo jeho opanoval, ale ovládl mysl a celou duši jeho. Taková totiž jest nešlechternost skutku toho, jehož se dopustil, že jenom ze vnučení ďáblova povstati mohl. Co později vece Jan 13, 27., že *ďábel vstoupil do Jidáše po večeri*, to se slyšeti musí v ten způsob, že ho znova a důrazněji poháněl a podněcoval, aby nyní již ten skutek zrády Páně provedl. Těž sv. Lukáš na dotčeném místě říká, že Jidáš se smlouval netoliko s velekněžími, ale i s *náčelníky stráže chrámové*, která z Levitů sestávala; dovolili Římané, aby chrámu Levité jenom ostřížili. *Co mně chcete dáti a žradím vám Ho*. A oni mu podali t. j. vydali, vyplatili, odvážili třicet stříbrných t. j. třicet siklův či statérů, asi třicet tolarů

stříbrna. Přihlídá při tom sv. Matouš k Zachariáši 11, 12. kdež věci té předpověď se nalezá. Siklu sice již v obyčejném životě se neužívalo, ale podle něho vezdy ještě se počítalo. Josef egyptský za dvacet stříbrných ode bratrův prodán byl Gen. 37, 38. Třicet stříbrných byla náhrada za otroka, kterýž od cizího vola usmrčen byl Ex. 21, 32. V tom se právě podlost Jidášova zjevuje, že za tak chatrný peníz Pána svého zraditi mohl; ale i tuto zlá vůle, ač neráda, vyplnila vyšší úmysly, nebo tím se předpověď ona Zachariáše 11, 12. 13. vykonala. Dokládá sv. evangelista, že *odtad Jidáš vyhledával příležitosti, jakby Krista vydati měl*, aby Ho totiž někde soukromého nalezl, kde by Ho lid chrániti a brániti nemohl. Zatím ale Pán, jak se podobá, celou středu soukromí v Bethanii strávil, až vzešel čtvrtek a nastal den první přesnic.

Prvního dne přesnic, vece sv. Matouš, přistoupili ku Pánu učeníci říkouce: *Kde chceš, abychom připravili tobě paschu jísti?* Dnem přesnic zvala se velikonoč, ještě dle Ex. 12, 15. po sedm dní přesné chleby se jeily a veškeren kvas od prvního do sedmého dne, po celé totiž trvání té slavnosti, vybit a vymeten býti musel. *Kdožby jedl kvašené od prvního dne až do dne sedmého, zahyne duše jeho z Israela.* K dotčeným sedni dnům později přibyl osmý, poněvadž celý čtrnáctý den nisana k slavnosti pro uklišení kvasu počítán. Již večer od 13. na 14. ozvláštními obřady odbyvalo se uklišení to, ač ovšem do poledne 14. nisana ještě se kvašených chlebův užívalo, načež po 12. hodině dle našeho počítání veškeren kvas a cokoli kvasného bylo, se spálilo, aby tak i možnost zákon přestoupiti se zmařila. Tudy také Josef Flavius osm dní přesnic či paschy čítá. Byla slavnost ta první a hlavní svátek u Židův a z jara připadala na plnoulň měsíce nisana, kterýž z části březnu, z části dubnu našemu odpovídá. Trvala, jak praveno, po sedm dní od 14. do 21. nisana a počínala se západem slunce, když den čtrnáctý přecházel do patnáctého, an Židé dni svoje z vyjitím hvězd začínali od večera k večeru je počítajíce. Sluje ta slavnost *pascha* či *pésach* t. j. přechod, kteréhož jména, ač o něm již výše praveno, výklad autentický klademe z Ex. 12, 26. n. *Kdyžby řekli vám synové vaši: Juké jest toto náboženství? řáde jim: Jest oběť přechodu Hospodinova, když pomínil domy synův israelských v Egyptě.* Slova *pascha* užívají sedmdesátci v této formě, ač hebrejsky vlastně *pésach* sluje, k ústům řeckým slovece připodobivše. A v té formě uží-

vají slova toho veškeri téměř národové pod světem. Také s tíží jest obejíti se beze slova toho, paněvadž mnohého pochodem času významu došlo. Znamená zajisté *pascha* buď slavnost večerní svátku toho, buď beránka, jenž při ní toho večera se jídá, buď celou tu slavnost a veškerý oběti s ní spojené, Když sv. Matouš dí: *v den první přesnic odtáží se Krista: kde chceš, abychom připravili Tobě jísti paschu*, tedy bledně přenesíce čas, *pascha* beránka velikonočního znamená.

První den přesnic byl onen den 14. nisana, jenž trval od večera ve středu do večera ve čtvrtek, jak jsme již zmínili. Odpovědně dne tohoto ve čtvrtek po večerní oběti, která o hodinu dříve než jindy se dala, přípravy k hostině paschalné se konaly. Beránek se zanesl do síně chrámové, tam hospodář jej zabil, jak naň řada přišla, kněz krev vystříkal na oltář, části k oběti určené byly spáleny a beránek domů nesen. To se ve čtvrtek mezi dvěma večeroma t. j. k večerou, když se den schyloval, dalo, načež jídlo strojeno a hostina upravena byla. Téhož dne, když zašel na večer čtrnáctý den nisana a nastal den patnáctý téhož měsíce, ve čtvrtek totiž na večer, také Pán s učeníky svými paschu slavil v zákonitý čas a zákonitým způsobem. Tomu nás zřejmě učí tři synoptikové, kteříž jednoblasně praví, že prvního dne přesnic v týž den, když *přišlo zabíjeti beránka* Lukáš 22, 7. Marek 14, 12. Pán se svými učenci k jedení beránka zasedl. Matouš 26, 17. 20. Polominulá slova *zabíjeli šťvor beránka* toho dne, jak dí sv. Marek 14, 12. a že slušelo, *nadleželo šdu dne toho zabíjeti beránka*, jak dí sv. Lukáš 22, 7. zří k obyčeji a jsou důkazem, že Pán téhož s jinými také Židy dne paschu slavil. Poněvadž tenkrát Židé astronomického vypočítání o fásách luninych neuzívali, tudy počátek novoluní ode dvou strážcův či svědkův se ohlašoval; na to se rozňatými po horách k tomu již připravenými po všem kraji ohněmi znamením nastalém novoluní dalo, že nápotom o začátku přesnic, kdy nastanou, neshody nebylo, an dle novoluní na jisto sobě plnoulní vyměřiti mohli.

Proti tomuto určení, že Pán spolu se Židy zákonitým časem a způsobem paschu slavil, namítají se místa ze sv. Jana, jenž prý očividně tomu učí, že Pán o den dříve než Židé paschu světil, buď že sám o své ujmě dnem předešel, buď že Židé z jakékoliv příčiny o den později svátek slavili. Avšak ta místa sv. Jana, blíže-li k nám přihlídneme, nedokazují toho nikterak, že by

byl Pán o den spíše velikonoce slavil. Nebo co Jan dří 13, 1., že *předě dnem slavným velikonočním Kristus své miloval, do konce pouti své je miloval*, načež o večeri se jedná, to nikterak nevdí náhledu našemu o zákonitém slavení paschy ode Pána; slovy těmi zajisté Jan buď nezměnné a nepodvrtné trvání lásky Páně naznačuje, buď raději říci hodlá, že Pán do večeradla přišel ještě před západem slunka a tudy ještě před začátkem patnáctého nisanu. Ani to, co se u Jana dále 13, 29. o kupování věcí k svátku potřebných praví, nepřekáží tomu domnění, že Pán skutečnou hostinu paschalnou držel. Den 15. nisanu byl den se čtvrtek na pátek, byl den příhotovný, den přípravný či přípravek pro sobotu paraskaeva t. j. pátek. Tak slovo to řecké *παράσκευή* u Marka 15, 42. se vykládá *den připravování, jenž jest předsobtotný*; jakož pak v církevně mluvě paraskaeva jiného neznací leč den před sobotou či pátek a ti ovšem bēlmem poražení jsou, kdož slovo paraskaeva o každém dni před nějakým svátkem tlučou. U Tertulliana jej. 14. adv. Marcion. 4, 12. Pseudo-Ignatia Trall. 9. slovo paraskaeva o jediném pátku se užívá. Byl-li však pátek, jak jisto jest, tedy ovšem Jo. 13, 29. mohlo se jídla nakoupiti. To poněkud z Ex. 12, 16. viděti, kde se práce jídla týkající na dni ty dovolují. Mnohem zřejměji to vysvitá z obyčeje u Židů platného a v zákon veslého, podle něhož nikdá dva dnové odpočívání po sobě nenásledovali, poněvadž k svěcení a odpočívání patřila hostina, v sobotu sobotná, v paschu paschalná. Robert Dujický dří: *Inter traditiones plurimas, quas senes Judaeorum superstatuerunt traditionibus Dei, istud quoque statuerunt, ut si diem ante sabbatum, quam sextam feriam dicimus, contigeret esse 15. mensis, non celebrarent solemnitates, sed differantur in sequentem diem sabbati, difficile et incommodum esse dicentes duo sabbata continuare atd.* Připadá-li svátek v neděli tu pravilo se: svátek ten zapuzuje sobotu. Když ale svátek, jak velikonoce v našem případě roku smrti Páně, připadá na pátek, tedy se říkalo, že sobotou vyzdvižen jest svátek. Tenkrát nastalo jen polovičné dne vyzdviženého svěcení, t. j. hostina sice držána s počátkem dne toho večír po západu slunka, ale rána napotom a odpoledne užito ku přípravám pro sobotu a k jiným potřebným života zaměstnáním, jak na to Rupert Dujický a po něm důkladně Pavel Burgoský ukázal; ta pak sobota, poněvadž na ní část větší svátku přenešena byla, sloula *sobotou velikou*. Co ještě Jan 18, 28. o fariseích dří, že nevěšili do praetoria či do radnice pohanské,

aby se neposkvrnili, než aby jedli *paschu*, to proto nemůže vaditi, poněvadž *pascha* netoliko beránka velikonočního, něbrž také obyčejně za sedmera velikonočních dnů hody obětní čili chagigu znamená, kteréžto hody že se slavily, z nejednoho místa Deut. 16, 2. 2 Chron. 35, 8. patrně jest. Ovšem pak na kterýkoli den velikonoční se poskvrniti a tudy se společné hostiny vzdáliti museti každému Židu, nadto pak fariseům, nepřijemno přicházelo. Není tedy žádného nesvornu mezi Janem a synoptiky co do paschy ode Krista Pána slavené. A tudy není příčiny v rozdílné hypotese vyváděti se, že buď Kristus o den dříve paschu slavil, buď Židé o den později hostinu tu odbyvali. Ani k té ani k oné domněnce příčiny nemáme a všechny opory, o něž stoupcové těch podmínek se opírají, křehky, nicemny a pavučinny jsou, brány jsouce z thalmadu a povahu časů pozdějších na věk Kristův přenášejce. A ovšem tedy také obyčej Řeků, sloužití sv. liturgii kvašeným chlebem, základu žádného nemá. Nad to se sv. Polykarp, jak z Ireněa u Euseb. h. e. 5, 24. viděti, na Jana odvolával, že Pán spolu se Židy za jednou svátek paschalný slavil.

Toho tedy prvního dne přesničného přistoupili k Němu učeníci, dějice: *Kde chceš, alychom paschu připravili Tobě? Kde? táží se.* Bylo zajisté v Jerusalemě nesčíslné množství se shromáždilo a smrt Jeho ustanovila byla knížata lidu; tudy se jim snad nemožno zdálo hostince nějaký najíti. I odvětil Ježíš: *Jděte do města t. j. Jerusalema, ovšem buď v Bethanii aneb na cestě se nacházejce.* Bylo to ve čtvrtek ráno, když Pán dva učeníky, apoštoly Petra a Jana Luk. 22, 8—13. do Jerusalema poslal *k jednomu*, k muži totiž známému, jenž Krista i apoštoly dobře netoliko znal, ale jim také přál. Pán ho nejmenuje; za to jej opisuje tak, že ovšem vyslaní apoštolé tudíž jej poznati mohli. Nebo jak místněji Marek 14, 13. 14. Lukáš 22, 10. dějí, pravil jim, že když do města vcházejí budou, *potká se s nimi člověk žbán vody nesa*, a u toho člověka mají Pánu paschu přihotovati. Tim netoliko jméno nabráženo bylo, něbrž také apoštolům o všeodpoucnosti Páně nový důkaz dán a ovšem o zřejmelo apoštolům, že netoliko smrt Páně, něbrž veškerý věci k ní se odnášející a s ní souvislé Božím řízením upraveny byly. Mnoho druhdy a tom se hádali, kdo člověk ten byl a proč Pán jména jeho zatajil a nevezde se ubránili vykladatelé při tom lichých domněnek. Tak zajisté někteří nepravé smýšleli, že Pán jméno zatajil pro zrádce Jidáše, an

přece víme, že Jidáš při večeri s apoštoly stoloval.

Muž ten, ježž Pán jim oznčil, byl jak praveno jistě učenkem Páně a nebyl nezámožen, jak ono z pojmenování Pána *mistrem*, toto z *velikého* a dobře upraveného *večeřadla* se spatruje, ježž Pánu Ježíšovi postoupil. Nebo velel Pán vzkázati mužovi tomu: *Učitel či mistr dí: čas můj, doba moje blízka jest, u tebe budu odbývati paschu s učni svými; a slova ta působila tak jak tam 21, 3. Marek 11, 6. Lukáš 19, 35. při oslici a oslátku, o jejichž dovedení k sobě Pán dí: Řekne-li vám někdo něco, odpovězte: Pán jich potřebuje a hned propustí je.* Podle starého podání se večere dala v domě Marie matky Marka evangelisty a dům ten na hoře Sionské se posavad ukazuje a jest nyní vně zdí městských; jest tam nyní moschéa, dříve tam byl chrám křesťanský Sionský vůbec nazývaný. Velel Pán říci: *čas můj blízka jest.* Čas ten jest doba smrti, kteráž Jemu od Otce ustanovena byla a tudy nepřišla náhodou. Bylo to pro muže onoho významným a vyznačením, že Pán k Otci odejti máje právě u něho a nikoliv u jiného něhoho hod paschalný slaviti hodlal.

Jak se dva vyslaní učeníci o přípravu rozdělili, nevíme, ale z pozdějších dob se nám známost o tom zachovala, čeho ku přípravě takové potřeby bylo. Musel beránek připravený od chrámu veden a zabít býti, při čemž se zpívali žalmové 113—118. a krev beránkova od kněží do zlatých nebo stříbrných číší chopena a před oltářem vykropena byla; musely pohotové býti přesné chleby, hořké byliny a charóset t. j. jídlo z hroznice, skořice, fíků a datlí složitě a zaoctělé. Všecko to mělo také zvláštní svůj význam; beránek značil přechod či mimochod anděla zhoubece, přesnice znamenala východ z Egypta, hořčiny či hořké byliny jako jsou křen, šterbák, třebula a j., namítaly památku přestálých v Egyptě hořkostí; charóset, ježž od skořice červenou barvu držel, představoval cihly, o nichž Izraelité v Egyptě pracovali museli. Beránek dřevcem křížmo prostrčen a ve zvláštní v zemi vykopané peci pečen byl. Méně než deset a více než dvacet osob nesmělo se paschy jedné příučníkovati a před začátkem noci nesměla se hostina počíti. Pán s apoštoly sám hostinu tu držel, ješto je toliko za kněze nové úmluvy ustanovil, k nim toliko posledními svými příkázáním směřoval a je toliko za svou rodinu považoval 12, 50. Ex. 12, 3.; Maria Panna bez mála s jinými někde jinde ženami svátek ten odbývala. Stolovalo se

leže neb sedě ve svátečních oděvech na divanech sličné spořádaných, ačkoli snad beránek stoje s holf v rukou jeděn býval podle Exod. 12, 11.; nebo předpis ten sicetoliko ku prvnímu jedění beránka v Egyptě se potahoval, ale mnozí jej i později zachovávali.

Můžeme-li víru pozdějším zprávám židovských učenců přidati, tedy způsob, jakým se hostina paschová slavila, tento bez mála byl: Začátek se učinil požeňním vína prvního koflíku, z něhož napiv se hospodář jiným podal, a potom ruce umyl. Donesl se teď stůl a na něm se postavily hořčiny zmíněné, přesné chleby, charóset, beránek a jiné maso obětné. Tedy zasedli či zalehli za stůl a jedli hořčiny ty v octě namáčené. Pravíme *zasedli* raději; nebo zdá se některým vykladatelům, že sice za starší doby Židé k stolu zalehali, ale za doby Páně že již zavlád obyčej při stolování seděti; slovo *ležeti* že tenkrát již došlo významu *seděti* jako latinské slovo *recumbo*. Pak se četla haggada či ona část písma svatého, která o vyjití z Egypta jedná, načež druhá číse byla nalita, při jejímžž kolování na oltáru jinocha přítomného hospodář o přicině slavnosti té a o významu jednotlivých jídel vykládal; po té se žalmy 113. a 114. (či dle vulgáty 112. a 113.) zpívaly. Opět si myl hospodář ruce a nastala večere, jedly se přesné chleby, charóset, beránek a jiné maso. Po večeri hospodář umyv ruce říkal modlitbu, po kteréžžž třetí koflík, koflíkem požeňním zvaný se nalíval a všem ku pití se podával; na to druhá část halelu (to jest Žalm 115—118. dle vulgáty 114—117.) se zpívala a hostina čtvrtým koflíkem se skončila. To jsou hlavití nákresové té slavnosti, v jejímžž popisování ale učenci židovští nedocela se shodují a kterážžž sotva se všemi těmi podrobnostmi ode Pána se vykonávala, jinou povahu a jiný směr do sebe majíc než tam, dokud ještě Zákon Starý v plné moci trval, aniž, jak nyní, jinému řádu místa postoupiti máje. Při obyčejné židovské pasše radost převládala, tuto ale u Pána smutek opanoval duše všech apoštolů, an jim byl pravil, že již nedlouho s nimi obcovati bude. Řeči také, ježž Kristus Pán vedl, nepotahovaly se k slavnosti židovské, nýbrž k Novému Zákonu hleděly. Nade všecko ale ustanovení velebné Svátosti dalo slavnosti té povahu dokona jinou, než tam v Starém Zákoně bývala. V čem ale Pán Ježíš od obřadů, ježž nám učenci o mnoho později napsali, se odchyloval, nedá se určit, poněvadž evangelisté všeho, co se dalo, nedotý-

kají, úhrnem toliko věci vypravujíce, a poněvadž ohledu na čas a hodinu při svém vypravování neberouce na mnoze s tíží ve srovnalost se uvádějí. Těžko tudy pořádek a postup jednání a dějův při poslední té večeri Páně udati. Vidí se některým vykladačům, že místo umývání rukou po první číši obyčejného zastoupalo umývání nohou ode Pána předevezatě, kterýmžto se spolu ono učeníkův o přednost hádání ukončilo Lukáš 22, 24. Jan 13, 1. Lukáš zřejmě zdá se na dotčeném místě dostavovati toho, čeho byl dříve pomínil, což tedy dříve také se dalo, a tudy užívá částic: *stala se pak také*. Předpovídání zrady a celé to s Jidášem vyjednávání dalo se mezi první a druhou číši, když byl Pán s učeníky zasedl k stolování; načež pokrmův dotčených, přesných chlebů, beránka, charósetu atd. požívali. Následovalo ustanovení nejsvětější svátosti a vznešené ony poslední řeči (u sv. Jana k. 13–17.) to veškeru slavení skoncily. Jiní jinak pořádek ten sestavují, o čemž na svém místě řeč bude. Podle toho také rozsuzují otázku, zdali Jidáš velebné svátosti přítomen byl, čili nebyl. Zdá se totiž mnohým, že Jo. 13, 26. 30. Jidáš zanechal večerádla již dříve, než beránek velikonoční jísti se počal, poněvadž skýva ta, o níž se mluví, před naleváním druhé číše a před jedním beránka, ovšem tedy před ustanovením velebné Svátosti se ode Krista dávala. A mohl-liž Kristus, táž se sstoupenci domněnky té, to činiti, co církvi činiti zapovídá, nehodnému totiž dáti přesvatého těla svého a posvátné své krve požívat? Ale jiní, jak Cyprian, Chrysostom, Jeronym, Augustin, domnívají se, že Jidáš přítomen byl při rozdávání velebné svátosti a svatokrádežné těla a krve Boží se příučastnil; vedou je k tomu ozvláště slova Luk. 22, 21., kdež Pán právě dokončil ustanovení velebné svátosti přidává: *Avšak ruka zrádce mého se mnou jest za stolem*. Toho my tuto osvě váze necháváme, an na svých místech u Lukáše a Jana o tom ještě mluvíti přijde.

Když tedy za stolem seděli, zarmoutiv se Pán příčinu zármutku svého vyslovil napřed vůbec, potom pak znenáhla místněji, aby tak nešťastníkovi k pokání, druhým apoštolům k upokojení posloužil; sám pak na jevo dal, že dobrovolně ve smrt za spásu lidstva se vydává. *Jeden z vás mne zradí, vece*. Nejmenuje ho ještě jiněm, aby ho nezahanbil, pověsti jeho dobré šetrně. Praví to bez mála právě po tom nohou umývání, jímž lásku svou jim vyjevil; pravil to, když největší skutek lásky vykonal, smrt

podstoupiti a největší důkaz lásky, velebnou svátost, zůstaviti hodlal. Co se tenkrát v božské útrobě Jeho dalo, kdož to vysloví? I na učeníky to nesmírný dojem učinilo, an všickni se zarmoutili a *požali každý z nich říkati: Zdali já jsem, Pane?* Zármutek jejich nepovstal jenom odtad, že Pán jejich měl zrazen býti, nýbrž také z nedověření sobě samým, an každý z nich myslil, že snad Pán nějaký kel a zárod takové zrady v srdci jeho spatruje. Tudy počali najednou či jak po sprostě se říká, jeden přes druhého tázati se, dilem aby nevinu svou osvědčili, dilem aby nějakého upokojení sebe z úst Páně uslyšeli. Pán na jejich doléhavé a společné otazování odvětil a místněji zrádce určil, an vece: *Ten, jenž se mnou omočil ruku v mise, ten mne zradí*. Tím slova *jeden z vás* místněji určuje. Slova *jeden z vás* mohla se potahovati na veškeru učeníky, ačkoli zde nepřítomné; tu Pán dí, že jeden z apoštolů, jeden, jenž s Ním stoluje, *jenž omočil v mise, zradí Ho*. Ale slovy těmi ještě nevěděli, že Jidáš miněm jest, an všickni do mysli sáhali a hořčiny ony v octě, o čemž výše jsme pravili, sobě namáčeli. (Apoštolé tudy ještě nevěděli, koho by Kristus minil.) A tu Petr, jemuž nesnesitelné bylo to v nejistotě trvání, namluvil Jana, aby se nejbliže jsa Pána otázal, koho by Pán minil. Jo. 13, 26. I řekl Pán: *Ten jest, komu podám skývu omočeného chleba*. A dal skývu tu mimořádně, dříve než se jí jiným dostalo, Jidášovi. Jan, ač Pán po tichu bez mála ta slova byl pravil, porozuměl tomu. Jidáš toho nezaslechl, a aby od sebe důmně odvedl, sám osmělil se tázati: *Zdali já jsem, mistře?* Ne přetvařováním již, nýbrž raději a více hněvem a rozlícením pobuzen a pobouřen jsa to pronesl, jak i ze slova obyčejného *mistře* či *učiteli* viděti, an druzí byli šetrnějšího a uctivějšího slova *Pane* ušli. Když pak Pán mu odpověděl: *Ty jsi pravil, to jest: Tak jest, tudy, zdá se některým, odešel Jidáš, uslyšev nad to ještě slova Páně: Co činíš, učíš spěšně*. Jo. 13, 27. Avšak, ještě i tenkrát než odešel Jidáš, výstrahu mu dával Pán řka: *Syn člověka sice jde, jakož psáno jest o Ném, ale běda tomu, skrze něhož zrazen bude; lépe kdyby se nebyl narodil člověk ten*. Jde, dí o sobě, jak o Ném psáno, t. j. přijímá dobrovolně, co Mu Otce odvěčně pro spásu lidskou uložil Luk. 22, 22. Tím ale, že se v tom na smrt se vydání Páně úřada Boží spatruje, nevymývá se zrádce od viny, nýbrž veškerá ta nepravost nesmírnou tíží svojí na něho naléhá. Tudy Pán dí o něm, že lépe

kdyby se nebyl narodil; tak veliká pomsta Boží na něho přijde! Předvídal zoufání a zástratu jeho, že hledaje zisku přijde k věčnému potisku, jak v staré básni čteme a tudy tak mluví, aniž chtěje vůbec čeho o tom říci, zda nebyti lepším jest než zástrata, o čemž ve středověku se nespádili. Praví pak Jan 13, 14. n., že po skývětě vešel dáběl v srdce Jidášovo t. j. docela jej opanoval, an dříve již Jan. 13, 2. byl posedl ho. Právě jako druhí apoštolé obdrževše Ducha sv. po Páně z mrtvých vstání, když na ně dechnuv pravil: *Přijměte Ducha sv.*, nápotom na letnice plnější měrou ho dostali, tak dáběl dříve již osednuv srdce Jidášovo, nápotom se ho docela zmocnil.

Příprava, která se dala ku pasše, obračuje se vhodně ku přípravě ku přijímání nejsvětější svátosti. Nejdříve máme tázati se, jakou měrou Pán chce od nás přijat býti a tím zpytování svědomí se znamená. Muž, kterýž zbán vody nesl a apoštolům večerádo ukázal, značí, že z Ducha sv. a z vody obrozeni býti máme ku sv. přístupu přistupující, a že pramenové živé vody z útroby nám téci mají Jan. 7, 38. Večerádo veliké znamená prostranné srdce, láskou rozšířené; chleby přesné značí jistotu myslí 1. Cor. 5, 7. 8.; hořké byliny namítají, že s pokáním, skroušením a s pláčem nad hříchy přistoupiti máme. Bedra přepásaná, jak tam druhdy Ex. 12, 11. předepsána byla, značí útrobu všech zbrodní a náruživostí zlých prostou: hůl v rukou znamená, že pocestníci a pouťníci jsme, ubírající se z Egypta t. j. světa tohoto do země zaslíbené, do nebeské říše. — Leč vraťme se, odkad jsme zabočili.

Ty přípravy když se byly již staly, vece dále Matouš:

26. A když oni večereli, vzav Ježíš chléb a požehnav polomil a dával učeníkům svojím a řekl: Vezměte a jezte, toto jest tělo mé. 27. A vzav kalich díky činil a dal jim říka: Pijte z toho všickni; 28. nebo to jest krev má Nového Zákona, kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů. 29. Pravím ale vám, nebudu pít od této chvíle z toho plodu lozy, až do dne onoho, když jej pít budu s vámi nový v království Otce svého.

Přišli jsme ke slovům písmá, o nichž netoliko mezi církví katolickou a jinými tak řečenými církvemi ve *hlavitých věcech*, nébrž

také mezi vykladateli katolickými, ovšem ve věcech *méně důležitých* aneb docela nedůležitých, nesnáze trvají. Počínajice od nesnad menších musíme hned připomenouti, že Matouš a Marek sice čtou *když večereli* či *když jedli*, ale Lukáš 22, 20. a Pavel 1. Cor. 11, 25. o kořiku mluví praví, že to dalo se *po večeri*; odkud zavíratí můžeme, že se ustanovení svátosti stalo, když byli již pojedli, avšak stůl ještě odstrojen nebyl, čehož také církev v kanoně se drží. Dále slovo *požehnati* či dobrořečiti střídá se se slovem *díky činiti*; z čeho právodno jest, že obojí se dalo, i díky činění a chválení Boha i žehnání toho chleba a vína, jenž se zázračným způsobem v tělo a v krev Páně proměnití měly. Chléb, kterýž tehdá se jedl, nebyl jiný leč přesný, malý a tenký, našim oplatkům podobný, jak ho Židé za velikonoci požívali. Toho tedy požehnal, jako i hned totéž nad vínem v kalichu učinil. Že požehnáni či dobrořečení to dvoje nad chlebem a nad vínem zvláštní do sebe mělo význam, patrnó z toho, že všickni evangelisté toho výslovně dokládají, jiných obyčejných při té slavnosti modliteb a důkůčinění pomíjejíce. Ač pak požehnáni tím nedála se ta proměna chleba v tělo a vína v krev Páně, nébrž slovem Krista všemohutným, přece živlové ti, chléb a víno, požehnáni omím k zázrakům neviditelného řádu milosti Boží posvěceni a ustrojeni byli. Chléb ten přesný buď rukama buď nožem Pán na dvanácti dílů rozlámá a každého z apoštolů jednu částkou podělil.

Ustanovení nejsvětější svátosti dalo se teprv, když již obrazná hostina byla předěšla a doslavena byla památka vysvobození lidu z Egypta. Tenkrát nastal nový všech věcí pořádek a Nový Zákon v platnost vešel, jímž osvobození od věčné smrti lidstvu se poskytl. Jiní za to mají, že se to právě za jídla a za pítí stalo, že ustanovení velebné svátosti mezi druhým a třetím kořskem připadlo a tak na místo předobrazných písní a předobrazné číse věc sama nastoupila a stará pascha novou a vznešenější paschou vyzdvižena byla. Ale první výklad jest dopadnější, an Lukáš a Pavel výslovně povídají, že se to *po večeri* dalo, když nikdo neměl a nesměl okusiti něčeho více. Když tedy Pán pravil: *Vezměte a jezte*, muselo již to napomenutí Jeho apoštolům s podivením býti a jim na mysl navoditi, že tu něco ozvláštního, nového, mimořádného se děje. *Toto jest tělo moje*, vece Pán. *Toto*, co v rukou držím a co vám nyní rozdávám, jest tělo moje; náměstka *toto* jest subjekt a slovo

tělo jest praedikát či přísudek, tak žebychom dobře mohli přeložiti: *Toto jest tělem mojm.* Spona jest neznačí nic jiného než jak zní, aniž jí lze k obrazu a podobnosti nějakému táhnouti a vykládati, jakoby jest toli bylo co *znamená, znamením jest.* Kdyby to byl Pán říci chtěl, bylby mohl čtyřiceti a pěti slov užiti, jimiž aramejská a syrská řeč pojem obraz a představovati či *znamena* oddává a vyjadřuje. Již sice při oné příповідi u Jana 6, 48. n. Pán ohledem na manu (chléb nebeský Sap. 16, 20. n.) chléb co držitele a nosiče svátostné přítomnosti těla a krve své a co udělovaldo téhož těla a též krve Páně naznačil; avšak právě ze slov tam užívaných v. 56. *tělo mé pravdivé jest pokrm a krev má pravdivé jest nápoj,* vysvětluje, že o nějakém pouhém obrazu nemluvil, nýbrž že slova Jeho v přesném a přísném významu podle jich znění brát se musejí. Co tu nepřátelé skutečné přítomnosti Páně příkladů nabromadili, jimiž dokazují, že slovo jest druhy značí toli co *znamená*, ti příkladové všickni platnosti nemají. Hlavní hermeneutické pravidlo nás učí, že slova v přirozeném smyslu či významu svém slyšána býti mají, dokavá okolnost, souvislost, záměr a podobní důvodové od literárního smyslu nás odstoupiti nenutí. Tohoto nikde nic není. Apoštolé jistě tomu výroku Páně doslovně rozuměli, aniž jim co tvrdo a nesnadno bylo, jak kdysi nevěřcům oněm u Jana 6, 61.; sic jinak byliby se Pána tázali, jak se Ho byli o významu některých parabol ptali Matouš 13, 18. 36. 37. a Pán by jim to jistě byl vysvětlil. Mluví Pán, a v tom nemalý důvod spočívá, co zákonodárce a co stanovce nového řádu před tím nebývalého, a tu nemohl leč vlastitých slov užívat. Také slova Kristova zřejma a tak na blředni jsou, že v církvi jinak než vlastní slyšána nebyla a skrze tisíc let nikdo jiného smyslu vkládati do nich se neosmělil. Teprv Berengar ve století jedenáctém slova ta k vidu a jinoznači natahoval, jenž ale tudýž od církve byl vyobcován. Důkazy skutečné, pravdivé a podstatné přítomnosti Páně ve svátosti této hned od kolébky církve u sv. Ignatia Smyrn. 7. Filad. 4. a Justina ap. 1, 66. až na nejnovější sněm Tridentský 13, 1. v hojnosti nalezáme. Jediná krátká slova Chrysostoma (h. 82. in Mt.) uvádíme: *Který pastýř kdy ovce svoje vlastními údy krmil? Mnohé matky po svém porodu děti jiným kojnám oddávají; toho ale Pán nechť, nýbrž vlastním tělem nás krmí, k sobě připojuje a přiklňuje.* Tudý si otcové představovali přeměnu chleba v tělo a vína v krev

spůsobem tím, jak se v Káně Galilejské při svatbě z vody víno stalo; tudý se sv. Ambroz odvolával na hl. Mojžíšovu, z níž had se stal, jenž opět v hl. proměněn; tudý sv. Cyrill Jerusalemský vece, že se stáváme Kristonosící a že slova 2. Petr. 1, 4. na nás se plní, an ve svátosti té převedlébné přiučastňujeme se přirody Boží.

Není tedy ve slovech: *To jest tělo mé, to jest krev má* jiného smyslu leč tento: To, co vám vněšně pod způsobem chleba podávám, není již více chlebem, než jest *tělo moje.* Sv. Lukáš 22, 19. přidává (tělo), *jenž za vás na smrt za obět vydáno bude,* z kterých slov jde, že velebná svátost spolu obětí jest. Jelikož se tělo pouhé neobětovalo, nýbrž celý Kristus, jenž člověk a Bůh jest, proto v těle celý Kristus bytuje a sice Kristus jakožto obět za hříchy světa. A tudý dvojí stránka velebné svátosti se rozeznává, an buď co *strava*, buď co *obět* se považovati může. Proto vece slavné koncilium Trident-ské 22, 1.: *Řekne-li kdo, že při mši svaté se Bohu pravá a vlastitá obět nepřináší, aneb že obět nic jiného není leč poddávnutí Kristovu tělu ku požívání, ten vyobcován buď.* Jedli apoštolé stravu obětou; obětovatel i obětovanec byl Kristus, jenž predebral či anticipoval obětování své, jak byl na hoře 17, 2. oslavený své předujal.

Totéž se dalo s kalichem, jejížto Pán vzav v ruce své přesvaté opět jak chléb dříve žehnal či dobrořečil a díky vzdával v tom smyslu, jak jsme ho dříve dotekli. I podal apoštolům a pravil jim: *Tijte všickni, všickni, dí, poněvadž jeden kořik či kalich byl a pro všechny se najednou nalilo, aniž pro každého zvláště nalíváno bylo, ješto z chleba každý svou část byl obdržel. Nebo to jest krev má Nového Zákona, dí dále.* To, co v kalichu se nachází a vínu se všelijak podobá, není již víno, nýbrž krev má, a jest krev Nového Zákona. Genitiv *Nového Zákona* jest genitiv obsahu; v krvi té obsahuje se Nový Zákon, požívání té krve činí člověka účastna Nového Zákona. *Krev Nového Zákona*, poněvadž při vylití krve té t. j. při té oběti Nový Zákon ustanoven a uskutečněn; krev ta drží v sobě dar nové úmluvy a přípověď o hříchův odpustění a o životu věčném. *Kdo jí tělo mé a pije krev mou, má život věčný.* Jan 6, 55. V řeckém textu jest člen před slovy *Nového Zákona*, jenž poukazuje, že to jest zákon ten, o němž se dávno předpovídalo. Sv. Lukáš a Pavel s malým odsunutím, ale v též smysl, praví: *Kalich tento jest Nový Zákon v krvi mé t. j. kalich ten obsahuje Nový Zákon v krvi*

mojí; ovšem ale Matouš a Marek slova Páně, jak skutečně zněla, Lukáš a Pavel ale více dle smyslu toliko uvádějí. Co vece Pán vylita bude, jest toli co prolita, vystřikána, vychystána bude, jak se to při obětech před oltářem dalo. Tím se krev ta, co krev obětná, co skutečná oběť ode Pána vystavuje a tudy skrze krev se Nový Zákon potvrzuje, jak tam Ex. 24, 8. n. Hebr. 9, 13. Starý Zákon či stará úmluva obětnou krví zavřena, potvrzena a zapečetěna byla. Tam Ex. 24, 8. byl Mojžíš prostředníkem úmluvy skrze oběť, tuto jest jím Kristus, jenž vlastní a ne cizou krev ku potvrzení nové úmluvy přinesl a vylil Hebr. 9, 12.; tam pod oltář vychystěna, tu pod kříž; tam lid skropen zevně, tu apoštolé uvnitř krví Páně pojeni byli. A tudy ovšem při krvi stojí zmínka o zákoně či závětu, poněvadž skrze krev toliko se dalo potvrzení úmluvy.

Z toho pak ovšem jde, že krev ta jest skutečná krev obětná, tělo to skutečně obětné tělo; neboť nevytlá se obraz krve před oltářem, nébrž pravdivá, bytná, skutečná krev. To vysvětluje již z toho, jehož jsme podotkli, záměru Páně, an tu nový předpis a příkaz, novou úmluvu a úchvalu, ano závět a poručení svoje vydává; všechny však zmíněné věci přísně v doslovném znění se brátí musejí a také berou tam, kde právo panuje a kde pravidla jistého a pravého vykládání se zachovávají. Nad to slova: *tot tělo mé čtyřikrát se čtou a v církvi jak jsme zmínili jinak leč o pravdivém, neobrazném a skutečném těle vykládána nikdy nebyla.* Ano Kristus sám předčestně a předchodně k pátkám budoucím prohlídky autentický výklad slovům svým předěslal Jan 6, 56, 57. *Tělo mé právě pokrm, krev má právě nápoj jest.* Ovšem jest to tajemství a co tajemství nám není v celém obsahu dostupno, an by jinak tajemstvím býti přestalo. Ač pak, jak dť sv. Tomáš, *hled a zrak a chut se tuto sdílí, přece dává sluch nám důvod stálý o skutečném a bytelném bytování těla a krve Páně pod způsobmi chleba a vína.* A jak při způsobě chleba jsme pravili, tak i tuto při způsobě vína se nalezá; přítomna jest živá a pravá krev Krista Pána a jelikož ta bez celé osobnosti Jesu Krista mysliti se nedá, tedy ovšem pod způsobou vína celý Kristus s tělem, krví a duší, se člověčenstvím i božstvím bytuje. (Trid. sez. 14. kan. 3.)

Ačkoli pak pod způsobou chleba a pod každou i nejmenší částkou způsobu té Kristus celý přítomen jest, přece také Kristus pod způsobami krve tu svátost slavil a slaviti poručil, poněvadž tím jedno měla smrt

Páně představena, za druhé povaha obětová té svátosti označena býti. Pro to nerozlučné kalicha k oběti se odnášení při mši sv. oběťující kněží a biskupové také z kalicha pijí; lid ostatní ale vlastně a přísně mluvě nebětuje a tudy ovšem pod jednou způsobou přijímatí může, jak to církev sv. z dobrých příčin zavedla.

Nápadna jsou slova Páně, že krev ta vylita bude *pro mnohé*. Sv. Lukáš dť: *za vás 22, 20.* Slova za vás nejsou závažna, poněvadž prohlídkaj k těm, jenž přítomni byli, apoštolům. Avšak ani slova za mnohé nesnáze nemají, poněvadž Pán předvídal, že ne všickni lidé účinků krve Páně tuto prolité se přiúčastní. Církev obojí čtení v kanoně mše svaté spojuje, an vece: *Za vás a za mnohé vylita bude.*

Ze slov za odpustění hříchů dvojí naku odvětu, jednu že krev na kříži a krev v kalichu tožna byla; druhou že mše svatá tolikéž smírnou a odhřívou obětí jest. Ač pak při ní se se strany člověka obzvláštní hodnosti požaduje. Ostatně otcové sv. do břev v oběti té vidí onu čistou a všesvětovou oběť, o níž prorok Malachiáš 2, 11. mluví, jakož i to, co sv. Pavel Hebr. 5, 6. naskytá, že tu Kristus se prokázal býti knězem podle řádu Melchisedechova. Nad to tři hlavitě části, jichž při mši sv. svrchované potřeby, obětování, proměnění a požívání, bíledné i při prvním úkonu s tělem Páně i při druhém s krví Páně se spařují.

O posledních a závěrečných slovech: *Nebudu z toho vinného či lozového plodu píti až v království nebeském* nemalá nesnáze povstává. Již hned otázka zabíhá, zdali ta slova skutečně závěrečná jsou, anebo-li ode Pána hned před ustanovením nejsvětější Svátosti pravena byla. Nebo se mnohým vidí, že slova ta Matouš jen proto sem ku poslednímu přenesl, poněvadž o víně právě řeč byla, že ale slova ta již ustanovení velebné svátosti předcházela. Lukáš zajisté 22, 15. 16. před ustanovením úmluvy nové kladě slova Páně: *Žádosti žádal jsem paschu tu jísti s vámi prvé než bych trpěl; nebo pravím vám, že již od toho dne ji nebudu jísti, dokud se ne naplní v království nebeském.* A vzav kalich a díky učiniv a jim podav pravil: *Nebudu píti z plodu vinného, až přijde království Boží.* Z toho tedy zavírali vykladači, že slova dotčená ode Pána ještě před ustanovením svátosti vřčena byla. Jiným ale se lépe vidí, že Pán na konci veškeré své správy slova ona opět pronesl a že Lukáš o prvním předchodném, Matouš a s ním Marek 14, 25. o závěrečném slov těch ode Pána užití mluví.

Přistoupíme-li k vyložení slov těch, není smysl jejich jiný než: Nebudu s vámi paschy slaviti více, leč v jiném, novém, oslaveném způsobě v nebeském království. *Píti z plodu vínného* značí příminkou nějakou toli co *paschu světití či slaviti*; a tu paschu slíbí Pán s apoštoly slaviti v *království nebeském* t. j. *ve slávě nebeské* a sice *novou* t. j. novým způsobem, blaženou měrou, nevstihlým během; nebo tam věci veškerý novy budou, nové světlo, nová strava a požitba Apoc. 21, 5. 22, 5. Jes. 60, 19. n. Předpovídá jim slovy těmi přenosnými blahoslavenství nebeské, kteréžto se v písmě často k hostině připodobňuje 8, 11. a jinde se praví, že opojení budou z domu hojnosti prudem rozkoše. Žalm 35, 9. Ap. 19, 9. Lukáš 14, 15.

To jest nejdopadnější výklad, u většího dílu sv. otců běžný. Smysl slov těch se potvrzuje tím, co v násl. v. u Lukáše 22, 29. 30. Pán praví: *A já vám odkazuji království, abyste jedli a pili za stolem mým a v říši mé a seděli na stolicích soudce dvanáctero pokolení izraelské.* A tudy ovšem se vylučují výklady jiné, dle kterýchž chiliastické myšlenky tuto se nalezati zdály. Aniž také výkladu toho přijmouti lze, podle něhož slova ta se na obcování Páně zemské po z mrtvých vstání potahují, aneb toho, jenž *královstvím Otce* tuto církev slyší. Ačkoli zajisté království Boží někdy církev znamená, přece slova *království Otce mého* neznají jiného leč blahoslavenství *nebeské*, obzvláště kdež o jedění a pítí v království tom řeč jest. Po z mrtvých vstání Pán jedl sice a pil s apoštoly, ale toliko mimochodem a jako chvatem, toliko aby apoštoly o svém z mrtvých vstání přesvědčil. Také je záměru Páně průvodno a na bládní jest, že o blahoslavenství nebeském mluví, poněvadž slovy těmi chtěl zkormoucených jejich myslí potěšiti, aby slyš nabýli k postoupení toho, co dále na Pána přijíti mělo.

Některá slova *kalich píti* slyší o požívání těla a krve Krista Pána v nebesích, ale neslyší toho o požívání těla posvátném a svátostném, nébrž rozumějí požívání Kristovy bytnosti v témže smyslu, v jakém se o blažených dí, že Boha požívají; což ovšem s předešlým výkladem našim na stejno vychodí.

Záhodno jest ku konci tuto postaviti slova synody Tridentské, ježto o svátosti velebné vypovídá sez. 13, kap. 2.: „*Spasitel* náš ustanovil svátost tu, ve kteréž plnost lásky své k lidem vyžil a památku podivných skutků svých zanechal. Velel Pán, abychom tu svátost převelebnou přijímajíce památku Jeho

slavili a smrt Jeho blásali, dokud nepřijde svět soudit. Kázal nám bráti svátost tu co duchovní stravu, abychom krmení, syčení a posilnění byli a žili životem Toho, jenž pravil: Kdo mne jí, bude živ pro mne Jan. 6, 58. Kázal nám ji přijímati co pramen spásy k oprostění hříchů vředních a k ochránění před hříchy smrtelnými. Nad to chtěl, aby nám byla závdavkem věčného blahoslavenství a vazbou jednoty těla toho, jehož hlavou jest.“ Toi se sněmu Tridentského.

Již pak po ustanovení svátosti počalo utrpení Páně. O tom dí Matouš:

30. A chválu vzpěvše vyšli na horu olivetskou. 31. Tehdy vece jim Ježíš: Všickni vy pohoršení budete na mně této noci; nebo psáno: Bíti budu pastýře a rozprchnou se stáda. 32. Ale když z mrtvých vstanu, předejdu vás do Galiléje. 33. Odpovídaje pak Petr dí jemu: By pak všickni pohoršení vzali na tobě, já nikdy pohoršení nevzmu. 34. Vece mu Ježíš: Amen pravím tobě, že této noci, prvé než kohout zapěje, třikrát mne zapřeš. 35. Dí jemu Petr: Bych měl umříti s Tebou, Tebe nezapru. Podobně i všickni učeníci pravili.

Chvalopěním, jež apoštolé s Kristem Pánem po skončené večeři odbyvali, rozumí se zpívání halelu čili žalmů 115—117, podle vulgáty, an část prvnější toho halelu žalm 112—114 dříve již odpěna byla. Po skončení chvalozpěvu vyšel Pán s apoštoly svými z Jerusalema na horu olivetskou; avšak dříve nežli vyšel, mnoho řečí ještě byl k apoštolům mluvil, jichž Matouš tuto mlčením pomijí, jež ale Jan v evangeliu svém po několik kapitol 13—17. uvodí. Lukáš také některé věci ještě před oním vyjitím klade, jakož o při, kterou mezi sebou apoštolé o přednost vedli, o volání se Páně ku příkladu pokory jim danému, o třibení jich jako pšence, o přednosti Petrově a potvrzování od něho apoštolův; o mečech atd. Ze slov pak, jež přidává Pán u Lukáše 22, 28.: *Vy jste, jenž jste se mnou setrvali, viděti, že již tenkrát Jidáše mezi nimi nebylo, nébrž že byl dříveji vyšel, aby pozdvihl patu proti Pánu svému* Žalm 40, 10. Bylo sice, jak se praví, přikázáno neopouštěti města noci té, když pascha se odbyvala; avšak bora olivná patřila k městu nejsouc od něho více nežli s

cestu sobotnou vzdálena Act. 1, 12. Cesta šla údolím Josafatským přes ručej Cedron. Tenkrát, jak Matouš vece, Pán pravil: *Všichni vy se pohoršíte nade mnou. Slovo tenkrát* nesmí se velmi stahovati a přitůžovati, an ani sv. Matouš ani také druzí evangelistové zevrubného věcí vypravovaných pořádku nepfleli; nemůže nám tedy vaditi, že u sv. Lukáše a Jana tatáž předpověď Páně o učeníků, zvláště ale Petra, zhoršená se již před odchodem na horu olivetskou klade se. Chce Pán říci: Stane se na mně to, co vám k urážce bude a vás k tomu bude míti, abyste učinili, co vám nyní protivno a téměř nemožno se vidí, a abyste zanechali toho, co se vám nyní svrchované posvátno býti podobá. V čem by to pohoršení apoštolův záleželo, sám Pán dokládá slovy proroka Zachariáše 13, 7.: *Bit bude pastýř a ovce rozpláší* či *rozeptýlí se*. Předpovídá, že apoštolé Jej opustí ze strachu a bázně, že klesnou na mysli a že na samé nesnady přijdou co a kam nevědouce. Nepraví Pán, že víru v Něho ztratí a jí zbudou, nýbrž dí, že do tobo zmatku a omamu přijdou, že Ho opustí, čeho se chopiti nevědouce. Dálo se jim to, můžeme-li to tak jmenovati, přitmi mysli tehda, když Pán jat a odsouzen byl. Dálo se to připuštěním Božím, díl aby nestatečnost lidská ozřejměla, díl aby se ukázalo, že nijak závada Božímu záměru se díti nemůže. Pohoršení to z křehkosti lidské u apoštolův se dálo. Matka Boží toliko nijakého v ohledu tom přitmi neutpěla, v naději svrchované napořád trvaje i tenkrát, když Pán jat, ukřižován a v hrobě složen byl; tudy církev sv. j. ozvláště den soboty, za něhož Pán v hrobě ležel, zasvětila.

Slova prorokova svobodně citují se. V proroku samém Bůh k meči promlouvaje dí: *Ó meči, vzbud se na pastýře mého, bij pastýře a rozprchnou se ovce. Bij ovšem tu značí toli co bítí budu, an Bůh mluví a meči bítí káže. Mluví Zachariáš o těžkém a posledním navštívení, kdež pastýř Israelův ubít, stádo rozeptýleno, Jerusálém dobyt a malá část ochráněna bude; ta doba, vece Kristus, nyní přišla. Ve slově *bij* nebo *bítí budu* leží, že Bůh sám číší hněvu na Syna vyilal a vydal Ho ve smrt Rom. 8, 32. Ale Pán jich nezarmucuje tak, aby nepřičinil spolu také nějaké potěchy; vece: *po svém pak z mrtvých vstání předejde vás do Galiléj*. Rozptýlení budou, jak jim z proroka předpovídá; i kde se má s nimi opět shledati? Galilea byla kolébka víry v Pána, tam nejvíce stoupenci Páně bylo, tam nejbezpečněji se shromáždití a s Pánem mluvití mohli, a bylo ovšem*

slušno, aby kde vzešlo první světlo 4, 16. tam i druhé slunce před jinými zasvítlo. Pán jim sice také v Jerusálémě se zjevil, ale více jenom pochvilně a mimochodem; déle a častěji a tak, že jim k vyučování se propůjčoval, zjevoval se jim v Galilée, kdež vlastně ohnisko veškeré Páně působnosti se nalezalo. Tam s nimi scházeti se nebylo nebezpečno, jak to mohlo býti v Jerusálémě a tudy ovšem raději o tom slyšeli, než kdyby byl jim pravil, že mezi těmi nepřátely v Jerusálémě k nim přibude.

Ale ta Páně o zhoršování se apoštolů na Pánu předpověď rozbolcla Petra, a nemohl odolati puzení svému, aby nebyl v horlivosti své a ve své ku Pánu, jak se mu zdálo, nezvratné přivinností zvolal: *Hy se všichni zhoršíte nad Tebou, já nezhorším se*. A když mu Pán předpovídal, že dříve kuropění *trikrát* Jej zapře, tedy znova se Petr rázně a ohnivě vyjádřil: *Bych umřítí měl s Tebou, nezapru Tebe*. Nevadí nám, že dle Matouše se to dálo později, dle Lukáše a Jana dříveji, neboť jsme několikráte již pozorovali, že zevrubné posloupnosti chronologické šetřiti sobě evangelisté nepředsevzali. Přece však sv. Augustin a jiní po něm vykladači trojí předpověď Páně o zapření Petrovu přijímají; dvojí za hostiny ještě, totiž první u Jana 13, 38., druhou pak u Lukáše 22, 31. n. a třetí na cestě do Getsemany (Matouš 26, 33). Jisto pak, že to zapisáhání se Petrovo jen z veliké lásky a z vroucí ku Pánu přivinnosti povstalo a ovšem křivdu činí světcovi tomu vykladači, jenž v tom smělost, opovázlivost a ještěné v sebe důvěřování spatřuj. Lásky právě za nemožno držl, aby ode předmětu lásky upustila a větších sil se do sebe domýšlí; avšak proto přece láska jest a zůstává, aniž v pouhou odvážlivost a přivazčivost se zvrhuje. Ukázalo se ovšem, že Petr slyu svoji přeceňoval, ale i to patří ku povaze lásky, a Bůh dopustil Petrovi padnouti, aby věkostálým vrtkavosti a nespolehlivosti mysli lidské příkladem ostával. Nad to pak také dopustil to Bůh, aby tím hlouběji v sebe nazrev, tím výšeji skrze milost Boží podněsti se mohl. Petr se tedy vzpíral a proučil, Pán ale vezdy zůstával při své předpovědi: *Trikrát mne zapřeš, nežli kohout zapře*, aneb jak Marek určitěji vece: *nežli kohout dvakrát se ohlásí* t. j. mezi prvními kohouta voláním při půlnoci a mezi vlastním kuropěním předsvitevně rozumí se u Matouše, jakož i u Lukáše a Jana a tudy sličně se s udáváním Marka shoduje; Marek určitěji

mluví, poněvadž z úst samého Petra plné slov znění uslyšev je ve svém spise zaznamenati mohl. Ale ta Páně v předpovědi o zaptění Petrově stálost podnítila toho prvoapostola, že znova raději umřítí než Krista zapřítí se zařkal, touž ku Pánu láskou a horlivostí veden jsa a ovšem i spoluapostoly své ku podobné lásce a odvážnosti vzbudit hodlaje. Tudy také ostatní jednohlasné raději umřítí nežli Pána zapřítí se hlasitě zařkali, jakož skutečně srdce jejich ku Pánu láskou hořelo a (Žalm 29, 7.) *řekli všichni v hojnosti lásky své: nepohne se na věky. Pán již dále nic neřekl, věc vývoji svému zůstaviv, jejich lásku sice poznáv, ale spolu také věda, že vůle jejich sice dobra, ale plet její slabá jest, a že se ovšem stane, co byl Petrovi předpověděl.*

Ostatně podotýkáme, že někteří novější vykladatelé korupci se stráží noční, a sice římskou čtvrtou, židovskou třetí, stožňovali; ale činili to zholá bez důvodu a tudy není, proč bychom od toho, jež jsme dle starších interpretův oddali, výkladu odstoupali. Leč následujeme svatého Matouše v dalejším vypravování.

36. Tehdy přišel Ježíš s nimi na popluží, jenž sluje Getsemane a řekl učeníkům svým: Posedzte tuto, až odejde tamto pomodlím se. 37. A pojav Petra a dva syny Zebedeovy, počal se rmoutiti a teskniti. 38. Tehdy dí jim: Smutna jest duše moje až k smrti; pozůstaňte tuto a bděte se mnou. 39. A pooděšed maličko padl na tvář svou modle se a řka: Otče můj, jestli možná, ať odejde ode mne kalich tento; ale však ne jak já chci, ale jak Ty. 40. I přišel k učeníkům svým a našel je spáti; i dí Petrovi: Tak-li jste nemohli jedné hodiny pobditi se mnou? 41. Bděte a modlce se, abyste nevešli v pokušení; duch zajisté ochoten jest, ale tělo slabo. 42. Opět po druhé odešel modlil se řka: Otče můj, nemůže-li kalich tento minouti, leč bych pil jej, staň se vůle Tvá. 43. A přišel opět a našel je spáti, nebo byly oči jejich obtíženy. 44. I ostaviv je opět odešel a pomodlil se po třetí, touž řeč říkav. 45. Tehdy přijde k učeníkům svým a vece jim: Spěte již a odpoči-

vejte! Aj přiblížila se hodina a Syn člověka vydán bude v ruce hříšných. 46. Vstaňtež, pojďte! Hle přiblížil se, který mne vydá.

Přišel Pán na popluží, aneb jak se jiným přeložiti podobá na dvorec; nebylo to stavení ani ves, nýbrž místo poplužné a jak Jan 18, 1. vece, zahrada. Zahrada ta pro stín a pro jeskyně bez mála Pánu milabyla. Starší otcové v zahradě té vidí ozna a opak zahrady rájské; tam, v rájské zahradě, člověkovo otroctví se počalo, tu, v zahradě getsemanské, počalo osvobození z otroctví onoho skrze Krista. Getsemane značí toli co lis olivný, ač jiným se jinak podobá. Místo, kde Pán na sotnách se povahoval, ukazuje se posavad na cestě od brány Štěpánské za Cedronem v údolí u paty hory olivetské; jest to pole čtyrhramné zdi obehnané a ukazují se místa, kde se Kristus modlil, kde učeníci spali i kde Jidáš Pána zradil. Do Getsemany Pána tři toliko a to nejdůvěrnější a nejsstoupenější učenci následovali, Petr a dva Zebedeovci, Jan a Jakob totiž. Tyto chtěl mít svědky toho, co se dítí bude a býti přítomnými sotnám, otrápám a mukám, jež podstoupiti Mu přicházelo. Byla třetice či trojice apoštolů, kteří již dříve sami bez ostatních apoštolův byli svědky slávy Jeho na hoře Táborské, jakož i přítomni byli, když dceru Jairovu vzkřísil; svědkové slávy Jeho měli také svědky unížení Jeho býti. Na cestě již se zmocnila Pána veliká tesklivost, truchlost a zarmoucenost; aniž ji Pán tajil před učeníky svými, nýbrž zjevně o ní učeníkům pravil: *Smutna jest duše má až k smrti!* To jest: tak veliký na mne hrne se zármutek, že mne usmrtiti může. Jest to nejvyšší stupeň smutku a žalosti. Příčina toho náramného zármutku byla ta, kterou Pán sám udává na modlitbě své, an vece: *Možno-li, nechat odejde kalich ten.* Hruza a bůle a sotny smrti se na Pána valily. U některých lidí bývají strachové smrti hrozni, u těch nejvíce, jenž beznadějně smrti se oddati musejí. U Pána přesahovala tesklivost ta všechno představení naše; umřel v plném květu života; příroda lidská v Ném ve své nejlepší svrchovanosti a bezhříšnosti se nalézala a tudy tím více smrt se jí protiviti musela; Pán všechny okolnosti smrti a muk svých do podrobná znal a předvídal; tanuly Mu na mysli veškeré smrti a veškeré nemoci a muky i útrapy, co jich kde na světě, se Mu na oči naskýtaly. A což nejvíce tesknosti Mu

přidalo, všickni hříchové veškerého člověčenstva tížili nesmírným a bezpřemným břemenem svým na duši Jeho, a všechny muky, které ze hříchův na lidské pokolení plynou, Mu na um přišly a útrubu Jeho přikvačovaly. K tomu bolest pro ty, jenž věčné spásy nedojdou a jimž ta překrutá smrt Jeho neplatná zůstane, útrpnost Jeho se zádným apoštolem a s národem úrupným: ty a mnohé jiné lidskému rozumu nedostupné příčiny duši Páně v propast smutku potopily. A tudy tak náramně vzrostla mdloba a tesknost Jeho, že Mu krápěje krve potom se vyřinovaly Lukáš 22, 44. Proto čteme v řeckém textu místo *litos*, *smutna* jest duše, *περίλυτος* *obsmutna* t. j. duše má ode všech stran smutkem obklíčena, jím téměř zařícena jest. Pán, jenž samovolně přirodu lidskou na se vzal Hebr. 10, 5. 7., také samobchtě pocítům muk oněch nesmírných podobil se a tím netoliko lidskou přirozenost svou dokázal a všelikou apathii a bezcitnost nepřirozenou býti osvědčil, nébřž také zásluh neocenitelných z toho pro sebe a pro člověčenstvo dobyl. A tudy slovo *počal* teskněti a truchleti značí, že dobrovolně se ve strážně dotčené vydal, přirozené lidské strážnivosti závady a přítrže neklada. Učinil to kromě dotčených příčin také, aby jak Hebr. 5, 8. přidává, *z toho, co trpěl, naučil se poslušnosti a stal se veleknězem lítostivým a útrpným*; aby hrůzu, kterou má smrt od sebe, odhal a smrt nám snesitelnou, ano, jak u mnohých světců a světic, záducou učinil; nadto pak abychom věděli, jak trpělivě zla všechna snášeti a jak na modlitbách pro ně potěchy hledati. *Pro mne, vece Ambr. in Luc. 22. ubolával, an pro sebe neměl toho podstupovati, pro mne vzdav se rozkoší věčného božství nechutenstvím křehkosti moji se podrobil. Přijal zajisté zármutek můj, aby mně svou radost užštěřil a sstoupil až do lopot a svízeli smrti, aby nás do života povolal.* Tudy nediv, že mučenici se utěšenou myslí na smrt odcházeli.

Vece Pán: *Ostaňtež tuto, až odešel se pomodlím.* Tuto, vece t. j. neodcházejte nazpět k ostatním učeníkům, nébřž vy aspoň přítomností svou mne, ač možno-li, potěšujte, se mnou na bdění trvající. Žádal je po boku mlti sice, avšak se od nich odtrhnul na modlitbě sám býti chtěje, jak byl o tom výše 6, 6. pravil: *když modlíš se, odejdi do pokojíka svého a zavřev modli se tam skrytě.* A to modlitba do sebe má, ozvláště vroucná z útroby nejvnitřnější duše vyšlá modlitba, že o samotě se nejraději vylévá. *Malíčko podesel, di Matouš t. j. jak dokládá sv. Lukáš*

22, 41., na dohození kamenem. Jaká modlitba to byla, viděli a slyšeli učenci, an nebyli tak daleko vzdáleni, žeby nebyli mohli věcí těch nfmáti. Padl nice t. j. na tvář svou, netoliko pokoril se před Otcem nebeským, ale docela poslušnost svou, jakož i úsilnost a snahu modlitby a prosby své na jevo dal. Padl nice, ale z toho položení se pozdvihl malíčko a kleče pravil modlitbu, jak Lukáš 22, 41. vece. — *Otče, jestli možno, volá Pán. Všecko jest možno Bohu, a všemocen jest; ale nedovolává se Pán všemocnosti, nébřž všemoudrosti Boží; nezdráhá se trpěti; ale přirodě lidské dluh platí a žádá, aby snad smrt Jeho nepřišla v té ukrutnosti a s těmi broznými okolnostmi, s jakými skutečně spojenou ji býti předvídal, jakož aby za tou příčinou lid israelský takové veliké viny se nedočinil. Jest to pátka duchová s Bohem, jak tam druhdy byla ona Jákobova Gen. 32, 24. Ale Pán se hned podává a vlastivě se vůle odříká: *Ne jak já, ale jak Ty chceš.* Ta svrchovaná poslušnost Páně měla svrchovanou cenu a všeliká hodnota a zásluha smrti Jeho z této ctnosti se prýští; to byla nejsvrchovanější obět. Hlas ten, jimž se vzdal všeliké vůle své, ustrojil nám spásu a ozbrojil nebeskou zbraní všechny ty, kdožkoliv strádati a trpěti musejí; jest to hlas vítězný ta modlitba Páně: *Tvá vůle děj se!* jí zajisté veškery hrůzy pronásledovatelů a veškery bouře pokušitelů překonávají se. Nad to víme, že se církev v nauce své o dvojí v Kristu vůli na toto místo nejvíce odvolávala. *Otče můj* převhodně Pán pravil, aniž užíval pouze slova *Bože!* *At přejde kalich;* kalich 20, 22. značí utrpení a slovo *přejiti* vzato jest od obyčje, podle něhož z jednoho kalicha mnoho osob pilo a tudy každému kalich ten v ruce dostal se a ten, kdo piti nechtěl, kalich minouti se dopustil. Žádá Pán, aby minul Ho kalich ten, to jest, aby útrapy hrozná, možná-li, Ho užštěřily. Modlitba ta drahněji se prodloužila, tak že když Pán povstav z ní k učeníkům vrátil se, je spící nalezl. Pozdě v noci bylo, smutek, péče a tesknost byly duše apoštolův opánovaly a tudy, jak to příroda lidská sebou nese, ke spánku nachýlily. Tu se naplnilo, co v žalmu 68, 21. žaluje Pán: *Očekával jsem, kdoby se mnou se pormoutil a nebylo nikoho, a kdoby potěšil a nenalezl jsem.**

I vece k těm třem: *Tak jste nemohli ani jedné hodiny se mnou pobditi.* Spojka tak nestojí sama, nébřž váže se se slovem *nemohli*, kterémuž síly přičiňuje; jest to slovece ne tak tázací, jak raději divící. *Hodiny jedné* vece Pán; ač na slovo to nalé-

hati a ho ždímáti nesluší, přece z něho vysvítá, že Pán déleji na modlitbách trval. Apoštolé první slova zaslechli, ostatek ale modlitby zaspali. Ku *Petru* mluví Pán, poněvadž netoliko před jinými se (v. 33.) zapřísahal ku Pánu všelijak státi, nébrž jak víme, všady prvotnost vedl a tudy před jinými bdíti měl. Tudy Marek 14, 37. dí, že Pán Petrovi ta slova byl pravil: *Nemohl-bis jedné hodiny pobdíti?* Bezmála k jedinému Petru obrácena byla řeč Páně v singuláru (*spíš, nemohl-ji*), ale že se ke všem vztahovala, tudy Matouš také v plurálu ji uvodí (*spíte, nemohli-liž jste*). Dí: *Se mnou, který jsem za vás a celé člověčenstvo se modlil a bděl a krví se potil, a kteří ovšem život za mne dáti jste se zamlouvali, ani však se mnou bdíti nestačíte!* I vzbuzuje je opět, jako v. 37. již byl učinil, aby s Ním bděli, ale přidává bděte a *modlete se*. Takto dí, jakoby pravil: Tu již vaše pře se vede a o vás, o spasení vaše tu běží, ana veliká půtka a jako válka pro vás nastane, a kterak bez těch dvou zbraní, bedlivosti a modlitby, vítězství se nadíti můžete? *Abyste nevěšili v pokušení* přičiňuje: větou tou udává Pán příčinu, proč bdíti a modlit se mají. Nedf: *abyste nepadli* v pokušení, nébrž velí, co více jest, modlit se, aby pokud vůle Boží jest, všeho pokušení prázní a prosti ostali, poněvadž ovšem jistější jest nebojování než vítězení. Ti, jenž slova ta o *klesnutí* ve hříchy skrze pokušení pouze vykládají, příliš těsné a úzké meze výroku tomuto určují; prostranněji a šfeji znějí slova Páně a člověkům slabým a křehkým pěkně sluší ta prosba, aby již hned všeliké pokušení je minulo 6, 13.

Udává ještě příčinu, proč o vzdálení pokuseb by se modliti měli, an vece: *Duch se tu rozumí vyšší stránka člověka, tělem či pletí strana nižší, k zemským věcem táhnoucí.* Jest to protiva, o níž Pavel Rom. 7, 14. n. mluví a podle kteréž dí tamto 7, 22., že vniterný člověk sobě libuje v dobro, že ale nižší stránka jeho zákonu se protivuje; ačkoli docela obě ta místa na sebe nedopadají, an sv. Pavel s jiné strany protivu tu vykládá. Duch jejich hotov, ochoten a volen byl s Pánem bdíti a modlit se, ale plet či tělo jejich, síla těla jejich byla docela skleslá a vyprázněná a tudy nemohlo tělo vůli ducha postaciti. Nad to tělo brání duchu a všelijak mu závadou jest, aby záměrů svých nedocházel dle slov Sap. 9, 15.: *Tělo obtěžuje duši.* Ode pádu Adamova vládne poměr nedobrý mezi duchem a tělem člověka,

a když duch bdíti chce, tělo vypovídá po slušnost pro nestateč toho, čeho duch žádá, činíti nemohouc. Tudy vece Marek 14, 40., *že oči jejich obtíženy byly*, jak to také hned nížeji sám Matouš 43. v. praví. Těmi slovy Pán také ono učeníků svých podřímmnutí vymlouvá, pokládaje, že ovšem volní a hotoví byli bdíti a modlit se, že ale tělesná stránka dle nestateče svojí (a proto vece *oáę plet* a *nedí ořma tělo*) dobrému jich úmyslu odpřála. A tudy pro tu nestateč a slabost lidskou potřebí, modlit se, aby nás Bůh všeho pokušení ostřihl a zbavoval, ovšem pak — což dalejší výroku Páně vývoj jest — v pokušení na nás skutečně nadešlém nám klesnouti nedával, an pokud milosti Boží v nádobách velektěhých nosíme 2. Cor. 4, 7.

Nežstál Pán u apoštolův, nébrž opět se odebrav a odstraniv od nich opět po druhé se modlil, touž modlitbu říkáje: *Otče, možno-li, odejdi kalich ten ode mne, ale ne má, nébrž Tvá děj se vůle.* Tak vlastním příkladem potvrdil učení svého, že na modlitbách vytrvávati a neustávati máme Lukáš 18, 7. a obět poslušnosti svého zdvojnásobil. Navrátil se k apoštolům nalezl je opět spící, an tělo spánku nijak odolati nemohlo. I zanechal jich, odešel a po třetí se modlil *touž modlitbu* říkáje, ač bez mála ne týmiž slovy právě a týmže slov oněch pořádkem; nebo hned druhá modlitba *poněkud* jinak zněla než první. První byla: *Otče můj, možno-li, nechal mne mine kalich; druhá ale jako lahodněji zní: Otče můj, nemůže-li kalich ten mne minouti, leč bych jej pil, staň se vůle Tvá.* Při modlitbě třetí sv. Matouš nedokládá slově Páně na ní vyjádřených; ale dokládá Lukáš 22, 43. n., že vyslán anděl, hned při skonání modlitby první, aby Ho potěšil a posilnil, an tesknota Jeho takového stupně byla dostihla, že se krví potiti ráčil.

Když byl Pán po třetí se domodlil a k učeníkům svým se vrátil, pravil k nim: *Spěte již a odpočívajte.* Slova ta nestejně se od vykládatelů berou. Jedni v nich vidí, že Pán nyní pro nabytí síly tělesné apoštolům pospati a odpočinouti dovoluje, ano jim pospati a poedpočinouti velí, poněvadž jim síly té pro nastávající boje přemnoho potřebí bylo. Ale tomu se zdá odporovati, že v řeckém textu zhoła praesens stojí; bylby aspoň evangelista při druhém slově *áναπαύσατο* místo *άναπαύσας* užil. Tudy zdá se, že Pán ironicky mluvil; má zajisté i nejlhubsí bolest ironii svou, ovšem pak také ironie nemá vezdy té ublíživosti a urážlivosti do sebe, nébrž jest ironie, jakbychom řekli, také So-

kratická, kteráž toliko důtklivěji ač beze vši urážky věc některou k mysli přivádí. Ironický ten výklad mnohem sličnější k souvislosti přiléhá a tudý větší díl vykladatelů se ho drží. Chce říci Pán: Teď ovšem již spáti vám a odpočívati nelze, an jiná příhoda se blíží, jenž vám v tom docela brániti bude. Nebo již se, ač z daleka, blížila rota, kterážto se Pána zmocniti měla.

Tehdy Pán pln srdnatosti a mužnosti, ač můžeme-li tak mluvit, andělem od Otce posílen býv, strojí se nepřátelům a vrahům svým v ústřety vyjiti, an dí: *Vstaňme a pojďme, nebo se přiblížil zrádce*. Dříve truchlel, mldel, unýval; nyní pokojně, pevně a jasně se nepřátelům ve stříc jíti hotoví, aby již spása lidstva započala. Vedla Ho poslušnost k Otci a svrchovaná láska k lidem, a tudý odhodlané se vydává ve smrt jistou a neodvratnou, aby lidstva spásu dokonala. *Aj, vece, přiblížila se hodina a Syn člověka vydán bude v ruce hříšných*. Slova: *v ruce hříšníků* nejdou pouze ku pohanům, jenž od Židů vůbec hříšnými zváni, nýbrž k těm, kdož se při umučení Jeho účinnými a dějnými prokazovali.

47. A an ještě mluvil, aj Jidáš, jeden ze dvanácti přišel a s ním zástup mnohý s meči a s kyji posláni ode velekněží a starost lidu. 48. Ten pak, jenž vydal Jej, dal jim znamení rka: Kteréhožkoli políbím, ten jest, jměte Jej. 49. A hned přistoupiv k Ježíšovi řekl: Zdráv buď, Mistře! a políbil Ho. 50. I řekl jemu Ježíš: Příteli, nač jsi přišel? Tehdy přistoupivše ruce vložili na Ježíše a jali Ho. 51. A aj jeden z těch, kteříž byli s Ježíšem, vztáh ruku vytasil meč svůj a udeřiv služebníka veleknězova uťal ucho jeho. 52. Tehdy di jemu Ježíš: Obrat meč svůj v místo jeho; nebo všickni, kteří berou meč, mečem zahynou. 53. Či mníš, že bych nemohl uprositi Otce svého a dal by mně nyní více nežli dvanácte plukův andělů? 54. Kterak tedy se naplní písma, že tak musí se díti? 55. V tu hodinu řekl Ježíš zástupům: Jako na lotra vyšli jste s meči a kyjmi pojit mne; na každý den u vás sedával jsem uče ve chrámě a mne jste nejali. 56. To pak všechno se stalo, aby

se naplnila písma prorocká. Tehly učenici všickni opustivše Ho utekli.

Ještě Pán nedomluvil řeči své, a aj Jidáš zrádce přicházel; všickni synoptici dotýkají té okolnosti bez mála proto, aby ukázali pravdivou býti předpověď Páně, když pravil: Vstaňte, aj zrádce jde! Proto sv. Jan 18, 4. vece: *Ježíš věda všechny věci, jenž stanou se, šel jim v ústřety a řekl: Koho hledáte?* Sv. Matouš jmenuje napřed Jidáše co vůdce rot, sv. Lukáš ale zástup dříve klade, poněvadž bez mála tlupa se dříve vyskytla. Byla tlupa ta přemnoha a přerolická, jak to i z nepravdivých oruží viděti, totiž z kyjů a palic, jimiž se služebníci ti ozbrojili, kteří jinak žádné zbraně nenosili. *Mečové* ukazují na to, že pravidelná stráž s hlukem tím přišla. Bylo to vojsko římské, kteréž (Jan 18, 3.) na veliké slavnosti chrám strážilo a veleknězům k službám stálo v moc a řízení jejich poručeno byvši. Vojsko to spolu šlo, aby učensky, kdyby se k odporu měli, zastrážilo a všelijak odzbrojilo. Podle Lukáše 22, 52. šli také někteří z vysoké rady, snad taci, jenž znali Ježíše osobně, bez mála aby jich Jidáš neosánil a neoklamal; zrádcevi zajisté ani ti, jenž zrady jeho užívají, nedověřují. Jidáš s těmi nemnohými, jimž zajmutí Ježíše svěřeno bylo, unluvil se nyní na cestě, že ten jest, jehož chopiti mají, *kteréhož on políbí*; snad byl již dříve o to znamení s velekněží se usnesl, jenž přítomni byli. Toto pak znamení a ne jiné volil, poněvadž to nejméně nápadno bylo jsouc u Židův obyčejno; viděti to již z Lukáše 7, 55., kdež Pán do farisea, jenž Ho pozval na oběd, stěžuje sobě, že to, čeho se žádnému hostovi neodpírá, Jemu přece z nečestnosti odepřel, že Ho totiž při uvítání nepolíbil. Bylo úmluvy té Jidášovy s nepřátely Páně tím více potřebí, poněvadž v noci, ač měsíc svítil, přece tak snadno se osoby nerozeznávají. A snad se domníval Jidáš ve své nevěře (Jan 6, 56.), že zráda jeho Pána tajna jest a že se zdáti může, jakoby s rotou onou se byl toliko náhodou sešel. Ale však Pán dobře prohlídal všakeru útrob zrádcovu, nebo když políbiv, či, jak rukopisové řecti čtou *κατεφίλησεν* zulbav, vícekrát totiž Pána políbal, Ho pozdravil, odpověděl mu Pán s otázkou: *Příteli, nač jsi přišel?* a jak Lukáš 22, 48. dokládá: *Políbením zrazuješ Synu člověka?* Mají ta slova Páně vlastně do sebe důraz. *Políbením*, jenž jest znamením pokoje, důvěry a lásky *Syna člověka*, Pána svého, jenž té za apoštola vyvolil a k vyšším v královské

říši své sádlům ustanovil, zrazuješ? Pán nezdráhal se políbení toho přijíti, aby nám ukázal, jak k nepřítelům se chovati a těch urazitelův, jenžto s námi smířiti se hodlají, nepobíhati ani se štítiti máme. I naplnilo se, co dí Žalm 119, 7.: *S těmi, jenž nenáviděli pokoje, byl jsem pokojný.*

Když ale Pán otázku tu byl pronesl, tu již přibyla zběr a zástupové došli, kteřížto se Krista zmocniti chtěli. Pán aby ukázal moc svou, že nikdo by Jemu nedolal a spolu aby lásku svou projevil, že samochtě a dobrovolně ve smrt za nás se vydává, otázal se, jak Jan 18, 4—9. vypravuje, zástupů oněch: *Koho hledáte?* A když na odpověď jich: *Ježíše Nazaretského* Pán pravil: *Já jsem, všickni ti lidé, jenž byli polapit Ho přišli, na zem poražení byli od velebnosti, která vyřinovala z osoby Páně. Až pak po druhé otázce a odpovědi Pán velebnost svou ukryv jim k sobě přistoupiti a sebe od nich pouty svázati dopustil. Mnozí z těch, jenž Krista jít vyslání byli, neznali osobně Pána, jak z příběhu toho také vysvítá.*

Nyní biřicové a pochopové jali Pána, ruce na Něho vztáhše. Dal se jíti, aby zastat naši ve hříších odcinil a odvinil, a aby zajetí Jeho bylo tisícům a tisícům ku potěše, jenž nevinně zajati bývají. Tenkrát jeden z učeníků Páně, jež Matouš nejmenuje, jenž ale dle Jana 18, 10. nebyl jiný leč horlivý milovník Páně Petr, dobyt meče utal ucho, a sice, jak Jan a Lukáš udávají, ucho pravé služebníka velekněžského Malcha, jak týž sv. Jan jméno jeho přidává. Petr byl horoucí Páně následovatel a byl horké letory, ale také jej bez mála ku počínání takovému přiměla ta velebná událost, že pochopy a biřice a vůbec veškeren zástup na slovo Páně byl na zem padnouti spatřil. Nad to ještě ho vzbouzela ta opovážlivost Malchova, jenž na velekněze, jemuž sloužil, důstojenství spojuje nehorázněji a drzeji než jiní na Pána se obořoval, jedním jsa bez mála z těch tří neb dvou, jimž Pána jíti poručeno bylo. Sv. Lukáš 22, 49. praví, že všickni apoštolé — nebo zajisté se bylo již všech jedenácte sešlo — se k obrané zbrojné hotovili a Pána se ptali: *Pane, máme-liž mečem bití?* Zapoměli v horlivosti své na to, co Pán u Lukáše 22, 38. byl jim o vdostáčení dvou mečů pravil, tím na jevo dává toliko, že věc na prosypy přijde a na násypch, chobotech a úzích se octne, čili že veliké nesnáze nastanou, z nichžto se lidé obyčejně zbraněmi dobývají. Pán zapověděl brániti se zbrojí a oružím, an pravil: *Šchovej meč v pošvu, odkud jsi vytasil jej.*

Nebo kdo s mečem zachází, mečem zahyne. Těmi slovy Pán se táhne ku přísloví a nechce jiného říci, leč co dí kniha Moudrosti 11, 16. *Čím kdo hřeší, tím i trestán bývá.* A tudy nemístno jest mysliti, že by tu byla nárazka na slova Gen. 9, 6.: *Kdo krev člověka vylívá, toho krev podobně vylita bude,* an Petr nechce vlastně krev vylévati, něbrž toliko Pána brániti. Přísloví se ze života běře a obsahuje obecnou pravdu, avšak nezahrnuje pravidla, kterého by člověk ve všech okolnostech šetřiti měl. Tentokráte přísloví to dobře k okolnostem přiléhalo; nebo což mohlo těch několik učeníků proti četnému zástupu? A ovšem byl Pán učil výše 5, 9.: *Blažení pokojní, oni země vládou budou.* Tím příkladem vedeni jsou mučeníci nemstili se nad nepřátely. Proto Pán dotek se ucha služebnickova zahojil je, aby projevil, jak nepřítelmu mu jest ta samozvaná pomoc.

Ale Pán ještě jiný důvod přitáčí. Mohl zajisté odvěti Petr: Lépe se ctí umřít, než v hanbě žít, aniž slušno, abychom Tebe nechávali bez obrany. Apoštolé zajisté neuznávali vrchnosti synedria nad Ježíšem. I vece Pán: *Zdáli se domníváš, žebych nemohl prositi Otce a žeby mi neposlal dvánácte legií andělů?* Nepotřeboval Pán lidské pomoci, božskou majc vždy pohotově. *Legie*, (tma, pluk) slovo vzato od vojenské správy Římanů; legie byla četa o šesti tisících mužů; tuto ale Pán vesměs legií za veliké číslo, za veliký počet a velikou tlupu běře a *dvánácte* dí ohledem dvánácti apoštolův. Klade anděly proti lidem, mnohé proti nemohu, mocné proti slabým. Že Bůh anděly k osvobození lidí posílá, viděti z nescíslných míst písma svatého. Na pomoc Eliséa hejno andělů přišlo, tak že celou horu zastřelo 4 Reg. 6, 17. Bůh dle žalm. 90, 11. poručil andělům, *aby ostržili člověka na cestách* a dle žalm. 33, 8. *anděl se táborem kladou okolo těch, jenž se Boha bojí.*

Ještě pak jiný důvod nad to uvádí Pán, aby Petra a jiné apoštoly od samoobraný oddálil. Vece: *Kterak by se naplnila písma, že takto dít se musí?* Jest vůle Boží ve knihách prorockých vyjevená (viz výše v. 31. Jes. 52, 13. 53, 1. Žalm. 21. Luk. 24, 26. n.), že trpěti mám za spásu lidstva; kterak tedy ty osměluješ se tomu protiviti a kterak radu věčnou Páně staviti hodláš? *Nemám-liž piti,* vece u Jana 18, 11. *kalicha, ježto mi dal Otec?* Tudy sv. Lukáš 22, 51. připomíná ještě, že Pán pravil: *Nechtež až potad t. j. zanechte věci té o své váze,* dále obrany nepřejíce, an mně mnoho trpěti

nastává. Již ale Pán od učeníků svých se obrací k nepřátelům a vytýká jim neslušnost, nezákonnost a nepotřebu toho hanebného jejich počínání. *Jako na zbojce jste se vychrtili na mne s kji a meči*; tak dí, poněvadž, ač jsa hotov nejsvrchovanější potupu podstoupiti, přece neslušnost a nehodnotu každou hluboko cítil. Aniž jsem já se kdy skrýval, nébrž veřejně učil jsem v chrámě; tam vám bylo mne jíti. Ale nemohl jste toho učiniti za světla, an Bůh bránil vám; teď pak nastala tma pro skutek váš, skutek tmy, jak Pán u Lukáše 22, 53. dí: *Tato jest hodina vaše a mocnostní*. Avšak, opětuje sv. Matouš dokladně: *To se dalo všechno, aby se naplnilo písmo*, jakoby říci chtěl: Věci ty by nepochopitelně byly, kdybychom nebyli poznali, že již dávno byly od Boha netoliko určeny, nébrž také přede drah-nem století předpověděny.

Když učeníci viděli, co se dalo, že totiž Pán samochtě se nepřátelům vydává, že jim ho brániti nedopouští, že ku písmu setáhne a všechno to, co se děje, za odvěčnou v písmě vytknutou radu Boží vydává, tedy vidouce nezbytí opustili Pána a na útěk se dali. Neutekli z bázně před Židy, nébrž nutnosti a nevyhnutnosti se propůjčili, a ovšem tedy neprávě někteří soudí o nich, žeby tím byli se poněkud proti Pánu prohrášili. Avšak neutekli tak, aby nebyli někteří z nich jako Petr (58. v.) a Jan (Jo. 18, 15.) Krista následovali, co se diti bude viděti žádající. Dále vypravuje Matouš:

57. Oni ale javše Ježíše vedli ku Kaifovi, veleknězi, kdežto se zákoníci a starostové sešli. 58. Petr pak následoval Ho z daleka až do síně velekně-zovy a vešed do vnitř seděl se služebníky, aby uviděl konec. 59. Veleknězi pak a všechna velerada hledali lichého svědectví proti Ježíšovi, aby Ho usmrtili 60. a nenalezli, ačkoli mnoho lichých svědků přistoupilo. Naposledy pak přišli dva lichosvědkové 61. a řekli: Tento pravil: Mohu zbořiti chrám Boží a ve třech dnech zase vystavěti jej. 62. A povstav velekněz dí Jemu: Nic neodpovídáš na ty věci, kterýchž tito proti tobě svědčí? 63. Ježíš ale mlčel. A velekněz vece jemu: Zaklínám tě Bohem živým, abys pověděl nám, jsi-li Ty Kristus, Syn Boží? 64. Dí jemu Je-

žíš: Ty jsi řekl. Ale však pravím vám, od toho času užitě Syna člověka seděti na pravici moci Boží a přicházeti na oblacích nebeských. 65. Tehdy velekněz roztrhnul roucha svá řka: Rouhal se; což ještě potřebujeme svědků? Aj nyní jste uslyšeli rouhání. 66. Což se vám zdá? Oni ale odpovídající řekli: Hoden jest smrti. 67. Tehdy plivali na tvář Jeho a zášijkovali Ho, jiní pak ho políčkovali 68. řkajíce: Prorokuj nám, Kriste, kdož jest, jenž Tebe udeřil?

Dříve nežli se to stalo, co zde vykládá Matouš, než totiž Pán ku Kaifášovi byl veden, dalo se uvedení Jeho před Anáš, jak o tom Jan 18, 13. píše; ten sice veleknězem nebyl, ale jak již praveno byl tchánem velekněze Kaifáše a dříve sám byl veleknězem po drahý čas býval, nadto dva jeho synové tolikéž té důstojnosti byli došli. Tudy u veliké vážnosti se nalezal a proto Krista Pána také jsou k němu vedli. Ale tam právně vyšetřování se nedálo, nébrž u Kaifáše; snad dům Anášův blíž stál a chtěli nepřátelé Kristovi, mezi nimiž i Anáš sám, Pána ihned tu prozatím chovati, ažby zástup shluký z lidu se rozešel a ažby rozbroje se obá-vati nebylo; aneb jak některým vykladatelům zdá se, oba ti veleknězi, bývalý i nyníjší, v jednom domě bytovali. Nemůže nám ovšem divno býti, že Matouš a druží synoptikové o Anášovi nedotkli, an i jiné okolnosti vypouštějí. Potýkavosti mezi Janem a synoptiky není a ty věci u Kaifáše se staly i dle Jana, jenž 18, 24. dostavkem vypravuje, že Anáš Pána ku Kaifášovi byl poslal. Velerada či synedrium sestávala z jednasedmdesáti, jak jsme o tom již výše pravili; sešla se v nečas rada ta, ač sotva všickni přibýli, nébrž bez mála jenom sebralo se jich toli, koli jich potřeba bylo, aby soud právně vynesen býti mohl. Petr z daleka následoval až do paláce; i Jan Jo. 19, 15. šel s ním, ano Petra do paláce veleknězova uvedl, v domě tom znám jsa. Ale Jan nezůstal v paláce, aby pozornost se novzbudila; Petr ale neobvyčejně jsa zmužilosti zůstal se služebníky vně paláce v sni doufaje bez mála, že si ho nikdo neвшimne, poněvadž ovšem veliký shon byl a odevšad svědci a diváci přicházeli a odcházeli. Ale měl brzo poznati, jak snadně člověk zviklá se, když zachází s lidmi jiné víry a jak pravdivá jsou slova Eccl. 3, 27: *Kdo miluje nebezpečnosti, za-*

hyne v něm. Seděl tam, aby uviděl, jaký konec věci ty vezmou, aby Kristus-li propuštěn bude, tudíž k Němu se vrátí, nebude-li propuštěn, aby věrnost a přivinnost svou Mu všelijak osvědčil. Že se tu věci podle práva nedály a že ani zevniterný běh a chod podle předpisů právních zřízen nebyl, věc jista jest, a ovšem rada se všelijak snažila, aby nespravedlivé počínání svoje v roucho spravedlivosti oblékla. Již že ten výslech v noci se dál, proti právu čelilo, a celá ta věc nastrojena byla, aby Kristus již napřed odsouzcením býti se ukázal, než přátelé jeho se o tom dovědět mohli. Jedna strana přítomna toliko byla a Kaifáš byl žalobník a soudce spolu v jedné osobě. Také všelijak hleděli Krista ne souditi, nýbrž odsouditi. Podle zákona měli napřed zástupcové, zastavatelé a odvodní svědkové a potom žalobníci a svědkové jejich slyšení býti. Ale tu všechno se na opak dalo a ti jenom svědkové připuštění a slyšení byli, jenž proti Kristu svědčili, ana vysoká rada nehledala pravdy, nýbrž důvodů jakýchkoli i nejkřivějších a nejlichejších k odpravení Páně. Ano když Pán otázan byv o svém učení byl odpověď důstojnou a jediné možnou dal, dopustil přece velekněz se vši přítomnou radou, že bičie jeden Pána do tváře udeřil. Podle spravedlnosti se tu nic nedálo a svobody k obhájení sebe Pánu nepropůjčeno, tím méně svědkům, jenž by při pro Pána byli vedli, jako byl Lazar a jiní vzkrísenci, onen od narození slepý (Jan 9,) a jiní ode Krista záračně uzdraveni, tím méně, díme, tímto přístup otevřen byl. Za to ale plná míra svobody nepřátelům Páně se propůjčovala; avšak veškeru to chytrování bez úspěchu býti se ukázalo, dílem že se jejich svědectví neshodovala, dílem že na výpovědích jejich odsudek osnován býti nemohl. Tak vesměs a vůbec věcí těch dotýká evangelista Matouš. O dvou ale svědcích semstněji vyjadřuje, a můžeme z nich souditi, jak matna, neslušna, krivá a licha ostatní svědectví byla, jichžto evangelista mlčením po minul. Dva tyto svědkové pravili, bez mála to, co Pán Jan 2, 19. kdys byl pověděl, na mysli majíce, ale výrok jeho docela převracující: *Tento pravil: Mohu chrám sbořiti a za tři dni znova jej vystavěti.* Avšak licha byla svědectví ta. Nejprve nepravil Pán: *Mohu obořiti chrám,* nýbrž: *Zrušte či zrušíte-li vy chrám tento, já jej vystavím.* Z druhé nemluvil Pán o chrámu Božím vlastitěm, nýbrž o těle svém, v němž božství přebývalo. Ale však ani o tom výpovědi těch od rady samé nastrojených svědků se nepodo-

baly t. j. nestačily k vynesení úsudku smrti nad Ježíšem. Svědectví ono se jim velmi důležito býti vidělo, poněvadž ještě dvakráte je opětovali, jednou proti samému Kristu na kříži s posměchem Mu dějice: *Ha, ty jenž chrám bouráš, pomoz sobě nyní* 27. 40. Po druhé v žalobě proti Štěpánovi Act. 6, 14.

Avšak přece sám uznal Kaifáš nedostačinnost výpovědí oněch svědků; tudy nedočkavým jsa a již po smrti Páně dychtě vstal a obrátil se s otázkou na Krista, aby z odpovědi Jeho příčinu nějakou k odsouzení Ho nalezl. I oslovil Pána: *Nic-li na hrozná ta, z nichž těbe viní, provinění neodpovídáš?* Bez mála nevrlostí a hněvem rozpálen jsa a mrze se nad nepodařením pletichání jím zavedeného takto mluvil. Ale Pán mlčel, poněvadž za jedno neměl viny do sebe nižádné; poněvadž za druhé svědectví proti Němu vymyšlená a nastrčená sobě odporovala; poněvadž za třetí zlým úmyslem toliko tázan byl; a za čtvrté všechna odpověď by byla na prázno splynula. Učil nás, abychom v určitý čas mlčeti uměli. *Jest zajisté čas mlčení a čas mluvení* Eccl. 3, 8. Také mlčel Pán, aby ukázal, že se dokonale uložení Otce nebeského podrobuje. Naplnilo se tu proctví Jes. 53, 7: *Neotevřel úst svých a jako beránek přede stříhatelem oněměl.* A žalm 38, 1. 10: *Položil ústům svým stráž, když se postavil hříšník proti Němu, a oněměl a neotevřel úst svých.* Mlčel ještě, aby mlčením svými zadosť učinil za Adamovo se vymlouvání z hříchu svého.

Tedy velekněz cíle nedošle útočité své běže ku přísaze a zapřisáhá Krista Bohem živým, aby pověděl, *zlati jest Kristus, Syn Boží.* Tak jej lid jmenoval, tak druhdy sám sebe nezakryté nazýval Jan 10, 31., tak že Ho kamenovati chtěli, poněvadž se činil Synem Božím. Také Jej lid co Messiáš byl se slávou do Jerusalema před některým dnem doprovodil; avšak nikdáž Pán očekávání zemského messiáše nevyhověl, aniž kdy o přízeň lidu se ucházel, k jediné světa spáse prohledaje. Přísahy žádal velekněz od Pána, a Pán v tom matorném a předležitém okamihu neodepřel mu přísahy té z toho svědectví ne pro hodnost otazatele, nýbrž pro spásu učeníků svých. Když někdo někoho zapřisáhl a ku přísaze vedl, tedy buď mu obsah přísahy předřikal, načež zapřisázenec slova jeho prostě potvrdil Lev. 5, 1. n. aneb také celou přísahu doslovně sám pravil 3. Reg. 1, 29. Prvního způsobu drží se tu Ježíš a vece: *Ty jsi řekl,* tak jest, jsem já Syn Boží. Tu již Pán nemlčí, nýbrž vyznává pravdu o své slávě před veřejnou ač zlou

právomocí, tím uče, že jsouce od veřejné moci o víru svou tázání, ovšem pravdy tajiti nemáme, ač by nám za ni také krev vytlí přislo.

Ovšem vy tomu nevěříte, chce řci Pán; ale ujišťuji vás, že od nynějška *mne uzříte na oblacích, an se беру v oblacích nebeských* t. j. Jsem Kristus a důkaz toho jest sláva má, ve kteréžto druhdy k soudu přibudu. Prozírá slovy těmi k Dan. 7, 13. *Aj v oblacích nebeských přicházel jako Syn člověka.* Důkaz to prorocký; ale ve slovích *od nynějška*, leží, že Kristus již již opustí nepatrnou způsobu a že se ve slávu obleče. Zahnují slova ta veškeru dobu až do druhého Páně přibytí k soudu obsahující vzkříšení, na nebe vstoupení, seslání Ducha sv., a všechny divy a zázraky, jimiž se co Syn Boží v církvi své osvědčil.

Některé z těch věcí také viděli ti, před nimiž Pán slova ta pravil, a mnohé z nich přikvačila zkáza města Jerusalema; viděli divy a zázraky při smrti Jeho, třesení země, zatmění slunce, pukání skal, atd. Slova: *Seděti na pravici moci* t. j. všemohůtnosti Boží narážejí na žalm 109, 2. a znamenají účastenství božské a neobmezené všelády, jak jsme již výše 22, 44. 24, 30. o tom mluvili. Jiní sice slova ta slyší o soudu konečném, jež Kristus nad lidem israelickým vykonáti bude a jehož částečně odslaví, zkáza Jerusalema, zpusťování svaté země, rozeptání Israelitův do veškerého světa, zarytost jejich a zašlost jejich mravů, a jiní svizelové na ně přicházející, jsou předchozí a předvěstné rány a soty téhož soudu Páně, jež konečně za druhého přístí svého konati bude. Ale výklad ten s předešlým v jedno splývá a spojen býti musí, poněvadž sláva Kristova netoliko v záračcích dobročinných, nýbrž také v činech a výkonech spravedlnosti se zjevovala. Příbuzna jsou místa 10, 23. 16, 28. 24, 34. Slova *od té chvíle*, odtud, odtavd, dělí veškeru dobu bytování Kristova na dvě doby, na dobu snížení Jes. 52, 13. a na dobu oslavení Páně Jes. 61, 10; nyní ještě prvnější trvala, an Pán stál co obžalovanec přede knížaty kněžskými; ale brzo měla nastati doba slávy, kdy totiž s kříže byl ujal vládu světa, smrtí svou ji sobě zaslouže.

Sv. Matouš věci ty všechny vypravuje, jakoby *hned* se byly dály po předešlých. Ačkoli pak Matouš místněji času a doby určití opomíjí, k věci jen prohlídky, přece tentokráte postoupnosti věcí držel se a to, jež Lukáš 22, 66. n. vypravuje, vyšetřování jiné a později stálé jest, an týž Lukáš vý-

slovně dí, že se to nové Páně vyslýchání dalo, když již den byl, tak že noční výsledek od výsledku za dne rozeznávati dlužno.

Mohlo to slavné Páně o sobě osvědčení Kaifáše na jiné o Kristu náhledy přivést; ale on již nebyl přednostou církve předvěstné a předznačné, nýbrž, jak vece Chrysostom, vůdcem roty zbojnické byl. Uslyšev slova Páně, místo usmyslení sobě on, jakoby se byl slov Páně co rouhavých zbrozil, *roztrhl roucha svá*. Byl to starodávny obyčej, že v náramné bolesti jakož i slyšíce veliké rouhání roucha na sobě trhali; tak na př. učinil Jákob uslyšev o smrti Josefa syna svého, o níž mu živě druží synové jeho pravili Gen. 37, 34.; tak poslové krále Ezechiáše pro rouhání Rabsakovo vrátili se ku králi svému roucha roztržena majíce 4 Reg. 18, 27. Jes. 26, 22. Byl to symbolický čin, vnitřné roztržení mysli naznačující. Roztržení roucha od velekněze tuto předsevzaté tím větší důraz vyvíralo, poněvadž jinak při smutku roucho roztrhováti veleknězi se zapovídalo Lev. 10, 6., ačkoli záporově Lev. 21, 10. netrhati roucha veleknězi daná se toliko ke smutku za mrtvé vztahovala a tudy i Jonatha velekněz pro ztracený boj 1. Makk. 11, 71. roucha svá roztrhnul a ve válce židovské se tolikéž dalo, jak Jos. Flav. II. 15, 2. 4. vypravuje. Thalmud zevrubně udává, jakým způsobem se to rozedření roucha diti má; avšak malicherní předpisové ti z časů pozdějších pocházejí, aniž pak za dob Kristových v obyčejí bývali. Také nemohl Kaifáš *velekněžských oděvů* roztrhnouti, poněvadž ti od Římanův na hradě Antonii se chovali nebývajíc leč ke svatým službám vydávání. Měl tedy bez mála velekněz obyčejné roucho, jak i z toho viděti, že Pavel ve veleradě Act, 23, 5. velekněze nepoznal. Tudy marně bychom se o způsobě, jakým šaty rozedřeli, hádali, jestliže shora dolů nebo z dola vzhůru, jestliže všechna roucha až na obnažení prsou i Ezdr. 9, 3. aneb toliko vrchní oděv se roztrhoval. Málo na tom záleží, a tím méně, jesto pouhým to trváením bylo; uslyšev zajisté Kaifáš výrok Páně, nepohnul se zármutkem, nýbrž radostí, že již příčinu má, pro jakouž Pána na smrt odsouditi může. Tudy pravil: *Což více potřebi svědků?* Nyní právě jste slyšeli, že rouhá se a ovšem smrti zasluhuje. Synem Božím se jmenoval Pán; ale bylo to v očích židovských toli, co za messiáše vydávati se, ano syny Božími vůbec lidé pobožní slouli Sap. 2, 13. 18. 5, 5. To tedy *samo* nemohlo jich k tomu výroku, že se Pán rouhá, pohnouti. Sr. Jo. 10, 33. Ale věděli oni, že Kristus v ozvláštním smy-

slu Synem Božím se nazývá, celé počínání Páně jim cosi božského mimovolně namítalo a slova, že na pravici Boží zasedne, ta je udeřovala v mysl. Ozvláštně an zevnitřně Páně postavení spatřili, již to za rouhání při svém messiáše co krále očekávání pokládali museli, že On, z nízkého, jak se jim zdálo, rodu pošlec, muž u rabínův do škol nechodivší, v chudobě život trávicí, sobě hodnost Messiáše osvojuje. Tudy se velekněz táže: *Co se vám zdá? co činití zde zákon velí?* Odpověděli podle Lev. 24, 16., *že hoden jest smrti*. Výrokem tím sice Krista Pána usmrtní o své ujmě nemohli, poněvadž jim právomoc hrdla od císařův Římských odňata byla; avšak jím toli vymoženo, že směle a bez ostychu na Piláta o usmrcení Jeho naléhali a dorývati mohli. Ostatně v tom roztrhání šatův od velekněze otcové svatí vidí odtržení důstojenství velekněžského od Židů a přenesení ho na Zákon Nový, jako 1. Reg. 15, 28. roztržením roucha Saulovi odejmutí království a 3. Reg. 11, 31. rozdělení říše Šalomounovy se předpovídal.

Když byl veleknězovým přičiněním ode vši rady soud smrti nade Pánem vyřčen, tu již všeliká potupa na Pána se shlukla a Pán *pohaněním nasyčen byl*. Thren. 3, 30. V pohanění tom neměli toliko pochopové a bifičové účastenství, nébrž sami udově velerady se ku podlosti té propůjčiti nestyděli, ač podle zákona přikázáno, aby odsouzenec kromě pokuty jemu určené jiných trestův, ovšem pak potupy nesašel. Čeho soudcové brániti měli, to právě sami konali. Potupy takové u všech národů za nejvíce nečestné a hrozné se považovaly, když se člověku do obličje rány dávaly. Tvář jest hlavitá část člověka, jest chrám rozumu, podobizna duše, sláva těla, sídlo studu a cti. Všechen člověk v obličji se nalezá. Tak soudili již pohané, jak z Demosthena viděti. Konstantin císař zákon dal, aby ani největší trestancové do tváří bití nebyli, poněvadž tvář dle podobenství krásy nebeské utvořena jest. Pán náš ale největším těm hanám pro spásu lidskou se podrobiti nezdřáhal. Veškerá příroda, vece sv. Cyrill, *zhrozila se nad tím počínáním, že Pán slávy rukama tvořá svých tepán byl; na tdrží onu plši, již se tvorstvo boží, kterouž vidouc slunko na křiži ukrylo paprsky své!*

Sv. Matouš potupy, jež se Pánu teď od rady dály, spojuje s hanami, ježto se Mu v sní staly od lůzy a šerhů. Řlada plivala na Neho a pěstmi Jej ubíjela, luza zásíjkovala Jej. Bylo-li již to nehodno a obouzivo, tím více byla to svatokrádežná potupa, kteroužto

dále Pánu se urouhali tvář Jeho zakrývající, Jej tepouce a tlukouce a s posměchem říkající, aby *prorokoval* a hádal, *kdo Jej udeřil*. Tím se posmívali Pánu, že prorokem velikým od lidu nazýván byl a ke všem těm hanlivým vystupům zdáli se snad právo míti, ano za skutek dobrý je počítati, jakoby všechny ty nešlechtnosti z pouhé pro čest Boží horlivosti vycházely. Tím však doslovně se naplnily předpovědi prorocké Jes. 50, 6. *Tělo své jsem dal bijícím a líce svoje rvoucím, tváři své neodvrátil jsem od lajících mně a od pljících na mne*. Ty potupy Pán trpěl, aby zadost učinil za lidskou pychu a vynáselivost, jakož aby příklad dal učeníkům svým, kterak všelijak pro království Boží potupy a hany podstoupati mají, jak již o Mojiši praví se, že *pohanění Kristovo nesl a výše je kladl nežli všechny poklady Egypta*. Hebr. 11, 26. Ale což mezi tím činil Petr? Práví o něm Matouš:

69. Petr pak seděl vně v síni. I přistoupila k němu jedna děvečka, řkoucí: I ty jsi s Ježíšem Galilejským byl. 70. On ale zapřel přede všemi řka: Nevím, co pravíš. 71. A když vyšel na přísinek, uzzřela ho jiná děvečka a řekla těm, kteříž byli tam: I tento byl s Ježíšem Nazaretským. 72. A on opět zapřel s přísahou: Neznám člověka (toho). 73. A po malé chvíli přistoupili, kteříž tu stáli a řekli Petrovi: Jistě i ty z nich jsi, nebo i mluva tvá zjevna tebe činí. 74. Tedy počal se proklínati a přísahati, že nezná člověka toho. A hned kohout zapěl. 75. I rozpomenul se Petr na slovo Ježíšovo, jež byl řekl: Prvé než kohout zapěje, třikráte mne zapřeš. A vyšed ven vzplakal hořce.

Všickni evangelistové o zapření Petrem Krista vypravují; ve hlavité věci se shodují, jmenovitě že podle vyřčení Páně třikráte Ho zapřel a že na pění kohoutovo v hořký pláč vydal se. Ve vedlejších okoličnostech sobě odíratí zdají, poněvadž na jich vyličování mnoho záležitosti se domnívali. Při narovnávání těch okoličností přijde se dvojí vady varovati, jedné abychom mechanicky ta jejich rozličná vypravování nespojovali vezdy pamětlivi jsouce, že neleží na slově, nébrž že na věci veškerá důležitost

společná. Řekla-li děvče dle Jana 18, 17. *nejší-liž i ty z učeníků jeho?* aneb dle Lukáše 22, 56.: *I tento s Ním býval;* aneb-li řekla podle Matouše tuto a podle Marka 14, 67: *I ty jsi byl s Ježíšem Nazaretským,* na tom věru málo záleží. Aniž také slovíčkárství takovému Písmo svaté samo přeje, an víme, že přecasto místa Starého Zákona rozličné a ovšem nevezdy doslovně se udávají. Ano samo to ustanovení oběti nejštětější nestejnými slovy se u evangelistů vypravuje, jak jsme viděli a níže uvidíme, že svatopisci také v udávání nápisu na kříži *doslovně* neshodují se.

Dále se musíme vystříhati způsobu opravného, jenž před některou dobou mezi vykladatelí vládl, podle něhož Marek nedostatky Lukášovy, Lukáš nedostatky těch dvou, Jan všech tří předchůdcův svojích opravoval. Nadto musíme sami také hlavní věci šetřit a nejenom slovům, nýbrž i *okolnostem* méně váhy přikládati, všady k jádru prohlídnoute a nikde na šupině si nezakládajíce. Málo zajisté záleží, jeden-li vlas křiv aneb jeden-li vlas spadl aneb osivěl, když jenom hlava cela, zdráva a zachována jest. Dvě-li či jedna děvče byla, jenž Petra k zapření Páně přivedla, byl-li jeden, byli-li dva nebo více pacholkův, to za věc mimotnou, vedlejší, bezvýznamnou a jednostejnou přijde považovati. Toho také určití nelze, jak zapření ta k odsouzení Páně se povahují a kolik před soudem a po něm aneb za trvání soudu se jich událo. Leč přihlíďme k jednotlivostem.

Petr, veco Matouš, seděl *vně*, t. j. nebyl v sednici, kde Pána soudili, avšak nebyl *vně* domu, poněvadž (v. 58.) u vnitř domu byl přišel. I přišla k němu děvče, a sice dle Jana 18, 17. vrátná, jenžto již při otvírání jej byla pozorovala; přistoupila k němu, když u ohně za noci, v orientě na jaře velmi chladné, se mezi ostatní chasou shřival Luk. 22, 55. 56. Dlouho snad naň hltající, až se, že on jest, ujistila, posléze vyřila se ve slova: *I ty jsi s Ježíšem Galilejským byl.* S pohrdou-li užívá slova *Galilejským*, ješto Galileové Jan 7, 62. v potupě u Jerusalemánův stáli, čili pouze proto slovo to dodává, poněvadž učeníci Páně z Galilée byli a Pán se nejvíce v Galilée zdržoval, o tom se vykladatelé rozcházejí. Petr se zarazil a pomátí, překvapen byv touto řečí od otrokyně vrátnice, jenž jej do sně byla pustila. V pomatenosti té odpovídal: *Nevím, co mluvíš;* což ovšem nemá jiného smyslu než: *Nejsem;* jak Jan slova jeho uvodí 18, 17. aneb: *Neznám Ho,* jak

Lukáš 22, 57. slova ta přitáčí. Ovšem ale možno, že více slov pravil, z nichž některá Matouš, jiná jiní evangelistové zaznamenali. A tu zapěl kohout poprvé Mar. 14, 68. Petr bez mála nově nesnáze, nové totiž otázky, zda s Ježíšem chodil, ujíti hodlaje, vešel ze dvoru do podsinku, přísinku či kobky u samých vrat, kady se do paláce vcházelo a kdež také světnička vrátnice nacházela se. Tu jej spatřila jiná děvče a ta pravila k okolostojícím: *I ten byl s Ježíšem Nazaretským;* k čemuž vrátná ona se přivtělc pravila Mar. 14, 69.: *I ten z nich jest;* jiný, kdokoli on byl, k tomu přišel Luk. 22, 58. dí: *I ty z nich jsi.* Ovšem jich tedy více před druhým zapřením Petrovým na otřáslý ten sloup církve doráželo, jak Jan 18, 25. praví. Tudy také vzrostla nesnáze a zmatečnost Petrova, a vzrostlo také zapření Petrovo. Nebo an při prvním zapření jenom vesměs a vyhýbavě mluvil, nyní s velikým osvědčováním ano s přísahou zapírá, ovšem ústem toliko, avšak hříšně ji pronášeje: *Neznám člověka toho.*

Avšak pro Petra nebylo zbytků; brzo se rozneslo po celém dvoře a po celé sni, že se tu nalezá jeden ze stoupenců Ježíšových. Tu, asi hodinu po předešlém zapření Luk. 22, 59. přihlukli na ubohého Petra odevšad a doráželi na ustrašeného: *Tys jeden z nich, nebo tvůj výhovor tebe zjevna činí.* Galileané totiž hlásek hrdelných tenějších nevyslovovali, všechny draslavě pronášeje a rozdíl mezi nimi nečiníce; nad to sykačku hustější š v zubnou t proměňovali, jakož i přízvuk na předposlední slabiku kladli a mnoho výsuvků, ssuvků a odsuvek si dovolovali. Podle toho mohli ovšem lidé ti sv. Petra poznati, že z Galilée pochodí. Tu nesnáze Petrova největšího stupně dosáhla; i počal, aby se nějak z domněni toho vytočil, všeli jak se *zařikati a zaklínati*, že Pána zhoła nezná. Příklad takového zařikání nalezáme, ač v jiném a velice pochvalném a posvát-ném záměru, v Žalmu 136, 5. 6.: *Jestliže zapomenu na tebe, Jerusaleme, buď v zapomenutí dána pravice má, přílní jazyk můj k dásněm mojim atd.* Tu však na vrcholu zapomnělosti Petrovy dostihl, jak Lukáš 22, 61. praví, pohled Páně při vyjití ze soudnice nebohého apoštola a hned na to kohout po druhé zapěl, jak byl Pán předpověděl. Rozpomenul se tu Petr na slova Páně a vyšed vzplakal hoře.

Již sice dříve byl kohout zapěl hned po prvním zapření; tehda se ale nerozpomenul, poněvadž, jak Chrysostom vece, Pán nebyl na něho pohledl, jak se po třetím zapření

dálo; *ti zajisté, na něž Ježíš pohlédá, ti jen hořce pláči.*

Někteří vykladaelé vinu Petrovu zveličují, jiní ji velmi ztenčují. Bez viny nebyl, ale víry v Syna Božího neztratil, jak některým se vidělo; a tu vinu jeho mnohá okolnost, ač jí nevymlouvá, přece znamenitě umaluje. Ta rozčilenost jeho, to všechněch sil jeho napnutí, ty smrtelné hrůzy, kterých na něho jako ze chmury černé probleskovaly, ta z trudův, klopot a nespaní povstálá vysílenost a mloba, to všecko úsudek o vině jeho zjemňuje. Zdálo se mu, že kdyby se ku Kristu přiznal, tudy by příčinou býti mohl, aby také jiní apoštolé odpraveni byli a že tedy zapněním Pána, Jehož toliko ústem, ne však srdcem zapírá, větší zlo předejde. Ovšem se v tom klamal, an dle Sap. 1, 11. *ústa, jenžto lhou, zabíjejí duši.* Ale ta pomatenost a nesnáž jeho učinila průchod klamu a oblouzení, s jakým se hřích spouje.

Leč Petr, jakkoli velikou vinu jeho býti klademe, plácem ji dokonale smyl. *Vyšel ven,* aby se smutku svému a bolesti své přetrpké valněji odevzdati a úsilnému, hořkému a, jak slovo řecké znamená, hlasitému pláči

svobodněji věnovati mohl. Dopustěno zapnění to, aby, jak v jiném ohledu píše sv. Pavel 1. Tim. 1, 15. 18. *na něm dokázal Kristus všelikou trpělivost k naučení těch, kteříž budoucně uvěří v Něho, k životu věčnému.* A sv. Ambrož (v kom. na sv. Lukáše) vece: *I poklesky světův nám s užítkem jsou. Neškodilo mně, že Petr zapřel, ale prospěšně mi jest, že se napravil; klopýtání Petrovo jest škála pro všechny křestany.* A staré podání vypravuje, že tak hluboko bolest nad zapněním v duši jeho utkvěla, že kdykoli kurpění slyšel, na kolena padl a v slzách viny svoji odprošoval. My pak učíme se, že hned na počátku zlému odpírati dlužno, abychom v horší zlo nepadli; kde zajisté se hřích usídlí, tam zlobu svou všelijak provoditi usiluje. Učíme se za druhé, abychom ve svou sílu důvěry nekladli; učíme se, abychom, když jsme poklesli, nad vinou nezoufali, nébrž na pokání se dali, aniž viny své vymlouvali. Nalezám, dť Augustin ser. 228., že plakal, nenalezám, že by se byl vymlouval. Učíme se, jak nebezpečností k hříchům utíkatí máme.

Ale obraťme se k dalejšímu Matoušovu o utrápách Páně vypravování.

Hlava XXVII.

Kristus ku Pilátu veden; 3. Jidáš si zoufá a pole krve se kupuje; 11. Ježíš před Pilátem; 15. Barabáš Kristovi předložen; 27. Kristus trním korunován a v potupu dán; 31. na popraviště veden a mezi dvěma zločinci ukřižován, 39. a od okolajících urouhán, 46. ducha vypustil, 51. divové po smrti Jeho stali; 54. setník Jej vyznává a 55. svaté ženy přistojí; 57. Josef z Arimathie Jej poňebuje; 62 hrob stráží obdán jest.

1. Když pak se rozednilo, v radu vešli všickni velekněží a starostové lidu proti Ježíšovi, aby Jej usmrtili. 2. I svázavše Jej přivedli a vydali Ho Pontskému Pilátu vladari. 3. Tehdy vida Jidáš, kterýž Ho vydal, že odsouzen jest, rozzelev se navrátil třicet stříbrných velekněžím a starostám 4. řka: Zhřešil jsem vydav krev spravedlivou. Oni ale řekli: Co nám do toho? ty viz; 5. a povrhnul stříbrné ve chrámě

odstranil se a odešel oběsil se. 6. Velekněží pak vzavše stříbrné pravili: Nesluší jich vložiti do pokladnice, ješto mzda krve jest. 7. Vešedše pak v radu koupili za ně pole hrnčífovo ku pohřbu poutníků; 8. protož nazváno jest pole to hakeldama, to jest pole krve, až do dneška. 9. Tchdy se naplnilo, což povědino jest skrze Jeremiáše proroka řkoucího: A vzali třicet stříbrných, cenu proceněnce, ježto procenili mnozí ze synův Israelských, 10. a dali je za pole hrnčífovo, jakož ustanovil Pán.

Velerada sešla se, když se rozednívalo, a v potaz od ní brány jsou některé věci. Trest smrti sice nade Kristem vynesen byl, avšak nezávisela věc toliko od velerady, nébrž hlavitě ode vladaře Římského, zda totiž úsudek jejich potvrdí; nebo od nějaké doby, jak již výše zmíněno, od Římanů,

jenž zemí júdskou vládli a v provincii Římskou ji proměnili (Jo. 18, 31.), vzato bylo Židům právo hrdele, aniž Židé koho bez potvzení vlády Římské k smrti odsouditi mohli. Vláda pak Římská měla v Palestýně vladaře, jenž důchody obstarával a nad životem a smrtí rozsuzoval, ač ve mnohých věcech pod praesidem Syřským stoje. Tudy Židé záhy z rána Krista ku Pilátu vedli, aby jim nálezu jejich potvrdil; nebo ačkoli Pilát jak jiní vladari v Césarée sídlil, na svátky vezdy do Jerusaléma se silnou posádkou se přestěhoval, aby všelikým, jenž by povstati mohli, brojům přítrž učinil. Tak Kristus Pán, jak sám byl předpověděl 20, 19., byl v ruce pohanů vydán, svázán byv znovu, an Jej za výslechu bez pochyby rozvázali. Pilát byl od léta dvanáctého p. Kr., kdež prokurátorové do Palestýny se posílali, pátým vládařem takovým a po deset let téměř až do léta smrti Tiberia císaře úřad ten zastával, kdež pro opětnou žalobu Židův od praesida Syřského Vitellia složen a do Říma k odpovídání poslán byl.

Radili se ve kněží k ránu společně se starostami lidu, co a jak by na Krista před Pilátem žalovali, aby na jisto při svou provedli; věděliť, že Pilát není právě příznivcem jejich a že před pohanem název *Syn Boží* nemůže té váhy míti, kterou v očích Israelitů má. A tudy museli více důvodů sobě uspořádati, aby, kdyby jedni od Piláta se nepřipustili, druhí tím rázněji při jejich dokonali. Jestli mezi prvním rady braním o smrti Ježíšově 26, 66. a tímto druhým potazem našim se byli rozešli a opět nyní k ránu k novému nalézání se shromáždili, aneb-li ani se nebyli rozešli, o tom mezi vykladači nespáče trvá. Pán asi o jedenácté hodině v noci na horu Olivetskou přibyl, asi o dvou po půlnoci jat a do města veden; dvojí výslech u Anáše a Kaifáše drahnou dobu trval, a než se byli uradili, bez mála již svítalo. Bylo sice zapovědno v noci soud smrti vynésti a tudy se domnívají vykladači příčinu míti k té podmínce, že velerada se rozešedši k ránu se opět sešla, aby řádně soud smrti vynesla. Leč poněvadž věc přese všechny námitky jistá jest, že Římané Židům právomocenství nad životem odňali, tudy veškeren ten důvod základu nemá. Avšak přece přijmeme-li, že Jidáš ještě před vynesení od Piláta soudu nad Ježíšem peníze velebným v chrámě vrátil, zdá se jednak, že ta druhá rada k ránu nebyla držána v domě Kaifášově, nebřž v budovách chrámu, kdež obyčejné soudy se držávaly; byla tedy nová rada, hledíme-li

k místu a k soudnici, jenž nyní jiná byla. Přece ale podobá se, že velební nebyli se rozešli, nebřž toliko k ránu, aby blíže Piláta byli, poradu svou do staveb kolem chrámu přeložili.

Zatím Jidáš vida Ježíše jata býti, rozkál se a peníze velebným vrátil. Nyní teprv po vykonaném zlo skutku poznal neshlechetnost zrady svojí. Chtěli někteří vykladači tomu, jak již výše praveno, že Jidáš domněl se, že Kristus vrahům z rukou vynikne a že přese všeliké odporování nepřátel svojich říši zarazí; snad prý také zrádou svou Pána k založení oné říše přinutiti myslil. Avšak to ješitně se praví, an ovšem Jidáš smrt Páně obmyšleti a po drahný čas ji nastrájeti, a nyní po spáchání zločinu přece poděšen a k zoufání přiveden býti mohl. Taká zajisté jest obmyslnost zlovraha dábla, že přede zločinem skutek ztenčuje a balatku býti představuje, po zločinu ale skutek náramně zvětčuje a nerozhřešitelným býti klade. I Irů a zmocnila se nešťastného a bezbláhého učenika zrádce, a litostí jat, tudyž hleděl bez mála úsudek smrti předejiti. Té nedrahně použil tu chvíle, jenž prošla mezi návěštím Pilátovi daným a mezi skutečným Krista Pána ku Pilátovi odvedením a odebral se do chrámu či raději do soudnice či do soudního sálu při chrámu, aby usmyslením svým i Kristovy nepřátele na jiné myšlénky přivedl. Také možná, že se velebné zločinstvo a vysoká rada rozdělili, a část v pokojích chrámu za jakýmkoli úkolem ostala, a část ku Pilátovi se odebrala a tudy Jidáš před částkou onou, jenž v obytech při chrámu zůstala, penězi oněmi krvutnými pohodil.

Žel Jidášův byl nadožel; želel hříchtů a bolest cítil, ale naději, jenž má býti se želem spojena, opomíтал; bořkosti želu a skrouchy se mu dostalo, ale sladkosti naděje neblazeč a nebožec okusiti se zpěčoval. Takto se u Jidáše, an satan po pravici jeho stál Z. 108, 6., pohroma, kterou Pánu svému chystal, celá na hlavu jeho vlastní shrnula. Zrádce Páně stal se soudcem a vykonatelem viny svojí, milosrdenství Božího, živlu toho pro lidstvo jediného, vzdav se, tak smrtí svou mnohem více Pána uraziv, než to byl zrádou svojí učinil. Židův a jmenovitě údův velerady skroucha jeho zhoła nepohnula. Když byl v zoufalivosti své pravil: *Zhřešil jsem zradě krev nevinnou*, nepůsobil ten neblahý stav jeho ani nejméně na ty zapísalé nepřátele Páně. *Což nám do toho?* Což do tvého hříchu? *Ty sám viz*, jak svědomí své uchlácholiti, kletbu zákona od sebe

odvrátí, vinu svou napravití můžeš. Ano i když povrhnuv ty, na něž se dříve ulakoměl, peníze odešel, tu netoliko svou k němu necitnost, nýbrž i potupu, nevážení a pohrdání na jevo dali. Nedopustili totiž, aby ty peníze do chrámové korbóny či do chrámového pokladu přijaty byly, poněvadž jsou *cena krve* t. j. cena za krev, cena za vydání na smrt dobytá. Peníze ale nespravedlivě nabyté, mzda nepočestné došlá podle Deut. 23, 18. k svatyni přijaty býti nesměly. V tom sice nechybili, avšak v tom se prohršíce, že neotázali se samých sebe, kdo k vině té krvavé první příčinu zaval; a tak větší účtu ku pokladu než k Bohu projevili. Avšak peníze ty již přece tuto se nalezaly. I hodlajíce k něčemu je obrátiti, koupili pole na pohřbování cizích chudých Izraelitů, jenž za pouti své v Jerusalelé umřeli, hrobu sobě pro chudobu zapotřítí nemohouce. Ovšem po svátcích teprv koupili pole to, nyní docela usmrcením Krista zajati jsouce; svatý Matouš ale již nějakým předejmem o tom mluví, an se mu to právě příhodno býti zdálo. Pole to nazváno *pole krve*, pole mzdou krve koupené, aneb *pole hrncířovo*, poněvadž od hrncíře koupeno bylo, kterýž je bezmála prodal za levný peníz, anť se mu již pro vytěžování jílů k hrncířským pracem nehodilo. Leží pole to jižně od hory Sionské nad údolím hinomským a patří nyní Armenům v Jerusalelé usedlým.

Zdálo se to náhodou býti, avšak nebyla to náhoda, nýbrž tím naplnilo se proroctví Starého Zákona. Ale jaké to proroctví? Ptáme-li se textu sv. Matouše, tedy vzato jest proroctví to z Jeremiáše proroka; nahlédneme-li sami, shledáváme je vzato býti z proroka Zachariáše 11, 13. Aby tuto nesrovnalost uklidili, na mnohé domněnky se vykladači vydali. Některým vidělo se, že vzata slova ze ztraceného díla nějakého téhož proroka Jeremie; aneb z apokryfického nějakého proroka dotčenému připisovaného spisu, což se nejvíce líbí Bispingovi. Jiní pravili býti vzata slova ta z ústného podání od Jeremie poslého; jiní, že proroctví to ze dvou vzato proroků a že pro krátkost toliko jeden se jmenuje. Jsou také, jenž dějí, že slovo *Jeremiáše* zhoła do textu nepatří a že bylo od některého písaře, jemuž na mysli tanula místa Jer. 18, 1. 3. 19, 1. 2. neprávě připsáno. Jsou mezi katolíky a sice nábožnými a dobrými katolíky ještě jiní, jenž za to mají, že omyl ten od samého sv. Matouše pochodí, poněvadž ve všech rukopisech a překladech se slovo *Jeremie* čte, aniž pak

prý to vadí, ana inspirace k tak malicherným věcem se nepotahuje; tak Augustin, na nějžto se Thomas Aq. odvolává a Jeronym, kterým náhled ten docela nezavadným býti se vidí, ač také jiné domněnky uvodí, jichž následovati tuto možno. Jakkoli jest, toli jisto, že se slova ta Zach. 11, 12. čtou, ale že sv. Matouš je toliko v paměti citoval a dle smyslu jenom, slov docela týchž se nedržev. Prorok Zachariáš na dotč. m. parabolou přednáší. Ustanoven byv od Boha za pastýře ovce, učinil sobě dvě hole a pásł ovce; brzo se mu ale ovce pro nepoddanost omrzely a rozlámál hůl jednu, již více pastýřem jejich býti nehodlaje. Avšak měl ještě jednu hůl a stál s ovci ještě ve spojitosti; otázale se tedy, zdali chtějí, aby opět je pásł čili nic? Ovce jemu odvážíly mzdu třicet peněz a tím se ho docela odfekly. Odešel tedy a dle rozkazu Hospodinova pohodil peníze ty ve chrámě k hrncířovi a zlomil prut druhý, načež veškero spojení s ovci, t. j. slidem israelským přerážnuto jest. Parabola ta se na Kristu naplnila; první prut zlomen, když plakal Pán nad Jerusalemem, Jerusaleme nechťl pode křídla Páně se shromáždit, a tudy Pán pravil: *Neuzříte mne*, až díte: *Požehnaný ve jménu Páně*, výše 23, 37. 38. Ještě ale byla hůl druhá, a ovšem měli Židé se podrobiti jí, aby spásy došli. Ale ti zaplatili třicet stříbrných, aby se pastýře Krista docela sprostili. Ale i v tom se proctví vyplnilo, že peníze ty ve styčnost s hrncířem přišly, an za ně hrncířovo pole koupeno. Slova prorokova cituje Matouš, jak jsme pravili, z paměti, a ovšem není divu, že poněkud ode slov St. Z. odstupuje.

O smrti Jidášově dokládá sv. Lukáš Act. 1, 18., že když se bez mála pověšené tělo utrhllo a nehorázně spadlo, jakoukoli příhodou se rozpuklo a střeva jeho se vykydla. Místo: *jehož cenili někteří ze synů Israelských* kladou jiní: *ještě jsou za cenu koupeni* od jednoho ze synů Israelských; praví, že plurál *synův* jest plurál kategorie a že jedin Jidáš se tu slyšeti má. Ale výklad námi výše uvedený místnější jest. Ostatně, vece sv. Maxim Turinský, shodně s účelem Kristovým za stříbrné ony koupeno pole pro příchod, aby krev Kristova netoliko hříšným spásu, nýbrž i pocestným odpočinutí poskytovala, a aby Kristus netoliko živé krví svou vykupoval, nýbrž i mrtvé jméním svým přijímal.

Dopověděv svatý Matouš o smrti Jidášově, vracuje se k opovídaní o dalším utrpení Páně.

11. Ježíš pak stál před vládařem. I otázal se Ho vladař řka: Ty-li jsi králem židovským? Řekl jemu Ježíš: Ty pravíš. 12. A když žalovali na Něho velekněží a starostové, nic neodpověděl. 13. Tehdy vece Jemu Pilát: Neslyšíš-li, jak veliké věci proti tobě svědčí? 14. A neodpověděl jemu na žádné slovo, tak že se divil vladař velice. 15. Na den pak slavný měl vladař obyčej lidu propouštět jednoho vězně, ježby chtěli. 16. Měl pak tehda vězně znamenitého, kterýž sloul Barabáš. 17. Když se tedy sešli oni, řekl Pilát: Kterého chcete, abych propustil vám, Barabáše-li čili Ježíše, jenž slove Kristus? 18. Nebo věděl, že ze závlí vydali Jej. 19. A když seděl na soudné stolici, poslala k němu žena jeho řkouci: Nic neměj se spravedlivým oním, nebo jsem mnoho trpěla dnes ve snách pro Něho. 20. Velekněží ale a starostové namluvili lid, aby žádali Barabáše, Ježíše pak aby zahubili. 21. Odpověděv pak vladař vece jim: Kterého chcete, aby vám byl ze dvou propuštěn? Oni ale řekli: Barabáše. 22. Dí jim Pilát: Což tedy učiním s Ježíšem, jenž sluje Kristus? 23. Řkou všickni: Ukřižován buď. Dí jim vladař: Což pak zlého učinil? Oni pak více křičeli, řkouce: Ukřižován buď. 24. Vida pak Pilát, že nic neprospívá, nébrž že více se rozbíjí stává, vzav vodu umyl ruce před lidem, řka: Nevinen jsem já krvi spravedlivého toho; vy vizte. 25. A odpověděv všecken lid řekl: Krev jeho na nás a na syny naše. 26. Tehdy propustil jim Barabáše, Ježíše ale ubíčovav vydal jim, aby ukřižován byl.

Matouš nedotýká všechných věcí, jenž se staly, nébrž vybírá okolnosti ty ponejvíce, z nichž nevína Páně vysvítala. Soud měl v praetoriu, ve vládní čí v domě vládní vykonávati se, kamž také Kristus dle Jo. 18, 28. uvcebn byl. Ale poněvadž Židé zdráhali se do paláce pohanského vejíti, aby se neposkvrnili a tudy od jedné paschy

t. j. chagigy (jak jsme o tom výše mluvili) zdržovati se nemuseli, tady Pilát vyšel ven a soud předsedával pod širým nebem, na plase Gabatě, soudnou stolici tu sobě ustrojiti poručiv. Žalobníci byli velekněží a velelada, nebo úsudek dříve pronesený od Židů byl neplaten a pře *celá se tu proti Pánu věsti* musela, aniž toliko snad o jediné potvrzení úsudku již vydaného se jednalo. Žalobníci při svou prudce vedli, na to všelijak usilující, aby co nejspíše Krista odklidili. Netak Pilát, který všekeren řád soudný zachovával, otázal se jich: *jakou žalobu máte proti člověku tomu?* Otázka ta Židy překvapila a urazila, aa se jim z ní vysvítati zdálo, že Pilát již napřed Krista za neviného pokládá. Tudy pravili ku Pilátovi Jo. 18, 30.: *Kdyby tento nebyl zločinec, nevydali bychom Ho tobě.* A tu, jak Luk. 23, 2. vece, počali žaloby své předkládati. Hlavní část žaloby jejich byla, že se králem býti praví. Ale Pilát málo dbal na to, jak se mu jistě zdálo, nepravé a z nedorozumění nějakého povstálé narázení. Tudy jim pravil (Jo. 18, 31.): *Vezměte Jej a podle zákona svého Jej sude.* Ale Židé nechtěli souditi, nébrž odsouditi a sice k smrti odsouditi Pána a to k smrti kříže pro potupení Páně, což jen od Římanů obdržeti mohl. I pravili: *Nám nelze nikoho usmrtiti.* Což, jak týž Jan na d. m. přidává, dalo se, aby se naplnila předpověď Páně (výše 20, 18.), že ukřižován bude; u Židů zajisté ukřižování nebylo v obyčejí, leč toliko u Římanů.

Na to Pilát odešel do paláce a Krista Pána tam k soukromému výslechu povolal, aa Židé vně ostali. Tu postavil Pánu otázku: *Jsi-li král Židovský,* jak Matouš shodně s Janem klade, aa okolností jiných mlčením pomíjeje. Odpověděl Pán ještě po některé otázky u sv. Jana 18, 34. položené: *Ty pravíš, to jest já ovšem jsem; ale království moje není z tohoto světa, nébrž vyšel jsem, abych pravdu svědectví vydal.* K tomu Páně osvědčení se táhne sv. Pavel 1. Tim. 6, 13. 14, aa dí, že Kristus vydal svědectví pod Pontským Pilátem.

Na to vyšel Pilát s Ježíšem k Židům a pravil k nim: *Já žádné viny na něm ne-nalezám.* Ale velekněží s tím zholo nespojovali se, nébrž všelijak nastoupali na to, aby Kristus k smrti odsouzen byl. A aby se jim věc ta spíše podařila, hleděli žalobě své dáti podobu politickou pravice, Luk. 23, 5. n., *že lid bouří a brojí počna od Galiley až do Jerusalema.* Avšak Pilát tomu nepřikládal mnoho víry, věda, že z pouhé závlí Jej obžalovali. Slyše, že Kristus z Galiley

jest, poslal Ho k Heródotovi Antipovi, jemuž Galilea podrobena byla a jenž právě tu v Jerusalemě se nalezal. Ten Krista s velikou radostí uvítal, domněje se, že nějaký div od Něho uží; leč když Pán ani ho odpovědi hodna býti neuznal, Heródes Krista opět nazpět poslal ku Pilátovi. Ježíš tam i tu ke všem těm krivým žalobám mlčel, kteréž nyní s tím větší zúflostí nepřátelé Jeho předkládali, tak že Pilát pravil k Ježíšovi: *Neslyš-li, jak hrozné věci proti Tobě přednášejí? Ale Kristus mlčel, tak že Pilát se celice divil.* Mlčel, poněvadž věci proti Němu vynášeli, jejichž nepravost a krivost na bládní byla; mlčel, poněvadž veškero odpovídání vědělo zbytečno a neprospěšno býti, ať Židé by nijak nebyli od svého ustoupili. A tak opět naplnil, co Jes. 53, 7. o Něm pravil, že jako beránek neotevře úst svých.

Nebylo tedy žádných důkazů a průkazů proti Kristovi a měl Pilát ovšem Pána pro ten nedostatek propustiti. Ale Pilát neměl k tomu zmužlosti a odhodlanosti, věda, že Židé Krista zvláště z náboženských příčin obžalovali a že v těch příčinách velmi zarýti, tvrdošíjní a popudliví jsou. I chtěl té při dáti jiný obrat, jímž doufal i sám z nespázi vyniknouti i Krista spolu z rukou zapřísáhlých vrahů vysvoboditi. Na svátky paschalné vezdy jeden vězen se propouštěval. Dálo se to na památku, jak se mnozí domnívají, toho, že druhdy Israelité z poddanosti egyptské od Boha propuštěni byli. Jiní poukazují na obyčej náboženské pohanů ku př. na svátky dionysie a na lektisternie čili stláni podušek, t. j. slavné hostiny v chrámech odbyvané při událostech obzvláště radostných, na nichž na znamení, že všeliké nepřátelství odbyto a vybyto jest, se zločinci ne velmi zločinní propouštěvali. I dostal prý se obvyk ten k Israelitům skrze Římany, jenž pro zavděčení se Židům a pro shodu blavitou jejich slavností obyčej ten na přesnice vykonávali. Použil Pilát příznivé té okolnosti, aby Krista z rukou Židův vysvobodil; doufal ne neprávě, jak se mu vidělo, že lid docela jinak o Kristu souditi bude, obzvláště pak, když se mu propouštějí té svobody voliti buď Krista buď Barabáš, jenž pro zbojnictví nedávno zaslé v nedobré pověsti se nacházel. Tanulo mu bez mála také na mysl, že byt také lid proti Kristovi se spikl, že potom sám bezpečněji aspoň Krista odsouditi může. Barabáš stávil po boku Kristovi, aby tím větší byl rozdíl, a rozdíl ten tím spíše spatřoval se; snad také již jiného neodsouzení nebylo. Byli s Kristem ukřižováni dva zločincové, a ti tehdá,

když se voliti měl propouštěvanec, odsouzeni byli a tedy milosti té účastnými se státi nemohli. Vložil tedy na lid shromážděný otázku: *Koho chcete, abych vám propustil, Barabáš či Ježíše, jenž Kristus sluje?* Slova poslední jenž slove Kristus přidal, poněvadž je často slyšel, ač dohahu a dosahu jejich neznal a poněvadž na nich stejné žaloba spoléhala; možná též, že ironicky toliko slova Kristus užil, jak později ne bez ironie Židům pravil: *Kráde vašeho ukřižovati mím?* Dobře věděl, že pouhá závist, za kterouž Kristu Pánu onu velikou u lidu slávu záviděli, přední náčelníky Židů k žalobě proti Kristovi zavedla.

Nyní přišla doba pro Piláta, kde jistý nález vynésti měl o při od Židů proti Kristu zavedené; ale on chtěl Krista zachovati, všelijak otálel a soud vydati váhal; očekával, jak lid se v tom zachová. A tu, když na soudné sedě stoličce očekával odpovědi od lidu, poslala manželka jeho k němu s podivným nad mru navěštím, že ve snách mnoho trpěla t. j. že sny měla o Kristu, jenž ji velmi nepokojí a velikou jí úzkost působí. Co snila, ovšem nikdo nepovídá, ale domněti se lze jest, že takové sny měla, z nichžto nevina Kristova se zračitě vyskytala a snad také zlo z odsouzení Krista na národ Židovský a na samého Piláta přijíti mající se jí opovíralo. Ze samé přirozené příčiny, jak tam onen sen Kalpurnie manželky Césarovy, sen tento sotva povstal; nebo ať snad žena ta Pilátova proselytkou byla, ať ovšem o Kristovi mnoho byla slyšela, přece zajetí Páně, odsouzení Jeho od velerady Židovské a Jeho před tribunál římský postavení tak neočekávané, kvapně a náhle se dály, že manželka Pilátova přirozeným docela a jediné způsobem v těch snách přeučkostných se ocitnouti nemohla. Aniž také zlým duchem snové ti ustrojeni, aby snad vykoupení lidské překaženo bylo, jak se některým vykladačům zadrželo. Svati otcové sen ten za Bohem daný sen kladli, a poznávali v něm podivný býti stezky Páně, že Bůh ženu nastrájel, aby o nevině Krista Pána svědectví vydala. Proti lidským, marným, ješitým, lichým, krivým a nepravým svědectvím osvědčení s nebe poslé se stává, a svědectví to nadpřirozené se světuje ženě neisraelské, ať Israel tehdá božských zjevení se byl neschopný učinil. Žena ta Pilátova sloula podle pozdější legendy Klaudia Prokula a byla prý proselytkou, ano i mezi světice se klade od menologií řeckých. Možno ano i podobno, že se na víru v Pána obrátila; ale evangelium Ni-

koedemovo, jenž asi ze třináctého století teprv pochází, první jest pramen, v němž o věci té se mluví a tedy ji ovšem o své váze nechat musíme. Ostatně dříve sice u Římanů vládařům v přespolních provinciích nedovoľovalo se manželky své sebou bráti; avšak od časů Augustových manželky s vládaři přebývati mohly. Tacit. ann. sl. 3, 33. Pilát uslyšev o snách manželky své a o tom napomínání jejím, aby křivdy Ježíšovi nijak nečinil, hleděl tím více Ježíše oprostiti. I žádal, aby již lid rozhodl se, kterého by jim propustiti měl, nemysle jinak, než že jistě o propuštění Ježíše jednosvorně žádati budou. Ale jinak lid vrátký, nestálý, klátivý, viklavý sobě počínal, než se Pilát domněl. Dávše se totiž namluvili od velerady, od veleknězů a starost, ozvali se k otáczce Pilátově, koho by jim propustiti měl: *Barabáše*. Tudy jim potom Act. 3, 14. vytýká sv. Petr: *Vy jste se svatého a spravedlivého zajali a žádali jste o muže vraždnicka, aby vám darován byl*. Tak zaslepený lid místo spisatele vyvoluje zbojníka (Mark. 15, 7. Luk. 23, 19.), vraždnicka místo obživitele, a jak někteří jméno Barabovo vykládají, místo syna Božího vyvolili syna otce jejich t. j. syna dáblava Jo. 8, 44. To překvapilo Piláta; mohl ovšem i nyní Krista propustiti a měl to učiniti, poněvadž sám pravil, že viny na Něm nalezla a že nic zlého nezařinil. Ale nečinil toho ve své rozpacitosti, nestálosti a vrtkavosti; rád by Krista osvobodil, ale nerad by Židy urazil, zvláště an otázka náboženská jest, ve kterých otázkách Židy jak praveno nad míru choulostivý býti poznal. Volali oni: *My máme zákon a podle zákona má umřít, poněvadž se synem Božím činil* Jo. 19, 7. a opět Jo. 19, 13. pravili: *Jestliže toho propustíš, nejsi přítelem císařovým, nebo kdo se králem činí, protíví se císaři*. I klade nyní v nesnázi otázky lidu k rozsouzení, o nichž jemu samému rozsouditi bylo. A lid vida nesnáž jeho a jeho povolnost drze a dotíravě dorývá na něho s křikem volaje: *Ukřižován buď!* nejinak než jakoby již konec náboženství jejich se přibližoval, jehož všelijak prosti a prázní býti musejí. Pilát byl v nenávisti u Židů a snad i ta jeho k Ježíšovi náklonnost byla zbraní v rukou veleknězů, že lid proti Pánu tím snadněji namluvili.

Vida nyní Pilát, že nic neprospěje a že rozbroj se zmáhá, myslil z nesnáze se vytráhnouti symbolickým činem, jehož význam jak vůbec dostupen, tak ozvláště mezi Židy obvyčen a znám byl. Bylo v zákoně Deut. 21, 6. přikázáno, aby starostové jménem

obce, kdež mrtvola nalezena byla, nad zabitou jalovicí ruce umyli na důkaz, že neviní jsou smrti člověka, jehož mrtvola nalezena byla. Žalm 25, 6. chová slova, jenž denně při mši svaté přicházejí: *Umyji ruce mezi nevinými*. Ale netoliko u Židů, nýbrž i u pohanů, Řekův, Římanův a jiných národů ten obřad umývání v obyčejí býval s tím rozdílem, že Židé za symbolický čin jej považovali, pohané ale za pověrou svojí činu tomu čistivou moc skutečnou připisovali. Tudy Ovid. Fast. 2, 45. píše: *Oprášš snadní, jenž domnívate se, hrozná vraždy zločin říznou smýti že dá se vodou*. Aenás u Virgil. Aen. II. 718 vece, že z boje vystoupiv krvavého a z vraždy nedávné nesmí se dotéci svátosti dědičných a Penátů, dokud se živým zase proudem nesmyje. U Piláta pohana nebylo to rukou umývání pouhé toliko znamením, nýbrž domněl se, že umýváním tím viny sprostuje se, osud sobě zase usmívaje a všeliké zlo, jež manželka jeho ve snách oněch podivných viděla, od sebe odvrátí. Ale darmo on *příliš snadným* se prokazoval. Neodvrátil viny a odpovědnosti od sebe. Tudy sv. Augustin (serm. 118. d. tp.) d: *Ačkoli Pilát umyl ruce, zločinu svého neodmyl, ačkoli se domněl setřítí krev spravedlivého s údův svých, přece mysl jeho krví tou potřísněna zůstala*. Byl soudcem, měl spravedlivě souditi; aniž říci dá se, že to pro něho těžko bylo, poněvadž o věcech náboženských souditi věc choulostiva byla. Nebo vládařem byl a měl moc nad životem a smrtí, a jsa o nevině Kristově přesvědčen, měl všelijak a všelikým během smrt Krista Pána zameziti. Tím bázlivým a hříšným shovíváním netoliko přišel o všechnu zásluhu, již sobě dobyl Krista Pána oprostiti hledě, nýbrž odpovědnost jeho tím větší byla, čím jasněji nevinnost Páně nahlídal. *Krev Jeho na nás a na potomky naše*, volali naň Židé. Tím ovšem oni hroznou kletbu na sebe uvalili, ale viny s hlavy Pilátovy nesejmuli. *Krev Jeho na nás* pravili; krev tu co osoba se oživuje a co nepřítel a vrah mstivý představuje, kterýž nestoupá, až pomstu vyvede. Naráží se tím na obyčej u Židů, podle něhož soudcové odsouzenovci ruce na hlavu kladli rkouce: *Krev ta buď na hlavu tvou*. A stalo se jim podle této žádosti jejich. Druhdy byvše národem pozebaným Zach. 8, 13. nyní zlořečení, jež na hlavu svou svolali, nesou Dan. 9, 27. jsouce bezbytni a v plahočení vydáni a všemu světu nenávistní, a v zaslepenosti dotud trávající; ty pak, jenž slova ta vyřekli, největším dílem zkáza města Jerusalema přikvácila. Aniž Pilát ne-

ušel pomsty Boží, byl zajisté později přinucen do vyhnanství do Gallie se odebrati, kdež sám pozoufáv sobě život odhál.

Tentokrát, abychom opět se k Matouši vrátili, Pilát Barabu Židům propustil, Ježíše ale *jím k ubíčování vydal*. Bičování byl trest pro otroky určený; člověk svobodný nesměl u Římanů nikdy bičován býti, tudy také sv. Pavel Act. 16, 37. těžce domlouvá těm, jenž Jej byli zbičováni. O tomtoale bičování nemalá otázka zabíhá, jaké to bylo. Trojí bičování totiž rozeznati přijde, prohlédáme-li ku příčinám jeho. Bičování jedno dalo se za trest a výstrahu, a bičovanec trest vystáv propuštěn býval. Druhé bičování bylo otazné a užívalo se ho co mučidla k vyzvědění pravdy; třetí bylo spojeno s ukřižováním a po každé před ukřižováním předcházelo. V tom se větší díl shoduje, že bičování Páně nebylo bičováním předchozí před ukřižováním, poněvadž všichni evangelisté je mnohem dříve kladou. Tudy sv. Matouš nedí: vydal Ježíše, aby Ho *bičovali a ukřižovali*, nébrž vece: *bičoval Ho a vydal Ho, aby Jej ukřižovali*, čímž obojí úkon od sebe různí a co zvláštní vystavuje. Aniž také to druhé otazné bičování, jenž nekrutější bývalo, se tu rozuměti může. Pilát chtěl všelijak Krista ušetřiti a vyšetřování a vyhlodávání pravdy nebylo tu zhoła třeba, ana pravda jako i lež na bíledni byly. Tudy nejlépe se přirážíme k domněnce, že bičování to bylo bičováním za trest a výstrahu udíleným, po jehož podstoupení propust následoval. Pilát ho užil, aby Pána dalšího mučení zbavil. Propustil Barabáša, ale Ježíše přes veškeru nepřítel pokřikování přece kříže oprostiti hodlaje, dal Ho bičovati. Židé to drželi za obyčejné před ukřižováním předběžné bičování, ale Pilát chtěl tím jenom útrpnost lidu vzbuditi, aby vidouce Jej tak ztrápeného, umrskaného a krví olitého od dalšího ku kříži nastupování odstoupili. Tudy jim Krista vyvedl a pravil: *Aj člověk, všelijak je pohnouti se snaže*. Když ale viděl, že veškeru usilování jeho na marno splyvá, tedy Pána jim k ukřižování vydal; bičování ale bylo již předešlo a tudy nyní již předsevzato býti nemuselo. Ostatně bičování dalo se pod širým nebem a bylo překrutno, ješto bičiska byla řemenová, jenž se v proužky a háčky z olova aneb z jiného kovu končila a jimiž tělo nemilosrdně zdrásáno bylo. Hlava tomu, jenž bičován byl, zakryta, ruce svázaný a záda odhrnutá a odhalena, a trestanec překrutně zohaven a tlučen býval. To jest, co o Pánu předpovědno Ž. 21, 18. *Sečetli veškerý kosti moje*. Ž. 128, 3. *Na hřbetě mém*

orali orděi a dlouhé brázdy dělali. Podle podání Pán k sloupu byl přivázan, kterýžto sloup již za věku Jeronymova v Římě se ukazoval a posavdě se ukazuje ve chrámě svatě Praxedy; jest nevysok a tudy za to mají, že necelým jest. Na bičování nastalo posmívání, o němž Matouš dále vece.

27. Tehdy vojáci vladařovi vzavše Ježíše do vladárny shromáždili k Němu celou tlupu. 28. A svlékše Ho pláštěm šarlatovým přioděli Ho 29. a spleše korunu z trní vložili na hlavu Jeho a trest v pravici Jeho. A poklekše před Ním posmívali se Jemu řkouce: Zdráv, králi Židovský! 30. A plinuvše na Něho vzali trest a bili hlavu jeho. 31. A naposmívavše se Jemu svlékli s Něho plášť a oblékli Jej v roucha Jeho a vedli Ho, aby Jej ukřižovali.

Vykonávání trestu na odsouzených liktorové sobě svěřeno mívali; ale Pilát nejsa prokonsulem liktorů k službě neměl a tudy trest od vojáků vykonávati dával. Bičování také od vojáků se dalo, a po tom bičování vojáci povolali ku Kristovi celou rotu, celou zběh či tlupu t. j. veliký zástup vojáků; nebo slovo *speira*, jehož Matouš užívá a latinský *kohorta* slovem oddává, běře se tu jenom podle obyčeje lidu v nepřísrném významu; sic jinak kohorta ze šesti set pěšáků sestávala. Uvedli Krista do vladárny či do praetoria, kdež byl dříve palác Herodův, aby Ho tam ostříhali, dokud soud nebude se vykonávati. Tenkrát rota vojenská posměchy, šutky a šašky s Pánem slevy sobě dělati počala. Svlékli Ho z oděvu Jeho a oblékli Ho v plášť šarlatový, jež vojáci netoliko sprostí, nébrž také důstojníci nosili. Byl plášť ten z vlny a obyčejně, jak tuto, červený, šarlatový či purpurový býval, což se těm posměvačům velmi hodilo, poněvadž také králové se purpurou přiodávali; plášť ten bez mála po kolena dosahoval, a sponkou na pravém rameně se udržoval. To svlékání z vlastních šatů a oblékání v plášť patřilo ku posměchu, jež s Kristem si dovoliti obmysleli. Avšak také bolesti Pánu cínilo, an záda Jeho rozedřena byla. Pro rozmnožení obojího, bolesti i potupy, upletli korunu z trní a vstavili Mu na hlavu. Jaký druh trní a hlouho to byl, nedá se dokonce určit, ješto Hebreové dvacatero temněr ve své mezi trnovitých rostlin rozeznávali; tudy těžko rozsouditi, byl-li to cicimek, jak oby-

čejně se za to má, neb řečtělák aneb jiný bodlák trnovitý. Poukazují otcové na to, že jak trním zlořečení lidstva začalo, Gen. 3, 18., tak trním přestalo a Kristus byl lilije mezi trním Cant. 2, 2. Podobně trest ona jaká byla, v tom se vykladatelé rozcházejí, aniž na tom mnoho záleží; sloužití měla za berlu a sloužila skutečně za potupu Kristovi, že králem se býti pravil. Ale na potupě nepřestávali; vzavše trest bili Pána do hlavy a do tváře. A to všechno Pán trpělivě snášel, ač zdálo se, že veškerého peklo se proti Němu spiklo. Netoliko velekněží, fariseové a zákonníci, netoliko Židé, jenž tajně a skrytě zástí proti Kristu chovali, nébřz pohané, cizinci, vojáci hru svou s Pánem provádí a k nesmírným bolestem nesmírnou potupu Jemu přičiňují. Avšak i v tom ruka Páně býti shledala se; biřicové tj. proroctví o potupách Kristových Jes. 53. Žalm. 21. vyplnili a spolu Krista králem býti projevili.

Nemenší hana se dala Kristu Pánu u Heróda Antipy, kdež Ho v šat bílý oblekli co kandidáta a čekance královského důstojenství Luk. 23, 11., z čehož bez mála vojíní římsí smělosti k potupnému s Pánem nakládání sobě vzali. Byl ale Pán trním ověnčen, aby trn a osten smrti otupil a polámal; v červeném plášti krvavá ukrutnost pohanstva, ve tresti nevěra Židovstva, v koruně trnové pýcha naše a naše rozkošnictví se spatřuje a za všechno to Pán odčiňuje. Svléčen byl, aby odčinil, co lidé nádhrou v šatstvu hřeší a co nestydatostmi se proviňují. Potupa jeho odňala naši potupu, pouty jeho naše pouta rozevřena a v koruně jeho trnové jsme došli koruny slávy věčné, vece Jeronym. Tudy Bohumír z Bouillonu byv ustanoven králem v Jerusalemě zpěchoval se nésti korunu královskou tam, kde Pán potupou ověnčen byl.

Po tomto pohanění a jiném ještě, o němž Jan praví, opětum Krista Pána od Piláta v potaz brání Jo. 19, 6. nn. již Pánu odstrojivše z potupných šatův a vlastní Mu oblekše vedli Ho ihned na ukřižování vně města. Dálo se to *hned*, poněvadž Židé náležali. Dálo se to *vně města*, poněvadž Num. 15, 35. přikázáno, aby odpravivše vně ležení t. j. nyní vně města se nalezalo a sami Římané také odsouzence svoje za těch dob vně města odpravovali. Z toho sv. Pavel v epíst. k Židům 13, 12. nn. zvláštní vývodek činí, an vece: *Proto Ježíš vně za branou trpěl. Vyjděme tedy k Němu ze Židovství pohanění Jeho rádi na se berouce.* I sv. Štěpán Act. 7, 57. vně města kamenován byl.

32. Vyjdouce pak nalezli člověka

Cyrénského, jménem Šimona, toho přinutili, aby ponel kříž Jeho. 33. I přišli na místo, kteréž slove Golgata, to jest lebné místo. 34. A dali mu vína píti se žlučí smíšeného; a okusiv nechtěl píti. 35. Ukřižovavše pak Jej rozdělili roucha Jeho los mečíce, aby se naplnilo, což povědino jest skrze proroka řkoucího: Rozdělili sobě roucha má a o oděv můj metali los. 36. A sedíce ostříhali Ho. 37. A vložili nad hlavu Jeho vinu Jeho napsanou: Toto jest Ježíš, král židovský. 38. Tehdá ukřižování jsou s Ním dva lotři, jeden na pravici a jeden na levici. 39. Ti pak, kteříž tu chodili, rouhali se Jemu, potřásajíce hlavami svými 40. a říkajíce: Ha, kterýž boříš chrám Boží a ve třech dnech jej opět vyzděláš, pomozíš sám sobě; jsi-li Syn Boží, sstupíš z kříže! 41. Podobně i velekněží posmívajíce se se zákoníky a starostami pravili: 42. Jiným pomohl, sám sobě nemůže pomoci; jestliže král israelský jest, sstupíe nyní s kříže a uveríme Jemu; 43. doufal v Boha, vysvobodí Ho nyní, chce-li Mu, nebo pravil: Syn Boží jsem. 44. Tolikoz i lotři, jenž ukřižování byli s Ním, láli Jemu.

Musel Pán sám kříž svůj nésti, jak římským zákonem předepsáno bylo. Ale poněvadž pode břemenem kříže klesal, tudy vojáci brzy po vyjití zmocnili se na cestě člověka jednoho a přinutili ho, že kříž nésti musel. Náhodou on přišel k bráně a bez mála pospíchal; aniž vojáci k tomu jakého práva měli, aby člověka svobodného přinutili k nesení dřeva potupného, zvláště v den ten paschalný, v nějž paschu neb chagigu jísti ovšem hodlal a nesením tím se poskrvnil. Již jméno jeho nám praví, že rodem byl Žid. Svatý Marek jej nazývá otcem Alexandra a Rufa Mr. 16, 21., kterýž poslední Rom. 15, 13. později v Římě bydlel; ač jestliž táž jest osoba, což mnozí soudí z toho, že Marek píše pro Římany proto o Rufovi zmínku v evangelium učinil, aby věděli, že právě Šimon ten byl otec Rufův a Alexandrův. Ve skutcích Petrových a Ondřejových (acta ap. ed. Tischd. p. LX.) nalezáme oba co průvodci Petrovy v Římě. Ostatně

kdo Šimon byl, byl-li zámožným, či jenom sluhou nějakým, o tom nesnadně se vykládá. Jak praveno, zdá se, že vojáci brzo po nastoupení cesty té bolestné, která od praetoria či od vladárny nastala, Šimona toho Cyrenského kříž nésti přibezděčili; ovšem pak Pán přece již byl nesl kříž, jak tam Izák Gen. 22, 6. dřeva nesl k oběti, již on sám měl být. A tudy Pán doslovně mohl říci: *Chce-li mne kdo následovati, zapří sebe, vezmi kříž svůj a následuj mne.* Mt. 16, 24.

V tom, jak sv. Ambrož vece, krásný pořádek se spatřuje, že napřed sám znak kříže vztýčil a potom teprv mučeníkům jej vztýčiti kázal. Pán sám nesl kříž napřed co vítězoznak nad satanem; nápotom jej nesl člověk Šimon, aby zřejmo bylo, že Pán neumřel smrtí za sebe, nýbrž za člověka.

Cesta bolestná či via dolorosa podle tradice počíná blíž brány štěpánské od rybníka Bethesda a jde k západu k chrámu sv. hrobu; má 1220 kročejův a jednotlivé stace jsou sloupy aneb aspoň kameny v domech vzvednými označeny; devět těch zastavení se nalezá na cestě bolestné, pět ostatních jest v chrámě svatého hrobu. Kde Šimon převzal kříž, tam jest nejlhubší strana města; odtud jde cesta do kopce a tudy vyslené tělo Páně dále kříž nésti nedzolo. Ostatně Cyréna jest město v Africe severně a sice v Libyi pentapolitské, od moře jedenáct mil římských vzdálené v krajině příjemné. Kromě tuzemců, Punů a Řeků také Židů tam nemálo bydlelo a měli stejná s jinými obyvateli práva: ale veliký z nich díl zdržoval se tytýž v Jerusalemě, kdež i vlastní synagógu měli.

Na cestě se dalo to, čeho tu pominul Matouš, o čemž ale Lukáš vypravuje 23, 27., že totiž ženy šly za Kristem plačíc a Kristus k nim se obrátiv pravil: *Neplačte nad mnou, nýbrž nad sebou a nad potomky svými, nebo přijdou dnové, v nichž lidé pro zoufalost z náramných trudův a svízělův horám přikryjí nás volati budou.* Nebo když se věci ty dějí na dřevě zeleném, když já nevinen jsa toli strádám, což teprv se stane suchému dřevu, lidem hříšným, jenž ovšem na oheň věčné pokuty se nejvíce hodí. Ted došli již na místo, kteréž slulo Golgotha či místo lebné neb leboré; překladově jest kládou místo popravné bez mála proto, poněvadž se domněli, že to místo ku poprávám sloužilo a odtud také jméno mělo. Avšak na východě nemají popravných míst zvláštních, nýbrž místo takové se podle okolností pro jednotlivé případy volí. Tudy raději mělo místo ono jméno své od podoby k lebu; byla to obvyšná, okrouhlá a hlavě podobná

avšak lysá skála, jenž dosud se ještě poznati může. Někteří ze starých se domněli, že má jméno od lebky Adamovy, kterýž tuto prý pochován byl, tak že tam vztýčen lékař, kde ležel nemocný a krev Spasitelova na leb Adamovu kapala. Ještě jiní domněli se ač nepravě, že hora lebná tatáž jest s Morií, na níž Izák obětován Gen. 22, 2. Není Golgota tožna s Morií, ale jest jí blízka a leží od ní k západu.

Dříve ale ještě, než Krista ukřižovali, dali Mu pít myrrového vína, či, jak náš evangelista praví, *vína se žlučí smíšeného.* Slovo *žluč* běže se v širším smyslu a značí všelikou hořkost a trpkost. A tudy mohl sv. Marek jiného slova užití a říci, že Kristu dáno vína s myrhou smíšeného, kdež myrha tolikéž hořkost značí; nebylo víno to jen s myrhou, nýbrž také s jinými látkami hořkými spojeno. Dáváno to víno podle Prov. 31, 6. *že smutným a utrápeným vína dání potřebí,* aby na bolesti svoje zapomenu. Myrha jest výprysk stromu balsamu (balsamodendron myrha), jenž v některých nádherných zahradách v Palestýně také se pěstoval. (Cant. 4, 14.) a buď zrnaté buď plynuté se prodával. Víno to mělo do sebe moc, že člověka opojilo ano omámilo, ohlušilo a omráčilo, tak že bolesti, které mu nastávaly, méně cítil. Nepodaly Mu vína toho ženy, kteréž Jej následovaly plačíc, nýbrž vojáci a biřicové, podle obyčeje všem odpravencům vykonávaného. A takto Žalm 68, 22. tu vyplněn byl, v němž stojí slova: *Dali mi za pokrm žluč a v žizni mé napojili mne octem,* což se o nepřátelích Kristových praví. Pán okusiv nechtěl pít. Marek 15, 13. vece *že nepřijal nápoje,* což není jiné než že nepil, či že nechtěl pít, jak Matouš vece. Okusil, aby se nezdržel ze svízělův nějakých se vyzouvatí a ukázal, že ovšem se obýcejům také těm podrobuje; nepil ale, poněvadž s plným vědomím a bez nejmenšího omraku trápení podstoupiti volil. Nápoj ten, víno myrrové, rozdílný jest od nápoje octa, kterýž později (níže v 48.) Pánu již na kříži pnějícimu dán byl. Nedopatřením někteří rukopisové řečti místo vína čtou octa na našem také místě, ale svědkové ti malicherní slyšáni býti nezasluhují.

Nyní *ukřižovali Jej;* dali Ho na dva koly spojené ve způsob písmene T ze dvou dřív složené, z tyče a z příče, *staticum* a *antenna* latině; přibili Mu ruce i noze hřeby ku kříži a aby lehčeji pniti mohl, dali u prostřed tyče ještě kolík či roubík co sedadlo, aby na něm tělo ukřižované snáze spoľehati mohlo. Tyč do země vhloubena,

příté potom na tyči upevněna byla; na to vojáci Pána provazy do výše vtáhli. Jej pevně uvázali a ruce i nohy hřeby probili. Kříž vysok nebýval. Zazdalo se některým vykladačům, že nohy se nepřibíjely, nébrž jen uvazovaly. Ale jisto, že i nohy zbíjeno. Plaut. Mostell. 2, 1. 13. Dám talent tomu, kdo prvý na kříž vyleze, ale tak, aby přibýty byly dvakrát nohy a dvakrát ruce. Tak Justin Tryf. 97. a kdokoliv o tom mluví. Noha každá různě přibita, ne na sobě spod noha přes nohu, nébrž různě každá.

Když v těch strastech a nesmírných bolestech Pán se nalezal, vojínů málo co dbaje dělili se o šaty Jeho. Byl největší svátek židovský, Pán měl oděv svátečný; rozdělili tudý roucha mezi sebou, kteráž, ač Pán vsady chudobu pronášel, jistě slušna byla, což z toho již vysvítá, že nezdráhal se drabou masť se pomazati dáti. Roucha, v nichž někdo k odpravě šel, náležela dle zákona římského těm, jenž odpravení vykonávali; ti pak losy či hřeby o ně metali, aby zporu všemu vyhověli. Domnívá se několik vykladačů, že *plášť* ve čtyry části rozstřížen a mezi ty čtyry strážníky podělen byl, a sukni že celistvou zůstavili a kdo ji dostati má, ozvláštní hřeb metali. Lépe jiní za to mají, že Pán měl plášť, pak roucho vrchní a spodní, nadto sandály, kyčelnici a pás. Čtyry šaty z nich, plášť, vrchní roucho, sandály a pás mezi sebou dle losu rozdělili; o roucho spodní co nejdůležitější zvláštní hřeby vrhali. Ve čtveru částek spatřují otocí čtvero stran světa t. j. svět veškeren, jenž Kristovo roucho a ducha přijal a nesešíváný spodní šat jednotu církve nastiňuje, jenž nemá roztrhána býti. Bylo to poslední a svrchované oloupení Pána. Pán, jenž lilije odívá a svět stvořil, všeho se odřekl na světě a neměl kamby hlavu sklonil. A nyní i z toho oděvu Jej vyvlékají. Kyčelnice, či nákyčlsk, zůstala Pánu pro počestnost. Nebo ač na východě na obnažená těla pohlédati lidé mnohem více než u nás přivykli, přece bez roušky okolo beder, kyčlů a stydkých údův jak žádný vzdělaný národ, tak ani Židé nikomu býti nedovolovali. Losy metány kostkami; stráž pak držána u ukřižovaných, aby nikdo z příbuzených těla s kříže nesnímá. To pak se dalo, aby se naplnila slova Ž. 21, 19. *Rozdělili roucha moje a o můj oděv metali hřeby.* Slova ta prorocká v ř. rkp. se nenalezají, nébrž u Jana 19, 24. se čtou, odkad bez mála na naše místo vklozla.

Avšak více se mělo díti a příčina, proč Pán ukřižován byl, celému světu měla na odív vystavena býti. Podle obyčeje římského

nesla se před odpravencem na cestě k odpravě bílá tabula, na níž příčina smrti jeho napsána byla, aneb tabulku takovou o krk mu ověsili, při čemž spolu biřic po cestě onu příčinu provolával. U Pána se něco zvláštního dalo. Tabula taková totiž nad hlavou jeho na kříž byla přičiněna. Učinil to Pilát dle nápadu Židům nepřiznivého, a na hana nápisu více k Židům, než ku Kristu se odnáší. Nezněl zajisté nápis: Ten se králem Židovským *býti pravil*, nébrž: Ten *jest* král židovský, aniž také Pilát změniti ho povolil, ač Židé náležali nemálo. Jo. 19, 21, 23. *Co jsem napsal, pravil, to jsem napsal.* Bylo to zvláštní řízení Boží, že právě tak a nejnak nápis zněl; proti vůli své musel Pilát o pravdě vydati svědectví, podobně jak tam Kaifáš Jo. 11, 49. 50. nevěda prorokoval. Smrt Páně na kříži důstojnost jeho kněžskou, nápis právě při obětování jeho učiněný důstojnost jeho královskou ukazuje. Ješto byl ve třech jazycích, římském co vládném, řeckém co světovém a vůbec známém a hebrejském či aramejském co domácím, nápis napsán, označovalo se tím, že Kristova víra po všech národech se rozšíří a Kristus co král přijat bude ode všech národů, tuto ode tří svědků dle Deut. 17, 6. zastopných. V hebrejském národu zbožnost, v řeckém účinnost a v latinském mocnost se Mu podrobuje.

V tom také, že dva zločinci s Kristem ukřižováni byli, zvláštní význam spatřuje se; netoliko zajisté naplnilo se proroctví Jes. 53, 12. *s nepravými počen jest, nébrž také tajemství se vyobrazovalo, že Kristus veškerý hříchy lidstva na se vzal.* Řízením Božím Život mezi hříchy vztýčen, aby kdo chce, života se přiúčastnil. Vypodobňoval se spolu soud, an ten na pravici káň se spasení došel, an ten na levici v odsouzení věčně upadl. Také se spatřuje tu v tom nauka, že mučnickví nečiní smrt, nébrž příčina smrti. Tři byli křížové na jednom místě; na jednom viselec byl, jenž spasen, na druhém viselec, jenž odsouzen býti měl, a v prostředku pněl Pán, jenž tamtoho spasil, tohoto odsoudil. Což tak podobného sobě jak ti křížové, což tak rozličného jak ti tři, jenž na nich pněli? dí sv. Augustin. Pravil Pán Jo. 12, 32: *A já povýšen budu všecko potáhnú k sobě, avšak ten na levici takového libeznému Páně k sobě půvabu vzdorovitě se vzpíral.* Jiné ještě tajemství Tertull. v tom nalezá, an dí: *Ustavičně Kristus mezi dvěma zločinci se ukřižuje; protivní sobě nepřátelé shodují se a v přátelství vnikají, když proti církvi Boží při věsti holdají a církev tu pravdu, jejíž nejzadnější*

cípy odtrhše sobě přiosobili bludáři, celou a neporušenou v sobě spojuje. Dle tradice sloul ten viselec na pravici Dismas, na levice Genmas.

Nebýlo na tom dosti, že takoví svízecové Pána skličovali; nepřátelé se postarali také o nový posměch, o němž sv. Matouš ve stupňování vypravuje, an nejprve vesměs vece, že lidé přechází se Pánu posmívali; dále podrobněji praví, že to velekněží činili, posléze že i ti zločincové s Pánem spoluukřižovaní totéž činiti se opovážili. Dvoji žaloba proti Pánu vedena, že Synem Božím se činí 26, 64, a že chrám Boží podvrátiti hodlá 26, 61; obojí ta žaloba nyní s posměchem od nepřátel Páně se opětuje. Pokyvující a hýbající hlavami a jich nakřivující pravici: *Ha, jenž boříš chrám a třemi dny budeš, pomoz sobě, prokaž moc svou; jsi-li Syn Boží, sleziž s kříže*. Slovo *Syn Boží* brali Židé v jiném a pohané v jiném smyslu, an obojí bez mála tu přecházeli a Pánu se rouhali. Židé slyšeli slovy *Syn Boží* toli co Messiáše, o Jehož moci a pohané veliké pojmy měli, tedy brali slova ta více ve mravném významu; pohané ale více v metafysickém smyslu ta slova rozuměli a pravili slovy: *Jsi-li Syn Boží toli co: pochodíš-li od nějakého Boha, máš-li do sebe božské moci, tedy prokaž tuto moc a slez astup s kříže*. Zeslov: *Ti, jenž tu přecházeli, viděti, že kříž podle cesty stál, v čemž se naplnilo písmo Ž. 21. 8., jenž vece: Všickni, kteříž mne vidí, posmívají se mně, nakřivují retí svých a hýbají hlavou*; podobně Thren. 2, 15: *Tleskají nad tebou rukama všickni, jenž jdou cestou, syptí a hýbají hlavou*. Velekněží nemnoho jinak od rozbujnělé luzy počínají sobě, ač jakousi uličenou chladností vniternou nevolí ukryti usilují. Dějí: *Je-li král israelský t. j. Messiáš, což jedno jest s výrokem: jsi-li Syn Boží, jehož tam luza byla užila; avšak toho a ne jiného slova při haně své užívají, poněvadž jim před očima jest nápis „Kráľ židovský“*, místo něhož sličněji, jak se vidělo, se projádřují *Kráľ israelský*. Přidávají třetí část ku posměchu svému, an praví: *Chce-li Mu Bůh, zalíbení-li v Ném má, oprostíž Jej: pravil zajisté: Synem Božím jsem a ovšem tedy milostivkem Jeho, kteréhož bez pomoci nenechá. Slova ta vrahdův Páně jsou jako nějaká travestie žalmu 21. prorockého; i projevují nemalou zaslepenost a zarytost, kterouž ale mimovolně předpověď žalmu o Kristu naplňují a tak pro Krista Pána mimo nadání svědectví vydávají. Nehřešili nevědomě, a jestliže Petr smrt Páně Act. 3, 17. nevědomostí jejich přičítá, byla nevědomost jejich*

zločinna a hříšna Jo. 15, 22. 9, 41. Byla to svrchovaná protiva té, jenž Pánu a králi světa sluší, pocty. A ovšem stal se zlořečením za nás, aby nás od zlořečení zákona oprostil Gal. 3, 13. Nesstoupil Syn Boží s kříže, vece sv. Augustin. poněvadž uče trpělivosti všemohůtnost odkládal. Kdyby byl slovy jejich pohnouti se dal a s kříže slezl, bylo by se zdálo, že nemoha snésti toho láni a rouhání jejich to učinil. Ostatně někteří otcové ukazují na to, že slovy *Jsi-li Syn Boží* také ďábel pokušitel 4, 6. užíval a že posměvači Páně co synové vraha od počátku také hlasu a slovy jeho následovali. Jo. 8, 44.

Ale netoliko synedristé či údové vele rady židovské, nýbrž také ti, jenž s Kristem ukřižováni byli, než Krista se potrhovali. Mr. 15, 32. Svátý Lukáš jen o jednom mluví, an druhý ká v se, ku Kristu se obrátil a v Něho uvěřit zaslíbení ode Pána obdržel. Sv. otcové domněli se, že napřed ovšem i ten na pravici viselec Pánu se posmíval, ale vida potom divy, jenž se staly, a jsa svědkem božské trpělivosti Páně usmyslil sobě a na pokání se dav netoliko spoluviselec káral, nýbrž také Pánu se na milost poroučel. Jiným ale se vidí plurál ten: *I lotrové* plurálem kategorie bytí, an Matouš (jak i Marek na d. m.) příličně či sylleptičně mluví, chtěl toliko říci, že i nejvyšší (sanhedristé a velekněží) i nejnižší lidé, křižovatelé i ukřižovaní Pánu se rouhali. Tak člověk říci může: *I ta chátara se mně posmívá, ač jen jeden to činí*. Podle sv. otcův Gesmas zarytec představuje Židy, Dismas kajivec představuje pohany, jenž na viru Kristovu se obrátili.

45. Od šesté pak hodiny tma stala se po vši zemi až do hodiny deváté. 46. A okolo hodiny deváté zvolal Ježíš hlasem velikým řka: Eli, Eli, lamma sabachthani? to jest: Bože můj, Bože můj, proč jsi opustil mne? 47. Někteří pak tu stojíce a uslyševše to pravili: Eliáš volá tento. 48. A hned běžev jeden z nich a vzav houbu naplnil ji octem a vloživ ji na trest dával Mu píti. 49. Ostatní ale pravili: Nech ať užrime, přijde-li Eliáš vysvobodit Ho. 50. Ježíš pak opět zvolav hlasem velikým vypustil ducha. 51. A aj, opona chrámová roztrhla se na dvě půly od vrchu až dolů a země se zatřásla a skály se pukaly 52. a hrobové se ote-

vřeli a mnohá těla světců zesnulých vstala. 53. A vyšedše z hrobů po vzkříšení Jeho přišli do svatého města a ukázali se mnohým. 54. Setník pak a ti, kteří s ním ostržili Ježíše, uvidouce zemětřesení a to, co se dalo, báli se velmi říkouce: Jistě Synem Božím byl tento. 55. Byly pak tam ženy mnohé z daleka, kteréž následovaly Ježíše z Galilény posluhující Jemu, 56. mezi nimiž byla Maria Magdalénská, a Maria Jákobova a Josefova matka, a matka synů Zebedeových.

Tu se především namítá otázka o hodinu, ve které Pán ukřižován byl, s kterou spojena jest jiná otázka, jak dlouho Pán na kříži pněl. Synoptici Mt. Mr. 15, 33. a Luk. 23, 44. totiž sjednávají se v tom, že o šesté hodině tma počala, jenž do deváté trvala, načež Pán ducha vypustil (Mt. 27, 50. Mr. 15, 37. Luk. 23, 46). Ale sv. Marek 15, 24. praví, že byla hodina třetí, když Pána ukřižovali. Nahlédneme-li nad to do sv. Jana, tedy shledáme 18, 28., že Kristus ráno do soudnice ku Pilátu veden byl, a že o šesté hodině 19, 14. ještě soud od Piláta nad Ním vynešen nebyl. Nemí-liž tu veliký odpor a nepotýkají se očividně ta udání mezi sebou?

Aby tomu napohlednému sporu vyhověli, rozličnými se vydali vykladači stezkami. Jedni — opomijíme tu násilných pokusů, jakž n. p. jest čtení o *hodině třetí* místo šesté u Jana — praví, že ráno hned po rozvednávání Židé Krista před Piláta uvedli t. j. o první hodině podle židovského počítání; o hodině třetí t. j. naší deváté že proces ukončen a Kristus ukřižován; o šesté hodině, naší dvanácté v poledne tma nastala trvající po tři hodiny, až Pán o hodině deváté t. j. naší třetí popolední skončil. Hodina pak u Jana šestá nepočítá se podle těch interpretů po způsobu a obyčeji židovském, nýbrž po způsobu římském, podle něhož Římané v *právních záležitostech* od půlnoci k půlnoci, jak my nyní, počítali, tak že šestá hodina u Jana 19, 14. se šestou naší a s první hebrejskou se shoduje. Podle domněnky této Pán ode třetí až do deváté t. j. od naší deváté do naší třetí popolední hodiny, tedy po šest hodin na kříži trval, a domněnka ta tím stala se přijatelnější, že se oběh ránní s ukřižováním Páně, se skonáním pak Páně oběh večerní stýkala. I zdálo se, že právě pro tu před-

obraznou shodu sv. Marek dobu ukřižování a dobu umírání Páně tak zevrubně zaznamenal.

Ale proti tomu ač velmi podobnému rozepře té úklidu celá starožitnost se vzpírá, an povšechně se za to mělo a za to má, že Pán jenom po jedno trojhodí či tréhodí t. j. tři hodiny aneb určitěji něco málo přes tři hodiny v těch krutých bolestech na kříži pařiti ráčil. I jest ovšem dráha, kterou se k tomu cflí dojít může. Jak jsme již zmínili (Mt. 20.), Židé hodiněk našich nemajíce noc i den sice také podle hodin, nejvíce ale dle čtení větších částí dělili. Části ty za noci se *strážemi* nazývaly, o nichž jsme také již výše 14, 25. jako též o rozličnosti jejich dotkli. Za dne části ty či oddílové slouli *hodiny* tak sice, že hodina první, třetí, šestá, devátá a dvanáctá se počítala a každáz nich trojhodí či tři naše hodiny v sobě obsahovala. *Prvá* hodina trvala po tři hodiny až do třetí čili od šesté do deváté naší hodiny; *třetí* hodina rozkládala se od deváté do dvanácté naší čili do šesté hodiny židovské; *šestá* od šesté do deváté židovské čili ode dvanácté naší do naší hodiny třetí popolední; hodiny druhá, čtvrtá, pátá, sedmá, osmá atd. nejmenovaly se, a nikdo podle nich času neurčoval. Práví-li tedy sv. Marek, že Pána o třetí ukřižovali, tedy tím toliko určuje, že se to od naší deváté do dvanácté stalo či že ještě šestá židovská a naše dvanáctá nedospala se a oddíl časový hodinou třetí jmenovaný neprošel. Když pak u sv. Jana na d. m. se čte, že byla *asi* šestá hodina, když se nad Kristem soud vynesl, jest to toli jako že ještě nenastoupila šestá či naše dvanáctá hodina a že ovšem ještě oddíl ten od třetí do šesté hodiny židovské trval. Jan vece: Ježíš k smrti odsouzen jest, když šlo na devátou hodinu, a tudíž na to na smrt veden byl; když Jej ukřižovali, nebylo ještě zúplna dvanáct hodin. Tak shodují se udání evangelistův mezi sebou. Všechno záleží na tom, abychom časování po jednotlivých hodinách mimo sebe pustíce podle trojhodí počítali. Tudy také sv. Luk. 23, 44. dří: Byla hodina *asi* šestá neurčitě mluvě.

To jsou ty dvě hlavité domněnky o srovnalosti evangelistů s strany hodiny, ve kterou Pán ukřižován byl. Ovšem pak, jak jsme již zmínili, přese všechnu slibnost prvnější hypotézy ke druhé se přivítelujeme, an k ní celá starožitnost se přidávala.

O té šesté hodině, naší dvanácté, o pravém tedy polední, dává se tma a vidino, jakoby dle proroka Amosa *slunce o pole- dních zašlo*. V tom, jak daleko se vzta- no-

vala ta tma, veškeri evangelisté se shodují, že totiž po veškeré zemi byla. Tertullian svědčí apol. 21., že v římských archívech zpráva o tom se nalezá, kterak tenkrát, když Kristus na kříži pněl, den za poledne pomínil. Obecně také se dovolávají svědectví Flegona svobodence císaře Hadriána, jenž o zatmění převelikém a neobyčejném za olympiady dvěstědruhé stále píše; dalo se v Bythynii o polednách a bylo s velikým zemětřesením spojeno. Leč Flegon mluví o astronomickém zatmění slunce, které se dalo 24. listopadu r. 29 po Kristu t. j. za prvního léta 202 olympiady a tudy pro naše otmění světa za svědka brán býti nemůže. Ostražitě užívají evangelisté slova *tma* a nepraví *zatmění* slunka, poněvadž zatmění to nebylo zatmění slunka obecné, jakož to ani za plnoluní nebývá, nýbrž byla tma ta, bylo zatmění to zázračné. Příroda, jak Chrysostom vece, aemohla snéstí té Tvůrce svého potupy a tudy slunko vtáhlo v sebe paprsky svoje, aby zlobě lidské světla dáti nemuselo, nýbrž aby raději zlost lidská závojem tmy a mráky zakryta ostala. O půlnoci, když se Kristus narodil, zářilo světlo jak o poledni Luk. 2, 18. a zas když Kristus umíral o pravém poledni, tma půlnocní stvořenstvem se rozprostřela. Tím mrákota hněvu Božího se také naznačovala, jak tam v Egyptě Ex. 10, 22. a mrákota konečného zahynutí lidu israelského. Nad to byla tma ta oznakem vnitřné Israelitův nynějších mráky. Chtěl Pán tak umříti, aby smrt Jeho netoliko nevinnosti a lásky, než spolu velebnosti Jeho božské svědectvím byla. S kříže sice nebyl sstoupil, za to ale Jej Synem Božím býti celá příroda způsobem rozličným ohlašovala, že ovšem Židé v Něho uvěřiti mohli a měli, jak se byli zamlouvali v. 42.

Po trojhodí či po tři hodiny Pán v nevyšlovných bolestech na kříži trval, jež posměchy a potupy nepřátel náramně zveličovaly; velebné a důstojné to podívání pro anděly a lidi! Opuštěn byl od lidí, celý svět zdál se Ho vzdalovati a Jím pohrdati. Ano tvorstvo zdálo se proti Němu jako spiklé býti; strom dal dřevo, na němž Pána přibíli; keř dal trní, jímž hlava Jeho probodena; kov dal hřeby, aby probity byly nohy a ruce Jeho. Vzduch vnikaje v rány Jeho rozjítřoval je a rozmnožoval bolesti Jemu; tekutiny odprály uhasiti žížeň Jeho; a k tomu ty potupy od nepřátel, ano od zločinců! To všecko podstoupal Pán pro nás, anot slušelo Hebr. 2, 10. nn. *aby pávodce spásy naší strastmi k dokonatosti přiveden byl; aby totiž tou cestou nám spasení dobyl, kte-*

rou bychom my byli museli vážiti, kdybychom ji byli vážiti mohli.

Není tedy divu, že ještě lidstvo ve hříších zatonulé zastoupal a představoval, na Pána se obleklo tvorstvo v oděný pomsty a naostřilo tvrdý hněv o kopí a že okres země proti Němu bojoval Sap. 5, 18. 21. Tudy nemůže nám divno býti té Jeho od Boha opuštěnosti, kterou tím více cítil, čím více ošklivost hříchu a jeho proti Bohu urážku poznával. Clověk opustil Boha, Bůh dal znáti Kristovi, že tudy lidstvo zasloužilo, aby je Bůh dohola opustil; tudy lidská Kristova příroda cítila se opuštěnou býti od Boha, ne sice skutečně a bytelně, ale podle účinku a pocitu a svěcena byla vši potěchy, která ze spojení a stoupení s Bohem vyplývá. Opuštěnost tato s náramnou tíží na Kristu spoléhala, an bytelně a podstatně s božstvím spojen byl, a duše Jeho v obcování s Otcem nebeským, smíme-li tak říci, ustavičný ráj slavila. I projevuje Pán opuštěnost tu a volá: *Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil!* Žádný konečný duch nemůže pocítiti bolest, kterouž Kristus cítil. V rozjímání svém viděl úmyslné ohavnosti celého pokolení lidského a pocítil v slitovném soucitu muka zatracenci. Jej tížil soud veškereństwa. Všechna vněšná muka, jenž připadla na něho, ač přehrozná, bičování, trnutí korunování, kříž jsou jenom slabé známky muk božské jeho duše; ale smyslnost naše potřebuje těch vačších známek, které saže pochopujeme než neskončené větší muka duše. Zaclonil se duši jeho život života, láska Otceva, i zvolal: *Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil* (Stolberg). Tak volá láska a svrchovaná a nejvnitřnější k Bohu přivinnost; tak žaluje láska a projevuje velikost obětí té, kterou se Bohu obětovala; tak volá touha po nejvyšším dobru, tak vzdychá srdce po svrchovaném majetku svém. Ale nadto jsou slova ta vzata ze žalmu 21. a činí právě začátek téhož posvátného zpěvu, kterýto sice těmi slovy přebolestnými počíná, avšak znenáhla od bolu k naději přechází, až jasná dnová záře svatě doufanlivosti veškerý mraky žalobné zapuzuje. Všecky věci a city žalmu toho prorockého ku Pánu se odnášejí a tudy také Pán žalobu onu yjeviv ponořil se do citů následujících v truchlopisni té, v nichžto nad mraky želu slunko naděje se rozbřeškuje. Projádlil slova ta v jazyku aramejském tehda běžném, od hebrejského posvátného jazyka odchodném *Eli, Eli, aneb Elói, Elói* atd. a ukázal spolu, že oním Kristem jest, o Němž David v onom žalmu předvěstně mluví. Ostatně ještě sluší poznamenati, že

co vece Matouš a jiní evangelisté s ním, že Pán *velikým hlasem* volal, nedálo se bez významu; tím jistě ukázal, že veliká tajemství se tuto dějí, tím všichni, kdož přítomni byli, na slova žalmu pozorný učinil, tím posleze dokázal, že ovšem sflu nadpřirozenou v sobě má a že dobrovolně strastem lidským se podrobuje. O tom vece sv. Pavel 5, 7: *Kristus za dnů těla svého modlitby a prosby s velikým křikem a slzami obětoval a vyslyšen jest.*

Jak Pán celý předmětem potupy se byl stal nepřátelům svým, tak i slova Jeho, jež byl k Bohu poslal, na hanu a posměch natahována byla. Slovo *Eli*, jež Boha znamená, pro podobnost ujal i na Eliáše převrátil, aby tudy vtipu všemu průchod ustrojili. Možná, že slovům Páně neporozuměli a skutečně mysleli, že se Eliáš dovolává, tím více, an Eliáš ve zvláštní styčnosti k Messiasí se podle očekávání Židů povahoval, maje spolu s Ním přibýti, jak 11, 14. jsme dotekli. Eliáš neumřel a o jeho se lidem zjevování mnoho sobě Židé vykládali. Jiným se vidí naopak, že dobře sice rozuměli, že Pán k Bohu se modlí, ale surově nad slovy těmi vtipkovali a šutli. Nejpodobněji jest za to mluví, že jedni z nedorozumu, druhí z nenávisti a bujnosti o Pána vtip svůj odírali. Byli to Židé, jimž jedině o Eliáš i jeho k Messiasí poměru známo bylo, pohanští vojáci ač snad něco o tom zaslechli, přece sotva o tom místnější známost měli.

A tudíž bžev jeden, vece sv. Matouš, *podal Pánu houbu octem naplněnou.* Slova ta, jež v podobné spjitosti u Mr. 15, 36. také přicházejí, v lepší vazbu slučuje sv. Jan. 19, 28, an vypravuje, čeho tu Matouš a Marek pominuli, že Pán vida již všechno dokonáno t. j. všechno vytrpěno býti, co snášeti mu Otec uložil, zvolal: *Žíznm, čímž předpověď písma Ž. 68, 22. o žízni mne napojili octem* se vyplnila. A na ta slova jeho jeden onu houbu octem nabotalou na tresti Pánu poskytl. Činil to z posměchu, aby snad Ježíš neskonal dřívě, než Eliáš přijde a Ho vysvobodí. Ale druhí neméně z posměchu pravili: *Zanech toho, uvidíme, jestli Eliáš přijde a Jej posílá, zanechej Eliášovi samému posílení toho.* Tím způsobem také se urovnává Matouš s Markem potykavost, ač jestliže ji nalézati chceme.

Když ale Pán octem přijal a na to byl opět *velikým hlasem* zvolal: *Dokonáno jest, tedy vypustil či oddal, vzdal ducha.* Již dříve Kristus byl *velikým hlasem* volal v. 42. a proto dí, že *opět velikým* volal bla-

sem. O velikém hlasu také Mr. 15, 37. a Luk. 23, 46. povídají a tudy svatí otcové v tom nějaká tajemství býti pravili. Chtěl, jak jsme toho dříve dotkli, osvědčiti, že rád, že samochtě a samovolně a nadějně, v naději totiž brzkého vzkříšení, a tudy neneradostně umírá, ale také osvědčil, že větší v něm síly než lidské bytují. Moc božská z Pána tenkrát hlasu toho silného pozdvihla; tichým hlasem umírají lidé, jenž ze země jsou; tomu, jenž s nebe přišel, slušelo velikým hlasem umřít. Hlas to byl, jenž hroby otvírá a mrtvé křísí. Dokázal se býti pánem života a smrti a spolu hlas veliký vypustil, aby tím důrazněji na kříž svůj co věčnou veškerého křesťanstva školu mysli člověčenstva obrátil. Slova, jež volal, znamenal sv. Lukáš, totiž slova: *Otče, v ruce Tvé poroučím ducha svého.* Slova *vypustil ducha* dle sv. Ambrože samovolnost smrti Páně osvědčují a znamenají. Umřel Pán na rozskočení či rozpuknutí srdce, an zármutek se svizely těmi spojený srdce Jeho rozpuchl; viděti to z toho, že voda a krev z Páně boku vyprýstěla, v čemž i tajemství skryto býti se spatřuje, o kterémž místněji u sv. Jana promluvíme.

Pověděv, kterak lidé se ku Pánu měli, obrací se sv. Matouš nyní k jiným tvůrům a vypisuje, kterakou soustrast s Pánem cítili. *A aj, opona chrámová se roztrhla ve dvě půly od vrchu až do spodu, skály se rozsedly, země se třásla.* O předních dvou kladou také Marek a Lukáš, o třetí země vynechávají a sám Matouš o tom svědčí. Znamení ta význam svůj měla a to nejeden. Nejbližší význam jest, že tvorstvo tím vyjádřilo soustrast s bolestmi a s trudy Páně a spolu hrůzu, kterou se nad takovým lidstva počínáním hrozilo. Tvorstvo celé proneslo bolest a hrůzu nad Pánem svým; slunce skrylo (vář svou, země zatřásla a zachvěla se, skály se rozsedly a pukly, chrámový závoj či opona se roztrhla. Roztržením tím žalost celého posvátného světa se ozračovala, jak ve St. Zákoně roztržením roucha vnitřního srdce smutek na jevo se dával. Ale také týmž roztržením ukázáno, že starý chrám již účelu svého došel a již nyní neplatný bude; že chrám ten nyní se od Boha zavrhne a veškera ta v něm vykonávaná služba za své vzala. Nad to svatí otcové v tom opony roztržení spatřují otevření skrze Krista slávy nebeské posud zavřené a svobodné tam do ní všech vykoupenců vejítí. Opona u chrámu Jerusálémského byla dvojitá, jedna mezi předními a svatyní, druhá mezi svatyní a volcesvatyní a obojí ukazovala, že ne kaž-

děmu člověku, nébrž vyvoleným toliko osobám vchod do částky té svatyně se dovoluje. Ovšem ta druhá opona, jak se v tom vůbec otcově snášeji, protřena byla a tím oznámeno, že cesta do velesvatyně říše nebeské nyní protřena a otevřena jest. V listu k Hebr. 9, 8. dí Pavel, že vyjevna byla cesta do nebeské slávy, an první stánek již složen měl býti. Nebe dalo svědectví otměním a zákon dal svědectví roztrženou oponou, že Kristus ten jest, jenž světlo slunka rozžehnul a k Němuž se veškerý věci Starého Zákona potahovny.

Ale ani země neostávala v němém osvědčení, ana trásla se; chvění země dokazuje dle Ž. 67, 8. 9. 97, 7; 98, 1. 113, 6. 7. Joel 2, 10., že Báh ozvláštním způsobem přítomen jest. Skály se pukaly na osvědčení neviný Kristovy a zarytosti židovské a na předukázání toho, že skrze evangelium veškeren svět tvrdosti své k Bohu zanechá a srdce lidská k věcem Božím obměknou. Sv. Cyrill Jerusalemský (cat. 13, 33.) svědčí, že za doby jeho bylo viděti stopy toho skal rozpuštění a se rozsedání; ano ještě nyní veškerý známky toho nepominuly a neřídký poutník, jenž blížeji a místněji místa svatá ohlédal, ony známky tam dobře nalézal.

Nébrž ještě větší div dál se, an hrobové se otevřeli a mrtvolý ožíve mnohým se zjevily v městě svatém Jerusalemě. *Otevření hrobů* dalo se při umírání Páně a při tom celé země se rozchvění, jakoby hrůza jí byla obešla; a tu samo podsvětí, sama říše smrti dala Pánu svědectví, že jest Pánem smrti i života. Vyšly mrtvolý *mnohých*, tedy ne všechných, nébrž těch, jenž u víře v Krista přijítí majícího byli zesnuli a svatým životem vynikali. Byli to lidé nedávno zemřelí, tak že je obyvatelé Jerusalemské ovšem dobře poznati mohli tenkrát, když se jim zjevili, — taková byli Simcon, Anna, Zachariáš, Josef, Alžběta.

Ale kdy vyšli mrtvci ti? Zjevili se po z mrtvých *vstání Páně*, jak výslovně praví svatopisec Matouš. Někteří bludné slova prvá *matě* *zpr. evangelia* avšak aktivně berou: *když byl je vzkřísil*, leč to čelí proti souvislosti. Otevření hrobů souvisí s úmrtím Páně a zjevení se povstalých souvisí s vzkříšením Jeho, jenž Col. 1, 18. Ap. 1, 5. prvotním mrtvých a 1. Cor. 15, 20. prvotinami těch, jenž zesnuli, se nazývá. O obém, otevření hrobů a zjevení se vzkříšených, svědkové svědčili. Které právě hodiny se ti vzkříšení z hrobů svých povznegli, o tom evangelia mlčí; také o způsobu a tvárnosti těl, ve kterých se ukázali, ničeho se nepřipomíná. V tělech

se *zjevili*, ale v bližší styčnost se živými nevejduce; v takové ale tvárnosti se zjevili, že poznání býti mohli. Byla-liž ta povaha těl taková, v jaké oslavenci se nalezati budou po konečném vzkříšení z mrtvých? Tak domnívá se nemálo vykladatelů.

Vzkříšení byli, aby Pán měl stoupence a svědky vzkříšení svého a tudy se také mnohým ukázali, aby je o skutečném, ne-napohledném a nepřeludném z mrtvých vstání Páně přesvědčili. V tom pak i láska Páně jeví se; smrt sám podstoupil, aniž koho ze svojenců, aby s Ním umřel, napomínal; ale vstáti a oslaven býti nechtěl sám, nébrž hodlal, aby té slávy Jeho tudyž se přiúčastnili, kdo se jí přiúčastniti mohli. Ptají se také, zda jsou ti vstalci umřeli opět? Písmo nepraví o tom ničeho; ale větší část theologů domnívá se, že v oslavených tělech vstavše také v nich ostali, aniž smrti již podrobeni býti mohoouce. Aneb jak se jiným vidí, na krátký čas v napohledných tělech se některým zjevili a nápotom tělo to se sebe složivše s Kristem na nebe vstoupili jenom podle duše. To jisto, že s Kristem na nebesa přijati byli spolu s jinými otci, jež Pán z předeklí vymocho kořist s sebou na výšinách nebeských vítězné postavil. Nebo, vece Maldonat, kdyby byli obyčejným tuto životem žili, pokušením podrobeni jsouce, byli by v nejistotě o spasení svém trvali, ješto v lůně Abrahámově jsouce spasením svým bezpečni byli.

Ostatně ačkoli ve znameních těch hněv Boží nad Židy se ukazoval, bylo jednak se hněvem tím milosrdenství Boží spojeno Hab. 3, 2. Trásla se země a otvírala se, ale nikoho nepolykala a ospání skal učilo, aby, jak praveno, také v našich útrobach veškerá skála zarytosti se rozsedla. Městem svatým slove Jerusaleme, viz 4, 5.

Tak příroda chvěla se a Páně božství osvědčovala, an lidé se posmývali. Avšak ne veškeri lidé byli tak zaryti; většina Židův sice v zamestlosti nevěrecké zanikla, ale pohané již jinakou povahu na sobě prozrazovali předvštěně opovídjíce, že nyní oni dědictví Boží Židům jak ondy Jákob Esauovi odejmou. *Setník*, vece sv. Matouš, *jenž ostrážal hrobu Páně a ti, jenž s ním spolu na strážě té byli, vidouce divy ty, užasli se velice a pravili: Jistě Syn Boží byl tento*. Slyšeli rouhání, slyšeli modlitbu Páně za nepřátele, slyšeli, jak Kristus o matě se stará, viděli trpělivost Jeho v těch hrůzách; to všecko veliký dojem a důraz na ně učinilo a poznati jim dalo, že něco vyššího, nadpřirozeného, že absolutně spravedlivý a ne-

vinný (Luk. 23, 47.) se tuto nalezá. A poněvadž slyšeli, že přítel i nepřítel pojmenování *Syna Božího* Kristu dává, tedy prodává také oni přesvědčení svoje, že Kristus Synem Božím jest. *Báli jsou se*, vece evangelista, poněvadž, ač mimovolně a bezvinně, tuto při takové zbrodni posluhovali. Synem Božím nazývali Krista: avšak, jak dí sv. Augustin, ne ve smyslu tom, v jakém církev svatá Krista Synem Božím býti poznává, nýbrž více ve smyslu pohanském, vůbec toliko povídající, že v Kristu vyššího něco se nalezá, než pouze člověčenství, ovšem pak že viny veliké prost jest. Synem Božím ho zval. V tom slyšíme hlas veškerého člověčenstva, jenž po čtyry tisíce let po pravdě Boží toužíc konečně ústem setníka vyjádřilo. Tu je on, jehož duše má hledala, jehož celé člověčenstvo hledalo. Sv. Lukáš 23, 47. vece, že setník pravil: *Jistě člověk ten spravedliv byl.* Slovem *spravedliv* vykládá Lukáš smysl toho, což setník výrokem svým mnil, Krista Synem Božím nazýváje. Aneb raději stupňovacím způsobem setník onen od víry k víře se povznášeje pravil napřed: *Spravedliv jest; a nápotom na tom nepřestáváje doložit: Synem Božím jest.* Podle tradice sloul setník ten Longinus, jenž na víru se obrátiv co mučeník pro Krista krev vylil; církev ho ctí 15. března. Dálo se tu, co předpověděl Pán: *když pozdvížen budu, tehdy všecko potáhnu k sobě.* Jo. 12, 32. Tudy vypravují evangelisté druzí, že mnozí kajíce se prsa svoje ubíjeli a tak hříchů svých oplakávali. I není divu, že ti vojínové a ozvláště setník ten tak šetrně se chovali ke všem přátelům Páně, mužům i ženám tuto přítomným, žádné závady jim nekladouce.

O ženách praví sv. Matouš: *Byly pak tam ženy mnohé od dále, jenž následovaly Ježíše z Galilěy, posluhující Jemu.* Mezi nimi byla *Maria Magdalská* a *Maria Jakobova* a *Josefova máti* a *matka synů Zebedeových.* Ženy ty z daleka stojíce událostem se s náramnou bolestí dívaly. Sv. Matouš neklade všechněch, nýbrž ty jenom, jenž z Galilěy Krista následovaly a Jemu všelijak majetkem svým posluhovaly. Neklade sv. Matouš ani o Janu ani o máteri Boží, jenž obilž kříže Jo. 19, 15. stáli; o Petru neklade nikdo, a tento apoštol v slzách trvaje nesmělil před tvář Pána svého se postaviti. Ostatní apoštolé až na jediného Jana rozprchli se, jak byl Pán předpověděl, že *když ubíť bude pastýř, se ovce rozptýlí.* Ženy ale stálejšími a neobroženějšími se býti ukázaly. Ony nebály se pod křížem státi, aby poslední

Páně vůli poznaly a naplnily, jakož jim odloučiti se ode Pána ani možno nebylo. *Maria Magdalská* byla bez mála zvána od Magdaly města, z něhož rodina ta pocházela a kdež bydlela dříve než v Bethanii odoměla. Z ní Pán Luk. 8, 2. byl ďábelství vyhnal a tudy ona nejstoupnější vědcnosti se ku Kristu vinula. Jiné dvě ženy, o nichž praví, že u kříže přítomny byly, jmenuje podle synů jejich; byly totiž jedna *Mariamati Jakobova* a *Josefova*, o níž 13, 56.; druhá byla *Salóma*, máti synů Zebedeových, o níž 20, 20. jednali jsme.

Jestě pak zbývá o pochování a pohřbu Páně vypravovati.

57. Když pak se zvečeřelo, přišel jeden člověk bohatý z Arimathéy, jménem Josef, kterýž také sám učeník byl Ježíšův. 58. Ten přistoupiv ku Pilátovi prosil o tělo Ježíšovo. Tehdy Pilát velel dáti (mu) tělo. 59. A vzav tělo Josef obvinul je plátnem čistým 60. a vložil je do hrobu svého nového, ježž byl vytesal ve skále a přivalil kámen veliký ke dveřím hrobovým odešel. 61. Byla pak tam *Maria Magdalská* a ta druhá *Maria*, sedíce naproti hrobu. 62. Druhého pak dne, kterýž jest po přípravku, sešli se velekněží a fariseové ku Pilátovi 63. řkouce: Pane, rozpomenuli jsme se, že svůdce ten řekl ještě živ jsa: Po třech dnech vstanu. 64. Rozkaž tedy ostříhati hrobu až do dne třetího, aby snad přišedše učeníci Jeho neukradli Ho a neřekli lidu: Vstalt jest z mrtvých; i bude poslední blud horší prvního. 65. Dí jim Pilát: Máte stráž, jděte, ostřežte, jakž víte. 66. Oni pak odšedše ohradili hrob, zapečetivše kámen, strážci.

Všickni evangelisté zmínku činí o uslechlém, čackém, zdatném a statném muži Josefu Arimathejském, jenž byl členem ve rady či synedria a slynul bohatstvím a pobožností Mr. 15, 43. Luk. 23, 50. Byl tajný učeník Páně a neměl účastenství v poradách a soudech proti Ježíši držaných. Jo. 19, 38. Ten ničím sobě nedal překaziti v prokázání poslední úcty Kristu Pánu. Bylo přikázáno Deut. 21, 22., aby mrtvolu, jenž na dřevě visely, neostaly přes noc na dřevě pníti, nýbrž

aby téhož dne pochovány byly. Tudy vece Josef Flav. Válk. Žid. 4, 5, 2., že Židé takovou péči o pohřeb mají, že i odsouzence před západem slunka snímají a pochovávají. Dálo se to obyčejně na popravisti samém, což ovšem nečestno bylo. Ale hrob Páně neměl být nečestem Jes. 53, 9., nébrž oslaven. A to se naplnilo. U Římanů těla odpravenců nechávána ptákům ku píci, avšak rádo se dovolovalo, když někdo mrtvolu takovou pochovati žádal. U Židů zas považovalo se vezdy za zvláštně zasloužilý skutek Tob. 1, 21. mrtvé pochovávat a jim čestného pohřbu dopomáhati a jmíno za to, že tím netoliko potěcha a čest pozůstalým potomkům se dává, nébrž že také ukojení a smíření pohřebenci se uděluje. Tuto službu poslední podnikl pro Kristovu mrtvolu Josef z Arimathéy a sice, jak dokládá Jan 19, 39., spolu s Nikodémem.

S pochováváním mrtvol Židé vezdy pospíchali u tudy příhodně se dělo, že hrob, jež sobě Josef Arimathejský vytesal ve skále, byl blízek, že se tělo Páně záhy v tom hrobě složití mohlo. Šel tedy Josef ku Pilátu, *když večer byl*. Večerem, jak již z předešlého víme, zvala se u Israelitů poslední část dnová ode tří hodin poledních až do šesti. Nebyla ještě sobota, nébrž pátek ještě trval a teprv se západem slunka den sobotní nastati měl; a tudy pospíchal Josef, aby tělo Páně před začatím soboty se pochovati mohlo. Přidává Matouš o Josefu, že bohat byl, dílem prohlídky k dotčenému výše prorocky Isajášově 53, 9., dílem aby ukázal, že Pilát tím snáze prosbám jeho se propůjčil, an bohatce vezdy spíše žádaných věcí než chudina dosáhá; dílem aby ukázal, že nevšickni členové vysoké rady židovské zarytými nevěrci byli a že Pán netoliko mezi sprostým lidem vyznavače měl. Pilát přesvědčiv se, že již Ježíš skutečně skončil, čemu nemálo divil se Mr. 15, 44., poručil vydati mrtvolu Páně ku pohřbení, a sice, jak dříve Marek 15, 45. *daroval mrtvolu*, tedy peněz za ni nepožádal, což u Římanů, jakým byl Pilát, nevezdy se dalo. Svatý Ambrož již na řízení prozřetelnosti božské poukázal, že ne apoštolé, nébrž Josef a Nikodém, dva rady nejvyšší úřední, Krista pochovávali a že Pilát jim těla Páně nevydal, leč dříve o smrti jeho přesvědčiv se; dalo se to, aby veškerá pochybnost v té straně vymizela a podezření nějakému všechna příčina se odejmula. Josef ten byl z Arimathéy, či jak u nás zobyčejně, z Arimathie; nesnášejí se docela, kde by město to hledati se mělo. Občejně sice nyní Soba blíží Liddy, asi

sedm hodin k severozápadu od Jerusalema, se za Arimathii běře; leč jiní nenepráve namítají, že Ramla město pozdějšího zdá se býti původu, aspoň že významem svojím odhodno jest od Rámy, an Ráma výši, Ramle píščinu znamená. Tudy se domnívají, že Arimathia jest Ramathaim Zofim a že není jiné leč nyní Soba či Zoba, dvě hodiny k západu od Jerusalema, což prý výborně se s cestou Sanlovou 1 Rev. 9, 4. shoduje. Jiní ale Arimathii praví býti Rámu město, jenž leží severně od Sichema a Samari. Leč musíme toho o své váze nechat, an důvodů jistých ani tamti ani tito nemají.

Z úcty a k označení tajemnému tělu Páně zavinito bylo do čistého a nově koupeného plátna Mr. 15, 46. V ř. a l. stojí do *sindonu čistého*; sindon značí plátno ze Sindu či Indu, plátno indické jemné a drahé; *čistým* sluje, že netoliko nepokáleno bylo, nébrž také poněvadž se ho ještě k žádnému dílu nepotřebovalo. Odtad, což mimochodem pravíme, v církvi svaté se předpisuje, aby tělo Páně při mši svaté nekladlo se na hedbáv neb nach, nébrž na čisté lené roucho. Přidáno bylo vonné koření, aby se tléní zabránilo, což samo sebou rozumí se a Jo. 19, 40. nadbytkem výslovně dokládá. Dáno bylo tělo Páně *do hrobu nově vytesaného*; hrob vytesán ve skále na způsob kapky, jeskyně, sklepu neb klenutí, v jehožto prostředku spočívalo pro mrtvolu buď něco zvýšené, jak tuto u Pána, buď něco prohloubené bylo. Kámen veliký zavalen byl k otvoru, aby nikdo tam vejíti nemohl. Jak Pán neměl, kamby hlavu sklonil 8, 20., tak nyní nemá ani hrobu svého, nébrž v cizím hrobě pochováva se, stav se pro nás chudým 2 Cor. 8, 9., abychom chudobou Jeho zbohatli. Ale tím naznačeno, že Pán v krajíně smrti jenom v podružství byl, že tam místa neměl, aniž tam držán býti mohl cizím jsa v těch místech. Tím také spraveno, aby žádného podezření býti nemohlo, že někdo jiný než Kristus z mrtvých vstal, aneb že by on ne svou mocí, nébrž (jak tam 4 Reg. 13, 21. dotčením těla Elisecova) dotknutím něčího těla ze světcův své tělo byl vzkřísil. O pohřbu Páně praví sv. Epifan (hom. in sepult. Chr.): Bohat byl Josef, an tělo Páně obdržel, perlu nekonečné ceny. I obvinuje on plátnem toho, jenž rozvíjuje veškeren svět; umývá mrtvolu toho, jenž viny veškerého světa smývá. Jaké pochodné rozžehneš tomu, jenž všecken svět osvécuje? Jaké truchlopísne vzpěješ tomu, jenž veškerým tvorstvem velebí se? Šťastné ruce tvé, jenž nesou Nositele všech věcí!

Mnoho bez mála přátel Páně šlo s Josefem k hrobu; ale všickni pochovavše Pána odešli. Ženy jenom potrvávaly a vytrvaly v lásce své. Ženy ty Maria Magd. a ta druhá Maria, totiž Jákobova matka, seděly v žalosti a v zármutku při dveřích hrobu sklopeny majíce tváře svoje k nádrům, tak že se jim dalo, co David vece Ž. 35, 13, že modlitba jejich, jejich vzdychot a lkání se jim v útrobu a do náder navracovalo. Zůstaly tu netoliko pro bolest, ale také aby zapamatovaly sobě místo, kdež Pán pochován, za příčinou toho, jež sobě předsevzaly, pomazání těla Páně.

Tělo Páně v hrobě spočívalo. Ale synedristé, nepřátelé Páně dílem sami užívše dílem uslyševše, s jakou snahou a láskou Kristus Pán, čeho se nejméně nadáli, ode stoupenců pochován byl, pojali podezření a všelijak se mrtvolu Páně ujistiti hleděli. Nyní ale již nebylo lze jiného učiniti, leč Piláta o stráž poprositi. Jdou tedy *druhého dne* t. j. v sobotu ráno ku Pilátovi a té strážě od něho žádají. *Druhého pak dne, jenž jest po přípravku*, vece sv. Matouš, *sešli se veleknězi a fariseové ku Pilátovi*. Nedf: Druhého dne, jenž jest sobota, nébrž: jenž jest po *paraskévě*, jenž jest po přípravku či po dni přípravném t. j. pátku; činí to, že slovo *paraskeva* přezáhá a hned v prvních po utrpení Páně dobách den úmrtí Páně označovalo. *Rozpomenuli jsme se*, dějí ku Pilátovi, že *ten svoditel* — tak jmenují Pána, jak již dříve tak byli Jemu přezdíli Jo. 7, 12.; *rozpomenuli jsme se* pak, povídají jako na omluvu svoji, že v nečas ku Pilátovi přistoupají kalibu mu dělajíce. Kdyby jim to bylo dříve napadlo, bylyby sami o pohřbení těla Ježíšova se postarali. Přišli ku Pilátovi buď hned ráno, což nejlépe přiléhá k jejich bedlivosti, buď večer v sobotu, když již den jiný nastával, aby se totiž neposkvřnili; avšak málo jim bez mála na poskvřnění tentokráte záleželo. Aneb také skrze posly dali Pilátovi tu prosbu svoji přednésti. Pán několikráte o z mrtvých vstání mluvil 16, 21. 17, 23, 12, 40. atd., ale tenkrát bez mála výroku Jeho málokdo rozuměl a slova Jeho v jiném, v přenosném smyslu nejvíce se brala. Nyní ale, když Pán umřel, veškerá naděje a potěcha stoupenců jeho na slovech těch spočívala a tudy o nich valně přemítáno. Tím

více ale slova ta nepřiležita byla synedristům a starosti jim mnoho natropila; jim sice jista byla nemožnost zázraku takového, ale báli se, aby klam a podvod se nestal a někdo z učňů Páně přišed těla Páně neukradl a potom neřekl, že Kristus z mrtvých vstal. Byla to veliká od nich zaslepenost, vece sv. Chrysostom, domnívati se, že překazí vzkříšení toho, jenž Lazara byl z mrtvých vzkřísil. Báli se, jak Pilátovi pravili, aby nápotom *nebyl blud a klam druhý horší než první*. Prvním bludem jmenují, že lidé v Krista co Messiáše a Syna Božího uvěřili; druhým bludem zvou, kdyby učeníci přesvědčili lid, že Kristus z mrtvých vstal, čímž by věc první ovšem nade všechnu pochybnost se vyskytla. 1 Cor. 15, 17. Pilát jim odvětil: *Máte stráž, jděte a ostřežte, jak víte*. Ve svátky totiž kromě levítské varty či bládky chrám Páně také od vojska římského strážén býval, aby ve všech místnostech chrámu, v kobbách a předsněch pořádek se udržel. Ty vojáký římské, jenž chrám ostříhali, jim Pilát v moc a řízení poroučí; ale způsobu, jakým by stráž tu ustanoviti měli, jim ponechává, an vece *ostřežte, jak víte* t. j. jak nejlépe rozumíte, že by vám to prospělo. Nebo že vojáci při stráží hrobu z římské posádky byli, viděti jest níže 28, 14. Jiní ~~ž~~ překládají: *Mějte stráž* t. j.: Idám vám, povolují vám stráž takovou a pošlu vám šestnácte mužů, kteřížto střídavě po čtyrech mužích hrobu ostříhati budou. Avšak překlad vulgáty místnější jest.

Rada užila dovolení Pilátova, jak nejlépe uměla, netoliko stráž dotčenou tam postaviv, nébrž také *kámen* zapečetit. Jak počel ta na kámen přičiněna, stuhami-li nějakými čili jiným způsobem, nedovidáme se; ale to jisto, že všechny věci, kteréž ujistěny býti měly, se pod pečť dávaly, také bedny, bečky, komory, sklepy atd. Tak Dan. 6, 17. čteme, že Darius jámu, do kteréžto Daniel vhozen byl, prstenem svým zapečetil. Užila Prozřetelnost Boží umění a horlivost zlostníků, vece sv. Chrysostom, aby od samých nepřátel nepřemohlý důvod o skutečném vzkříšení Páně vydán byl. A vyplnilo se i tuto, co vece Pán 1. Cor. 1, 19: *Zatratím moudrost moudrých, a zničím opatrnost opatrných*. A Prov. 21, 30.: *Není rady proti Hospodinu*.

O tom nepřátelů sklamání se vypravuje sv. Matouš ve hlavě své poslední.

Hlava XXVIII.

Z mrtvých vstane Páně, jež 5. anděl ženám ohlašuje a kterýmžto ženám 9. Ježíš sám se ukázal. 11. Porušení strážných peněz. 16. Ukázání se Ježíše učeníkům v Galiléa a 18. rozeslání jich do celého světa.

1. Na skonání pak soboty, když již svítalo, na první den v týdnu, šla Maria Magdalská a ta druhá Maria pohledět na hrob. 2. A aj, zemětřesení stalo se veliké, nebo anděl Páně sešel s nebe a přistoupiv odvalil kámen a posadil se na něm. 3. Byla pak tvářnost jeho jako blesk a oděv jeho jako sněh. 4. Pro strach pak jeho zděsili se strážní a stali se jako mrtví. 5. Odpověděv ale anděl pravil ženám: Nebojte se vy! neboť vím, že Ježíše, jenž ukřižován byl, hledáte. 6. Není ho tuto; vstal, jak byl pravil; pojdte a vizte místo, kde položen byl Pán. 7. A rychle odejdouce řekněte učeníkům jeho, že vstal, a aj, předchází vás do Galiléy, tam Jej uzzřte; aj, předpověděl jsem vám. 8. I vyšly rychle z hrobu s bázní a s radostí velikou běžíce zvěstovat učeníkům. 9. A hle! Ježíš potkal se s nimi řka: Zdrávy buďte. Ony pak přistoupivše chopily se nohou Jeho a klaněly se Jemu. 10. Tehdy dí jim Ježíš: Nebojte se! Jděte, zvěstujte bratrům mojim, ať se odeberou do Galilií; tam mne uzzří.

První řecké slovo této hlavy nemálo snad vykladatelům působilo, což i z českých přeložení viděti, kteráž tu právě velmi od sebe odchodna býti spatřujeme. *Večer soboty, na skonání soboty, u večer sobotný* a jinak překládali místo to; ano jsou, jenž slova toho *ὀψέ* zhola pominuli ač z latiny překládajíce, kdež výslovně čte se *vespere*, jak n. p. rkp. Mikulovský z leta 1406, jenž čte: na den téhodne, klerýž zasvietleva se na prvý den. Dobře se klade: *Na skonání soboty*, aneb jak bychom přeložiti mohli: *Pozděhodě* v sobotu, jestliže připustíme, že sv. Matouš tu podle obyčeje *přirozeného* de'u od východu slunka čítá, což se přemnohým vykladate-

lům vidí. Sv. Jeronym dí (k Hedib.), že latinské *vespere* znamená toli co později; *pozdě* v sobotu pak vykládá, že toli jest jak po uplynutí veliké části noci. Jiní ale z prostá překládají: *po sobotě pak*, po uplynutí soboty, pravíce, že v pozdější řečtině slůvko *ὀψέ* významu toho dostalo, jak jmenovitě sv. Řehoř Nyssenský a po něm nejedni, jenž se na příklady mluvení řeckého odvolávají, v nichžto slovo *ὀψέ* znamená toli co po na př. u Plutar. (num. 1.) *ὀψέ τῶν βασιλέως χρόνων* po časech krále, *ὀψέ τῆς ἑορτῆς* po svátku. Jakkoli překládáme, nemůže se jiná doba rozuměti leč doba přifranní, doba ode čtyr hodin z rána k hodině páté, což ze slov následujících: *když zasvítávalo na první den v téhodni*, na bíledni jest. Tenkrátě tedy přišly k hrobu *Maria Magdalská a ta druhá Maria* totiž Máti Jákobova, manželka Alféova. Jmenuje sv. Matouš tytéž ženy, o kterých v před. k. v. 61. byl pravil, že u hrobu zasedly. Přidružily se k nim jiné také ženy a sice Salóma Mr. 16, 1. a Johanna kromě jiných ještě Luk. 24, 10. Z rána hned jdou ku hrobu; vedla je láska a úcta ku Pánu, jenž jim dále meškati nedala. Stejná láska a úcta je spojila k stejnému dílu zbožnému. Přišly, aby pomazání Páně dokonaly Mr. 16, 1. Luk. 24, 1. Vonné věci již sice při zavinití těla Páně přičiněny byly Jo. 19, 40. ale balsamování to nemohlo dokonáno býti, poněvadž nastala sobota; v sobotu pak po celý den odpočinuly Luk. 23, 56., jakož to zákon Mojžíšův předpisoval Ex. 20, 10.

A aj, vece dále Matouš, *zemětřes velikéj nastal, an s nebe anděl sstoupil*. Zemětřes tu očividně souvisí se sstoupením andělovým s nebe; značí pak zemětřes vzduy přibýti neb blížení se moci nějaké Boží, nebo aspoň moci jménem Božím přicházející Ž. 113, 7. *Sstoupil anděl a přišel odvalil kámen*, vypravuje sv. Matouš. Neučinil toho snad, aby Kristus z mrtvých vstáti mohl, byl zajisté z hrobu vyšel zavřenými dveřmi, kamene a pečeti neporušiv, jak při narození svém vyšel ze života Děvice panenství nezakaziv. Odvalil anděl kámen, aby všem jevilo se, že Kristus již vstal a hrobu zanechal, že vrata smrti a brány předpekelné Jím prolomeny a dvěře nebeské odevřeny a že veskera stráž toho ustáhnouti nemohla, aby Pán z mrtvých nevstal. Doba a způsob vzkríšení Páně se nevpravuje, toliko skutek sám se opovídá skrze anděly, jak tam

Luk. 2, 9. skrze anděly podivné narození Páně se zvěstovalo. *Anděl ten kámen odvalil posadil se na něm na důkaz vítězství Kristem nad smrtí obdrženého.* Byl odin v roucho světlé jak sníh a celá tvářnost jeho skvěla se podobně blesku. Skvostnost ta potřebna byla, aby se dokázal býti poslem Božím; byla přirozena, poněvadž andělé světla ve světle, blesku a záři vniternou povahu svou přirozeně projevují. Nad to anděl zvěstoval radost a oděv radosti nemůže býti leč světlý a skvostný, a označoval slávu, nám po vzkříšení z mrtvých v nebesích připravenou; rouchem pak slávy světlo jest. U Marka 16, 5. a jinde často slují andělé mládenci, ješto nikdy nestárnou a věčně prokvétají, jak život povzkřesný. Anděl nejprvé se posadil na kámen Mt. 28, 2., ale brzo se ukázal ženám po pravici i s jiným spoluandělem v hrobě samém Jo. 20, 12. Luk. 24, 4.

Přibytí andělovo strážníky hrůzou ohromilo, že jako zkrchlí otupělí a mrtvým podobnými se stali. Dan. 10, 8. Těm, jenžto nevěru světa představovali, anděl hrozným a děsivým se ukázal. Pro strach jeho, praví sv. Matouš, *zdešili se strážní a stáli se jako mrtví.* Ženám ale přimlouval, aby se nebály a všelijak jich potěšoval.

Ženy tyto byly na cestě k hrobu, když se ty věci, o nichž dosud Matouš vypravuje, dály, a tudý nevěděly ani o zemětřesu, kterýž se Golgotou omezoval, ani strážníků, jenž po svém zděšení se rozprchlí, nezastaly. Když pak k hrobu došly a do něho vstoupily ke spatřování věcí a aby k tomu, jakby Pána balsamovati mohly, prohlédaly, tu spatřily jsou uvnitř hrobu anděla. Nemohlo býti jinak, leč že se ulekly; ale to leknutí jejich jinaké bylo povahy, než tam to zděšení se strážců; bylo spojeno s radostí, kteráž sice ještě v útrobě jejich byla v zárodě se tajila, ale brzo řečí andělovou propnula se, když jim pravil: *Nebojte se vy.* Vy praví s důrazem a ohledem na bázeň a děs strážců hrobových. Nebojte se vy přítelkyně, vycititelkyně Páně; nechat bojů a děsů se nepřítelů jeho, vy ale se radujete, an Pán váš vstal živý, nebo vím, že hledáte Pána a všelijak Jemu účtu svou projevíte píslite. Slovy: *Nebo vím, že Ježíše, jenž ukřižován byl, hledáte, udává anděl příčinu, pročby se báti neměly.* I ukázal jim místo, kde Pán ležel a velel, aby zvěstovaly apoštolům, že je Pán předejde do Galiléje a tam s nimi poobcuje. Df: *Není Ho tuto, vstal jak byl pravil, pojďte a vizte místo, kde položen byl Pán. A rychle odešlete feleně učním Jeho, že vstal, a aj předechází*

vás do Galiléje. Jmenoval anděl výše jménem Ježíše a mluvil o umučení Jeho pro ukázání, o kom řeč vede. Nyní nazývá Ježíše Pánem a jeví tím, že i andělé Ho Pánem býti uznávají; ukazuje ženám hrobiště a tím dovedí, že týž Ježíš, týž Pán tu ležel a z mrtvých vstal. Velí jim říci apoštolům, že v Galiléje se jim ukáže, a tím netoliko andělem Páně býti se osvědčuje, nébřž ženám i na ruku dává prostředek, kterak by apoštolé o pravdě toho, co jim ženy povídají, se přesvědčili; nebo o tom, že Pán v Galiléje se ukáže, nevěděli než jediní apoštolé, an jim samým to byl 26, 32. pravil. *Řekněte apoštolům,* a dokládá u Marka: *a Petrovi;* Petra jmenuje před jinými netoliko pro přednost jeho, nébřž aby tomu zkormoucenému apoštolu srdce dodal, an by jinak se byl štítil před Pánem se ukázati, hořce zapření svého želeje. *Do Galiléje* je odkazuje, poněvadž v Galiléje domov měli a svobodněji s Kristem obcovati mohli Židů se nebojíce; ukázal se jim sice v Jerusalemě, ale toliko mimochodem a pro potvrzení jich, aby tím ochotněji v Galiléje najíti se dali. Posléz jich anděl napomíná, aby neopomenuly toho učiniti, co jim přikázal, a skutečně tak jak pravil všechno býti věřily, an vece: *aj já jsem pravil vám.*

Ženy ty hned uposlechše z hrobu vyšly a plny svatobázně pro andělské vidění, ale spolu plny radosti pro zjevení a spatření věcí, pospíchaly, aby daly návesti apoštolům o tom, co jim anděl zjevil. Sv. Marek 16, 8. df, *že žádnému nepravily;* avšak slyšeti se to musí o lidech, jež potkaly. Nebo ještě na cestě s Ježíšem sejdouce se a od něho napomenutí obdrževše k apoštolům se zvěstí se odebraly Luk. 24, 9. Takovým během staly se ženy ty zvěstovatelkami Páně a apoštolynými pro apoštoly, aby jak hřích vešel skrze ženu a tím žalost na svět, tak nyní radost od téhož pohlaví hlásána byla. Tak sám Pán jim totéž uložil v. 10. zjeviv se jim, či jak Matouš praví: *potkav se s nimi,* a laska-e jich pozdraví a tak o skutečném svém vstání je přesvědčív. Ony pak se *uchopily* tudýž *nohou Jeho* radostí a svatou bázní jako poražený jsouce, *klaněly se Jemu* a držely Ho, jakoby Ho již nijak od sebe pustiti nechtěly. Ojmouti, obtuliti nohy jest znak úcty a lásky, jakož i Sunamitka 4 Reg. 4, 17. nohy proroka Elisée obejmula prosíc, aby přišel a syna jejího vzkřísil. Tehdy df *jim Ježíš: Nebojte se, jděte, zvěstujte bratřím mojim, at se odberou do Galiléje, tam mne uží.* Při tom tedy vyřizeni na apoštoly jmenoval poprvé apoštoly *bratřimi a*

v apoštolech se vyznamenání toho ovšem nám dostalo; bratrem se zve netoliko že Hebr. 2, 14. se přirody naší příučenosti račil a v téže lidské přirozenosti opět vstal, nébrž ozvláště, že nám smrtí svou synovství Boží hříchem ztracené opět získal Ž. 21, 23. Jo. 20, 17.

Porovnáme-li toto vypravování sv. Matouše s vypravováním druhých synoptiků Mr. 16, 1—10. a Luk. 24, 1—12., shledáme, že ve mnohých okolnostech srovnávají se, ve mnohých ale různě se rozcházejí. Shodni jsou všickni tři v tom, že o více ženách ke hrobu přišlých povídají, že všickni tři o zjevení andělském a o vedení řeči andělů k ženám mluví. Avšak odchodni jsou od sebe v tom, že dle Matouše Pán všem oněm ženám se zjevuje, dle Marka jenom Marii Magdalské, a Lukáš toho docela mlčením pomíjí. Matouš a Marek o jednom, Lukáš o dvou andělech mluví, v čem mu Jan 20, 12. nasvědčuje; řeči andělův poněkud se různí; dle Matouše a Lukáše ženy apoštolům zvěstují, co jim ode Pána a od anděla veleno, dle Marka ale toliko Marii Magdalskou o zjevení Páně povídá. V tom také nějaká neshoda jest, že u Matouše anděl sedí, u Luk. stojí. Nahlédneme-li posleze do Jana 20, 1., tedy jednu Marii Magd. nalezáme k hrobu jíti a ku Petrovi a Janovi se vrátiti s návěstím o tom, co byla spatřila; načež Jan a Petr k hrobu pospíchají, ona pak sama, když ti dva apoštolé přesvědčivše se a uvěříce odesli, dospěvši tu zůstala a napřed dva anděly a potom samého Pána spatřila.

To jsou hlavní odchodnosti, v nichžto se evangelisté od sebe různí.

Leč různosti ty jsou jen velmi tený závoj na obrazu, mohoucí snadně odhalen a odstraněn býti. Dají se ty kostrbatosti takto urovnati. Marii Magdalskou, Maria máti Jákovova a Salóma přišly ráno ku hrobu, aby tělo Páně pomazaly, na cestě se starajíce, kdoby jim kámen odvalil; přibývše ku hrobu, nalezy kámen ten již odvalený, načež Magdaléna tudíž Jo. 20, 2. odešla to Petrovi a Janovi povědět. Jiné dvě ženy blíže do hrobu vnikly a užíly oba anděly Luk. 24, z nichž jeden Mt. 28, 5. Mr. 16, 6. jim vzkříšení Páně ohlásil, veleje jim to apoštolům oznámiti. Když tyto ženy hrob byly ostavily, došel Petr s Janem a s nimi Maria Magdaléna, kterážto u hrobu zůstala, an Petr a Jan se byli oddálili, Jo. 20, 1—10. a do hrobové jeskyně vniknouc, ony dva anděly spatřila, načež se jí Ježíš ukázal Jo. 20, 15. Mr. 16, 9. Zatím co se ty věci dály, ony

dvě jiné ženy vracějce se s Pánem se potkaly Mt. 28, 9.

Tak nejobyčejněji uklizují se ty nesrovnalosti, ač jiní také jiným způsobem to činí a jmenovitě zjevení se Páně Marii Magdaléně Mr. 16, 9. Jo. 20, 11—16. za jedno kladou se zjevením se Jeho ženám Mt. 28, 9—10. pravíce, že dvě ženy tak se vynechávají, jak se to při oněch posledých Gerasenských děje, viz výše 8, 28. Jiné různosti veškeré nepatrný jsou a srovnání jich na oko jest snadno. Tak na př. není neshody v tom, že dle Matouše anděl *sedí*, dle Lukáše *stojí*, an slovo *státi* v písmě často jen přítomnost znamená Mt. 16, 28. Mr. 2, 25. Luk. 7, 38. 17, 11. Jo. 1, 26.

Vidíti z toho, že sv. Matouš tuto ku konci svého evangelia velice pospíchaje velmi stručně se nesc a mnoho vynechává. Svati otcové v tom jednohlasně se oblašují, že první předě všemi jinými zjevil se Pán matce svojí. Ostatně jsme v prvním verši přeložili *šla m. přišla*, poněvadž ovidně o nedokonalém ději řeč jest. Vyšly ženy, dokad tma byla a došly k hrobu, an již slunce zcházel a ano se již rozednívalo; tak nejlépe se vyhovuje těm, jenž tuto Jo. 20, 1. Mr. 16, 2. se nalezájí zdánlivým odporům.

Máme-li ostatně dotknouti také mravné stránky, jak to sv. otcové činí, velí se nám Krista záhy v hrobě a umrtvení svých žádostí hledati s tou láskou, s jakou Magdaléna z ráje rozkoš světských nevěru pojavši nyní z hrobu víru a život ujíti přišla. Máme Krista hledati s vonnými věcmi t. j. s modlitbami Apoc. 5, 8. a dobrými skutky Filip. 4, 8.; máme odvaliti kámen zarytosti, máme oťrásti útrobu svoji památkou soudu Božího. Ženy zbožné nemohly dokonati pomazání Páně, an byl již Pán dříve vstal. Tím naznačovalo se, že chce Pán, aby církvi choti Jeho a zvláště chudým v církvi oné pocy, oné mazby a oněch vonných věcí t. j. almužen se dostalo. Leč vraťme se k sv. Matouši, jenž dí:

11. Když pak ony odešly, aj někteří ze strážných přišedše do města oznámili veleknězům všecko, co se bylo stalo. 12. I shromáždívše se se starostami a uradivše se peněz mnoho dali vojákům 13. řkouce: Řekněte: Učenici Jeho v noci přišedše ukradli Jej, an jsme spali. 14. A když se to uslyší od vladaře, my přemluvíme ho a bezpečny vás učiníme. 15. Oni pak vzav-

še peníze učinili, jak byli naučeni. I rozhlásilo se slovo to u Židův až do dneška.

Místo *kdýž odešly*, čte text ř. *odcházely* (πορευόμεναι) či *šly*. Leč různosti v tom není, an Matouš vesměs jenom chce říci, že *téměř*, že asi té doby v Jerusalemě oznámení dotčené věci se dalo, když ženy tam vrátily se. Oblášení to stalo se bez mála nejspíše tomu knězi, jenž nad stráží levítskou ve chrámě předeek držel; a skrze něho se toho návěstí dostalo také jiným čelným kněžím a celé radě. Tak někteří vykladaatelé věc tu, jak se domnívají, nejpřirozeněji představují; čelnejší a přednejší kněží velekněžím se zvali a plurál (oznámlí velekněžům) klade se, poněvadž skrze jednoho všem ta věc ve známost přišla.

I shromáždila se velerada, veřejně-li či soukromí, těžko rozsouditi 26, 3. n.; nepraví se leč výsledek rady té. *Někteří ze strážných* jenom šli, právě ti, na nichž pořádek byl hrobu strážiti a jimž se tedy strachu a předěsení onoho dostalo; ohroživše a zpatmatovavše se došli ke kněžím, poněvadž Pilát je byl pod moc jim vydal 27, 65. Bylo jich snad čtvero, soudíc podle stráže sv. Petrovi dané Act. 12, 4. Ti strážní připisovali svoje poděšení hněvu božství nějakého, jemuž nerádi ustoupili. I učinivše v tom pro svou omluvu na místě dotčeném oznámení, očekávali nálezu; ale ne hned jim dána odpověď jistá, nýbrž na vysokou radu to vznešeno, kterážito v té nesnázi sešla se, aby co činiti se rozsoudilo. I usoudila poplatiti vojny, aby rozhlašovali, aneb aspoň aby mlčeli, když se tak o nich hlásati bude, že se jim nehoda stala, že totiž ani byli oni zdřímli, učeníci přišli a Kristovo tělo vzali. To všady oznamovati sobě rada zvláštní pili dala; sv. Justin Tryf. 17. a 108. vyčítá Židům, že do všech krajů poslali muže, jenž by o tom roznášeli, že učeníci téhož Kristovo ukradli. Řím celý byl zaprodajný, pravil již Jugurtha numidský král; to tím více platilo o Římanech v provinciích. Nad to nešlo tu o povinnost vojenskou, nýbrž o soukromou záležitost nenáviděných Židů; a tudý nám nebude s podivením, že, jak vece sv. Matouš, *strážní vzavše peníze učinili, jak byli naučeni*. Při tom nebylo potíže o výmluvu, kterou ohledem strážných před Pilátem velerada na se vzala. Mohlo se již samo držení stráže za věc zbytečnou vystaviti, an zavalen kámen, Kristus co mrtvý probodením skrze kopí osvědčen, pečeť přicíněna; mohlo se říci, že za to jmíno, že

již sama přítomnost stráže bez ozvláštní osražitosti a bedlivosti všelikému podniku mrtvolu odnítí ve stríc vejde. Jak velerada Piláta přemluvila a dle slibu strážné vojáky bezpečný učinila, nikdo nezaznamenal, ani také nějaké zprávy o tom máme, co Pilát k výmluvě řekl a jak se k vojákům těm strážním zachoval. Bez mála o tom uslyšev málo dbal o tu nesnáz nenáviděné rady židovské a veškeru tu věc o své váze ostavil. Podle ohlášení, jež Pilát do Říma k císaři Tiberiovi poslal a na něž se apolegetové, Justin ap. I. 35. 38. Tertul. 21. a jiní odvolávali, věděl ovšem Pilát, co v té věci pravda jest; leč spis ten za potvrzený se pokládá. Vojáci strážní dotčený vypravili všady: *Učeníci jeho v noci přišedše ukradli Ježí, an jsme my spali*, a přidává sv. Matouš, *že rozhlásilo se slovo to až do dneška*. Vniterný odpor té výpovědi samozřejm jest a již staří naň ukazovali. Spící svědkové! Jestliže strážní spali, kterak viděli, že Ježíš byl ukraden? Jaký to spánek musel býti, když nebyl přerušen ani rozvíráním pečeti na kameni ani odvalováním tak těžkého kamene! A odkud by rozprchli strachem apoštolé, jenž v domech pro bázeň zamčených se ukrývali, odkud byli by zmužilst vzali? Leč zanechejme raděj matností oněch a přihleďme, kterak sv. Matouš evangelium končí.

16. Jedenácte pak učeníků odešli do Galiléy na horu, kdež byl uložil jim Ježíš. 17. I uzřevše Ho klaněli se Jemu; někteří ale pochybovali. 18. I přistoupiv Ježíš mluvil jim řka: Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. 19. Jdouce tedy vyučte veškerý národy křesťice je ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého, 20. učice je zachovávatí všecko, což jsem koli prikázal vám; a aj, já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa.

Ze všech zjevení Páně Matouš jediné toliko uvádí, nejdůležitější ovšem, ješto bylo spojeno s ustanovením apoštolátu či s dosazením a potvrzením učeníků na jich apoštolský úřad. *Jedenácte učeníků*, vypravuje sv. Matouš, *odešlo do Galiléy na horu, kdež byl uložil jim Ježíš*. I přibyl Pán Ježíš na tu horu, kam byl učeníky obeslal dříve při některém jiném jim zjevení se. Byla to bez mála hora blahoslavenství, kdež totiž Pán od blahoslavenství začav byl horskou řeč přednášel 5, 1. Jiní drží horu tu býti Tá-

bor; ještě jiní marně vtip natahují, aby dokázali, že Galilea zvané severně téměř hory Olivetské; marně dříve, an písmo jen o *krajině* Galilejské vl. Dálo se to v Galilei krajině, vlastní apoštolů, zemi div a zázraků Páně, aby odtamtud nové símě vzešlo a v mohutný strom vzrostlo, kdež první jeho pučení a klíčení se započalo. V Galilei, kde započato dílo Páně, tam se hlavní část jeho, potvrzení apoštolátu, měla dokonati, kterou dílo to po všechny doby se na světě svěže a živo udržeti mělo.

Kdy se to dálo, ve který totiž den z oněch čtyřceti, za kterých Pán s učeníky obcoval, těžko určit. Jisto, že se to dálo po onom Páně Jo. 20, 24. se Tomáši a jiným apoštolům zjevení a po onom jich do Galilei přibytí, o němž vypravuje sv. Jan Jo. 21, 1. nn. Byla to bez mála předposlední schůze Páně s učeníky; poslední zajistě dala se na hoře Olivetské u Jerusalema, an z té hory na nebesa vstoupil Luk. 24, 50. Act. 1, 3. Mimo jedenácté apoštolů — an Jidáš již za své vzal — bylo tam bezmála 1. Cor. 15, 6. nn. pět set učeníků, z nichžto — čemu se diviti nemůžeme — *někteří pochybovali*, tuto Pána poprvé vidouce a sice v postavě poněkud odchodné, totiž v těle oslaveném. Tak slovo *pochybovali* se obecně bře. Sv. Chrysostom vykládá, že nepochybovali o vzkříšení Páně, nébrž jenom o tom, zda postat ta, jenž se jim proměněna a v té oslavě ukázala, skutečná jest osoba a skutečně Ježíš čili toliko předud nějaký; až potom *přistoupiv k nim Ježíš* je o skutečném svém tuto bytování přesvědčil. Ještě jiní spatřují ve slově *pochybovali* že dávno minulý čas je majíce, nějaký mimochodový doklad a dostavek toho, co se dříve bylo dálo, že totiž byli druhdy pochybili někteří a že nehněd a nelehko všickni byli uvěřili. Leč výklad sv. Chrysostoma zdá se nejlépe ke spojitosti přiléhati.

Pravil pak Pán: *Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi*. Měl Pán moc a slávu před ustanovením světa Jo. 17, 5. a co tvůrce měl neobmezenou moc nade tvorstvem Jo. 1, 10, ale tu nemluví o té nadčasové moci své, nébrž jak ze slova *dána jest mně* vysvítá, mluví o moci získané a dobyté Fil. 2, 7. a skutky, zvláště pak smrti svou, doslé. Zaslahami svými dosáhl moci na nebi a na zemi Col. 1, 20; poněvadž všecny lidi drahou cenou I. Petr 1, 19. vykoupil, tudý měl moc celé člověčenstvo do své říše, do církve svoji, povolati a své moci je podrobiti a Filip. 2, 9. 10. dáno mu jméno, že obýbati mají před Ním kolena nebesané,

zemšťané i podsvěťané. Dí: *na nebi a na zemi*, aby ukázal, že všady vládu má, i v říši nebeské, jenž v bezpečí a jistotě trvá, i v říši zemské, co teprv duchovním během od apoštolů vybojována býti má.

Tuto tedy dobytou moc přenáší na apoštoly, tím přenosem na ně spolu povinnost skládaje, aby národy veškerý křestem a naukou mu podrobovali, což tím spíše se jim povede, poněvadž On do skonání světa toho se svou milostí při nich bude. I vece: *Jdouce tedy vyučte veškerý národy*. Právě „tedy“ a udává výsledek a vývodek z předešlého: Poněvadž veškerou moc mám, tedy vás mohu vyslati a přikázati vám, abyste vyučili veškerý národy a mohu vám všelijak přispívati, abyste úřad svůj s doufanlivostí konávali. Ta souvislost panuje mezi těmito a předešlými slovy, ačkoli spojka *igitur*, tedy, nečte se v rukpp. AEFg. ani sinajském a tudý v řeckých vydáních vypouští se. Právě Pán, aby šli do celého světa, netoliko k Židům a k ovcem israelským, jak dříve velel 10, 5. 6. Tak poručí jim již iž do nebeské říše odebrati se a vládu na nebi užití hodlají. *Učte, vece, národy veškerý*, učíte je učeníky mými a sice (čímž ukazuje způsob, jakým by je měli učení učiniti) *křestice je ve jménu Otce, Syna i svatého Ducha*. Aoristické participium *βαπτίζοντες* dle BD. stejnodobé jest s imperativním aoristem *οὐκ ἔνεστιν*; leč lépe čtou v praesent *βαπτίζετε* dle AEFg a sinajského. Sám aorist v participiu může se vlastně bráti a přeložiti *pokřestívše je*, an se člověk teprv křestem učněm Páně stává. *Ve jménu t. j.* se vzýváním (při křestění) a vyslovením jmen těch přeposvátných; *ve jménu t. j.* plnomocenství, vrchmoci, poněvadž moc ku křestu a působení jeho ode nejsvětější Trojice pochodí; *ve jménu t. j.* na jméno, na vyznávání nejsvětější Trojice, jakož jenom tomu se uděluje křest, kdož napřed vyzná víru tu v prvotně tajemství víry a spolu připoví podle ní život spravovati. To značí slova *ve jménu* či ř. *εἰς τὸ ὄνομα, na jméno*, ve jméno prostranný význam majíce. *Voda* činí látku svátosti křestu, tvar svátosti té činí slova ta, jimiž předmět víry, hlavní nauka a moc i síla, jakou křest a působení svého dosáhá, se vyjadřuje. Od nejstarší doby slova ta stanovila formu při svatém křestu, jak již svědčí sv. Justin Ap. I. 61. a slovy těmi hráz proti všem novoučkám způsobena byla. *Jméno v singuláru* dle sv. otců jednu bytnost značí a tři osoby v bytnosti té se výslovně rozlišují.

Kdo ale učeníkem Kristovým jest, jím skrze křest učiněn byv, ten musí v Krista

se obléci Gal. 3, 27. a zachovávatí všecko, cokoli Pán přikázal. Tudy velí Pán vyučovatí lidi: *Zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám.* Není zajisté pouhá vira spásidlem člověka, nébrž nevyhnutelně zachovávatí vůle Boží se k tomu postihuje. Díť Pán výše Mt. 7, 21. *Ne každý, kdo mi říká Pane, vejde do říše nebeské, nébrž kdo plní vůli Otce nebeského.* Křest ale předchází, poněvadž milosti potřebí, aby člověk život svatý vésti mohl. Dí: *všecko zachovávatí, poněvadž člověk cel a všečen se Kristu oddati má, chce-li spasen býti. Nedí píše, nébrž učte, kažte a tudy církev není na písmu, nébrž na kázání slova Božího založena, ano písmo samo, jenž potom psáno bylo, podle opolny či pravidla kázaného a v církvi chovaného slova měřeno, vykládáno a doplněno býti musí.*

A poněvadž ani jednotlivec sám ve svatém životě prospívati, nad to pak církev se shromáždití nemůže, leč by Kristus milosti své uštědřil, tudy praví: *Aj já s vámi jsem až do skonání světa; já vás opatrovatí budu, budu vám pomáhati, nestateč vaši slíti, vás vésti a řídití, já s vámi ustavičně v duchovní spojitosti zůstávati budu.* Tak Pán neustále nevidomým způsobem při církvi a v církvi s celou bytností svoji přítomen ostává; zůstává při ní co kněz v nejsvětější svátosti s tělem a krví svou, zůstává v ní co učitel s Duchem svatým a uvádí ji ve všelikou pravdu Jo. 14, 16.; ostává s ní co král se vši svou mocí, chrání a brání jí proti

nápastem vrahův a provádí v ní zázračnou vládu svou. Tudy církev nikdá zblouditi nemůže. A to činiti, s církvi svou zůstávati bude Pán až do skonání světa t. j. do dne soudného, když církev bojující přejde v církev vítěznou v říši blaženosti a časnost změní se na věčnost. Slovo až nevyklučuje budoucnosti od předešlé povahy, aniž chce Pán říci, že po skonání světa s apoštoly a s vítězilou církvi zůstávati nebude. Pán v říši nebeské tím úzeji, blaženěji a tajemněji s dobytou a spasenou církvi spojen bude, tam vlastivě a dokonale buda Imanuelem naším Jes. 7, 14. Dí pak přece: *až do skonání světa, poněvadž potom jiným způsobem se svými bude, když již nebudou bojovati, nébrž s Ním kralovati.*

Podivno se mnohým býti zdá, že sv. Matouš evangelium své tuto končí o na nebevstoupení Páně neklada. Leč věc hlavitá jest z *mrtvých vstání Páně*, to jest základ veškeré naší víry a kdyby Kristus nebyl z mrtvých vstal, veškera víra naše by marna byla I. Cor. 15, 17.; vzkříšením dokázal se Kristus býti Synem Božím Rom. 1, 4. a ovšem na nebevstoupení Jeho samo sebou se rozumělo. Tudy sv. Pavel tak často ku z mrtvých vstání Páně se odnášeje jedenkrát jenom 1. Tim. 3, 16. na nebe vstoupení Páně dotýká. Počal Matouš s pozváním do nebeského království skrze Jana Křestitele, dokonává voláním všechných národů ku příúčastnění se říše nebeské skrze křest; v Galilée začal, v Galilée dokonává.